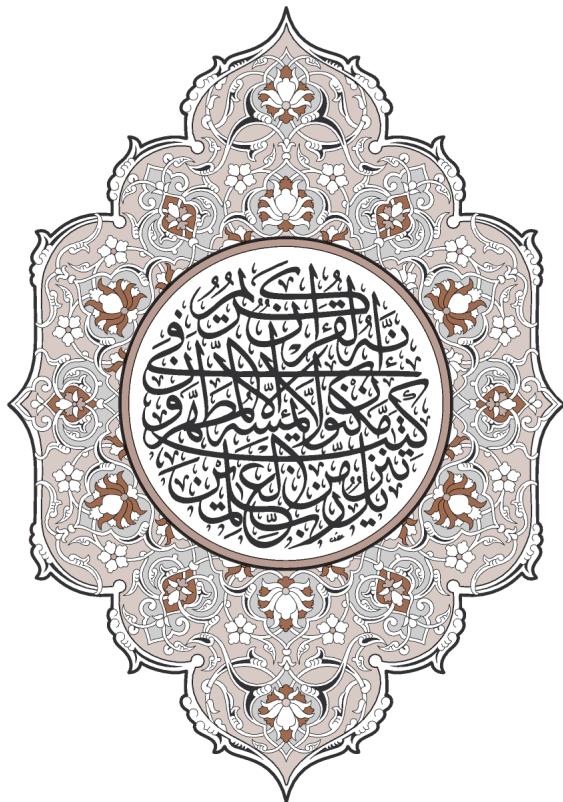


إِنَّمَا يُنَزَّلُنَا الْكِتَابُ الْعَزِيزُ فَلَا يُفْرَطُونَ

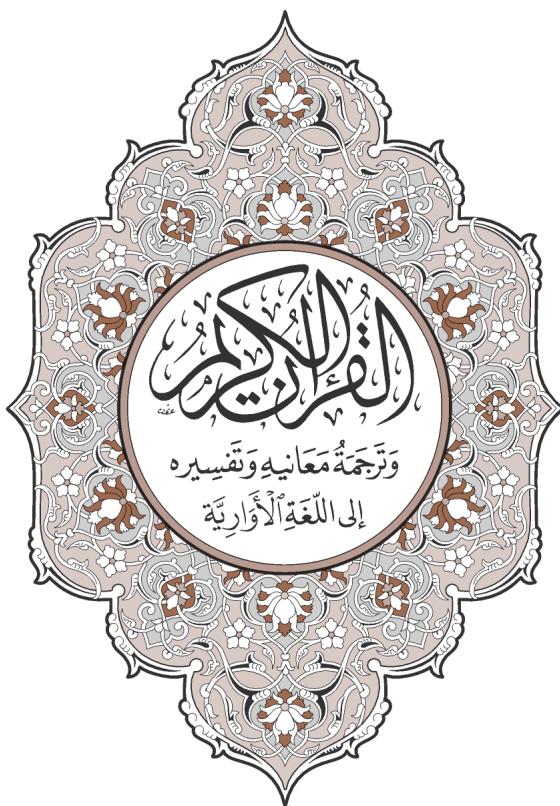


Гъаб хирияб Къуръан ва гъельд таржама ва тафсир зарбоялда баҳъсян амру гъабуна
Клиябго хIарамалъе хъулухъ гъабулев хан ГлабдулГазизил вас Глабдуллагыца
СагIудиял Гарафиязул пачалихъальул ханлъун жив вугев

شَقَقَ الْأَرْضَ سَاعَةً هَكَذَا الشَّخْصُ التَّرَيَفُ وَرَحْمَةُ مَعَاهِدِهِ
خَلَقَ الْجِنَّةَ لِيَقِيمَنَ لِلْمَالِ إِبْلِيلَ تَدَرِّعَ بِالْعِزَّةِ الْمُعْزَى
مَلَكُ الْمَلَائِكَةِ الْعَرِيكَ بِالشَّعْوَدِيَّةِ

وَقَفَتْ لِلَّهِ تَعَالَى مِنْ حَادِمِ الْحَرَمَيْنِ الشَّرِيفَيْنِ
الْمَلَكُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّبِيعِ الْعَزِيزِ الْمُسْعُودِ
وَلَا يَجُوزُ بَعْدَهُ

شَوَّاعٌ مَجَانًا



المُحَمَّدُ الْأَوَّلُ

مُجَمَّعُ الْمَلَكِ فِي الْطَّبِيعَةِ الْمَصْفُوفِ الشَّرِيفِ

Гъаб жив Аллагъасе Пого бутеб вакъфу буго кИияго
хIарамалъе хъулухъ гъбулев хан ГлабдулГазизил вас

Глабдуллагъидасан
бичизе бегъуларо

Гъаб чЛобого бикъула



Тлоцебесеб жилд

Фагъд ханасул Къуръанал зарбоялде рапхунеб мужкаммагI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمة

يُقْلِمُ مَعَالِيُ الشَّيْخِ: صَالِحُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ آلِ الشَّيْخِ
وَزَيْرُ الشَّؤُونِ الإِسْلَامِيَّةِ وَالأَوقَافِ وَالدُّعَوَةِ وَالإِرشَادِ
المُشَرِّفُ الْعَالَمُ عَلَىِ الْمَجْمُعِ

الحمد لله رب العالمين، القائل في كتابه الكريم:
﴿... قَدْ جَاءَكُمْ مِّنْ قَبْلِنَا نُورٌ وَّكِتَابٌ مُّبِينٌ﴾.

والصلوة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين، نبينا محمد، القائل:
«خَيْرُكُمْ مَنْ تَعْلَمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ».

أما بعد:

فإننا نبدأ توجيهات خادم الحرمين الشريفين، الملك عبدالله بن عبد العزيز آل سعود، -حفظه الله-، بالعناية بكتاب الله، والعمل على تيسير نشره، وتوزيعه بين المسلمين، في مشارق الأرض ومغاربها، وتفسيره، وترجمة معانيه إلى مختلف لغات العالم.

وإيماناً من وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد بالمملكة العربية السعودية بأهمية ترجمة معاني القرآن الكريم إلى جميع لغات العالم المهمة تسهيلاً لفهمه على المسلمين الناطقين بغير العربية، وتحقيقاً للبلاغ المأمور به في قوله ﷺ: «بَلَّغُوا عَنِي وَلَا آيَةٌ».

وخدمةً لإخواننا الناطقين باللغة الأوارية يطيب لمجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف بالمدينة المنورة أن يقدم للقارئ الكريم ترجمة معاني القرآن الكريم وتفسيره إلى هذه اللغة التي قام بها الشيخ عبدالرحيم بن محمد،

وراجعها من قبل المجمع الشيخ عباس بن أمير حمزة، والشيخ شامل غائز بيكتوف.

ونحمد الله سبحانه وتعالى أن وفق لإنجاز هذا العمل العظيم الذي نرجو أن يكون خالصاً لوجهه الكريم، وأن ينفع به الناس.

إننا لندرك أن ترجمة معاني القرآن الكريم -مهما بلغت دقتها- ستكون قاصرة عن أداء المعاني العظيمة التي يدل عليها النص القرآني المعجز، وأن المعاني التي تؤديها الترجمة إنما هي حصيلة ما يبلغه علم المترجم في فهم كتاب الله الكريم، وأنه يعتريها ما يعتري عمل البشر كله من خطأ ونقص.

ومن ثم نرجو من كل قارئ لهذه الترجمة أن يوافي مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف بالمدينة النبوية بما قد يجده فيها من خطأ أو نقص أو زيادة للإفادة من الاستدراكات في الطبعات القادمة إن شاء الله.

والله الموفق، وهو الهادي إلى سواء السبيل، اللهم تقبل منا إنك أنت السميع العليم.

Ццебе рагИ

ХIурматияв щайх СсалихI, ГлабдулгIазизил вас, МухIамад Али-шайхил васас хъвараб, Исламиял ишазул, вакъфуялъул ва дагIваттун тIуритIиялъул вазирлъун жив вугев, Мадиналда бугеб Къуръанал къватIир риччалеб мужамағальул бетIерлъунги жив вугев.

Кинабго рец Аллагъасе буго, тIолго гIаламалъул бетIергъанлъун жив вугев, жиндири хирияб Къуръаналда жаниб жинцаги абулев: (хIакълъунго нужехъе Аллагъасул рахъалъан баччана нур, (канлъи) ва жиб баянаб тIехъ).

Аллагъасул цIоб ва рахIмат лъеги аварагзабазул ва мурсалиназул бишунго хирияв нильер авараг МухIамадида, жинцаги абурав: «*Нужсер бишунго лъикIав вugo жинца Къуръанлъазабурав ва жинциа гъеб ىогидаздаги лъазабурав*»—абун.

Гъалда хадуб:

Хирияб кIиябго хIарамалъе (Макка ва Мадина) жинца хъулухъ гъбулев, Аллагъас жив цIунаяв, СагIудиязул хан Глабдуллагъ, ГлабдулгIазизил вас Ал-сагIудил бихъизаби (нух малъи) тIубазабун: Аллагъасул тIехъалъул кIвар гъабе, гъеб тIибитIиялье бигъалъи гъабе, машрикъ магърибалда ругел киналго бусурбабазе гъеб бикъе, гъельие тафсири гъабе ва гъельул магIнабазе батIи батIиял мацIазда таржамаги гъабе -ян абураб.

СагIудиязул гIарабиазул пачалихъалъул Исламиял ишазул, вакъфуялъул ва дагIваттун тIуритIиялъул визараталь гъабурабишарагитIубазабун: хирияб Къуръаналъул магIнаби киналго мацIазда таржама гъариялъул бугеб кIудияб кIвар букин, гъеб Къуръан гIараб мацI лъаларел бусурбабазе бичИи бигъальизе. Хирияв аварагасул амруги тIубазабун: «*Нужсеца дир рахъалъан умматальухъе ىvez забе چохIо аят бугониги*» - абураб.

МагIарул мацIалда кIальалел нильер вацалазе хъулухъ гъабун Мадина шагъаралда бугеб Ал-малик Фагъдил

Къуръанал къватИир риччалеб мужамагІалъе лъикІаблъун бихъана хIурматияв Къуръан цАлулесе гъаб магIарул мацІалда бугеб таржама къватИиб биччазе. Гъеб хIадур гъабуна **ащейх ГлабдуррахИим Мухаммадил васас.** МужамагІалъул рахъальян гъельул хал гъабуна ащейх Глаббас Амирхамзал васас ва ащейх Шамил Гъаирбековас.

ТадегІанав ва Жив вацІадав Аллагъасе рецц гъабуле буго жинца гъаб кIудияб иш тIубазе квер бакъарав. Нижер хъулги буго гъаб гIамал цохІо Аллагъ разильяялье сабаблъун букина абуn ва гъелдалъу гIадамазе мунфагIатги букина абуn.

Нижеда лъала хирияб Къуръаналъул магIнабазул таржама, кигІанго лъикI гъабун бугониги, гъеб букина жинда тIубанго Къуръаналъул кIудиял магIнаби рагъизе кIолореблъун. Гъеб Къуръаналъул рагIаби ругельул жинца инсан гIажиз гъавулеб мугIизатлъун.

Таржамаяль жидеда тIоритIел гъабуле магIнаби рукIуна гъеб таржама гъабурасул Аллагъасул хирияб тIехъ лъаялъул тIелму щвараб къадаралда. Гъеб таржамиялда тIадги бачIуна кинабго инсанасул гIамалалда тIаде бачIунеб хатIаъ ва нукъсанлъи.

Гъедин бугельул, нижер хъул буго гъаб таржама цАларас Мадина шагъаралда бугеб Ал-малик Фагъдил Къуръанал къватИир риччалеб мужамагІалде щвезабила абуn гъелда жаниб жиндие батараб хатIаъ ва нукъсанлъи. ИншаАллагъу, нижеца хадусеб нухаль таржама къватИиб бичалеб мехаль гъездасан мунфагIат босила.

Аллагъ вуго жинца тавфиксъ гъабулев. Гъев вуго жинца битIараb нухалда тIоритIулевги.

Я нижер Аллагъ! Дуца гъаб нижер гIамал къабул гъабе, мун вуго кинабго жо дуда рагIуlev ва лъалев.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Хириял магIарулал!

Гъаб буто Тладегланав Аллагъас жиндие хирияв Мухаммад ﷺ аварагасда рештIизабураб ва церехун рукIарал киналго шаригIаталги хвезарун, тоЛго халкъалье гаммабльун гъбураб исламияб диналъул аслу- Къуръан.

Тладегланав Аллагъасул калам жиндири рагIаби дагъабamma магIна гъмераб ва гъваридаб букиналье го, щибаб рагIияльул магIна гъабун тани гъеб кинавго чиясда бичIуларо.

Хирияв Аварагасул ﷺ acxIабзабазул заманаялдасан байхъун жакъя къоялде щvezегIан галимзаби гъеб Къуръан баян гъабиялда тIад хIалтIулел руго ва жеги хIалтIизеги руго. Щибаб заманаяль щивав галимасда батулеb буго Къуръаналда жаниб жинда тIад хIалтIизе бегъулеб ва жиb халкъалье баян гъабизе бегъулеб баI.

MagIарул мацIалда кIальалел бусурбабазе Аллагъасул ﷺ каламалъул дагъабниги магIна лъзэ бокъун ва гъезие диналье квербакъи букизэ бокъун, magIарул мацIалде буссине гъабун Къуръаналъул магIна тафсиргун цадахъ басмаялда (печаталда) бахъулеб буго.

Гъаб хIалтIиялье жидедаса квербакъи тIалаб гъбурул ва мунтагIат босарал тIахъал руго: «А-тIабари», «Ал-кашаф», «Ал-алуси», «Ибнукасир», «Жалалайнii», «Сафвату тафасир», «АвзахIу тафасир», «Зубдату тафасир». Гъель руго лътикIал галимзабаз данде гъарурал ва дир квер жидеда гIунтIарал тафсирал.

Гъаб таржамаялда жанир шаргIиял масъалаби рицуn руго имам ШафигIил мазгъабалда рекъон, Дагъистаналъул гIемерисел бусурбаби гъеб мазгъабалда ругъунал рукIиналье го.

Гъаб тафсир ва таржама цАлулаго гъелда гЛайиб чИвазеги хехлъуге. Глемерисеб жоялье накъло (босараб бакI) бицун буго, накъло бицичIого тарараги шаргIалда рекъон бицараб буго. XIал кIвараб яхI бахъун, битIараб магIна букизЕ бокъун гъабураб XIалти буго. Ва амма инсанасул гъалатI камиларо. Гъеб гъалатI бокъун гъабураб гъечIони Аллагъиги حَلَّ جَلَّ tаса лъугъула.

Гъаб XIалтиялда жаниб бугеб кинабниги битIараб, лъикIаб, муннагIат бугеб жо Аллагъасул рахъальян бугеб цIоб-рахIму буго ва гъелда дaimго щукро гъабизе tIадав дунги вуго. Гъалда жаниб ккараб жагъалтъи ва гъалатI дир напсалтъул рахъальян буго ва гъеб гъалатIалдаса tIаса лъугъин дицаги гъарулеb буго.

ТIадегIанав Аллагъасде гъариги буго гъаб таржама данде гъабурал, гъелда тIад XIалтиял, гъеб басмаялда бахъаразул мунагъал чуре абуn ва гъезие ахираталье хазинальунги гъабе абуn.

Гъединго Аллагъасда гъари буго гъаб таржама жиb цАлараазе гъезул иман, дин камилъиялъе сабабльун ккезабе абуn.

Кинабго тавпикъ ва квербакъи цохIо ТIадегIанав Аллагъасул буго.

Хирияб Къуръаналъул магIаялье таржама гъабиялде щебе лъолеб баян

Хирияб Къуръан буго ТладегIанав Аллагъасул калам, жиндир хIурупалгун ва магIагун цадахъ жиндир расуласде ﷺ рещтIинабураб: кинабго гIаламалъе рахIматлъун, алжаналдалъун роххел бицуунеб, жужахIалдалъун хIинкъиги къолеб, Аллагъасул изнуялдалъун гъесул диналде жинца ахIулеб, жинца нур базабулеб чирахъльунги жиб бугеб. Гъеб Къуръан баян гъабулеб къокъабго калам буго гъаб:

Хирияб Къуръан щиб жояли бицуунеб гIамаб баян

ТПоцебесеб: хирияб Къуръаналъул ва гъельуль цIаразул ва сифатазул баян.

Хирияб Къуръан буго: ТладегIанав Аллагъасул калам, жиндир расул МухIаммадиде ﷺ рещтIинабураб, жиндир рагIабаздалъун ва магIаялдалъун гъесде вахIюги гъабураб, жиб кагъаталдеги хъвараб, машгъурго цояз цогидазде бицуун жиб цебесан цебеги къолеб, жиб цали гIибадатлъунги бугеб.

ТладегIанав Аллагъас вуго жиндир расуласде рещтIинабураб ВахIюялда Къуръан абуn цIар лъурав. ТладегIанав Аллагъас абуна:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْقُرْآنَ تَبَرَّزِيلًا﴾

ХIакъльунго Дица рещтIинабуна дуде Къуръан дагъдагъ ккуун. [Суратул Инсан. 23 аят] Гъеб цIар лъеялье гIилаги буго Къуръан букIин жиб цалулеб ва жиб кIочон толареб.

Гъединго Аллагъас ВахIюялда цIар лъуна ТIехъ абуни:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِيقَةِ﴾

ХIакъльунго дица дуде ТIехъ рещтIинабуна хIакъаб жоялдалъун. [Сурату Нисась. 105 аят] Гъеб цIар лъеялье гIилаги буго Къуръан букIин жиб хъвалеб ва жиб рехун толареб.

ТладегIанав Аллагъас хирияб Къуръаналъе сипаталги

гъаруна фуркъан абун (жинца хIакъабги батIулабги жо батIа гъабулеб), зикрун абунги (рехсей, вагIза-насихIат), гъудан абунги (жинца тIоритIулеб), нур абунги, шифаъ абунги (жинца сах гъарулеb), хIаким абунги, вагIза абуnги; гъал турел цогидалги сифатал гъаруна хирияб Къуръаналъул къадро кIодолъиялде ва гъеб камилаб рисалат буkИиналдаги тIоритIел гъабулел.

«МусхIаф» абураб рагIи босана (къуръаналде гъеб царги абула) жинда тIад хирияб Къуръан хъварал кагътазда асхIабзабаз абулеб буkИараb царлдаса.

Хирияб Къуръан Аллагъасул вахIю буго жиb босун Жабраил рештIараб عليه السلام مухIامmad ﷺ аварагасул ракIалде. ТIадегIанав Аллагъас абуна:

﴿وَلَهُ أَكْرَبُ رَبِّ الْعَالَمِينَ * نَرَأَيْهُ أَنْجُونَ أَلْأَجِينَ * عَلَىٰ قَلْبِكَ لَعْنَةٌ كُوَنَ مِنَ الْمُنْذَرِينَ * يَا سَانِي عَرَبِيَّ مُؤْمِنِينَ﴾

ХIакъльунго гъеб Къуръан гIаламальулго БетIергъанас рештIинабураб буго, жиb босун жинда божи бугев Жабраил дур ракIалде рештIараб, мун гIадамазе хIинкъи къолевльун вукIине, баянаб гIараб мацIал达尔ъун. [Сурату ШугIараb. 192-195 аятал].

МухIамmad авараг ﷺ гъаб ишалье цияв чи гъечо. Киналго аварагзабада Жабраил малаик рештIунев вукIана Аллагъасул ВахIю босун. Гъаб кIудияб божилти тIубазе Жив ВацIадав Аллагъас жиндие бокъарав тIаса виштула. ТIадегIанав Аллагъас абуна:

﴿الَّهُ يَضْطَلُّ فِي مِنْ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾

Аллагъас тIаса виштула малаиказдаса ва гIадамаздаса расулал. ХIакъльунго Аллагъ жинда бихъулев ва жинда лъалев вуго. [Сурату ХIаж. 75 аят].

Аллагъасда лъикIго лъала расуллъун витIине бегъулевги бегъулеревги: кинабго халкъ Аллагъасул халкъ бугельул. ТIадегIанав Аллагъас абуна:

﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾

Дур БетIергъанас Жиндие бокъараб жо бижула ва

Жиндие бокъараб тIассаги бищула. [Суратул Къасас. 68 аят].

КИабиIеб: хирияб Къуръан кин рештIараб.

Аллагъасул расул МухIаммадиде ﷺ Къуръан рештIин бай бихъана рамазан моцIальул анцIила анкъабиIеб къояль, миладияб тарихалъул 610 абиIеб сональул, Гъеб буkIана итни къо. Хирияб Маккаяльул мутIрузда бугеб XIираь нохъоде авараг вukIадго гъесде жабраил рештIана гъал аяталги росун:

﴿أَقْرَأَ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ * حَكَّا لِإِنْسَنَ مِنْ عَنْقٍ * أَقْرَأَ وَرَبِّكَ الْأَكْثَرُ * الَّذِي عَلِمَ بِالْقُلُوبِ * عَلِمَ أَلِإِنْسَنَ مَا لَهُ يَعْلَمُ﴾

Дуца цIале, мун вижарав БетIергъянасул цIаралдаIъун. Жинца инсан бияльул гороялдаса вижарав. Дуца цIале, ва дур БетIергъян цIакъ хирияв вуго, жинца къаламалдельун хъай лъазабурав, инсанасде лъалареб жоги Жинца лъазе гъабурав. [Суратул Галакъ. 1-5 аят]. Гъал аятал рукъана хирияб Къуръаналдаса Аллагъасул расуласде рештIараб жояльул авалаб.

Гъал аяталги росун авараг хъизаналде тIад вуссана, жиндир нафсалда хIинкъун ракIиги тIеркIолеб бугеб хIалаль. Гъес жиндие ккараб жо чIужуялде бицана - муминзабазул эбелалде Хувайлидил яс Хадижатеде-, Гъес абуна: дун дирго нафсалде хIинкъун вуго – абуn.

Хадижатица абуна: Вореги мун хIинкъуге! Дуе рохел буго! Валлагы Аллагъас мун кидаго гIодовегIан гъавизе гъечIo! мун вуго гIагарльяIъулгун бухъен гъабулев (рахIимо къотIуларев), битIараб рагIиги бицунев, захIамальги баччунев (къварильи захIамальи ккарав чиясе кумек гъоболасе хъулухъги гъабулев, балагъ къварильи борхизе кверги бакъунев.

Хадижатица гъев вачана Навфалил вас Варакъатихъе. Гъев вукъана гIилму ва гIакълу бугел гIадамаздаса. Варакъатида Хадижатица абуна: Я дир имгIал! Мун гIенекке гъав МухIаммадица ﷺ бицунеб жоялда. Расулллагъас жиндие бихъараb жо бициндалго Варакъатица абуна: «Гъев

вуго Жабраил, Муса аварагасдеги жив рештIарав. Дун вугев анищ гъеб ишалъе квер бакъине Голохъанчильун! Дур къавмаль мун Маккайлдаса къватIив къотIулеб къояль дун Чаго вукIунеб анищ!» - абуn. Расулллагъас абуна: «Гъез дун къвативиц къотIилев?»- абуn. Варакъатица абуна: «У, мун гъез къватIив къотIила. Цониги чи гъечIo мунгIадин дин босун вачIарав, жинда тушманлы гъабичIев. Дун Чаго хутПани дица дуе цIакъ квер бакъила!» - абуn. Гъалдаса хадуб дагъаб заман индалго Варакъат хвана.

Аллагъасул расуласде хирияб Къуръан цохIo нухаль рештIичIo, цогидал аварагзабаде рештIарал тIахъазде рельун. Гъеб рештIана бикъ-бикъун, къоло лъабго соналъул болжалалда жаниб. ТIубарабго суратги рештIулаан, дагъалго аяталги рештIулаан.

Гъадин бикъ-бикъун Къуръан рештIинабиялъул хIикмат буго аварагасул ракI шула гъаби ва гъев къуват гъави. Гъесул гуч цIикIунеб букIана хирияб Къуръан босун Жабраил вачIунцинахъе ва гъесул гъунар Голеб букIана мушриказда данде Чезе. ТIадегIанав Аллагъас абуна:

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمَاهَةً وَجِدَةً كَذَلِكَ لَنْ يَسْتَهِنَ بِهِ فَوَادَكَ وَرَنَّنَهُ تَرْتِيلَاتٍ﴾

Кафурал гIадамаз абуна: «Гъесда Къуръан цохIo нухаль рештIинабураб анищ» - абуn. Дица Къуръан бикъ-бикъун рештIинабуна гъелдалъун дур ракI шулалъизе ва Дица гъеб цIакъ баянаб хIалаль баян гъабуна. [Суратул Фуркъан. 32 аят].

Гъединго хирияб Къуръан бикъ-бикъун рештIинабиялъуль буго мұмминзабазе кIудияб тарбия къейги. Гъель баян гъабулеb буго ГIилму тIалаб гъаби ва цогидал диниял ишал дагъ-дагъ ккун гъаби лъикIаб букIин: гъеб бигъаяб букIуна ГIилму лъялтье ва ракIалде кквеялтье. Куфру-ширкалъул ва жагыллъияльул беcIльукъ рукIарал гIадамал иманалъул нуралде рачине, Аллагъ цо гъавиялде ва ГIilmuyalde рачинеги сабаб букIана Къуръан дагъ-дагъ ккун рештIинабиялда жаниб.

Лъабабилеб: хирияб Къуръан хъвай.

Жинда хажатаб жо цуниялье сабаб буго гъеб хъвай. ХъвачИого тараб калам ключене рес буго. Хирияб Къуръан къянимасеб къо щvezеглан гадамал жинца тЮритИзельун рештъун бугелъул, гъеб хъвайги чара гъечеб жольун букиана.

Къуръан хъваялъул кIвар гъабуна живго аварагас ﷺ. Гъес асхабзабазул хъвай-Цали лъалезул цо къукъялда амру гъабуна хирияб Къуръан хъвай абуn. ВахIю хъвазе тIад къарал асхабзабазул бишун машгъурав вукиана ансарияв Сабитил вас Зайд, жинда Аллагъ разильяв.

Жинда вахIю рештIараб мехаль хирияв аварагас ﷺ гъеб рекIелье цунулеб букиана, цинги вахIю хъвалезде абулаан: «Нужеца гъал аятал лъе пуланаб жо бицуnеб сураталда жанир» - абуn. Гъезда сураталъул царги бицулаан ва гъел аятал гъенир хъваян амрги гъабулаан. Гъелда хадуб аварагас асхабзабаде амру гъабулаан ахиралда рештIарал Къуръаналъул аятал рекIехъе лъазареян ва гъезул мурадги лъзабеян. Гъеб хирияб Къуръан кинабго хъван букиана (жинда тIад жо хъвазе данде кколебщинаб жоялда, ракъя, цоко, къено, гъазда рельярал жалазда) авараг ﷺ чаго вугеб мехалъго.

Аллагъасул салам лъеяв Жабраилас щибаб соналда жаниб цо нухаль хирияб Къуръан аварагасе цалун, аварагас гъесие цалун такрар гъабулаан. Хирияв авараг ﷺ жиндиль хвараб сональ Жабраилас гъесие Къуръан кIиго нухаль такрар гъабун цалана гъаб нильеда лъалеб хIалаль суратазул ва аятазул тартиби гъабун. Гъеб букиана тIадегIанав Аллагъасул рагIи хIакъ гъаби:

﴿إِنَّ عَيْنَتَهُ بَعْدُ وَكُفْرَنَاهُ، * فَلَمَّا قَرَأَ لَهُ فَاعِظٌ فَرَعَ إِلَهُ﴾

ХIакъльунго Дида тIад буго гъеб Къуръан дур каранде жанибе данде гъабизе ва дуда гъеб ключене биччачИого цунизи. Дица Жабраил малаик цализе виччан дуе гъеб Къуръан цаларааб мехаль гъесдаса хадуб цале дуца Къуръан. [Суратул Къямат. 17-18 аят]

﴿سُقْرِنَكَ فَلَانَسَنَ﴾

Дица дуда Къуръан ىЦали лъзабила, цинги дуда гъеб къочезеги гъечIo. [Суратул АгІла. 6 аят].

Ункъабилеб: хирияб Къуръан тІанчазда тІад бакІари.

Расууллагъ  хвараб мехаль гъесул ритІухъав халифа Абубакрица амру гъабуна хирияб Къуръан жиндир букине кколеб тартибалда кагътида хъвай абуn: Къуръан рекъехъе лъалел асхIабзаби хвеялдалъун яги гъеб тІад хъварал жал тІагІиналдалъун Къуръанаlъул щибниги жо камичIого букине. Гъаб иш гъабизе тІад къана жинца вахIю хъвалев вукIарав Сабитил вас Зайдида رضي الله عنه.

Къуръан тІад хъварал жал ракIарун, гъеб рекъехъе лъалел асхIабзабазулгун данде кквей гъабун, ракъа-рагIалда щвараб мухIакнъиги гъабун Къуръан кагътида тІад хъвана ва гъел кагъталги Абубакр асхIабасул رضي الله عنه рокъор цунун рукIана. Гъев хвараб мехаль кIиабилев халифа Гумар асхIабасул رضي الله عنه рокъор цунун рукIана. Гъевги хвараб мехаль мұмынзабазул эбел, Гумар асхIабасул яс XIафсатил رضي الله عنها рокъор цунун рукIана.

Ислам тIибитIидалго бусурбаби хIажалъана жидеца ىЦализе Къуръанал рукIиналда. РитІухъав халифа Гусман асхIабасда رضي الله عنه цогидал асхIабзабаз мушавараги гъабун, гъез хIукму гъабуна имамас ىЦалулеб Къуръан букине ккеялда: гIадамал гъесда нахъ рильтине. Гусман асхIабас Къуръан рекъехъе лъалел ва гъеб хъвазе лъалел асхIабзабада амру гъабуна гъеб иш гъабизе байбихъеян. Гъезул бетIерльун тъавуна Сабитил вас Зайд, гъез мугъ чIвалеб жолъун букина Абубакар асхIабас رضي الله عنه данде гъарурал, XIафсатил рокъор цунун ругел кагътал. Гъел асхIабзабаз цо тIехъалда жанир ракIарана ва гъелдаса чанго нұсхаги хъвана ва гъел Къуръанал исламияб пачалихъальъул кIудиял шагъараадзе ритІана ва гъездасан Къуръанал хъвай абуn амруги гъабуна.

Жакъа дунялалдаго тIиритIун ругел киналго Къуръанал руго дол Гусман асхIабас رضي الله عنه амру гъабун хъварал Къуръаназдаса насху гъабун хъварал ва гъел хилипльуларо

дол Къуръаназул нассалда (хIуруфазда ва рагIабазда) ва гъезул тартибалдаги.

Жакъа къоялде щвегеган бусурбабаз яхI бахъулеб буго Къуръан зарбоялде баҳъиналье ва гъеб ишалье цИял алаталигы хIалтIизаруле руго. Гъалдаљун тIадегIанаb дараражаялде баҳинабизе Къуръаналъул берцинго хъвай ва гъельул хIуруфал ва иғIраб мухIкан гъабиги, Гусман халифаясул رضي الله عنه заманалъго хъвараб Къуръаналъул хъваялда рекъон жиб цУнараб.

Мадина шағъаралда бугеб Фагъдил Къуръанал зарбоялда раҳкунеб мужаммагIги ккода гъеб Къуръаналъе хъулухъ гъабулел Гуцабазул бишунго кIудияб ва СагIудиязул хIакимзабаз Къуръаналъе гъабулеб берцинаб хъулухъ загъир гъабулеб бакIльун. Гъезул яхI баҳъиналдалъун бусурбазузъе ўолеб буго цАкъго лъикI къачIараb ва берцин гъабураб Къуръан: мухIкан гъабун цУнараб, хатI берцинаб, кагъат лъикIаб ва жилдал къачIараb.

Щуабилеб: Къуръаналъул тартиб (ГуцIци) ва гъельул жузал.

Хирияб Къуръан бай бихъула Суратул-ФатихIаялдалъун ва гъеб тIубала сурату-Нисалдалъун. Гъелда жаниб буго (114) сурат. Гъаб тартиб буго МухIаммад аварагас гъабураб тартибалдаса босараб ва гъеб гъечIo суратал ва аятал рештIиналъул тартибалде бугеб. Пoцебе рештIараb сурат буго «суратул Галакъ», амма гъеб Къуръаналда жаниб (96) абилеб сурат буго. АсхIабзабада суратазул ва аятазул тартиб лъалеб букIана аварагасул цАлиялдаса.

Къуръан бикъун буго (30) жузалда, щибаб жуз бикъула кIиго хIизбуялда ва щибаб хIизбуги бикъула ункъго бутIаялда. Гъаб хIалалъ Къуръан бикии Галимзабаз ГуцIараb буго: бусурбазе Къуръан цАлизе ва рекIехъе лъзабизе бигъалъи гъабун.

Анлъабилеб: Къуръан лъзаз гъаби.

Бусурбаз цАкъ кIвар къуна хирияб Къуръан лъзабизе, гъельул насс (хIурупал, рагIаби, тартиб) цУнун ва гъеб

аварагасда рештIараб хIалаль щалун. Къуръан цIалулел ва гьеб рекlexъе лъалел асхIабзабаз яхI бахъана жидеда хадусеб гIелалада (табигIиназда) Къуръан лъазабиялье: гъельул насс мухIкан гъабуна ва щибаб аяталъул тафсир баян гъабуна ва гъелда гIамал гъабиги лъазабуна. Цинги гъел табигIиназ Къуръан лъазабулел мадрасаби гIуцIана ва жидеца асхIабзабадаса босараб хIалаль хирияб Къуръан цогидаздеги лъазабуна: Къуръаналъул киналго хIарпал ва калимаби рикIана, суратазул аятазул тартиби гIунана, батIи-батIиял къираатал баян гъаруна, тажвид ва тартил лъазабуна. Гъединльидал хирияб Къуръан нахъе хутIана пасихIаб гIараб мацIалда, аварагасда ﴿لَهُ مِنْ حَمْدٍ﴾ жиб рештIараб хIалаль мугIаллимасдаса мутагIалимас жиб щалулебльун, рекlexъе лъзабулебльунги, жиндир магIна – тафсир лъалебльунги.

Хирияб Къуръан щалула чанго батIияб къирааталда: хIупалаби, калима щалибуkIуна батIи-батIияб къагIидаяль табигIиназахIабзабадасабосараб, гъезги хириява арагасдаса ﴿لَهُ مِنْ حَمْدٍ﴾ босараб ва аварагас ﴿لَهُ مِنْ حَمْدٍ﴾ бегъизе гъабураб хIалаль. Нильер заманалда гъел къираатазул бишунго машгъураб буго Глассимил къираат, гъесул мутагIил Сулайманил вас ХIафицица бицараб, гъединго НафигIил къираат гъесул мутагIил Варщица бицараб. Гъединго буго Ад-дурияс бицараб ва Къалуница НафигIидаса бицараб къираатги.

Анкъабилеб: хирияб Къуръаналъе тафсир гъаби.

Тафсиралъул магIна буго Къуръаналъул магIнаби баян гъари. Каламалъул мурад бичIуларо гъельул магIна ва гъель жинда ТоритIел гъабулеб жо лъян гурони. ТладегIанав Аллагъас Къуръан щалулев чи ахIулев вуго гъельул магIна бичIиялда:

﴿كَذَبَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ مِنْ كُلِّ إِنْسَانٍ وَّأَيْتَهُ وَلِئَنْدَكَ أُولُو الْأَيْمَانِ﴾

Дуда рештIинабураб тIехъ буго жиндиль баракат бугеб, гIадамаз жиндир аятазул никру гъабизе ва гIакълу бугез вагIзаги босизе. [Сурату Ссад. 29 аят] Пикру гъаби (тадаббур) абураб рагIиялъул магIна буго: бичIи, лъай.

Расулуллагъас ﴿لَهُ مِنْ حَمْدٍ﴾ асхIабзабада бичIинабураб буkIана

хирияб Къуръаналдаса гъезие ишкалтъараб жо (гъезул шакльи ккараб). Кинги хирияб Къуръан рештIулеb мехаль гъел асхIабзаби пасихIаб гIараб мацI лъалел рукIиналь гъез гIемер суалал къолароан аварагасе . Амма заман халальараbгIан гIадамал хIажальана Къуръан баян гъабулел тафсиразда.

Бичасул расуласдаса ва гъесул асхIабзабадаса нильеe щвараб дагъабго жоялдаса, жинда тафсиру аль-маъсур абулеб (аварагасдаса асхIабзабаздаса ва табигIиназдаса бачIараb тафсир), рес лъугъана гъебги аслольъун гъабун тафсиral гъаризе: гъел асхIабзаби рукIиндal жидеда Къуръан рештIин бихъарал, аварагасул щали ragIарал, пасихIаб гIараб мацI лъалел. Гъединго гъезда лъалеб букIиндal хирияб Къуръан рештIулеb мехаль букIараb ахIвал-хIал ва гъеб мехаль карал лъутъа-бахъинал.

(1) тафсиralъул тайпаби:

Щивав гIалимасул гIелмияб рапъ хал гъабун гъес гъабулеб тафсирги батIияб букIуна. Гъединльидал тафсиral руго Къуръаналъул лугъат (мацI) бицунел, цоги руго фикъгиял хIукмаби рицуnел, цоги руго тарихияб жо баян гъабулел, цоги руго инсанасул сулук (хъвади, тIабигIат) бицунел. Цогиги батIи-батIиял рапъал рицуnел тафсиral руго. Гъединльидал гIалимзабаз тафсиral рикъана кIиго тайпаялде:

- маъсуриял тафсиral. Гъел руго Аллагъасул расул МухIаммадица, гъесул асзхIабзабаз ва гъезда хадусел табигIиназ гъарурал тафсиral.
- ижтигадалдалъун гъабураб тафсиr. Гъеб буго гIалимзабазбитIараb гIелмиябнухалдажидергIакълюлда ва гIелмулда рекъон гъарурал тафсиral.

(2) тафсиразул бищунго лъикIаб нух ва гъельул гIорхъаби:

Маъсуриял тафсиral руго хирияб Къуръаналъе гъабулеб тафсиralъул бищунго лъикIаб ва жиb щебе кколеб. Гъеб бугельъул хирияv аварагасдаса, гъесул асхIабзабадаса ва

гъезул мутагІилаздаса босараб. Гъелги жидеда бишунго лъпкI Къуръан лъялел руго. Къуръанальуль аяталье гъаб маъсурияб тафсиралда жаниб батичIеб баян къезе бокъараб мехаль тафсири гъабулес цIунизе ккола гъал хадур рехсалал Порхъаби:

- 1) маъсуриял тафсиразда бугеб xIалаль аятазул магIна цIуни ва гъелда данде кколареб магIна гъабун гутIи.
- 2) тафсиррекъезеккола КъуръанальульгIаммалмагIнабазда ва аварагасул суннаталь баян гъабураб нухалда. Гъал магIнабазда данде кколареб xIалаль тафсири гъабизе бегъуларо: хирияб Къуръан буго цояль цояб баян гъабулебльун ва гъелда жаниб цояль цогидаб хвезабулеб жоги гъечIо. Аврагасул суннаталь гъеб Къуръаналда жаниб баянъичIого хутIараф жо баян гъабуна ва гъельие тафсирги гъабуна.
- 3) гIараб мацIальуль къагIидаби лъзэ кола тафсири гъабулов чиясда: рагIияль жинда тIоритIел гъабулеб жо, калам гIуцIулеб xIал, щибаб рагIи кин xIалтIизабулеб, ва цогидалги гIараб мацIальуль истIилахxIал (къагIидаби) лъзэ кола. Хирияб Къуръан гIараб мацIалда рештIун бугельуль гъеб бичIизе ккола гIараб мацIальуль къагIидабазда рекъон.
- 4) жал баян гъаричIел аятал (муташабигъал аятал) роцине кола жал баян гъарурал аятазда: Къуръан бугельуль цояль цогидаб баян гъабулебльун. Къуръанальуль гIемерисел аятал жидер магIна баянал руго. Цо-ко аятал магIна баянъичIел руго ва цо гIадамазе гъеб бичIуларо. Гъал муташабигъал аятал мухIканал аятазда рорщараб мехаль гъеб ишкал ТIасса уна. ТIадегIанав Аллагъяс абуна:

»هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ إِيمَانٌ فَمَنْ كَفَرَ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُنَّ أَنْجَنَاءٌ مُّسْقَبَةٌ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ الْأَنْجَنَاتِ
فَلَوْلَاهُمْ لَيَعْلَمُونَ مَا تَنْهَىَهُ مِنْهُ أَبْيَاعَ الْفَنَّةِ وَأَبْيَاعَهُ تَأْوِيلَهُ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّحْمَنُ فِي الْعَالَمِ
يَقُولُونَ إِنَّمَا يَهْدِي إِلَيْهِ كُلُّ مَنْ عِنْدَ رَبِّنَا وَمَا يَدْرِي إِلَّا أُولُو الْأَيْمَانِ«

Гъев Аллагъ вуго жинца дуда ТIехъ рештIине гъабурав. Гъелда жанир баянал аятал руго ва гъельги

Къуръаналъул гъемерисел руго. Цоги муташабигъал аяталги руго. Жидер ракъазуль унти бугел гъадамал (иман загъифал)гъель муташабигъал аятазда хадур лъугъуна, гъель аятазе жиде бокъараб магънахи гъабун жидеца питна гъабизе бокъун. Гъель аятазул магънахи лъаларо цохъ Аллагъасда гурони. Гъелмуялда жанир гъваридго лъугъарал гъадамаз абула: низ гъелда божула, гъеб кинабго Аллагъасул рахъальян буго абун. Хъакъаб жо бичъун гъельул вагъиза босуларо гъакълудал бетпергъабаз гурони. [Сурату Али-Гимран. 7 аят].

- 5) дунялалъул ахъкамазда хурхарал аятазе (бакъ, моцъ, зоб, ракъ ва гъ. ц.) тафсир гъабулеб мехаль мухъканал гъелмиял къагъидаби рицине ккода ва гъеб тафсиралда жанир жеги мухъканльичъел гъалимзабазул гъелмиял бахъисалги рицине бегъуларо. Гъель бахъисал рициналь Къуръан жиндир аслияб мурадалдаса буссинабула.
- 6) магъна мекъал таъвилал гъариялдасаги цуунизе кола: жидедалъун Аллагъасул калам бацадаб шаргъияб нухалдаса бахъунеб ва рикъад гъабулеб. Гъединго гъараф мацъалъул къагъидаби хвезарулеб: гъаб таъвил гъаби букине бегъула ургъунго Къуръаналъул магъна мекъи гъаби мурадалда, яги гъараф мацъалъул къагъидаби лъачъого, яги тафсир гъабулесда гъеб мекъаб магъна битъун бугин ккун.

Микъабилеб: хирияб Къуръаналъул мугъжизат.

Мугъжизат абурабрагъиялъул магъна буго: жинда рельяраб жо гъабизе инсанасул хал къолареб жо: цо иш букиа, гъакъло букиа, тадбир букиа. Мугъжизат буго цо кинаб бугониги иш лъугъи, жиб бургъанльун (далилльун) букине аварагзаби ритпухъал рукъиналье. Гъаб рагъи Къуръаналда жаниб гъечъо, гъельул бакъалда «аят» яги «бургъан» абун буго.

Хирияб Къуръан Аллагъасул калам буго ва гъелда жаниб гъемер буго инсан жинца гъажиз гъавулеб калам, камилаб магънахи, берцинго мухъканго рекъезарун ругел аяталги рагъабиги. Тладегъанав Аллагъас абуна:

﴿إِنَّ رَبَّكَ أَحْكَمَتْ عَالَمَاتُهُ وَلَمْ يُصِلْتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ حَذِيرٍ﴾

Алиф, Лам, Ра. Гъаб Аллагъасул ҝалам Къуръан, жиндири аятал мухІкан гъарураб, жидель нукъсанлы ви загІиплъи гъечіел. Цинги гъел аятазда жанир шарғІиял ахІкамалги баян гъарурал. Аллагъасул ҝалам рахъальян буго, жинда кинабго жояльул хІикмат лъалев, щибаб жояльул маслахІат лъалев хІакимияв ғалимлъун жив вугев. [Сурату Гүд. 1 аят].

Мушриказ гІемераб яхI бахъана Къуръаналъул аслуялъульго ғадамал шақдаризаризе ва гъелдаса ғадамал руссинаризе : батІи-батІял гъерсал рицун ва шубгъаял жал рижизарун. Цинги БетІергъан Аллагъас гъезда ахIи бан аятал рештІинаруна: нужеца гъабеха гъаб Къуръаналда рельяраб, яги гъельул цо сураталда рельяраб жо абуни. Гъел ғажизлъана гъедин гъабизе ва жал мукурлъана хирияб Къуръан ғарараб маңыллъи бугониги жинда рельяраб гъабизе қолареб буқиналда. Тәдеганав Аллагъас абуна:

﴿أَمْ يَعْلُوُنَ أَفَرَرَهُ قُلْ فَلَوْا إِسْرَارَهُ كُلَّهُ وَأَعْوَمْ أَسْتَعْمَرْهُ مَنْ دُونَ أَلْهَى إِنْ كُلُّ صَدِيقٍ﴾

Гъел мушрикаца абулебиш бугеб Къуръан (МухІаммадица ﷺ) ургъарааб жо буго абуни. Дуца гъезда абе: нужеца гъабеха гъаб Къуръаналъул цо сураталда рельяраб жогІаги. Гъеб гъабизе нужеца кумекчагІиги ахIе кигІан ғлемерал ругониги, цохІо Аллагъ тун батІял, нуж битІарааб бицунал ратаний. [Сурату Юнус. 38 аят].

Къуръаналъ баянго лъазабуна ғадамазул ва женазул хіл қолареблъи гъелда рельяраб жо гъабизе, гъез цоцалазе кумек гъабулеб бугониги:

﴿قُلْ لَيْنَ أَجْمَعَتِ الْإِنْسَانُ وَلَيْلُنْ عَلَيْهِ أَنْ يَأْتُوا بِشِيلٍ هَذَا الْقَوْمُ إِنْ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لَعْضُ ظَهِيرَةٍ﴾

Дуца абе (МухІаммад ﷺ): киналго ғадамалги жундулги цадаҳъ лъугъаниги гъаб Къуръаналда рельяраб жо гъабизе абуни, гъезда қоларо Къуръаналда рельяраб жо гъабизе, кигІанго цояз цогидазе кумек гъабулеб бугониги! [Суратул Исағ. 88 аят].

Хирияб Къуръан жинца гәжиз гъарулеб буго, гъеб Аллагъасул калам бүкінінде жинца Гадамазул каламалда рельйнлі таңбулареб. Мұғізаттіңін бугеб Къуръан буго хұжалынғы бурғанлұнғы жиндер аятадауда, маңылдауда, әрі бағытадауда жинаң бугеб пасихаб баянадаудаунғи. Гъелда жанир ругел хәкъал күсіссабадаудаун ва хабараудаунғи. Гъелда жанир ругел шарғыял хұмабадаудаун, гъель ракіздада гъабулеб асарадауда күватаудаунғи, гъелда жанир ругел Гелмиял баянадаудаунғи.

Гемерал дунялиял Гелмабазул Галимзаби Гажаиблын хәйран гъаруна Къуръаналда жанир ругел мұхісанғо баян гъаруал хәкъал Гелмиял хабарал риҳыдалго, жағылаб умматалдаса вугев хъвай ғали лъяларев аварагасе жал лъазе рес гъечел. Гъел Гелмиял баянал сабабльана гъезул цоял бусурманлызы: гъезда бичіана хирияб Къуръанал бицираб хабар инсанасул хабар гъечебельи, гъеб кинабго халкъ жинца бижараав Халиқъасул калам бүкін.

Къуръаналда жанир Гемер аятал руго Аллагъ цо вүкінінде бициунел, гъесул Гажаибал пишабазулғи бициунел. Тәдегіанав Аллагъас абуна:

﴿سَرِّهُمْ أَيْتَنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَفْئِيهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوْ لَوْ كَيْفَ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾

Диңа гъезда дир Галаматал риҳызарилла зобалазуль ва жидерго нағсазуль ругел, гъезда баянлызы гъеб хәкъаб жо бүкін. Дур бетергъан Аллагъ Геларищха жинда кинабго жо лъалевльун вугев. [Сурат Фуссилат. 53 аят].

Ичабилемб: хирияб Къуръанал жо магнабазе таржама гъаби.

Таржама абула: цо калам цо маңылда цоги маңылда бүссинаялда. Таржама гъабиялда жанир захімалъаби Гемер рукұна: щибаб маңылду жинда хассаб къагида

букIунелъул. Таржама гъабураб мехалъ доб мацIалда дол рагIабаз къолеб магIна гъаб мацIалда баян гъабизе захIмат букуна.

Гадамаз бицараб хабар таржама гъабулаго гъединаб захIмалъи букIунелъул, Аллагъасул каламлъун бугеб хирияб Къуръан таржама гъабулаго гъеб захIмалъи цАкъго цИкIараф букIуна: гъеб бугельюл пасихIаб Гараф мацIалда Аллагъас вахIю гъабураб калам. Гъелдаго цадахъ Къуръаналъул рагIабиги магIнаги кIиябго цадахъ рештIараф буго. Цониги чиясда кIоларо жинда камилго Къуръаналъул магIна лъалин абизе ва гъеб Гараф мацIалда бугеб хIалаль цоги мацIалда таржама гъабизеги.

КигIанго хирияб Къуръаналъе таржама гъаби захIматаб иш бугониги исламальюл Галимзабазда лъалеб буго гъеб хирияб Къуръан ва гъель бицу neb рисалат дунялалда ругел киналго Гадамазухъе щvezаби тIадаб иш букIин: гъезул мацIал кигIанго батIи-батIиял рукIаниги. Гъаб ишги тIубаларо Къуръаналъул магIнабазе таржама гъабун гурони.

Хирияб Къуръан цоги мацIалда буссинаби букIула:

- хирияб Къуръаналъул магIнабазул таржама гъаби. Гъеб буго цадахъ тафсир гъечIеб таржама, гъель баян гъабула Къуръаналъул рагIабаз жинда тIоритIел гъабулеb магIна.
- тафсиргун цадахъ бугеб таржама. Гъель Къуръаналъул магIна баян гъабула мисал бачун, ГатIид гъабун. Гъельюл хIукмуги буго хирияб Къуръаналъе Гараф гуреб мацIалдалъун тафсир гъаби.

КигIанго гъваридго ва баянго таржама гъабун бугониги, гъель Къуръаналъул аятазул магIнаби жанир рачун ругониги, гъеб таржамаялда «Къуръан» - абуларо кIиго сабабалъе ПОло:

- 1) хирияб Къуръан Аллагъасул калам букIиналье ПОло Гараф мацIалдалъун жиb рештIинабураб. Гъеб цАкъго тIадегIанаb макъамалда буго жиндиb баяналъул ва хIукмабазул рахъальян. Къуръаналъул аятал цоги мацIалдаги сверизарун хъвяяль гъелда Къуръан абураб

цIар аби батIул гъабула (хvezабула).

2) кинаблаги таржама буго гъеб гъабурав чиясе хирияб Къуръаналъул магIна бичИналъул xасил. Гъебги рельун буго Къуръаналъе тафсир гъабиялда. Тафсиralда абуларебНадинго гъеб Къуръан буго абуn, таржамаялдаги абуларо гъеб Къуръан буго абуn.

Хирияб Къуръаналъул магIнабазе гъабураб таржама къабул гъабизе ккани гъеб букине кcola гIалимзабаз бихъизабураб xалалъ хирияб Къуръаналъул магIнабазул къагIидаби ва гIорхъаби цУнараб, жинда жанир taxIриф гъарурал (хисизарурал) магIнаби гъечIеб, яги бусурбабазе зарал гъабулеб, гъезул xурмат хvezабулеб жоги гъечIеб. Гъединал таржамаби гъарула гIараб мацI лъзабулел, гъезул гIадат-тариx цIехолел капурзабаз ва жал бусурбаби руго абуn гъереси бицулел гIадамазги. Гъел руго исламияб дин хvezабизе гIоло гъелда жанир пасадал гIакъидаби лъолел ва бацIадаб шаригIат хvezабулел гIадамал.

Гъаб бицараб xалаль мухIканлъи гъабун хирияб Къуръаналъе хъулухъ гъабун гъеб зарбоялде баxъизе гIуциIараb Фагъд ханасул Мадина шагъаралда бугеб мужаммагIаль тIаде босана божилъи бугел Къуръаналъул таржамаби къватIир риччай, Аллагъасул рисалат хирияб Къуръан гIараб мацI лъаларел гIадамазухъе щvezабизе гIоло, гъез бицунеб жидерго мацIалда.

Кинабго реццги гIalamalъулго бетIергъан Аллагъасе буго. Аллагъасул цIоб рапхIимат лъеги нильтер авараг MухIаммадида ва киналго гъесул агълу асхIабзабадаги, гъезда нахъ рильярал табигIиназдаги лъеги, лъикIаб гIамалалдальун гъезда нахъ рильяраздаги лъеги Къиямасеб къо щvezегIан.

**ТІадегІанав Аллагъасул калам ңіализе
байbihъулеb мехаль, Аллагъас нүжер тушман
бугоян ғадамазда лъазабураб шайтІанаlъул
квешльиялдаса ңуни гъаризе тІадаб буго**

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Дица Аллагъасдальун ңуни гъарула Аллагъас жиндиr
рахІматалдаса рикІкІад гъабураб шайтІанаlъул
вуссизавиялдасаги. Аллагъас гъабугеян абураб жо гъабиялда
гъель вачияллдасаги.

Гъединго шайтІанаlъул квешльиялдаса ңуни гъаризе
рекъараб буго хіажатханалда иналда аскІоб, беңІаб,
хінкъараб бакІалда лъугыналда аскІоб ва ңогидабги зарал
ккеялда хінкъи бугеб бакІалдаги.

«ШайтІан» абула ғадамазул, женазул, хіайваназул
жіб мутІигІльчиb, ғамал қіодолы гъабураб ва ғадлонизам
биххизабулеб жоялда. Гъеб магІнаялда ғадамазул
«шайтІаби» ңакъыг ғлемерал руго ва жидер зарал ңикІарал
руго: гъель нильғун ңадахъ рукIун, нильгер ғамал, хіал лъан.
Гъель нильнее зарал гъабизе ургъараб мехаль гъездаса ңуниze
ккани лебалаб ғакълу ва кантIи къваригIула.

ШайтІанаlъул квешльиялдаса ңунеян Аллагъасда
гъарулеb мехаль ракІалда буkине ккела гъель шайтІаби
женазулғи ғадамазулғи рукIин ва гъеб қиябго тайпаяльул
шайтІабазул заралалдаса ңуниялда ният-къасd гъабизе
ккела.

Ңоги кантIизе ккараб жо буго: Аллагъас چекъаллұr нильеда
амру гъабулеб буго нильедеҳун тушманлы бугев инсанасда
хіал рекъезабиялдальун ва гъесие лъикІльи гъабиялдальун,
гъельdalъун досул квешаб хіал лъикІалдахун сверизе

ва гъоркъоблъиги лъикІльизе. Амма нилъер тушман шайтІаналдаса щуни гъареян абулеб буго БетГергъан Аллагъас, гъеб букІиналье гІоло щибго лъикІлти къабул гъабулареб, хІалги рекъолареб ва жиндир мурад Адамил лъимер (гІадамал) гъалаг гъари гуреб гъечеб. ТіадегІанав Аллагъас абулеб буго: «ХІакъльунго шайтІан нужеда тушманлъи бугеб буго, нужеца гъелдаги тушманлъи гъабе» - абун. [ФатИр 6 аят]

Цоги ТіадегІанав Аллагъас абуна: «Нужеца гъеб иблисги, гъельул зуриягти (ІанчІи, насло) гъудулзабильунищ кколел, дунги живго тун, гъеб иблис нужер тушманги букІадго» - абун. [Кагъф 50 аят]

Аллагъас جَلَّ جَلَّ ниль щунахи гъеб шайтІаналь хІакъаб исламияб диналдаса хъуштІизариялдаса. **Амин!**

1. Суратул ФатихIат

Маккайлда рештIизабураб, жинда жсаниб анкъго аят бугеб.

1. Дица Аллагъасул ىپارالdalъун байбихъи ﴿بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ﴾
гъабула: дунялалъул рокъоб жиндир гурхIел
киназдего щолев, ахираталда жив мұмминзабазда гурхIулев.

Дица киналго умуразулық квербакъиги Аллагъасдаса талаб гъабулед буго. гъев Аллагъ жиеде гIибадат (лагъльи) гъабизе тIадав БетIергъан вуго, кинабго лъикIельи, цIоб-рахIимат ва нигIиматал қылевеги вуго. Жиндир раҳIимат ва цIоб кинабго жоялда щолев ва гIаммав вуго. ТIадегIанав Аллагъасул ىپارالdalъун калам Къуръаналъул киналго суратал (ко сурату тавбат хутIизегIан) байбихъана бисмиллагъалдальун:-жидер кинабго ишалъул байбихъи гъеб бисмиллагъалдальун буқIине ккеялда гIадамал тIоритIун. Гъелдалъун Аллагъасдаса тавпикъ-квербакъи тIалаб гъабун ва жиедеңа хъанчазул ىپараздалъун байбихъи гъабулел хъанчил ағылуялда хилипльи гъабун.

Гъаб Бисмиллагъ суратул ФатихIаялъул аят буқIиналда гIалимзабазул хилап буго. Гъединго гIалимзаби хилипльана Бисмиллагъ щибаб сураталъул аят буқIиналъульги. Гъеб хилап гъаб таржамаялда бициналдаса кIудияб мунпагIат гъечIельул, нильеңа гъельул баян гъабиларо.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагасул мухIканал хIадисалғи руго кинабго иш байбихъулеб мехаль Аллагъасул ىپаралdalъун байбихъе абуңа нильеда амру гъабулел.

ГIалимзабаз абуна ТIадегIанав Аллагъас рештIарал киналго тIахъалги жидер байбихъи Аллагъасул ىپаралdalъун бугел рукIанин абуңа. Гъеб Аллагъасул ىپар буго алжан рагъулеб кIул.

Гъедин бугельул киналъулго къоқъаб магIна буго: кинабго бугольараңа жо дидалъун бугольана. Кинабго буқIинесеб жоғи дидалъун буқIине буго абураб. ТIадегIанав Аллагъ ىپаралdalъун цо вукIиналда, кинабго жо жинца байбихъулев, киналъулго ахир жинда кодоб бугев вукIиналда тIоритIел гъабула гъаб каламалъ.

Гъеб бисмиллагъалда жасиб ТIадегIанав Аллагъасул ункъоялда анцIила ичIго ىپаралдасан лъабго ىپар буго: Аллагъ, АррахIиман, АррахIим. Бищун хирияб, цоги щибго жоялда кидаго лъечIеб, БетIергъанасул заталда лъураб ىپар буго Аллагъ. Хадусел киналго ىپарал гъеб Аллагъ абураб ىپаралъе сипатлъун кқола ва ТIадегIанав Аллагъасул камилльи

бицуел руго.

АррахИман абураб цАралъул магIна буго жиндир раҳIмат, турхIел гаммав, глемерав, кинабго жоялда щолев абураб. ТладегIанав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ گےb цАр дунялалъул киналго умуразда щвей гъабулеб буго.

АррахИм абураб цАр раҳIмат-турхIел даймав абураб магIнаялда буго: Гьев Аллагъ جَلَّ جَلَّ дунялалдаги ахириталдаги муъминзабазда турхIулов вугельユул.

2. Кинабго рецц, лъица, лъие, щиб сабаблъун гъабурабги, Аллагъасе буго.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١﴾

Киназулго бетIергъан гьев вугельユул ва аслуялда кинабго лъикIльи Аллагъасдаса бугельユул. **Жив кинабго гIамалъул бетIергъанльун вугев,** кинабго жоялъул тадбир гъабулов, гъел хыхъулов, ц1унулов, гIуциЦулов. Жиндие лагълыи гъабизе тIадав ханъунги вугев. ТладегIанав Аллагъасе рецц гъаби даймаб, нахъсан къотIи гъечIеб буго, гьев Аллагъасул جَلَّ جَلَّ нигIматал, гъесул турхIел-цIоб даймаб бугельユул.

3. Дунялалда жив лъикIасдаги квешасдаги турхIулов:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾

гъезие нигIматал къун, гъезул маслахIатал тIоритIун.

Ахираталда муъминзабазда турхIулов.

Ахираталъул руқъ гIамалалда данде жазаъ гъабулеб бугельユул, гъениб Аллагъасул турхIел муъминзабазда гурого буқIуларо. Капурзаби, мушрикал, хъанчие лагълыи гъабураб ағылу жужахIалда уна ва гъенир даймлъула.

(жазаъ: гъабураб гIамалалда рекъон гъабулеб кири яги газаб).

4. Къиямасеб къоялъул бетIергъанльун жив вугев,

مَلِكُ يَوْمَ الْحِسْنَى ﴿٣﴾

жиндиль кинабго жоялъул хIисаб-мизан ва жазаъ гъабулеб. Гьев къояль гъитIинабниги кIудиябниги кинабго жоялъул ихтияр, ханълии, ва хIукму гъабизе бугеб кверщел цохIо Аллагъасда جَلَّ جَلَّ кодоб буқIула. Дунялалъул бетIергъан вugo Аллагъ, амма гъаб дунялалда нильеда риҳулең бакIалда жидеда бетIергъан абулел гIадамал рукIула, масала: руқъалъул бетIергъан, ракъалъул, боцIиялъул бетIергъан. Ахираталда гъединал бетIергъаби рукIуларо ва кинабго жоялъул ханълии ТладегIанав Аллагъасде جَلَّ جَلَّ буссун буқIула.

5. ЦохIо дуе буго Аллагъ جَلَّ جَلَّ нижеца лагълыи гъабулеб, мун гуресе гъечIо. ЦохIо

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَغْفِرُ ﴿٤﴾

Дудасан буго Аллагъ چَلَّا نِيْجَهَقْ квербакъи талаб гъабуле,
мун гуресдаса гъечо.

Цохло дуе буго Бетлергъан Аллагъ нижер хелиги гъариги, муктурлыги, мутигильиги. Цохло дудаса буго Бетлергъан Аллагъ нижеса квербакъи талаб гъабуле тағіат-гібадат ва лықаб ғамал гъабияльуль, квешаб ғамал тезеги. Мун гурев нижесе квербакъизе қолев гъечо ва қодо гъавизе, хұрмат гъабизе рекарағви цохло мун вуго.

6. Дуца ниж битлараб нухде төрите.

أَهْدَيْنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ٦

Мун жинда разияб, дуе битін лагълы гъабизе лъялеб. Дуца жиндалын киналго аваргзаби ритлараб исламияб динальул нухда төрите. Дуде ғаргарлы бокъарал, мун разильи бокъарал ғадамал хъадулеб нухда төрите.

7. Дуца жидеे қудиял нигіматал күрал аварагзабазул, ритхъал, раціладал ғадамазул нухда төрите.

صَرَطَ الَّذِينَ أَنْهَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرَ الْمَغْضُوبِ
عَلَيْهِمْ وَلَا أَصْلَاهُنَّ ٧

Шагынзабазул ва лықап мұмынзабазул нухда төрите, гъелда ниж даимго ғезеги гъаре.

Жидеда дур үзім баҳъарал яғыудазул нух гуреб ва жал ҳақъаб жо лъяларого қосарал ва мекъаб нухде қкаран насраниязул нухги гуреб.

Дур нухдаса гьетларап дур тушбабздаса ниж гъаруге Аллагъ چَلَّا نِيْجَهَقْ. Исламияб динальул нухдаса қосарал ва жидеда дур үзім баҳъиги, агадияб рахіматалдаса рикілад гъариги талъарал ғадамал руго гъел.

Амин.

дуца жаваб гъабе бетлергъан.

Гъаб сурат, жиб қыокъаб бугониги, жиндири магіна ңақъ гъваридаб, кинағо Къуръаналда жаниб бугеб жоялда ишара гъабуле буго. Гъедин бугельул гъелда ңар тана уммул Къуръан абуңги (Къуръаналыул әбел).

Гъаб сураталыул хиральи бицун, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*Тладегланав Аллагъас چَلَّا نِيْجَهَقْ Инжисилада, Тавраталда, Забуралда ва Къуръаналда жсаныбы решитиңчо гъалда рельтараб үоги сурат*»-абун. Ай, хиральияльул рахъальян суратул фатихалда рельтараб үоги сурат гъечо. Ҳадис имам Тирмизияс бицана лықаб қүчтаб бугин абун.

Гъединго аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Абусагидида абуна:

«Дица дуда лъазабизе буго Къуръаналда жсанир ругел суратазул бицун хиральи құдияб сурат. Гъеб Алхамдуиллағы Раббилгаламина буго»-

абун. Х1адис имам Бухариас бицана.

Гъаб сурат хирияб букIин гIелариш паризаяб какил шибаб вахъун чеялъуль гъеб цалулеб букIинги. Гъедин бугельуль щивав инсанас яхI баҳъизе ккода гъаб сурат битIун цализе лъазабизе ва гъельул магIна хал гъабун, гъельул пикру гъабун цализеги.

Имам Муслимица Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидасан х1адис бицана:

«Дида авараг صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абулев ragIana: БетIергъан Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абула: Как дидаги дир лагъасдаги гъоркъоб кибикъара буго (бащад гъабура буго), ва дир лагъасе гъес гъарараб жо букизебуго. Лагъас, кинабго рецц Аллагъасе бугоян абидал, Аллагъас абула: Дир лагъас дие рецц гъабуна абуун. Цингиги лагъас абидал: жиндиндир гурхIел- цюб кинабго жоялда ўолев- абуун, Аллагъас абула: Дир лагъас дун кюдо гъавуна абуун. Цингиги лагъас абидал: къиямасеб къояльул бетIергъан- абуун, Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абула: Дир лагъас дир къадро-къимат гъабуна, кинабго амруги дида тIамун тана абуун.

Цингиги лагъас абидал: «нижесеца лагълыи дие гъабуле буго ва квер бакъиги дудасан тIалаб гъабула буго» абуун,- Аллагъас абула: Гъаб дидаги лагъасдаги гъоркъоб буго ва дир лагъасе жинци гъарараб жо букизебуго абуун. Ахиралдаги лагъас абидал: «Дуца ниж жисдее иман- исламальул низИмат къурал гIадамазул нухда тIоритIе, жисдеде дур цум бахъарал гурел, жал къосаралтунги гъечIел»- абуун, ТладегIанав Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абула: Гъаб кинабго дир лагъасе буго ва гъесие жинци гъарараб жо букизебуго» - абуун.

Аллагъасе гIабдльун (лагъльун) вукIинальул магIна букиуларо цо инсан цоги инсанасул лагъльун вугеб гIадаб. MarIарул мацIалда «ГIабдулагъи»- яльул магIна гъабуни Аллагъа вокъулов ва Аллагъасе вокъулов абун-гъеб рекъела ГIабдуллагъалье магIнальун букизебуго. ТладегIанав Аллагъас صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндие хирияв MyxIаммад аварагасул бицунаого, гъесда ГIабдуллагъи абуун буго чанго аяталда жаниб. Гъелдасан бичИзебуго ГIабдуллагъльун (Аллагъасул лагъльун) вукIин тIадегIанаб макъам букин.

Исламальул шагъид XIасан-Албаннаца абуна: Суратул фатихIатальул пикру гъабурав чиясда бихъула гъельул магIнаяльул гъварильи ва берцинлъи, гъельул бугеб цо-цада рекъей ва пасихIльи. Гъеб сурат бай бихъуле буго Аллагъасул цар рехсеялдальун, жиндиндир сипатаздасан жив гурхIулов, гурхIел даимав вукIин бугев. Гъадинаб гурхIел цюб гIатIидав Аллагъасул вукIин бичIч1ун хадуб лагъас гъесие рецц гъабуле буго «АлхIамдулиллагъи раббил гIаламина»- абуун, жиндие

Аллагъасдасан ругел күудиял нигІматазда шукру гъабун ва гьев Аллагъ кинабго г1аламалъул тадбир гъабуле, гъельул бет1ергъан вук1иналде мук1урльун.

Гъель нигІматазул бишун күудияб буго Бет1ергъан Аллагъас лагъ жив лъялевльун гъави ва бит1араb х1алаль жиндие лагълыи гъабиялда т1овит1и. Гъельда хадусел нигІматал руго сахлъи, канлъи бихъи, раг1уле вук1ин, к1алъазе лъялев вук1ин ва ц1акъ г1емерал, жидее г1орхъи ч1вазе к1оларел руго гъель нигІматал. Щибго нильедаса жиндие лъик1льиниги я заралниги гъеч1ого, щибго жоялласа х1инкъарав я щибго жоялда х1ажатавги гъеч1ого, ч1орого, жиндир ц1об-рах1маталдалъун гъал күудиял ва г1емерал нигІматал къурав Бут1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّ жив ц1акъ турх1уле, турх1ел г1аммав ва даймав вук1ин бицун, лагъас к1иабизеги абулеб буго Аппах1ими Рах1ими абуn.

Хадуб т1адег1анав Аллагъас, гъаб жиндир нигІматал къейги, ц1об-рах1му гъабиги цо т1адлу-низамалда хурхунеб бук1ин ва ахираталда лагъасул х1исаб-суал гъабизе бук1иналда кант1изарун ва гьев лагъ лъик1льи гъабиялда гъесизе ва квешльиялдаса нахъе къазе «къиямасеб къояльул Бет1ергъанав Аллагъ» абуn абулеб буго.

Гъаб амру гъадин бугельул ва лагъасда бич1чидал жинда т1ад цо амру бук1ин ва жиндир х1исаб-суал гъабуле вук1ин, гъесда т1адабльун лъугъана жинца бит1араb нух ц1ехезе ва жив ахираталда вит1ун к1колеб, г1азаб-къварильтиялдасан хвасарльулеб г1амалги гъабизе. Гъеб бит1араb, х1акъаб нухалда жив т1овит1уле чи цох1о Аллагъ вук1иналда рак1чиун ва цоги кинабго жо жиндие мунфаг1ат гъабизе яги зарал гъабизениги к1олареб бук1ин лъян, лагъ Аллагъасде вуссунев вуго: «Цох1о Дуе буго Аллагъ нижеца лагълыи гъабулеb ва цох1о дудасан буго Аллагъ нижеца квер бакъи т1алаб гъабулеb» - абуn.

Гъаб мук1урльиги цебехун рехсон, хадуб лагъас Аллагъасда гъарулеb буго: «Дуца ниж бит1араb нухда т1орит1е бет1ергъан» абуn. Дуца жидее т1орит1ел къурал, х1акъаб жо лъазабурал ва гъельда нахърильъаразул нух буго гъеб. Аллагъасул свалат салам лъял аваргзаби жиндасан хъвадараб, гъезул маљиялда рекъон, иман камилал ва рит1ухъал муъминзаби (ассидикъинал жидеда абулел) жиндасан хъвадараб.

Аллагъасул диналье г1оло: гъеб дин ракъалда т1ибит1изабизе, ва ц1унизе г1оло жал маликлъараб дунялалъул боц1и-малги, хадуб жидер рух1алги къурал шагъидзаби жиндасан хъвадараб. Кинабго лъик1аб щинаб жо гъабиялда т1ад ч1арал: жидеца амру-нагъю гъабуле, г1елму-дин маљулел, садакъа-хайрат гъабуле, мискин-пакъирасда турх1уле «ассвалих1инал» абулел лъик1ал чаг1и жиндасан хъвадараб.

Аллагъасул ццим бахъарал ягъудазул нух гуреб (гъеб битIараб нух); жидее Гелму-льай къун хадубги жидеца хIакъаб жо рехун тарал ва жал IоритIун хадубги гъелдасан руссарал, битIараб нухдасан къосарал, гъеб нух кодоб щоларого, ахIамкъабигIадин хутIарал насраниязул нухги гуреб.

Гъаб гъари Аллагъасда ﴿جَلَّ جَلَّ﴾ гъабун хадуб «Амин» абизе цАкъ рекъараб буго: «Душа жаваб гъабе БетIергъан» абураб магIна жиндир бугеб. Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас гъеб «Амин» абулаан АлхIам цАлун хадуб, жинда аскIов вугев чиясда рагIулеб хIалалъ.

Падеганав Аллагъасда جَلْجَلْ ццеве вахъун чүн гьесие Гибадат гъабун, гьев жиндир Бетергъан вукIиналда мукIурлъун, жив гьесул лагъ вукIиналдаги мукIурлъун как балев чияс жиндир какил байхъи АлхIам Цалиялдалъун гъабула. Гъедин бугельзул Галимзабаз гъеб АлхIамалъе тафсир (баян) гъабулаго лъикIго ГлатИнд гъабун, мухIкан гъабун гъелда тIад кIалъай гъабуна. Ва гъеб АлхIам магIна лъян, гъельзул пикру гъабун Цали мурад бугельзул, гъелдалъун инсанасе кантIи ва асар щвезе, дицаги мухIканал тIахъаздасан босун дагъабги баян хъвалеб буго.

Щуабилеб аят: «**цох1о Дуе буго Аллагы нижеца лагъльни гъабулеб ва цох1о дудасан буго квербакъи т'алаб гъабулеб**»-гъаб аят юлуплек мехаль как балев чи кантун вуклине ккода жинца абулеб руглиялъул магнаялда. «Дуе буго нижеца лагъльни гъабулеб»- абураб мехаль, кинацго Гибадаталда: как бай, къал квей, закат-сахъи, садакъа гъаби, дугла-гъари гъаби ва цогидабги Гемер жоялда щвей гъабулеб раги буго гъеб. Лагъльни гъаби ва Гибадат гъаби цох1о магна буго. Хлакъиктияб лагъльни цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّ гурони буклупаро.

Гъб магIна бичIчIараб мехаль ва жиндири иманалъульги ритIухъльяраб мехаль, бусурманчи кидаго цохIо Аллагъасда  хъул лъолев, гъесда божулев ва гъесдасан хIинкъулев вукIине ккода. Гъедин бугельуль Аллагъас нилъеда малъун буго: «ЦохIо дие буго нижела Гибадат гъабулеб» абураб рагIиялда хадуб «цохIо Дудасан буго нижела квербакъти Талаб гъабулеб» абизе.

Тладеганав Аллагъасул حىلىكلىق تپоритىل ва квербакъи гъечлони инсанасда кىلارо кинабигаги лъикلىي гъабизе. Масала, нильеца цо чиясда гъарани дуца дир иман ц1иклизабе, дие как базе, кىال кквезе квербакъи гъабе абуn, гъев чиясул щибго нильеэ гъабизе кىلеб жо букиларо. Гъесда кىла нильеда как балеб кىال колеб къаглида бицине, иман щиб жо бугеб ва кин гъеб букилуб лъазабизе ва гъелда ниль гъесизарун насихат гъабизе. Хлакъикъияб гыдаят, (тپоритىل)

цохло Аллагъасдасан буго. Гъеб гъедин букиналье мухиканаб далил буго Къуръаналъул аят, аварагасда ﷺ Аллагъас абулеб: «Дуца къавмалъе вагъиза гъабе Мухаммад ﷺ, мун гъезда жо малъулев чи вуго. Мун гъезда тіад виччараав гъечло х1ал гъабун гъель дуе бокъараб жоялда рачизе» (гъашият 21-22 аят).

Иман камилав чи жинdir ва киналго г1адамазул Бетлергъан цохло Аллагъас ﷺ вуклинълан, г1иц1го Аллагъасе гурони г1ибадат гъабуларев вук1ула. Гъаб даражаялда иман баҳарав чиясе дунял ахираталъул киналго умурал (ишал) бигъальула ва гъев рак1 г1одоб биччан, щибго г1адамазул раг1иялъул хал гъабич1ого Т1адағ1анав Аллагъасул мурад хал гъабулев ва гъелда нахъвиль1уунев вук1уна. Аллагъас нильер иман камил гъабеги.

Цоги г1алимзабаз абуна: «дица» абич1ого, нижела цохло дуе буго лагъльи гъабулеб ва цохло дудасан буго нижела квербакъи т1алаб гъабулеб абилялъул х1икмат бугин: гъев лагъ цох1ого Бетлергъана сада цеве ч1ун гъаризе нечедалго, гъес киналго мұмминзабигун цадахъ, гъезулги ц1аралдасан гъабуна Аллагъасда ﷺ хит1аб. Гъединго буго: «Дуца ниж бит1араб нухалда т1орит1е»- абулеб мехалъ «ниж» абун абиғи.

Аллагъас ﷺ жидеда ризиял лъик1ал чаг1игун цадахъ дунялалдаги рук1ине бокъун ва къиямасеб къояль сират1алдасаги гъелгун цадахъ ине бокъун, ахир алжаналдаги гъелгун дайм1изе бокъун: «жидеда ц1им баҳаразул нухда т1орит1уге ва жал къосаразул нухдаги т1орит1уге»- абун гъарулем буго Бетлергъан Аллагъасда ﷺ гъесул лагъас, Алх1амалъул ахиралда.

Къуръаналда жидер ц1ар хъвач1ониги, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисаз баян гъабуна гъел «жидеда ц1им баҳаразал» ягъудал рук1ин ва «жал къосарап» насраниял рук1ин.

Гъазул нухдасан ц1уни гъариялъул маг1на букина гъезул г1амал нильеца гъабунгут1и ва гъезулгун гъудулъти, гъалмагъъти гъабунгут1иги. Аварагасдасан ﷺ бицараб х1адис буго:

«Аллагъас тушман1ун ккурал г1адамал нужеца гъудалзабиль1ун гъаруге абуn.» Хирияв Аварагас ﷺ гъаб раг1и абилялъе г1иллаги буго Т1адағ1анав Аллагъас Къуръналда абун букин:

«Я гъал иман лъурал г1адамал! Нужеца насраниялги ягъудиялги гъудулзабиль1ун ккоге. Гъел цоцазе гъудулзаби руго. Гъел насраниял ва ягъудиял гъудулъун ккурав чи гъездасан вуго. Х1акъль1унго Аллагъас ﷺ зулму гъабулеб къавм т1обит1уларо». (маидат 51 аят). Т1адағ1анав Аллагъас «гъел цоцазе гъудулзаби руго» абураб раг1иялъул

магIна буго исламалда ва бусурбабазда данде рахъизе, гъезда тушманлыгъабизе гъел цадахъ лъугъун хIалтIулел руго абураб. Гъаб заман тIубанго Аллагъасул гъаб рагIиялъул магIна загъирлъараб къо буго ва нильеда якъинго бихъулеб буго кинаб тIадцуй гъез бусурбабазда гъабулеб бугеб.

Хадубги Аллагъас جَلَّ جَلَّ хIинкъи къун абулеб буго: «**Нагагъ нужеца гъезулгун гъудулъи ккуни, нуж гъезул хIалалде сверула, купруширкалде ун жужахIалде ккезе бегъула**»- абуn.

Цоги ТIадагIанав Аллагъас جَلَّ جَلَّ абулеб буго: «**Я гъал иман лъурал гIадамал! Нужер дин маxсароде гъабулел ва гIодобегIан гъабулел капурзаби нужеца гъудулзабильун ккоге; нужеде цебе жидехъ тIехъ къурал китабиял ругониги, тIехъ къеч1ел мушрикал ругониги. Аллагъасдасан جَلَّ جَلَّ хIинкъа гъеб иш гъабизе, нуж иман лъурал гIадамал ратани**» (маидат 57 аят).

Гъаб аяталъги лъазабулеб буго гъел куфарал ва мушрикал нильер дин гIодобегIан гъабулел чагIи рукIин ва гъезулгун гъудулъи гъабизе бегъунгутIи. Дин гIодобегIан гъаби ва маxсароде гъаби буго бусурбаби шаргIалда рекъон хIукму гъабизе тунгутIи. ШаргIалда хIарам гъабураб меxтулеб же тIибитIизаби, Погохъанаб гIел хъаxIбалъи гъабизе ва цогидабги инжитаб жоялда ругъун гъари. Къоkъо абуни кинабго берцинаб, лъикIаб исламияб нух тезабун, гъельул гIаксалда бугеб квешаб, чорокаб, къабихIаб жоялда куцулеб буго гIогохъанлыи.

Гъадинаб берцинаб, магIна гъваридаб, инсанасе хIажатаб жоялда гъев тIовитIулеб же буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ калам. Гъеб Къуръаналъул пикру гъабурав, гъельул магIна бичIч1арап чи, иншаАллагъ, хIакъаб нухде вачила ва Къуръаналь малъухъин хъвадила.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ тавфикъ къеги жив разияб гIамал гъабизе.



2. Суратул Бакъарат



Маккайлда рештізабураб, жинда жсаниб анқыго аят бугеб.

Күръаналда жсаниб бицүн халатаб (күудияб), глемерал шарғиял масъалаби рицүлеб сурат буго гъаб. Инсан жинда хәжсалъулеб ғақыидаялъул (рекіелчей, иман лъей), гибадатальул, чорхол табигітазул, даран-базар ва ригын гъаби, үогидалги глемерал масъалаби рицүн руго.

Суратальул авалалда бицүлеб буго гъаб хирияб Күръан ғадамал ғақыаб исламияб диналда тіоритүлеб, жисб ритүхъаб, Тәдегіанав Аллагъасул калам буқін. Хадуб баян гъабулеб буго Аллагъасда иман лъей хал гъабун ғадамазул лъабго къокъа буқін: муъминзаби, капурзаби ва мунафикъзаби. Хадуб муъминзабазе роххел бицүн капурзабазе ғинкъи къун, киналго ғадамазда лъазабулеб буго гъез ғибадат гъабизе тәгадав қохІо Аллагъ چүйгілділділік гурони гъечібелльи.

Бануисраилазулги Муса عليه السلام аварагасулги къисса бицүн вагізаги гъабулеб буго. Хадуб Ибрағым аварагасулги Исмагіллілги къасса бицүн гъез қағіба руқь бай баян гъабун буго. Хадуб къиблаялъул масъала баян гъабун буго. Аллагъасде ғибадат гъабулел ҹагіазул сипатал ва гъезул ҳукмұ бицүн буго.

Исламияб диналда жсанир ғалал гъарурал ва ғарам гъарурал жсали рицүн руго, как-қілалъул, закат-сағілъул бицүн буго. Ҳажсун ғұмраялъул, ирсальул, васиятальул масъалабиги рицүн руго. Ригын гъаби, ригын биххи, лъимер хахизаби, ғидаялда руччабаңа базе кколеб заманги бицүн буго. (Гида абула рос хварай яғи гъесдаса ятілтарай ғаданат үоги росасе инелде цебе жиндиригө рокъой ҹун базе кколеб заманалда).

Даран-базаралъул, рибаялъул, хамро (мехтүлеб жсо) гъекъеялъул, гъоркъоб жсо лъун ғалел ғарамал ғаязулғи бицүн буго. Суратальул ахиралда муъминзабазе дүгіләгі гъабун буго.

Гъаб сураталда жсаниб жсидер қівар бугел чанго қыагідаги бицүн буго.

Гъезул бицүнгө аслияб буго Аллагъасул ғибадат нұхда хъвади ва ракъалда тәгад қохІо гъесул дин буқіналье ғоло хъвади дунялалъулғи

ахираталъулги баъхибугольяялъе сабабльун букин. Жиндир глақъолъай бугев чияс тіладегіланабги глодобегіланабги жо батта гъабизе ккода, лъикілаб жо тіласабициун квешаб тезе ккода.

Диналъул аслоги лъабго жо букин баян гъабун буго: Аллагъасда иман лъей, ахираталда иман лъей, Аллагъ разилъи тіалаб гъабун лъикілаб глаамал гъаби. Ахираталда жазаң (жинца гъабураб глаамалада данде гъабулеб тамихі яғи лъикілъи) гъабизе буго инсанасул иман лъейги гъес гъабураб глаамалги кіяябго қадаҳъ хал гъабун. Гъаб ракъалда тіад глааммаб ханльи букизде ккода Аллагъасул بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ диналъе ва гъесул шаригіталье. Купруялъеги, зулмуялъеги ханльи ва тіалъи букизде бегъуларо. Аллагъасул диналда ритіүн чіараң мекалъ исламияб уммат қолъула ва қоңаңде рекъон къуват-гучги үшікікітұна. Гъел диналъуль загілілъараб мекалъ гъезул қолъиги хола, ханльиги тіласа уна.

Тіадегіланал мурадазде щвезе бокъарав чияс сабру гъабиялдалъун, какал раялдалъун квербакы тіалаб гъабула. Гелму гъечілого үоги щив вугониги чиясда нахърилъиналь жасағылъи ва тушманлы үшікізабула. Аллагъасе بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ гурони шарғы лъезе ихтияр гъечіо. Гъес лъураб шарғы хвездабизеги ихтияр гъечіо. Аллагъас инсанасда хілал кіолареб глибадат гъабеян амру гъабуларо. Инсанас жиндирғо напс гъалаг гъабиги шарғылда хіларам гъабураб буго. Исламияб дин ва исалмияб ракъ үзүнізе, Аллагъасе بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ гъабулеб дин камшығо гъабизе рес лъұғызде ғоло гъазаватги гъабула. Кинавниги инсан жиндир напсаль гъабураб глаамалаттул жазаң жиндине гъабулев вуго. Гъадинал ківар бүгел масъалаби ва къағылдаби руго гъаб хирияб сураталда жанир.

Суратул Бакъараталъул хираданьи бицарал хадисалғи руго. Гъездаса буго имам Мұслимица жинда Аллагъ разилъаяв Абуғурайратидаса бицараб хадис: Аварагас حَلَّ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абұна:

«Нужсаңа нужсер рукъзал хобаллъун гъаруге (ай, рокъоб Къуръан үзіле, как бай). Хіакъльунго, жинда жаның суратул Бакъарат үзілдеб рокъоб щайттан лъұғыларо»-абун.

Жиғ гурхылев, гурхылел глаамав
Аллагъасул үзірапалдалъун.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

1. Алиф, Лам, Мим.

Тіадегіланав Аллагъасда лъала гъал хірурапал сураталъул байбихъиялда лъеялдасан бугеб жиндир мурад.

Къуръаналъе тафсир гъабуран гіалимзабазул глемерисез гъадин абұна

суратазул авалалда ругел хIарпазе тафсир гъабун. Гъелдасан батIияб рагIи бицарал Галимзабиги руго. Масала: гъел хIурупал сураталда цар бугин, гъел Аллагъасул царалъул хIурупал ругин, гъел Къуръан жинца инсан Гажиз гъавулеб ва гъев инсан жинда рельяраб жо гъабизе кIоларев вукIиналда мукIур гъавулел хIурупал ругин-абун. Кинниги рекъараф буго гъел хIарпал цалун ва гъезул хIикмат-мурад цIехечIого, гъелда иман лъун тезе.

2. Гъаб нильеца цIалулеб ТадегIанав ذلِكَ الَّذِي كَتَبَ لَرَبِّ فِي هُدَىٰ لِمُتَّقِينَ ﴿٦﴾
Аллагъасул калам жаниб хъвараб тIехъ,
шибго щакълы гъечIого, Аллагъасдасан хIинкъун, хIарамаб тун,
купру-ширкалдаса цIунун, тIагIат гъабун хъвадулел мъминзаби
жинца тIоритIулеб нур буго.

3. Гъел Аллагъасдаса хIинкъулел الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيَقِيمُونَ الْصَّلَاةَ
мъминзаби руго жидеца гъайбаб жоялда
иман лъолел, гъелда божулен.

وَمَمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُفْفَنُونَ ﴿٧﴾

(Гъайбаб жо буго жидеда бихъич1еб, цебехун лъугъараbниги хадуб лъугъизесебниги жо) **ва жидеца рукугI**, сужда камил гъабун, Аллагъасе хIелун как балел **ва жидее Дица** къурал **нигIиматаздаса** паризаяб закат-сахIги, суннатаб садакъаги, хъзималъе напакъаги къолел.

Иман лъей абураб рагIияльул магIна буго цо жо ритIухъ гъаби ШарғIалда иман лъеяльул магIна буго: ракIальул божигун цадахъ кIалалъ нугIлы гъабун лугбаз Гамал гъаби. Гъайбаб жоялда иман лъеяльул мурад буго кинабниги Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва аварагас бицараб, жиб бихъулеб бакIалда гъечIеб жоялда иман лъей. Гъелда гъоркъобе уна бишунго цебе ТадегIанав Аллагъасда иман лъей, малаикзабазда, Аллагъасул тIахъазда, аварагзабазда, ахир къоялда ва Аллагъасул къадаралда иман лъей. Гъединго алжан, жужахI, хIисаб, мизан, сиратI **ва цогидалги умуразда** иман лъей.

Гъаб нахъя ккараб заманаяль: жидеда свалат салам лъеяв Аварагги вихъич1ел, гъесул асхIабзаби ва гъезда хадусел лъикIал Гасрабазул лъикIал Гадамалги рихъич1ел ва амма Аллагъасдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъес бицараб жоялдаги иман лъурал ва гъелда Гамал гъабурал мъминзаби асхIабзабаздасаги хириял рукIинаян абуn буго кириялъуль.

Имам АхIимида бицараб хIадисалда буго: АбужумгIатица رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ бицана: «Ниж авараггун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ радал квен кваналел рукIана **ва нижсун цадахъ** АбугIубайдат ибну ЖарахI вукIана (гъев вуго алжаналдальун рохел бицарав асхIаб). Цинги гъев АбугIубайдатица

абуна: «Я расулаллагъ! نَحْنُ عَلَيْكُمْ بَشِّرُونَا! Нижедаса лъикІав үоги үивого чи вугищ? Нижесеца мунгун үадахъ иманги лъуна ва мунгун үадахъ Аллагъасул диналье Голо жигъядги гъабуна» абуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас абуна: «Руго. Гъел руго жидеда дунги вихъичІого дида иман лъурал гладамал» абуна.

ТадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَّ Къуръаналда жаниб какги, боці-мал напакъаде къейги Гемер рехсон буго кИиябго цо-цазда хурхун. Гъельул хIикматти буго: как бай Аллагъасе бугеб хIакъ буго, гъесие гъабулеб Гибадатти буго. Гъельда жаниб Аллагъ цо гъави, гъесие рецц гъаби, Аллагъ кIодо гъави, гъесда гъари, хIели, Аллагъасда таваккал тIами, мугъчІвай, гъесдаса хIакъаб, битIараb жоялда тIоритIи тIалаб гъабиги буго.

БоцІи, мал напакъаде къей инсанасул хIакъ буго. Гъельуль цо инсанас цогидасе лъикІльи гъаби буго. Жидеे лъикІльи гъабизе мустахІикъалги жинда напакъа тIадаб ағылу-хъизан буго, хадур Гагарал чагIи, мадугъялзаби, гъудулзаби руго, хадур цогидал бусурбаби руго. Бишун цеве гъавизе кколевги жиндир хIажалъи цIикIкIарав пакъирав, загIипав, Гажизав чи вуго.

Унгого инсанас пикру гъабуни жив какиль вукIадго рукIугIалда араб мехаль жинца бетIер ғодоб лъие къулун бугеб абуна, ва жинца гъеб бетIер къулуларебльи жинда ващадасе, я жиндаса къадро къимат тIокIасеги, цинги ракIаль Аллагъасда хитIабги гъабун хIелиги гъабуни:

«Я БетIергъан Аллагъ! мун кIудияв вугоха БетIергъан ва кинабго реццги дуе буго дица дуе рукугI гъабуна, дуда иманги лъуна ва дур амројалда нахъги вильдана, дир нусабго лага дуе мутIигIаб ва хIелулеб буго, дуца дир мунағыз чуре Аллагъ, мун дидаги гурхIа Аллагъ جَلَّ جَلَّ абуна». Гъаб буго рукугI камил гъаби, гъелдаса жиндие мунфагIатти щола, иншАллагъ.

Гъединго инсанас пикру гъабизе рекъараб буго жив суждаялда араб мехаль кигІан ғодовегІанъун, хIелун, мутIигIльун жив вугев абуна. Цониги чияс дие сужда гъабе, гурони дица мун ғIавез вугин абураб мехалъги сахав, яхI бугев, баҳIарчилъи бугев чияс гъесие сужда гъабиларо. Аллагъ جَلَّ جَلَّ вукIиналдаги божун, гъесул амруялда нахъги вильдун, щибго дуда тIад хъараувулъи гъабулев чиги гъечІого гъеб сужда БетIергъан Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъабураб мехалъ, гъеб цIакъго инсан жиндир хIалалда ургъизе ккараб бакI буго.

Цинги гъеб суждаялда вукIадго абизе рекъарабги буго:

«Мун цIакъ ТадегІанав вугоха Аллагъ جَلَّ جَلَّ. Дица дуе буго суждада

гъабулеб ва кинабго реццги дуе буго: Дуца дун вижсарав, дие бихъи, *раги* ва цогидалги жудедалъун жо лъалел лугби гъарурав. Дуца дир мунағыл чуре ва мун дига гурхIа Аллагъ «جَلَّ جَلَلُهُ» абун. Чанги чи вукIуна жиндир рукугI, сужуд ва цогидалги какил арканал Ҷақъ мутъмалго, адаб гъечIого, ГедегIун гъарулев.

Гъаб нильеца бицараб х1алаль жиндир магIнаги хал гъабун рукугI, сужуд гъабураб меҳаль гьев инсан Аллагъасдаса нечезе ккела гъесда гIасильизе ва хIарамаб жо гъабизе: ай додигIанго Аллагъасда цеве гIодовги къулуве, цинги бетIерги ракъалда цузабун Аллагъасе «جَلَّ جَلَلُهُ» гIодигIанльун, хIелун вукIунев чи, гъеб жиндир пишаги кIочIон, гъедин хIелун мукIурлъун жинда цеве Чолев Аллагъасда кин гIасильуве?

4. Аллагъасдаса Хинкъулел

муъминзаби руго МухIаммад ﷺ,
дуда рештIизабураб Къураналда ва мун
жиндалъун витIараф диналда иман

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِنَّ وَمَا آنِيلَ مِنْ

فَتَلَكَ وَبِالآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾

льолел ва дуда церехун рукIарал аварагзабазда рештIизабураб жоялдаги (инжил таврат ва цогидалги т1ахъал) иман лъолел, ва ахир къо букинги щибго шакъли гъечIого жидеда лъан гъелдаги иман лъолел.

ШаргIияб иман лъей тIубаларо нельеца церехунги рицарал ва гъанирги рицарал киналго гъашибиял умуразда иман лъун гурони. Масала: цохIо ТадегIанав Аллагъасда «جَلَّ جَلَلُهُ» иман лъун, божун, цогидаб жо божичIого тарав чи бусурманчи вукIунаро. ТадегIанав Аллагъасда иман лъеяльул магIнаго буго гъес ритIарал аварагзабаздаги, гъезда рештIизаруул тIахъаздаги ва гъель тIахъазда жаниб бицараб жоялдаги иман лъей. ЦохIо Къуръаналъул рагIиялда божичIони, яги цохIо мухIканаб аварагасул хIадисалда божичIони, гъев чиясул иман биххула. Щакъ жинда кантIизе ккараб ва Ѣодорлыи гъабизе кколеб масъала буго гъеб.

5. Гъел церехун рехсарап сипатал жидеे

ругел муъминзаби руго Аллагъасул «جَلَّ جَلَلُهُ»
рахъальян жидеे тIоритIел бугел,

أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًىٰ مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

жидер рекIель иманалъул нурги бугел, жидеे

хIакъаб жо лъарал муъминзаби. **Ва гъел руго жидер лъикIльялда кверщел батаралги.** Дунялалъул ва ахираталъул лъикIльи жиде щварал. Жидеца тIалаб гъабулеб Аллагъ «جَلَّ جَلَلُهُ» разилли щварал, гъел жиндаса лъутулеб, хIинкъулеб квешльялдасаги хвасарлъарал.

ТадегIанав Аллагъас «جَلَّ جَلَلُهُ» гъаб щуго аяталда жаниб муъминзабазул беџен гъабидал ва гъезул сипаталги рициндал, гъелда нахъреIизабуна

капуразул сипатал рицараб к1иго аят. Гъелдалъун загыр гъабуна капураздаги бусурбаздаги гъоркъоб бугеб, лыикIал чагIаздаги квешал чагIаздаги гъоркъоб бугеб, баҳибуғеб ва баҳикъосараб ағлоялдаги гъоркъоб бугеб баянаб батIалты.

6. Х1акъльунго, Аллагъасул

аятаздаги, МухIаммад ﷺ авараг вуқIиналдаги инкар қкурал ғIадамал, гъезие щибго батIалти гъечIо дуца

Аллагъасул ғазабалдаљун хIинкъи қуниги, хIинкъи қъечIого жалго таниги: гъез иман лъоларо ва мун жиндалъун вачIарааб дин ритIухъ гъабуларо.

Гъедин бугельул дур хъул лъоге гъез иман лъелин абуn ва дур ракIги къварильуге гъез мун ритIухъ гъавичIин абуn. Щайха гъез иман лъолареб абуни:

7. ТIадегIанав Аллагъас

ракIазда мугъро (печать) чIвана:

гъел ракIазда жаниб иманалъул нур

льугъунаро. Ва гъезул ғIундуздаги

мугъро чIвана, беразда тIад тIаIъелги буго: гъел рацун, руччун гъезда жо рагIизе ва бихъизе толареб. Ва гъезие ахираталда гучаб ғазаб буқIизе буго: жиб нахъасан къотIулареб ва тIаса босулареб, гъез иман лъезе инкар қквей сабаблъун ва Аллагъасул ғJажIالله ۖ аятал гъереси гъари сабаблъунги.

Имам Ах1мадица бицараб х1адисалда буго Ибнужаририца абуни: Дида хирияв Аварагасдаса ﷺ бицараб х1адис рагIана. Гъес абуна: «Муъминчияс мунағағ гъабураб меҳаль гъесул ракIалда тIад чегIераb тIанкI лъугъуна, цинги гъес хехго тавбо гъабун Аллагъас ғJажIالله ۖ разильи тIалаб гъабуни, гъеб тIанкI нахъе уна ва ракIиги бацIыIалъула. Тавбо гъабичIого гъев мунағазулъ хъвадани гъеб чегIерльяль тIубанго ракI баҳизабула» абуn. Имам Загъабияс х1адис къуч1 гъабуна.

Гъеб буго ТIадегIанав Аллагъас «Гъезул ракIазда тIад хъал лъугъун буго гъез гъаруран мунағазул»- абураб рагIияльул магIаги. Гъадин мунағъал ғIемер гъарураб меҳаль гъез ракI жаниб иманалъул нур лъугъунареb гъабула. Гъеб буго Аллагъас ғJажIالله ۖ ракIалда мугъро чIвана абураб рагIияльул магIаги. Жаниб иман лъугъунареb ракIал капурал, купроjлдаса хвасарльуларел рукIуна. Аллагъасул свалат салам лъеяv аварагасул дуг1а буго, нильеца гъабизе ПОЛО жинца абураб: «Я ракIал сверизаруlev БетIергъан! Дуца нижсер ракIал дур диналда чIезаре»- абуn.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوْاءٌ عَلَيْهِمْ أَنَّدَرْتَهُمْ

أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٦

Иманалда даймлъизе ва гъеб ц1ик1ине бокъарав чияс мунагъал тезе ккела ва Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гъаризеги ккела жив битIараb диналда чезавеян абун.

ТадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَّ мұмъинзабазул ва капуразул сипатал рицун хадуб, гъезда нахърегIизарун мунафикъазул сипаталги рицана: гъеб буго жал киназдаго лъаларел ва жидер зарал ц1ик1араб къокъа, гъедин бугельүл гъезул х1акъальтуль анцила лъабго аят рептIизабуна гъаб капурзабазул бицараб бак1алда хадуб.

8. Тадамаздаса цо къокъа буго жидеца وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ إِعْمَالَنَا بِاللَّهِ وَيَا يَوْمَ الْحِسْبَرِ
абулел нижеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман
лъунин ва ахир къиямасеб къоялдаги
иман лъунин абун, ва амма гъел жидеца
иман лъурал гъечIo.

الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

9. ТадегIанав Аллагъыги جَلَّ جَلَّ
мұмъинзабиги гуккулян руго гъел.
Амма гъез жидерго напсал гуккулел
руго ва гъезда гъаб х1укму гъадин
бук1инги лъалеб гъечIo.

يُخَلِّيَ عَنَّ اللَّهِ وَالَّذِينَ إِمَّا تُؤْمِنُوا وَمَا يَحْدُثُونَ
إِلَّا نَفْسُهُ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾

10. Гъезул ракIазуль унти буго في قُلُّهُمْ مَرْضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرْضًا
(шаклъи буго) ва Аллагъас гъезул
шаклъи ц1ик1изабула нифакъ
ц1ик1изабун. Ахираталда гъезие
Цакъ жинца унтизабулеб Газаб букIизе буго гъезул гъересиялда
данде.

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ إِمَّا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾

Гъез гъаibab жо гъереси гъабун гъелда иман лъолеб бук1инги, иман лъун бугин абун мұмъинзабазда гъересиги бицуnеб бук1ана. Нифакъ буго: жинца лъик1аб жо гъабулебльун бихъизаби, жинdir рек1ель квешлъи гъабиялда къасдги бук1ун. Мунапикъ абула диналда жанив загыралда мұмъинзабигун вук1унев, амма рек1ель иман гъечев чиясда. Гъесул х1укму буго абадияб жужахIалда вук1ине вугин абураб. Мунапикълыи чиясул Гамалазульги бук1ула. Гъеб буго бицуleb рагIиги, гъабулеб пишаги данде ккунгутIи. Жинdir ракIиги к1алги цо-цазде хилипльун бук1ин.

Гъаб нифакъ Цакъ к1удиял мунагъаздаса буго. Гъелда жаниб Гадамал гукки, гъел маxсароде гъари буго. Жегиги гъел мунапикъазда ракIалда ккокеб буго жидеца цо-цо мұмъинзаби гуккарап Гадин, Аллагъыги جَلَّ جَلَّ гуккила абун. Жив ТадегIанав ва ВацIадав вуто БетIергъан Аллагъ гъединаb мукъсанлыи жинда Тад бач1иялдаса.

«Гъезул ракIазуль унти буго» абураб рагIи цАкъ гъваридаб магIаялда буго: гъезул ракI унтуун буго абичIo, гъеб ракI чорхол цо лага бугельул ва гъеб бокъараб мехалъ бокъарав чиясулги унтулеб жо бугельул. RakIазуль унти букин буго гъакъояльуль унти букин ва гъел мунафиксаби жидер гъакъло тУбачIел рукIин.

Кинха гъел гъакъло тУбарал рукIинел, гъаб дунялалда ралел дагъал къоязул маслахиат хал гъабун ахираталда абадияб жужахIалда рукIине жал разильулел?

Гъаб лъабго аяталда жаниб гъел мунафиксаби шал ругелги бицун, хадуб ТадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъезул гъамалал ва рагIаби баян гъарун абуна:

11. Гъел мунафиксаби абураб мехалъ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَاتُلُوا إِنَّمَا
Аллагъасде جَلَّ جَلَّ Гасильун, купро
ширк гъабун, ракъалда пасальи гъабуге تَحْكُمُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾
абун, гъез абула ниж пасальи гъабулел
гъечин, ниж ругин лъикIльи гъабулел чагIи абуn.

12. Нужеда лъай гъел ракъалда пасальи أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ
гъабулел рукIин ва амма жидерго لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾
ахIакъольияль гъезда гъеб лъалеб гъечIo.

Хакъльунго зобал-ракъазул лъикIльи, гъениб
баракат ва паракъалти букин Аллагъасе جَلَّ جَلَّ мутIигIольияльуль ва
гъесул амруялда нахърильинальуль буго. Цо Гадамаз Гасильаби ва
зулмаби гъарураб мехалъ, гъельул баракат гъечIольияль ракъалда
пасальи кcola.

Ибнужарица абуна: нифакъальул агълуяль ракъалда пасальи гъабула
Аллагъасде جَلَّ جَلَّ Гассильиялдалъун, гъабугеян нагъю гъабураб жо
гъабун ва Аллагъасул парзалтУрачIого тун (как, кIал, закат ва цогидалги).
Жал динальуль шакдарулел рукIун ва жидеца муминзаби гуккулел
рукIун, нижги иман лъурал чагIи ругин абуn. Жидеес рес рекъараб
мехалъ купру-ширкалъул агълогун цадахъ лъугъун Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ
Хинкъарал муминзабазе зарал гъабулел рукIун-абун.

«Нижеца ракъалда маслихиат гъабулеб бугоян»- абулеб букина гъез:
ниж ругин капурзабадаги бусурбабаздаги кIияздаго хIал рекъезаби
бокъараб абуn. Гъаб жо унго унгояб пасальи буго, ТадегIанав
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амруялда Гасильиги буго: «муминзаби
муминзабазе гъудулзаби рукIа ва Аллагъасул тушбаби
ягъудиялги насраниялги нужеца гъудулзабильун ккоге»- абураб.
ЦАкъ жиб тIибитIараб, кина бо заманалъ букираб ва жакъаги Гемер
Гадамаз хIалтIизабулеб нифакъ буго гъаб. Аллагъас جَلَّ جَلَّ ниль

цунаги гъеб нифакъальул ағылуюлдаса.

13. Гъел мунафикъазда абидал, нужеца иман лъе гъал үцогидал ғАдамаз иман лъураб ғАдин абуни:

жиндиль шаклъи гъечіб, рияъги гъечіб. (Рияъ абула: ғАдамал разильти ғАлаб ғъабун)

(Гибадат ғъабиялда). Жидеда Аллагъ разильяял аварагасул хириял асхабзабаз лъураб ғАдин. Кинағо амруялда нахърилья, кинағо квешльиги те. Ахират буқиналдаги, алжан-жужахI буқиналдаги божа, гъел капурал ҹагыги гъезулгун хурхенги те абуни. **Гъез абула: Гъел ахИмакъал, ғПодорегланал ғАдамаз ғАдениш нижеца иман лъолеб?- абуни.** Жидеда Аллагъ разильяял хириял асхабзаби рукIана гъез ахИмакъал ҹагыльун рикIунел: гъезда гъоркъор лагъзал, мискинал, пакъиран ғАдамал рукIиналь. Гъедин бугельуль Аллагъасги абуна:

«Нуж кантIе ғАдамал! Гъал мунапикъ заби руго ҳАкъикъиял ахИмакъ заби ва гъезда гъедин рукIинги лъолеб гъечIо»-абун. Бишунго инсанасул ахъмакълыи загырлъулеб бакI буго гъесда жиндири макъям, къадру, г'елму, гъунар лъачIеб заман.

14. Иман лъурал ғАдамал жидеда аскIор ккедал гъез абула нижги нужтогIадал мұмынзаби ругин абуни.

Цинги жидер щайт1абазда:

ягъудиязул ғАлиимзабазда ва купру- ширкальул қудиязда данделъараб мекаль, гъез абула: **ниж руго нужгун цадаҳъ ругел.** Дол мұмынзаби махсароде гъарун абула нижеца, долгун данделъараб мекаль **нижги мұмынзаби ругин абуни.**

15. ғАдегланав Аллагъ Җүлжакъа вуго гъел мунапикъал махсароде гъарулев ва гъел жидер къосинальуль халат гъарулевги, гъезда ҳАкъаб жоги лъаларого бугеб ҳАлалъ.

Гъезул къабихIал ғАмалаздаңын Аллагъас гъезул ракIазда мугъру Җвана ва жаниб иманалъул нур лъугуладарел гъаруна. Гъезул бералги беңц гъаруна ҳАкъаб жо бихъиялдаса ва гъезул ғЛундулги ғИнкъ гъаруна битIараф рагIиялдаса.

Гъаб бакIалда буго ва үцоги ғемерал бакIаздаги буқIула, Аллагъасул каламалъуль загыралда магIна гъабун битIунареб бакI.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ إِنَّمَا أَنْتُمْ كَعَمَاءَ امْنَأَنَّكُمْ أَنْتُمْ
قَالُوا أَنَّا تَوْمَنُ كَعَمَاءَ امْنَأَنَّكُمْ أَنَّكُمْ إِلَّا إِنَّهُمْ
هُمُ الْسُّفَهَاءُ وَلَكِنَ لَا يَعْلَمُونَ ٢٣

وَإِذَا أَقْرَأُوا آدِينَ إِنَّمَا قَالُوا إِنَّمَا أَنَا مُحَمَّدٌ وَإِنَّا خَلَقْنَا^{١٥}
إِلَيْنَا شَيْطَانٍ هُوَ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا أَنْتُمْ^{١٦}

مُسْتَهْزِئُونَ

اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمْدُهُمْ فِي طَعَنِيهِمْ

يَعْمَهُونَ ١٥

Масала: Аллагъас абуна: «жидеца мұмминзаби махсароде кколел мунапикъзаби дицаги махсароде кквела»-абун. Гылъул мағІна буго: гыл мунапикъзаб гыбураб квшаб Гамалалда данде Аллагъас гъезие гъелда рельяраб жазаң гыбула абураб. Лагъздерил квшаб Гамал, мекъаб иш, гъезул раҳъалъан Аллагъасде жүтілгілъунгуті буго, цинги Аллагъас гъелда данде жазаң гыби Аллагъасул Гадло буқіла. Цоги мисал буго: «Квешльияльу жазаң гъелда рельяраб квшельи гыби буго»- абураб. Гылъул мағІна буго квшаб жоялда данде жазаң гыбула гыб квшельиялье гыбизе кколеб ва гъелда рекъараң абураб. Гыб бичілізе кколеб масъала буго.

16. Гыел нифакъ гыбулел Гадамал руго жидеца Аллагъасул раҳъалъан бугеб Торителги бичун, гыельухъ къосин, купру босарал. Гыазул гыб дарам хайир гъечіб буго ва гыал Гадамалги хәкъаб жоялда гъечіо.

أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَا نَصْرَتَنَا الْأَصْلَحَةَ بِالْهَدَى
فَمَارَبَ حَتَّى تَجْرِيْهُمْ وَمَا كَانُوا
مُهْتَدِينَ ﴿١٧﴾

Гыаздаса дунялалъул ва ахираталъул кіиябго лъикілъи борч1ун ун буго. Иманги бичун купру боси, ва гыб ГодобегІанаб купруялъухъ ТадегІанав Аллагъасул жүтілгілъунгуті Торител къей,- гыб ц1акъ ахІмакъал ғазалду дарам буго.

17. Жидер ахІмакъльияльу гыал рельүн руго бецІаб сардиль ц1а бакарал Гадамазда. Цинги гыб ц1аяль жидеда сверухъ бугеб жо бихъизе Гагарльяраб мехаль ва жиде хинлъи щедал, хинкъиги т1аса индал, Аллагъас гыб ц1а свинабураб ва щибго жо бихъулареб бецІльияльу жал тарал.

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي أَسْتَوْقَدَنَا رَأْفَلَمَا
أَضَاءَتْ مَاحُولَةً ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِ
وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلْمَكُتْ لَا يُبَصِّرُونَ ﴿١٨﴾

Гыез бакараб ц1а буқіана Аллагъас жүтілгілъунгуті гъезие кураб Торител, ваamma гыел гыб Торителги тун купруялде руссиндал, гыел ц1акъ гучаб бецІльукье кканы: нифакъалъул, шакданияльу, купруялъул бецІлъи буго гыб.

18. Цинги гыел Гинкъал лъугъана, жидеда хәкъаб жо рагІуларел, маң1 лъяларел, к1алъазе к1оларелги лъугъана жидеда щибго лъикілаб рагІи абызеле лъяларел. Бецца1ли лъугъана: къосинальу беццлъи буго гыб ва жидер ракІазул беццлъиги буго. Цинги жал гыб къосараб, гыалагъяраб

صُمُّ بُكُّ عُمَّى فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٩﴾

Халалдаса хIакъаб нухдеги руссуларо.

19. Цоги мисал буго гъел

мунапикъазул зодисан чвахун балеб
Цадалда рельльун: жибгун цадаҳъ
гъуриги пириги, гъугъайти бугеб
ва гучаб беңлъиги бугеб. Кутакаб

хIинкъи рекIелье рехун, жидеца гIинзунир килщал къазаруле;

пири речIун гъалаглъилин хIинкъун,

ва гъабизе жо тIагIун, гъел гIундул руччани (рацани) жал хвасарлъилин
ракIалда ккун. **ТадегIанав Аллагъ** جَلَّ جَلَّهُ گےل کاپурзабазда сверун
лъугъарав вуго: кинағо раҳъалъан гъел рихулов, гъезул хIал лъалев
вуго ва гъесул газабалдаса гъел рорчуларо.

20. Пири пирхараб мекалъ гъель жал

беңлъизаризе гIагарлъула. Гъеб
пири пирхун гвангъи рехараб мекалъ,
гъеб канлъиялъуль гъел церехун уна.

Цингиги беңлъараб мекалъ жал Чола:

нух бихъуларого ва квешаб бакIалда ккеялда
хIинкъун. **БетIергъан Аллагъас** جَلَّ جَلَّهُ

бокъани гъезул канлъиги рагIиги инабилаан. **ХIакъльунго Аллагъ**
кинабго жоялда хIал кIолев вуго.

ТадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ мунапикъазул бицун бачараб гъаб кIиго
мисал гъезул гIемерисезул хIалалда тIоритIел гъабулеб буго.

«Чвахун балеб Цадги беңлъиги» буго гъезул шаклъи, купру, нифакъ.
Гъезул ракIал хIинкъизарулеб «зоб гъугъай» буго кидаго гъезул рекIель
хIинкъи буқIин. Гъелда тIоритIел гъабулеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ рагIиги
буго «Гъел мунапикъазда ракIалде ккода кинабго борхараб гъаракъ
жидеде гъабураб бугилан». (Алмунафикүн 4)

Пири пирхи буго цо-цо мекалъ гъезул рекIель лъугъизе къасд гъабулеб
иманалъул кунчIи. ТадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ абуна: «Пириялъ гъезул
канлъи иналде ккезабула» абуn. Гъельул магIна буго жидер рекIель
хIакъаб жоялъуль кунчIи лъугъулеб мекалъ, гъезул ракIал загIипал
рукIиналь, иманги загIипаб буқIиналь гъезда гъеб кунчIи хIехъезе
кIоларо. Гъеб иманалъул нуралъуль гъел дагъалго рильльуна, ва хехго
гъеб нурги тIагIун добго беңлъиялъуль ва хIайранлъиялъуль ккода.

Мунапикъазе хIинкъи кыун, гъел кантIизе бокъун, Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ
гъезул бицарал аятазул ахиралда абулеб буго: «БетIергъан Аллагъ
гъезда сверун лъугъарав вуго ва гъезие рорчIизе бакI гъечIo» абуn.
Аллагъасда кIола гъел тIубанго беңсал ва гIинкъал гъаризе, кинниги,

أَوْ كَصَرِيبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَتٌ وَرَعْدٌ
وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصْبَعَهُمْ فِي أَذَانِهِمْ مَنْ
الصَّوَاعِقُ حَذَرُ الْمَوْتَ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكُفَّارِ ﴿١٦﴾

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطُفُ أَبْصَرَهُمْ كَمَا أَضَاءَهُ
لَهُمْ مَشَوَافِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَّهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَنْصَرَهُمْ
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

гъезул хіалбихы гъабун тун руго гъел.

Хакъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ кинабго жоялда хіал кіолев вуго. Геб хіал ківейлдасан буго жиндир лагъздерил цо къокъа тавбу къабул гъабун тіаса лъугъун тейги, цогидаб къокъаялье газаб гъабиги.

Гыл мунапикъазул бицен Къуръаналда жаниб хадубги Гемер бачІизе буго ва иншАллагъу, щибаб бакІалда гъелда рекъараб баянги бачІила.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда кіудиял мунафикъ заби цар-цар ккун лъалел рукІаниги, гъел чівачІого төялье хікмат буго: хирияв аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Глумар رَحْمَةً لِّلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асхІабасда абуна:

«Дие бокын гъечІо ғарабиял Mухаммадица жиндирго асхІабзаби чвалел ругоян гаргадизе»-абун.

Имам ШафигІяс абуна, хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мунафикъ заби чівайлдасан нахъе чівараб жо буго гъез загыралда бусурбазул Гамал гъабулеб букІин. СахІихІаб хіадисги буго:

«Дида Аллагъас جَلَّ جَلَّ амру гъабун буго капурзабазда ва мушириказда разъ бай абуң гъез лашлагъа илла Ллагъ абизегІан (ай Аллагъ цо гъавун шағъадат битІизегІан). Геб разІи абураб мехаль жидеца дидаса боңІиги, биги (напси) құнупла шарғІияб хіакъалдашын гурони. Гъезул хіисаб Аллагъасда جَلَّ جَلَّ букІила» абуң. Гельул магІна буго загыралда гъезда тіад бусурбазул хіукму хъвадулин абураб. Гель рекіель иман гъечІел мунапикъ заби ругони, ахираталда гъезие кири букІуларо жидеца гъабураб тіагІаталыу ва гъелги абадияб жужахІальуре ккода. ТіадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَّ мұмынзабазул, капуразул ва мунапикъазул сипатал рицун, гъезда гъоркъоб бугеб батІальиги бищараб мехаль: бахыибуғел ва бахыкъосарал рукІин, иман камилал, рекіель иман гъечІел рукІин; мисалал рачун гъебги баян гъабидал ва къосинальуль нухалги баян гъаридал, гъелда нахъретІизабун ТіадегІанав Аллагъ цо вукІиналда тіоритІел гъабулел хіужаби ва гъесул халкъалье ругел кіудиял нигІиматалги рицана, гъез щукро гъабизе ва гъел кантІун рукІизе.

21. Я гъал ғіадамал! Нужеца ғібадат

гъабе нужер БетІергъанасе, жинца

нуж рижарав ва нужеда цересел

умматалги рижарав, нуж Аллагъасдаса

хінкъарад ва рохел-талихІалда кверщел батарздаса рукІизе.

ТіадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَّ «Я гъал ғіадамал!» абуң хитІаб гъабуна, гъеб киналго ғіадамазда Гаммағ хитІаб букІун, киналго жинца бицуунеб жоялда Генеккизе ва гъелдаса мунпагІатги босизе. Хадуб

يَأَيُّهَا النَّاسُ أَعْبُدُ وَأَنْبِئُكُمُ الَّذِي خَلَقْتُكُمْ

وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقَوْنَ ١١

жиндир нигІматаздаса бишунго кіудияб нигІматги рехсана, «жинца нуж рижарав» абуn, гъель инсан кантІизавизе ТіадегІанав Аллагъ жинца рижарав жинца хvezеги гъаруlev вукІиналда, ва гъеб рижизари ва хvezари жинда жаниб хікмат-пайдаго гъечіб жо буқIунгутІиги лъзә.

Гъедин бугельүл тіадамазда амру гъабулеб буго: нужеца лагълыи гъабе, ва нужеда тіад къараб амругитІубай, нужеда тейян абураб жоги те абуn. Гъадин хъвадани, БетІергъан Аллагъяс жинца нужеे дунял-ахираталда рохел ва талихІбуғолыи къотIи гъабулеб буго. Гъедин хъвадичІони нуж рижарав Аллагъяс хvezарун хадуб жиндир нигІматаздаса гъикъине буго ва жиндир амру-нагъю тіобачІезе гъелда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

**22. Гьев БетІергъан Аллагъ вуго
жиндие Гібадат гъабизе тіадав:
жинца нужеे ракъ тібітІараав тамахаб
босен тіадин, гъелда тіад нужеего
бокъараб жо гъабизе кіолеб хіалаль.
Нужеда тіад зобги борхарав, рукъаляръул
тіохалда рельун. Цинги зодисан ціадги
рештІизабурав, гъеб ціадалдаљун нужеे ризкъильун пихъалги
рижизарурав, цогидаб хур-хер ва нуж жинда хіажалъулеб жоги
бижизабурав.**

Гъаб амру гъадин бугельүл, гъев Аллагъгун цадаҳъ жиндие Гібадат гъабизе щибго жо ккоге: хъанчал ругониги, тіадамал ва малайкзаби ругониги. Нужеда лъялебги буқIадго нуж рижарав, нужеे ризкъи къолев жиндир гуч бергъарав Аллагъ вукІин ва гъел мушриказ аллагъабильүн кколел жал щибго жо жидеца бижуларел ва ризкъи къоларел, жалго Аллагъясда хіажатал рукІин.

Аллагъ цо гъави, гъесие Гібадат хас гъаби ва бацIад гъаби, ціакъ ківар цік1к1араб амру бугельүл, гъеб Гібадат гъабиялда жаниб ширк ккейи кіудияб мунағыги, исламалдаса инсан вахъулеб жоги бугельүл, дагъаб баян гъабизе рекъараб бакI буго гъаб.

Жинда Аллагъ разильяяв АхІимад имамас АлхIарис АлашгІариясдаса хіадис бицана: Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«ТіадегІанав Аллагъяс жиі Закарял вас ЯхІяд амру гъабуна шұго жоялдаљун, жинца гъезда гіамал гъабизе ва бапуисраилаздаги амру гъабизе гъезда гіамал гъабеян абуn. Жинда салам лъеяв ЯхІя гъеб амру тіубазе гіедегІичІеб мехалъ Гіса аварагас ғыесда абуна: «Дуда тіадегІанав Аллагъяс амру гъабуна гурищ шұго жоялдаљун: дуңа

الَّذِي جَعَلَ لَهُمُ الْأَرْضَ فِرَشًا وَالسَّمَاءَ
بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَا مَأْتَ فَأَخْرَجَ بِهِ مَنْ
أَنْشَرَتْ رِزْقًا لِكُلِّ فَلَامَّا جَعَلُوا لِلَّهِ أَنَدَادًا
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

гъезда гъамал гъабе ва бандиисраилаздаги гъезда гъамал гъабеян амру гъабейин. Дуца тIад къараб жо тIубалеб гъечлони, дица тIубазехъин буго гъеб амру»- абуn. Жинда салам лъеяв ЯхIяца абуна: «Я дир вац! дица гъеб амру тIубала. Нагагъ дидаса щебе дуца гъеб амру тIубани, дун хIинкъула Аллагъас جَلَّ جَلَّ дие гъазаб гъабиялда, яги дун ракъаль жсанив кквеялда» - абуn.

Цинги ЯхIя аварагас عَيْنِيَّةَ إِسْلَامٍ бануисраилал Байтул-мукъадасальул масжидалда жанир ракъарана. Цо борхатаб бакъалда Годов чуун ЯхIяца عَيْنِيَّةَ إِسْلَامٍ Аллагъас جَلَّ جَلَّ щукру-рецц гъабун, гъев вацIад гъавуна. Хадуб жинца абуна: ТладегIанав Аллагъас диди амру гъабун буго жоялдалъун, дица гъезда гъамал гъабизе ва нужедаги гъезда гъамал гъабеян амру гъабизе.

Бициун цебесеб буго: «Нужсеца Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъибадат гъабе ва гъеб гъибадаталъуль щибго жо гъахъал гъабуге: нагагъ нужсеца Аллагъас гъабулеб гъибадаталъуль ѹоги жо гъахъал гъабуни нужс рукъуна хIалалаб гъарац-меседги къун ѹолагъ восарасда рельун. Цинги гъев лагъ хIалтIун щвараб жо лагъас жинидир сайидасухъ (бетIергъанасухъ) къечIого ѹоги чиясухъ къолесда рельунги. Нужсер щивха вугев гъединав лагъ жинидие вукIизе бокъулев? Хлакъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго нужрижсарав ва нужсее ризкъи къолев. Гъедин бугельул нужсеца гъибадат ѹо Аллагъас гъабе».

Киабилеб буго: «Дица нужседа амру гъабулеб буго как бай абуn. Хлакъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ жинидир лагъасда данде витIун валагъун вукIула гъев как балев вугеб мехаль. Нужс как балеб мехаль дорегъанирги ралагъуге».

Лъабабилеб буго: «Дица нужседа амру гъабулеб буго кIал ккве абуn. Гъеб кIал ккурав чиясул мисал буго мискалъул цураб царағалда рельун: жиб ѹолагъалда қадаҳъ бугеб ва киназего гъелдасан гъуниаб, берцинаб маxI бачунеб. КIал ккурав чиясул кIалдид бугеб маxI Аллагъасда جَلَّ جَلَّ аскIоб мискалдасанги гъуниаб букина».

Ункъабилеб буго: «Дица нужседа амру гъабулеб буго садакъа къеялдалъун. Хлакъльунго жинца садакъа къолев чиясул мисал буго ѹо тушманас асир гъавун квералги горбода рухъун, бетIер къотIизеян жисв ҹеве вачарав ва жинцаги абурав: Дица боцIи-мал къун дир напс хвасар гъабуни нужсее зарал бугиш?-абун. (ай дун ҹечIого те, дица нужсеца гъарараб боцIи къела). Цинги жинца жисвиги хвасар гъавурав, дагъаб къун, гIемер къун боцIиги къун».

Шуабилеб буго: «Дица нужседа амру гъабулеб буго Аллагъ جَلَّ جَلَّ гIемер рехсе абуn. Аллагъ гIемер рехсолев чиясул мисалги буго: ѹо тушманас

хадув лъугъун Ҷехолев чи, гъесдасан лъутун цо юлияб хъалаялда жсанив вахчараф гладаб. Бишунго щайтланалдаса инсан Ҷунаравльун вукъула гъес Аллагъ ҆рхесолев вугебгълан мехалъ».

Цинги жинца Ҳадис бицуунев, жинда Аллагъ разильяяв, Алхарис Алашгъарияс абуна: Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Дица нужедаги амру гъабулеб буго, дида Аллагъас жиедедальун амру гъабураб югу жоялдарлын: жамагъатгун цадаҳъ рукъин. Аллагъасул амруялда гинтиами. Гъеб амруялда муттилизъ, исламияб гуреб жамагъат тей, Аллагъасул ҆рхесолев диналье гъоло жигъад гъаби. Хлакъльунго исалмияб жамагъаталдаса цо рокъобаль къватив вахчараф чи жиндири габуралдаса исламалъул рухъен (квар) баҳчараф чи вуго, жисив тавбо гъабун тад вуссинегълан» абуун. Ҳадис имам Тирмизияс лъиклаб къучлаб бугин абуун.

Гъаб жинда бихъулеб дунялалъул пикру гъабурав чиясе глемер ғаламатал руго гъаб ғаламалъул Бетлергъан вукъиналда тюрител гъабулел. Цебе заманаљъо жиндири гумру ғалахалда арав, жагъилав ғарабиясда гъикъидалго щиб Ҳужа- далил бугеб Бетлергъан Аллагъ вукъиналда тюрител гъабулеб?- абуун, гъес абуна: «Субханаллагъ! Цо ракул күч1 батиналь тюрител гъабула гъеб күч1 гъабураб варани букиналда. Ҳатил лъалк1 батияль тюрител гъабула гъеб Ҳатил бетлергъан гъеб нухдасан ун вукъиналда. Гъал рорхатал, цвабзаз цурал зобалги, гъаб мугърул-ғорал глемераб ракъиги, гучал карачелазул күдиял ральадалги ғеларищ далиллъун гъезул Бетлергъан вукъин лъазе»- абуун.

Жинда Аллагъ разильяяв Абуханипода цо иман гъеч1ел ғадамаз гъикъана Аллагъ ҆рхесолев вутиш абуун, ва кин гъев вукъин лъалеб абуун. Гъес жаваб къуна: «Дун цодагъаль те, дун цо дида бицараб хабаралда тад ургъулев вуго.

Диди бицана ҆лакъ Қудияб гама бугин, глемераб бечельиги тад бугеб, ральдада тад хъвадулеб. Я гъеб бачунев чиги гъечин, я гъеб къайи ҆зуналев чиги гъечин, жибго добе-нахъеги хъвадулин, ва ральдад багъаридалго гъельул гучал карачелаздаса жибго хвасарльулин»- абуун.

Гъель ғадамаз абуна гъединаб жо букизе рес гъечин, гъеб ғакъилав чияс бицуунеб хабар гурин абуун. Жинда Аллагъ разильяяв Абуханипода абуна: «Вай нуже талих1 къеял, гъаб кинабго маҳлукъ, гъал зобал-ракъал, гъанир ругел глемерал ғажаibal жалги жидер бетлергъанги гъеч1ого, жал рижаравги гъеч1ого кинха букинеб?» абуун. Гъель ғадамал

муқIурлъун иманалде рачIана.

Жинда Аллагъ разильяяв имам ШапигИяс абуна, гъесда Аллагъ вукIиналдаса гъикъараб меҳаль: «гъаб ҳо кародал тIамах буго, гъеб тIамахалъул тIагIамги ҳо буго. Цинги гъеб тIамах кваналеб буго кIазил къвачIа гъабулеб хIапарояль ва гъелдасан чилайдул квар лъугъунеб буго. Наяль гъеб кванараб меҳаль гъоц1о бачIунеб буго. Х1айваназ, гIиял-Цаназ гъеб кванараб меҳаль ракул кIучал рачIунел руго. Г1алхул цеяль гъеб кванараб меҳаль миск бачIунеб буго. Гъаб далил Гелариш Аллагъ вукIиналье ва гъесул хIалкIольяльеги» – абун.

Жинда Аллагъ разильяяв имам АхIамидица абуна: «гъале ҳо шулияб хъала буго, жиндир рагьоги гъечIеб гордоги гъечIеб, жиб ц1вакараб, тIасан гарацIан хъахIаб, жанисан бац1адаб месед Гадаб. Цинги гъеб хъалаяльул къедалги рекун гъенисан къватIибе ҳо хIайван бачIула жинда жо бихъулеб, рагIулеб, берцинаб сураталъул хIеренаб гъаркъалъул» – абун. Хонояльул мисал буго гъаб.

Гъединал мисалал рачана щересел Галимзабаз. Гъанже жегиги ц1икIарал далилал руго гъаб махлукъалъул Халикъ вукIиналда жидеца тIорит1ел гъабулел. Гадамал зобалазул борхалъабаздеги рахана, ралъдал тIиналдеги щвана, ракъуль жаниб бугеб жоялдеги раккана. Гелмуги цебе тIун буго, гIакълоги камиллъун буго. Гъедин бугониги Гемерал бальгольаби руго жеги инсан жидеда хадув гъечIел. Бишунго Гелму хIайранлъараб бакI буго гъаб дунялалъул (вселенное) гIатIильбазул гIорхъаби лъазе кIунгутIи. Гъадинаб камилаб низамалда, гъадинаб кIудияб Галам жибго жинцаго хъвадизабулеб бугин абулев чияс ҳо гъитIинабниги мисал бачизе ккела жиб хъвадизабулев чиго гъечIого хъвадулеб жояльуль.

ПадегIанав Аллагъ жиндие Гибадат гъабизе тIадав, жив цогояв, жинца рижулев ва ризкыи къолев хан вукIин бицун хадуб, Аллагъас жиндир авараг МухIаммад ﷺ, хIакъав авараг вукIиналье далилал рачана ва гъес абуна:

**23. Нуж шакльулел ратани дица дир
лагъасда рештIараб Къуръаналъуль,
нуж рачIаха гъельул ҳо сураталда
рельарааб жоялдалъун. Гъеб жо**

гъабизе, ургъизе, нужер кумек чагIиги

ахIе Аллагъ тун цогидал, нуж ритIараб ратани аварагасдаги

Къуръаналдаги гъабулеб дагIбаяльуль.

Нужеего бокъарал кумекчагIиги раче ва бокъараб хIадурлъиги гъабе гъеб ҳо сураталда рельарааб жогIаги гъабизе. Гъелда рельарааб жо

وَلَنْ كُنْتُرُّ فِي رَبِّ مَمَاتَنَا عَلَى عَبْدَ تَأْفِثُوا
بِسُورَةِ قَمَّةِ مَقْتُلِهِ وَأَذْعُونُ شَهَدَاءَ كُمْ مَنْ
دُونَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

гъабизе нужда кидаго кІоларо.

24. Цинги нужца гъеб жо гъабичлони: فَإِنْ لَمْ تَقْعُلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأَنْقُو النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أَعْدَتْ
абадиялъго нужца гъебги гъабуларо
гъанже яги хадуб заманаяль, нуж
жужахІальул цаялдаса хінкъя ва нуж
гъенир ккеялдаса ц1уне. Гъеб ц1аги
буго Гадамазул чурхдуздалъун ва ганч1аздалъун жиб боркүлеб,
капурал Гадамазе жибги х1адурун бугеб.

للّٰكَفِيرِينَ ٤٤

Гъеб ц1а жидедалъун боркүлеб ва гъельул бухІи цикунеб жо буго Аллагъясда инкар ккурал капурзабазул чурхдулги ва гъез Аллагъы جَلَّ جَلَّ тун жиде лагъылти гъабурал хъанчалги: гамч1ил, ц1улал ва цоги жоялъул жал гъаруал.

Цо Галимзабаз абуна гъел ганч1ал ругин кибриталъул (сурма, фосфор), мугІрул Гадин ц1ах1иял, жал роркъраб мехаль багІари гучал, маҳ1ги инжитаб.

Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасе ругел мугІжизатазул (жинда рельяраб гъабиялдаса жинца Гажиз гъарулеб жоялда абула муг1жизат абуn) бишунго к1удияб ва абадияб буго гъаб Къуръан. Щивав авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ умматалда вит1улеб мехаль, гъесие мугІжизатлъун гъабулаан гъеб заманаяль гъеб къавмаль хъвадизабулеб Гамалалда рельяраб, амма гъезда жиб гъабизе кІолареб жо.

Жинда салам лъеяв Писа аварагасул заманаяль дару гъаби, Гадамал сахлъизари бишун Гадамал жинда х1ажатаб букІана. Гъединльидал Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасе мугІжизат букІана мац1 лъаларел Гадамал сах гъари, т1омальул унтаби сах гъари ва цоги гъелда рельяралги. Жинда салам лъеяв Муса аварагасул заман букІана сихІрочагІи Гемераб, гъелда т1ад чейи гъабулел г1адамал ругеб. Аллагъяс جَلَّ جَلَّ гъесие Гансаги, кверги куна гъезул сихІру хвезабулеб мугІжизатлъун.

Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг жидеда вит1арал Гарафиял рукІана пасих1льяльуль цо-цазде къацандулел шагІирзаби Гемераллъун. Гъединльидалин хирияв Аврагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мугІжизатлъун Къуръан гъабураб: жинда рельяраб гъабизе Гарафазда к1веч1еб, хадуб к1вездеги гъеч1еб. Гъельул назмуги мугІжизат буго, пасих1льи, магІна гъварильи, раг1аби дагъал амма магІна Гемерал рукІинги мугІжизат буго.

«Нужца абадиялъго гъеб Къуръаналъул цох1о сураталда рельяраб жо гъабуларо»-ян абураб раг1иги Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасе бугеб мугІжизат буго: ай хадуб букІинесеб жо бицин. Гъеб хабар Аврагас щибго хінкъич1ого, ракI ч1ун бицана.

Хакъикъаталда гъединги ккана: жакъа къоялда щвезегІан гъеб Къуръаналда къец гъабун, гъелда рельяраб жо гъабун цониги чи цеве вахъинчІо.

Гъеб гуребги мугІжизатал Гемер руго Къуръаналда жанир: рагІабазул раҳъальян, магІнабазул раҳъальянги. Дунялалда лъугъунел Гелмиял хис-басал, циял Гелмаби, ва Гадамаз гъаруслел Қудиял церетІурал Гелмиял гъунарал, гъел киналго Къуръаналда жаниб жидеда ишара бугел ва жидер бицен бугел руго.

ПадегІанав Аллагъяс капуразе къачІан бугеб жужахІги гъельул Газабги бициндал, гъелда хадуб мұмынзабазе къачІан бугеб алжаналъул сипаталғи рицана: хінкти къейги хулы лъезабиги цадаҳъ бицуңеб, Аллагъ разиязул халғи, къосарал, квешал ҹагІазул халғи цадаҳъ бицуңеб къаг1ида бугельул Къуръаналъул.

25. Жидеща иман лъурал, лъикІаб
Гамалги гъабурал Гадамазда дуца
рохел бице Мухаммад: ﷺ: **гъезие**
хадурун алжаналъул ахал ругин,
жанир Горал чвахуслел (рахъдал, жадул,
гъацІил, лъимальул). Жидее гъеб
алжаналъул батІи-батІиял пихъаздасан
цо пихъ къураб мекаль, гъез абула гъаб
пихъ бугин нижес цебеги къун букІара
абун, гъезие пихъ къола цоцаде рельяраб бугин кколеб. Гъел
мұмынзабазе алжаналда жанир жал рацІладал руччабиги руго,
гъель даймго гъеб алжаналда рукІизе руго.

Галимзабаз абуна: малаикзаби гъель мұмынзабахъе батІи батІияб пихъ босун рачІула, гъеб пихъ бихызыце цо-цада рельльяраб букІула ва дол мұмынзабаца абула гъаб пихъ нижес цебеги бачІун букІанин абун. Гъезда малаикзабаца абула: кванае нужеца гъаб пихъ, гъеб тасан цебесалаль бач1аралда рельяраб бугониги, гъельул тІагІам, лазат, маxI батІияб бугоян абун.

Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугІаббасица абуна: алжаналда ругел пихъал ва тІагІамал дунялалда ругезда рельярал гъечІо цохІо царалъул раҳъальян гуроян абун.

Мужагъид абулев Галимас абуна: алжаналда хіруулғинзаби рукІула кинабго инсанасул ракІ къалеб жоядласан жал рацІладал. МагІнавиял рукІа гъель чорокльаби яги риҳкуслел рукІа-абун. МагІнавиял чорокльаби руго инсанасул тІабигІат-Гамал квешаб букІин.

Цоги Галимзабаца абуна: дунялалъул руччаби алжаналда жанир ругел

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
 كَلَمَارُ زُقُومَتْهَا مِنْ شَمَرَةٍ رَّزْقًا فَالْأُولَا
 هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلٍ وَأَنُوَابِهِ
 مُتَشَبِّهُ بِهِمْ فِيهَا آرْفَحٌ مُّظَاهَرٌ وَهُمْ
 فِيهَا خَلِيلُونَ ١٥

Хурул гиназдасаги берцинал рукіуна. Гельдие далил буго Тадегланав Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ раги: «Дица гъел руччаби ц1идасан рижула ва гъел дица Голилалльун гъарула ц1акъ жидеे россал рокъулел, гъезулги жудеда хъул лъолел, Голохъаналльун ва росабазулгун Гел бащадалльун»-абураб. (алвакъиглат 37 аят).

Мұмминзаби алжаналда даймалыго рукіуна абураб рагияльул магіна буго: гъезие гъал киналго нигіматал ва руччаби рукінгун цадахъ, хадуб шибниги жояльтул ургъел, ківар бүкіунаро, рахшаталда халхияйлда рукіуна ва гъеб рахшат халхиялье нахъасан къотіги гъечіо. Гъаб буго унго-унгояб сағіладат (бахыи бугольи). Аллагъас нильеे гъеб ризкъильун гъабеги. Амин

Тадегланав Аллагъас Къуръаналда жаниб мисал бачун, к1к1арааяльул, тұтіалъул, гланкубутальул(нусиричальул), наяльул цар бахъидал, ягъудиял гъелда тад реңанхъана ва гъез абуна: «гъаб жо Аллагъасул каламищ бугеб? Гъал къабих1ал жалги рехсон гъев Аллагъасе щиб жо бокъара?» - абун. Гъезул шаклти хвезабун ва Гисинал, хакъирал жалазул бицуин абун Къуръаналъул мұтіжизат холаребельи баян гъабун, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абуна:

26. Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ
нахъч1валаро жинца мисал бачун
к1к1ара рехсейлдаса, гъелдаса к1удияб,
яги гъитінаб жо рехсейлдаса. Жидеца
иман лъурал чаг1азда лъала гъеб
мисал бачи Бет1ергъан Аллагъасул
рахъальсан бугеб х1акъаб жо бүкін.
Амма Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ **ва Къуръаналда**
инкар кқолез абула щиб жо бокъара!
Аллагъасе гъадинаб Гисинал, х1акъираб
жоялдалъун мисал бачияллдалъун абун.

Гъеб мисал бачиналь Гемерал капурзаби къосизарула: гъелда иман лъечіго жидер къосин ц1ик1ун. Гемерал мұмизабазул иман ц1ик1к1ун, гъел жегиги х1акъаб жоялда т1орит1ула. Гъел мисалаз къосизаруло пасикъал, мунапикъал Гадамал гурони; Аллагъасе мұтіг1ильяйлдаса рахъарал, жидеца гъесул аятазда инкарғи кқолел. Цо г1алимзабаз абуна Тадегланав Аллагъас к1к1арааяльул мисал бачиялъул х1икмат бугин, гъеб к1к1ара бүк1ин бакъун бугеб мекаль ч1аго бүк1улеб, г1орц1арааб мекаль жиб холеб. Инсанғи гъелда реңльун вуго, жив бечельун, г1орц1ун, ч1ух1ун хъвадараб мекаль, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъев гъалаг гъавула ва кинабго жоги гъанибго тун

*إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحِي أَنْ يَصْرِيبَ مَثَلاً
 مَاعُوضَدَةً فَمَاقَرَبَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ ظَاهَرُوا
 فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَنْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَقَمَّا
 الَّذِينَ كَفَرُوا فَيُقَوِّلُونَ مَا ذَادَ اللَّهُ
 بِهِ كَذَافَكَ لَا يُضُلُّ بِهِ كَثِيرًا
 وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضُلُّ بِهِ
 إِلَّا الْفَاسِقُونَ ٦٣

члового ракъулье уна.

27. Гъел пасикъзаби руго жидеца

Тәдеганав Аллагъас ﷺ гъарурал
къотлаби хвезаруел, гъял гъедун
гъел къотлаби щула гъарун хадурги.
Ва жидеда Аллагъас ﷺ щула гъабе
ва къотлизабуге абураб гурхIел-
рахIмояльул рухъенги къотлизабуел

Жидеца ракъалда т1ад пасальиги гъабулел

Пасильбаби, питнаби гъарун, иман лъечІого чIун, Къуръаналда сверухъ шакдарулел харбал рижизарун. **Гъал Гадамал руго жал ахираталда чIорого хутIарал ва даранаIальуль къарап:** жидеца тIоритIел тун къосин тIаса бишидал, мунагъал чури, гурхIелалъул бакIалда Газабги тIаса бишидал.

Гъал пасикъал, капурал, мунапикъал ва ширк гъабурал Гадамаз хвезабураб къоти щиб бугеб абуни: бишун цебесеб къоти Аллагъ عَلِيُّوكَلَمْ нахърильльян буго. Гъеб къотиги зарраби рижун хадуб Аллагъас гъезда гъикъун букъана: «дун нужер Бетлергъан вугиш абуn?», гъел зарабаз «вуго»-ян жаваб къун букъана. Жал дунялалда рижун рагчиндат гъез гъеб къоти хвезабун Аллагъасда جَلَّ جَلَّ инкар ккуна. Хадуб гъез хвезарулен къотиabi Гемерал ва бати-батииял руго. Рекиель иман гъечиел Гадамазе къоти تَعْبَادِيَّ лубаяльльян щибго ургъел букъуларо ва гъез Гадамазе бокъараб къотиги гъабула, цинги бокъухъин хвезеги гъабула.

28. Нужеца кин Аллагъасда инкар

кколеб, нуж щибго жо гъеч1еб, хвараб
жольун рук1арал Аллагъас جَلْجَلَةُ ч1аго
гъарунги рук1адго. Хадурги Аллагъас
нуж хвезаризе руго ва ахираталда ч1аго
гъарун т1аде рапхьинаризе руго, хисаб
нужер ахираб russиги Аллагъасде буго.

29. Гъев Бет/Ергъан Аллагъ вуго

хун хаду нуж чаго гъаризесев гъаб ракъалда тїад бугебцинааб жо нужеца мунпагат босулеблъун бижарав, гъельул пикру гъабизе ва нуж

рижарав, нужеे ризкъи къолев Аллагъасда ﷺ иман лъезе.

Цинги Бетлергъанас зобал рижизе къасд гъабуна ва жинца гъел анкъго зобльун гъаруна: жал рорхатал, щулиял, жидеда жаниб инсан

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ
مِيقَاتِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ
أَنْ يُوَصَّلَ وَيُهْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ
هُمُ الْخَسِيرُونَ

وَهُمُ الْخَيْرُونَ

كَيْفَ تَكُونُ كُفَّارُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ

أَمْوَاتًا فَأَحِيَّ كُمْ ثُمَّ يُمْتَكِّثُ ثُمَّ

٦٨ يُحِبُّكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُم مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً

ثُمَّ أَسْتَوِي إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّهُنَّ سَبْعَ

سَمَوَاتٍ وَهُوَ يَكُلُّ شَيْءاً عَلِمُ

хадув гъоларел гъемер батиял гъаламатал ругел. Гъаб кинабго жо бижин Аллагъасул къудраталда тъорител гъабулеb далил буго.

Ва гъев Бетлергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ **кинабго жо жинда лъалев вуго.**
Гъаб кинабго махлукъ бижизе ва гъельул тадбир гъабизе хъал къолев
Аллагъасе нуж хун хадур тъаде рахъизари бигъябго жо гъеч1ишха, я
гъал шакдарулел гъадамал!

ПәдегІанав Аллагъас жиндир лагъзадерида бициндал (гъел кантІизе ва иман лъезе) жинца гъел рижун рукІин ва гъезие ризкъиги къун буқІин, кинағо ракъалда т1ад бугеб жо гъезие квегъун буқІинги, гъелда хадуб Аллагъас бицана гъезул эмен Адамил къиса, гъесул хиральғи: эмен хиральни лъимал хиральни буқІунельүл.

30. Дуца умматалда бице Мухаммад
صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ, дур Бетлергъан Аллагъас
مَالَائِكَةَ مَلَائِكَةً малаикзабазда абураб рагъи ва
гъеб къиса. Тадегланав Аллагъас
малаикзабазда хитлаб гъабун абуна:
хакъльунго дица ракъалда тад
халифа гъавизе вуго гъеб ракъалда

дир хүкмаби рильянхъизаризе. Цоги магIна буго: дица ракъалда халкъ бижизехъин буго цоязда хаду цоги къавмал, умматал рукIунел ва дие тIагIат-Гибадат гъабулел, дир амрү-нагьюги, динги ракъалда хъвадизабулел абун.

Малаикзабаца абуна: «Дуца гъеб ракъалда пасальги гъабулел биялги гъодоре тъолел (цояз цоял чъвалел) гъадамал рижизейищ ругел? Ниж руго дуе тасбих гъабулел, дуе реццги гъабулел ва мун вацадги гъавулел»-абун. Тъадеганав Аллагъяс абуна: «Дидальяла нужеда лъалареб жо ва дица гъабулеб жояльул хъикмат»-абун. Ракъалда халифа гъавияльул хъикматги дида лъала.

Тедеғанав Аллагъас گезие жаваб гъабун абулеб буго: «Дида лъала гъеб халкъ бижиялда жаниб бугеб маслаҳат, нужеда жиб лъалареб. Гъезул пасальаби гъаруел Гадамал рукінне ругониги, дица

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ
خَلِيفَةً فَقَالُوا أَجَعَّلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا
وَيُسْفِلُ الْمِمَاءَ وَتَحْنَ سَبَحْ بِحَمْدِكَ
وَفَقِيرُكَ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لِلْأَعْلَمُونَ

гъезуль гъаризе руго аварагзаби ва гъезухъе русулалги ритIизе руго. Гъезда гъоркъор щакъ ритIухъал Гадамалги рукIина, шагыйдзаби рукIина, лъикIал мумъинзабиги рукIила.

Жидека щакъ гIемер гIибадат гъабулел, дунял тIалаб гъабуларел, Аллагъа вокъулел, Аллагъасеги рокъулел гIадамалги рукIина. Аллагъас جَلْجَلْ жинда гIагар гъарурал вализабиги, гIелмуялда гIамал рекъарал гIалимзабиги рукIина. Аллагъа вокъун, гъесдасан хIинкъун, гъесул русулазда нахърильъарал гIадамалги рукIина»-абун.

Имам КъуртIубияс ва цоги Галимзабаз гъаб аяталдаса хIукму босана бусурбазул халифа вукIизе ккеялье: гъезда гъоркъоб хIукму гъабизе, гъезул дагIба-къец къотIизабизе, залимат чIезавизе, жинди зулму гъабурасул хIакъ босизе, шаргIиял хIаддал тIоразаризе, гIасильи-пасикъльи гъабулеб къавм хIинкъизабизе. Гъел гурелги жидер кIвар ц1ик1карал, имамас гурого тIоразаруларел ишал тIоразе. Жидека халифа теч1еб мехаль гъел бусурбаби мунағъальуль рукIуна. Исламалъул ва бусурбазул цо имам (халифа) гурони вукIуларо. Гъесул амирал, къадиял, гIамилал ва наибзаби рукIула, щибаб бакIалда хIукму гъабизе ва гъеб хIукму хъвадизабизе тарал.

Малаикзабазда кин лъараб Адамил лъималаз ракъалда пасальаби гъарулебльи абуни: цо рагIи буго Аллагъас جَلْجَلْ гъебги малаикзабазда бицун букIанин абураб. Цоги рагIи буго: Адам вижилелде цере ракъалда жундул рукIана. Гъез ракъалда гIемер зулму-пасалти гъабидал, Аллагъас малаикзаби ритIун гъельжундул ракъалдаса тIагIизарун рукIана. Гъанжеги ракъалда халифа гъавизе вугоян Аллагъас абидалго, малаикзабазда ракIалде кканда дол жундуца гъабурабго жо гъазги гъабилин абуни.

ИбнухатIибица абуна: Инсанас малаикзабазда ракIалда ккараб жо хIакъ гъабуна. Гъес ракъ зулмуяльул ва пасальияльул цIезабуна. Ракъалда биялги гIодоре тIуна, гIоралги ралъадалги бидул цIолеб хIалаль. Жал рижирав ва жиде ризкыи къолев Аллагъасда جَلْجَلْ гъел гIассильана загъирго ванич гъечIого. Гъез жал рижарав ва хъихъарав Аллагъасда инкар ккуна тIубанго ва даимго»-абун.

Гъев Адам عَنْ يَوْمِ الْأَكْلِ ракъалде витIи ва гъевги, хадусел аварагзабиги Аллагъасул جَلْجَلْ амру ракъалда билъинабизе халифальун гъари, гъаб иш гъечIо Аллагъа гъелда хIажатав вукIун ва гъесул маслахIаталье бугеб. Гъаб буго Гадамазе маслахIаталье гъабураб. Гъел Гадамал гъечIо кинабго амру-нагъю гъоркъов чи гъечIого Аллагъасдаса босизе кIолелльун. Гъадин бугельул Аллагъасдаги аварагзабаздаги гъоркъо малаикзаби гъаруна, Аллагъасул جَلْجَلْ амру гъезухъе щvezабизе. Малаикзабаздаги Гадамаздаги гъоркъо аварагзаби гъаруна, гъезул

умматалъухъ Аллагъасул амру щвезабулелльун.

31. Цинги БетIергъян Аллагъас

Адамида عَلَيْهِ السَّلَامُ киналго царал

лъазаруна: щибаб жояльул цар

лъазабуна, жиндалъун гадамал

цоцазда Калъазе ва цоцазда риччизе.

Чагояб жо буқла, рухI гъечIеб жо буқла, ретIел хытниги, кванил нигIматалниги халтIул алatalниги рукIа. Цинги Аллагъас гъел жидеда царал лъурал жал малаикзабазда рихъизаруна ва гъезда абуна: гъанже нужеца дида гъазул царал рицеха, гъел царал нужеда лъалел ратани, ва нуж ритIаралги ратани ракъалда халифальун рукIине нуж мустахIикъал рутин абурабрагIиялъуль абун.

32. Малаикзаби гажизльана гъезул

царал лъаялдаса ва гъез абуна: «Мун

вацIадав вugo Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ. Нижее

шибго жояльул лъай гъечIо, дуца нижеда

лъзабураб жояльул гурони. ХIакъльунго мун вugo БетIергъян, кинабго жо дуда лъалев ва гъельул хIикматги лъалев»-абун.

дуе бокъараb жо цоязда лъзабияльул ва цогидазда лъзабун гутIиялъульги хIикмат буго. Гъельул гелму лъайги духъего буго.

33. ТладегIанав Аллагъас

абуна: «Я Адам عَلَيْهِ السَّلَامُ дуца бице гъел

малаикзабазда гъал жалазул царал»-абун. Адамица гъезул царал рицараб

мехаль, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ малаикзабаде

абуна: «Дица нужеда абуn буқIана

гуриш дида лъалин зобал ракъазда

жаниб бугеб гъайбаб, нужеда жиб лъалареб жо ва дида лъалин

нужеца загъиралда гъабулеб гамалги, гъединго рекIель баҳараab нужер хиялги»-абун.

Галимзабаз абуна: гъел малаикзабазда ракIалда ккун буқIана Аллагъас жидедаса хирияб щибго жо бижиларин абуn. Гъеб рекIель хиялги Аллагъасда лъалеб буқIиналда малаикзаби кантIизарун, ТладегIанав Аллагъас абуна: «нужеца рекIель баҳараab хиялги лъала»-абун.

34. Цинги дица малаикзабазда абураб

гужжи бице Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур

умматалда, нужеца Адамие عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَعَلَمَ أَدَمُ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى

الْمُلَكَيْكَةَ فَقَالَ أَنْتُغُونُ بِاسْمَهُ هَؤُلَاءِ

إِنْ كُنْتُمْ صَدِيقِي ۲۳

قَالُوا سَبَحْنَكَ لَا عَلِمْنَا إِلَّا مَا عَلَمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ

الْعَلِيُّ الْحَكِيمُ ۲۴

قَالَ يَقُولُمْ أَنْتُهُمْ بِإِسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْتَهُمْ

بِإِسْمَائِهِمْ قَالَ اللَّهُ أَكْلَمُ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ

عَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبُدُّونَ

وَمَا كُنْتُمْ تَكُونُونَ ۲۵

وَلَمْ فَلَتْنَا لِمُلَكَيْكَةَ أَسْجُدُوا لِلَّهِ فَسَجَدُوا إِلَيْهِ

إِلَيْهِ أَنْتَ وَأَسْتَكِبِرُ وَكَانَ مِنَ الْكَفَرِينَ ۲۶

сужда гъабеян абуn: гъесие салам гъабун ва гьев къодо гъавун: нужеда лъалареб г'елму гъесул батидал. Гъесие г'ибадат гъабун сужда гъабе абураб маг'на гуро гъаб. **Киналго малаикзабаца Адамие сужда гъабуна, Аллагъасул амруялда нахърильун:** гъезул амруялье хилипльи буқIуларо. **ЦоҳЮ иблисалъ хутПизег'ан:** Гъеб женазул эмен буго, Адам г'адамазул эмен вугев г'адин. Аллагъас عَلَيْهِ الْكَلَامُ гъаб амру гъабулеб мехаль гъеб малаикзабазда г'оркъоб буқIана ва гъеб амру г'ельдаги щвей гъабулеб буқIана. **Гъеб сужда гъабизе ч1ух'ана ва амру т'убазе нахъч'Ивана.** Г'единльидал Аллагъасул амруялда инкар ккураздаса бугольана: Аллагъасул къадимияб (цебесеб, жиндири авал г'еч'еб) лъаяльуль буқIана гъеб иблис капураздаса буқ1ин ва гъаб амру т'убач'ого ч1ун загыралдаги гъеб капураздаса лъугъана.

Адамие عَلَيْهِ الْكَلَامُ сужда гъабеян Аллагъас عَلَيْهِ الْكَلَامُ малаикзабазда амру гъаби гъев вижун хадубго буқIана. К'уръаналда жаниб г'ельул бицен дагъаб нахъбахъун буго, Адамие к'ураб г'елмуялъул биценги щебе гъабун. Бишунго к'удиял мунағъал рак'улеб бакI буго ч1ух'и. Гъеб ч1ух'ияль гъалаг гъабуна иблис. «Дун щаялдаса бикараб буго, гъев рак'алдаса вижараав вуго»-ян абуна иблисалъ дуца сужда щай гъабуларебан абураб мехаль. Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас бицараб мух'канаб х'адисалда буго: «*Алжсаналда лъугъуларо жиндири рек'ель ҷо зарра г'ланаб ч1ух'и бугев чи*»- абуn. Х'адис имам Муслимица бицана.

Гъеб иблисалъул рек'ель ч1ух'иги буқIана, Намал къодольиги буқIана, Х'акъаб жоялда мук'урлъунгут'иги буқIана, Аллагъасул ниг'матазда инкар кквейги буқIана. Г'ал киналго сипатал жиндири ругеб купруялье Г'оло Т'адег'анав Аллагъас гъеб жиндири рах'иматалдаса рик'ийад гъабуна ва абадияб жужах'алда буқIине х'укмуги гъабуна.

35. Т'адег'анав Аллагъас абулеб буго:

وَقُنَّا يَكَدْمُ أَسْكَنَ آنَتْ وَرَوْجُوكَ الْجَنَّةَ

Ва Дицаги абуна: Я Адам! Мунги дур ч1ужу Х'аваги алжаналда жанир ч1а ва нужеца алжаналъул ниг'маталги кванай нужеего бокъарааб бак1алдаса,

وَكُلَّا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمْ لَا تَنْقِرُوا

هَذِهِ وَالشَّجَرَةِ فَتَكُونُ كَمِنْ الظَّالِمِينَ

нужее х'алалалъун ва г'емераллъун ругел. Амма нуж гъаб гъвет'алда аск'ирго къаге ва г'ельдаса кванаге, нагагъ г'ельдаса кванани нуж нужер нафсазе зулмо гъабураллъун рук'ула»- абуn. Аллагъасда г'асильун ва гъесул г'адлульун бугеб тамихI нужеда щун.

Г'алимзаби халипльана гъаб алжан зобалаздайиш бугеб, рак'алдайиш бугеб абуn. Г'емерисел рекъарааб раг'и буго гъеб алжан зобалазда

букIин ва амма гъеб ахираталда жанир рукIулеб алжан гъечIольиялда. Щай абуни ахираталъул алжаналдаса къватIир раҳъизаруларо. Цогиги Палимзаби хилипльана щиб гъветI гъеб букIараb абуn. Гъельие гъемерал хилапал руго ва нильеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ parIиялда иман лъун кинаb гъветI букIаниги батIаль гъабичIого тела: Аллагъас جَلَّ جَلَّ ва аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ баян гъабичIеб жоялда гъез бишухъин иман лъей буго битIараb глақъида (рекIел чIей).

Цоги гАлиимзаби хилипълана гъеб иблис кин алжаналда ккараб абуn, жиb гъенисан къватIib къотунги буkInдал. Гъелда тАдги гЧемер хабар буgo: Аллагъасул حلاجىل изну гъечIого лъугъун буkInе бегъилин абуn, яги алжаналдаса къватIиги буkUn, къватIисанго жинца гъел къосизарунин абуn. Гъалдаги нильеца Аллагъас абухъин иман лъола вa гъельул xIакъыкъат цехоларо.

36. Цинги щайт^Іаналъ (иблисаль) гъел
к^Іиялго алжаналдаса хъушт^Іизаруна:
гъел къват^Іир раҳызаруна алжаналъул
ниг^Іиматаздаса: рах^Іатаб, лазатаб щибго
къварильи гъеч^Іеб, камураб жо гъеч^Іеб,
гъабизе щибго x^Іалт^Іи пиша гъеч^Іеб рукъосан къват^Іир гъуна.
Ва дица гъездаги абуна: нуж гъанисан г^Іодоре решт^Іа, нуж цоял
цоязе тушбаби рук^Іине руго. Адамилги X^Іавалги наслу-тухум
цоцаль x^Іал рекъоларел рук^Іине руго. Цоги г^Іалимаз абуна: нуж
гъанисан г^Іодоре решт^Іаян Адамидаги, X^Іавадаги иблисалдаги
абуна. Гъаб маг^Іна гъабураб мехаль, хадусеб раг^Іиялъул маг^Іна
бук^Іуна: иблисги Адамил наслуги цо-цазе тушбаби руго абураб.
Нужее ракъалда маг^Іишшат гъабун г^Іумру гъабизе бак^I буго ва
нужер ажал (г^Іумру) лъугъизег^Іан x^Іажальулеб жоги буго- абун.
Ракъалда решт^Іун хадув Адам عَلِيَّهُ الْكَاظِمُ цакъ пашманльана жиндасан
ккараб гъалат^Іалда, гъев гемер г^Іодун, Аллагъясда جَلِيلَكَاظِمٌ x^Іелун тавбо
гъабун вук^Іана.

37. Цинги Адамида Аллагъасул раҳъальъан فَلَقَعَ أَدْمُ مِنْ رَبِّهِ كَمَتَ فِتَابَ عَلَيْهِ
илгъам гъабун (ракІалда рехун) жинца إِنَّهُ هُوَ تَوَبُ الرَّحِيمُ
Аллагъасда гъарун абизе кколел рагІаби
рачана. Гъел рагІабаздаљунги Адамица
Аллагъасда гъарана. Гъелда хадуб БетІергъянас Адамил тавбо
къабул гъабуна. XIакъельунго ТладегІанав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ г'лемер
тавбо къабул гъабуле вуго, жив лагъзадерида гурхIулевги вуго.
ТладегІанав Аллагъас жинда салам лъеяв Адамида рагІалда рехарал
калимаби рукІана: «Нижер БетІергъян Аллагъ! нижела напсазе зулмо

гъабуна. Гъанже мун нижеда гурхIичIони ва дуца нижер мунағъалги чуричIони, ниж ахират гIададе хварал, гъенир чIорого хутIулел руго» абун. (суратул ағраф 23 аят).

АбужагIifar абулев гIалимас бицана: Адамиша عَلَيْهِ السَّلَام жиндири хатIаъ ккараб меҳаль, Аллагъасда جَعَلَهُ ابُونَا абуна: «Я БетIергъан Аллагъ! Дица тавбо гъабуни ва хадуб лъикIаб гIамал гъабун дун хъвадани щиб дие буқIинеб?»-абун. Аллагъас абуна: «Цинги дица мун алжаналда лъугъизавилаха» абун. Гъал ругин Аллагъас Адамил ракIалда рехарал рагIаби абун. Гъаб бакIалда гIалимзабазул цогиги бахIс буго.

38. Дица абуна: нуж киналго (ай Адамги Хлаваги ва гъезул буқIинесеб зуриятги) гъаб алжаналдаса ракъалда рештIа!

Нужехъе дир рахъальян тIоритIел

бачIараб меҳаль: авараг вачIараб

меҳаль ва тIехъги рештIараб меҳаль:

гъеб дир тIоритIелалда нахъерильльярал гIадамазе ахираталда щибго хIинкъи буқIизе гъечIо ва гъель пашманльзиे гъечIо.

39. Ваamma жидехъ авараг вачIун ва

тIехъги рештIун хадуб жидеца инкар

ккурал ва дир аяталги гъереси гъарурал

гIадамал, гъель чагIи жужахIалъул гIадамал

руго: жал даймго гъеб жужахIалда рукIунелги руго.

Муслимица Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса хIадис бицана:

«Даймго жужахIалда буқIунеб ағылу гъенир жсанир хун рахIаталдаги рукIунаро, чIагоги гъаруларо (ай даймаб гIазабалда рукIуна). Жидер мунағъаздалъун жужахIалда ккарап гIадамал гъенир жсанир рухIун хола ва чIегIераб рохъо лъугъуна, цинги гъезие шатагIат гъабизе изно къола» абун. Ай цинги гъель къватIир рахъула ва кавсарапъ чурун алжаналда ритIула.

Гъаб бакIалдасан бай бихъун гIезегIанго аятазда жаниб ТIадегIанав Аллагъас ягъудиязул бицунеб буго. Гъезул бицен халат гъабиялъул мурад буго бусурбазе гъезул хIакъикъат лъзазе ва гъезул квшешал, хъубал напсаз жанир ккун ругел чорокал гIамалалги лъзазе: хIал хъублъи, макро, хIилла, дин хвезаби ва цогидалги пишаби.

40. ТIадегIанав Аллагъас абулеб буго: يَبَنِي إِسْرَائِيلَ أَذْكُرُوا نَعْمَتَ اللَّهِ الَّتِي لَعَمِتُ عَيْنَكُمْ
Я Исраилл лъимал! Нужер ракIалда وَأَقْوِيْعَهُدِيْ أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيْتَيْ فَارَهُبُونَ

къурал нигІматазул. Ва нужеца дие гъабураб къотІиги т'убазабе, дица нуже гъабураб къотІиги т'убазабизе буго. гъеб къотИ хвезабизе, қогидалги ғасильъаби гъаризе нуж дидаса х'инкъя»-абун.

Бануисраил абула киналго ягъудиязда. «Исраил» абураб раг'ияльул маг'на буго «Аллагъасул лагъ» абун. Гъеб щарги жинда свалат салам лъеяв Ибрагим аварагасул вас Яг'къубида лъураб цар буго. Тадег'анав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ гъел бануисраилазда амру гъабулеб буго: «нуж исламалде рак'а ва хирияв авараг Мухаммада صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърильъа»-абун. Гъезул к'удияв эмен Яг'къубил царалдалъун ах'уле буго гъезда, дов Яг'къуб Аллагъасе мут'иг'ав лагъ ва авараг вук'индал. Гъаб раг'ияльул маг'на букина: «Ле гъал лъик'ав эмсул лъимал! нуж нужер инсуда рельльун рук'а ва гъев эменг'адин Аллагъасул амруялье мут'иг'илье, х'акъаб исламияб динги босе»-абураб.

Нужеца дица къурал ниг'матал рак'алде щвездаре ва гъездасан насиҳат босе, абулеб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ. Гъел ниг'матал руго: г'емерал аварагзаби рук'ана ягъудиязул, г'емерал ханзабиги рук'ана. Ва амма бишун к'удияб ниг'мат букина Бет'ергъан Аллагъасул جَلَّ جَلَّ гъел пирг'авнил зулмуялдасан хвасар тъарун, ральдалъ пирг'авниг гъесул боялги гъанкъи ва гъеб кинабго пирг'авнил къавмалъул букираб ракъги маг'ишатги жиде хут'и.

«Нужеца дие гъубараб къотИ т'убазабе»-ян абураб раг'ияльул маг'на буго: дида иман лъезе ва дие мут'иг'ильизе гъабураб къотИ т'убазабе абураб. Х'асанул Басрийи абулев Галимас абуна: Аллагъасе гъез гъабураб ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّ гъезие гъабураб къотИ буго:

Тадег'анав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ бануисраилаздаса щулияб къотИ босана ва гъезул анцила к'иго къавмалъул ццевехъянги вит'ана Мусагун عَلَيْهِ السَّلَامُ цадахъ ва гъездаги абуна: «Дун нужгун цадахъ вугу нуже квербакъизе. Нужеца какги бани, закатги къуни, дир аварагзабазда иманги лъуни, гъезие квербакъиги гъабуни, Аллагъ разильи т'алаб гъабун лъик'аб нухалда напакъаги къуни,- Дица нужер цересел киналго мунағъал чурила ва жанир г'орал чвахулел алжаназдаги лъугъизарила. Гъелдаса хадувги иманалдаса вуссун капурлъарав чи х'акъаб нух биларав вук'изе вугу»-абун. (Алмаидат 12 аят)

**41. Ва нужеца иманги лъе, нуж
нахърильъла дица решт'изабураб
К'уръаналда, нужехъ бугеб тавратги
жинца рит'ухъ гъабулеб. Нуж
гъеб К'уръаналда инкар к'колезул**

وَإِذَا مُؤْمِنًا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ
وَلَا تَكُونُ أَوْلَى كَافِرَةً بِهِ وَلَا شَرِيكَ
بِمَا يَنْتَهِي إِلَيْكَ لَا وَلِيَنْتَهِي فَإِنَّهُمْ
﴿٤﴾

тҶоцереселльун рукIунге. Дир хIакъаб Къуръаналъул аяталги рахчун, Дир аварагасда иманги лъечIого, дунялалъул бечельти ва кIодольи бичун босуге, цАкъ дагъаб жо буго кинабго дунялалъул бечельти: Къуръанги, ахиратти реххун тун гъеб тIалаб гъабуге. Ва гъаб хIакъаб дин босичIого, гъеб бахчун хъвадизе нуж дир Газабалдаса хIинкъя. Нуж бетIерльиялда, ханлтиялда даймлъизе бокъун хIакъаб жо Гадамаздаса бахчуге: гъедин хъвадани дир гучаб Газаб нужеде щвелебльи лъй.

42. Нужеца хIакъаб исламияб дин жубазабуге батIулаб ягъудиязул ва насраниязул диналда. Гъереси битIараб рагIиялда жубазабуге ва хIакъаб жо батIулалда жубазабуге. Нужеца хIакъаб жоги бахчуге Гадамаздаса: гъеб хIакъаб букин нужеда лъалебги букиадго ва гъеб бахчиялдалъун Гадамазе кколеб заралги лъалеб букиадго. МухIаммад ﷺ хIакъав авараг вукин ва гъесда рештIараб Къуръанги хIакъаб букин лъаниги, гъел ягъудиязул ва насраниязул щерехъабаз гъезда нахъ рилътарараздаса гъеб бахчулеб букиана, халкъаль жал текялда ва жидер кIодольи хвеялда хIинкъун. Гъеб квшебап тIабигIат гъезул букин бицуу рештIараб буго гъаб аят.

43. ТIадегIанав Аллагъяс гъезда абулеб буго: وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَأَتُوْا الْرَّكْوَةَ وَأَذْكُرُوا مَعَ الْرَّكْوَةِ ﴿٤٣﴾ гъеб ахIакъаб пишаги тун, хIакъав авараг ритIухъ гъавун нуж гъесда нахърильлья, ва нужеца гъев авараггун, гъесул асхIабзабигун цадахъ как бай, ва паризаяб закатги къе ва как балелгун цадахъ какалги рай. Ай гъальул хIасил буго нуж рукIа гъев МухIаммадил ﷺ иман лъураб умматалдаса ва гъелгун цадахъ.

44. Нужеца Гадамазда амруийщ гъабулеб лъикIаб Гамал гъабе абуn, нужеда нужгоги кIочон рукIун ва нужецаго лъикIаб Гамалги гъабичIого.

Нуж тIехъ ц1ализеги лъалел, Гелмуги бугел рукIингун цадахъ шай гъабулеб мекъаб иш. Нужеда шай бичIунаreb гъеб иш къабихIаб букин ва нуж гъелдасан кин руссунарел? Гъаб аят жидехъе тIехъ рештIараб ягъудиязул ва насраниязул Галимзабазда Гайиб чIван рештIараб буго. Гъезул цо-цоял рукIана Гадамаз МухIаммадил ﷺ хIакъальуль гъикъарааб мехаль, гъев авараг вугин, гъесда нахърильльяян абулел ва амма жалго

وَلَا تَكُنُوا لِلْمُحْكَمَ بِالْبَطْلَى وَتَكُنُوا أَنْجَحَ قَانِنَمْ

تعالَمُونَ ﴿٤٤﴾

وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَأَتُوْا الْرَّكْوَةَ وَأَذْكُرُوا مَعَ الْرَّكْوَةِ ﴿٤٣﴾

*أَتَأُمْرُوكُ النَّاسَ بِالْإِيمَانِ وَتَنْسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَنْهَوْنَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٥﴾

нахърильльунарел. Гъезул хIакъальуль рештIараб бугониги гъаб аяталь нильтIоритIулел руго лъикIаб жоялдалъун амру гъабилелде цереккун нильтIоритIулел руго лъикIаб жо гъабулел рукIине ккеялда.

Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас бицараб хIадисальуль буго: «Дун зобалазде вачараб сордояль (мигIражалъул сордояль) дун цо къавмалда аскIосан вачана, жидер мацIал цIадул кIукъмахаз عَلَيْهِ السَّلَامُ къунцIулел ругел. Гъезул хIакъальуль дица гъикъидал, Жабраилас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: гъел руго дур умматальул вагIзачагIи: гIадамазда лъикIаб жо мальулел, жидецаго гъабуларел» абуна. ХIадис ибну ХIибаница бицана саҳIихIалда.

Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасихъ цо чи вачIана ва гъес абуна: «дие бокъун буго гIадамазда лъикIаб жо мальизе, ва квешаб жоялдаса гъел нахъчIвазе»-абун. ИбнугIаббасица صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «дуца гъеб гъабизе бегъула мун Къаръана тIубан лъабго аяталь инжит гъавиялда хIинкъичIони»-ян абуна. Дов чияс абуна щал аятал гъел ругел?-абун. Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасица абуна:

Цо аят буго: Нужеца гIадамазда лъикIльшищ мальулеб, нужеда нужерго напсалги ключон рукIун»- абураб. Гъаб аятальул хIакъ тIубан бугиц дуца?- абуна. Дов чияс абуна «гъечIо» абуна.

ИбнугIаббасица صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: Клиабилеб аят буго: «Нужеца гъабулареб жо щай нужеца бицуунеб? Аллагъасул цАкъ цим бахъулеб иш буго жидеца гъабулареб жо бицин! гъаб аятальул хIакъ тIубан бугиц дуца?»-абун. Дов чияс абуна «гъечIо» абуна.

Цингиги ИбнугIаббасица صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: Лъабабилеб аят буго Аллагъасул салам лъеяв ШугIайб аварагас абураб ragIi: «Дие бокъун гъечIо нужеда гъабугеян абулеб жо дица гъабулевлъун вукIизе»- абуна. Гъаб аятальул хIакъ тIубан бугиц дуца?»-абун. Дов чияс абуна «гъечIо» абуна. Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасица абуна: гъедин бугелъул дуца амру- нагъю гъабизе бай бихъе дурго напсалдаса»- абуна. ХIадис ибну Мардавейгъица тафсиралда бицана.

Цоги гIалимзабаз абуна: камилав чияс гурони амру-нагъю гъабизе бегъичIони, гъеб гъабизе цониги чи щоларо нильтIоритIулел абуна. Гъаб кинальульго хIасил гъабун гIалимзабазда тIадаб буго жинца гIадамазда мальулеб жоялъуль жив мисалъун вукIизе. Гъел гIалимзабазда гIенеккулездаги тIадаб буго гъезул гъалатIал цIехечIого гъез мальулеб лъикIаб жо босизе.

45. Аллагъ разильиги ахиратги швезе бокъун батани, нужеца гъеб щвеялье квербакъи тIалаб гъабе

وَاسْتَعِيْنُ بِالصَّبَرِ وَالصَّلَاةِ وَلَهُ الْكَيْرَةُ

إِلَّا عَلَى الْخَشِعِينَ

сабруялдальунги Аллагъасе какал раялда тіад чүнги, гъесда ғасильиялдаса ц1унун ччун сабруги гъабун, Паризаял какал хукъукъял ц1унун раялдальун. Гъаб амруялда нахърильълинги ва паризаяб как баялда тіад ч1ейги мунапикъзабазе, иман загипал чаг1азе ц1акъ бак1аб к1удияб жо буго. Ваamma Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ x1елун гъесие мут1иг1льун, ғодовег1анльун т1аг1ат гъабулезе зах1иматаб гъеч1о гъаб амру.

46. Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ x1елун рук1унел
муъминзаби руго ахираталда

Бет1ергъянасада данде ч1авазе рук1ин
жидеда лъялел x1исаб-суал гъабизе.

Ва щибго шаклъи гъеч1ого жал Аллагъасде руссине рук1инги лъялел. Жидер кинабго амру Аллагъасул ихтияралда гъоркъ букин ва гьев Бет1ергъянас жиндир ц1обалдальун алжан къейги, жиндир ғадлуялдальун ғазаб гъабиги x1акъаб жо букинги жидеда лъялел.

47. Т1адег1анав Аллагъас ягъудиязда
гъезул ццере арал умумузе къурал
ниг1иматал рицун ваг1за гъабун абулеб
буго: Я баниусраил! Нужеда рак1алда
букиа ва нужеца пикргуи гъабе дица нужее къурал ниг1иматазул.
Ва дица нужер умумул хира гъаруна гъеб заманалъул цогидал
ғадамаздаса.

Гъаб аяталда жаниб гъел ягъудиязда абулеб буго «Дица нуж хира гъаруна киналго ғадамаздаса»- абун. Гъелдаса бич1чице бегъуларо гъел Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасул умматалдаса хириял ругин. Мух1аммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ уммат бишунго хирияб бук1иналье далил буго Къуръаналъул аят: «Нуж руго бишун лъик1аб уммат, Аллагъас цогидаб халқъалье мунпаг1аталье бижарааб»-абураб. (Али-ғ1имран 110 аят).

Цоги гъелье далил буго аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ раг1и:

«Нуж руго лъабкъоялда ан1абилеб уммат. Нуж гъезул бишун лъик1ал руго ва Аллагъасда аск1ор бишун хириялги руго»-абураб. X1адис имам Тирмизияс ва X1акимица бицана.

48. Ва нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ғасильизе
x1инкъя, цо напсалъе цоги напсалъ
шибго хайир гъабулареб, гъезул цоцазе
гъабулеб шапаг1атти къабул гъабулареб
къиямасеб къоялъул ғ1азабалдаса

الَّذِينَ يَطْنَبُونَ أَنَّهُمْ مُلْقُو أَرْبَابِهِمْ وَأَنَّهُمْ لَا يَنْهَا

رَجِيعُونَ

يَنَبِّئُ إِسْرَئِيلَ أَذْكُرُوا نَعْمَلَيْتُمْ أَلَّا تَعْمَلُ
عَلَيْكُمْ وَلَأَنِّي فَضَلَّتُكُمْ عَلَى الظَّالَمِينَ ﴿٤٧﴾

وَأَنْقُوْيُوكُمْ أَلَّا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا
وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ
وَلَا هُوَ بِنَصْرٍ وَنَّ

хинкъун. Гъеб напсалъ кигІан гІемер боц1и-мал къела абуниги
гъебги босулареб, гъезие квербакъулов, гъездаса Аллагъасул
Газаб нахъчІвазе кіолев щивго чиги гъечІеб.

Гъеб къояль щивав чи жиндирго напсалда машгъулльун вукIуна ва
гІагарав вукIаниги, гъудул-гъалмагъ вукIаниги, гъев чи цогиясада
гурхIуларо. ЦогидасдабалагъизерегІараbхIалги буkIунаро, хIисаб-суал
лъугъун, Аллагъас лъикIаб агълоялласан гъавун сиратI баҳинегІан.

**49. Нужеца ракIалде щvezабе лица
нуж пиргIавнил къавмалдаса хвасар
гъарураб гIуж ва гъелдаса вагІза-
насихIат босе: нуже квшешаб Газаб
гъабулел рукIарал, жидеца нужер
васалги хъолел рукIарал ва нужер
ясалги чIаго толел рукIарал жиде**

хъулухъ гъабизе лагъзалльун кквзезе. Гъеб пиргIавнил къавмаль
нуже гъабулеб буkIараb к1удияб къварильги Аллагъасул
рахъальян бугеб нужер хIабихъи гъаби буkIана.

Инша Аллагъу тагIала гъав пиргIавнил къиса гIатIидго бицила жиндир
бакIалда. (суратул Къассас). ПиргIавн абулеб рагIи буто мисрияльуль
(Египетальуль) ракъалда капурав ханасда абулеб буkIараb цIар. Къайсар
абулаан румазул ва шамальул агълояльуль капурв ханасда. Кисра
абулаан Персазул капурав ханасда. ТуббагI яманальуль ханасда абулеб
цIар буkIана, Нажаши абулаан хIабашиязул (африкаяльуль) ханасда.

**50. Цинги Дица нуже ральяд
хъвалхъараб гIужги ракIалде щvezабе.
Дица нуж гъеб ральдалъян къватIир
рачун хвасар гъаруна пиргIавнил
зулмуялдаса. Ва балагъун нужгун пиргIавниги гъесул къавмги
гъеб ральдалъ гъанкъизаруна.**

Жинда салам лъеяв Муса авараг баниусраилалги рачун къибтIияздаса
лъутун унеб заман буkIана гъеб. Гъел ральдал рагIалда щвараб мехаль
ва церехун ине нух гъечІеб бакIалда ккараб мехаль, пиргIавн цIакъ
гІемерал боялгун хадув вач1ун гIагарльизе рекIана. Баниусраилал
хинкъун Мусада عَلَيْهِ الْكَلَمُ зигардизе рекIана гъанже щиб нильеца гъабилеб
абун. Мусаца بِعَلِيِّ السَّلَام абуна: нуж хинкъуге, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ нильгун
падахъ вую абуn. Цинги Аллагъас амру гъабун, Мусаца ральдалда
гІанса къабуна: анцIила кIиго нух жанисан бугеб, сверухъ мугIрул
гІадин лъим чараб хIал лъутъана ральдалльул, гъенисан рильльун
бануисраилал къватIире ана. Гъезда хадур рачIун пиргIавнил боял

وَإِذْ بَحَثَنَكُمْ مِنْ أَلِفِ فِرَعَوْنَ يَسُومُنَكُمْ
سُوْءَ الْعَذَابِ يُدَيْهُونَ إِنَّا نَعْلَمُ
وَيَسْتَحِيُونَ نَسَاءٌ مُؤْمِنَاتٍ وَقَوْمٌ ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ
رَبِّكُمْ حَظِيهُمْ

وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا
إِلَى فِرَعَوْنَ وَأَنْسَمْتُهُنَّ رُونَ

жанир лъугъиндал, БетIергъан Аллагъас جَلَّ لَهُ طَرْفَاهُ ралъад тIатIала биччана ва гъель киналго гъанкъана.

Гъаб къо мухIарам моцIаильул анцIабилеб къо букиана, гъеб къо кIодо гъабун ягъудияз кIал кколеб батана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда жив Мадиналде щедал. Муса кIодо гъавизе нужедасаги ниж хIакъал руго абуn, аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъеб къояль кIал ккуна ва гъеб нильееги сунат буго. Х1адис имам Бухариya бицана.

51. Цогиги нужеца ракIалде щvezабе وَلَذِكْرَ عَدَنَامُوسَى أَرْبَعِينَ يَلَهَّ كُلَّ تَحْذِيرٍ
дица Мусае عَلَيْهِ السَّلَامُ **кликъого къо къотИи** الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْشَطَ طَلَمُونَ ٣١
гъабураб заман, гъесухъе таврат къезе.

Цинги Муса авараг Аллагъас جَلَّ لَهُ طَرْفَاهُ ахIун ТIурусайна магIарда индал, нужеца бече Аллагъельун ккуна: нужее Самирияс ГIарац-мессед биун, нужедаги бихъун гъабураб. Нуж гъеб Гамалалдальун Аллагъасул амруялдаса рахъана ва нужерго напсазе зулмо гъабуралльун лъугъана, гъель Газабалье хIакъ гъаруна.

52. Цинги дица нуж тIаса лъугъун тана ثُمَّ عَفَوْنَى عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ شَكُورُونَ ٣٢
ва нужее Газаб гъабичIo гъеб къабихIаб,
ГодобегIанаb пишайлда данде; нужеца
дир нигIматазе щукро гъабизе бокъун ва
иманалда чIезеги бокъун.

53. Жинда салам лъеяв Мусахъе Дица وَلَذِكْرِ عَاتِيَّةِ مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ
таврат къураб Гужги ракIалде щvezабе,
хIакъабги батIуабги жо жинца батIа
гъабулеб, битIараб нухги къосинги баян
гъабулеб тIехъ къураб. Нужее вагIальун букине ва нуж хIакъаб
диналда ТоритIungi рукIине. Гъеб тавраталда хъвараб жояльул
пикру гъабун ва гъельда Гамал гъабун.

54. Цинги Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ **аварагас** وَإِذَا قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَنْتَقِمُ إِنَّكُمْ طَامِنُونَ
къавмалда абураб Гуж ракIалда أَنْفُسُكُمْ بِأَنْجَادِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَيَّ
щvezабе: «Я дир къавм! Нужеца
нужерго напсазе зулму гъабуна,

жиндине лагъъли гъабизе бечеги ккун,
Аллагъги جَلَّ لَهُ طَرْفَاهُ кIочон тун. Гъанже
нужеца тавбо гъабе жинца нуж рижарав
БетIергъанасе, гъев кIочон, гъесул
нигIматалги кIочон нуж Гасильялдаса. Гъеб тавбоги нужерго
напсал чIаялда жаниб буго. Гъедин тавбо гъаби нужецилаб

буго нужер БетIергъан Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ اللَّهُ аскIоб.

Нуж гъесул амруялда мутIигIалльун рукIина ва ахираталда гъесул газабалдаса хвасарлъила. Нуж товбо гъабун цояз цоял чIаялда ана **ва Аллагъас нужер тавбо къабул гъабуна. ХIакъльунго ТIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ اللَّهُ жинца тавбо къабул гъабулов ва жив цIакъ гурхIулов вуго.**

ИбнуисхIакъица бицана: Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг Аллагъасда кIальзэ ун Таврат босун вачIиндад, гъесда жиндири къавм бачие лагъльи гъабулел ратана, Гъарунгун عَلَيْهِ السَّلَامُ цадахъ лъабкъоялда анцIго чи хутIизегIан. Мусаца бухIун рохъо гъабун, гъеб бечеги ральдаде щущана ва гъев гъанжеги ТIурусайна магIарде ана къавмалда тIаса лъугъаян Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ اللَّهُ гъаризе. Гъевгун цадахъ бачие лагъльи гъабичIел лъабкъоялда анцIго чиги вукIана. БетIергъан Аллагъас пири речIун гъелги хвезаруна. Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ اللَّهُ гъарун ва Годун, гъес абуна: «гъанже гъал бачие лагъльи гъабичIелги гъалаг гъарун дун къавмальухъе кин тIад вуссинев?»- абуна. Аллагъас гъел чIаго гъаруна ва Муса аварагасда абуна гъеб бачие лагъльи гъабураб къавмалье тавбо буго цояз цоял чIайв»-абун.

Гъаб хабарги босун жинда салам лъеяв Муса къавмальухъе вачIиндад, жидеца гъев ритIухъ гъавуна ва, хвалчен-ханжаргун, нусалгун къватIире рахъун, Аллагъасул амру тIубазе xIадуръана. Цинги Аллагъас гъезда тIад бецIаб накIк1 лъуна ва гъез цояз-цоял чIавазе байбихъана. Къавм тIагIизе рекIиндад, Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ اللَّهُ гъардана гъал хутIарал тIаги чIаго тейн абуна. НакIк1 тIаса босун канлъи бачIиндад лъабкъоялда анцI азарго чи чIван ватана. Гъезул чIван хваразе шагыдазул хIукму букIана, чIаго хутIаралги гъездаса Аллагъ тIаса лъугъарал рукIана. Гъаб къиса бицунаго Аллагъас абулеб буго.

55. Нужеца (ай нужер умумуз)

Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасда абураб заман ракIалда шvezабе: гъевгун цадахъ ТIурусайнаалда къавмалда тIаса

рищарап лъикIал чагIазул лъабкъоялда анцIго чи араб мехаль: «**Я Муса! Нужеца дуда тIубанго иман лъоларо, нижеда загыирго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ اللَّهُ вихъизегIан»**-абун. Цинги нуж гучаб гъаракъаль ва цIаяль гъалаг гъаруна, гъеб цIа бачIиналда ва нужеда гIазаб рештIиналда нужги балагъун рукIадго.

**56. Цинги нуж чIаго гъаруна
гъедин хвезе гъарун хадубги,**

وَإِذْ فَتَشَمَّسَ مَوْسَى لَمَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ

جَهَرَةً فَأَخَذَتْ كُلُّ الصِّرْعَةَ وَانْشَطَرُونَ ﴿٤﴾

ثُمَّ بَعَثَنَا مِنْ بَعْدِ مَوْتِنَا كُلَّ كُلَّ شَيْءٍ

شَكُونٌ ﴿٥٧﴾

нужеца БетIергъан Аллагъасе
шукру гъабизе г1оло.

57. Нуж Тигъ абулеб ракъалда
кликъого сональ сверулел хутIун,
бакъуца рухIун, ракъун, къечон
ругеб мехаль Дица нужее **рагIадалье**
накIк1 гъабуна ва зодисан манна ва

وَظَلَّنَا عَلَيْكُمْ أَعْمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمُنْ
وَالسَّلَوَىٰ كُلُّاً مِّنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَمَا أَطَأْمُونَا وَلَكُنْ كَلْأُ أَنْفُسُهُمْ يَظْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

салва рештIана. Нужедаги абуна дица нужее ризкъильун кураб
льик1аб т1аг1ам кванай абун. Дица нужее зулму гъабичо,
кинниги нуж рукIана нужеего зулму гъабуралльун.

«Манна» абулеб квен хъах1аб гъуинаб гъоцю Гладаб жо букIана: щибаб
радал гъутIбузда, хералда рештIунаан гъеб. «Сальва» абулеб жоги
хIанч1азул гъан буго. Радал щивав чияс сордо-къоялье ГезегIанааб жо
босулаан гъеб кIиябго квеналдаса.

Кликъого сональ баниусраилал Тигъ абулеб ракъалда свердула хутIиялье
Гилла бицун буго: жинда салам лъеяв Мусагун цадаҳъ Мисраильу
ракъалдаса рачIун гъанже Палестина бугеб бакIалде щведал, Аллагъас
جَلَّ جَلَّ
гъезда амру гъабун букIана нуж Байтул-мукъадас бугеб бакIалде
аян абун ва гъеб ракъалда бугеб квшаб къавмалда рагъ бан, гъелги
къватIир къотIун гъенир чаян. Гъеб ракъ нужеे нужер эмен ЯгIкубиша
тараб ракъ бугин.

Амма баниусраилал гъел квшаша чагIазда рагъ гъабизе хIинкъана:
جَلَّ جَلَّ
гъезул кутакал чурхдул ва лебалаб ярагъ бихыун. Гъез Мусада
абуна: «Мунги дур Аллагъги а гъелгун рагъизе»- абуна. Гъаб Аллагъасул
амру тейлдалльун гъабуна гъезие кIикъого сональ Газаб: Тигъ абулеб
ракъалда свердулел хутIана гъел. Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг хун хадуб, Юшаг1
аварагльун вугеб мехаль, гъезие изно куна Байтул-мукъадасалде
льугъизе.

58. Дица гъел умумуда абураб Г1уж
рехсе нужеца: нуж гъаб росолье
льугъя, нужеे гъеб ватIанлъун
букIине. Нужеца гъенир ругел
нигIиматалги кванай нужеего бокъараб
бакIалдаса, нужеे гъеб квен хIалалаб
ва бигъаяб бугеб хIалалъ. Росолье

وَلَذْ قُلْتَ أَذْخُلُوهُنَّدِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُّاً مِّنْهَا
حَيْثُ شَئْتُمْ رَغْدًا وَأَذْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا
وَقُلْنُ احْتَطُهُ تَعْفِرُ لَكُمْ خَطِيئَاتُكُمْ
وَسَزَّيْدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾

льугъуна гъельул рагъдухъан нуж лъугъя Аллагъасе جَلَّ جَلَّ
хIелун, бетIер Годобе къулун, Тигъ ракъалдасан къватIире
рачIиналье шукро гъабун. Ва нужеаги абе: «нижер мунағыал
чуре Аллагъ, جَلَّ جَلَّ, нижер хатIаал т1асан реххун те Аллагъ»-

абун. Дица нужер мунағъал чурила ва, жидер ғамал лъикігі баціңадазе, ажро кириги ңікілізабила-абун.

Гъаб Аллагъасул амруги хвезабун гъель росолье лъугъана бетір зодобе борхун, ва нахъ-нахъ рохокъот 1ода хъуршун.

59. Ваamma иман гъечіл, напсазе
зулмо гъабулел ғадамаз гъезда
абураб рагі хисизабуна «Нижер
 мунағъал чуре Аллагъ» абураб рагі
 хисизабуна жидеда абеян абиғіб
 цоги рагіялдалъун, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ амру ғодобегіан гъабун
 ва Юшагі عَلَيْهِ الْسَّلَامُ махсароде гъавун. Цинги гъель зулму гъабурал
 ғадамазда дица зодисан квшешаб балагъ рештізабуна, гъез
 гъабураб пасикъаб ишалье ғоло: гъель Аллагъасда ғасильиялье
 ғоло, ва гъесда мутілгілійлдаса рахъиялье ғологи.

Палимзабаз абуна: квшешаб унти баккун цохіо къоялда жанив
 лъабкъоялда анціазар чи хвана гъезул абун.

60. Тәдегіанав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абулеб
 буго: «Нужеца ракылда щевезабе Тиғ
 абураб ракылда свердулага нужер
 умумул къечаль гъалаг гъарураб
 ғуж **ва жинда салам лъеяв** Мусаца
 Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ гъарараб гъеб
 къавмалъе гъекъезе лъим къеян абун.

Цинги Дица Мусада абуна: «дуца дур
 ғанса цо (кинаб бугониги) гамачалда къабе, гъелдаса нуже
 лъим баккизе буго, Дир къудраталдалъун ва дуе мұғіжизатльун-
 абун.

Бетірғанас малъухын Мусаца عَلَيْهِ الْسَّلَامُ ғанса къабуна **ва гъеб**
 гамачалдаса чвахун лъим бакканы. Аңцила қіліп ищул лъим
 ғадин бикъ-бикъун чвахана гъеб лъим: гъель бапнисраилазул
 аңцила қіліп къокъа-къибил буқдана ва шибаб къокъаялье цо-цо
 ицц гъабуна. **Ва гъезда лъана жидер лъим.** Цо-цаль къецандичігі
 шибаб къавмаль лъималдаса мунфагіл босизе ғоло гъабуна гъезие
 аңцила қіліп ицц.

Бетірған Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезда абуна: «Нужеца дир ризкъиялдаса
 кванай **ва** нужеца гъаб лъимги гъекъе щибго нужеда ғлакъуба-захімат
 бихычігі, чобого къолеб буго гъеб. Гъадин дица рахілаталда хыхын
 ругельүл, гъаб ракылда тәд пасальи, зулму гъабун хъвадуге нуж,
 нагагь нужеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ нигіматазда шукро гъабичони, гъель

فَكَذَلِكَ الَّذِينَ ظَلَمُوا فَوْلًا غَيْرُ الَّذِي قَيَّلَ
 لَهُمْ فَأَنْزَنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ
 الْسَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦﴾

*وَلَوْ أَسْتَسْقَى مُوسَى لِقَوْمِهِ فَقُنْتَ أَصْرَبَ
 يَعْصَمَاكَ الْحَجَرَ فَأَنْفَجَرَتْ مِنْهُ اشْتَنَّا
 عَشَرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أَنْتَسِ مَشْرِبَهُمْ
 كُلُّهُمْ وَأَشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْثَوْنَ فِي
 الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٧﴾

нигІматал нужедаса нахъе росизеги бегъула.

61. Ва гъелдаги тіаде нужер умумуз абураб гүж ракілда щвезабе доб Тигъалда жал рукілдго ва гъедин рапхаталда квенги лъимги ретілгі жидеे күн буқілдго ва гъезие рагілад гъабун тіад накілги чүн буқілдго:
Я Муса! нижеца сабро гъабуларо гъаб цого тіагіамги кванан, нижее гъеб чалғун буго ва рихун буго. Дұса дур Бетірғанасда ахі бай нижее ракылдаса батіл-батіял нигІматал раккизареян: ламадор, памидор, охцер тіадаб, хъарбуз пасттан тіадаб, ражи-пер тіадаб, тіепало бағтар гъоло тіадаб- абун.

Муса عليه السلام аварагас гъезда абуна: «Нужеца Аллагъас зодисан рештіарab лъикіл тіагіамги тун ракыульан бижулеb ражи-пер тіадаб жойищха тіалаб гъабулеб бугеб! Гъедин батани нуж цо бокъараb росулье лъугъя ва гъенир тіумро гъабун чіа. Гъениб батизе буго нужеда нужеца тіалаб гъабулеб жо»-абун.

Цінги гъель яғудиязда тіад мугъругіадин мискинлъи ва тіодогіанлъи чівана. (ай гъезда тіад чічана гъеб сипат ва даймgo гъеб сипат тіаса унарел руго, кіргілан жал бечельзаниги ва ханзаби, хакимзаби ругониги). Аллагъасул جَلَّ جَلَّ іцім баҳъаралльунги лъугъуна гъель.

Гъаб тіодобегіанлъи, хакъирлъи ва Аллагъасул іцім баҳъи гъезие швана гъез Аллагъасул جَلَّ جَلَّ аятазда инкар кквейлдалльун ва щибго тіиллаго гъечілого аварагзаби عليه السلام чіван рукіналдалльунги. Аврагзаби чівазе тіилла буқіуларо, буқінчіониги чівана яғудияз тіемерал аварагзаби. Муса аварагас тіемерал мугіжизатал рихъизаруниги, щибаб нухаль гъесда мутілігільчиңілого данде рапхуунел рукіналльги. Гъединго гъез ракылда тіемер зулму-пасалти гъабиялльги.

Гъадинал тіорхъольан рорчарал пасальабиги, кутакаб Аллагъасда тіассильиги гъабидал лъугъана яғудиял тіодорегіаналльун ва Аллагъасул іцім баҳъаралльун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна.

«Кибру (чүхі, гәмал кіодольи) буго хакъаб жо нахъчівай ва тіадамал

وَإِذْ قُلْتُمْ يَعْمُوسَى لَنَّ نَصِيرَ عَلَى طَعَامِ وَحْدَهِ
 فَأَدْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجُ لَنَا مَمَّا تَبَيَّنَ
 الْأَرْضُ مِنْ بَقِيلِهَا وَقَثَابِهَا وَفُورِهَا
 وَعَدَسِهَا وَصَلَاهَهَا ۗ أَتَشَبَّهُ لَوْنَ الَّذِي
 هُوَ أَدْفَأَ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْيَطُوا مِنْهُ
 فَإِنَّ لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ وَسُرِّيَتْ عَلَيْهِمُ اللَّهُ
 وَالْمُمْسَكَةَ نَهَنُهُ وَبَاءَ وَيَعْصَبُ مِنْ اللَّهِ ذَلِكَ
 بِأَنَّهُمْ كَانُوا يُكَفِّرُونَ بِعِيَاتِ اللَّهِ
 وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا
 وَكَانُوا يُعْتَدُونَ ۚ

«Лодореглан гъари» абуна. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Аллагъасда инкар кквеялдасанги, аварагзаби ч1аялдасанги к1удияб купру ва кибро щибха букинеб? Гъединльидал Ягъудиязда Аллагъас дунялалдаги ахираталдаги Годогланты т1ад гъабуна ва кидаго т1аса унареb ургъель-къварильги гъезул сипатлъун гъабуна.

62. Аллагъасул حَلَّكَلَهُ امْرُعْلَدَهُ
хилипльяразул х1ал бицун хадуб
Бет1ергъанас жинда мут1иг1льяразе ва
аварагзабазда нахърильльяразе бугеб
льик1льи бицун абуна:

Х1акъльунго жидеца Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
аварагасда иман лъурал г1адамал, Муса

ва Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасда иман лъуралги, Ассабиунал абулел г1адамалги: гъал умматазул жидеца рит1ухъаб, камилаб, ширк гъркъоб гъеч1еб х1алалъ Аллагъасда حَلَّكَلَهُ иман лъурал, ахир къиямасеб къоялдаги, гъениб букинесеб жоялдаги иман лъурал, жидеца лъик1аб г1амалги гъабурал: Аллагъасул амруялда мут1иг1льун, гъеб т1убазабун. Гъал г1адамазе **Бет1ергъан Аллагъасда аск1об** ажро-кири буго ва гъез гъабураб лъик1аб г1амаллдаса щибго жо мукъсан гъабуларо. **Ахираталда капурзаби г1азбалдаса х1инкъулеб** мехаль гъал мутьминзабазе х1инкъиги гъеч1о, гъединго жидеца лъик1аб г1амал гъабич1ел пашманльидал гъезие щибго пашманльиги букине гъеч1о.

Гъаб аятальуль маг1на буго: жинда Аллагъасул салам лъеяв Муса авараг вит1араф мехаль гъесда нахърильльярал ва Аллагъасда иман лъун, Мусада عَلَيْهِ السَّلَامُ мут1иг1льун хъвадарал. Гъев хун хадубги Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг вит1изег1ан хисизабич1ого Тавраталда г1амал гъабун Чарал, цинги Г1иса авараг вач1араф мехаль гъесда нахърильльун, жидеца щебе гъабулеб букиараф динги тарал ягъудиязе буго Аллагъасда حَلَّكَلَهُ аск1об ажро.

Аллагъасул салам лъеяв Г1иса авараг вит1араф мехаль гъесда нахърильльярал, Аллагъасда حَلَّكَلَهُ иманги лъурал, гъев Г1иса хведалго инжилалда г1амалги гъабун динги хисизабич1ого хъвадарал, цинги Max1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вит1арб мехаль жидеца гъабулеб динги тун гъесда нахърильльярал насраниязеги буго Аллагъасда аск1об ажро.

Кинаалго диналги насхо гъарун (хвезе гъарун, хисун) кинаабго г1аламалда жив вит1араф, аварагзабазул ахиравги жив гъавурав, Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вит1ун хадуб цоги дин къабул гъабуларо ва киназдаго т1адаб буго гъесда нахърильльине. Инжил-Тавраталъуль

إِنَّ الَّذِينَ مَأْمُونُوا لِذِيْنَ هَادُوا وَالصَّرَارِي
وَالصَّدَّيقُونَ مَنْ إِمَانَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَعَمِلَ صَلَاحًا حَافَّاهُمْ أَجْرٌ هُوَ عِنْدَ رَبِّهِمْ
وَلَا خَوْفٌ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يَحْزَرُونَ ﴿٢٦﴾

агълульун рукIарал гIадамал, китабиял гъезда абуниги, гъезул хъураб жо кваназе нильеे хIалал гъабуниги, гъел гIадамал капурал рукIуна ва гъезие ахираталда жужахIальул гIазаб гъабула. Гъаб масъала бичIЧизе кокла.

Бануисраилазда ягъудиял абуң цIар тейлъуль гIалимзабазул хилап буго. Цояз абуна гъел цо-цазда рокъа-хинлъи бугел рукIиналь лъунин гъеб цIарилан. Цогидаз абуна гъез тавбо гъбияль лъунин гъеб цIарилан. ЯгIкъубил Ягъбуда абурав васасда гIунтIизарун лъураб цIар бугин абулелги гIалимзаби руго.

Насраниязда гъеб цIар лъеялье сабаб буго гъел ГIиса аварагасда عليه السلام нахърильльун, гъесие квербакъи гъабун хъвади. Цояз абуна «Насират»-абураб ракъалда рукIарал гIадамал рукIиналь лъунин гъеб цIар абун.

«Ассабиуна» абулел гIадамал: цо гIалимзабаз абуна гъел жидехъ авараг вачIинчIел,amma Аллагъясда иман лъурал гIадамал ругин абун. Цоги гIалимзабаз абуна гъел ругин ягъудиязул, яги насраниязул гIадамал, жидер динги тун малаикзабазе лагъльи гъабурал. Цогидаз абуна гъел цIвабзазе лагъльи гъабулел гIадамал ругин абун. Гъздаги тIадаб буго МухIаммад аварагасда صلوات الله عليه وآله وسلام нахърильльине, ва гъезул динги батIулаб, ширкияб дин буго.

63. ТIадегIанав Аллагъяс جل جلاله

бануисраилазда абулеб буго гъезул

умумузул хIал бицун ва гъезда щвараб

инжитльи бицун:

وَإِذْ أَخْذَنَا مِيقَاتَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوَّقَ كُمْ

الظُّورَ خُدُوا مَاءَ آتَيْنَاكُمْ يَقُوَّةً

وَأَذْكُرُوا مَاهِيَّةَ لَعْنَكُمْ تَسْقُوتٌ

Нужеца ракIалда щвезабе нужедаса

Тавраталда гIамал гъабизе къотIи босараб гIуж ва хIал. Дица нужеда тIад ТIур мегIер борхана ва гъеб нужеда тIад бегизе гIагар гъабуна. Нуж хIинкъун мутIигIльидал, нужеда абуна: «гъаб нужехъе къураб Тавраталда мухIанго гIамал гъабе ва гъениб жаниб бугеб жо бичIЧун, гъелда нахърильлья, цинги нуж Аллагъясул гIазабалдаса цIунараздаса рукIине руго»-абун.

ГIалимзабаз абуна: гъел бануисраилал Аллагъясда جل جلاله гасильияль ракI чIегIерлъарал, чIухIи, гIамал кIодолъи тIабигIатлъун ккурал рукIана. Гъезда Тавраталда гIамал гъабеян абидал ва гъелда жанир ругел хIукмаби рихъидал, гъез гъеб гIамал гъаби тIад босичIо. ТIадегIанав Аллагъяс جل جلاله ТIур мегIер эхедеги борхун гъеб къавмалда тIад рукъалъул тIох гIадин гIагар гъабуна. Цинги хIинкъун гъел суждаялда руго-Чизе абуна ва Аллагъясда гъаризе, подизе лъугъана.

Гъезул суждаги буқдана гъумералъул цояб рахъ ракъалда цузабун, цояб бер эхедехун балагъун, гъеб мегIер жидеда т1ад бортиялда хIинкъун. Гъезул хIалалъул загIиплъи ва ГодогIанлъи бихъидал, БетIергъан Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъездаса Газаб борхана.

64. Цингиги нуж гъеб Тавраталда Гамал تُرَبَّتُ إِلَيْهِمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأَوْلَأَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُمْ مِنْ أَخْيَرِ يَوْمٍ ٦٤
гъабиялдаса руссана: гъеб щулияб къотIи босун хадуб, ва нужедаса Т1ур мегIерги борхун хадуб. **БетIергъан Аллагъ** гурхIел бергъарав, цIобал ГатIидав вукIиналь, цогиги аварагзаби ритIун нуж диналда ахIана. Гъев БетIергъан Аллагъасул цIоб-рахIиму буқинчIебани нуж дунялалдаги ахираталдаги гъалагъараздаса ва чIорого хутIаразадаса рукIинаан.

65. ХIакъльунго нужеда лъала وَلَقَدْ عَلِمْنَا مِنْهُمْ الَّذِينَ أَعْتَدَ قَوْمًا مِنْ كُفَّارٍ فِي السَّبَتِ
я ягъудиял, шамат къояльуль فَقَلَّتْ لَهُمْ كُوْنُوقَرَدَةً خَسِعِينَ ٦٥
амруялъуль Гасильарал умумузе лъугъараб жо: Дица гъезда абуна нуж маймалакалъун ва больоналъун рукIа- абуn. Ай дица гъел сверизаруна гъел хIайваназул сураталда.

Гъазул къиса хадуб ГатIидго бицина жиндир бакIалда, иншАллагъ. Къокъо абуни: гъаб агълу буқдана Айлат росдал Гадамал. Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъезда т1ад къан буқдана, гъезул хIал бихъизе, шамат къояль ччугIа ккоге абуn. Ральдал рагIалда бугеб росо буқдана гъеб ва жидер Гемерисеб бетIербахъи ччугIа кквей буқдана. Гъеб шамат къояль ччугIаги Гемер бачIунаан гъезда бихъулеb бакIалда.

Дагъабго заманалдаса гъез Аллагъасул جَلَّ جَلَّ امру хвезабуна ва шамат къояль ччугIа кквейлье хIила ургъана: рузман къояльго гъинал лъун, сетка лъун, кIудиял гвендал рухъун толаан, ччугIа жаниб ккезе. Шамат къо арабго рачIун гъеб нахъе босулаан. Гъезда гъоркъор ругел дагъалго лъикIал мутьминзабаз гъеб жо гъабуге, гъеб хIилла буго ва хIарамаб буго абидал, гъел гъезда ГенеккичIо. Гъединлъидал Аллагъас гъезул больонал ва маймалакал гъаруна. Гъедин хIайваналъун сверизарунал Гадамал Чаго хутIуларо ва гъезул наслуги буқунаро.

66. Жал Аллагъасул جَلَّ جَلَّ امруялда فَجَعَلْنَاهَا نَكَلًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا
халипльидал, гъаб росдал агълоядла وَمَا خَلَفَهَا وَمَوْعِظَةً لِلشَّقِيرِ ٦٦
щвараб балагъ бицинлъун бугеб къиса дица гъабуна, гъеб росдада сверухъ ругел Гадамазеги хIинкъильун буқIине ва гъел ГассильичIого рукIине. Ва гъединго гъеб къиса Аллагъасдаса хIинкъуелел Гадамазе вагIальун буго кинабго заманаяль.

«Аллагъасдаса حَلَّكَلَهُ хInкъулел» абураб рагIияльул мурад буго гъел гIадамал рукIин вагIза босупел. Жидер иманги гъечIел, Аллагъасдасанги حَلَّكَلَهُ хIикъуларел чагIазе кинабIаги вагIаяль мунфагIат гъабуларо.

ТладегIанав Аллагъас حَلَّكَلَهُ гъалда хадуб цоги къиса бицана гъел баниусраилал жидеда гъабураб амруялда нахърильунарел, аварагасда мутIигIльуларел рукIин бицун ва гъелдалъун гъезие кколел захIамальабиги рицуn.

Ибну abi XIатимица Губайдатидаса бицана: баниусраилазул цо чи вукIана жинди льимер лъугъуларев ва гIемер магIишатги бугев. Гъесул ирс жинди щолев цох1о вацасул вас вукIана. Цинги гъев вацасул васас жиндирго имсол вац чIвана, гъесул магIишат щвезе бокъун ва гъесул жаназа цоги чагIазул рагъда лъун тана. Радал тIаде рахъиндал гъеб кIиябго къибилалъул гIадамал ярагъти тIад бан цо-циаль рагъизе хIадурана.

Гъезда гъоркъоса цо гIакълу бугев ва гIадамал жинда гIенеккулев чияс абуна: «нильеда гъоркъов аварагги вукIадго кин ниль цо-цазде рагъулел?»-абун. Гъел гIадамал Муса аврагасухъе عَبْدَ اللَّهِ рачIун, гъесда жидер хабар бицана.

67. Нужеца ракIалда щвезабе, я
бунаисраилал, нужер умумузда Муса
аварагас абураб Гуж, Аллагъас حَلَّكَلَهُ
нужеда амру гъабулеb бугин нужеца
гIака хъвеян абуn. Къавмаль Мусада
абуна: «дуца ниж махсародейиш гъарулеl?»-абун. ай нижеда гъоркъоб бидул тушманлыи буго, гъеб сабабльун ниж цо-цица цIавазе хIадурун руго, гъаб амру бицун дuxъе рачIараb мехаль дуца абулеb буго «гIака хъве»- абуn.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ كُمْ أَنْ
 تَذَبَّحُوا بِقَرْبَةً فَأَلَوْا اتَّسْخَذُنَا هُرُوفًا قَالَ
 أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنَّ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٧﴾

Мусаца абуна: дица Аллагъасдалъун ц1уни гъарулеb буго дун жагъилал, ахIамакъал гIадамаздаса вукIиналдаса. Гъединал гIадамаца кcola цояз цоял махсароде. Дица нужеда хIакъаб жо абулеb буго»-абун.

68. Цинги къавмаль абуна: «Дуца дур Аллагъасда حَلَّكَلَهُ нижее гIоло гъаре нижее баян гъабеян кинабIака хъвезе бугеб». Мусаца абуна: «ТладегIанав Аллагъас абулеb буго: гъеб буго гIемер къинлъараб херабги гъечIеб, жеги бугъикъе инчIеб гъитIинаабги гъечIеб, гъоркъохъел саназул гIака. Нужеда амру гъабураб жо

قَالُوا أَنْعَلْتَ أَرَيَكَ بَيْنَ لَتَامَاهِيٍّ قَالَ إِنَّهُ
 يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارُضُ وَلَا دِكْرُ
 عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَأَفْعُلُ مَا تُؤْمِنُونَ ﴿٨﴾

тұбазабе, тіад кіальалел ва гыкъардулел рукінчілігі»-абун.

69. Хадубги къавмаль абуна: «Дуца дур Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ нижее ғоло гъаре нижеда гъеб ғакаяльул къер баян гъабеян»-абун. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абуна: Тәдеганав Аллагъас абулеб буго: «гъеб ғака буго тәгъилаб къеральул, ғакъ гвангъараф, жинда балагъарал ғадамазул бер баҳилаб»- абуни.

70. Бануисраилаз абуна: «Дуца дур Аллагъасда нижее ғоло гъаре: нижеда гъеб ғака цогиги сипатал рицун баян гъабеян, ғакъльунго нижеда гъеб ғака цогидазда гъоркъоса батла баҳызие күолеб гъечіо. Аллагъас хъван батани, цогиги сипатал нижее рицараб мекаль, нижеда гъеб ғака батизе буго ва ниж гъелда тәде ккезе руго»-абун.

71. Аллагъасул салам лъеяв Мусаца абуна: ғакъльунго Аллагъас абулеб буго: «Гъеб ғака буго жиб ракы бекъизе, яги гъеб лъяльазе лъим баччизе квегъич1еб. Киналго ғайибаздаса жиб бац1адаб буго ва жиндири тәгъилаб къералда гъоркъоб цоги бат1ияб къер жубач1ебги буго»-абун. Цинги гъез бичун босун гъеб ғака хъуна. Гъеб хъvezе гъезул гъираги буқ1инги.

Цакъко багъа ғик1ун къезе ккеяль, ва дов ч1варав чиясул амру халкъалда лъан жал къват1ир ч1вайладаги ғинкъун Гыл аятаз бицана жидеда гъабураб амру тұбазе бокыч1ого киг1ан ғемер суалал курагал гъель ягъудияз, ва амруялъе мут1иг1льун гут1и гъезул ғамал-хасият буқ1инги баян гъабуна.

Жидеда гъеб батана цоги ғака гъеч1ев чиясул ва гъеб ғака бичизе гъевги разильч1о, гъельул т1ом жаниб ғураб месед күн гурони. Гъединги жидеца ғака босана ва гъеб хъуна.

72. Нужеца цо чиги ч1ван, гъев жинца ч1варав чи щивали абуни нуж цо-цаль къацаңдараб ғуж рак1алда щвезабе. Тәдеганав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинца загъир гъабулев вуго нужеца жаниб баҳчун буқ1араф

قَالُوا اذْعُنَّا تَارِيَكَ يُبَيِّنَ لَنَا مَا لَوْنَهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفَرَاءً فَاقْعُنْ لَوْنَهَا سُرُّ الْنَّاطِرِينَ ٦٩

قَالُوا اذْعُنَّا تَارِيَكَ يُبَيِّنَ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ شَبَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَمْهَدْنَا ٧٠

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا تُؤْلِنُ شَيْئًا إِلَّا أَرْضَ وَلَا شَتَقَى لَحْرَتَ مُسَالَةً لَّا شَيْئَةَ فِيهَا قُلُوْنٌ أَفَنْ حِمَتَ بِالْحَقِّ فَدَبَّحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ٧١

aMPy.

73. Цинги дица гъел гъадамазда абуна:
нужеца гъеб гъакаяльул що къотел
(кесек) къабе гъев чъван гъодов лъун
вугев чиясда абуни.

فَقُنْتَ أَصْرِبُهُ بِعَضْهَا كَذَلِكَ يُحَمِّلُ اللَّهُ
الْمُوْتَى وَيَرْكُحُهُ إِذَا تَرَى لَعَلَّ كُلُّ نَعْقَلُونَ

Муса аварагас абухъин бандираилаз гъев чиясда хъураб Глакаялъул
цо къотел къабидалго, гъев Чагольдана ва гъесда гъикъидал мун лъица
Чварав абун, гъес жиндир вацасул вас вихъизавуна, цинги жив хвана
ва тъокъяв Чагольчию.

Гъаб амру бицун Аллагъас **جَلْجَلْهُ** абулеб буго: Гъале гъадин Аллагъас хварал чагылчаго гъарула ахираталда хисаб-мизан ва жазаъ гъабизе. **Ва нужеда Аллагъас** **جَلْجَلْهُ** жиндир аятал рихъизарулен руго батыл-батыял мугъжизатал рихъизариялдашун, нужеда жо биччице ва нуж Аллагъасе **جَلْجَلْهُ** муттигильзице гъоло.

74. Аварагзаби عَلَيْهِ الْسَّلَامُ ритIун,
мугIизатал рихъизарун хадуги нужер
ракIал ц1акъ къосана, иманалдаса
руссана, Аллагъасдаса хIинкъуларел
льугъана. Гъел ракIал ганчIазда
рельльун руго жидер къвакIияльул
рахъаль, жидеда жаниб хIакъаб
жо лъргъизе толарел ругельул.

لِمَنْ قُلْوَكُمْ مَنْ بَعْدَ ذَلِكَ فَهِيَ
كَالْحَجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ فَسْوَةً وَمَنْ
 لَمْ يَتَفَجَّرْ مِنْ الْأَنْهَرِ وَلَمْ يَمْسِكْ
 فِي حَرْجٍ مِنْهُ الْمَاءِ وَلَمْ يَهِبْ مِنْ
خَشْيَةِ اللَّهِ شُكْرًا وَمَا اللَّهُ بِعَلِيهِ عَمَّا يَعْلَمُونَ

гандасаги къвакларал руго гъел. Ганчазул цо тайпа буго жидеда гъорльян лъел иццал, гъорал раккулел. Цоги ганчал руго Аллагъасдаса جَلْجَلَةً хинкъун жал рихъ-рихъун унел ва жидедаса лъим чвахулел. Цоги ганчал руго Аллагъасдаса хинкъун рортун, гиран унел: ай ганчал глемерал руго Аллагъасдаса хинкъулел ва гъесие тамахълюлел. Амма нужер раклал цакъ къосарал руго, я гъал ягъудиял, ва Аллагъасда руссунел гъечю. Хиакъльунго Тладегланав Аллагъ гъапулав гъечю нужеца гъабулеб гъамалалдаса ва нужее жазаъ гъабичюго хутлизе гъечю.

Лъазе кколеб масъала буго Аллагъас жиндие бокъара бар рух1
гъеч1еб жояльуль рух1 бугеб жояльуль сипат бижула. Гъельие г1емер
х1ужа буго Къуръаналда жаниб ва хирияв аварагасул
х1адисазуль. Гамач1 Аллагъасдаса х1инкъи, гъвет1-хераль тасбих1
гъаби, гамач1аль аварагасе салам къей, гъес хъибил ч1ван хут1ба
гъабулеб бук1ара б х1уби зигарди, ва цогиги г1емерал мисалал руго
гъеб Аллагъасул къудрат баян гъабулел. Нильца гъеб киналдаго

иман лъола ва гъельул баян ц1ехон бах1с гъабуларо.

75. Гъаб аят рештIизабуна ансаразул хIакъальуль, ягъудиязулгун къотли букиларал ва рахъдал гIагарльиги хурхун букиларал. Гъел ансаразе бокъун букилана дол ягъудазги иман лъезе, цинги жидер цебеххун букилараб гIагарлъи ва божильи ц1и гъабизе.

Тадегланав Аллагъас абубел буго: «Нужер хъулищ лъолеб я гъал мутьминзаби, ягъудиязда гъел нужер диналда божилин ва нужгун цадахъ рук1инин абуn. ХIакъльунго гъезул цо къокъя, жидеда тIехъ цIализе лъалел, гъеб тIехъяль бицуnеб жо рагIулел, цингиги жидеца гъеб хисизабулел руго. Гъеб Тавраталда жаниб бугеб жоялъул магIна бичIч1ун хадуб, жидедаги лъалеб бугеб хIалаль жидеца гъабулеб иш мекъаб букин.

Гъез хисизабулеб, баҳчулеб жоги Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул сипатал рук1ана. Гъезда лъалеб букилана МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIакъяв авараг вук1ин, амма гъез загыралда гъесда иман лъолеб букинч1о. Цоги гIалимас абуна: гъез хIалалаб жо хIарам гъабун, хIарамаб хIалал гъабун хисизаруна Тавраталда ругел х1укмаби абуn.

76. Ва жидеда мутьминзаби данд чIараb мехаль гъел ягъудияз абула нижетаги иман лъунин нужеца иман лъураб жоялдаян абуn.

Цинги гъел жалго цо-цалье руссараб мехаль, гъез абула: нужеца гъел аварагасул асхIабазбазда бицулебиш бугеб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ нужеда рештIараb Тавраталъул хабар, гъез нужедаго дагIба базе Аллагъасда цере щараb мехаль. Нужеца гъабулеб жоялъул магIна бичIулищ нужеда-абун.

Ягъудиязе бокъун букинч1о жидер Тавраталда хъвараб ахир заманалъул аварагасул хабар гIадамазда лъазе, гъеб хабар лъани гIадамал МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда нахъ рильниалда хIинкъун.

77. Гъел ягъудиязда бадиб чIай гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абулеб буго: гъезда лъалариш (гъезда кин лъалареб) хIакъльунго Тадегланав Аллагъасда гъез

*أَفَقْطَمُؤْمِنُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا كُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ
مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَمَّا لَّمْ يَحْرُفُونَهُ،
مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ٧٥

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَاتُلُوا إِمَّا إِنَّهُمْ
خَلَّا بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ فَالَّذِينَ أَنْجَدْنَا لَهُمْ
بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ كُمْ لِيُحَاجِجُوكُمْ بِهِ عَنْ
رَيْكُمْ أَفَلَا تَقْنَعُونَ ٧٦

أَوْ لَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُبَرُّونَ
وَمَا عَلِمُونَ ٧٧

балъго гъабурабги, загыралда гъабурабги жо лъалеб буқIин.

Ягъудиязул цо къокъа буқIана Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухаммад хIакъав авараг вуқIин лъалел, амма жицеда гъеб бахчарал ва загыралда аварагасда инкар ккөлел, хIал хъубльи гъабун, чIухIун. Цоги къокъа буқIана жидер рекIель иман гъечел, амма Мадинаялде рачIараб мекхаль аварагасдаги асхIабзабаздаги нижги иман лъурал ругоян абулел.

**78. Гъел ягъудиязул цо къокъа буго
жицеда хъвай цали лъаларел,
Тавраталда бугеб жоги лъаларел, амма
жицеда лъалареб жо бицуңел, гъреси
бицуң гъеб тIехъалда бугилан абулел.**

Гъеб къокъа буго жицеда гъреси бицуң батIулаң жоялда халкъ ахIулең ва гъелдалъун гIадамазул боцIиги кваналел.

**79. Квешаб гIазаб буқIина гъел
гIадамазе, жидерго квераца цо жо
хъвалел, цинги гъеб Аллагъас جَلَّ جَلَّ
рештIараб тIехъ бугинги абулел,
гъелдалъун дунялалъул дагъабго боцIи
бичун босизе. Гъезие квешаб гIазаб
буқIина гъеб тIехъ хъван Аллагъасул
тIехъ бугин гъреси бицинальу. Ва квешаб гIазаб буқIина
гъезие, гъресисиял харбазухъ бичун босараб хъубаб, хIарамаб
боцIи кванаялдалъунги.**

МагIна хисизаби ва рагIаби хисизари Аллагъас جَلَّ جَلَّ рештIараб тIахъазе ккараб жо буго: гъеб хисизабиги ягъудиязул ва насраниязул гIалимаз гъабуна, халкъалдаса хIакъаб жо бахчун, гъел жидеда нахърильуун хутIизе бокъун. Амма хирияб Къуръаналъе щибго хиси ккечIо, ТIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъеб ц1унизе ТIаде босун бугельуул. Къуръаналъе мекъаб таъвил гъаби (рагIиялъул аслияб загыриаб, магIна тун, гъельул бакIалда буқIине бегъулеб магIна бициялда абула таъвил гъаби абуун) кканы жагылал гIадамаздаса ва Къуръаналда инкар ккөлел гIадамаздасаги. Гъадинаб мекъаб таъвилги дагъабниги лъайи бугел гIадамазда бичIуна ва гъельул зарал хехго нахъчIала.

Жинда Аллагъ разильяяв ИбнугIаббасидаса хIадис бицана:

«Я гъаб исламияб жамагIат! Нужеца китабиял руго абуун гъел ягъудиязда щибниги жо кин гъикъулеб, ТIадегIанав Аллагъас жиндири хирияв аварагасда рештIараб Къуръан нужеца жиб ц1апулеб, жиб Чагояб, Голохъанаб, херльичIеб, бицуң ахираб хабарги буқIадго. Гъеб

وَمِنْهُمْ مُّؤْمِنُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ

إِلَّا أَمَانَ فَإِنْ هُمْ إِلَّا يُظْهِرُونَ ﴿٧٨﴾

فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَنَّهُمْ يَنْدِهِرُونَ

ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مَنْ عِنْدَ اللَّهِ لِيَسْتَرُونَ وَ

بِهِ شَمَتْ قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَّهُمْ مِّمَّا كَتَبْتُمْ

أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَّهُمْ مِّمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾

Къуръаналда жасиб Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ нужеда бицунеб буго гъел ягъудияз ва насранияз жиседа рештIараб тIехъ хисизаби ва сверизаби. Гъез жудерго квераз тIахъал хъвател руго, цинги абулеб буго: гъаб Аллагъасул тIехъ бугин абуn, гъельхъ дунялаль ўл боцIи бичун босизе. Нужсехъе бачIараб гъелмуяль (Къуръаналь) нужнахъчIават гъечIинц гъезда жо гъикъялдаса? Валлагъи, нильеда цониги китабияв вихъуларо гурищ нужеда цириб хIукму рештIараб абуn гъикъуле?»-абун. X1адис имам Бухариас бицана.

80. Мужагъидица ИбнугIаббасидаса бицана: «Ягъудияз абулеб букина: гъаб дунял анкъазарго сональ букине буго. нижее Пазабги щибаб азарго сон рикIкIун цо къояль гъабизе буго. гъеб анкъго къо буго нижеца жужухIалда балеб заман абуn. ТIадегIанав Аллагъас аят рештIизабуна:

Гъел ягъудияз абуна жидеда гъазаб ва жужахIалъул цIа хъвазе гъечIин жал рикIкIарал, дагъалго къояз гурони абуn. Анкъго къо буго гъеб, яги гъез бачие лагълти гъабурал къоял руго.

Дуца гъезда абе مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нужеца Аллагъасулгун гъединаб къотIийиш гъабун бугеб? Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ кидаго жиндир къотIиялье хилиппи гъечIев вуго. Яги нужеца Аллагъасда гъунтIизабун гъереси бицун, нужедаго лъалареб жойиш абулеб бугеб?»- абуn.

81. Гъез бицунеб жо гъереси ва бугътан букин загыр гъабун ТIадегIанав Аллагъас абуна:

Гъеб гъедин гъечIо, гъезда жужахIалъул гъазаб хъвазе буго ва гъел даймго жужахIалда хутIизеги руго,-капурзаби ва квшаш, кIудиял мунағъал гъарурал гъадамал хутIулеб хIалаль. Жидер мунағъазул сангар сверун лъгъун, хвасарлъиялье нухги гъечIого хутIула гъел гъадамал. Гъал чагIи руго жужахIалъул ағъло ва гъал руго даймго гъенир жанир рукIунелги.

Мунағъал x1акъир гъари, гъел гъитIиналъун рихъи жинца инсан гъалаг гъавулеб иш буго. ГъитIинал мунағъазда тIад чIЧIей гъаби кIудиял мунағъ буго. Масала, тамахъо бухIи, руччабазда балагъи, гъадада заман инзаби; торгIояльхъ балагъун я гъеб x1ан, тIадал жалаздасанги машгъуллъун ва гъалда рељун цогидаб жоялдалъунги. гъитIинал мунағъ бугин абуn гъелда инсан ругъунлъи квшаш иш буго.

وَقَالُوا إِنَّا تَمَسَّنَا الْنَّارُ إِلَّا آيَاتٍ
مَعَدُودَةٍ قُلْ أَتَخَذُنَّرُ عِنَّدَ اللَّهِ عَهْدًا
فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ وَمَا تَقُولُونَ
عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ٨١

بِلَّا مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَلَا حَكَطَ بِهِ
خَطِيعَةً فَأَوْلَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَلِيلُونَ ٨٢

Хирияв аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1адис буго: «Нужеца мунагъ гыт1инабльун, х1акъиррабльун гъабуге, гъел мунагъал дандельун гъез инсан гъалаг гъавула»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Абутъурайратидаса имам Бухарияс رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ х1адис бицана: «Хайбар хъала баҳъараф мекаль, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе загъро жубараб чаҳъдал гъан бач1ана. Аврагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна гъаб бак1алда ругел ягъудиял рак1аре дида аск1орег1ан абун. Гъел рак1арун раг1идал, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъезда абуна: нужер эмен щив?- абун. Ягъудияз абуна туланав чи вugo абун. Аврагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «нужеца гъереси бицана, нужер эмен туланав чи вugo»- абун. Ягъудияз абуна: «дуца бит1арб бицана ва лъик1аб жсо гъабуна»- абун.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «дица чо жоялдаса гъикъила, нужеца дида бит1арб бицилищ?»-абун. Ягъудияз абуна: «бит1арб бицина я Абалкъасим! Нужеца гъереси бицани дуда гъеб лъазе бугельул, нижер инсул ц1аралтуль бицараб гъереси лъараф г1адин»-абун. Аврагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «щал ругел жусах1алтуль агълу?»- абун. Ягъудияз абуна: дагъабго мекаль нижс рук1ине руго гъенир, цинги нижер бак1алда нуж раг1ине руго»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: нахъе къай! (г1одорег1ан гъарун абулеб раг1и) Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ц1аралтуль гъедула дун, нужеца нуж кидаго хисуларо жусух1алдаян абуn (ай ниж гъенир рук1унаро).

Цинги Бичасул аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: Цо жо дица гъикъани нужеца бит1арб бицинищ дида?-абун. Доз абуна: «бицина, я Абалкъасим» абун. Расууллагъас абуна: нужеца гъаб чаҳъдал гъаналда загъро жубанищ?-абун. Доз абуна: жубана абуn. Аврагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: щиб жояль нуж рачарал гъеб иш гъабиялда абуn. Ягъудияз абуна: «нижее бокъун буқ1ана мун гъересияв ватани мунги хун ниж дудасан парахатльизе. Мун рит1ухъав ватани дуе заралги кколаро»- абуn.

82. Хирияб Къуръаналда иман лъурал، وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагги рит1ухъ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَلِيلُونَ ٨٣
 гъарурал, хадуб шарғ1алда рекъон
 лъик1аб г1амал гъабунги хъвадарал
 г1адамал,- гъал руго алжаналтул бет1ергъаби ва жал даймго гъеб
 алжаналда жанир рук1инеги руго. Разакъаналлагъу. амин.

83. Тадег1анав Аллагъас жегиги
 гъел ягъудиязул мунагъал ва
 Гасилъаби рицунал руго, ва гъезда

وَإِذَا حَدَّنَا مِيقَاتِنَا إِسْرَئِيلَ

لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا لِلنَّاسِ إِلَّا حَسَانًا

хитаб гъабун абулеб буго: Нужеца жегиги ракъалда щvezабе дица нужер умумул ягъудияздаса мухъканаб къоти босараб Гуж: Цохло Аллагъасе جَلْ جَلَّ гурони лагъльни гъабугеян, эбел-инсue лъикIльни ва гурхIел-рахIимиги гъабеян, Гагарал Гадамазда, мискин- пакъиразда, бесдал лъималаздаги гурхIел гъабеян абуи. Гадамазда лъикIаб хабарги бице абуи: хIеренаб тамахаб рагIи бице ва гурхIелалдалъун балагье абуи. Ва нужеца какги бай рукугI-сужда камил гъабун, паризаяб закатги кье абуи.

Гъаб къоти босун хадуги нуж гъеб хвезабун, гъелдаса руссана, цакъго дагъал Гадамал хутПизегПан. Ва нужеца гъеб къотиуда рекъон Гамал гъабиги тана хIакъаб диналдаса руссун, купруширкалда ун.

84. Цингиги дица нужер умумуздаса къоти босана, нужерго биял Годор тIоге абуи, нужер шагъараздаса нужго къватИрги рахъизаруге абуи: цояз цоял къватИр къотIун, гъезул ракъ жидеца баҳъун. Цинги нуж гъаб къотИялдаги рекъана ва гъеб лъикIаб буқIиналда, тIубазабизе кколеб буқIиналда нужеца нутгIильги гъабуна.

85. Гъаб къоти босун хадуги, я ягъудиязул жамагIат, нужеца цояз цоял чIавалел руго, цояз цоял гъезул ракъалдаса къватИрги гъолел руго, цояз цоязе Гасильяби ва зулмаби гъаризе кумекги гъабулеb буго. Нужер цоял асирльялда ккараб мехаль, боцIи къун гъелги хвасар гъарулеb руго. Гъаб буго гъез Тавраталдаса тIубазабураб къотIи. Тавраталда жаниб хIарам гъабураб рагъ гъабун, нужеца ягъудиял чIавалел руго ва гъель жидер ракъалдаса къватИр къотIулел руго. Нужеца Тавраталъул цо бутIаялда иман лъун, цогидаб бутIа иман лъечIого инкар ккуниш толеб?

وَذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ
وَفُلُولًا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقْبَمُوا الصَّلَاةَ
وَإِنَّمَا الْرَّكُوعَ شُفَّقًا لِمَنْ أَلَّا
مَنْ كُمْ وَأَنْشَدَ مُغَرِّضُونَ ٨٣

وَإِذْ أَخْدَنَا مِثْقَلَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دَمَاءَكُمْ
وَلَا تُخْرِجُونَ أَفْسُرَكُمْ مِنْ دِيرِكُمْ
أَقْرَرْتُمْ وَأَنْشَدْتُمْ شَهَدُونَ ٨٤

ثُمَّ أَنْتُمْ هَوَلَاءَ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ
وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيرِهِمْ
تَظَاهِرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْأَثْرِ وَالْعَدْوَانِ وَلَنْ
يَأْتُوكُمْ سَرَى قُلْدُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ
عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفْتَوِمُونَ بِعَضِ
الْكَتَبِ وَتَكْفُرُونَ بِعَضٍ فَمَا جَزَاءَ مَنْ
يَفْعُلُ ذَلِكَ مِنْكُمُ الْآخِرُ فِي الْحَيَاةِ
الْآدُلَيَا وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِ
الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ يَعْلَمُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ٨٥

ай гъадинааб иш гъабизе бегъилиш: Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ тIехъальуль цо хIукмоялда инкар кквей кинабго тIехъалда инкар кквей букина. Нуж цохIого заманаалъ куфруги иман лъсиги данде гъабулел руго. Гъадинааб Гамал гъбурул Гадамазе бугеб жазаъ щибха букинеб дунялальуль рукъор гъел ГодорегIанал, инжитал лъугъин гуреб.

Цинги ахираталдаги гъел ц1акъ гучаб Газабалда руссизарула. Хакъльунго ТладегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ нужеца гъабулеб пиша жинда лъалев вуго, гъелдасан гъапулав гъечIo. Аллагъасда нужер кинабго Гамал лъала ва гъеб Гамалалда рекъараб жазаъ нужеес букине буго.

86. Гъал Гадамал руго жидеца абадияб
ахиратальуль рукъги бичун (ай алжан
бичун) дагъабго заманаалъуль дунялальуль
Чаголъи босарал. Гъаздаса ахираталда
Газаб бигъа гъбуларо ва гъезие щибго
квербакъиги Ѣоларо. Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ Газабалдаса гъел хвасар
гъарулев ва гъезие квербакъизе кIолев чиги вукиуларо.

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَشْرَقَ وَأَحْيَا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
بِالْآخِرَةِ فَلَا يُخْفَى عَنْهُمُ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ



Гъал цере арал аятал: (84-86) рештIизаруна Мадинальуль ягъудиязул хIакъальуль. Мадинальда Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вачIинелда цебе гIарабиязул «Авс» ва «Хазраж» абуn кIиго къокъа букина, жидеца хъанчие лагъльти гъбулел. Гъел рукIана жидеда Аллагъги лъаларел جَلَّ جَلَّهُ лъаларел, динги лъаларел, алжан-жужахIиги хIалалаб-хIарамабги лъаларел гIадамал. Гъезда гъоркъор кидаго рагъялги рукIунаан. «Авс» абулеб къокъаяльульгун къотIи гъбурул рукIана бану Къурайзатал абулел ягъудиял. «Хазраж» абулеб къокъаяльте къотIи гъбурул рукIана бандукъайнукъагI ва бандуназир абулел ягъудиял. Жидеца гъбураб къотIиялда рекъон, «Авс» ва «Хазраж» цоцаль рагъизе лъугъарааб мехаль, гъел ягъудиялги долгун цадахъ лъугъун цоцаде рагъизе кcolaан. Цинги гъез жидер диналда жаниб хIарам гъбураб цояз чIай, цояз цоязул боц1и-мал, ракъ баҳъи гъбулеб букина.

Гъаб Гамал бишун, гъезда Гайиб ЧIван, ТладегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ кантIизарулел руго ягъудиял щибго жидер диналъуль кIвар гъечIел, ва гъез гъбулеб гIамалалъе ахираталда букинеб хIукмуялъуль ургъел гъечIел чагIи рукIиналда.

МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг Мадиналда вачIиналда цере дол хъанчие лагъльти гъбулел рукIарал «Авс» ва «Хазражал» иманлъун, аварагасе квербакъизе къотIи гъабун Ансараплъун лъугъана. Ягъудиязул Гемерисел муна никъзаби рукIана ва ахирги гъел Мадиналдаса

къватИре гъуна.

87. Шақъльунго дица Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ
 аварагасухъе Таврат къуна ва гъесда
 хадурги бандирилазда глемер
 аварагзаби ритIана. Цинги дица Г1иса
 аварагасухъеги баянал хужаби
 ва къавм мукIур гъабуле мугIизат
 къуна ва гъесие квербакъизе Жабраил
 малаики гъавуна.

Жинда Аллагъасул салам лъеяв Г1иса бандирилазда ритIарал
 аварагзабазул ахирав вукIана. Гъесухъе кураб инжилалада цо-цо
 хукмаби Тавраталда данде кколел рукIана, цо-цо данде кколарелги
 рукIана. Гельые г1оло ягъудияз Г1иса аварагасда цакъго
 цикIарааб тушманлы гъабуна. Гъедин букIиналь ТладегIанав
 Аллагъас абулеб буго: **Нужехъе щивав авараг вачIарааб** мехаль,
 нужер напсазе бокъулареб жо бицун, нуж гъезда иман лъезе
 чухIулицищ ругел? Аварагзабазул цоял гъереси гъарулен руго,
 цоязда рагъ балеб буго- абуn.

88. Аллагъасул свалат салам лъеяв
 МухIаммад аврагас иман лъялда
 ахIарааб мехаль, **ягъудияз абулеб буго:**
нижер ракIазда т1ад к1ул б1ан буго ва
 т1алъел лъун буго ва дуца бицуунеб жо нижеда бичI1унеб
 гъечIо, я МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 Аллагъас абулеб буго: гъел ягъудияз Къуръаналдаги
 МухIаммадидаги инкар кквеялъе г1оло, Аллагъас гъел жиндири
 рапIиматалдаса рикIад гъарурал руго, цакъ дагъал чагIи гурони
 гъездасан иман лъолелги гъечIо- абуn.

89. Гъезухъе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
 рапIальян Къуръан бачIарааб
 мехаль, гъезул тавравтги ритIухъ
 гъабулеb; МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 авараг вачIиналда цере гъел
 рукIана капурзабазда рагъизе караб
 мехаль гъесул царалдашун квербакъи т1алаб гъабулен;
 Цинги МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 вукIин жидеда мухIанго лъалев, гъез гъесда инкар ккуна.
 Аллагъасул лагIнат (рапIиматалдасан рикIад гъари) буго

وَلَقَدْ أَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَفَقَرَأَ
 مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَإِنَّا عِيسَى ابْنَ
 مَرْيَمَ الْبَيْتَنَتْ وَإِنَّنَاهُ بِرُوحِ الْقَدْسِ أَفَكُلَّا
 جَاءَ كُلُّ مَرْسُولٍ بِمَا لَآتَهُمْ أَنْفُسُكُمْ
 أَسْتَكْبِرُتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبُتُمْ وَفَرِيقًا نَقْتَلُونَ ﴿٤٧﴾

وَقَالُوا قُلْنَا غَافِلُونَ بَلْ لَعْنَهُمُ اللَّهُ
 يَكُفِيرُهُمْ فَقَلِيلًا مَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٨﴾

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ
 لَمَّا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلِ إِسْتَفْتَحُونَ
 عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا
 كَفَرُوا بِهِ فَأَعْنَتُ اللَّهُ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾

жидеца Мухаммада صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инкар ккурал ягъудиязда.

Тушманасда тад бергенлъи босизе къваригIараб мехаль ягъудияз абулеб буқIана: «Я Аллагъ! Дуца нижее квербакъе ахир заманаль витIизе вугев аварагасул xIурматалдальун, жиндир сипат нижер Тавраталда бицарав»- абун. Цинги гъез Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда инкар ккуна, гъев гIарабияв вукIиналь, ягъудиязул гурони авараг вукIулароян абуn.

90. Ц1акъ квшешаб жо буго гъез

жидер напсалги ричун босараб. Щиб гъеб абуни: ТладегIанва Аллагъяс рештIизабураб Къуръаналда жидеца инкар квей. Гъеб инкар кквейги жидер къосиналь ва квшешльияль буго. Жидер xIал хъубльи ккун (xIасад ккун) ТладегIанав Аллагъяс жиндир цIоб-рахIиматалдальун жиндие вокъарав Мухаммада صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вахIю битIиялда ва тIехъ рештIиналда.

Гъединаб xIалихъатаб гIамалалье гIоло жал Аллагъасул цим баҳъараллъун тад руссuna, цебеккунги жудеда Аллагъасул цим баҳъи буқIингун цадахъ. Гъал ва цогидал капурзабазе жал гIодорегIан гъарулеb, xIакъир гъарулеb гIазаб буқIине буго.

91. Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда рештIараб Къуръаналда иман лъе ва гъеб ритIухъ гъабун нуж гъелда нахърильяян абураб мехаль, гъел ягъудияз абулеб буго: нижеда рештIараб Тавраталда иман лъолеб буго нижечаян. Цогидаб кинабго жоялда гъез инкар кколеб буго, гъеб Къуръан xIакъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ калам буқIингун цадахъ, гъезухъ бугеб Тавраталда рельльяраб ва гъебги ритIухъ гъабулеb. Дуца гъезда абе Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: нуж Тавраталда иман лъурал ратани, щайха нужеца нужеда ритIараб гIемерал аварагзаби чIварал»- абуn.

Гъель баниусраилаз гъереси бицуунеб буқIин ва гъел Тавраталда иман лъуралги гъечIеблъи баян гъабун абуна ТладегIанав Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ: «Нужеца аварагзаби щайха чIварал»- абуn.

Жегиги тадвуссун БетIергъян Аллагъяс Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда иман лъурал мъминзабазда ягъудиязул хиянатльи, къотIи хвезаби, ва цогидалги купру-ширкалъул пишабазул бицуунеб буго, гъезул тIабигIат-

يَسْمَاعِ الْأَشْرَقَ وَالْأَنْفَسَ هُمْ أَن يَكُونُوا
يَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَعْدَمَا أَنْ يُنَزِّلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
عَلَى مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَآءُوا بِغَضَبِ
عَلَى عَنْصَبَتِ الْكُفَّارِ كَذَابُ مُهَمَّينٌ

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ إِنَّمَا أَنْتُمْ بَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَاتِلُونَ
نُؤْنُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَيَكُونُونَ بِمَا
وَرَأَءُوا وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدَّقًا لِمَا مَعَهُمْ فَلْعُ
فَلَمَّا نَقَّثُتُونَ أَنْتَيْلَهُمُ اللَّهُ مِنْ قَبْلِ إِن
كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ

гламал лъзэе ва гъездаса цуунизе. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ абулеб буго:

92. Хлакъльунго нужехъе Муса

авараг вачана гурищ, баянал
хлужабаздалъун: Тавраталдалъун ва
ичиго батгияб мугжизаталдалъунги.

Гъедин бугониги нужеца бачие лагъльи

гъабуна Муса авараг Турсайнаалда аравго ва нужги нужеего
зулмо гъабуралльун рукана: нужер нафсал жужахалда ккеялье
хлакъгваруна нужеца.

93. Нужеца тадрессун ракъалда

швезабе, я гъал баниисраилал, нужер
умумуздаса щулияб къоти босараб
гуж ва гъезие Тавраталда иман лъзэе
бокичелъул гъезда таде Тир мегир
борхун, гъел гъалагльиялда гагарлъун
руканараб заман. Гъезда абураб: гъаб
нужехъе бачанараб Таврат нужеца
цакъ щулаго ккве ва нуж Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ
аваргасдаги мутлғилье абун.

Гъез абуна ниж духъ генеккана, дур раги нижеда рагана ва
амма ниж дур амруялда гасильанаян-абун. Гъезул ракъазуль
доб жидеца лагъльи гъабураб бече бокъи лъугъун, гъель гъезул
ракъал цезарун рукана, жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَّهُ гъесул
аварагзабаздаги عَلَيْهِ السَّلَامُ инкар кколел руканаиль.

Ай гъезул ракъазуль иманалъул нур букинчио, гъединльидал гъез бачие
лагъльи гъабуна ва гъеб бече гъезул рекелье лъугъана. Дуца гъезда
абе Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: цакъ квшеб жо малъулеб буго нужер
иманаль, (бачие лагъльи гъаби ва Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ инкар квей), нуж
иман лъурал ратаниян-абун. Ай, гъечио нуж иман лъурал.

94. Дуца гъезда абе Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«нужеца абухъин ахираталда алжан

цохъло нуже батани, цоги щивго чиги

гъенив лъугъунарев вукъун, нужер

хвалида хъул лъеха, гъеб рагияльуль

нуж ритхъал ратани»- абун. Ай хехго алжаналда лъугъизе

хвел бокъизе ккелаха нуже.

95. Абадияльго гъел ягъудиязул хвалида

хъул лъоларо, гъез дунялалда гъарурал

Гемерал пасальабазе Голо. Тадеганав

*وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ شَرِيفَةً

أَتَحَدَّثُ إِلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ

ظَلِيمُونَ ﴿٩٦﴾

وَإِذَا أَخْذَنَا مِثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا

فَوَقَكُمُ الظُّلُمُورَ حُذْوَامًاٰ أَتَيْنَاهُ

بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَوْلًا سَيِّعَنَا وَعَصَيْنَا

وَأَشْرَبُوا فَقُلُوبُهُمُ الْيَجْلَ

بِكُثْرِهِ قُلْ يَسْمَاعَ اِمْرُكُمْ بِهِ

إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾

قُلْ إِنَّ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ

خَالِصَةً مَنْ دُونَ النَّاسِ فَقَمِّلُوهُ

الْمَوْتُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٨﴾

وَلَنْ يَسْتَهِنُهُ أَبَدًا مَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ

وَاللَّهُ عَلَيْهِ الْحِلْمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٩﴾

Аллагъ жинда лъалев вуго зулмучагазул ва капуразул хIал.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул мугъизаталдаса буқана гъаб кIиго аятги. Хирияв аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъел ягъудиял ахIана хвалида хъул лъеялда ва абадиялъго гъезул хвалида хъул лъоларебги бицана. Аллагъас جَلَّ جَلَّ аварагасда лъазабуна ягъудиязул хвалда хъул лъоларебльи, ва гъесда кIвана щибго хИнкъичIого гъаб ахIи гъабизе. Гъедин цо жоялда ахIиялда «мубагъала» абула. Гъельул магIна буқIуна нижека бицуунеб жояльуль ник мекъал ратани ник хваги абуун дуг1а гъаби. Аврагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ данде рахъун «мубагъала» гъабизе ягъудиял хИнкъана, гъел гъересиял рукIиналь ва гъедин рахъани жидер кинабго наслу- тухум холебльиги лъан.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Нажранальул насраниялги ахIана мубагъала гъабизе, гъел ислам босизе мукIурльичIого, жизят къезеги мутIигIльичIого чарааб мехель. Цинги гъел мубагъала гъабизе хИнкъана ва гъез цо-цазде абуна: Валлагъи, гъав аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ данде рахъун нилььца мубагъала гъабуни, нильтер цоҳло бер къапулев чи нахъ хутIиларо абуун. Цинги гъел жизят къезе мутIигIльана.

Жизят буго китабияллъун ругел гладамаз исламияб дин босич1ого нижека жизят къела абуни, гъезда т1ад лъолеб буқIараб магъало. Гъеб магъало къун гъел жидерго диналда толаан, бусурбабазе щибго зарал гъабич1ого буқ1изе, гъезие квербакъи гъабизе къот1иги гъабун.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ хIакъаб диналда гладамал ах1улеб мехаль, лъабго шарт1 буқ1ула, гъел китабиял ругони: исламияб дин боси, яги магъало къун жидерго диналда тей, гъаб к1иябго гъез къабул гъабич1они гъезда рагъ лъазаби. Мушрикал ругони гъезие к1иго шарт1 буқ1ула: исламияб дин боси яги гъезда рагъ лъазаби.

Хадубги гъел ягъудиязул хIал баян гъабун ва гъел ахираталъул кIвар бугел, гъелдаса хИнкъулем Гадамал гъечебльи бицуун, Аллагъас جَلَّ جَلَّ абулеб буго.

96. Дуда гъел ягъудиял ратизе руго

МухIаммад, бишун дунял
бокъулем, гъелда хъул халаталлъун,
хIатта мушриказдасаги дунялалда халат
хутIизе бокъарал руго гъел ягъудиял.

Щай абуни гъезда лъала ахираталда жиде
абадияб жужахI буқIин, жидеца дуняллада

гъарурал Гемерал пасалъабазда данде: гъезухъе аварагзаби рачIигун цадаҳъ ва гъезда Тахъалги рештIингун цадаҳъ. Гъел руго хIакъаб жо лъан хадуб гъелда инкар гъабун чIарал. Гъаб дунял гъезие алжан буго,

وَتَتَجَدَّدُ نَهْمٌ أَخْرَصَ النَّاسَ عَلَى حَيَاةٍ وَمَنْ
الَّذِينَ أَشْرَكُوا يُوَدُّ أَحْدُهُمْ لَوْ تَعْمَلُ أَفَقَ
سَنَةً وَمَا هُوَ بِمُزَّخِرٍ مِّنَ الْعَذَابِ
أَنْ يُعَمِّرَ وَاللَّهُ صَبِّرُ بِمَا يَعْمَلُونَ

﴿٤١﴾

ахириталда буқинесеб Газабалда дандеккун ва гъанир ч1аго рукин гъезул мурад буго. Мушриказеги боккула дунялалъул ч1агольи, гъанир халатто рукинги, ва амма гъел ахираталда тубанго божун гъечельул, гъезие доба буқинесеб жоялъул күдияб къварилы буқуларо.

Цоги Аллагъас абулеб буго: Гъезул щивасе боккула ва хулу лъола гъаб дунялалда азарго сон базе анишсан абун. Гъеб азарго сон баниги гъев чи ахиратальул Газабалдаса ворчизе гъечю. Х1акъльунго Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъез гъабулеб кинабго г1амал лъалев ва бихулев вуго. Загыралда гъабулебги бихула Аллагъасе, гъезул рекель ругел квешал пикрабиги, халатал анишалги рихула.

97. Дуца ягъудиязда абе Мухаммад قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّيَحْرِبِ الْفَيْثَةَ
نَزَّلَهُ اللَّهُ عَلَىٰ قَبِيلَكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِّمَا
بَيْتَ يَدِيهِ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ٤٧
нужер щив вугониги Жабраил
малаикасда тушманлы гъабулев
чи, гъев Аллагъасда тушманлы
гъабулев вуго. Х1акъльунго Жабраилас
гъаб Къуръан дур ракъалда рештизабуна Аллагъасул جَلَّ جَلَّ
изнуялдалъун, гъалда церехун ругел зодисан рештизарал
т1ахъалги жинца риттихъ гъарулеблъун. Гъезда гъоркъоб
нужеда рештизар Тавратги буго, хадуб Инжилги буго. Гъеб
Къуръан жинца х1акъаб исламияб нухалда т1ориттизулеб буго ва
муъминзабазе рохеллъунги буго: гъель алжаналдалъун рохел
бицуунеб бугельул.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ аварагзабаздаса цоясде иман лъунгут1и т1олго
аварагзабазда иман лъунгут1и бук1улеб1адин, малаикзабазул цояв
квешав гъави гъел киналго квешал гъари букула. Ягъудияз Жабраил
малаикасда г1айиб ч1адалго, т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ абулеб буго:

98. Щив чи вугониги Аллагъасдаги جَلَّ جَلَّ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ
гъесул малаикзабаздаги, аврагзабаздаги,
Жабраил ва Микаил малаикасдаги وَرَسُولِهِ وَرَجِيرِهِ وَهِيَ كَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوُّ لِلْكَافِرِينَ ٤٨
тушманлы гъабун, х1акъльунго
Падег1анав Аллагъ гъел капурзабазе

тушман вуго ва жинца гъезие жазаз гъабулев вуго.

Гъаб к1ибго аят (97-98) рештизабиялье сабаб бицуун жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица х1адис бицана:

«Авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Мадиналда вач1араф мекаль гъесухъе ягъудиязул ю
къокъа бач1ана ва гъез абуна: я Абалкъасим! Нижсеца дуда югу жо
гъикъизе буго, гъезие бит1ун жасаваб къуни нижседа лъазе буго мун
авараг вук1ин ва ниж дуда нахърилъизе ругин абуна. Аллагъасул
свалат салам лъеяв аварагас гъездаса къот1и босана гъез ragli кквезе

ва тұбазе. Цинги абуна: «гъыкъе»- абун.

Гъез абуна: «нижеда биңе аврагасул ғаламатаздаса»- абун. Аварагас
صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ
абуна: аврагасул берал кыижула, ракІ кыижуларо абун. Цинги гъез гъыкъана, лъимер кин бихъинаб ва ңуял лъұғыунеб абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагас абуна бихъинчиясулғи ңүзжұладаналтұлғи мани данделъараб мекалъ бихъинчиясул мани тәде ккани (берғъани, къуватаб бугони) вас гъавула, ңүзжуялтұл мани тәде ккани яс гъаюла» абун.

Цинги яғұдияз гъыкъана: «Исраилица (ЯзІкъубица) жиндир напсалъе щиб жо хәрам гъабураб»-абун: Аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ
абуна: «гъесул чорхоль унти буқланғанда ңақілдік накІкІазда вакил гъавурав малаик вұго, жинда кодоб ңадул ңұңғал бугев ва жинца накІкІал къотІулев Аллагъас амру гъабураб бакІалда»-абун. Яғұдияз абуна: «гъаб гъаракъ щибха бугеб?»- абун. Аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ
абуна: «гъеб малаикасул гъаракъ буго»- абун.

Яғұдияз абуна: «Дуңа битІун бицана, гъанжес қо суал хұтІана: гъельниеги битІараб жасаваб күуни, ниж дуда нахърилъуна. Цониги авраг гъечІо жиндиҳъе малаик вачІунев вүкІун гурони Аллагъасул
جَلَّ جَلَّ
рахъальян хабар босун. Духъе щив малаик вачІунев?»- абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас абуна: «Жабраил вачІуна»- абун. Яғұдияз абуна: «жис ғазъалдағалъунги, ғазабалдағалъунги, ғаялдағалъунги решітІунев ва нижер тушиналъун вүгев Жабраилищ? Дуңа абурабани Микаил абун, ниж дуда нахърилъунаан. Гьев вұго ңадалдағалъун, хүр-хералдағалъун, рахІматалдағалъун решітІунев»-абун. Цинги Аллагъас гъеб кІиго аят решітІизабуна: (97, 98).

Жинда Аллагъ разильяяв Бухариясги хәдис бицана: «Глабдуллағы ибнү Салам абулев яғұдиязу ғалимасда хабар ғазІана Мадиналда авраг
صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ
вачІинальул. Гьев Глабдуллағы жиндир ахикъ гъабулең халтІиги тун, хехго аврагасухъе
صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ
вачІана, ва жинца абуна: «диңа дуда лъабго жо гъыкъила аврагазбазе гурони жиб лъалареб: къиямасеб къо бачІинальул бицүн цебесеб ғаламат щиб! Алжсаналъул ағлыялъул бицүн цебесеб көн щиб! Лъимер эбелалда я инсуда рельярабльун гъабулең жо щиб?»-абун.

Аварагас
صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ
абуна: «гъаб дуңа гъыкъараб жоялье жасаваб дида Жабраилас
عَلَيْهِ السَّلَامُ
бицана, дуңа гъыкъилелде цебе. Глабдуллағыци абуна яғұдияз жидер тушиналъун курав Жабраиласищ?»- абун.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъаб аят үлалана: «Нужсер щив вугониги Жабараилида тушманлыи гъабулев...» (97 аят). Хадуб аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Къиямасеб къо глагарльялъул тоцебесеб глагамат чо үла баккинзе буго жинца гладамал бакъ баккудасан бакъ терхъудехун къотүлеб. Алжсаналъул агълюяль тоцебе кваналеб тагъам күдияб ччугъаяльул тулалдасан буго. Бихъинчиясул мани цебе ккараб мехаль лъимер инсуда рельула, чукусгъаданалъул мани цебе ккараб мехаль эбелалда рельуна»- абун.

Цинги Глабдуллагъ избн Саламица абуна: «дища нугълъни гъабуле буго Аллагъ чо вукъиналда ва мун гъесул авараг вукъиналда»- абун. Цингиги Глабдуллагъица абуна: «я расулуллагъи, гъал ягъудиял ахъмакъал, бугътана лъолеб къавм буго. Гъезда дуца дир хлакъальуль гъикъиледа цебе лъанани, дун исламалда вачъаравъли, гъез дида бугътана лъезе руго»- абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасухъе ягъудиял рагъараб мехаль, гъезда гъикъана: «нужседа гъоркъов Глабдуллагъ избн Салам абурав чи щиб къадроялъул чи вугев?»- абун. Ягъудияз абуна: «гъев нижсер лъикълав чи вуго ва нижсер сайдиги вуго»- абун. Аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «гъес дида иман лъун, гъев бусурманльани щиб жо нужсеца абилеб»- абун. Ягъудияз абуна Аллагъас үлунаги гъев дуда иман лъялдаса- абун.

Цинги таде вачъун Глабдуллагъ избн Саламица Аишъаду ан лаилагъа иллаллагъу ва анна Мухъаммадан русулуллагъи- абун абуна. Гъел ягъудиял риҳун хутмъана ва гъез абуна: гъав нижсер бишун квешав чи вуго, ва квешав чиясул васги вуго абун. Цинги гъев мукъсан гъавулел харбал риҷана. Глабдуллагъица абуна: гъале гъадинаб жо гъаз бициналда хинкъун вукъана дун- абун.

Тадегъанав Аллагъас хирияв Мухъаммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ аврагасул ракъ парахальизе ва, гъесда иман лъечъеб гъадин, гъесие къварильиги гъабураб гъадин, ягъудияз цересел аварагзабазеги гъебго къварильиги гъабунин абун, бишунеб буго хадусел аятазда ва цогиги гъезул къабихъал пишабиги баян гъарулел руго.

**99. Хлакъунго дица дуда мухъканал
ва баянал аятал, хужаби рештИзаруна
Мухъаммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ. Гъезда инкарги къоларо
пасикъал гъадамаз гурони: Аллагъасе جَلَّ جَلَّ**

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
وَمَا يَكُنْ فُرِيقًا إِلَّا لِلْفَسِقُونَ

**100. Щибаб къотли гъабуницинахъе гъеб
къотлиги биххун ва жидеҳъе бачъараб
тексъалда инкарги къунищха гъел**

أَوْكُلَمَا عَاهَدُواْ عَاهَدَ ابْنَكَهُ وَفِرِيقٌ
مِنْهُمْ بَلْ أَكْرَهُ لَا يُؤْمِنُونَ

ягъудиязул цо-ко къокъа хъвадулеб? Хлакъикъаталда ягъудиязул г'емерисел жидеца тавраталда иман лъоларел руго. Иман лъун буқарааб ани гъез къотлиги хвезабулароан, пасальбиги гъарилароан.

101. Ва жидехъе Мухаммад ﷺ авараг вачарааб мехаль, Аллагъасул раҳъальян расулъун, жинца гъезухъ бугеб хисизабичең тавратги ритүхъ гъабулев: Муса عليه السلام авараг ритүхъ гъавулев, Аллагъ цо гъавильун бугеб динальул аслуги ритүхъ гъабулев, жидехъ тіхъ решттарал ягъудиязул цо къокъаяль гъез цалулеб буқарааб Аллагъасул калам Таврат мугъалда нахъе рехун тана, жидеда шибго жо лъаларого бугеб г'адин.

Гъеб Тавраталда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул сипатал рицун рукіндал, гъесда инкар ккун, т1убанго Тавратти нахъе рехун чана ягъудиязул Галимзаби.

102. Цинги гъел ягъудиязул Галимзаби нахърильъана Сулайман аварагасул заманаяль сах 1ирзабаца х1алт1изабулеб буқарааб, щайт1абаца гъезда малъараб сих1ро гъабулеб г'елму ц1ехеялда ва гъеб лъазабун сих1рочаг1ильун раҳъана. Гъел ягъудияз абухъе Сулайман авараг сих1рочи вук1инч1о ва гъес Аллагъасда инкар кквеч1о, ай капурльич1о. кинги гъел щайт1аби капурльана ва Гладамазда гъоркъоб хабар бищунел рук1ана Сулайман сих1рочи вук1анин абуун ва гъесул ц1аралдаса Гладамазда сих1ро малъулел. Гъаб щайт1абазул хабар данде ккана (рекъана), ягъудазул Галимазе ва гъез Тавратти рехун тун, Къуръаналде ва Мухаммадида ﷺ иман лъезеги ч1ух1ун х1арамаб сих1ру халт1изабизе ва гъеб г1адамазда малълизе лъугъана.

Жегиги гъел ягъудияз лъазабуна Бабил абулеб ракъалда Аллагъас

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ
لِّمَا عَاهَمُمْ بَيْنَ ذَلِكَيْنِ مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ كَيْتَبَ اللَّهُ وَرَأَهُ
ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

وَأَنْبَعُوا مَآتَتْلُوًّا الشَّيَطِينُ عَلَىٰ مُلَكِ سُلَيْمَانَ
وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَا كَيْنَ الشَّيَطِينُ
كَفَرُوا يُعْلَمُونَ أَنَّ النَّاسَ لِلْسِحْرِ وَمَا أَنْزَلَ
عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِسَابِيلٍ هَرُوتَ وَمَرُوتَ
وَمَا يَعْلَمُ إِنَّمَا مِنْ أَحَدٍ حَقٌّ يَقُولُ إِنَّمَا لَخَنَّ
فِتْنَةً فَلَا تَكْفُرُ فَتَعْلَمُونَ مِنْهُمَا
مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءَ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ
يَضَارُّ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَأْذِنُ اللَّهُ
وَيَعْلَمُونَ مَا يَضْرُبُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ
وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنْ أَشْتَرَدَهُ مَالَهُ وَفِي
الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ وَلَيْسَ مَا شَرَفُوا بِهِ
أَنْفُسَهُمْ لَوْكَأَنُوا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

Гадамазул хал бихъиялье витларав Гъарут ва Марут абулев киго малаикас гъабулеб буклараб сихироги. Дов Гъарутица ва Марутица цониги чиясда сихиро малъулеб буклинчио цин гъез Гадамазда бицун ва лъазабун гурони сихиро гъаби харамаб буклин ва жалги Аллагъас Гадамазул хал бихъизе, гъел питнаялда ккезаризе ритлаral руклин. Воре нужеца сихиро лъазабуге ва нуж гъеб сихироги гъабун капурлъугеян абуn абулев буклан гъел малаиказ.

Аллагъас جل جلاله Гадамазул халбихъиялье ритлаral руклиналь дов кийявго малаикас сихиро малъиялда «питна» абуна. Ва амма сихиро гъабиги лъазабун, гъеб сихиро гъабулел чагильун члаral Гадамал капурал руго абуна Гемерисел Галимзабаз, Къуръаналда «нуж капурлъуге»-ян абуn бугельул гъезул хакъалъуль.

Гъелда творител гъабулеб машгъураб хадисги буго: «сихиручиясухъ ва бальгольи лъалин вугев чиясухъ жив арав ва гъез бицунеб эко римлюхъ гъабурав чи مухىامماد ﷺ аварагасда реишлараб Къуръаналда инкар ккурав чи вуго»-ян абуn. Хадис имам Тирмизияс абуДавудица ва ибну Мажатица бицана.

Ва бальгольи лъаларо цоҳо тадегланав Аллагъасда гурони.

Гъав киго малаик Гадамазда сихиро лъазабизе ритлиялье сабаб бугин абуна гъеб заманаль цакъ батли-батлиял сихирabi гъарулел руклин ва цо-цо сихиручагли жал аварагзаби ругилан клаалел руклин. Хакъав аварагасе буклонеб мугълизатги, сахирзабазул сихируги батла гъабизе лъай буклан гъелдаса мурад.

Гъаб сихируги киго батлияб буклан: цо тайпа буклан Гадамазе мунфаглат бугеб ва жиб гъабизе харамаб гъечлеб. Цоги буклан Гадамазе зарал лъгъунеб ва жиб гъабизе харамаб.

Гъел ягъудияз лъазабулеб буклан рос-лъади цо-цазе риҳунеб, гъезул ригъин биххулеб сихир. Гъаб цакъго зарал кидияб сихир буго. Гъел сихиручаглазда къоларо щибго зарал гъабизе ва асар гъабизе, Аллагъасул جل جلاله изнуялдалъун гурони: ай Аллагъас риччан руго гъел гъеб Гамал гъабизе, амма гъезул щибго гъунар гъечло гъеб сихир гъабиялда жаниб, щай абуни Аллагъасе бокъани гъезул сихир хвазаби, гъезда къоларо гъелда данде члезе.

Жидеего зарал бугеб жо буго гъел сихиручаглаз гъабулеб, гъелдаса гъезие щибго муннаглатги гъечло. Гъезда хакъльунго лъалеб бугельул гъеб сихироги босун, гъельухъ Аллагъасул калам бичи жидее ахираталда кидияб Газаб- къварильи буклин.

Цакъ квешаб жо бугоха гъез жидерго напсалги ричун гъелда

данде босараб: ай ахираталда жал жужахІалда ккезарулең сихІро боси, гъезда лъалебани гъеб кигІан кіудияб зулмо бугеб; сахаб Гакълоги, Гелмуги, иманги буқІараబани жидеда гъеб лъалаан.

103. Гъал сихІру бичун босарал Гадамаз وَلَوْ أَنَّهُمْ أَمَّوْا وَاتَّقُوا لِتُؤْكِدُهُ مِنْ عِنْدِ
иман лъуни ва гъел Аллагъасдасаги الْلَّهُ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ
١٣ جَلَّ جَلَّ хінкъани: жидеца гъабулеб

квешаб Гамал тун гъелда тавбо гъабун,
цинги гъезухъе вачІарав, Аллагъасул свалат салам лъяев
Мухаммад аварагти ритіухъ гъавун, гъесда нахърильзани гъезие
Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъабулеб ажро- кири цАкъ лъикІаб бугоха. Гъезда
гъаб иш гъадин буқІин лъалебани ва гъел хАкъаб диналдаги
руссунебани.

Гъал Гадамал ягъудиязул Галимзаби рукІаниги, гъез хАкъаб жоялда
Гамал гъабичіб мехаль, Гелмуялда рекъараб хъвадиги гъабичіб
мехаль, гъел жагылчагІазул бакІалда рукІуна. Гъедин буқІиналь
ТадегІанав Аллагъас гъаб кИябго аятальул ахиралда абулеб буго:
«жал жо лъалел ругелани» абун.

Гъал аятаз хінкъи къун лъазабулеб буго сихІру гъаби, гъабулезда
божи купруялда унеб Гамал бугин абуn. Гъаб заманаңлығи Гемер
руго жидеца Гадамал гүккулел сихІручагІиги, бальгояб жо лъалин,
хваразул рухІал ракІарулин ругелги, щайтІабигун гаргадулелги,
жидеца сихІро хвездабулян абуn Гадамал гүккулелги (сихІро гъабун
рокъоб, азбаралъуб лъураб ясикІо баҳъулел).

Гъал киналго руго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ рахІматалдаса рикІкІалъарал
Гадамал ва гъазда божун, гъазухъе хъвадулелги купру-ширкалда
ккеялда хінкъи буго. Ц1одорлы гъабизе ккела ва кинабго унти,
къварилъи, балагъ нильеда Таде биччалев ва гъеб Таса босуlev цохІо
Аллагъас جَلَّ جَلَّ вукІин лъазе ккела.

Мұмынзабазда Таде бачІунеб къварилъи гъезул мунағыал чуризе
буқІуна, Гасиял, пасикъял, капурал Гадамазда бачІунеб къварилъи
гъезие дунялалдаго Газаб гъаби буго. Гъадин бугельүл жинда цо
къварилъи Таде ккарав чияс бишун цебе Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гъаризе
ккела гъеб Таса босе абуn. Хадув гъев хінкъизе ккела жинди
Гасильи Гемерльун, жинди гъабулеб Газаб батилин абуn.

Тавбо гъабун, Аллагъасда вуссун дугІа гъабила: я дир БетІергъян
Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъаб дида бачІараб къварилъи дир мунағыал чуриялье
сабабльун ккезабе. Гъаб дида цым бахъун бачІарабльун гъабуге-
абун. Гъалда хадуб щибаб къварильялье гъеб Тасса босизе Аллагъас
Жَلَّ جَلَّ нильее рихызарурал загырал сабабал руго. Тохтурзаби руго,

Галимзаби руго. Гъезда аскIор ун, гъездаса кумек тIалаб гъабизеги бегъула. Дол Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ какарал сихIручагIи ва гъезда рељаралги цIакъ рикIлад гъаризе ккела.

Аллагъас нильеес тавпикъ гъабеги квшешаб тезе лъикIаб босизе. Амин. ТадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел ягъудиязул бусурбабаздехун бугеб тушманлыи, хIалхъублыи бицун: гъезул нигIматал тIаса ине бокыи, исламияб дин махсароде гъабун гъеб хвазабизе бокыи, ва цогидалги Гамалал рицун, рештIизаруна гъал хадур ругел аятал.

104. Я гъал иман лъурал Гадамал!

нужеца абуге «رَأَيْنَا» - абун, гъельул
бакIалда «أَنْظَرْنَا» - абе ва нужеда мальуле
льикIаб жоюлда Генекке ва Аллагъасе
جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлье. Жидеца Аллагъасда

инкар ккколел, гъесул дин махсароде гъабулел, аварагзабаде
данде рапхъунел ягъудиязе жинца унтизабулеб жужахIальул
Газаб букIине буго.

Гараб мацIалда «أَنْظَرْنَا» ва абураб кIиябго рагIи цого магIаялда буго: ниж дагъаль те абураб магIна. Ягъудияз доб «рагIина» абураб рагIияльул жинца ахIамакъльиялда тIоритIел гъабулеб цогиги магIаги босун, гъелдалъун кIалъалел рукIана аварагасда ва мъминзабазда. Гъедин бугелъул доб «рагIина» абураб рагIиго абуге абун амру гъабулеб буго Аллагъас мъминзабазда. Цоги гъел ягъудияз бусурбабазе салам къолаго «ассаму Галайкум» абулеб букIана «ассаламу» абулеб бакIалда. Гъеб рагIияльул магIна буго «нуже хвел буго» абураб. Аллагъасул свалат салам лъеяв Аврагас асхIабзабазда عَنِ الْمُنْكَرِ абуна ягъудияз доб рагIи абураб мехаль гъелда данде «ва Галайкум» абе абун. Цинги гъельул магIна лъугъула «нужееги буго хвел» абураб.

105. Жидеда тIехъ рештIараb агълюялъеги, гъединго мушриказеги бокууларо (гъезул капурзабазе бокууларо) нужеда БетIергъан Аллагъасул рапхъальян лъикIаб жо рештIизе: нужехъе авараг вачIизеги, Къуръан рештIизеги. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ

жиндир цIоб-рахIиматалда жиндие вокъарав чи хасс гъавула: гъел китабиязда яги мушриказда гъикъулеб, гъезулгун данде балеб щибиго жо букIуларо, ТадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ мъминзабазе

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَعِيتَنا
وَقُولُوا أَنْظَرْنَا وَآسْمَعْوْا
وَلِلَّهِ الْكَفِيرُينَ عَذَابُ اللَّهِ مُؤْمِنُو

مَا يَوْدُدُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ
وَلَا الْمُسْرِكِينَ أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْكُمْ فَمِنْ
خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَحْتَصُرُ بِرَحْمَتِهِ
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ دُوَّلُ الْفَضْلُ الْعَظِيمُ

ц1обал г1ат1идав, гъезие лъик1льи к1удияв вуго.

106. Т1адег1анав Аллагъас цо аят насхо
гъабун (маг1на хвезабун) цоги аят
решт1индал ягъудал к1альана: «Балагье
гъав аварагин вугев чиясухъе: жакъа
бицараб жо метер хвезабулеб буго,
жиндир асх1абзабазда жакъа цо амру-нагъю гъабулеб буго,
хадуб гъелдасан бат1ияб гъабулеб буго. Гъаб Къуръян гъес
жинцаго ургъулеб жо буго»-абун. Цинги Т1адег1анав Аллагъас
гъезул раг1и хвезабун абуна:

Дица цо аяталъул маг1на хвезабун цоги аят решт1ани, яги цо
аяталда х1укму гъаби тани, цоги гъелдаса лъик1аб яги гъелда
рельяраб х1укму ва амру решт1изабула, мъминзабазе дунял-
ахиратальул лъик1льи бугеб, яги гъездаса цо къварильи борхула, яги
гъезие кири ц1ик1лизабула. Дуда лъаларищ **Мух1аммад**
(ва киналниги мъминзаби) **Т1адег1анав Аллагъ к1инабго жоялда**
жиндир х1ал к1олев вук1ин ва жиндие бокъараб жо бокъухъин
гъабулев вук1ин. Гъев Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** рахъальян лагъздерие жинда
жаниб маслах1ат, лъик1льи бугеб жо гурони буқ1уларо.

«Насхо» гъаби абураб раг1ияльул маг1на буго цо жо хисизаби,
цио жоялъул бак1алда цоги жо лъей. Къуръаналъул аят насхо
гъабуна абураб мехаль гъельул маг1на буқ1ула цо пуланаб х1укму
хисизабун цоги х1укму гъаби. Гъаб насхо гъаби буқ1уларо динальул
аслуяльуль: Аллагъ **جَلَّ جَلَّ** цо гъави, авараг **عَنْهُ وَبِسْمِهِ** рит1ухъ гъави,
ахираталда иман лъей ва гъезда рельярал жалазуль. Гъединго насхо
буқ1уларо аварагзабазул ва ццересел умматазул къиссабазульги.
Насхо буқ1ула инсанас гъабулеб пишайлда хурхараб шарг1ияб
х1укмуяльуль.

Гъедин насхо гъабуна Байтул-мукъадасалда руссун как бай Маккайлда
руссинальул аяталдашун. Васият гъабе абураб аяталъул х1укму
хисизабуна ирсалъул аятаздашун. Капурзабазда ва мушриказда рагъ
гъабуге абулел аятазул х1укму насхо гъабуна гъезда рагъ гъабе абулел
аятаздашун. Гъалда рельярал цогиги ширг1иял х1укмаби руго
исламалъул авалалда рук1аралдаса хадуб ц1ияб х1укму гъабун хисизарурал.
Т1адег1анав Аллагъ **جَلَّ جَلَّ** вуго жинца шарг1ияб нух лъолев Х1аким.
Гъесул ихтияралда буқ1ула жиндие бокъараб х1укму хисизабизеги.
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасеги ихтияр буқ1ана жинда
вах1ю гъабураб мехаль х1укму хисизабизе. Хирияв авараг хун хадуб
шарг1ияб х1укму хисизабуларо ва Къуръаналъулги х1адисалъулги

* مَانَسَخَ مِنْ إِكْرَاهٍ أَوْ نِسْهَانَاتٍ بِخَيْرٍ
مِنْهَا أَوْ مِنْهَا فَالْمَرْتَهَاتُ اللَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾

циониги хIукму хвезабуларо.

107. Дуда лъалариц Мухаммад
жَلَّ جَلَّا لِهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
ТәдегIанав Аллагъ ﷺ
вүкIин зоб- ракъальул ханлы жинда
وَالْأَرْضُ وَمَا كُمْ مَنْ دُوبَ اللَّهُ مِنْ وَيْلٍ
кодоб бугев. Нуже цоги щивго чи
وَلَا نَصِيرٌ
гъечIо жинца квербакъулов ва нуже
لъикIильи гъабулов, цох1о Аллагъ гурев.

ТәдегIанав Аллагъасе буго кинағо жо бижи ва гъельуль гъабулең тасарупги (хис-бас гъаби). Жиндие бокъараб хIалаль гъаб гIалам бижидал, жиндие бокъарав баҳыбугев гъавула, аварагасда иман лъун, гъесда нахърилъарал АсхабзабигIадин رَحْمَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Жиндие бокъараб баҳыкъосарал гъарула, Къуръанги аварагги гъереси гъавуран ягъудиялгIадин. Гъединго жиндие бокъараб жо хIалал гъабула, жиндие бокъараб хIарам гъабула. Аврагасда рештIизабулең Къуръанги жиндие бокъухын рештIизабула: **Аллагъасда щивго чияс гъикъуло** гъес гъабулең жо щиб абуң, **Гадамазда ахираталда гъикъизе буго жидер гIамалаздаса.** (Суратул Анбияъ 23 аят)

Гъаб хIикмат бич1Чараб меҳаль, мұмминзабда тIадаб буго жидехъе баЧараб амру-нагыу тIубай, аврагасда нахърилъин ва ягъудияз ГIадин дин маҳсароде гъабулең суалал къечIого тей.

108. Яги нуже бокъуниш бугеб я
гъал мұмминзаби, нужеаги гъикъизе
аварагасда нужеда цере рукIараз Муса
عَلَيْهِ اسْلَامٌ **аварагасда гъикъараб ГIадин.**
Жинца иманги къун купру босарав чи
тIубанго битIараб нұхдасан къосарав вуго.

Гъаб хIал буқIана аврагзаби ритIуҳъ гъаричIого, гъезда нахърильъинчIого, гъезда данде къецандулең Гадамазулғи. Аврагасул ﷺ хIалбихъизе, гъев ГодовегIан гъавизе гъикъарди гъукъун рештIана гъаб аят. Гъеб Гамал буқIана ягъудияз Муса عَلَيْهِ اسْلَامٌ аварагасда данде гъабулең. Гъединго гъаб аяталь тIоритIел гъабулең буго Аллагъасул жَلَّ جَلَّا لِهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ рахъальлан хIукму рештIичIеб жоялдасаги гъикъарди лъикIаб гъечIольиялда: Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагас асхабзабиги رَحْمَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъечIван рукIана гъедин гъикъардиялдаса.

109. Китабиязул Гемерисезе бокъун
буго нуж иман лъун хадур гъелдаса
руссун капурзабильун лъугъизе. Гъеб
бокъиялье Гиллаги буго жиде
хIакъаб жо баянлъун хадубги гъезул

وَدَكَثِيرٌ مَنْ هَلَّ الْكِتَبِ لَوْرِدُونَكُمْ
منْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ
عَنْدَ أَنْفُسِهِمْ مَنْ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ

٦٧

нужедехун бугеб хIасад ва хIалхъубльи. Гъеб хIакъаб жо буго хирияв авараг ﷺ ва гъесул асxIабзаби ﷺ хIакъаб диналда рукIин. Гъеб буго китабиязе захIамтльун бугеб жо. Нуж гъезда тIаса лъугъя ва гъез нужеэ гъабулеб къварильги данде жаваб къечIого те, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужее цо амру бач1инегIан.

ХIакъульунго ТIадегIанав Аллагъ жиндир кинабго жоялда хIал кIолев вуго. Гъел бусурбабазе къварильни гъабулел гIадамаздаса Аллагъас цим босила жиндие бокъараб мехаль, гъесдаса гъел рорч1иларо.

110. Нужеца паризаял какал рай,
паризаяб закатги кье. Гъебгуребги
суннатаб гIамал гъабун гъабураб
льникIильги Аллагъасда اسْكِيُوب нужеда батизе буго. **хIакъульунго Аллагъ**

киналго нужер гIамалал рихъулов вуго, ва нужеэ гъелда данде мустахIикъаб жазаъ гъабизе бутев вуго.

Гъедин бугельгул, щибго мунпагIатгъечIеб дагIба-къецва гъикъардиялда рукIинчIого ахираталда нужеэ хайир бугеб, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разильунеб гIамал гъабиялда тIад ч1ей гъабе.

111. Жидехъе тIехъ къураз абулеб буго алжаналда жанир лъугъизего гъечIо
Мусал яги Гисал диналда рукIарал гIадамал гурони абуn: гъаб буго гъез хъул гъабулеб ва гъезие бокъулеб жо.

Дуца гъезда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

Нужеца бицуунеб жо битIараb батани нужер хIужа бачеха абуn.

112. Гъеб алжаналда лъугъуна жинца бацIадго Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъун,
гъесие гIибадат гъабурав чи. Жинца шаргIалда рекъон лъникIаб гIамалги гъабурав. Гъев чиясе буго Аллагъасда аскIоб ажро ва алжан. гъел гIадамазе ахираталда щибго хIинкъи гъечIо ва гъел сунцаго пашман гъаризеги гъечIо.

Нильеца гъабураб гIамал къабул гъабиялье кIиго шартI буго: ци буго гъеб гIамал гъоркъоб щибго жо гIахъал гъабичIого цохIо Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ гъабураб букин. КIиабилеб буго гъеб гIамал битIараb, шаргIалда рекъон ккараб букин. Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ ихласалда (рак1 бацIадго)

الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَقِيقَةً يَأْتِيَ اللَّهُ
بِإِنْهَا مُرِئِيَةٌ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٨٤

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَإِذَا أَنْزَلْتَكُوٰ
وَمَا نَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَيْرٍ تَحْدُودُ
عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ١٨٥

وَقَاتُولُنَّ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَيْهَا مَكَانٌ
هُدًداً وَصَدِرَتِيٌّ تِلْكَ أَمَانٌ يُرْهِمُ قُلْ هَانُواٰ
بُرْكَدَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ١٨٦

بَلِّيْ مَنْ أَشَّلَّمَ وَجْهَهُ وَلِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ
أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا حَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْرَرُونَ ١٨٧

гъабуниги, шарғалда рекъон ккечлони гъеб ғамал қъабул гъабуларо. Гъельние далил буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хадис: «Жинца ғамал гъабурав чи, гъеб ғамалатъе нильер амргуги (*хўжса далил*) гъечеб, гъеб ғамал нахъчИвала» абуn. Хадис Муслимица бицана.

Масала: китабиязул кашишаз Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ Пого ғамал гъабулеб бугониги, гъезул гъеб қъабул гъабуларо: гъезда тадаб бутелъул Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда иман лъезе ва гъесда нахърильътине.

113. Ягъудияз абуна насранияз
гъабулеб дин битараb гъечин,
насраниязги абуна ягъудияз гъабулеб
дин битараb гъечин. Гъаб киябго
къокъаяль Инжил ва Таврат тъехъги
цалулеб буго.

гъеб тъехъалда ғамал гъабулеб буқараbани гъез цо-казул дин битараbльун гъабизе ккодаан ва Мусадаги Г1исадаги عَلَيْهِمَا السَّلَامُ киясдаго иманги лъезе ккодаан. Китабияз абураалда рельльараb жо абулеб буго ғараbиязул мушриказги, цогидал жиdexh тъехъ рештингчел ғадамазги. Гъел ғараbияз абуна Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг гъечин ва хакъаб дин маълюев гъечин. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ахир къиямасеб къояль ғуккум гъабизе буго гъел китабиял хилипльараb жояльтуль Гъеб къояль кинабго жо загъирлъула ва щивасе жиндири ғамалалда рекъараb жазаъ гъабула, цоҳониги чиясе цоги чиясул мунағъазул ғакъубаги гъабуларо.

114. Жиндири зулмо күдияв щивха
вук1инев, жинца масжидазда жаниб
Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ гибадат гъабизе
гъукъулов ва гъел масжидал
риххизариже живги хъвадулев
чиyсадаса?

(Румаца байтул-мукъадас биххизабиялда рельльун ва Къурайшазул мушриказ Карғбаялда гибадат гъабизе мұмынзаби гъукъиялда рельльун). Ай гъаб ц1акъ күдияб купру ва зулму буго.

Гъел ғадамазда тадаб буқана Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рукъзабахъ Аллагъасдаса хинкъун, гъесие гибадат гъабизе лъугъизе. Гъел рукъзал риҳхизе ва ч1унт1изе гъарулеl ғадамазе дунялалда ғодобег1анлы вa хакъирлъи буго, вa ахираталда гъезие жужах1альул күдияб ғазабги буқ1ине буго.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَ الظَّبَرَى عَلَى شَيْءٍ
 وَقَالَتِ النَّصَارَى لَيْسَ الْيَهُودَ عَلَى شَيْءٍ
 وَهُمْ يَتَلَوُنُ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ
 لَا يَعْلَمُونَ مَثُلَّ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَعْلَمُ كُمْ بِهِنَّمَ
 يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ١١٣

وَمَنْ أَظْلَمُ مِنْ مَنْ نَعَمَ سَيِّدِنَا اللَّهُ أَنْ يُذَكِّرَ
 فِيهَا أَنْسُهُ، وَسَعَى فِي حَرَابِهَا أَوْ لَيْكَ مَا كَانَ
 لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا أَخَافِفُنَّ لَهُمْ فِي
 الدُّنْيَا حَزْنٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ١١٤

Къатадатица абуна: Аллагъасул جَلَّ جَلَّ тушбаби насранияз кумек гъабуна Бухтанасар абулев мажусиясе боялги рачун Байтул-мукъадас биххизе вачИндал. Гъельие Гиллаги букЛана ягъудияз ЯхЯ авараг чВаялда ццим бахъин.

Ибну жаририца абуна: гъаб аяталда бицен гъабурал гладамал руго Къурайшиязул мушрикал, Мухамад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесул асхабзаби Худайбиятальул сулх1 гъабураб къояль Маккайлда жанир лъугъине жидеца гъукъарал» -абун.

115. Т1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَّ
буго бакъ баккулеб раҳъги ва бакъ
т1ерхъуллеб раҳъги. Гъединго кинабго
жоги. Нуж г1ибадат гъабизе кинаб
рахъалде руссаниги гъенив Аллагъ вук1ула ва гъесда нуж
рихъула, нужер г1ибадатги бихъула. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّ
жиндир ц1об-рах1имат г1ат1идав вуго, гъеб кинабго г1аламалда
шолев вуго **ва кинабго маҳлукъатальул ах1валал жинда лъалев**
вуго.

وَاللَّهُ أَنْشَرَ فِي الْمَغْرِبِ فَإِنَّمَا تُؤْلُوْفُ شَمَّ وَجْهُ
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلَيْهِ ١١٥

Гъаб аят решт1изабиялье сабаб бицунаго г1алимзабазул г1емерал хилапал руго. Цояз абуна гъеб букЛанин как т1ад лъураб заман, къибра кинаб раҳъ бугеб бицинч1еб. Цояз абуна гъаб аят бугин сапаралда рук1ун, бец1аб бак1алда рук1ун, къибра лъач1они бокъараб раҳъалда русун как базе бегъиялье далил абун. Гъаб аят насхо гъабуна Кағ1баялде руссун как базе т1адабльун гъабурал аятаз.

116. Ва гъел мушриказ абуна
Аллагъас жиндие лъимал гъарунин
абун. Жив вац1идав вуго Аллагъ
Жَلَّ جَلَّ мушриказ гъесда г1унт1изабулеб
гъересиялдаса. Бет1ергъян Аллагъ щибго жоялда х1ажатав
гъеч1о.

وَقَالُوا أَتَخَذَ اللَّهَ وَلَدًا سُبْحَانَهُ وَبَلَّ لَهُ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّهُ وَقَاتَلُونَ ١١٧

Зобал ракъазул ханльи гъесда кодоб буго, гъениб жаниб бугебшинаф жоги гъесул мулк буго ва кинабго жо Аллагъасе мут1иг1аб буго. Гъес жиндие бокъухъин бижарааб буго ва бокъараб къадарги гъельие гъабураб буго. Аллагъ жиндие г1ибадат гъабизе х1акъяв Бет1ергъян вук1иналдаги мут1иг1ал руго. **Ахираталдаги кинабго маҳлукъ Аллагъасе х1елун мут1иг1льун бук1ине буго.**

Ягъудиязул мушриказ абуна малаикзаби Аллагъасул васал ругин абуn цогидал мушриказ абуна маликзаби Аллагъасул ясал ругин абуn. Гъал киналго гъереси гъарун решт1изабуна Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъаб цебе араб аят.

Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас бицараб къучлаб хадис буго: «Цониги чи гъечло жинда раглизабун жиндине заралияб жо бишулеб мехаль, гъелда сабро гъабулев Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ сабро гъабиялда рельльун. Капурзабаца абулеб буго гъесул лъимал ругин абун. Цингиги Аллагъас гъел капуразе ризкъиги къолеб буго ва сахльиги къолеб буго»-абун.

117. Жинца зобал ракъал рижарав вуго гъев Аллагъас, цебехун щиго мисал сурат гъечлого, жиндине бокъарааб х1алал.

بِدِيْعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِذَا فَنَّ أَمْرًا
فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَكُوْنُ ﴿١٧﴾

Т1адег1анав Аллагъас цо иш лъугъизе

х1укму гъабураб мехаль гъеб х1укму т1убазабула цохло «кун» абураб раг1иялдальун (мун букла, мун лъугъа) ва гъеб Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ х1укму гъабураб, гъесие бокъарааб жо лъугъуна.

Хирияб Къуръаналда жаниб: «кун абула»-ян абилялдаса мурад буго нильер Г1акъюялда рельльун, нильеда бич1унеб х1алаль хабар бицин. Гъедин гъеч1ебани Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ гъеб «кун»- абилядаги х1ажатав гъечло. Гъесие бокъарааб жо гъеб бокъарааб лах1заталь лъугъула.

118. Жидеда т1ехъ решт1ич1ел мушриказ абулеб буго: «нижедаги Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ к1алъалевани вахлю решт1унебани мун авараг вугин абун. Яги цо Г1аламат бач1унебани дур авараглъи рит1ухъ гъабун. Гъеб раг1и буго жудер Г1амал к1одольун х1ал

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا
الَّهُ أَوْ أَنْتَ أَنِّي نَاءِيٌّ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ مُّشَكِّلُوْهُمْ تَشَبَّهُتْ قُلُوبُهُمْ
قَدْ بَيَّنَاهُ لَكُمْ لَوْمَةُ وَقُوْنُونَ ﴿١٨﴾

хъубльун абулеб раг1и. Гъал мушриказ абура1да рельльара1б жо абуна гъезда церехун рук1арал къавмазги, аварагзаби гъереси гъарун, гъезда иман лъезе чух1ун. Дол цересезули гъазулигি рак1ал ц1акъ цо-цазда рельльарал руго: инкар кквеяльуль, жагъиллъияльуль, беццлъияльуль, аварагзаби гъереси гъарияльульги. Х1акъльунго лица мух1канал далилал ва х1ужаби рачун руго х1акъаб жо лъазе бокъарал ва жидеда х1акъаб жо лъалел чаг1азеги. Гъел киналго х1ужабаз гъезда бицу1неб буго мун х1акъав авараг вукин.

119. Х1акъльунго лица мун вит1ана Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ исламимияб динги босун, Къуръанги къун, мутьминзабазда алжаналдалъун рохел бицу1невльун,

إِنَّا أَنْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا
وَلَا تُنْكِنْ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحَّامِ ﴿١٩﴾

кануразе ва мушриказе газабалдаљун хінкъи къолевльуниги.
Ва дуда гыкъизе гъечо, дуда гайибги букизе гъечо дуца
хакъаб жоялда ахун хадуги гъелда раҷинчіго жужахалда

агълолъун ккаразул.

120. Ягъудалги насраниялги кидаго
дуда разильуларо ва дуда нахъги
рильльунаро, мун гъезул мекъаб
диналде вачинеған. Дуца гъезда
абе Мухаммад ﷺ: «Хакъаб
дин исламияб дин буго ва гъеб

Аллагъас къураб битлараб нух буго,
гъеб тун батлараб жо ва цогидал киналго динал къосин буго»-
абун. Гъаб хакъаб амру духье бачун хадуб ва дуда гъеб лъян
хадубги мун гъель ягъудазул ва насраниязул пасадал харбазда ва
гъезул напсазе бокъароб жоялда нахъ вильльани, Аллагъасул
газабалдаса мун цунулев кумекчи вукбуларо ва дуе квер
бакъулев чиги вукбуларо.

Гъаб жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагасда хитлааб гъабун
абураб раги гъев авараг дозда нахъ вильльинада хінкъун, гъесие
хінкъи къолеб раги гуро. Тадеганав Аллагъасда لъала жиндири
авараг гасильльуларев ва амројлда хилифъуларев вуклин. Гъаб хінкъи
къей буго гъев Мухаммад ﷺ аварагасул умматалье; гъаб хакъаб
исламияб дин бачун хадуги гъель ягъудиязул ва насраниязул нухалда
хъвадиялдаса цунизи. Кинабго купру цо буго ва гъеб цо миллат буго.
Кинаб къокъаялда цадаҳ кканиги гъезие бугеб хукму абадияб жужахи
буго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул къучлаб х1адис буго: «Дир
умматалье цо къокъа кидаго т1аса инаро жидеца хакъаб жоялье
г1оло рагъ гъабулеблъун ва гъель бергъунеллъуниги рукбула. Гъезие Ѣибиго
заралги гъабуларо гъездехун хилилъун ч1арац. Гъадин букизе буго
гъаб амро къиямасеб къо ч1езег1ан»- абуни.

Аллагъас ниль цунаги купру-ширкалъул нухда ккеялдаса.

121. Ягъудиязул ва насраниязул цо
къокъа буго Къуръаналда иман лъурал
ва жидеца гъеб битун цалулел:

гъоркъоб жо течиго ва магина
хисизабичиго. Жидехъе къураб т1ехъалда
инкар ккурал гадамал, цинги Къуръаналдаги инкар ккурал, гъель
гадамал руго жидер дунялги ахиратги гадада хварал.

وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّىٰ
تَتَّبِعَ مَا تَهْمَدُ فَلَمَّا أَهْدَى اللَّهُ هُوَ أَهْدَىٰ
وَلَئِنْ أَتَبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ أَذْرِي جَاءَكَ مَنْ
أَعْلَمُ مَالَكَ مِنَ اللَّهِ مَنْ وَلَيٌ وَلَا نَصِيرٌ

١٣٦

أَذَّرَّ إِنَّمَا أَتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتَسْلُونَهُ وَحْقَ تَلَوَّهِهِ
أُولَئِكَ بُرُّمُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ

١٣٧

Къуръан битIун цАли ва жиндир хIакъ тIубан цАлиялдаса мурад буго гъеб Къуръаналда нахърильътин. Къуръаналъ хIалал гъабураб хIалал гъабун, хIарем гъабураб хIарем гъабун, амру-нагью тIубан, Ааллагъасе жIакъл^{جَلْ جَلْ} гIибадат бацIцад гъабун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис буго:

«Дир напс жинда кодоб бугев Аллагъасул цАралдалъун гъедула дун: үониги чи гъечIo, ягъудияв вукIа яги насранияв вукIа, жидеда дир хабар рагIарал ва дида иман лъечIел, жал жусекахIалда лъгъунеллъун гурони». ХIадис имам Муслимица бицана.

122. Я Исаилил лъимал! Нужеца цоги ва цогиги нухаль ракIалда щвездабе дица нужеес къурал гIемерал ва кIудиял нигIиматал, ва нуж цогидал умматаздаса

يَبَيِّنُ لِئَسَرَاءَ يَلِيلَ أَذْكُرُ وَأَنْعَمَتِي أَتَقِيَّ أَنْعَمْتُ
عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَلْتُ كُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٢٣﴾

Ток1 гъарурабльиги: аварагзаби ритIун ва тIахъал рештIун.

123. Ва нуж гъеб къиямасеб къояльул гIазабалдасаги хIинкъа, гъеб къояль цо напсалье цоги напсалъул жазаъ гъабулереб, гъеб напсалдаса ришват, гIак1а ва цогидаб жо босулареб. Гъельие цоги чиясул шапагIаталъ мунпагIатги гъабулареб, ва жидее щибго квербакъиги гъечIеб.

Гъаб кIиябго аяталда магIна реIъльъарал аятал цереги рачIун рукIана. Гъал такрар гъариялдаса мурад буго китабиял кантIизари ва аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърильъиялда гъесизари: жидер тIахъазда гъесул цАрги сипаталги, гъесул хIакъикъатги бицун бугельъул ва жидеда гъев хIакъав авараг вукIинги лъалеб бугельъул.

124. Ва дуца умматалда бице Мухаммад : ПадегIанав Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **Ибрагым аварагасул хIалбихы гъабураб заман, гъесда амру-нагью гъабун ва шаргIиял тIадкъаял гъарун.**

* وَإِذْ أَبْتَلَنَا إِنَّهُمْ رَبُّهُمْ بِكَمَّتِ فَأَتَمْهَنُ
قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَالْوَمِينَ
دُرْبِيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدَيِ الظَّالِمِينَ ﴿١٢٤﴾

Ибрагымимица жинда тIад къараб жоги берцинго тIубана.

Цинги БетIергъянас Ибрагымида عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: Дица мун гIадамазе имамльун гъавизехъин вуго, гъезда дин мальулев аварагльун ва гъел дуда нахърильъуневльун»-абун.

Ибрагымимициаги абуна: «Дир наслоялдасаги гъаре, БетIергъян, имамзаби (аварагзаби)» – абуn. **ПадегIанав Аллагъас** جَلْ جَلْ абуна: «Гъаб дир къотIи ва кIудияб хираллы капурзабазе шоларо»-абун. Гъельъул магIна буго: дур наслоялдаса имамзаби

гъаризе руго, амма гъеб хиралъи Дида мутІигІльуларел зулмучагІазе бүкізде гъечіо.

ПадегІанав Аллагъас جَلَّ لَهُ طَرَفُ الْأَيْمَانِ وَكَانَ أَعْلَمُ مَنْ يَرَى Ибрагым avaрагасул халбихы гъабуна абураб рагіяльуль магІна гъечіо гъев БетІергъан Аллагъ Ибрагымниша عَلَيْهِ السَّلَامُ гъабизесеб жо лъаларев вукІин, гъельуль магІна буго гъеб иш халкъалда загыр гъаби.

125. Гъединго дуца уматалда бице
МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дица хирайб
КагІба руқъ тъабураб заман, кинабго
рахъальян г'адамал жинда т'аде
рачунебльун ва жинда аск'ор г'адамал
хинкъичшого руқ'унебльунги.

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَنَابَةً لِّلْتَائِبِ وَأَمْنًا وَلَخَّصَدْنَا
 مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصْلِحٌ وَعَاهَدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ
 وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَ بَيْتَنَا لِلطَّاهِيرَيْنِ
 وَالْعَكَفَيْنِ وَلَرَبِّ الْمُجْوَدِ
(١٥)

Гъеб КагІба рукъальуль хурмат кіодо гъабун, гъелда аск'ор до инсанас цоги инсанасе г'акъуба- къварильи гъабулароан жагылаб заманаяльуль г'ара比亚зги.

Дица г'адамаздаги абуна: «Нужеца Ибрагымил макъам ккве гъельда аск'ор ч'ун Ааллгъасе جَلَّ لَهُ طَرَفُ الْأَيْمَانِ как балеб бакІльун»-абун.

«Ибрагымил макъам» абула кагІба руқъ балеб мехаль Ибрагым авараг жинда т'ад ч'ун вукІараф гамачалда. Гъаб заманаль гъеб гамачі кагІбаяльуль рагъоялда дандбитІун, жинда т'ад хассаб х'ужра (къубба) гъабун буго. КагІба рукъалда сверухъ т'аваф гъабун лъугъараф мехаль гъеб гамачалда нахъехун чун КагІбаялда вуссун как базе суннатаб буго.

Ва дица амро гъабуна Ибрагымиды ва гъесул вас ИсмагИлида нужеца гъеб КагІба руқъ кинабғаги чорокаб жоялдаса бац'ад гъабе абун. МагІнавияб чороклы буго Аллагъасда ширк гъаби, загыираб чороклы буго инсанасул ракІ къалеб щинаб жо.

КагІба руқъ бац'ад гъабеян амру гъабуна гъениб Аллагъасе г'оло т'аваф гъабулел г'адамазе зарал бугеб жаялдаса. ИгІтикан гъабун гъеб масжидалда ч'олел г'адамазе зарал гъабулел жоялдасаги, ва рукуғI-сужда гъабун как бан, цогидабги г'ибадат гъабун КагІба руқъги, сверун бугеб масжидги даймго Аллагъ جَلَّ لَهُ طَرَفُ الْأَيْمَانِ рехсолеб бакІльун гъабурал мұмінзабазе зарал гъабулел жоялдасаги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагым аварагасул миллаталдаса руго ниль. Гъельуль магІна буго гъаб исламияб дин ва гъельуль г'емерисел х'укмаби Ибрагым аварагсда Аллагъас جَلَّ لَهُ طَرَفُ الْأَيْمَانِ малъараф диналда рельзьларал, гъеб дин т'убазабулел рук'ин.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг'аббасица абуна: Ибрагым عَلَيْهِ السَّلَامُ

аварагасул Аллагъас хал бихъи гъабурал калимаби рукіана: Аллагъасул амруялда мутігільун хъанчие лагълы гъабулеб жиндири къавмалдаса ватілань. Залимав хан Намрузида цеве чей, гъесие Аллагъ цо вукіналъе далилал рачун. Гъеб къавмалъ кутакаб щаги бакун жив жанив рехизе хікму гъабураб мехаль, гъеб хінкъараб ва захіматаб амруялда сабро гъаби, цинги жиндири ватілан тун Аллагъасул диналье Гюла гъижра гъабун, Шамалъул ракъалде ин.

Аллагъас жинда тад къараб х1алаль Гадамазе гъоболльи гъаби ва гъеб гъоболльи гъабиялье жиндири напс ва мал х1алтізаби. Аллагъас ж1акълъе вас хъвеялдалъун амру гъабидал гъелда сабро гъабун, амру тубазе лъугтин. Аллагъасул салам лъеяв Ибрагим авараг вуто суннат гъаби (обрязание) малъ-рас къунц1и, чорхол рац1ц1алъи гъаби ва гъел гурел цогидалги жиндаса нильеен нухъльун бачіарав.

126. Ибрагим عليه السلام аварагас

Аллагъасда гъарараб ғуж бице

Мұхаммад صلی اللہ علیہ وسالہ дуца дур

умматалда: «Я дир Бетіргъан Аллагъ

ж1акълъ! Гъаб Кағіба руқь бугеб бак1 ва

гъелда сверухъ бугеб ракъ дуца гъабе

жиндири баракат бугебельун ва гъенир

Гадамал хінкъичіго х1алхъон, божун рукіунебельунги. Гъаб

ракъалда бугеб халқъялье дуца батіи-батіяб т1аг1ам ва піхъ

ризкъильунги кье. Гъеб ризкъи ғемерабельун ва х1алалабельун

дуда иман лъурал, дур аварагзаби ва дур т1ахъал ритіхъ

гъарурал мұмынзабазе кье»-абун.

Аллагъас ж1акълъ абуна: «Дица гъеб ризкъи діда инкар ккуразеги

къела, гъаб дунялалъул рокъор ругел дагъабго заманаяль»-абун.

Дица гъел рижун ругельул ва гъезие ризкъи къуна абуңа дір мулкалъе

ва милкалъе (боц1и-мал) кколеб щибго мұкъсанлъиги гъечіельул.

Цинги ахираталда купру-ширкалда ғарав чи дица жужах1алъул

щадул ғазабалъуль ккезавила ва гъесие щибго хвасарлъиги

букінаро. Щ1акъ квшаб ахир буго инсанасе жужах1алда ккей ва

щ1акъ квшаб агадияб руқъиги буго гъеб.

127. Гъединго кағіба руқь балеб

мехаль Аллагъасул свалат салам

льеяв Ибрагим ва Исмагіл (гъесул

вас) аварагас Аллагъасда ж1акълъ гъари

гъабураб ғужги бице умматалъе вагізальун ва пикру гъабизе

сабабельун: Я нижер Бетіргъан Аллагъ! Гъаб нижер ғамал дуца

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَّ أَجْعَلْ هَذَا بَدَاءً مِنَّا

وَزَرْقُ أَهْلَهُ وَمِنَ الشَّمَرَتِ مَنْ مَنَّ مِنْهُمْ بِاللَّهِ

وَأَيْمَوْرُ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمْتَعَهُ قَلِيلًا

ثُرَّاصَطَرُهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمُصْدِرُ ﴿٧﴾

къабул гъабе.

Мун разильяялъе сабабльун ккезегъабе, Гладада хварабльун гъабуге. **Хлакъльунго мун кинабго жо раг'уев ва кинабго жо лъалев вуго.** Нижер гъамалги бихъула дуда, дуг'аги раг'ула ва нижер рек'ел иманги, дуда х'ели ва дуе мут'иг'ильги лъала.

128. Я нижер Бет'ергъан Аллагъ!

Дуца ниж к'иявго гъаве дур амруялда нахърильъараздаса: т'убараб х'алалъ дур ах'камал т'ад росарал ва г'ель т'оразарулелльун. **Ва нижер наслу-**

зуриталдасаги гъабе дуда мут'иг'аб уммат. Дур къадро к'одолъи лъалел, жал дур лагъзал рук'ин лъалел ва дуе мут'иг'ильун, х'елун г'ибадат гъабулел.

Ва дуца нижеда лъазабе дуе г'ибадат гъабулеб к'яг'ида. Г'еб каг'ба рукъалда х'ажгун г'умра гъабулеб к'яг'идаги лъазе гъабе. **Ва** дуца нижер тавбо къабул гъабе, нижер мунағъал чурун нижеда мун гурх'я. **Хлакъльунго мун ц'акъ тавбо къабул гъабулев,** лагъзадерица тавбо гъабизе бокулев ва дуда иман лъурал лагъзадерида дунялалдаги ахираталдаги гурх'улев вуго.

129. Я нижер Бет'ергъан Аллагъ!

Гъаб каг'ба рукъ бугеб ракъальул агълюялда дуца авараг вит'е: гъезухъе дур дин босун ва гъезда гъоркъосан жив вугев. Гъезие дур аятал ц'алулев ва гъезул х'укму баян гъабулев. Гъезда дур т'ехъ лъазабулев ва г'ельда рек'он г'ибадат гъабизеги лъазабулев.

Г'яв Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вуго, хирияб Къуръан жиндиҳъ к'ун г'еб Маккаялъул агълюялда ва кинабго г'аламалда расуллъун жив вит'араф ва жинца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ каламалда рек'он, г'есие г'ибадат гъабизе халъкъ ах'ларов.

Ва жинца каг'баялда сверухъ бугеб агълу қупру-ширкалдаса бац'ад гъабулев. Хлакъльунго мун ц'акъ гуч бергъарав хан вуго дуда данде щивго чи вахъунарев. **Дур гъабулеб ишалъуль ц'акъ х'икмат камилавги вуго:** жинда жаниб маслаҳлат бугеб, цо мурад бугеб жо гурони гъабуларев.

Т'адег'анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ Халилуллагъ жинда ц'ар тарав (Аллагъасе вокъулев) Ибраг'им عَلَيْهِ الْكَلَمُ жинда гъаризе виччана ва гъесда гъаниб ц'ебе хъвараб дуг'аги рак'алда рехана (илгъам гъабуна), г'ельда жаниб бугеб к'удияб х'икмат нильеэ загъир гъабун.

رَبَّنَا وَجَعَلْنَا مُسْلِمَيْنَ لَكَ وَمِنْ ذُرَيْتَنَا^{١٨٤}
أَمَّةً مُّسْلِمَةً لَكَ وَارَنَا مَنِ اسْكَنَنَا
إِنَّكَ أَنْتَ الْوَكِيلُ الرَّحِيمُ

﴿١٨٤﴾

رَبَّنَا وَبَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مُّنْهَمْ يَتَلَوَّ عَيْنَاهُمْ
هَآيَتِكَ وَقَعَدْلَمْهُمْ الْكِتَابُ وَالْحِكْمَةُ^{١٨٥}

وَيُزَكِّيْهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

﴿١٨٥﴾

Гъаб дугIаялдалъун Ибрагым عليه السلام аварагас гъарараб жоги хIакъльана, Аллагъас جل جلاله гъеб дугIаялье жаваб гъабуна: дунялалда бугеб кинабго батIи-батIияб тIагIам Маккайлда бачIуна, хирияв авараг МухIамадги Маккайлда гъавуна ва гъенив вукIадго авараглъиги къуна. Купру-ширкалдаса бацIцIад гъабун, цохIо Аллагъасе гIибадат гъабулеб бакIельун КагIбарукъги гъабуна. Киналниги бусурбаби жинда Гашикъльун рукIунеб, чанго нухаль зиярат гъабуниги ракI ГорцIулареб ва ч1алгIин бассунаребльун, Гадамазул ракIал жинда ц1алебльун, Аллагъасул جل جلاله рукиги гъелда сверухъ бугеб Макка х1арамги, Мина, Гарафа, муздалифаги гъабуна.

130. Хирияв авараг Ибрагимил диналдаса щивго чи вуссуларо, жив ахIамакъав, жинца напс хIакъир гъавулев вукIун гурони.

Гъединал ахIамакъал руго ягъудиязул ва насраниязул МухIаммад صل اللہ علیہ وسَطَّر аварагасда нахърильльинчIелги ва Аллагъасда جل جلاله ширк гъабун цогиги жоялье лагъльни гъабулел Гадамалги.

ХIакъльунго дица Ибрагым авараг тIаса вищана ва хира гъавуна гъаб дунялалда авараглъи къун, гIемерал умматазе эменльун ва имамлъун гъавун. Гъев ахираталдаги свалих1иназдаса вукIизе вуго: Аллагъас جل جلاله жинда Гагар гъарурал, жидее тIадегIанал макъамал ва Аллагъ разильни бугел.

131. Ва гъев Ибрагим عليه السلام аварагасда Аллагъас абураб Гуж рехсе, умматалье вагIзальун: мун Аллагъасул جل جلاله

амруялда нахъвильлья: гъесда мутIигIльун ва цогидаб кинабго жо тун, Аллагъасул дин тIубаялда тIад ч1абун. **Ибрагимица абуна:** «Дун г1аламалъулго БетIергъанасе мутIигIльана ва гъесул амруялда хIелун, мукIурлъун, нахъвильльана»-абун.

132. Ва гъаб дица хъвадизабулеб дин ва миллат нужецаги гъабеян

Ибрагим عليه السلام аварагас жиндир льималаздаги васият гъабуна. Гъесул вас ЯгIкубицаги عليه السلام гъабуна гъебго висият. Гъес абуна: «Я дир льимал! ТIадегIанав Аллагъас جل جلاله нужее тIаса бишун буго Аллагъ ю гъавулеб исламияб дин.

وَمَنْ يَرْجِعْ بَعْدَ مِلَّةٍ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مِنْ سَفَهٍ
نَفَسَهُ وَلَقَدْ أَصْطَفَيْتَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ
فِي الْآخِرَةِ لِمَنِ الصَّالِحِينَ ١٣٢

إِذْ قَالَ لَهُ دَرِيْهُ وَأَشْلَكَهُ قَالَ أَشْكَنْتُ لَرِيْ
الْعَادِيْمِ ١٣٣

وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمَ بَنِيهِ وَعَقْوَبَ بْنَيْهِ
إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَى لَكُمُ الْأَدِيْنَ فَلَا تَسْتُوْنَ

إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ١٣٤

Вореха нужер цонигияв гъеб исламияб дин гъабулелльун гурони хоге ва нуж гъеб диналда даймлье »-абун.

Жинда Аллагъасул салам лъеяв ЯгІкъуб вуго Байтул-мукъадас барав. Ибрагим аварагас КағІба баялда ва ЯгІкъубица Байтул-мукъадас баялда гъоркъоб кікъого сон бугин абуна цо г1алимзабаца.

133. Нуж ЯгІкъуб عليه‌الله‌آءَ أَنْتَمْ أَنْتُكُمْ شَهِدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ
аварагасда
аскIорищ рукIарал я гъал мушрикал
ва капурал, гъев ЯгІкъуб хвалда
Іагарльун, гъес лъималазда васият
гъабулеб мехаль.

Ай нуж гъенир рукIинчю, амма нужеда гъеб хабар xIакъаб букIин лъала аврагзабаз бицун бачIарааббугельул. **Гъев ЯгІкъубица**

жиндир васазда абуна: нужеца щиб жоялье лагъльи гъабизе бугеб дун хун хадуб абун. Васаз абуна: нижеца лагъльи гъабизе буго дур ва дур умумузул Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ: Ибрагимица, ИсмагИлица, Исх1акъица жиндие лагъльи гъабурав цоҳю Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ вуго гъев, жиндие шарик гъечIев ва ниж гъев Аллагъасе мутIигIал руго»-абун.

Гъаб васият гъабиялдаса ва нильеда гъаб лъазабиялдасаги мурад буго, киналго аварагзаби Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ цо гъавулел рукIин, киназулго дин ислам букIин ва цоҳю Аллагъасе гурого, цоги батIияб жо гъоркъоб кун, дин гъабизе бегъуларебльи лъазаби. Дин абураб рагIиги ислам абураб рагIиги цого магIна буго: гъаб кIиябго рагIияльул магIнаги мукIурльун, мутIигIльун, нахърилълин буго ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ кинабго амру-нагью тIубазаби буго.

Масала: дун бусурманчи вуго абураб рагIияль щибго мунфагIат гъабуларо, гъес исламальуль ахIкамал тIуразаруле гъечIони. Дун Аллагъасул диналда вуго, яги гъесие дин гъабулов вугин абураб мехаль, гъев чи вукIине ккола киналго Аллагъасул тIадкъаял тIуралев, как-к1ал, закат-xIажги гъабулов. Аллагъасул дин ц1унулев ва гъельул тушбабазда вагъулов. Ракъалда тIад цоҳю Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ гурони мутIигIльи, лагъльи бегъуларельул, гъебги Аллагъасул амру бугельул, исламияб дин ракъалда бук1иялье яхI бахъиги Аллагъасе гъабулеб диналъул бишун кIудияб рукну (бутIа) буго.

Дин абураб рагIияль xIакъаб бугониги батIулааб бугониги цо жоялье мутIигIльи, гъелда нахърилълин баян гъабула. XIакъаб дин абураб мехаль гъеб дин Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ цо гъави ва гъесие лагъльи гъаби

إِذْ قَالَ لِتَنِيْهِ مَا نَعْبُدُ وَنَنْبَغِيْلُ وَاسْحَقَ إِلَهًا وَجَدَأَ وَنَحْنُ لَهُ نَعْبُدُ إِلَهَكُمْ وَإِلَهَنَا إِنَّا لَكُمْ بِإِنْرِهْكُمْ وَإِنَّمَا نَعْبُدُ إِلَهًا وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُنَّا مُسْلِمُونَ

۲۷

бук1уна.

134. Гъеб уммат: Ибрагым авараг ва гъесул наслуяльуль аварагзаби ва мұмминзаби, жал церехун арал лъикЛаб

уммат буго: нильең нахъ рильтъиналье мисалльунги руго. Гъез гъабураб лъикЛаб

гәмалалъуль кири гъезие буқIине буго. Ва нужеца гъабураб лъикЛаб гәмалалъуль кириги ва квешаб гәмалалъуль жазаъги нужең буқIине буго. Ва нужеда гъикъизе гъечIo ахираталда доз гъабураб гәмалалдаса. Гъединго доздаги гъикъизе гъечIo нужер гәмалалдаса. Ахираталда Аллагъасда үзере чөлеб къояль щибаб напсаль жиндир жаваб къезе буго.

135. Гъаб аят рештIизабияльте сабаб

бицана: яғъудиязул Гәбдуллағы

абулең чияс аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

абуна: «ХIакъаб төрітIел ва хIакъаб

дин гъечIo нижеда гъабулеб дин гурони. Мун нижеда нахъ вильъаны мун витIун ккезе вуго»-абун. Гъединабо жо абуна насраниязги. ТәдегIанав Аллагъас абулең буго.

Гъез абулең буго: нуж яғъудиязул яғи насраниязул диналда рукIа, нуж ритIун ккезе ругин абуң. Дуңа гъезда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ниж руго Ибрагимил миллаталда ругел; ритIун Чарал, цохIo Аллагъассе جَلَّ جَلَلَهُ гурого лагълиги гъабуларел, киналго аварагзабазда иманги лъолел. Ва гъев Ибрагым عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг жинца ширк гъабулевлъунги вуқIинчIo, жидеца ширк гъабулезда гъоркъоса нахъеги ана. Нуж, яғъудиял ва насраниял, гъев Ибрагимил диналда гъечIo, нижеда гъабулеб жоги батIулаб дин буго.

136. Нужеда китабиязда ва мушриказда

абе, я гъал МухIаммад аварагасда

иман лъурал Гәдамал: «Нижеда

Аллагъасда جَلَّ جَلَلَهُ иман лъуна ва

нижеда рештIизабураб Къуръаналдаги

иман лъуна. Гъединго нижеда иман

лъуна Ибрагимида, ИсмагIилида,

ИсхIакъида, ЯгIкъубида ва гъесул

лъималазул лъималаздаги рештIизарурал т1ахъазда»-абун.

Ибнукасирица абуна: ЯгIкъуб عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасул анЦила кIиго вас вуқIана. Гъезие лъималги гъаруна ва гъеб щибаб къокъаялда «сибII»

تَلَكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَقْنَا لَهُمَا كَبِيتَ وَلَكُمْ
مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْعَلُونَ عَمَّا كَانُوا
يَعْمَلُونَ

(٢٧)

وَقَالُوا إِنَّكُمْ نُوْهُدُ إِنَّكُمْ رَفِيَّ تَهْدِي وَأَقْبَلَ
مَلَأَ بَرَّهُ حِينَفَاً وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشَرِّكِينَ

(٢٨)

قُلُّوا إِمَّا بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْنَا وَمَا أَنْزَلَ
إِلَيْنَا بِهِمْ فَإِنْ سَعَيْلَ وَإِنْ سَحْقَ وَيَعْقُوبَ

وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى

وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ زَيْنَهُمْ لَا فُرِيقَ

بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

(٢٩)

абуна. Гладамазда жаниб анцила киго батияб умматги (сибитиги) лъргъана абун.

«**Ва Муса** عليه السلام **аварагсухъе** **къураб** Тавраталдаги, **ва** **Писа** аврагасухъе **къураб** Инжилдаги иман лъуна. Гъал гурелги цогидал аваргзабахъе Аллагъасул جل جلاله **рахъальян** **бачланцинаб** жоялда нижеса иман лъуна, гъезул цонигиясада **тъоркъоб** **батланъиги** **гъабуларо»-абун.**

Гъел киналго руго Аллагъасул جل جلاله жидеда божилъи гъабурал, халкъалде дин малъизе ритарал гладамал. **Ва Нижги** гъев Аллагъасе мутлигъал, гъесул **амруялда** **нахърильъарал**, гъесул аварагзабазул عليهم السلام нухдаса хъвадулел руго. Гъел ягъудиял ва насраниял гладин Аллагъасул диналдаса бугеб цо жо ритихъ гъабулел, цогидаб жо гъереси гъабулел, гъельда инкар кколел гъечо ниж.

137. Гъаб **нужеса** **льураб** **халаль**
иманги **льуни**, **ва** **нужгогъадин**
Аллагъасул جل جلاله **кинабго** **амруялда**
нахъги **рилььани**, **гъел** **китабиял**
ва **мушрикал** **битараб** **нухда** **жал**
тиоритарал **рукъуна**. Гъедин иман лъеялдаса руссан, Чухун
Чани, гъел гладамал **хакъаб** жо къваригъарал чагъи гуро, гъел
руго **Мухаммад** صلى الله عليه وسلم, дудехун тушманлық **квей** **ва** **дургун**
дагъба **бокъарал** **гладамал**.

Аллагъасул جل جلاله мун гъезул квешльиялдаса цунизе вugo **Мухаммад** صلى الله عليه وسلم **ва** дуе гъес гнейи гъабизе буго. Ай Аллагъ вugo дуе кумек гъабулев ва квербакъулов. **Хакъльунго Аллагъ** جل جلاله **жинда** **хакъаб** жо **рагъулев**, жинца гъеб къабул гъабулев вugo. **Жинда** **кинавго** чиясул хъвади, **гамал-хасият** **льалев** **вugo** **ва** щивасе гъесул гамалалда рекъараб жазаъ гъабизесевги вugo.

138. Гъаб **ниж** **жинда** **ругеб** **исламияб** **дин**
буго **Аллагъас** **нижер** **чорхоль** **бессарааб**,
нижер **сипатльун** **гъабураб** **дин**. **Тладеганав**
Аллагъ جل جلاله **вugo** **бишунго** **льикъаб** **жиндир**
лагъзадерие **льикъаб**, **мустахикъаб** жо гъезул **сипатльун** **гъабизе**.
Ва **ниж** **гъев** **Аллагъасе** **гъбадат** **гъабулел** **руго**, **гъев** **гуреб** **цоги**
жоялье **гъбадат** **гъабулел** гъечо.

139. Дуца **китабиязда** **абе** **Мухаммад** صلى الله عليه وسلم: **ниж** **нижес** **хужа-далил**
бачун **къалъалелиш** **ругел** **Бетлергъан**
Аллагъасул **хакъальуль**: **ниж** **ругин**

فَإِنْ أَمْوَالُ مِثْلِ مَاءٍ أَمْنِثُ بِهِ فَقَدْ
 أَهْتَدَ وَأَوْلَيْنَ تَوَلَّ فَإِنَّهُمْ فِي شَقَاقٍ
 فَسَيَكْفِيَهُمْ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

١٣٧

صِبْغَةُ اللَّهِ وَمَنْ أَحَسَنْ مِنْ اللَّهِ
 صِبْغَةً وَمَنْ لَهُ مَدْرُونَ

١٣٨

قُلْ اتَّخَذَجُنَانِ فِي اللَّهِ وَهُوَ بُنَاؤَرْبُكُمْ
 وَلَنَا أَعْدَدْنَا وَلَكُمْ أَعْكُلُكُمْ وَمَنْ لَهُ
 مُخْصُصُونَ

١٣٩

Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ роқуулел, цогидал гъечин абуң. Нуж Аллагъасул лъимал ругин, аварагзаби нужедаса ругин, цогидаздаса гъечин абуң. **Тәдеганав Аллагъ** جَلَّ جَلَّهُ **нужерги нижерги Бетлергъан** вукінгун цадахъ ва ниль киналго гъесул лагъалги рукіун.

Ва нижека гъабураб **Гамалальуль** жазаъ нижес буго, нужека гъабураб **Гамалальуль** жазаъ нужес буго. **Ва амма** ниж руго гъев **Аллагъасе баціладаб** дин гъабулен: гъесул аварагзаби ритіухъ гъарун ва гъев Аллагъ туреб жоялте Гибадат гъабичіго.

Нижес гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ вокияльуль ва гъесие мұтігілъияльуль нижер ихлас буго (рак1 бац1ц1алы, хиянат гъеч1олы). Нижека Аллагъасде щибго жо **Гахъал** гъабуларо гъесие Гибадат гъабияльуль. Нижеда гъев Аллагъ нижер Халикъ ва Разикъ вукін якынго лъала ва гъельда рекъараф **Гамалги** гъабула.

ИбнұхатІбіца абуна: гъаб дунял кинағо беңілъи буго, Гелмуялъул нур хутізегілан. Гъеб Гелмуғи Гадада хвараб жо буго, жинда **Гамал** гъабураб хутізегілан. Гъеб **Гамалги** кинағо Гадада холеб буго, жиндиль ихлас бугеб **Гамал** хутізегілан. Гъеб ихласги маңілдальун бүкіуларо. Гъеб ихлас щола Аллагъасе Гибадат Гемер гъабиялдальун ва даймғо гъев ракілда Чезавиялдальун-абун.

140. Яги нужецайшаб абулеб, я гъаб китабияб ағыло: **Хакъльунго**

Ибрагым, Исмагіл, Исхакъ, Ягікъуб ва гъезул лъималги яғыудиял рукіанин абуң, яги насраниял рукіанин абуң.

Дуза гъезда абе Мұхаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нужищ ругел **Хакъикъат** лъалел яги Аллагыищ جَلَّ جَلَّهُ вугев гъеб **Хакъикъат** лъалев?»- абуң.

Аллагъас абуң буго гурищ гъел аварагзаби исламияб диналда рукіанин ва гъел яғыудиял яги насраниял рукіичін абуң. **Жиндир зулмо** ц1ик1к1араф щивха вукіунев жиндие **Хакъльунго** лъалеб, жидека ц1алулеб т1ехъалда бугеб Аллагъасул рахъальян бугеб нұғілъи бахчулездаса? Гъечіо гъездаса зулмо ц1ик1к1арал Гадамал.

Китабияз бахчана Инжил-Тавраталда Мұхаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вачіналдағын бицуңеб рохел, ва гъез бахчулеб буго Ибрагым عَلَيْهِ السَّلَامُ ва цогидалги аварагзаби исламияб диналдағын рачіарал рукіин, ва жегиги гъел яғыудиял, насраниял рукіанин абуң гъересиги бицуңеб буго.

Ва амма Тәдеганав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ гъапулав гъечіо гъеб квшаб къавмалъ гъабулеб **Гамалалдаса**. Кинағо гъезул **Гамал** бихүлеб

أَمْ قَوْوُنَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَافُوا
هُدًى أَوْ نَصْرَى قُلْ إِنَّمَا أَعْلَمُ بِأَعْلَمُ اللَّهُ
وَمَنْ أَطْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةَ عِنْهُ
مِنَ اللَّهِ وَمِنَ اللَّهِ يَعْلَمُ عَمَّا يَعْمَلُونَ

ва лъалеб буго Аллагъасда, ва гъезие жидер г1амалалда рекъараф жазаъ гъабизе буго.

141. Доб цебе бицен гъабураб Ибрагым аврагасул ва гъесул лъималазул умматал гъез гъабураб Гамалгун цадаҳъ жал цере арал руго. Гъель умматазе буқ1ине буго жидеца гъабураб Гамалальъул жазаъ ва нужееги буқ1ине буго нужеца гъабураб Гамалальъул жазаъ. Ва нужеда гъикъизе гъечIo доз щиб Гамал гъабураб абуn, ва гъездаги гъикъизе гъечIo нужеца гъабураб Гамалалдаса.

تَلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسِبَتْ
وَلَكَمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُنْسِلُونَ
عَمَّا كَفَرُوا يَعْمَلُونَ (١٤١)

142. Г1адамазул жидер лъай дагъал, Г1акъло загIипаз абизе буго: «Гьев Мухаммадги, ﷺ жидер гъесул асх1абзабиги къиблаялдаса руссинаураб жо щиб бугеб? Киналго аварагзабазул къиблальун жиб буқ1араф Байтул мукъадасалдаса щиб жояль гъель цоги рахъалде руссинаураб?»- абуn. Дуца абе Мухаммад, ﷺ, «Бакъ баккул рахъги ва бакъ т1ерхъул рахъги Аллагъасе ﷺ буго, гьев Аллагъас жиндие бокъарав чи битIараф нухда т1овит1ула, ниж кинаб рахъалдехун руссаниги БетIергъан Аллагъасе нижер Г1ибадат бихъула ва лъала»- абуn.

*سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مَنْ أَنْتَ أَمْ لَهُمْ حُنْكَارٌ
فَلَتَهُمُ الْأَلْيَ كَافُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَسْرِقُ وَالْعَرْبُ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطِ مُسْتَقِيمٍ (١٤٢)

Мадинаялде щун хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас ва асх1абзабаз цо лъагъелги бащадабигиган заманалъ (16-17 моң) как балеб буқ1ана Байтул-мукъадасалдэе руссун. Хирияв авараг ﷺ жиндир хуултъун, жиндие бокъун вук1унаан Маккаялдехун вуссун как базе: гъениб бугельул бишун цебесеб ва бишун хирияб Аллагъасул рукъ-кагIба.

Тадег1анав Аллагъас ﷺ гъезда кагIбаялде руссун бай как абилелде щебе рештIараф буго гъаб аят, къибра хисизабураб мехаль ах1макъал, мунаппикъал чаг1аз абизе бугеб жо бишун ва гъезие къолеб жавабги бишун. Гъабги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул муг1жизат буго, гъалда жаниб хадуб буқ1унеб жо бишун бугельул.

143. Дица нуж х1акъаб динулисламалда т1орит1арал г1адинго, я гъал Мух1аммадида ва Къуръаналда иман лъурал муъминзаби, нуж лъик1аб, мисалияб умматльунги гъаруна, къиямасеб

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا كُمَّةً وَسَطًا
لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونُ الرَّسُولُ
عَلَيْهِ كُمْرُ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي
كُنَّتْ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْمَمَ مَنْ يَتَبَعُ الرَّسُولَ

къояль цогидал умматазул
г1адамазе нуг1зalтьун рук1изе:
гъезухъе аварагзаби рач1иялье ва
гъезда Аллагъ цо гъавун гъесие
г1ибадат гъабеян абиялье. Нуж
гъезие нуг1зalтьун рук1ула нужеца
иман лъун бугельул киналго
аварагзабазда.

مَنْ يَقْلِبُ عَلَىٰ عَقِيقَيْهِ وَلَنْ كَانَ
كَبِيرًا إِلَّا عَلَىٰ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ
الَّهُ يُضِيعُ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ
يَأْتِ النَّاسَ لَرًّا وَفُرَجٌ ١٣٢

Гъединго нужер авараг Мух1аммад ﷺ нужее нуг1льи гъабулов вук1изе вуго нужехъе Къуръанги бац1ц1адаб суннатги швездабиялье. Ва дица мун жинда вуссун вук1араb къиbла хисиги гъабич1о, дида загъирго лъзегурони унгого иман лъурал, аварагасда нахърильльулел г1адамал ва жидер иман заг1ипал, мунапикъал г1адамалги: цо дагъабго сабаб ккарабго дуда г1айб ч1валел ва динги реххун толел. Гъеб къиbла хиси зах1матаб масъалальунги лъугъана цо къавмалье. Амма жидер иман камилал Аллагъяс жал т1орит1арал мутьминзабазе гъеб амруялда нахърильльин щибго зах1матаб жо буk1инч1о. Гъез x1икматал ц1ехолел рук1инч1о, щай? Сундуе г1оло? абуn суалал къолел рук1инч1о. Аллагъясул جَلَّ جَلَّ رахъальбан аварагас ﷺ цо амру бицараб мехаль щибго шакъли гъеч1ого гъелда нахърильльунел рук1ана.

T1адег1анев Аллагъяс جَلَّ جَلَّ иман лъурал г1адамазул иман г1адада хвезабуларо: ай гъезие мунпаг1ат, маслах1ат гъеч1еб жо гъезда малъуларо: къиbла хисана абуn церекун рарап какал г1адада холаро. Гъаб раг1и Аллагъяс решт1изабиялье г1илла буk1ана, цо г1адамаз аварагасда ﷺ гъикъи Байтул-мукъадасалда руссун как балел рук1арал ва гъеб x1алалъ хварал г1адамазе щиб буk1изе бугеб абуn. **X1акъльунго T1адег1анав Аллагъ** جَلَّ جَلَّ жиндир халъкалда ц1акъ гурх1улев ва жиндир рах1матал г1емерав вуго.

144. X1акъльунго дида бихъана

Мух1аммад ﷺ дуца бет1ер эхеде бурхун мун зобалаздахун валагъулов гъеб къиbла Кағ1баялде сверизабизе бокъун. Дица мун вуссизавила мун разияб къиблайла: Дур к1удияв эмен Ибрагъим аварагасул къиблайла. Дуца дур гъумер ва черх буссизабе как базе вахъараb мехаль, масжидул x1арам (Кағ1ба) бугеб рахъалда. Ва

قَدْرَى تَقَلُّبٌ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ فَأَنْوَلَتَكَ
فِي نَلَّةٍ تَرَضِّهَا أَوْلَى وَجْهَكَ شَطَرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامَ وَحَيْثُ مَا كُنْشَرْ قَلْوَأُ
وَجُوهَكَ كُمْ شَطَرْ دُوْلَةَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَحَقُّ مِنْ زَيْغَمَ
وَمَا اللَّهُ بِغَنِيلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ١٣٣

нужецаги, я гъаб Мухаммад ﷺ аварагасул уммат, нужер тъурмал Кагбаялдехун руссизаре как балеб мехаль, кире нуж рогониги.

Х1акъльунго жидехъ т1ехъ къурал, гъеб ц1алуле китабиязда лъала гъаб къибла кагбаялдехун сверизаби Аллагъасул амруялдалъун бугеб х1акъаб жо буқ1ин. Гъедин лъалеб бугониги гъез г1адамал шақдари зарун, питнаялда ккезарулел руго. **Аллагъ гъез гъабулеб жо лъаларев, гъелдаса гъапулав гъеч1о** ва гъезие буқ1изе кколеб жазаъ гъабулев вуго.

145. Бичасх1аги Мухаммад ﷺ мун гъеб китабияб ағылуюлъухе г1емерал х1ужабиги рачун вач1аниги, мун жинда вуссараб къибла бит1араб буқ1ин ва гъеб Аллагъасул амруядалъун буқ1ин бицун, гъел дур къиблаялда нахърильульаро. Ва мунги гъеч1о гъезул къиблаялда

нихъвильуневльун, Аллагъас дуда Каг1ба рукъалда вуссаян амру гъабун хадуб.

Гъел китабиялги гъеч1о цоял цоязул къиблаялда нахърильульунелльун: Насраниял ягъудиязул къиблаялда нахърильунаро ва ягъудиял насраниязул къиблаялда нахърильульунаро. Жудеда гъоркъоб бугеб тушманлы ви х1ал хъубльиялье г1оло, к1иябго къокъа бандисраилазул аварагзабазул уммат бугониги.

Духъе х1акъаб амру бач1ун хадуб ва Жабраил вит1ун Къуръанги решт1изабун хадув мун гъел китабиязе бокъараб жоялда нахъвильльани, х1акъльунго мун вук1уна зулму чаг1аздаса, дуца к1удияб мунағъ гъабун буқ1унельуль.

Аллагъасда гъезда нахъвильульунаребльи, гъедин бугониги умматалъе ваг1за-насих1аталъе абуна гъаб раг1и. Ай жинди хирияв аварагасе Аллагъас х1инкъи къураб мехаль дол китабиязда нахъвильльин, яги гъезда рекъон вук1ин к1удияб мунағъ бугин абуң, гъаб хит1аб нильеда гъабураб буқ1ин бич1изе ккола, ва нильъль Аллагъасул тушбаби рокъун, гъелгун рекъон рук1изе бегъуларо.

146. Жидехъе т1ехъ къурал китабиязул г1алимазе Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухаммад авараг лъала жидерго лъимал лъалебг1ан лъик1. Тавраталда

وَلَيْنَ أَتَيْتَ الَّذِينَ أَقْرَأْنَا الْكِتَابَ بِكُلِّ
إِيمَانٍ مَّا تَرَى إِعْوَاقَتْنَاكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ
قِبْلَهُمْ وَمَا يَعْصُمُهُ بَتَابِعُ قِبْلَةَ بَعْضٍ
وَلَيْنَ أَتَعْتَثَرَ أَهْوَاءَ هُنْ قَدْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ
مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا مَرَأَ الظَّالِمِينَ

١٤٥

الَّذِينَ أَتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا
يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُرُّ وَإِنَّ فِي قَاتِلِهِمْ
لِيَكُتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

١٤٦

ва Инжилалда гъесул мух1канал сипатал рицун рук1ун. Гъедин бугониги гъезул цо къокъа х1акъаб жо бахчулел руго, жидеда гъеб лъялебги буқ1адго.

Жудер ханльи, къадро к1одолъи, жидеे бугеб маг1ишатияб кумек т1аса ине бокъич1ого, гъел капурлъулел руго х1акъаб жоялда инкар ккун, жидеда нахърильльяралги капур гъарулел руго. Гъал руго жидер дарамалье къарал, ч1орого хут1арал г1адамал: дунялалда бугеб дагъаб рах1ат босарал, ахираталда буқ1араф алжанги къун ва жужах1алье жалги х1акъльярал.

Гъаб аяталда жаниб жинда кант1изе рекъараб к1иго жо буго.

Т1оцебесеб буго: Г1умарасх1абас Г1абдуллагъ ибну Саламида رَحْمَةُ اللَّهِ عَنْهُ гъикъана (аварагасда иман лъун гъесда нахъвильльярав Мадинальуль ягъудиязул г1алим вуто гъав): «Дуда Мух1аммад лъялиш дурго вас лъялеб х1алалъ?»-абун. Г1абдуллагъица абуна: «Жегиги ц1ик1к1ун ва лъик1 лъала дида гъев Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! Зобалазул жинда божулов Жабраил عليه السلام решт1ана ракъазул жинда божулов Мусада عليه السلام гъев аварагасул сипатал рицун. Гъездальун дида гъев лъана ва дун щибго шаклти гъеч1ого гъев авараг вук1иналда божарав вуго»-абун.

Цинги Г1умар رَحْمَةُ اللَّهِ عَنْهُ асх1абас Г1абдуллагъильт бет1ералда убач гъабуна.

К1иабилеб буго: Аллагъас جَلَّ جَلَّ ягъудиязул ва насраниязул г1алимзабазда цоги умматалъул г1адамазда ч1валелдаса ц1ик1к1ун г1айиб ч1валеб буго, гъез х1акъаб жо лъан хадуб гъелда инкар гъабулеб бугельул ва гъеб бахчулеб бугельул. Жидеда лъараб г1елму бахчулел киналго г1алимзабазе бугеб х1инкъи къей буго гъаб. Гъелда т1орит1ел гъабулел аварагасул х1адисалги руго.

147. Гъаб дуда вах1ю гъабураб

الْحُقُوقُ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونُنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

жо диналъул ва къиблаялъул

х1акъальуль, Аллагъасул رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рахъальван бугеб х1акъаб жо буго, мун гъелда шакдарулездаса вук1унге.

Гъаб хит1аб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъабураб буго, амма гъелдаса мурад гъесул уммат буго. Хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жив шакдарулов вук1уларо, умматалда гъоркъор рук1уна иман заг1ипал, мунапикъал, капурал г1адамал. Гъезда хит1аб гъабулеб буго нуж шакдарулел рук1унгеян абуни.

148. Щибаб умматалье жидер къиблиаги жидер аварагги вуго, Аллагъасе г1ибадат гъабизе гъезда нахърильльунел. Нуж

وَلَكُلُّ وِجْهَةٌ هُوَ مُولِيهَا فَاسْتَقِرُوا
الْخَيْرَاتِ إِنَّ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُلِّ اللَّهَ حِيمًا
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

киналго лъик1льи гъабизе цере кколелльун рук1а, я гъаб Мух1аммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ уммат. Нуж кире ругониги, киг1ан рик1к1адал ракъазда ругониги, Бет1ергъан Аллагъас нүж х1исаб- суал гъабизе данде гъаризе руго. Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ жина бо жиндир х1ал к1олев, жиндие бокъарааб жо гъабулев вуго.

149. Мун киве сапаралье унев вугониги, кире нүж щваниги, как балеб меҳаль нүжер гъумер ва черх Каг1баяльуль раҳъалде буссине гъабе. Гъаб къибла сверизе гъабияльуль амро Аллагъасул раҳъальян багеб х1акъаб амро буго. Т1адег1анав Аллагъ нужеца гъабулеб жо жинда лъаларев жив гъелдаса гъапулав гъеч1о.

150. Гъанжеги Аллагъас абулеб буго: Нуж кирехун сапараль унел ругониги нужеца как бай масжидул х1арамальуль раҳъалда руссун. Кире нүж ч1ун ругониги, гъениби как бай добго масжидул х1арамальуль раҳъалда руссун: г1адамазул нужеда г1айиб ч1ван к1альазе рес гъеч1ого буқ1ине.

Ягъудияз абиch1ого буқ1ине нижер диналда даг1баги буго бусурбабазул, нижер къибла масжидул акъсаялда руссун какги балеб буго абуn. Маккаяльуль ва цогидал мушрикацаги абиch1ого буқ1ине Мух1аммадица жив Ибрагимил миллаталдаса вуго абулеб буго, амма гъесул къибла Каг1баялда вуссунев гъеч1о абуn.

Гъель капуразул, мушриказул г1орхъолья рорч1арал, жидеца цониги жо къабул гъабуларел г1адамал щиб бицунги нужеда къацандизе руго. Нужеца гъезул к1вар гъабуге ва нүж гъездаса х1инкъуге, дидаса х1инкъа нүж. Гъаб къибла нүжер к1удияв эмен Ибрагимил къиблалльун буқ1араб каг1ба рукъалдехун ссверизе гъаби нүжее дир ниг1матал т1оразе гъари буго ва дир раҳъальян нүжее бугеб хиралъиги буго. Гъаб амро гъадин бугельуль нүж бит1араб нухда т1орит1ун ккей ва гъельда хъвали мурадги буго.

Г1алимзабаз абуна: гъаб къиблалльул бицун т1ат1алааго аятал решт1изаруна, гъеб Къуръаналда жаниб т1оцебесеб насхо буқ1иналь, гъельда г1адамал ругъунлъизе ва мут1иг1льизе. Насхо абула цо х1укму

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطَرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِذَا لَمْ يَعْنِيْ مِنْ رَبِّكَ
وَمَا اللَّهُ بِغَيْرِ فِلِ عَمَّا تَعْمَلُونَ ١٤٩

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطَرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُ نُشَرِّفُكُمْ
وَجُوهُكُمْ شَطَرَهُ لَئِلَّا يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ
حُجَّةٌ إِلَّا لِلَّهِ الَّذِينَ ظَاهَرُوا مِنْهُمْ فَلَا يَخْشُوْهُمْ
وَلَا خَشْوَفُ لِأَنَّمَا يَعْمَلُونَ عَلَيْكُمْ وَأَعْلَمُ
تَهَتَّرُونَ ١٥٠

хвездабун цоги х1укму решт1иналда.

151. Нужеे ниг1матал т1оразарун
къибла сверизабуна дица нужедаго
гъоркъосан расулы صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
вит1аравг1адин, нужеे дир
Къуръаналъул аятал ц1алулев, нуж

купро-ширкальул чорокъиялдасаги рац1ц1ад гъарулов, нужеда
хирияб Къуръаналъул ах1камалги ва бац1ц1адаб суннатги лъазе
гъабулев ва жегиги г1емерал, перехун нужеда лъалел рук1инч1ел
диналъул ва дунялалъул ах1камал нужеда лъазарулов.

152. Дица нужеे гъал к1удиял ниг1матал
къун ругелъул **нужеца дун рехсе** дие
т1аг1ат г1ибадат гъабун, дир амро
нагью т1убан, дица **нужги рехсела** нужеे
г1емераб кири гъабун, нужер мунағыал чурун. **Ва нужеца дир**
ниг1матазе щукро гъабе, гъель ниг1матал дир рук1ин лъан,
гъезда данде рецц гъабун. **Нужеца гъель ниг1матазда инкар** ккоге
ва нужеца г1асильабиги гъаруге.

Жинда Аллагъасул салам лъеяв Муса аварагас абуна: «Я дир
Бет1ергъян Аллагъ кин дица дуе щукро гъабилеб»-абун. Мусада
Бет1ергъян Аллагъас абуна: «Дуца кидаго дун рак1алда ч1езе гъаве,
дун рехсе ва дуда дун к1очонге. Дуца дун рехсараб заман дие щукро
гъабураб заман буго. Дуда дун к1очараб заман мун дида капурлъараб
заман буго- абун.

Аллагъасе щукру гъаби раг1абазда лъун ва Гамалалдалъун букула.
Гамал цадахъ гъеч1ел раг1аби Аллагъасул цим бахъиялда Гагарал
рук1ула. Ниг1матазе щукру гъаби буго гъель ниг1матал Аллагъ разильи
т1алаб гъабун харж гъари. Сахъиялье щукру гъаби буго гъеб Аллагъасе
Г1ибадат гъабиялье х1алт1изе гъаби. Г1елмуялье щукру гъаби буго
гъелда Гамал гъаби ва гъеб цогидазда малты. Г1оло жигъяд
гъабиялда буссине гъаби ва жидее зулму гъабуразе квер бакъи
гъабиялда буссине гъаби. Гъаб мисал буго Аллагъас къурал киналго
ниг1матазе щукру гъабияльул .

153. Я гъал иман лъурал г1адамал,
нужеца дунялалъул ва ахираталъул
умуразуль сабро гъабиялдалъун ва
какал раялdalъун квербакъи т1алаб

كَمَا أَنَّا سَلَّمَنَا فِي كُلِّ رَسُولٍ مِّنْكُمْ بَتَّلُوا عَيْنَكُمْ
أَيْمَانَتَنَا وَبَرَّكَيْكُمْ وَيَعْلَمُكُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةُ وَيَعْلَمُكُمُ مَا لَمْ تَكُونُوا عَلَمُوكُمْ (١٥)

فَإِذَا كُرُونَ فِي أَذْكُرْكُمْ وَأَشْكُرُونَ
وَلَا تَكُونُونَ (١٥)

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَسْتَعِنُو بِالصَّدِيقِ
وَالصَّادِلَةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّادِقِينَ (١٥)

гъабе. Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ жудеца сабро гъабуле^л
г1адамалгун цада^х вуго, гъезие квербакъуlevльун, гъел
ц1унуlevльун, гъел гуч гъаруlevльун вуго.

Сабро гъабураб мехаль инсан лъик1льялде щола, гъалат1 заralалдаса
ц1унаравльун вук1уна. Как баяльги инсан кинабго г1одобег1анаб
къабих1аб пишаялдаса нахъе ч1вала.

Саброги лъабго бат1ияб буго: ци буго Аллагъасда г1асильич1ого,
х1арамаб жо гъабич1ого сабро гъаби. К1иабилеб буго Аллагъасе
т1ар1ат г1ибадат гъабиялда т1ад ч1ун сабро гъаби. Лъабабилеб буго
ци къварилъи, балагъ т1аде щедал сабро гъаби. Аллагъасе г1оло,
гъесда мут1иг1льун, гъесул амројлда нахъ вилъльун сабро гъабурав
чи х1исаб гъеч1ого алжаналда ина абуңги буго.

**154. Нужеца абуге я гъал мутьминзаби,
Аллагъасе г1оло гъазават гъабулаго
шагъидльун ккарал г1адамал хун ругин
абун, гъел шагъиздаби ч1аго руго, амма
нужеда гъеб лъаларо.**

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٍ
بَلْ أَحْيَاهُ وَلَكِنَ لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥١﴾

Имам Муслимица бицараб х1адисалда жаниб буго: «Шагъидзабазул
рух1ал г1урчинал х1анч1азда жсанир лъун алжаналда жсанир жсуде^л
бокъаралъул сверулел рук1уна. Гъезул ч1олеб бак1 буго Аллагъасул
г1арщалда гъоркъ ругел чирхъязда. Гъенир гъел ч1едал Бет1ергъан
Аллагъас гъикъула: «Щиб бугеб нуже бокъараб жсо» абуң гъез абула:
Я нижер Бет1ергъан! үогиги щиб нижсе бокылеб, үонигиязе къеч1еб
г1емерал ниг1матал дуца неҗsee къунги рук1адго абуң. К1иго лъабго
нухаль гъеб суал жсуде^л къедал ва жсаваб гъеч1ого жсал толареб
лъадал, шагъидзабаз абула: нижсе бокылан гъанжеги дунялалда
т1ад руссине ва дур диналье г1оло рагъун хвезе» абуң. Т1адег1анав
Аллагъас гъезие жсаваб гъабула: «Дир х1укмо буго хун хадур дунялалде
т1аде руссунареб» абуң.

**155. Дица нужер х1албихъи гъабила я
гъал мутьминзаби, дагъабго жоялдалъун:
х1инкъиялъул раҳъальян, яги**

وَلَئِنْبُوْنَتَكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْحَوْفِ وَالْجُوعِ
وَنَقْصٌ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ
وَلَيَسْ أَصْبَارِنَ ﴿١٥٢﴾

ракъизарун, яги къечезарун, яги нужер
боц1и т1аса ине гъабун, нуже вокъара^в
чи хвезавун, нужер пихъал дагъ гъарун. Гъаб х1албихъи гъабураб
мехаль жидеца сабро гъабуранг1адамазе дуца к1удияб рохел
бице Мух1аммад صلی اللہ علیہ وسالہ:
ахираталда кири ва алжан бук1ине бугин абуң. Гъал къварильабазда
сабро гъабич1ого, гъеб Аллагъасул х1ал бихъи бук1ин лъач1ого

ч1вач1вадарал г1адамазе ахираталда г1азабги буқ1ине буго.

156. Гъел г1адамазда бице рохел, гъезда цо الَّذِينَ إِذَا أَصْبَثْتُمُوهُمْ مُّصِيبَةً قَاتَلُوا إِنَّمَا لِلَّهِ
كُلُّ قُوَّةٍ وَّإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
къварилъи щвараб мехаль жидека абулел:

«Ниж, нижер хъизам боц1игун цадахъ

١٥٦

Аллагъасул милк буго, жиндие бокъараб

х1укму нижее гъабулов ва жиндие бокъухъин гъеб х1укму
т1убазеги гъабулов. Ахираталда ниж киналго гъев Аллагъасде
руссине руго х1исаб мизан гъабизе ва жазаъ гъабизе»-абун

157. Гъал муъминзаби руго жидеда
Аллагъасул ц1об рах1мат бугел ва
Аллагъас жал реццарап. Гъел руго
х1акъаб нухда т1орит1аралги.

أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّنْ زَيْنَهُمْ وَرَحْمَةٌ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهَنَّدُونَ

١٥٧

Жинда Аллагъ разильяяв Г1умарасх1абас абуна: «Дида цониги къварилъи щвеч1о, жинда жаниб лъябго лъик1лъи буқ1ун гурони: дир динальуль дида къварилъи щвеч1о (гъеб жо лъик1лъи буго), гъеб къварилъи цебеккун щварапласа к1удияб буқ1инч1о (гъабги лъик1лъи буго). Т1адег1анав Аллагъас нильеда щвараб къварильялда данде ц1акъ к1удияб жазаъ гъабулов буго, гъебги Аллагъасул раг1и буго: (цинги гъаб цебе хъвараб аят ц1алана 157аят).

Жинда Аллагъ разильяй Умусалматидаса х1адис бицана: «Цо къояль дихъе Абусаламат вач1ана (Умусаламатил рос) ва гъес абуна: Дида Бичасул авараг абулев раг1ана: Цониги чиясде къварилъи щвараб мехаль гъес абуни «إِنَّمَا لِلَّهِ الْحُكْمُ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» абун, цинги гъаб дуг1аги гъабуни: Я дир Аллагъ дуца дун ц1уне гъаб къварильялъул квешаб ахиралласа ва дие гъелласа лъик1аб жсо хисун кье абуn. Аллагъас гъесул дуг1а къабул гъабила» абуn.

Абусаламат хвараб мехаль дица гъадаб раг1иги абуна ва дуг1аги гъабуна, цинги дида рак1алдаги кканы: гъанже дие Абусаламатидаса лъик1ав ѹив вук1инев абуn. Дир г1идда т1убан хадуб Бичасул аварагас дун жиндине т1алаб гъабуна. Аллагъас дие ѹив вук1арасдаса лъик1ав рос къуна» абуn. Х1адис буго къокъ гъабун хъвараб. Х1адис имам Муслимица бицана

158. Гъаб аят решт1инабиялье сабаб
бицун Анас رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1абас абуна:
нижеда рак1алде кколеб буқ1ана
сафа ва марва муг1рузда гъоркъоб
хъвалид жагъилаб заманалъул жо бугин
ва исламалде русун хадуб гъенир

*إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْأَةَ مِنْ شَعَابِ اللَّهِ فَمَنْ
حجَّ الْبَيْتَ وَأَعْتَمَرَ فَلَدْجَنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ
يَطَوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فِإِنَّ اللَّهَ
شَاكِرٌ عَلَيْهِمْ

١٥٨

хъвадизе бокъун буқ1инч1о. Цоги г1узро буқ1ана гъеб к1иябго маг1арда мушриказ лъурал хъанчал рук1ин, жидеца гъезда кверал раҳъулел, ва гъездаса баракат т1алаб гъабулел. Цинги т1адег1анав Аллагъас гъаб аят решт1изабуна:

Х1акъльунг0 Сафа ва Марва Аллагъасул диналъул г1аламатаздаса руго, гъедальун Аллагъасе г1ибадат гъабулел. Щив чи вугониги жинца Каг1ба рукъалда x1аж гъабун яги г1умра гъбурав, гьев чиясе мунағы, къварилы гъеч1о гъеб к1иялдаго гъоркъов жив хъвадунилан. Паризаял г1амалал гъарун хаду сунната г1амалал т1аде ц1ик1к1изаруни, гъесул г1амалалда данде г1емер кири гъабулев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّ ва инсанас гъабулеб кинабго г1амал жинда лъалев вуго, щивниги чиясе кири муқъсан гъабуларо.

159. Дица решт1изабураб x1акъаб т1орит1елги, баянал г1аламаталги жидеца раҳчулел г1адамал, Дица гъеб жидехъе къураб т1ехъалда жаниб баян гъабун буқ1ун хадуб.

Масала жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул сипатал раҳчи, гьев x1акъав авараг вук1иналда т1орит1ел гъабулел. Гъал г1адамал руго Аллагъас жиндир раҳ1маталдасан рик1к1ад гъарулел ва малаикзабазги, г1адамазги жал рик1к1ад гъарулел ва жидее нағ1ана къолел; гъезул къабих1ал пишабазе г1оло. Аварагасул сипатал раҳчун, Тавраталъул x1укмаби хвазарун ва цогидалги жидерго дин хвезабулел г1амалал гъарун.

160. Амма жидеца тавбо гъабун квешаб г1амал тарал, жидер квешаб г1амалги лъик1алда сверизабурал, ва жидеца баҳчулеб буқ1араф жоги загъир гъабун баян гъабурал,- дица гъезул тавбо къабул гъабула, дун гъезда т1асаги лъугъуна, гъездаги гурх1ула. Дун ц1акъ гурх1улев ва ц1акъ тавбо къабул гъабулев вуго.

161. Х1акъльунг0 Аллагъасдаги гъесул расулаздаги, гъесул диналдаги инкар ккурал, тавбо гъабич1ого, иман лъеч1ого купруялда жалги хварал,- гъезда Аллагъасул ццим баҳъи буго, киналго малаиказул ва г1адамазулги ццим баҳъиги буго. Аллагъас гъел жиндир раҳ1маталдаса рик1к1ад гъарула,

إِنَّ الَّذِينَ يَكْمُنُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ
وَالْهَدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا يَبَيِّنَهُ لِلنَّاسِ فِي
الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَعْنِيهِمُ اللَّهُ
وَيَعْنِيهِمُ الْلَّعَنُونَ (١٤)

إِلَّا الَّذِينَ تَبُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَأُولَئِكَ
أَنُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا أَتُوَّبُ إِلَى رَحْمَةِ
الْجَنَّةِ (١٥)

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَا قُوَّا وَهُمْ كُفَّارٌ
أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ
أَجْمَعِينَ (١٦)

г1адамаз ва малаиказ гъезие лаг1нат ах1ула. (проклятие наг1ана).

162. Даимго рук1инельун жужах1алда حَلَّيْنِ فِيهَا الْأَيْخُوفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ
льугъизарула, гъезие щибго г1азабги бигъа وَلَا هُمْ يُنَظَّرُونَ
гъабуларо, ва гъел жужах1алда къот1изе ١٦٣
нахърахъун толаро. Ай, дунялалдаса
 рат1альяралго жал г1азабальуль скола.

Лаг1нат къей абураб раг1ияльуль маг1на буго квешаб дуг1а гъаби:
 дуе наг1ана батаги абураб раг1ияльуль Аллагъасул цим бахъаги дуда
 абураб маг1на гъабизе бегъула. Гъаб раг1и бусурманичиясул к1алдиса
 къват1иб г1умруяльго бач1ич1ониги гъесда к1ал гъикъи бук1ине
 гъеч1о ва шарг1алда какараб жо буго лаг1нат къей. Киниги г1аммаб
 х1алалъ капуразе ва мушриказе лаг1нат къей бегъизабун буго: гъез жал
 рижарав, хъихъулев, хвездаруев Бет1ергъанасда инкар ккун бугельуль
 ва жалго жидеца лаг1наталье мустах1икъалльун гъарун ругельуль.
 Цо пуланав (жив лъалев) капурчиясеги лаг1нат къеч1ого лъик1 буго:
 гъесул ахир кин кколеб Аллагъасда гурони лъаларельул.

163. X1акъльунго нужеца жиндине وَإِنَّهُ كُوَكُبٌ إِلَهٌ وَحْدَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ
лагъъли гъабизе x1акъав Аллагъ ٤٧ جَلَّ جَلَّهُمْ
 цо Аллагъ вуго, жинца нуж рижарав, нужее
 ризкъиги къолев, жинда релъльярав
 щивго гъеч1ев жиндир черхалъуль ва сипатальуль ва пишабазуль.
Жив гурев цоги гъеч1ев вуго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّهُمْ : кинабго г1аламалда
 жив гурх1улев, гъезие ниг1матал къолев ва дунялалдаги
 ахираталдаги мутьминзабазда жиндир гурх1ел г1емерав.

Авараг مадинаялда вугеб мехаль гъаб аят решт1изабуна
 абуn раг1идал, Маккаялда ругел Къурайшиязул мушриказ абуна: гъаб
 кинабго г1аламалъе цо Аллагъ кин г1олев абуn. Цинги Т1адег1анав
 Аллагъас гъаб хадуб бугеб аят решт1изабуна Аллагъ цо вук1иналда
 ва гъесул x1ал к1олиялда т1орит1ел гъабулеб:

164. X1акъльунго гъал зобал-ракъал, إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَآخِتَارِ
 гъезда жанир ругел г1ажаibal
 махлукъялгун щадахъ, **рижияльуль ва** الْأَيْلِ وَالْهَارِ وَالْفَلَكُ الَّتِي تَجْزِي فِي
сордо-къо цояль цояб хисияльульги الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ
 к1удияб x1икмат буго Аллагъ цо
 вук1иналда ва гъес кинабго жоялъул
 тадбир гъабулеб бук1иналда т1орит1ел
 гъабулеб. **Г1адамазе мунпаг1ат бугеб** الْسَّمَاءِ مِنْ مَأْكُوْلٍ فَأَحَبَّ إِلَيْهِ الْأَرْضَ بَعْدَ
жоялдалъун ралъдада т1ад гумул مَوْنَاهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَنَصَرِيفِ
хъвадияльульги: даран базар гъабизе الْرِّيحِ وَالسَّحَابِ الْمَسَحِّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ
 وَالْأَرْضِ لَا يَكُتُبُ لِقَوْمٍ يَعْقُلُونَ ١٦٤

ва ральдал ниг1матал росизе,

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ зодисан ц1ад решт1изабиги, гъелдалъун бакъван, хур- хер гъеч1ого буқ1араб ракъ ч1аго гъабун, гъелда т1ад боц1уе, ва г1адамазе хур-хер, пиҳъал рижизариги буго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1икмат ва г1аламат. Гъеб ракъалда т1ад г1емерал бат1и-бат1иял рух1 ч1агольаби т1ирит1изарияльульги буго к1удияб х1икмат.

Жидер сипат бат1иял, т1абиг1ат бат1иял, черх бат1иял: киназго гъекъолеб лъимги цогояб буқ1ун, кваналеб херги рељълараб буқ1ун. **жиндиего бокъухъин гъури хисизабияльульги:** г1уж хисизабун, раҳъ хисизабун жиндир амруялда рекъон, квегъун, зобал-ракъазда гъоркъорнак1к1алхъвадизарияльульги,-к1удиялг1аламатал руго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вук1иналда ва гъесул х1ал к1ольиялда т1орит1ел гъабулел, жудеда жо бич1ч1улел ва г1акъло бугел г1адамазе.

Гъаб цох1о аяталда жаниб Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир маҳлукъаталъул г1ажаibal жалазул миқъо тайпа бицана, гъелдалъун Аллагъ цо вук1иналда т1орит1изе ва ваг1за-насих1ат босизе.

Т1оцебесеб буго: зобал рижи ва гъезда жаниб бугеб бакъ, моц1, ц1ваби рижи.

К1иабилеб буго: ракъ бижи ва гъелда т1ад бугеб ва жаниб бугеб жо бижи: борхатал муг1рул, гъваридал ральдал, гучал г1орал, герчал роҳъал, жавғъар-яқъуталъул, г1арац-меседалъул ва цогиги г1емерал мағ1данал рижи.

Лъабабилеб буго: сордо-къо цояль цояб хиси: цояб халальун цогидаб къоқъульун, цояб гвангъун цогидаб бең1льун, цояб инсанасе мағ1ишат-яшав гъабизе санаг1ат бугеб, цогидаб гъесие рах1аталъе бугеб.

Ункъабилеб буго: ральдалда т1ад хъвадулел муг1рулг1адал к1удиял гуми: къай-матах1аль жал ц1урал, жидеца г1адамал ва х1айванал раччулел, цох1о гъурияль гъел щерехун ва нахъехунги рачулел.

Шуабилеб буго: кинабго жо ч1агольиялье сабабльун гъабун бугеб ц1ад: жиндие бокъараб къадараль, бокъараб бак1алда Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиб базабулеб.

Анлъабилеб буго: Аллагъас ракъалда т1ад т1ирит1изарун ругел г1емер бат1и-бат1иял х1айванал ва г1адамал: жидер къер, сурат, т1абиг1ат бат1и-бат1иял, г1ажаibal гъунарал жидер чурхдузул ругел.

Анкъабилеб буго: гъури хъвадизаби. Гъеб гъури жиб берда бихъулареб гъава буқ1ингун цадаҳъ ц1акъ жиндир гуч бергъараб жо буго. Гъель муг1рулги риҳхизарула, гъвет1-херги къолболъан баҳъула, мина-милкги ч1унтизабула, ральгадги багъаризабула. Гъеб гъури дунялалда ч1аголыи буқ1иналье чара гъеч1еб сабабги буго: цох1о лах1заталь гъури ч1ч1ани

рух1 бугеб щинаб жо хвезе бегъула, кинабго жо мах1изиги бегъула.

Микъабилеб буго: жинда жаниб г1емер льим бугел нак1к1ал. Щибо жояль кквеч1ого зоб-ракъалда гъоркъор ч1ч1ун рук1унел, гъездаса чваххараб льималъ к1к1алал ц1езарулеb.

Жив цогояв Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жив вац1ц1адав, жиндир гуч бергъарав вуго. Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цовук1ин лъзэ гъалрехсарал ва цогиги г1емералг1аламатал рук1аниги, гъесда иман лъоларел, гъевгун цадаҳъ цоги алагъзаби кколел мушриказул бицуn, Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

165. Г1адамаздаса цо къокъа буго

жидеца Аллагъги جَلَّ جَلَلُهُ тун, жидее лагъльи гъабизе алагъзабильун хъянчал ва г1адамал кколел.

Муъминзабазе Аллагъ вокъулев г1адин жиде гъел рокъулеb ва гъезие лагъльи гъабулел. Кинниги жидеца цох1о

Аллагъасе г1ибадат гъабулел, гъесда

иман лъурал г1адамал жидее Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вокъин цик1к1арал руго гъел мушриказдаса.

Гъал купру-ширкалдальун жидер напсазе зулмо гъабулел г1адамазда лъалебани кинабго къуват ва къудрат Аллагъасда кодоб буқ1ин ва ахираталда жидее гъабулеб г1азаб ц1акъ гучаб буқ1инги, гъезда лъалаан кинаб къварильи ва зах1матльи гъез жидерго напсазе гъабизехъин бугебали.

166. Щиб къо бугеб гъеб ахираталда х1исаб мизан гъабулеб къо, ва кин гъенир г1адамал рук1унеб бицуn Аллагъас абулеб буго:

Дунялалда жал церехъабильун рук1арал, жедеда хадур г1адамалги рильтъарал ва жидеца гъел къосинеги гъарурал г1адамаз инкар кcola жал нахърильльун рук1арал г1адамаздаса. Гъел киназдаго бихъула Аллагъасул гучаб г1азаб ва гъеб г1азаб бихъидалго щивав жиндир напсалда машгъульун цо-цаздаса руссула, ва гъезда гъоркъор рук1арал бухъеналги къот1ун кcola.

167. Цинги жал нахърильльун рук1аразги абула: «Нижее дунялалда т1ад руссине рес буқ1арабани, нижецаги инкар кквезе гъел ниж къосизарурал г1адамазда, гъез нижеда инкар ккураб г1адин ва цох1о Аллагъасе лагъльи гъабизе»-абун.

وَمِنَ الْأَنْبَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنَّدَادًا
يُحْبُّونَهُمْ كَحْرِبُ اللَّهِ وَالَّذِينَ أَمْنَوْا شَاءُوا
حَسَّالَهُ وَأَوَّرَى الْلَّبِنَ ظَلَمَوْا إِذَا
يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا
وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ

(١٦٥)

إِذَا تَرَأَ الظَّالِمُونَ أَتَتْهُمُ الْأَنْذَارُ أَتَبْعَثُ
وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ
الْأَسْبَابُ

(١٦٦)

وَقَالَ الْنَّبِيُّ أَتَبْغُو لَوْلَانَ لَنَاكِرَةَ
فَنَبَرَّأُ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّأْتُ وَلَمْ تَأْكُ ذَلِكَ
يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ حَسَرَتْ عَلَيْهِمْ
وَمَا هُمْ بِخَرَجِينَ مِنَ النَّاسِ

(١٦٧)

Гъедин Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ г1адамазда бихъизабула жидер квешал г1амалаздалъун гъезда бач1унеб къварильи, ва Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъель жужах1алъе х1акъ гъарун, гъенире рехун хадур, къват1ире рахъунелги гъеч1о.

168. Я гъал г1адамал! Нужеца гъаб дунялалда ругел ниг1матаздаса кванай, гъель ниг1матал нужеек х1алалалльун рук1ун ва нужер черхалье ва г1акълюялье зарал гъабуларелги рук1ун.

Ва нуж нахърильльунге щайт1аналъул нухазда. **Х1акъльунго** гъеб щайт1ан нужер х1акъаб, баянаб тушман буго, гъеб гъедин буқ1иналда нуж щибго шаклъуге. Дағъабго г1акъло бугев чиясда гъеб амру балъгоги хут1уларо.

Дунялалда ругел ниг1матал Аллагъас киназего г1ам гъарун ругельул ва кинавниги чи жиндие ризкъи къолев, жив хъихъулов вугельуль, Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ киназдаго г1аммаб хит1аб гъабун абулеб буго нужеца ниг1матаздаса кванай абуна. Гъель х1алаллъун рук1ун абураб раг1ияльул маг1на буго: Капурчияс ниг1матал кваназе рук1ин загъиралда, нильеда бихъулюб бак1алда гъесие х1алалал ругеб г1адин. Амма ахираталда гъесие г1азабалъе рук1уна гъель: гъель ниг1матал жиндие къурав Бет1ергъян лъяч1ельул ва гъесие щукруги гъабич1ельул.

Абу гъурайратидаса бицарараб къуч1аб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я гъал г1адамал! **Х1акъльунго** Аллагъ жисив бац1ы1адав (*лыик1ав*) буго ва Гъес лъик1аб, бац1ы1адаб жсо гурони къабул гъабуларо. **Х1акъльунго** Аллагъас иман лъурал г1адамаздаги амру гъабуна аварагзабазда гъабураб амру. Т1адег1анав Аллагъас абуна: Я гъал аварагзаби! Нужеца х1алалаб, бац1ы1адаб жсо кванай ва лъик1аб г1амалги гъабе_абун. Гъединго Аллагъас абуна: Я гъалиман лъурал г1адамал! Нужеца х1алалаб, бац1ы1адаб жсо кванай, дица нужеек къураб ризкъиялдаса – абуна. Цинги аварагас чо чи рехсана жинцица халатаб сафар гъабулев, Аллагъасде гъарун зодихъе квералги рим1улев: «я дир бет1ергъян, я дир бет1ергъян» -абун, жисив х1урул ц1урав, жиндири расги хичарев (ай черх ва рас чурич1ого г1емер заман барав). гъесул квенги х1арамаб бугев, гъекъолеб жсоги х1арамаб бугев, рим1улеб жсоги х1арамаб бугев, жинда т1ад х1арамаб жоялдалъун гъанги рек1араф. Гъадинав чиясе Аллагъас жсаваб кинха гъабилеб?! абуна».

169. Х1акъльунго гъеб щайт1аналь нужеда амру гъабула кинабго квешаб, къабих1аб жоялдалъун, ва гъель нуж

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُّ أُوْمَانٍ فِي الْأَرْضِ حَلَّكَدَ طَبَّيْسًا وَلَا تَتَّبِعُ عَوْطَاتَ السَّيْطَنِ إِنَّهُ لَكُلُّ مَعْذُولٍ مُّبِينٌ

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ x1акъальуль нужедаго лъалареб жо бицизе т1амула.

Гъединаб макроц1ик1араб щайт1аналда нужмут1иг1льуге. Аллагъасда унго-унго, камилаб иман лъурав чи щайт1аналъе мут1иг1 гъавизе к1оларо: гъельие далил къуръанальул аят буго:

Гъеб ибисаль абуна: «Дица дур к1одольялдалъун гъа гъедулеб буго кинабго Адамил насло къосизабилин абуn, дуе t1aglat-g1ибадат бац1адал лагъазал хут1изег1ан» (сурату ссвад 82.83).

170. Гъел мушриказда абураб мехаль нуж Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **решт1изабураб Къуръаналда нахърильлья абуn, гъез абула: ниж нахърильун руго умумуз гъабулеб батараб жоялда»-абун. Гъезул умумал щибго жо лъаларел ва бит1араб нухда t1орит1ич1ел ругониги, гъезда нахъищ гъал мушрикал рильльунел?**

Г1ажаибаб жо гъеч1ищха гъадиг1анго ах1макъал г1адамал рук1ин: щибго жидеца гъабулеб г1амал щиб жодай абуn ургъуларел? Гъаб заманалъги г1емерал руго гъезда рельльарал г1адамал. Аллагъас инсанасе г1акъло къун буго лъик1аб-квшешаб жо бат1а гъабизе ва, x1айван г1адин цо г1адамаз цеве къот1ун, гъез вачаральув унев чи, x1айваналъул сипаталда вук1ула.

171. X1акъаб жоялда инкар ккурал капурзабазул мисал буго: гъезда ах1улев, гъел Къуръаналда рачунев чи вук1ула x1айваназда ах1улев вехъасда рельльун: жидеда щибго

жо бич1уларел, ах1улеб гъаракъ раг1и гуреб. Т1адег1анав Аллагъасул калам Къуръанги, гъельул мух1канал, гъваридал x1ужабиги гъел капуразда раг1улел ругониги, гъел рек1ель риччалел гъеч1о ва жидее гъезул щибго мунпаг1атги гъеч1о. Гъел x1акъаб жо раг1уларел г1инкъал, бит1араб нух бихъуларел бецтал, ва x1акъаб жоялдалъун к1альзазе лъаларел руго ва жидеда x1акъаб жо бич1уларелги руго: гъеб бич1чилизе жидеца пикру гъабич1ого ва т1алаб гъабич1ого.

172. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нужеца кванай дица нужее къураб ризкъияльул гъуниаб, лазатаб, x1алалаб t1ag1ам. Ва нужеца нужер Бет1ергъан Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ

وَلَذَا قِيلَ لَهُمْ أَتَيْعُوا مَا آتَنَا اللَّهُ قَاتِلُ الْكُفَّارِ
نَسْبَعُ مَا أَقْرَبْنَا عَلَيْهِ إِبَاهَنَا أَوْ لَوْكَانَ
إِنَّا وَهُمْ لَا يَعْقُلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿٧٦﴾

وَمَثُلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثُلُ الَّذِي يَعْقُلُ
بِمَا لَا يَسْمَعُ الْأَدْعَاءُ نِدَاءً صُمُّ بِكُمْ عُمُّ
فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُّ أُمَّةٍ طَبَّبَتْ
مَارَزَقَنَكُمْ وَآشَكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كَثُرُوا

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٦﴾

шукруги гъабе гъел ниг1матал нужее курав ва нуж иманалда т1орит1арав, нужеца гъабулеб г1ибадат цох1о Аллагъасе гъабулелльун нуж ратани.

173. X1акъльунго нужее x1арам гъабуна капурго хвараб жо, биги x1арам гъабуна, больонил гъанги x1арам гъабуна. Гъединго x1арам гъабуна Аллагъасул ц1арал达尔ъун гъеч1ого цоги щиб бугониги жоялъул ц1аралда, гъеб к1одо гъабун хъураб жо.

X1арамаб сапаралда гъеч1ев, ц1оғьодизе, гъачагъльи гъабизе къват1ив вахъинч1ев, жиндие кваназе x1алалаб жо **швеч1ого вакъун гъалагльизе г1агарльараав чи**, гъесие мунағъ гъеч1о жиндир рух1 хвасар гъабизе г1орц1изег1ан гъеч1ого x1арамаб жо кванани. **X1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ** حَلَّجَلَّةُ жинца мунағъал чурулев ва жив гурх1улов вуго.

Т1адег1анав Аллагъас бусурбабазе кваназе x1арам гъабураб жоялъул Г1емерисеб: би, капурго хвараб жо, больонил гъан, гъеб инсанасе заралияб жо буқ1ин Г1емуяль тасдикъ гъабич1ониги лъалеб жо буго. Капурго хвараб жо ва би буго жинда жанир Г1емерал микробал ругеб, жиндалъун кинабго унти Т1ибит1улеb жо. Больонил гъан кванаялдалъун баҳулеб загыираб унти буго бакъазда жанир x1апараби (ленточные глисты) лъугъи ва нервабазул унти загыирльи.

Аллагъас حَلَّجَلَّةُ больонил гъан x1арам гъабиялда жаниб цогиги x1икмат буго, гъеб больон ц1акъ т1абиг1ат-Г1амал чорокаб, жинца кваналеб жоги чорокаб x1айван буқ1ин. Гъеб чорокльялдалъун инсанасул черхалье асар лъугъула ва гъесул рак1 къасватальъул ц1ола. (Къасват буго рак1 сог1льи, гъеб хъач1аб залимаб, гурх1ел гъеч1еб лъугъин). Гъединаб рек1ель иман лъугъуларо ва гъеб рак1 абадияль жинца иман лъезеги Г1агарлъуларо.

Гъебго маг1на буго Аллагъасул ц1аралдалъун гъеч1ого хъанчазул ва цогидаб жоялъул ц1ар рехсон хъураб жо кваназе x1арамаб буқ1инальулги. Чияр боц1и-мал x1арамаб нухалда кваналев чиясул рак1иль иманалъул нур буқ1уларо, гъес гъабураб Г1ибадатги Аллагъас حَلَّجَلَّةُ къабул гъабуларо, гъесул дуг1аялье жавабги къоларо.

174. Ягъудиязул ва насраниязул т1ехъ
ц1алуле1 г1адамал, Аллагъас حَلَّجَلَّةُ

إِنَّمَا حَرَمَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ
الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلَكَ بِهِ لَغْرِيْبُ اللَّهُ فِيمَنْ أَضْطَرَ
عَيْرَيْمَانَ وَلَا عَادِيْمَ قَلَّا إِنَّمَا عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ
عَفْوُرٌ رَّحِيمٌ

(١٧)

إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ

решт1изабураб т1ехъалдаса цо-ко жо
бахчулел ва гъеб бичун, гъельухъ
ц1акъго дагъаб дунялальул боц1и
босулен: гъез кваналеб, гъезул чехъалда
жаниб бугеб жо жужах1альул ц1а гурони
гъеч1о. Гъал г1адамазда къиямасеб
къояль Аллагъ к1алъаларо, гъезда ццим
бахъун гурони, мунағъаздаса жалги рац1ад гъаруларо ва гъезие
жинца унтизабулең даимаб жужах1альул г1азаб буқ1ине буго.

175. Гъал г1адамал руго жидеца
Аллагъасул т1орит1елги бичун جَلَّ جَلَلُهُ
гъельухъ къосин босарал: иманги бичун
купро босарал. Гъельул х1асилалда
Аллагъасул мунағъал чури ва гурх1елги
бичун абадияб г1азаб босарал. Г1ажаибаб жо гъеч1ишха киг1ан
сабро к1удиял г1адамал ругел гъал жужах1альул ц1а х1ехъезе
к1олел? ай к1оларо гъезда жужах1альул ц1а х1ехъезе, гъел руго
ах1макъал г1адамал.

176. Капуразе ва мушриказе г1азаб
шай гъабулең абуни: Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ
вук1иналье г1оло жинца гъезда т1ехъ
решт1изабурав (таврат) жинда жаниб
х1акъаб жо бугеб. Цинги гъез х1акъаб жо бахчана ва сверизабуна.
Х1акъльунго гъел г1адамал, т1ехъ ц1алулаго гъельул маг1на
гъабияльуль жал хилипльулел, х1акъаб жоялдаса ва бит1араб
нуҳдаса ц1акъ рик1к1ад ругел, жидее гучаб г1азаб т1адал руго.

177. Т1адег1анав Аллагъас абулең
буго: Кинабго лъик1лъи гъеч1о цох1о
как баялда жаниб: бакъ баккуда
руссун баниги, бакъ т1ерхъуда
руссун баниги. Х1акъкияб ва
камилаб лъик1лъи буго Аллагъасда
ва ахир къиямасеб къоялда, جَلَّ جَلَلُهُ
малаикзабазда, Аллагъасул т1ахъазда
ва аварагзабада иман лъеялда жаниб.
Гъебгун цадахъ жидеца боц1иги
садакъаде къолел, гъеб боц1и жидее
ц1акъ бокъулең буқ1ингун цадахъ,
гъельда х1ажатал г1агарал чаг1азе,

الْكِتَبِ وَيَسْتَرُونَ بِهِ ثُمَّنَا قَيْلَأً
أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمُ الْأَتَارَ
وَلَا يَكُلُّهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
وَلَا يَزَّكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٦﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْرَوُا الصَّالَةَ
بِالْهُدَى وَالْعَدَابِ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَمَّا
أَصْبَرُهُمْ عَنِ النَّارِ ﴿٧٧﴾

ذَلِكَ إِنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَبَ بِالْحُقُوقِ وَإِنَّ الَّذِينَ
أَخْتَلُوا فِي الْكِتَبِ لَنَفِي شَقَاقٍ تَعِيدُ ﴿٧٨﴾

* لَيْسَ الْإِنْجَانُ تُلَوِّنُ وَجْهَكُمْ قِيلَ
الْمُشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ وَلَكِنَّ الْإِنْجَانَ مَنْ ءَامَنَ
بِاللَّهِ وَأَيْمَوْهُ الْآخِرَةَ وَالْمَلَائِكَةَ وَالْكِتَبَ
وَالْأَنْتِينَ وَأَقَى الْمَالَ عَلَى حُبُّهِ، ذُو الْقُرْبَى
وَالْيَتَمَّ وَالْمَسَاكِينَ وَأَنْ أَسْبِيلَ وَالسَّائِلِينَ
وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَاهُ الصَّلَاةَ وَأَقَى الْكَوَافَرَ
وَالْمُفْوَتُ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَهُمْ وَالصَّابِرِينَ
فِي الْأَسْأَرِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْجَنَاحُ أُولَئِكَ
الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٧٩﴾

хадуб мискин-пакъиразе, эбел-эмэн гъеч1ел ятимзабазе, сапаралда ругел x1ажат ккарап г1адамазе, гъарун вач1арав чиясе, лагъ тархъиналье кумек гъабунги.

Ва жидеца x1укъукъял т1убан кинабго паризаяб какги балел, боц1удаса закаттикъолел, що къот1и гъабураб мехаль гъеб къот1иги т1убазабулел. Жидеда кинабг1аги къварильи, зах1мальи т1ад бач1араб мехаль: пакъирлы, унти ва цогидабги, ва гъазаваталда рагъизе араб мехаль саброги гъабулел. гъал т1адехун рицарал сипатал жидель ругел мъминзаби руго жидер имана1уль рит1ухъял, иман камилал ва Аллагъясдаса жал x1инкъуел мъминзаби.

178. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Аллагъяс جَلَّ جَلَّ نужеда къисас (рец1ел) боси т1ад гъабулеб буго жагъилаб заманалъул зулмуял, мекъал г1адаталги жалго тун. Жинца чи ч1варав къисас босун ч1вала: узденав (x1урияв) чи ч1вала, гъес жинда рельльярав узденчи ч1вараб мехаль ва узденай ч1ужуг1адан ч1вараб мехаль.

Лагъ ч1вала жинца лагъ ч1вараб мехаль, гъединго узденав чи ч1вараб мехальги. Ч1ужуг1адан ч1вала жинца ч1ужуг1адан ч1вараб мехаль, ва бихъинчи ч1вараб мехаль.

Узденай ч1ужуг1адан лагъасда данде ч1валаро. Жинца ч1варав чи гурони цоги чи къисасаль ч1вазе бегъуларо ва къисас босулеб мехаль зулмо гъабизе бегъуларо: къисасальул маг1на буго, рельльяраб жо гъаби абураб. X1ал к1вараб x1алаль гъаб рельльинльи ц1унизе кcola. Нагагъ цо чияс къисас босиялдаса вуссун жиндие дият къе абуни, гъеб дият къезе кcola шарг1аль бихъизабураб x1алаль ва бихъизабураб заманаяль. Гъадин дият къечого нахъе бахъун тезеги бегъуларо, гъалдасанги хехго къе абуn жинца дият босу1ев хадув ч1ун, жидеца къолезе къварильи гъабизеги бегъуларо. Гъеб къисасги тун дият босизе бугеб x1укму Аллагъяс جَلَّ جَلَّ нужее гъабулеб бигъальи буго, ва нужеда бугеб гурх1елги буго:

Къисас боси Аллагъасул г1адло буго ва гъеб шарг1алда рекъараб x1укму буго. Къисас босилин жинца абуn цо чи ч1ч1ани, гъесие щибо мунағъ-х1акъги гъеч1о. Амма гъеб къисасалдаса т1аса лъугъун дият боси, гъеб дият босу1ев чияс жинца чи ч1варасе гъабулеб бигъальи буго ва гурх1елги буго. Ва гъеб къисас босиги бусурзабазул имамасул

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آتَيْنَاكُمْ كِتَابًا عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ
فِي الْقَتْلِ إِنَّ الْمُرْجَرِ يَأْخُذُ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَى
بِالْأُنْثَى فَمَنْ عَفَى لَهُ مِنْ ذَبِحِهِ شَيْءٌ فَإِنَّمَا
بِالْمَعْرُوفِ وَإِذَا أَئْتَهُمْ مَا حَسِنُوا ذَلِكَ تَحْكِيمٌ
مَنْ رَبَّكُمْ وَرَحْمَةً فَمَنْ أَعْنَدَهُ بَعْدَ ذَلِكَ
فَلَهُ وَعْدٌ بِالْيَمِنِ

(٧٦)

х1укмуюлдалъун буқ1уна, щайгурельул щивав чи жиндие бокъухъ къисас босине лъугъани зулму ц1ик1ула ва х1арамал биял т1ола мунағыго гъеч1ел гладамалги ч1вала. Цин жив къисас босиялдаса вуссарав чи хадув т1ад вуссун къисас босизе лъугъани, гъев чиясе жужах1альул г1азаб буқ1ине буго. Гъев вуго мунапикъав чи, жинца къот1и бихизабулев ва хиянат гъабулев.

**179. Нуже гъеб къисас боси парз
гъабиялъуль ва къисас боси шарг1ияб
х1укму буқ1инальуль ч1агольи буго, я
гъял г1акъло бугел г1адамал!**

وَلَكُمْ فِي الْفَضَّا صِحَوَةٌ يَأْتُونَ إِلَيْكُمْ

لَعَلَّكُمْ تَسْقُطُونَ



Цо чиясда лъадалго жинца инсан ч1вараб мехаль гъесда dane жиғи ч1валевльи, гъев чи нахъе къала жиндир вах1щияб, зулмуяб пикруялдаса. Гъелдалъун гъав чияс дов чи ч1вайги тола, досда dane гъав ч1вазе вуқ1арав, гъавги ч1аго хут1уна. Гъаб буго «Къисас босиялъуль нуже ч1агольи буго» – абураб раг1ияльул маг1на.

**Нуж Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ x1арам гъарурал жалаздаса рик1к1альун,
гъесул ىцим баҳъи, г1азаб нужеда щвеялдаса х1инкъун ва ц1унун
рук1изе бокъун буго Аллагъяс.**

Муса عَبْرَيْلَامَدَ аварағасул умматалье х1укму буқ1ана цо чияс цогидав ч1вараб мехаль къисас боси, т1ок1аб бат1ияб жо буқ1инч1о. Г1иса عَبْرَيْلَامَدَ аварағасул умматалье буқ1ана т1аса лъугъун тей, къисасги буқ1инч1о диятги буқ1инч1о. Аллагъясул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварағасул умматалье къисасги, диятги, т1асан лъугъун тейги лъабабго жо цадаҳ къуна Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ. Гъаб ц1акъ к1удияб раҳ1мат буго ва х1икматги буго, бигъальиги буго.

Аллагъяс инсан жиндир т1абиг1ат- г1амал бат1и-бат1иявлъун вижун вүгельул, гъев щивав инсанасе рак1аль босарб, гъесул иман-г1акъло швараб бак1алдаса х1укму гъабизе виччана гъаб инсанасул ч1агольи ва хвелалда хурхараб зах1матаб масъалаялъуль.

Гъаб бак1алда бицинч1ого г1олареб, г1адамал шарг1алдаса раҳъун ругеб амру буго ва ахир заманаляр ул г1аламатаздаса бугеб цо г1аламат буго щиғбо г1илла гъеч1ого г1адамал ч1вайги, цояз цоязе зулму х1ал гъаби, напс инжит гъаби ва цогидалги щиғбо Аллагъясдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъич1ого гъарулел мунағъал.

Гъедин шарг1ияб г1иллаго гъеч1ого цо инсанас цогидав ч1вараб мехаль, яги цо гъалат1 ккун цо чиясдаса цогидав хвараб мехаль, гъеб масъала шарг1алда борцун т1убазе ккода. Г1емерисеб гъалат1 ккараб хвел гъаб заманаяль машина базул авария ккун буқ1уна. Кинабниги авария гъалат1 буқ1унаро, гъенибиғи къисас босизе кколел

бак1ал рук1уна. Гъаб бак1 киналго шарг1иял x1укмаби рицунеб бак1 гъеч1ельул, нильеца гъельул баян бицинаро.

Къисас босизе ккараб бак1 бугониги, гъалат1 буқ1ун дият босизе кколеб бак1 бугониги бусурбабаз г1адат билълизабун буго жамаг1атго къват1ибги бахъун, цере ц1аларал г1адамал, дибирзабиги гъун, жив ч1варасул г1агарльяляда т1адги ун гъел г1агарал чаг1и т1аса лъугъизаруб. Гъеб бак1алда цониги дибир яги ц1алараф чи ургъулев гъеч1о киг1ан к1удияб зулму жинца гъабулеб бугеб абуn жив ч1варасул г1агарльялье.

Гъезда бич1ч1уларо сундаса жал т1аса лъугъизе кколеблъи ва щиб бугеб шарг1алда жидеэ кколеб х1акъ. Дият босизе бугеб ихтиярги бахчун, т1аса лъугъинальул г1емераб ажру-кириги бишун, жив ч1варасул г1агарльи мах1рум гъарула шарг1алда рекъон гъезие x1алалго бач1унеб боц1иялдаса. Гъенир рук1ине бегъула жидеда x1алалаб маг1ишат т1алаб гъабизе к1оларел заг1ипал г1адамалги. Гъаб кинабго жо гъоркье тун, нечезарун, x1инкъизарун, гъел г1адамал т1аса лъугъизарула ва гъезие цо дагъаб сайгъатги гъабула.

Жив ч1варасул г1агарльяльул ихтияр буго дияталдасаги т1аса лъугъине жудеэ гъелда жаниб маслах1ат бугони, гъенир бесдалал, мискинал, пакъирал г1адамалги гъеч1они. Гъезул ихтияр буго дияталъул цо къадар босизе, цогидалдаса т1аса лъугъинеги. Гъел г1агарал чаг1азул т1убанго т1аса лъугъун жинца ч1варав тезе ихтияр буқ1уларо жив ч1варасул балугъльич1ел лъимал ругеб мехаль: гъел ругельул варисзабиги, гъел ругельул къисасальул бет1ергъабиги. Гъаб масъала т1убанго шарг1алъул нухдаса бахъун г1адатияб нухда т1убалел г1адамазда щиб ц1ар лъолеб? гъал кколарищ Аллагъасул x1укмуюлдаљун жидеца x1укмо гъабуларел г1адамал?

180. Нужеда Аллагъас

гъабулеб буго нужер цояв унтун хвалде
г1агарльяраб мехаль ва гъесул боц1и-
малги бугони, гъев чияс шарг1алда
рекъараб x1алалъ васият гъабе абуn

жиндир эбел-инсуе, цогидал г1агарал чаг1азеги.

Жиндир боц1ияльул лъабго бут1а гъабун цо бут1а буго гъесие васият гъабизе x1алалаб, цогидаб жо шарг1алда рекъон ирс гъабун бикъизе ккола. Гъеб васиятги бечедазе гъабун мискин-пакъир гъоркъосан вахъун гъабизе бегъуларо. Гъаб васият гъаби т1адаб буго Аллагъасдаса x1инкъярал г1адамазда.

Исламалъул авалалда буқ1араф x1укму буго гъаб, хадуб ирсалъул

كُتُبَ عَيْنِيْكُ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمُوْتَ
إِن تَرَكَ خَيْرًا لِّوَصِيَّةٍ لِلْوَالِدَيْنَ وَالْأَقْرَبَيْنَ
بِالْمَعْرُوفِ حَقَّا عَلَى الْمُتَقِّنِينَ



аятал решт1изаруна ва васият гъаби т1адаб буго абураб х1укму насхо тъабуна. Кинниги васият гъаби суннатаб буго. Гъеб васиятги сахсаламат вук1адго гъабизе рекъараб буго. васият цох1о боц1ияльуль туребги гъабула: жиндир агълу-хъизаналда васият гъабула Аллагъасдаса х1инкъун т1аг1ат-г1ибадат гъабеян, лъик1алдалъун амруги квешалдаса нагъюги гъабеян. Боц1и-малалъуль васият гъабун бугони гъесие бокъараб бак1алда хvezабизе ва къезе рес щола жиндир маг1ишаталъул лъабго бут1аги гъабун цо бут1а. Васият гъабич1ого цо чи хвани гъес нахъе тараб кинабго маг1ишат шарг1ияб ирс гъабун ирсилазе бикъизе ккода.

181. Гъеб васият жинда раг1ун, лъан хадуб жинца хисизабулев чи: жиндие мунпаг1ат хал гъабун яги цогидазе зарал лъугъине бокъун, гъельул мунағъ т1аде ккода гъеб хисизабурал г1адамазда: гъел хиянатчаг1и рук1уна ва шарг1алда хилипал чаг1иги рук1уна. X1акъльунго Аллагъ жинда лъик1абги квешабги жо раг1улев вуго ва загъирабги бат1инаабги жо лъалев вуго.

182. Цо чи х1инкъани жинда васият гъабурав чияс хиянат гъабилин абуни, яги гъев чи хат1аъльун x1акъаб жоялдаса гъет1ила абуни, цинги жинца васият гъабулесдаги гъоркъоб маслаҳ1ат гъабун жинца гъезул гъалат1 бит1изабуни, гъезда шарг1ияб къаг1ида малъун, гъелдальун гъесие мунағъ бук1уларо, гъав чи лъик1лъи гъабулевльун вугельул.

X1акъльунго Аллагъ жинца мунағъал чурулев вуго, хат1альун, гъапулльун мунағъ гъабурал, хадуб тавбо гъабун лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал г1адамазул. **Жив гурх1улев ва жинца ажру-кири гъабулев вуго.** Г1адамазда гъоркъоб лъик1лъи ва маслаҳ1ат гъабизе хъвадулел г1адамазда гурх1улев ва гъезие жинца кири- акро гъабулев вуго.

183. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нужеда т1ад к1ал кквейги парз гъабуна, нужеда цере рук1арал умматазда парз гъабураб г1адин, нуж Аллагъасдаса х1инкъаралъун рук1ине ва ахираталда

فَمَنْ يَدْلُهُ، بَعْدَ مَا سَمِعَهُ، فَإِنَّمَا إِلَّا شَمْهُ دُعَى
الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلَيْهِ
١٨١

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُؤْصِنِ حَفَّاً أَوْ إِشْمَاءَ فَاصْبَحَ
بَيْنَهُمْ فَلَا إِلَّا شَمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ
١٨٢

رَحِيمٌ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمْ
الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقَوْنَ
١٨٣

нужее кири ц1ик1к1изе.

**184. Рик1к1арал къоял руго нужеца
к1ал кквезе парз гъабурал.**

Нужеда гурх1ун дагъал къояз к1ал кквей т1ад къан тун руго. Нужер цоял унтун ругони, яги сапаралда ругони, гъезие ихтияр буго гъел къояз к1ал биччазе ва гъезул бак1алда цоги къояз к1ал кквезе. Гъеб к1ал кквей ц1акъго

зах1матльулел г1дамазе ихтияр буго к1ал биччан тезе ва цо къоялда цебесан цо мискин чиясе т1аг1ам къезе. Гъаб т1аг1ам ц1ик1к1ун къурав чиясе гъеб лъик1 буго ва гъесие ажроги ц1ик1к1ун бук1ила. Кинниги к1алги биччан т1аг1ам къеядаса, к1ал ккун рук1ин ц1акъ лъик1аб буго, гъелда жаниб г1емераб кири бугельул ва Аллагъасе جَلَّ جَلَّ мут1иг1льи бугельул, **Гъаб амру тъадин бук1ин** нужеда лъалеб батани, нужеца к1ал кквеядаса т1ад ч1ейи гъабе.

Гъаб аяталда жаниб бицараб «рик1к1арал къояз» к1алкквей бук1ана исламалъул байбихъуда. Щибаб моц1аль лъабго къояль к1ал кколаан, хадуб гъаб х1укму насхо гъабун шагъру Рамазаналь к1ал кквей парз тъабуна. Цоги г1алимзабазул пикро буго «рик1к1арал къояз» к1ал кквей рамазаналь к1ал кквей бугин, ва гъаб хадуб бугеб аят гъеб баян тъабулеб бугин-абураб.

**185. Шагъру Рамазан буго нужеда
к1ал кквезе парз гъабураб моц1, я
гъал мутьминзаби! Гъеб моц1 буго
жиндиль хирияб Къуръан Лавх1ул-
мах1фузалдаса**

(гъаб буго т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ дунял г1алам бижилелдего кинабго бук1инесеб жо жинда жаниб хъвараб т1ехъ, хъарщи. Хирияб Къуръанги гъениб хъван бук1ана) дунялальул зобалда решт1изабураб.

Жинца г1адамал ва женал х1акъаб

Аллагъасул нухалда т1орит1изе. Жинда жаниб х1алалаб, ва х1арамаб жо баян гъабураб ва х1акъабги бат1улабги жо бат1а гъабун бицараб.

أَيَّمَا مَعْدُودَاتِ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ
مَّرِضًا أَوْ كَلَّا سَفَرَ فِي دَهْدَهَةٍ مِّنْ أَيَّامٍ أُخْرَى وَعَلَى
الَّذِينَ يُطْبِقُونَهُ، فَذِيَّهُ طَعَامٌ مَسْكِينٌ
فَمَنْ تَطَعَّنَ حَيْثَا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ، وَإِنْ تَصُومُوا
خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعَمَّلُونَ



شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ
هُدًى لِلنَّاسِ وَبِئْسَتِ مِنْ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ
فَمَنْ شَهَدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلَيَصُمِّمْ
وَمَنْ كَانَ مِرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعَدَهُ مِنْ
أَيَّامٍ أُخْرَى يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ
بِكُمُ الْعُسْرَ وَلَتُكَحِّلُوا الْعَدَةَ
وَلَتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَى كُمْ
وَلَكُمْ شَرَوْبٌ

وَلَكُمْ شَرَوْبٌ

Халкъ г1ажиз гъаруле аятал жинда жанир ругеб, Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо вук1иналда т1орит1ел гъабуле гъесул къуват-къудрат баян гъабуле мух1анал далилалги жинда жанирги ругеб.

Гъеб Рамазан моц1 бач1араб мехаль нужер г1акъилав, балугъав чияс к1ал ккве! Жив унтун к1ал кквезе к1веч1ев чияс, яги сапаралда вук1ун к1ал биччарав чиясги гъел къоял рец1ун цоги къояз к1ал ккве! Аллагъ جَلَّ جَلَّ кидаго нужее бигъалы бокъуле вуго. Гъев нужее зах1матлы бокъуле гъеч1о ва х1ал к1олареб жо гъаби т1ад къялевги гъеч1о. Рамазаналдаса г1узру бук1ун к1ал биччаров чияс гъел къоял рец1ун т1убараб рамазан г1езе гъабе. Аллагъас нуж х1акъаб диналда т1орит1ун рук1иналда щукро гъабун, гъев к1одо гъавизе. Ва нужеца даймго Аллагъас جَلَّ جَلَّ щукро гъабизеги гъесул нужее ругел к1удиял ва г1емерал ниг1матазда данде.

Рамазан моц1алъул хиралти бицун имам Ах1мадица х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Аллагъасул салам лъеяв Ибрагым аварагасда сух1уфал решт1ана Рамазан моц1алъул авалаб сордояль. Муса аварагасда таврат решт1ана Рамазаналъул анъ1ого къо араб мехаль. Г1иса аварагасда Инжил решт1ана Рамазаналдасан анъ1ила лъабго къо араб мехаль. Къуръан решт1ана рамазаналдасан къоло ункъго къо араб мехаль»-абун. Х1адис лъик1аб буго.

Гъеб Къуръан цадахъго дунялалда г1агарда бугеб зодобе решт1изабуна, байтулг1изат абулеб бак1алда, Лайлутулкъадрияльул сордояль. Хадуб щибаб сабаб ва х1ажалти бихъун аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Къуръаналъул аятал ва суратал росун Жабраил عَلَيْهِ السَّلَامُ хъвадана.

186. Дир х1акъальуль лагъзадерица وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادٍ عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ لِّجِبَتِكُمْ
гъикъараб мехаль я Мух1аммад دَعْوَةُ الدِّيَاعِ إِذَا دَعَكُنَّ فَلَيُسْتَجِبُونَ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца гъезда абе:

Х1акъальунго дун г1агарда вугин: وَلَيَوْمَ مُنَوِّي لَعَلَّهُمْ يَرْشَدُونَ ۖ

Щивав чи вихъуле, гъесул гъарақ
 раг1уле, гъесул рак1алда бач1араб хивал- пикроги лъалев. **Дида дуг1а**
 гъабуле чиясул дуг1аялье жавабги къола, гъев чияс цох1о дида
 ах1араб мехаль, ва гъарараб мехаль. **Дица дуг1аялье жаваб** гъабизе
 бокъарал **Г1адамаз** дир ах1иялье жаваб гъабун дида иман лъе абе
 ва дие **Г1ибадатги** гъабе абе. Гъедин гъабуле **Г1адамал** бит1араб
 нухалда рук1ула.

Гъаб раг1иялдаса бич1уле буго дуг1аялье жаваб гъабизе ккани гъельие
 шарт1льун бук1ин Аллагъасда иман лъей ва гъев разильуле г1амал
 гъаби.

Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Цониги бусурманчияс Аллагъасда جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ дугла-гъари гъабураб мехаль, гъеб дуглаялда жсаниб мунағыз бугеб, яги гъагартъялдаса гурх1ел-рах1мо къот1араф жсоги гъеч1они, Аллагъас гъев лагъасе лъабго жсояльул цо къеч1ого толаро: гъесул дуглаялье хеккого жсаваб гъабила, яги гъесие ахираталда лъик1ильильун, хазинальун гъеб гъабила, яги гъесдаса цо квейцъи- къварилти нахъч1вала» абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана къуч1аблъун.

Ибнукасирица абуна: Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ гъаб дугла гъабиялъул бицунеб аят, к1ал кквеяльул бицунел аятазда гъоркъоб лъялда жаниб ишара буто к1ал ккурав чиясул дугла къабулаб буқ1иналда ва гъес дугла г1емер гъабизе бокъиги буго. Аллагъасда جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ дугла гъабун цо мурад гъарулеb мехаль, гъельул бицунго к1вар бугеб жо буто рак1- рак1аль божун, Аллагъасда х1елун гъари ва гъес дуглаялье жаваб гъабиялда рак1 ч1ун буқ1инги.

187. К1ал ккурал г1адамазе х1алалаб ва х1арамаб жо бицун Тадег1анав Аллагъас абулеб буго: нужее х1алал гъабун буго рамазан моц1альул сардиль руччабазда аск1ор лъугъине ва гъездаса нужер х1ажат т1убазе. Гъель руччабазул мисал буго нужеда т1ад рет1улеб рет1елальул, гъединго нужги гъезие т1ад рет1улеб рет1елалда рельун руго: ай нуж руго цо-цазда рак1 гъурал цояз цоял рахчулел, ц1унулен.

Х1акъльунго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ лъала нужеца нужерго напсазе хиянат гъабулеб буқ1араблъи. Аллагъ нужеда т1аса лъугъана ва нужер тавбоги къабул гъабуна.

Гъаб раг1и абиялье г1илла буго: исламалъул авалалда Рамазан моц1аль ч1ужуялда аск1ов лъугъун гъелдаса х1ажат т1убай х1арам гъабун буқ1ана. Цо-ко аск1абзаби руччабазда аск1ор лъугъун гъезул хиянат кколеб буқ1ана. Хадуб гъаб х1арамлъи насхо гъабуна ва Аллагъас جَلَّ جَلَّ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ абулеб буго:

Гъанже нужее изно буго руччабазда аск1ор лъугъине ва нужее лъимер лъугъин т1алаб гъабизеги. Ва нужеца квенги кванай, лъимги гъекъе, нужее бакъ баккул рахъальян ч1ег1ерльиги нахъе

أَحَلَّ لِكُمْ أَيْلَةَ الصِّيَامِ إِذَا
 نَسَأَيْمُ هُنَّ بِإِنَّ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِيَسَّ
 لَهُنَّ عَلَمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُشِّرْتُمْ تَحْتَأَلُونَ
 أَفْسَحْتُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَّا عَنْكُمْ
 فَأَلْقَنَّ بَشِّرُوْهُنَّ وَبَنْتُغُوْمَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ
 وَكَلُّوا وَأَشْرَوْهُنَّ حَقَّ يَبْيَنَ لَكُمُ الْحَيْطَ
 الْأَبْيَضُ مِنَ الْحَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجَرِ
 شَمَّأَتَمُوا الصِّيَامَ إِلَى الْيَمِّ وَلَا تُبْشِّرُوْهُنَّ
 وَأَنْتُمْ عَلَيْكُفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تَلَكَ حُدُودُ اللَّهِ
 فَلَا تَنْقُرُوهَا ذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ إِيمَتِهِ لِلثَّالِثِ
لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

къан рогъалил хъаҳ1аб моҳ биккизег1ан. Цинги нужеца к1ал ккве к1ал хвезабуlep жоялдасанги ц1унун къаси сордо бач1изег1ан. Нуж масжидалда жанир Аллагъасе جَلَّ جَلَّ t1аг1ат гъабизе иғ1тикафалда ч1ун ругеб меҳаль нужеца руччабаздехун хурхен гъабуге. Гъаб х1укму къаси бугониги къад бугониги бат1алъи гъеч1о. Иғ1тикафалда вугев чи дунялальул лазат босуlep вук1уларо.

Гъал т1адехун рицарап масъалаби Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ғ1орхъаби руго, нужгъел ғ1орхъаби хвезариялда аск1орго къаге. Т1адег1анав Аллагъас ғ1адамазе гъадин баян гъаруна жиндири аятал, гъел Аллагъасдаса х1инкъизе бокъун ва гъесул амру-нагъю т1убан хъвадизе бокъун.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидаса бицараb x1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Лъабго чи вуго жиндири дуг1а нахъе ч1валарев: жиндири г1адло бит1араf имамги, жинциа к1ал ккурав чиги, гъеб к1ал бихизег1ан, жиндине зулму гъабурав чиясул дуг1аги»-абун (x1адис къоқъ гъабун хъвана) X1адис имам Тирмизиас лъик1абльун бицана

Гъаб Рамазан моң1алда жаниб г1ибадат г1емер гъабизе лъик1аб буго, гъеб моң1аль гъабураб г1ибадат жинда данде ажро г1емер гъабуlep бугельуль. К1ал кюлев чи радакъ т1аде вахъинги суннатаб буго, цоҳ1о лъим гъекъезе вахъунги. К1алги ккуун масжидалда жанив иғ1тикафалада ч1ч1ейги аварагас ﷺ жинда т1ад ч1ч1ей гъабуlep буқ1араb г1амал буго, хасго рамазанальул ахирисеб анц1го къояль. ва к1ал беччей хех гъабиги суннатаб буго, Аварагас ﷺ абуна: «Дир умат лъик1льялда буқ1ине буго гъез к1ал беччей хех гъабуlep бугебг1ан меҳаль»-абун. X1адис имам Ax1мадица бицана къуч1абльун.

Рамазан моң1аль садакъа-хайрат г1емер гъаби, мискин-пакъиразе кумек гъаби, ятимазда гурх1ел гъаби жинда т1ад ч1ч1ей гъабизе рекъараb лъик1аб г1амал буго. Рамазан моң1 мұйминчиясе хъараb хур ва барщарап пихъ бак1аруlep заманалда рельун буго: жиндири лебаллъи ва хехлъи гъабизе кколеб, дагъавниги тохълъани жиндине щолеб г1емераб лъик1льи борч1ун кколеб. Аллагъас جَلَّ جَلَّ тавпикъ къеги лъик1аб г1амал г1емер гъабизе. Амин.

188. Нужеда гъоркъоб г1ахъалго бугеб
боң1и кванаге бат1улаб, x1арамаб
нухалда. Ва нужеца гъеб боң1и
x1акимзабазе ришваталъеги къоге
гъельdalъун нужеца цо г1адамазул
боң1и нужее щвеялда нух бачун, ва гъеб боң1и x1арамаб x1алалъ
кваназе бокъун. Гъаб амру гъадин буқ1ин нужеда лъалаги буқ1адго.

وَلَا تَأْكُلُ أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَطْلِ
وَتُدْلُوْبَهَا إِلَى الْحَسَنَاتِ إِنَّكُمْ لَفِرَقًا
مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَإِنْ شَرُّ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

«Кванаге» абураб рагли боцли хвезаби, ҳ1алт1изаби мурадалда буго, кин гъеб боцли харж гъабуниги.

189. Мадинаялъул агълуюялъ аварагасда гъикъана гъаб моц1 цин т1еренльун, цинги гургинльун щай буқ1унеб ва гъеб бакъ г1адин цоҳ1о ҳ1алаль щай буқ1унареб абун. Аллагъас буго Мух1аммад ҳ1акъальуль буго г1адамазе г1ужал лъазе бугеб ва ҳ1ежалъул заман лъазеги бугеб. Гъелдалъун нужеда к1ал кколеб моц1ги лъала, ҳогидал г1ужалги лъала.

Жагъилияб заманалъ Мадинаялъул г1адамаз ҳ1еж бухъараб мехаль гъель рукъзабахъе лъугъулел рук1инч1о рагъдухъан, гъез т1оҳдасан яги гордухъан нух гъабулаан рокъоре лъугъизе. Т1адег1анав Аллагъас гъеб жагъилаб ҳ1укму ва г1адат хвезабун абулеб буго:
Щибго лъик1лыни ва маслих1ати гъеч1о нуж рокъор жанир
рукъальул мугъаб раҳъальян яги гордухъан лъугъиналда жаниб,
кинниги лъик1лыни буго нужеца гъабулеб г1амал Аллагъас
разильты т1алаб гъабун, гъесдаса ҳ1инкъун гъабуни. Нуж рокъоре
лъугъя рагъдухъан, ва нуж Аллагъасул г1азабалдаса ҳ1инкъя,
нужер лъик1льиялда кверщел батизе буго.

190. Ва нужеца Аллагъасул ҳ1акъальуль ғ1орхъи хвезабуге: руччаби, лъимал ч1ван, ҳ1айванал, ах-хур хвезабун щибго маслаҳ1ат гъеч1ого. Ҳ1акъльунго Аллагъасе рокъуларо жидеца зулмо гъабулел ва жидеца рагъ бай бихъулел г1адамал. Гъаб аят рагъул аятал решт1инелда ҳ1айвони буқ1ана. Цинги гъаб аят насхо гъабуна гъалда хадуб цун бач1араф аяталь ва «Бараат» сураталъул аятазги.

191. Нужеца мушрикал ва капурал ч1вай нужеда гъель кире ратаниги: Макка ва Мадинаялъул ҳ1арамалда рук1а ва ҳ1алалаб бак1алда рук1а. **Ва** нужеца

﴿يَسْكُنُوكُمْ عَنِ الْأَهْلَةِ قُلْ هُوَ مَوْاقِيتُ
 لِلَّاتِ وَالْحَجَّ وَلِلَّهِ الْبَرِّ بَأْنَ تَأْتُوا
 أَبْيُوتَ مِنْ طُهُورِهَا وَلِكُنَّ الْبَرَّ مِنَ
 أَنْقَىٰ وَلَوْا أَبْيُوتَ مِنْ أَنْوَبِهَا
 وَأَنْقَأْتُمُ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ فَتَنْخِرُونَ﴾

﴿وَقَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ
 يُقْتَلُونَ كُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَيُحِبُّ
 الْمُعْتَدِينَ﴾

﴿وَقَاتَلُوهُمْ حِيثُ تَفْتَشُو هُمْ وَأَحْرِجُوهُمْ مِنْ حَيَّثُ
 أَخْرَجُوكُمْ وَاللِّئَنَةُ أَشَدُّمِ الْقُتْلَ وَلَا تَقْتُلُوهُمْ
 عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقْتَلُوكُمْ فِي هَذِهِ
 قَنْتَلَوْهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ﴾

гъель жидер ват1аналдаса къват1ирги рахъизаре, гъез нуж Маккайлдаса къват1ире рахъизаруral г1адин. Гъел капураз ва мушриказ мұмминзабазул диналье гъабулеб питна гучаб буго гъезда Мака x1арамалда рагъ баяльуль мунағылдаса.

Цоги маг1на гъабуна: гъел капуразул купруялъул питна к1удияб буго нужеца гъезда Макка x1арамалда рагъ баялдасаги. **Макка x1арамалда аск1об** нужеца гъезда рагъ бай бихъуге, гъел мушриказ рагъ бай бихъун хадуб гурони. Гъез нужеда рагъ гъабулеб бугони нужеца гъездаги рагъ гъабе. Гъаб буго капурзабазе бугеб жазаъ.

Гъаб жазаъ аврагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ заманаль рук1арал капурзабазда хасаб гъеч1о. Аллагъасул тушбаби мұмминзабазул тушбаби рук1ула ва гъездахун гъудуллы ва рак1рекъей буқ1изе бегъуларо.

192. Гъел капуранал ва мушрикал

فَإِنْ أَنْتَ هُوَ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ

исламияб динги босун бусурбабазде бугеб тушманльиялдаса руссараб мехаль нужеца гъел те. **X1акъльунго Т1адег1нав Аллагъ** جَلَّ جَلَّ жинца мунағыл рахчулев ва тавбо къабул гъабулев вуго.

193. Нужеца мушриказда ва капуразда

وَقَاتُلُوهُ حَتَّىٰ لَا تَكُونُ فِتْنَةٌ وَّيَكُونُ الَّذِينُ لَهُ

рагъ бай гъезул къуват хвезег1ан, гъельги къезег1ан ва ракъалдаса купроширк t1ag1инег1ан. Ракъалда t1ад жиб загыирабльун ва бергъараблъун цох1о исламияб дин хут1изег1ан. Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавулеб, киналго аварагзаби рит1ухъ гъарулеб, киналго Илагъиял t1ахъазда иманги лъолеб.

Гъез купру-ширк тани, бусурбабазда рагъ баялдасаги руссани ва жидерго ракъалда, жидерго рукъзабахъ ч1ун ругони,- нужеца гъезда тушманлы гъабуге, гъезие зулмуги гъабуге. **X1акъльунго тушманлы** ва t1аде k1анц1ун рагъ гъабизе ккода, жидеца зулму гъабулел **t1адамазда** ай жидеца бусурбабазул ракъал рахъулел, гъезда t1ад Аллагъасул جَلَّ جَلَّ x1укмо-динги хвезабун жидер къанунал лъолездехун.

Гъединал **t1адамаздехун** кидаго рагъ базе ккода, гъезие мут1иг1льун, гъездаса къун ч1езеги бегъуларо ва ракъалда t1ад жиб t1адег1анабльун цох1о Аллагъасул дин буқ1иналье къеркъезе ккода.

194. Лъаг1алида жаниб ункъго моц1

الْشَّهْرُ الْحُرَامُ يَأْشَهِدُ الْحَرَامَ وَالْحَرَمَتُ قَصَاصٌ فِيهِنَّ

أَعْتَدَىٰ عَيْكُوكُ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْتَدَىٰ

عَلَيْكُوكُ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

буқ1ана ислам бач1иналдего гъезуль рагъ x1арам гъабурал: гъел моц1азда жанир г1арабиял ва гъелгун цадаҳъ

ругел ягъудиял ва цогидалги рагъ гъабич1ого ч1олаан. Ислам бач1ине г1агарльяраб мехаль ва исаламальул авалалда мушриказ гъель моц1азулги х1урмат хвезабулеб буқ1ана ва гъезие бокъараб мехаль рагъ х1арам гъабураб моц1алтуль рагъ гъабун, гъельул бак1алда хисун цоги моц1 толаан рагъ х1арамабльун. Гъал моц1алги Мух1арам, Зулкъаг1идат, Зулх1ижат ва Ражаб моц1ал руго. Гъал моц1азуль мушриказ бусурбадехун рагъ гъабуни, гъезда данде рагъизе бегы бицун Аллагъас абулеб буго:

Рагъ х1арамаб моц1алъ мушриказ рагъ гъабуни нужеца гъеб моц1аль гъезда рагъ гъабе ва нужее гъабуралда рельльяраб жазаъги гъабе. Аллагъасул х1уруматал (ай гъес х1арам гъабураб жо) хвезабурасдаса рец1ел босула. Гъель моц1азда жаниб жидеца нужедахун тушмилти гъабурал, нужеда рагъ гъабизе т1аде рач1арал мушриказе ва капуразе гъез нужее гъабуралда рельльяраб жазаъ гъабе: гъеб рагъ Макка х1арамалда бугониги цоги х1алалаб бак1алда бугониги щибго бат1альи гъеч1о. Ва нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ x1инкъа гъес изно къеч1еб жо гъабизе ва гъес рагъ х1арам гъабурал моц1азда жаниб рагъ бай бихъизеги.

Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ **жиндаса x1инкъаралгун** цадахъ вуго, гъезие квер бакъулевлъун ва гъезда гурх1уlevлъунги.

195. Ва نужеца نужер боц1и-мал

Аллагъасул نухалда къье:

гъязаваталда унел г1адамазе ярагъ босе, чуял ва квен-т1ех босе. **Нужеца نужги**

нужер маг1ишатги г1адада хварабльун, жиб гъалагльулебльун гъабуге: Аллагъасул нухалда гъязаватги гъабич1ого, гъениб нужер боц1иги къеч1ого нуж ч1араб мехаль нужер тушман нужедаса вергъула ва гъес нуж къезарула, нужее зулму гъабун нуж гъалаг гъарула. Ахираталдаги нуж гъалагльаралльун, г1азабалье х1акъалльун рук1ула Аллагъасул диналье г1оло боц1и къезеги, напс къезеги баҳилльяраб мехаль.

Гъаб жо нужеда бич1а ва нужеца гъабулеб **кинабго г1амал Аллагъ** جَلَّ جَلَّ **разилъи т1алаб гъабун гъабе, х1акъльунго Аллагъасе лъик1льи гъабулел г1адамал рок1ула** ва гъель жинда г1агар гъарурал, жинца т1аса рищараздасаги гъарула.

Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ жигъадальул аятазда жаниб г1емер рехсон буқ1уна «Аллагъасул нухалда» абураб раг1и. Гъельул маг1на буго муъминчияс гъязават гъабизе т1адаб буқ1ин г1иц1го Аллагъ разилъи т1алаб гъабун ва ракъалда т1ад цох1о Аллагъасул

وَأَنْفَقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُنْقُضُوا بَيْدِيكُمْ إِلَى

الْتَّهْكِكَةِ وَاحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ١٥٥

дин буқ1инабиялье г1оло.

Рагъдаса гъанимат (давла) швезе абун, яги г1адамаз жив баҳ1арчи вугин абизе бокъун гъазават гъабуни, гъесие гъазаваталъул кири шоларо, ва гъев гъеб рагъда ч1вани шагыидлъунги вук1уларо.

Абуаюб Ансарияс бицараб х1адисалда буго: «Нужең Аллагъасул нухалда нафакъа къе ва нужең нафсал гъалаг гъаруге» абураб аят буго, нижер (ансариязул) х1акъальуль решит1изабураб. Аллагъас عليه السلام ислам к1одо гъабидал ва гъельие квер бакъулел г1адамалги г1емерльидал, нижеса цояз цояздехун абуна: гъанжес ниль рокъорги ч1ун нильер ах-хур ва маг1ишат рук1алида ккезабун лъик1 буқ1инин. Нильеңа г1езег1анго исламалъе кверги бакъанин абун.

Цинги Аллагъас عليه السلام гъаб аят решит1изабуна. Гъеб аятальуль маг1наги буго: гъазаватги тун, исламалъе боц1иялдалъун ва напсалдалъун квербакъиги гъабич1ого г1одор ч1ей буго напсал гъалагльиялде рехи абураб. Х1адис Тирмизияс бицана ва лъик1аб къуч1абги бугин абуна.

Жинда Аллагъ разильяяв Абуаюб гъазаваталдаса г1одов ч1еч1о ва Румазул ракъалда шагыидлъун гъенив вукъана.

Цо-ко г1алимзабаз «нужеңа напсал гъалагльиялде рехуге»-абураб аятальуль маг1на гъабула, нуж капурзаби г1емер ругеб мехаль гъезда данде рагъизе ун напсал гъалаг гъаруге абураб. Гъаб маг1на гъаби бит1араф гъеч1о.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасицаги абуна: гъаб аят рагъул х1акъальуль гъеч1о. Гъаб аят буго Аллагъасул нухалда ва цогиги исламалъе ва бусурбабазе мунпаг1ат бугеб бак1алда боц1и напакъаде къяльул х1акъальуль. Аятальул маг1на буго: нуж Аллагъасул нухалда боц1и къезеги бахилльун нужеңа тушман нужедаса къуватав гъавуге ва нуж дунялалъе ва ахираталъе напс гъалаг гъабуралъун рук1унге- абун. Цоги г1адамал мекъи кколеб бак1 буго, гъаб гъазаваталъул амру хирияв аварагасеги صلوات الله عليه وسلام, гъесул асх1абзабазеги رضي الله عنه буқ1араф жо бугин, гъаб заманаяль гъазават гъабизе т1адаб гъеч1ин абураб цо-ко жагъилал чаг1азул раг1и боси ва гъелда г1ейи гъабун щиби Аллагъасул диналъул к1вар гъабич1ого ва гъельие квербакъи гъабизе ургъич1ого г1одор ч1ей.

Цакъ мух1канго Къуръаналъул аятаз абулеб буго: нужеңа капурзабазда, ва мушриказда рагъ бай, гъаб ракъалда т1ад Аллагъасул исламияб дин г1амльизег1ан ва киналго диназдаса бергъун гъеб т1адег1ан буқ1инег1ан абун. Жакъа нильеда бихъулеб буго исламияб дин бергъун гъеч1ебльи ва гъеб дин бергъинег1ан Аллагъасул عليه السلام амру нильеда т1асаги унаро.

«Рагъ бай»-абураб раг1ияльул маг1на буго: x1ал к1варас x1ал к1вараф жоялдалъун Аллагъасул диналье квербакъи гъабе абураб. Гъаб рагъ бай буқ1ула к1ал-мац1алдалъун: г1алимзабаз, имамзабаз халкъалда бич1чиизабун ниль Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ щиб мурадалда рижун ругел, ва щиб жо гъаби нильеда т1адаб бугеб.

Бечедав чияс боц1и-малалдалъун рагъ бала купру-ширкалда данде: жинца гъеб боц1и Аллагъасул нухалда хвезабун ва диналье г1оло рагъулел г1адамазе квербакъи гъабун. Жидер сахъти, къуват, бах1арчилы бугел г1адамаз гъеб рагъ бала ярагъиги босун къват1ире рахъун купру-ширк гъабулел г1адамал исламалде рач1ун мут1иг1льизег1ан, яги исламалье зарал гъабич1ого жизят (магъало) къун жидерго ракъазда гъел ч1езег1ан.

Бишунго зах1матаб x1ал буго бусурбаби капуразул ханльялда гъоркъ ккараб, ва гъеб ханъти т1аса рехизе к1оларого ругеб x1ал. Гъал бусурбабазда т1адаб буқ1уна цох1о лах1заталъги капуразул ханъти бокъунгут1и, рак1аль гъезда мут1иг1льунгут1и ва щиб x1илла гъабунги гъел капурзабазул зулмуялдаса рорч1изе т1алаб гъаби.

Щибго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ динальул к1варги гъабич1ого, капурзабаздаса хвасарльизе нухги балагъич1ого ч1арал г1адамазул ахир мекъи ккеялда x1инкъи буго. Жинда Аллагъ разильаяв Г1умарасx1абас дуг1а гъабулеб буқ1ана: «Я Аллагъ! x1акъаб жо x1акъаблъун бихъизабе ва гъелда нахърилътине тавпикъиги гъабе. Бат1улаб жо бат1улаблъун бихъизабе ва гъелдасан рик1к1альизе тавфикъиги гъабе»- абун. Нильеца гъаб дуг1а гъабила ва Аллагъ جَلَّ جَلَّ разиял, гъесул диналье квербакъулел мужагъидазул мухъилье ккезареги абуни гъарила.

196. Т1адег1анав Аллагъас x1ажалъул ах1камал баян гъарун нильеда абулеб буго: Нужеца x1ажки г1умраги шарг1алда рекъон, гъезул шурут1ал ва арканал т1убан, Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильни т1алаб гъабун т1убазабе. X1аж ва г1умра бухъун хадуб шарг1ияб г1илла гъеч1ого гъеб т1убач1ого тей к1удияб мунағъ буго.

Нагагъ нуж x1аж гъабиялдаса нахъч1вани, цо сабабалъе г1оло: унтун, тушманас нух ккун, **нужеца x1аж бичинелда** цебе **нужер x1алк1вараф гъядю** (сайғъат) **хъве**: варани бугони

وَأَنِمْوَا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أَحْصَنْتُهُ فَمَا
أَسْتَيْسِرَ مِنَ الْهَدِيِّ وَلَا تَحْلِقُوا رُؤُسُكُمْ حَتَّى يَبْيَغُ
الْهَدِيِّ مَحِلَّهُ وَفَنَّ كَانَ مِنْكُمْ مَنْ يَضْنَأُ وَيُهِدَى مِنْ
رَّأْسِهِ فَهَذِهِ يَةٌ مِّنْ صِيَامٍ وَفَصَادَقَهُ أَوْسُنُكُ فِي ذَادَ
أَيْمَنْتُمْ فَنَّ تَسْتَعَ بِأَعْمَرَةِ إِلَى الْحَجَّ فَمَا أَسْتَيْسِرَ
مِنَ الْهَدِيِّ فَنَّ عَمَّجَدَ فَصَيَامُ شَلَّةَ أَيَّمَرِ فِي
الْحَجَّ وَسَبِعَةَ إِذَا رَجَعْتُمْ تِنَكَ عَشَرَةَ كَامِلَةَ ذَلِكَ
لَمْ يَرَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامَ
وَأَنْقُلَ اللَّهَ وَأَعْلَمُو أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

анкъгоясе г1ола, х1айванги анкъгоясе г1ола, чахъу бугони цоясе г1ола. **Ва нужеца х1аж бичун бот1рол рас к1к1ваге**, ва цоги х1аж бухыналдалъун х1арамлъараб жоги гъабуге, гъеб гъадю хъун щвезе кколеб бак1алда щун гурони.

Нагагь нужер цояв унтун вугони, яги гъесул бет1ералда зарал кколеб жо бугони: нац1 бан, рутънал рук1ун, ва гьев чияс бет1ерги к1к1вани, гъасда т1ад г1ак1а буго жиндие х1ал к1вараб жо гъабизе лъябго жоялда гъоркъосан: лъябго къояль к1ал кквей, яги анльго чиясе квен къей, яги цо чахъу хъвей.

Нуж сах-саламат х1ажалдаса нахъч1вач1ого х1аж гъабулеб бак1алда щвараб мехаль, нужер х1ажги г1умраги цадахъ бухыраав чи вугони, гъес цо чахъу къела гъадю. Гъесие х1ажалъул кинаалго г1амалал гъарураб мехаль г1умраильулги кири щола ва гьев г1умра гъабуравлъунги вук1уна цох1о шарт1 т1убани: цо чахъу (гъадю) хъун гъеб садакъаде бикъани.

Нагагь чахъу хъвезе к1веч1ев чияс лъябго к1ал х1ажалда вук1адго квела, ва анкъго к1ал рокъов щвараб мехальги квела: гъаб анц1го к1ал буго гъесда т1адаб жо. Нагагь х1ажалда вук1адго лъябго к1ал квезе к1веч1они рукъов щвараб мехаль анц1го к1ал квела: лъябго к1ал ккун хадуб гъоркъоб заманги биччала. **Гъаб т1адехун бицараб х1укму буго жив масжидул х1арамалда аск1ов г1умру гъабун гъеч1ев, къват1иса вач1арав** чиясе.

Масжидул х1арамалда аск1ор г1умру гъабулел г1адамазе изно гъеч1о х1ажги г1умраги цадахъ бухызе ва гъадю къезе. Гъезда т1адаб буго х1аж бат1аго гъабизе, г1умраги бат1аго гъабизе. **Нужер** кинаабго г1амалальуль нуж Аллагъасдаса ﷺ х1инкъа ва кинаабго г1амал шарғ1алда борцуn, Аллагъ разилъ т1алаб гъабун гъабе. **Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ** ﷺ жиндиr амруялда хилипльун, шарғ1ияб нух тун хъвадулел г1адамазе г1акъуба-г1азаб гучав вуго.

197. Гъаб париззаяб ва суннатаб х1аж гъабулеб заманаги муг1аянаб, жиb мух1кан гъабураб буго.

Гъебги Шавал моц1, Зул-къаг1идат моц1 ва Зул-х1ижаяльуль авалаб анц1го къо буго. **Гъал моц1азда жаниб жинца х1аж гъабизе ният гъабурав чи, ва х1аж бухын, лаббайк бачун гъеб х1ажалъуль живги лъугъарав, гъев чиясе х1арамаб буго руччабазда аск1ов**

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فِيهِنَّ فَرَصَ
فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثٌ وَلَا فُسُوقٌ
وَلَا حِدَالٌ فِي الْحَجَّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ
خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَرَدُّوا فَإِنَّ خَيْرَ
الْأَرَادِ الشَّفَوَىٰ وَأَتَقُونُ بِأَنَّا فِي الْأَلْبَابِ

къазе ва гъездаса жиндирип х1ажат т1убан мунпаг1ат босизе. Гъединго х1арамаб буго Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ گ1асильулел г1амалал гъаризе, г1адамалгун къецандун, цо-цазде рогъобал ран рук1ине. Гъав чи Аллагъ разилти т1алаб гъабун вахъун вугельул, гъасда рекъон буқ1уларо чорхол гъава-напсалда нахъвильлизе ва цогидал г1асильулел, пасикъльулел пишиби гъаризе.

Нужеца щиб лъик1аб г1амал гъабуниги Аллагъасда гъеб лъала, ва гъелда данде жазаъги гъабула. Ва нужеца х1ажалда унеб мехаль цадахъ къвариг1унеб жоги босе: квен-t1ex, рет1ел, г1арац, ва цогидабги, **Ва нуж г1адамазда гъаруеллъун рук1унге. Ахираталда нуже батизесеб бишун лъик1аб жо буго нужеца цадахъ босараб Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъи. Нуж дидаса х1инкъя ва кинаабго г1амал дир амру-нагъюялда рекъон гъабе, я гъал г1акълудал бет1ергъаби.**

Т1адег1анав Аллагъас хит1аб хас гъабуна г1акъло бугел г1адамазда, г1акъло гъеч1ел г1адамаз гъеб хит1абалдаса мунфаг1ат босуларельул.

**198. Нуже щибго мунаргъ х1акъ
гъеч1о гъеб х1аж гъабулеb мехаль
нужеца дарам гъабун нуже х1ажатаб
жо бичун босун гъабияльуль:**

Х1ажальул кинаалго арканал шурут1ал т1убан х1аж гъабураб мехаль, гъеб заманаъл дарам-базар гъабунин абуn х1аж холаро ва мукъсанлъуларо. **Гъеб** буго нуже Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ **рахъальян щвараб ц1об-рах1мат ва лъик1льи.**

Цинги нуж г1арафа маг1ардаса рехе рач1араb мехаль сордо бай муздалифаялда ч1ун, машг1арул х1арам абулеb бак1алда Аллагъ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفْضَلْتُمْ مِنْ
رَبِّكُمْ فَإِذَا كُرُواْ عَنْ دُرْبِ الْمَسْعَى
وَأَنْكَثْتُمْ مَنْ قَبْلَهُ لِمَنِ الْصَّالِحُونَ ﴿١٩﴾
جَلَّ جَلَلُهُ рехсе ва дуг1а-гъари гъабе, ва Аллагъасе щукру гъабун гъесул ниг1маталги рехсе. Гъев Аллагъ нужеца г1емер рехсе гъес нуж т1орит1ун ругельул исламальул нухда ва нуже тавпикъги гъабун бугельул х1ажгун г1умра гъабизе. Аллагъас т1орит1иледа щере нуж къосараздаса рук1ана. Иман-ислам лъаларел шарғ1иял ах1камалти лъаларел рук1ана.

**199. Цинги нуж г1арафа маг1ардаса
г1одоре рач1а кинаалго г1адамалгун
цадахъ.**

Гъаб раг1и абиялье г1илла буго:
Къурайшиязул г1адамал г1арафа

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُواْ
فَصَلَّا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفْضَلْتُمْ مِنْ
عَرَفَتِ فَإِذَا كُرُواْ عَنْ دُرْبِ الْمَسْعَى
الْحَرَامُ وَأَذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْتُمْ
وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لِمَنِ الْصَّالِحُونَ ﴿١٩﴾

شُمَّ أَفْيَضُواْ مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ أَنَّاسٌ
وَأَسْتَعْفِفُ وَاللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ

تَحِيمٌ

маг1ардаго рахич1ого, муздалифаялда рач1ун, гъениса нахъруссун каг1баялда унел рук1ана. Гъеб г1амал бук1ана Къурайшияз тъел халкъалдаса т1ок1ал руго, каг1ба рукъальул агълу буго абураб ч1ух1игун гъабулеб. Гъезул ч1ух1и хвезабун Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ جَلَّ جَلَّهُ гъезда абулеб буго: нуж г1адамал араб бак1алда а, ва гъениса нахъеги русса абун.

Ва Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّهُ мунағыл чури т1алаб гъабе. Х1акъльунго Аллагъ жинца мунағыл чурулев, жив гурх1улев вуго.

200. Х1ажалъул киналго г1амалал т1убараб мехаль нужеца Аллагъ заманаяль умумузул гъунарал рицун, гъел рецун нуж цо-цае ч1ух1улел рук1аралдасаги лъик1 ва г1емар Аллагъ рехсе. Г1адамазул цо къокъа буго жиде дунялалъул ч1аголти бокъарал ва ахираталдаса гъеб цебе гъабулел, жидецаги абулел: «я нижер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ! Дуца нижее дунялалда лъик1лъи кье»- абун. Гъал г1адамал руго ахираталда гъезие щибго лъик1лъи гъеч1ел.

201. Гъел г1адамазул цоги къокъа буго жидеца абулел: «Я нижер Бет1ергъан Аллагъ! Дуца нижее дунялалда лъик1лъи кье, ва ахираталдаги лъик1лъи кье, ва ниж жужах1альул г1азабалдасаги ц1уне»-абун.

Гъав чи вуго мұыминчи ва гъаб къокъабго дуг1аялда жаниб кинабго дунял-ахираталъул лъик1лъи гъари буго.

Дунялалъул лъик1лъаби руго: сахъли, жиндие г1ураб рукъ ва маг1ишат, жинда мут1иг1ай ч1ужу, иман-г1акъло бугел лъимал, ва цогиги г1емер жо буго гъелда жаниб. Ахираталъул лъик1лъаби руго: рух1 бахъаралдаса х1исаб гъабулеб бак1алде швезаг1ан х1инкъи гъеч1ого хут1и, цинги х1исаб мизанги бигъяго т1убай, алжаналда жанив лъугъин. Бишунго к1удияб лъик1лъи буго ахираталда Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ вихъулездаса вук1ин.

202. Гъал г1адамал руго дунялалда гъабураб лъик1лаб г1амалалъул кири ахираталда жиде бугел ва Т1адег1анав

فَإِذَا أَتَيْتَهُ مُنْتَسِكَ كُمْ فَادْكُرُوا اللَّهَ
كَذَّبَ رُكْمَاءَ بَأْبَاءَ كُمْ أَوْ أَشَدَّ دَكَرًا
فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِلَيْنَا فَ
الَّذِي أَوْهَمَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ حَلَقِي

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِلَيْنَا فَ
الَّذِي أَحَسَنَهُ وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً
وَقَنَاعَدَابَ النَّارِ

أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا
وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Аллагъ жинца х1исаб ц1акъ хех гъабуле вуго.

Муъминзабазул х1исаб цоҳ1о бер къалеб1ан заманалда гъабизе к1олев вуго Аллагъ, ва гъеб буго нилъер хъул лъолеб бак1. Нагагъ х1исаб гъаби халальни хвасарлъи ц1акъ надира буго, Аллагъ гурх1ун, гъес т1аса лъугъун тун гурони.

203. Нужеца Аллагъ рехсе жал рик1к1арал къояз:

Къурбан къояль ва гъельда хадуб лъабго къояльги. Гъаб буго х1ажизаби минаялда рук1унеб заман ва гъениб Аллагъ г1емер рехсейги цогидаб г1ибадат гъабиги бук1уна. К1иго

къояль Минаялда ч1ун нахъе рач1аразда мунағъ-х1акъ гъеч1о. Лъабго къо Минаялда бап хадур нахъе рач1араздаги мунағъ-х1акъ гъеч1о. Гъал церехун рицарал х1ажалъул ах1камал руго Аллагъасдаса х1инкъун, гъев разилъи т1алаб гъабун х1аж гъабизе бокъаразе ругел.

Нуж киналго Аллагъасдаса х1инкъараплъун рук1а, ва нужеда лъай, х1исаб-мизан ва жазаъ гъабизе Бет1ергъян Аллагъасде цере нуж рак1аризе рук1ин ва щибаб х1арп рик1к1ун, щибаб зарра рик1к1ун нужер х1исаб гъабизе бук1ин.

204. Гъаб аят решт1изабуна ал-Ахнас абулев мунафикъасул х1акъальуль. Гъес Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе вач1ун иман лъуна, ва гъесие берцинаб хабарги бицана, ва мун вокъулинги абуна. Амма гъев вук1ана жанисан рак1 хъубав чи. Аварагасда ﷺ аск1осан ун хадуб цо бусурбабазул хур-ах бугеб бак1алда щвараб мехаль, гъеб хурги бух1ана, гъенир ратарал х1амулги ч1вана. Гъасул х1акъальуль Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ абулев буго:

Г1адамаздаса цо-цо чаг1и руго дуе бокъуле берцинаб хабар бицуунел ва дунялалда дуда гъел лъик1ал г1адамал ругин рак1алда к1колел. Ахираталда гъезул х1укму Аллагъасда جَلَّ جَلَّ кодоб бугельуль гъесда щибго жо балъго хут1уларо. Жинца иман лъунин абуn Аллагъ нуг1льун ч1езавула гъев чияс: ай гъес шагъадат бит1ун Аллагъ цо вутин абулельгу нильеца гъев рак1алъти иман лъуравлъун тола. Х1акъикъаталда гъев ц1акъ квшав питначи вуго, бат1улаф

* وَدُكْرُ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِشْرَاعَ لَهُ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِشْرَاعَ لَهُ لِمَنْ أَتَقْنَى وَتَقْرُبَ اللَّهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ كُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

وَمَنْ أَنْتَابَنِي مَنْ يُعَجِّبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشَهِّدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَذَلُّ الْخَصَامِ

жоялдаульун жив къацандулев.

205. Дуда аск1оса аравго гьев ракъалда пасалты гъабуловльун хъвадулов вуго, жинца хурзал-ахал хвезарун рух1ун, x1айваналги ч1ван. Т1адег1анав

Аллагаг^{جَلَّ جَلَلُهُ} жиндие пасалты бокъуларев вуго.

206. Гьев мунапикъасда абураб мехаль мун Аллагъясдаса x1инкъя, ва квшешаб г1амал те абун, гьев чиясуль бугеб ч1ух1ияль, ва жагъиляб

ах1макъильяль гьев вачунев вуго жегиги мунағыл гъариялде. Цинги гъав ц1акъго инкар кколев ва пасалты г1емеравльун лъгуъуна. Гьев чи вуссунеб ва гъесие г1ейи гъабуле бак1 жагъаннама буго. Ц1акъ квшешаб босен буго гъеб жужах1алъул ц1а ва гъелдаса хвасарлыи буқ1уларо мунапикъазбазе.

207. Ва г1адамаздаса вуго цоги лъик1ав чи ва лъик1ал г1адамал, жиндир напс бичун босулов Аллагъ разилъи т1алаб гъабун гъесие

т1аг1ат-г1ибадат гъабизе. X1акъльунго Аллагъ жиндир лагъзадерида гурх1улов вуго, лъик1аб г1амалалъул кири г1емерго ц1ик1изабулов вуго. Ва жинца тавбо къабул гъабулов, мунағыл чурулевги вуго.

Гъаб аят решт1изабуна Ссугъайб رَحْمَةً لِلَّهِ عَزَّ ذِيَّةً асх1абасул x1акъальуль. Гъижра гъабун Мадиналде ине абун Маккаялдаса къват1ив гьев вахъараб мехаль, гъесда хадуб къурайшиязул цо къокъа бач1ана гъев нахъ вуссинавизе абун. Цинги Ссугъайб рек1унеб жоялдаса гъоркыги решт1ун, кисинисан ч1оралги г1одоре ран, бут1ги кодоб ккун, къурайшазда к1алъана: нужеда лъала дун ц1акъ лебалав вук1ин ч1орал реч1изе. Ахираб ч1ор т1аг1инег1ан дица нужер чи аск1ове виччаларо. Цинги гъаб хвалчен бекизег1анги вагъила дун. Гъелдаса хадуб нужеего бокъараб жо гъабеха нужеца- абун. Цинги къурайшияз абуна: «Мун нижехъе вач1ана щибго гъеч1ев мискинчилъун, гъанже мун г1емераб маг1ишатальул бет1ергъан вугоян»-абун.

Ссугъайбица رَحْمَةً لِلَّهِ عَزَّ ذِيَّةً абуна: гъеб дир боц1и бугеб бак1 нужеда бицани нужеца дун нухда виччалиш?- абун. Къурайшияз виччалаян абуна. Цинги Ссугъайбица Маккаялда т1ад вуссун къурайшиязда жиндир

وَإِذَا تَوَلَّ إِلَيْهِ سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا
وَيَهُمْ لَكُمُ الْحُرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الْفَسَادَ

وَإِذَا قِيلَ لَهُ أَقْرَبَ اللَّهَ أَخَذَنَاهُ الْعَزَّةُ بِالْإِيمَانِ
فَحَسَبُهُ وَجَهَنَّمُ وَلِئَسَ الْمَهَادُ

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ أَبْيَغِيَّةً
مَرْضَاتٍ اللَّهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعَبْدِ

боц1и бугеб бак1 бихъизабуна, ва жив гъижра гъабун Мадиналде ана. Мадиналда гьев шварараб мехалъ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Ссугъайбил даран бергъана, Ссугъайбил даран бергъан»- абуn. Бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ гъаб цебехун хъварараб аятги решт1изабуна (207 аят).

208. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж т1убанго исламалда жанир лъугъя:

исламалъул цо x1укму къабул гъабун цогидаб рехун тоге. Ислам цох1о черх г1адаб жо буго الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌ مُّبِينٌ ٤٨ بикъ-бикъун бегъулареб, **Нуж щайт1аналда нахъги рильунге, ва гъельие гуккизе ч1оge. X1акъльунго гъеб щайт1ан нужеe баянаб, x1акъаб тушман буго.**

209. Нужехъ x1акъаб Къуръан бач1ун

хадурги нуж бит1араb нухдаса
хъушт1ани, исламалда жанирги
лъугъинч1они, нужеда лъаеха

x1акъльунго Аллагъ жинdir гуч бергъарав вук1ин.

Жинца г1асиял, пасикъал г1адамазе г1азаб гъабулев вук1ин ва щивго чияс я щибго жояль жив нахъ ч1валарев гъеб г1азаб гъабиялдаса. **Ва халкъалье гъабулеб тадбиralъуль, жинdir пишабазулъ x1акимияв вуго:** г1ададасеб жо гъабуларев, щибаб жоялда жаниб цо маслах1ат, пайда буk1унев.

210. Гъал иман лъезе ч1ух1арал

г1адамазе т1аде бач1ине жо бушища,
къиямасеб къо бач1ун, жидер x1исаб-
мизан гъабизе **Бет1ергъан Аллагъ**
вач1ин гуреб: зобалги хъвалхъун
нак1казул раг1адальуль вугев г1адин. Гъединго жидер
рик1к1ен г1емерал малаикзабиги рач1ула.

Аллагъ рехсеяльул гъаракъ бугел найдал т1алаяльул гъаракъ г1адаб. Гъезул Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ рехсей тасбих1 гъаби буk1уна.

Цинги x1исаб-мизан гъабун, халкъальда гъоркъоб x1укму гъабиги т1убала: цоял алжаналда уна, цоял жужах1алда уна. **Гъаб кинаbgo амру Бет1ергъан Аллагъасде буссунеб буго.** Ва гъесда цере ч1еч1ого щивниги чиясе реsgи гъеч1о.

Гъедин бугельуль Аллагъ цо гъавун, аварагзаби рит1ухъ гъарун исламияб диналда руссун рук1ине ккела киналго г1адамал. Гъезул цоги Аллагъти гъеч1ельул, гъел рижиги цох1о Аллагъасе лагъльти гъаби мурадалда

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَدْحَلُوهُ فِي

الْسَّلَامِ كَآفَةً وَلَا تَرْتَعُوا حُلُولَتِ

الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌ مُّبِينٌ

فَإِنَّ رَّبَّكُمُ مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَ نَكِّمُ الْبَيْتَ

فَأَغْنِمُو أَنَّ اللَّهَ أَعْزِزُ حَكِيمٌ

هُلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيهِمُ اللَّهُ فِي ظُلْمٍ

مِنَ الْعَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضَى الْأَمْرُ

وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

бугельуль.

Гъаб аяталда жаниб абуна «Аллагъ вач1ин»- абун. Цоги аятазда жанибги буқ1уна гъалда рельльярал раг1аби: «Аллагъ г1аршалда тадег1анльана», «Аллагъасул квер», «Аллагъасул х1ет1е»-абун. Нилььеда Т1адег1анав Аллагъасул сипатазул х1акъикъат лъаларо, гъезда иман лъун божун рук1ун гурони: масала «Аллагъ к1альала» «Аллагъасда бихъула» «Аллагъасда раг1ула» абураб мехаль, нилььеда к1оларо гъал сипатал цере ч1езаризе, ва гъезул х1акъикъат бицине, щай гурельуль нилььеда лъала Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ щибго жоялда рельльярав гъеч1евльи. Гъесул сипаталги щибго жоялда рельльярал рук1уларо.

Гъал сипатазда иман лъун божун толеб г1адин, нилььеда т1адаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ заталъульти гъедин тезе. «Аллагъасул квер» абураб мехаль нилььеща Т1адег1анав Аллагъасул квер буқ1иналда иман лъела,amma гъельуль куц- рапхъ, сипат ц1ехеларо. «Аллагъ вач1уна» абидал нилььеща гъев вач1унев вуқ1иналда иман лъела ва кин вач1унев абураб жо ц1ехеларо. Цояз гъикъани: кин гъев Аллагъ вач1унев абун, гъесие жаваб къела: Аллагъасул зат нилььеда лъаларо сипат гъабун бицизе, гъединго гъесул сипаталги лъаларо гъадинал ругин абуn рицине.

211. Дуца бануисраилазда абе

Мух1аммад ! Гъезда бадиб
ч1вай гъабун, ва гъел мук1ур гъарун
г1емерал г1аламатал, муг1иззатал
куна гурищ дица Муса عَلَيْهِ الْكَلَمُ аварағасе,

гъев рит1ухъав аварағ вуқ1иналда т1орит1ел гъабулел. Гъедин бугониги бануисраилаз Муса рит1ухъ гъавич1о, ва Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккуна.

Т1адег1анав Аллагъасул ниг1матал жидехъе раб1ун хадуб (аварағзаби ва т1ахъал), гъел ниг1матазда иман лъеч1ого, купруялдальун гъезда данде ч1арал г1адамазе Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндир г1акъуба-г1азаб гучав ва къвак1арав вуго.

212. Капурал г1адамазе гъаб

дунялалъул ч1аголти берцин гъабун
буго.

Гъел жидер шагъватазда нахърильун, ахират к1очон хъвадулелги руго. Гъезул рак1азда жаниб дунял бокъи лъуг1иналь, гъелда г1ашикъльун, абадияб рукъалдаса жал руссун руго. Гъедин гучаб дунял бокъияль,

سَلَّمَتِنِي إِسْرَئِيلَ كَفَرَ بِإِيمَانِهِمْ مِنْ أَيْمَانِهِمْ
وَمَنْ يُبَدِّلْ بِعِظَمَةِ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُ
فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

رَبِّنَ اللَّيْنَ كَفَرُوا لِحِيَوَةِ الدُّنْيَا وَيَسْخُرُونَ مِنَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ آتَقْوَاقَوْفَهُمْ بِوَمَّا لَقِيَكُمْ
وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

ва дунялаль жал гуккун рук1иналь, **муъминзаби жидепа маҳсароде**
тъаруле руго ва гъезда т1ад рељанхъуле лги руго: дунял тун
ахират т1аса бишарал рук1иналь гъел г1абдалзабильун рихъун руго.
Амма ахираталда гъал муъминзаби жидер даража-макъамалъуль
капурзабаздаса т1адег1ан рук1ине руго. Муъминзабазе бугеб алжан
т1адег1анаб буго, капурал рехулеб жужах1 г1одобег1анаб буто.

Х1акъльтунго Аллагъяс ﷺ жиндие бокъарав чиясе ризкъи къола щибго х1исаб гъеч1ого, г1емераб ва г1ат1идаб.

Капуразеги къола ризкъи, гъеб Т1адег1анав Аллагъасе къимат гъеч1еб жо бук1иналь, г1асиял пасикъазеги къола. Ва амма х1акъинъяб ризкъи буго инсан иманалда т1овит1и ва гъелдальун ахираталъул абадиял, даимал ниг1матал жиндие ризкъильун рук1ин.

213. Адам ﷺ аварагасдаса бай бихъун
Нух¹ ﷺ аварагасде щвезег¹ан
гъоркъор ругел г¹адамал Аллагъасда
иман лъурал рук¹ана. Нух¹
аварагасде щвелелде гъел г¹адамаз
хъанчазе лагъльи гъабизе бай бихъана.
Цинги Т¹адег¹анав Аллагъас Нух¹
авараг вит¹ана гъел бит¹араб диналде
ах¹изе. Гъелда хадуб г¹емер аварагзаби
рит¹ана. Гъаб x¹акъикъаталда ниль
кант¹изарун Т¹адег¹анав Аллагъас
абулеб буго:

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَجَدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ
النَّبِيِّنَ مُشَرِّينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ
الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحُكُمُوا بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا
أَخْتَفَوْا فِيهِ وَمَا أَخْتَفَ فِيهِ إِلَّا لِلَّهِ
أُولَئِكُمْ مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ
بَعْدًا يَنْهَا هُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ أَمْوَالُهُمْ
أَحَقُّ لِلْفُلُوْفِ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ يَأْذَنُهُ وَاللَّهُ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صَرْطَلَ مُسْتَقِيمٍ

Г1адамал цо исламияб уммат бук1ана: тавх1идальул агъло бук1ана. Цинги гъезул иман биххизе лъугындал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ аварагзаби рит1ана, иманалда ч1ч1аразе алжаналдальун рохел бицунел, купру-ширк гъабуразе жужах1алдальун х1инкъи къолел. Гъел аварагзабигун цадахъ т1ехъги решт1изабуна х1акъаб шариг1ат, ва тавх1ид жаниб бицараб, аварагзабаз عَزِيزُهُ اللَّهُ Аллагъасул т1ехъалда рекъон г1адамазда гъоркъоб х1укму гъабизе, гъел жиндиль хилипльяраб жоялье. Гъеб т1ехъалда бугеб жоялда хилипльиги гъабич1о жедехъе гъеб решт1арапал г1адамаз гурони. Гъелги хилипльана х1акъаб жо жидехъе бач1ун хадур.

Гъел хилипльяльте гүиллаги буқ1ана гъезул цо-цаздехун бугеб x1ал хъубльи ва тушманлъи. Капуразул мұымынзабаде бугеб тушманлъи. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндир ц1об-рах1муялдальун мұымынзаби гъел жиндиль хилипльяраб жоялъуль бит1араб бич1ч1иялде т1орит1ана. X1акъльт1унго Аллагъ жиндие вокъараев

чи бит1араб нухалда т1овит1улев вуго.

214. Нужеда рак1алдайиш кколеб,
я гыл мұмінзаби, нуж алжаналда
льгуғылип абуң, нужеда щибго
къварилъи х1албихъиги хъат1ич1ого.

Нужеда цересел умматазда бихъараб
зах1малъи ва балагъ нужеда

бихъич1ого. Гъель умматазда ц1акъ

к1удияб къварилъи щвана ва гъель гучал балагъаз к1орок1ана,
аварагаси ва иман лъурал г1адамазги Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ أَعْلَمُ
базег1ан, ва гъель Аллагъасе х1елизег1ан: «Нижее квербакъи кида
бач1ине бугеб, гъабе нижее квербакъи»-абун. Аллагъас гъезие
жавабги гъабуна: «гъале нижее квербакъи ц1акъ г1агарда шун
буго»-абун.

Гъаб аяталъул маг1на буго Т1адег1анав Аллагъас мұмінзабазул
х1албихъи гъабулеб бук1ин бат1и-бат1иял къварилъабаздалъун. Ниж
мұмінзаби ругин, гъаб дунялалда ниж щибго къварилъи хъат1ич1ого
рук1ине кколин, ахираталда алжаналдаги ине кколин абураб пикру
мекъаб буго.

Мұмінчиясул иман камиллұларо, ва гъев унго-унгояв Аллагъасул
lagъlun гъабулеб лъутыларо жинда т1ад къварилъи-зах1малъи
щвеч1ого, жинца гъеб къварильялда Аллагъасе г1оло, Аллагъ разильи
т1алаб гъабун саброти гъабич1ого: лъик1льги квшелтиги Аллагъасул
kъадаралдануа бук1иналда божун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда цо асх1абзабаз رَحْمَةً لِّلَّهِ
абидал: «Я расулллағъ! Аллагъасда дуг1а ѡтай гъабулареб
нилье квербакъи гъабе абуң, Аварагас абуна: «нужеда цере рук1арал
умматазул цо г1адамал, х1акъаб диналдаса руссаян абуң, бет1ералда
хъухъадиро лъун ахаде ѡвезег1ан хъухъан к1иго къом1ел гъабун
г1одоре рехулең рук1ана. Цингиги гъель диналдаса руссунел рук1инч1о.
Маххул гъоркъоги босун ракъаялдаса гъан бат1а гъабулеб бук1ана,
цингиги гъез дин толеб бук1инч1о»-абун.

Хадубги аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Аллагъасул ц1аралдануа гъедула
дун: гъаб исламияб дин ракъалда т1убит1изе буго. Санғ1аалдаса цо
чи къват1ив вахъани гъев X1азраматалда ѡвезег1ан унеб х1алалъ,
щибго жоялдаса х1инкъич1ого. Нужс руго гъаб амру хехго т1убазе
къвариг1арал»- абуң. X1адис имам Бухарияс бицана.

Гъаб аяталдаса ва х1адисалдаса бич1чиизе кколеб мурад буго:
Аллагъасда иман лъураб мехаль гъеб иманалда сабруги гъабизе ккола

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَا يَأْتِكُمْ مَّا كُلِّ
الَّذِينَ حَنَّ حَنْوْ أَمْ قَبْلَكُمْ مَّا سَهَّلَ الْبَاسَةَ وَالضَّرَّةَ
وَرُزِّلَ لَوْا حَقَّ يَقُولُ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا
مَعَهُ مَمَّا نَصَرَ اللَّهُ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ فَرِيقٌ ٦٦

ва Аллагъасулы аварагасулы мурадалда рекъон динги гъабизе ккола. Цинги т1аде бач1унеб жо лъик1аб бук1аниги, квешаб бук1аниги Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1укмо-къадаралдаљун бук1ин лъан, гъелда разильун, Аллагъасда таваккал т1амун хъвадизе ккола.

215. Дуда асх1абзабаз гъикъулең буго я
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! Щиб жо суннатаб садакъаяльте къелеб ва лъие гъеб къелеб абуң. Дуца гъезда абе: «Нужеңа садакъаде къолеб жо рак1 разильун, лъик1аб къе. Гъеб нужеңа къе нужерго эбел-инсуе, г1агарал г1адамазеги, мискиназеги, бесдалазеги, сапаралда ругезеги. Щиб лъик1аб жо нужеңа гъабуниги гъеб жо Аллагъасда جَلَّ جَلَّ лъала, гъелда данде Аллагъас лъик1аб жазаъти гъабула.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ
 مِنْ خَيْرٍ فِي الْوَلَدِينَ وَالآقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى
 وَالْمَسَاكِينَ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَعْلَمُ أَمْنَ
 حَيْرٌ فِي إِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ٢١٥

216. Нужеда т1ад паризаяблъун гъабун буго капуразда ва мушриказда рагъ бай, киг1анго нужең гъеб бокъулареб жо бугониги.

Нужер боц1и-малги къезе кколеб, напс гъалагъиялда (хвялда) х1инкбы бугеб бук1ун. **Ва амма цо жо нужең риханиги, гъельул ахир нужеего лъик1аб бук1ине бегъула.** Дунялалъул рокъоб жигъадалъул лъик1лъи буго нужер напсалги нужер ват1анги тушманасдаса хвасар гъаби ва бац1ад гъаби. Аллагъасул дин т1адег1ан гъабун купру-шикр ғ1одобег1ан гъаби. Ахираталда гъельул лъик1лъи буго нужеда Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильни ва алжаналъул ниг1матал щвей.

Ва нужең цо жо бокъула, (жигъад гъабич1ого рук1изе бокъула) гъельул ахир нужең квешаб бук1инеги бегъула. Нуж х1акъирльялда ва капурзабазул лагъиялда хутбула, нужер къадро-къимат инжит гъабун бук1ула. Ахираталдаги жужах1алъул ца бук1ула ва абадияб ғ1азаб бук1ула. **Х1акъильунго Аллагъасда лъала кинағо жояльул загъир ва бат1ин,** гъельул ахир ва х1асил кинағо бук1унеб. **Нужеда лъаларо загъир гурони ва гъеб загъирги яқынғо лъаларо.** Гъедин бугельул нужеңа Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амру т1убай ва гъелда жаниб нужең маслах1ат буго.

217. Цоги дуда гъикъулең буго
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , жиндиль рагъ
х1арам гъабураб моц1алдаса, гъеб

كُبَيْرَ عَلَيْكُمْ قَاتَلُوهُوكُرَ لَكُمْ
 وَعَسَى أَن تَكُونُوا هُوشِيشَا وَهُوَ حَيْرٌ لَكُمْ
 وَعَسَى أَن تُجْهَوْشَيشَا وَهُوَ شَرٌ لَكُمْ
 وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ٢١٦

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْحَرَامِ قَاتَلَ فِيهِ قُلْ قَاتَلَ
 فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفَرٌ

моң1альуль рагъ гъабиялдасаги.
Дуца гъезда абе: «Рагъ x1арам
гъабураб моң1альуль рагъ байбихыи
күдияб мунагъ буго. Ва амма
гъелдаса күдияб мунагъги,
Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ рихараб жоги буго:
Аллагъ цо гъавун авараг صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ
рит1ухъ гъавун жидеца иман лъурал,
ва x1акъаб дин гъабулел г1адамал
гъеб диналдаса нахъч1вай, ва
Аллагъасда حَكَمَ اللّٰهُ инкар кквей.

**Масжидул x1арамалдаса г1адамал нахъч1вай, гъеб масжидул
x1арамальуль ағылу: хирияв авараг ﷺ, ва гъесул асх1абзаби
гъенисан къват1ир къот1иги, – гъаб буго Аллагъясда
аск1об бишунго к1удияб мунағъ ва зулму!**

Бусурманчи жиндир диналдаса вуссизавун купру-ширкальуль ккезави буго чи ч1ваялдасаги к1удияб мунағы. Гъелмушрикал нужеда рагъулелльун рук1ине руго ва гъез рагъги тезе гъеч1о нуж нужер диналдаса руссизаризег1ан, гъелда x1ал к1вани. Гъадинал тушбаби руго нужеекупарал ва мушрикал ва нуж гъезул амруялда мут1иг1льуге, гъезул зулму, къварилти зах1мальун нужеца x1акъаб динги рехун тоге. Нужер x1акъаб диналдаса вуссарав чи, цинги живги капурчильун вук1ун хварав, гъев вуго жиндир дунялалда гъабураб кинабго г1амалги хварав, ахираталдаги жив ч1ового хут1арав. Гъел г1адамал жужах1альул ағълу буго, ва гъел даймго жужах1алда жанир рук1инеги руго.

218. Х1акъльунго Аллагъасда ﷺ ва
гъесул аварагасда ﷺ иман лъурал
г1адамал, цинги мушриказ жиdee
къварилъи гъабидал жидер ват1ан тун,
Аллагъасе г1оло ва гъесул дин т1адег1ан
гъабизе г1оло гъижраги гъабурал, къват1

Хадуб Аллагъасул дин цүунун, ва ракъалда дин т1ибит1изабун жигъадги гъабурал,- гъал г1адамал руго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ жидер хъул лъолел: жидер мунагъаль чурилин ва Аллагъ гурх1илин абуn. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ жинца мъминзабазул мунагъаль чурулев ва гъезда жив гурх1улев вуго.

Гъал аятазда жаниб бицараб х1укму Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда хириял асх1абзабаз гыкъун, гъезие жаваб къун бицараб

بِهِ وَالْمَسْجِدُ الْحَرَامُ إِلَّا خَرَجَ أَهْلُهُ مِنْهُ
 أَكْبَرُ عِنْ دَلِيلِهِ وَالْفَتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ
 وَلَا يَرَأُونَ يَقْتَلُونَ كُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّو وَكُمْ عَنْ
 دِينِكُمْ إِنْ أَسْتَطِعُو وَمَنْ يَرِدُ دِينَكُمْ عَنْ
 دِينِهِ فَيُمْتَهِنُ فَهُوَ كَا فَأْلَئِكَ حَيْثُ
 أَعْنَاهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَفْلَئِكَ
 أَصْبَحُ النَّارُ هُمْ فِيهَا خَلِيلُونَ

८४

бугониги, гъаб x1укму киналго бусурбабазе ва кинабго заманаяль г1аммаб буго. Ракъалда т1асан купру- ширк т1аг1ун, цох1о Аллагъасе лагъльты гъабулеб заман бач1инг1ан, бусурбабазул ва капуразул тушманлыи т1аг1уларо.

Капурчи ургъулов вугелдаса нильер исламияб дин т1аг1изабизе, гъельие зарал гъабизе, гъесдаса г1емерго ц1ик1к1ун бусурманчи ургъизе т1адаб буго купру- ширк т1аг1изабиялда т1ад, ва ракъалда т1ад цох1о Аллагъяс جَلَّ جَلَّ лагъъли гъаби бук1инабиялда т1адги. Гъаб буго муъминчиясул дунялальул ва ахираталльул саг1адат (бахъибугольи). Гъаб макъам Аллагъяс ц1акъ дагъал, жиндие рокъарал ва жинца т1аса рищаразе гурони къун гъеч1о.

Аллагъас ниль гъездаса гъареги.

219. Дуда гъикъулеб буго

жаниб дунял т¹алаб гъабулев, ахират к¹очарав чиясе **мунпаг1ат буго:** x1арамаб бугониги боц1и щвей гладаб. Амма диналье бугеб, жиндир г¹акълоялье ва черхалъе бугеб заral к¹удияб буго. Гъоркъоб жо лъун x1аялда жанибги ц1акъ к¹удиял пасальаби руго: кинабго маг1ишаталдаса ват1альи, тушманлыи ккей, хъизан-рукъ биххи ва цогидалги. **Гъадин бугельул хамро** ва майсир гъезул **мунпаг1аталдаса заral к¹удиял жал** руго.

Гъб аят буго хамро x1арам гъабизе байбихыльун бугеб, т1обанго гъеб x1арам гъабун цойги аятал решт1ана. **Хамро абула: кинабго жинца меҳтизарулеб жоялда**. Г1емераб гъекъон жинца меҳтизарулеб жо: мед, ч1аг1а, пиво ва гъезда рельяралги, гъазул дагъаб жоги гъекъезе x1арам буго. Щай абуни меҳтулеб жо x1арам гъабун буго, меҳти шарт1 гъабун гъеч1о. Гъал меҳтизарулел жалазда рельльун x1арамал руго наркотикалги; гъел руго г1акъю инзабулел ва черх ч1унтизабулел жал. **Ва цогиги дуда гъикъуле буго Мух1аммад ﷺ, жидеца щиб жо напакъаде къелеб абуn. Дуца гъезда абе нужер x1ажаталдаса t1ok1льяраб жо къеян абуn.** Нуж жинда x1ажатаб жо цогидазе къураб мехаль гъелда жаниб лъик1льи буқ1уларо: я нужее къварилъи ккун гъеб x1ехъон ч1езе ккула, яги цогидазда хъул лъун, гъезул рагъабазде

*يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِيرِ قُلْ فِيهِمَا
إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَإِشْمَهْمَا
كَبَرٌ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا
يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوُ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
الْأَيَّاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْفَعُونَ

балагызы ккола, яги цогидазда гъаризе ккола.

Гъадин баян гъарула Т1адег1анав Аллагъас жиндир аятал: шарг1иял ах1камал ва нуже хайир ва зарал бугеб, x1арамаб x1алалаб жо: **нужеца никро гъабизе ва нуж ургызыз,**

220. дунялалъул ч1агольияльуль гъеб
панальубел т1аса унеб буқ1ин лъан, **ва**
ахиратальуль амроядльульги гъеб абадияб
рукъ буқ1ин лъан. Цинги жиб т1аса
унеб дунялалдаса жиб даймаб ахират
т1аса бишизи.

Цогиги дуда гъикъуле буго Mухаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ятимазул x1акъальуль, гъезул

боц1и-мал бат1аго ц1унунищ телеб, яги жидералда цадахъ жубазабун,
цадахъ x1алт1изабун г1емериц гъабилеб абуn. **Дуца абе гъел ятимазе**
мунпаг1ат бугеб жо хал гъабун x1алт1изабеян гъезул боц1и-мал.
Гъезул боц1и **нужергогун жубазабуниги** бегъула, гъел **нужер**
динальуль вацал ругельул. Динальуль вацаз цоцазе кумек ва маслах1ат
гъабизе ккола.

X1акъльунго Аллагъ жинда лъалев вуго нужедаса лъик1лы
гъабизе бокъаравги, пасалы гъабизе бокъаравги чи. Аллагъасе
бокъун буқ1араbани **нуж къварильияльуль** ккезаризе ва нуже
зах1матаб **амру т1ад къазе**, гъебги гъабилаан Аллагъас. Кинниги
т1адег1анав Аллагъ **جَلَّ جَلَلُهُ** жиндир гурх1ел-рах1иму цебе ккарав вуго, гъес
лагъздарие къварильи кколеб x1укму гъабуларо. **X1акъльунго Аллагъ**
жиндир къуват-гуч бергъарав вуго, жиндир пишабазуль
x1акимияв вуго, лагъздарие маслах1атаб жо гъабулевги вуго.

221. Нужеца мушриказул руччаби
рачунге, я гъал мутьинзаби, гъез
иман лъун исламияб дин босун хадуб
гурони. Мутьинай лагъ лъик1ай ийиго
нужеца ч1ужулъун ячине узденай
мушрикалдаса, киг1анго нуже гъей
мушрикай берцин ийхъун, йокъун
ийгониги. Ва нужеца мушриказе
нужер мутьинал руччаби къоге, гъез
иман лъезег1ан ва исламияб дин
къабул гъабизег1ан. Нуже мутьинав
лагъ лъик1 вуго узденав мушрикасадаса, гъев нужеда берцин

فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَيَسِّرْنَاكَ عَنِ الْأَيْتَمَى
قُلْ إِاصْلَحْ لَهُمْ حَيْرَ وَنُخَالِطُهُمْ
فَإِغْوَرُ كُمْ وَاللَّهُ بِعِلْمِ الْمُفْسِدِ مِنْ
الْمُضْلِيْعِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَغْنَيَ كُمْ
إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُسْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنُنَّ وَلَمَّا
مُؤْمِنَهُ خَيْرٌ مِّنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبْتَهُمْ
وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدُ مُؤْمِنٌ
خَيْرٌ مِّنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبْتَهُمْ أَوْلَئِكَ
يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُ إِلَى الْجَنَّةِ
وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَمَنِ اتَّهَى لِلشَّانِسِ
لَعَاهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

вихъун вугониги, гъесул насабалда яги боц1иялда хъул лъун бугониги.

Гъель мушрикал руго жидеца нуж жужах1алде ах1улел ва гъелда г1агар гъарулел, гъезулгун ригъинальул ва цогидабги хурхен гъабуни. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ нуж алжаналде ах1улев вуго ва жиндир мунағъал чури, гурх1ел нужеда щвей бокъаравги вуго. Гъедин бугельул Аллагъас нужеда лъик1аб жо малъулеб буго, квешалдаса рик1к1адги гъарулел руго. Ва жиндир аятал, х1икматал г1адамазе баян гъарувевти вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّ, г1адамазда жо лъязе ва бич1ч1изе бокъун ва гъез лъик1аб-квешаб жо бат1а баҳъизеги бокъун.

222. Ва дуда гъикъуле буго

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, х1айзальул масъала (х1айз абула руччабазул г1адат билъляраб щибаб моц1аъль би бач1иналда, как хут1и, «менструация»).

Гъаб масъала гъикъиялте г1иллаги буго Аллагъ разильяял асх1абзаби мадинаялда раг1араф мехаль, гъезда ягъудиял ратана х1айз бач1араф мекаль ч1ужугун цадахъ квен кваналарел, гъейгун цо рукъорги ч1оларел. Цинги асх1абзабаз رَحْمَةً اللَّهِ تَعَالَى хирияв аврагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъикъана гъаб х1укму. Т1адег1анав аллагъас абулеб буго:

Дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъеб х1айз чорокаб, рак1 къялеб жо буго, нужеца х1айз т1аг1ун черх чуризег1ан ч1ужуялда жимаг1 гъабуге (половое сношение). Нуж гъездаса дорег1ан къян рук1а гъел рац1ц1альизег1ан, ай жимаг1 гъабизе аск1ор къаге,amma цогидаб цадахъ рук1инги, цадахъ кванайги ва цоцазда маҳсаро гъабиги бегъула, цоҳ1о жимаг1 гъаби хут1изег1ан.

Цинги гъел руччаби рац1ц1альун гъез черхги чурараб мекаль, нуж гъель руччабазда аск1оре лъугъя ва Аллагъас جَلَّ جَلَّ х1алал гъабураб бак1алда квале. Гъеб х1алал гъабураб бак1ги лъимер гъабулеб бак1 буго, нахъияб рахъ гъеч1о. Х1акъульунго т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ жиндие мунағъаздаса тавбо гъабулел ва чорокаб жоялдаса рик1к1ад ч1олел рац1альни гъабулел муминзаби рокъулев вуго.

223. Нужер руччаби бекъуле буралда

рельльун руго. Нуж гъезда аск1ор

лъугъя нужеего бокъараб рахъальян:

т1ад веганиги, хъбилалдаса лъугъаниги, رَحْمَةً اللَّهِ تَعَالَى

وَسَلَّمَ نَا نَكَفَ عَنِ الْمَحِيطِ فَلْ هُوَ أَدَى فَأَعْتَزِلُوا
النِّسَاءَ فِي الْمَحِيطِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى
يَطْهُرُنَّ فَإِذَا أَطْهَرْنَ قَاتُلُونَ مِنْ حَيْثُ أَمْرَكُمُ
اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ يُحِبُّ الْتَّوْبَةَ وَيُحِبُّ الْمُتَقْتَلَينَ ٦٦٣

нахъасал лъгъаниги, вахъун ч1ун, г1одов ч1ун лъгъаниги гъукъараб жо гъеч1о рос-лъдияль цоцаздаса мунпаг1ат босизе, цоцазе къварильни-заралги гъабич1ого. X1арамаб жо буго лъимер гъабулеб бак1алда жаниб лъгъизабич1ого жиндири закар (алат) нахъияб раҳъалда лъгъизаби. Ч1ужуялдаги т1адаб буго россас гъединаб жо гъабулеб бугони, гъев виччангут1изе, данде ч1езе, x1атта гъединаб жо гъабулев чиясдаса нахъе ине.

Нужеца лъик1ал г1амалалги гъаре, ахираталда нужее хазинальун ратизе. **Ва нуж Аллагъасдаса** جَلَّ جَلَّ x1инкъя x1арамаб жо гъабизе, руччабазда аск1ор лъгъинальуль ва цогидаб жоялъульги. **Нужеда лъай нуж ахираталда Аллагъасда** جَلَّ جَلَّ данде ч1вазе рук1ин ва нужер x1исаб-мизан гъабизе бук1ин. **Нужеца мъминзабазда рохелги бице** гъезие Аллагъасда аск1об алжан ва к1удияб лъик1льни букинальданльун.

Росс-лъяди цоцада аск1ор лъгъинальул г1емерал адабал рицун руго г1алимзабаз. Аллагъ-авараг лъялел г1адамазул гъеб цоцазда аск1ор лъгъинги берцинаб бук1изе рекъараб буго. X1айваназ г1адин жидер шағыват т1убай буго гъезул насло хурхани, (лъимер лъгъани), гъеб лъимер иман гъеч1еб, квшаб лъгъинальда x1инкъи бугеб бак1.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул x1адис буго: «*Нужер цоясе ч1ужсуялда аск1ов лъгъизе бокъараб мехаль, гъес абуни «Бисмиллах, я дир Аллагъ»*, дуца нижесдаса щайт1ан рик1к1ад гъабе, ва нижесе къураблъимералдасаги гъеб рик1к1ад гъабе»-абун, гъеб дандельияльуль гъезие лъимер лъгъани гъеб лъимералье щайт1аналь зарал гъабиларо» – абун. X1адис имам Бухарияс бицана.

224. Нужеца Аллагъ جَلَّ جَلَّ гъавуге нуж гъаяздаса рац1ц1альизе сабабльун.

Аллагъасдаса x1инкъизе ва г1адамазда гъоркъоб лъик1льни-маслах1ат гъабизе нахъч1валеб пардавльун.

Гъаб раг1и абиялье г1илла буго цо г1адамаз гъездаса лъик1льни гъаби т1алаб гъабураб мехаль абулеб бук1ана: нижеса гъа гъедун бук1анин гъеб жо гъабиларо абун. Гъел г1адамазда г1айиб ч1ван решт1изабуна гъаб аят. X1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ нужеца бицуунеб жо жинда раг1улев, нужер пишаги, рек1ел нияталги жинда лъалев вуго.

225. Аллагъас нужее г1акъуба

гъабуларо нужеца ургъич1ого, харбиди гъоркъоб гъа гъедун раг1и абиялье г1оло.

وَلَا يَجْعَلُوا لِلَّهِ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا

وَتَسْتَقْوِدُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِ

لَا يُؤَخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكُمْ بُوَاحِدُكُمْ

بِمَا كَسَبَتُمْ فُلُوكُمْ وَاللَّهُ عَفُورٌ حَلِيمٌ

Гъаббуого гемерисев чиясул харбилъ буқ1унебраг1и: Аллагъас1аги, Валлагыи абуң. Кинниги нүж г1акъубаяльуль ккода нужеңа рак1аль ният гъабун қ1алаль гъа гъедарал мекалъ: лъик1аб жоялье гъедун хадуб гъеб гъа хвезабуни, яги квешаб жо гъабизе гъа гъедани нүжесе мунағъ-х1акъ буқ1ула. Х1акъльунго Аллагъ лагъзадерил мунағъал чурулев, гъезда турх1уле вуго. Тавбо гъабизе рес къолев, дагъаб мунағъалде данде Ҷ1ик1к1ун г1азаб гъабуларев вуго.

226. Ч1ужуялда аск1ов лъугъинаро
абун гъа гъедарал г1адамал (жимаг1
гъабиларо абуң), гъел руччабаца ункъго
моц1аль сабро гъабила. Цинги росас гъа
хвезабун ч1ужуялда жимаг1 гъабуни, гъеб лъик1 буго ва Аллагъ
жив 1аса лъугъулов, мунағъал чурулев вуго.

لِلَّذِينَ يَقُولُونَ مِنْ نَسَائِهِمْ تَرْكُضُ أَرْبَعَةَ
أَشْهُرٍ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَمُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٦﴾

227. Нагагъ жимаг1 гъабич1ого 1чани
ва гъезул иш 1лар 1lamиялда ани,
х1акъльунго Аллагъ ж1ел چ1аж1алла гъез бицуунеб жо раг1улов ва гъабулеб
пиша лъалев вуго.

وَلَمْ عَرَمُوا الظَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٧﴾

Гъаб к1иго аятальу маг1на буго: жагъилал г1арафиязулго буқ1араф г1адат буқ1ана росас гъа гъедулеб ч1ужуялда жимаг1 гъабиларо абуң. Цинги жимаг1ги гъабич1ого, 1лар 1lamун нахъеги йиччач1ого, толаан гъей ч1ужу. Шарғ1аль х1укму гъабулеб буго гъеб гъа гъедиго квешаб жо буқ1иналда. Нагагъ гъедин гъа гъедани ч1ужуялда абулеб буго ункъго моц1аль сабро гъабеян, гъев рос жинда аск1ов вач1унадай абуң. Цингиги гъев ч1ужуялда аск1ов лъугъинч1они гъесда шарғ1аль амру гъабула: я ч1ужуялда аск1ов лъугъя, яги гъей 1лар 1lamун нахъе йиччай абуң. Гъелдаги рос рекъеч1они имамас 1ларги 1lamула, гъей ч1ужуги гъесдаса хвасар гъаюла.

228. Жидер 1лар 1lamурал руччабаз
ях1 гъабула цоги росасе инч1ого
льябго х1айз бихъизег1ан. Цинги
гъель руччабазда лъянани жидеда
жаниб лъимер буқ1ин, гъеб иш
балъго гъабич1ого бицизе ккода, гъель
Аллагъасдаги ж1ел چ1аж1алла Аварагасдаги
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ахир къоялдаги божулел
руччаби ругони. Гъель руччаби къинал
рук1ин лъараф мекалъ гъезул 1лар

وَالْمَطَّافُتُ يَرَبْرَصَنَ بِأَنْفُسِهِنَ ثَلَاثَةَ فُرُوعٍ
وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكُونُ مَا حَاقَ لَهُ فِي
أَرْحَامِهِنَ إِنْ كُنَّ يَوْمَنَ بِاللَّهِ وَآيَوْمَ الْآخِرِ
وَبُؤُولُهُنَّ أَحَدُهُ بِرَدَ هُنَّ فِي ذَلِكَ إِنَّ رَادُوا
إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مُثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَ بِالْمَعْرُوفِ
وَلَرِجَالٍ عَلَيْهِنَ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾

т1амуран росаби х1акъал руго (лъик1ал руго) гъел руччабазе, гъезие цоцазда рекъезе ва маслах1ат гъабизе бокъани. Гъел руччабазе т1убазе кколеб х1акъ буго росабаздаги, росасе т1убазе кколеб х1акъ ч1ужуялда т1адги бугеб г1адин.

Гъеб х1акъ буго цоцазе зарад гъабунгут1и, цоцазда гурх1ел-рах1мо букин. РОСАС жинда т1адаб напакъа, рет1ел, рукъ, ва цогидабги букизаби, ч1ужуяль шарг1ияб г1узро гъеч1ого рос жиндаса х1ажат т1убазе гъукъунгут1и. Ва цогидалги к1иязго г1умру цадахъ гъабулаго гъел жидеда х1ажалъул ишал цоцаль рекъон гъари буго росльядиялъул шарг1алда рекъон хъвади.

Ва бихиназе руччабазда т1ад т1ок1льи буго: вижинальуль, хулукъазулъ, ч1ужу жиндие мут1иг1льизе кколев вук1инальуль ва напакъа къеялъульги, кинабго хъизан-рукъальул жаваб къолев вук1ин ва гъеб хъизаналъул маслах1аталье вахъун ч1олев вук1инги. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّا жиндир гуч бергъарав хан вуго ва жиндир ах1камал ц1акъ камилав х1акимги вуго.

229. Руччабазул ц1ар т1ами к1иго нухаль буго.

Цо нухаль цо ц1ар т1амун тела ва к1иялго рекъюладай абуни сабро гъабила г1идда т1убазег1ан. Цинги гъезие лъик1 бихъани г1идда т1убалелде рос ч1ужуялда т1ад вуссина ва цадахъ г1умро гъабила.

Кинго жал цоцаль рекъюлел гъеч1они росас гъанжесаги ц1ар т1амила.

Ч1ужуялъул ц1ар т1амураб мехаль нужеца гъезие къун бук1араф магъари нахъе баҳизе бегъиларо.

Гъаб буго нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَّا г1орхъаби ц1унизе к1оларо абуни х1инкъич1они бугеб х1укму. Амма нуж х1инкъани Аллагъасул г1орхъаби ц1унизе к1оларин абуни, цояз цоязе къезе кколеб х1акъги къеларо, берцинго, х1ал рекъон рук1инаро абуни, цинги мунағъ-х1акъ гъеч1о гъей ч1ужуяль росасе магъари бугониги, цоги боц1и бугониги къун жий йиччай т1алаб гъабуни ва росас гъеб боц1иги босани.

Гъал руго Аллагъасул جَلَّ جَلَّا г1орхъаби. Нуж берцинго рук1ине, нужеес маслах1аталье лъурал. Нужеца Аллагъасул г1орхъаби хвезаруге! Аллагъасул г1орхъаби хвезарулел г1адамал руго Аллагъасул цин баҳъи ва г1акъуба жидеда щолел, жидерго напсазе зулму гъабулен

الظَّلَّاقُ مَرَّتَانِ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيْحٍ
بِإِحْسَنٍ وَلَا يَحِلُّ لِكُوْنَانِ تَأْخِذُوا مَمَّا
إِنْتَيْ شَمُوْهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافُوا إِلَّا يُقِيمَا
حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خَفْتُمُ الْأَقْيَمَاتِ حُدُودَ اللَّهِ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا أَفْتَدْتُمُهُنَّ إِنَّكُمْ حُدُودُ
اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهُنَّ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ

٢٣٩

г'адамал.

230. Х1акъльунго жинца ч1ужуялда лъябго ц1ар т1амураб мехаль, г'есие г'ей ч1ужу ячине х1арамльула цоги росасеги ун, г'есул босадаги егуң, г'есулгун жимаг1ги г'абун, цинги г'ев росас ц1ар т1амун йиччан, г1иддаги т1убан хадуб ячани гурони.

Цар т1амизе к'от1и г'абун магъари лъеи х1арамаб жо буго (х1оло магъари). Г'еб г'абулев чи Аллагъяс جَلَّ جَلَّ наг1ана курав вуго абуn хирияв аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1адисги буго. Лъабго ц1ар т1амун хадуб г'аб к'вак1араб шарт1 т1убан хадуб гурони жиндир ч1ужуялун йик1арай г1аданалда магъари лъезе бегъунгут1иялъул маг1наги буго руччабазул ц1ар т1ами, г'ель нахъриччай ургъич1ого г'абизе бегъулареб жо бук1ин лъзэе ва шарг1алда какараб пиша бук1инги лъзэе.

Дагъабниги ях1-намус бугев чи рекъоларо цоги чиясда г'оркыги егуң хадуги жиндир ч1ужу т1ад юссинайизе. Г'един бугельъул ч1ужуялда ц1ар т1амич1ого тейи лъик1 буго г1емер ургъун, киналго рахъал рорцун хадуб гурони.

Цар т1ами шарт1 г'абич1ого (х1оло г'абич1ого) цогидасе арай г1адан, г'ев чияс ц1ар т1амун йиччараб мехаль ва г'есдаса г1иддаги т1убараб мехаль, цевеккун г'ельул росльун вук1арасеги г'альниеги жал рекъезе ва ц1идаса магъари лъун рос-лъадильун рук1ине бокъани, г'еб шарг1алда бегъулеб жо буго, г'янжесалаль г'абураб ригъин жал шарг1алда рекъон берцинго г1умро г'абун рук1ина абуn г'езда рак1алда ккани, г'един рук1ине жудеца ният къаасд г'абуни.

Г'ял т1адехун рехсарабал ригъинальул г1орхъаби ва х1укмаби Аллагъасул г1орхъаби руго, жидеда жо бич1ч1улел, Аллагъ-авараг лъялел г1адамазе баян г'аруеллъун ругел. Ва амма рек1ель иман г'еч1еб, Аллагъ-авараг лъалареб къавмалье кинабг1аги ваг1занасих1аталъ мунпаг1ат г'абуларо.

231. Нужеца руччабазул ц1ар т1амураб мехаль ражг1ияб ц1ар т1амияль: цо ц1ар яги к1иго ц1ар т1амун, лъабабго ц1ар т1амич1ого, цинги г'ель руччабазул г1идда т1убазе меҳ

فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا تَحْلِلْ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَرَثَتْ تَكَبَّرَ زَوْجًا
عَيْرَهُ فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ
يَتَرَاجِعَا إِنْ طَلَّانَا أَنْ يُقْيِمَا حُدُودَ اللَّهِ
وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ بِيَسِّرِهَا الْقَوْمَ يَعْلَمُونَ ^{٣٣}

وَإِذَا طَلَقَتُمُ النِّسَاءَ فَلَا نَعْنَأْ جَاهِنَّمَ
فَمَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرُحُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِتَعْتَدُوا

г1агарльидал, нужеца гъел руччаби т1ад руссизаре, нуж цацазда рекъон, берцинго рук1иналда хъул бугони, гъедин гъеч1они т1убан ц1арги т1амун гъей ч1ужу йиччан те. Нужеца гъел руччабазе къварильи-зарал гъабун ц1арги т1амич1ого, рукъорги

рачиch1ого тоге. Гъаб г1амал гъабурав чи жиндириг напсалъе зулму гъабулов вуго: гъельул мунағы ва г1азаб жинда т1аде кколов вуго.

Цо г1адамаз ч1ужуяльул ц1ар т1амидалго, г1идда т1убалелде гъей т1ад юссинаюлей ий1ана. Цингиги ц1ар т1амулеb бук1ана. Гъанжесаги г1идда т1убазе г1агарльидал лъбабилеб ц1ар т1умалеб бук1ана. Гъелdalъун гъав чиясул мурад бук1ана жиндири ч1ужуялье къварильи, зарал гъаби ва гъей цоги росасе ине квал-квал гъаби. Гъаб г1амал гъабулен г1адамазе x1инкъи къун решт1изабуна гъаб (231) аяталдаса церехун рицарапл раг1аби.

Нужеца Аллагъасул Къуръан ва гъельул x1укмаби махсароде ккоге: нужеего бокъараб x1алалъ маg1на гъабун, яги бокъараб жоялда г1амал гъабун, бокъич1еб же г1амал гъабич1ого тун. **Аллагъасул** رَحْمَةً اللّٰهِ عَلَيْهِ وَسُكُونًا رахъальян нужеे ругел к1удиял ниг1маталги рак1алде щвезаре. Бишун к1удияб ниг1матги Аллагъ лъалелльун, авараг حَلَّتْ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسُكُونًا рит1ухъ гъавуленльун Аллагъас гъари буго.

Ва нужеда Аллагъас решт1изабураб хирияб къуръангি, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул бац1ц1адаб нухги (суннатги) рак1алда бук1а ва нужеца гъелда г1амалги гъабе: Аллагъас гъаб к1иябго жоялдалъун **нуж бит1араb** нухалда т1орит1улел руго ва гъеб нуже ваг1за-насих1атги буго. **Ва** нуж т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ г1азабалдасаги x1инкъя ва нужеда лъай гъев Бет1ергъан Аллагъ жинда кинабго же лъалев вук1ин. Нужер загъираб г1амал лъалеб г1адин, нужер рек1ел x1алалги лъала Аллагъасда.

232. Ва нужеца руччабазул ражг1ияб ц1ар т1амун г1идда т1убараb мехаль: цо яги к1иigo ц1ар т1амун т1убанго гъей ят1алъараб мехаль, нужеца гъел руччаби нахъч1ваге довго росасе ц1идаса магъари лъун ине бокъани, гъел к1иялго цоцазда рекъон, ц1идаса рос-лъадилъун рук1ине рекъон ругеб

وَمَنْ يَعْمَلْ ذَلِكَ فَقَدْ طَمَّرَ نَفْسَهُ وَلَا تَسْتَخِذُوا هَذِهِنَّ أَيْمَانَكُمْ وَإِذَا كُوْنُتُمْ نَعْمَلْ أَيْمَانَكُمْ فَإِذَا أَنْزَلْتُمْ عَلَيْكُمْ مِّنَ الْكِتَابِ مَا يُعَظِّمُ بِهِمْ وَأَتَقْرَأْتُمُ اللّٰهَ عَلَيْهِ وَأَعْمَلْمَ أَنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٣﴾

وَإِذَا طَّلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجْلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنَّ يَنِكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَضُوْا بَيْنَهُمْ بِالْمُعْرُوفِ فَلَا يُؤْعِذُهُمْ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَأَلْيُومَ الْآتِيَرُ ذَلِكَ أَزْكَى لَكُمْ وَأَنْظُرْهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ يَعْلَمُ وَأَنْسُرْهُ لَا تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

мехаль.

Гъаб буго нужеे гъабуле^{بَلْ} ваг^{إِذَا}ن-насих^{أَتَ}ат, нужедаса Аллагъасдаги ахираталда^{جَلَّ جَلَّ} божуле^{بَلْ} чиясе. Гъаб ваг^{إِذَا}ن-насих^{أَتَ}ат боси нужеे дунял-ахираталье лъик^{كَلَّا}аб буго ва нуж мунагъазул чорокльиялдаса ц^{عَنْ}нулебги буго. X1акъльунго Аллагъ^{جَلَّ جَلَّ} жинда кинабго жояль^{يُؤْلِمُ}ул загырабги бат^{إِنَّا}набги рахъ лъалев вуго ва амма нуж ц^{لَكْ}ъ^{كَلَّا}о дагъаб гурони лъай гъеч^{كَلَّا}ел руго. Гъадин бугель^{يُؤْلِمُ}ул Аллагъасул^{جَلَّ جَلَّ} амру-нагъюялда нахърилъльун хвадани нужеे лъик^{كَلَّا}аб буго, нужерго г^لакълюялда божун, гъелда нахърилъльун рук^{كَلَّا}инч^{كَلَّا}ого.

Гъаб ц^{لَ}ар т^{لَ}амиялъул масъала жинди^ر рахъал г^لемераб, жинда жаниб г^لемераб бах^{كَلَّا}с бугеб ва мұмінзабазе аск^{كَلَّا}орго къач^{كَلَّا}ого рук^{كَلَّا}ине рекъараб бугель^{يُؤْلِمُ}ул, гъалъие баян къеч^{كَلَّا}ого толеб буго. Кинниги бицинч^{كَلَّا}ого г^لолареб жо буго:

1)-Ц^{لَ}ар т^{لَ}амизе ва ч^{لَ}ужу йиччазе шарг^{كَلَّا}алда ихтияр бук^{كَلَّا}ин жинда жаниб х^{لَ}икмат^{كَلَّا}удияб жо буго. Нильъеда гъеб х^{لَ}икмат^{كَلَّا}ич^{كَلَّا}изе скола насранияб диналда ригъин биххизе ихтияр гъеч^{كَلَّا}еб бук^{كَلَّا}иналь гъел кинал^{كَلَّا}удиял пасальбазда жанир кколеби^{كَلَّا} бихъараб мехаль. X1аттаross-лъадилъун ругел чаг^{كَلَّا}и цоцазеги лъан, цогидал жидер вокъулелгун цадаҳ зина гъабулел руго, къаси цо рукъорги руссу^{كَلَّا}ел ва жал рос-лъади^{كَلَّا} рүгинги абу^{كَلَّا}лел руго.

2)-Ц^{لَ}ар т^{لَ}ами к^{لَ}иго нухаль гъаби ва г^لидда т^{لَ}убач^{كَلَّا}ого т^{لَ}ад вуссине рес бук^{كَلَّا}иналь^{كَلَّا}ул маг^{كَلَّا}на буго: рос-лъади^{كَلَّا} цоцазда^{كَلَّا} цадаҳ ругеб мехаль гъезда лъаларо жал рат^{كَلَّا}альарааб мехаль гъез гъабизе бугеб г^لамал: рек^{كَلَّا}екъульчи^{كَلَّا} жал, яги рек^{كَلَّا}екъульариц. Цо ц^{لَ}арги т^{لَ}амун г^لидда т^{لَ}убазег^{كَلَّا}лан мехаль гъезие ургъизе замана^{كَلَّا} бук^{كَلَّا}уна ва т^{لَ}ад руссизе бокъани, т^{لَ}ад руссизе ихтиярги^{كَلَّا} бук^{كَلَّا}ула.

3)-Ц^{لَ}ар т^{لَ}ами шарг^{كَلَّا}алда х^{لَ}алалаб^{كَلَّا} бугониги, жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х^{لَ}адис буго: «Бицүн жинда Аллагъасул^{كَلَّا} цүн^{كَلَّا} ба^{كَلَّا}хъу^{كَلَّا}леб^{كَلَّا} х^{لَ}алалаб^{كَلَّا} жо буго^{كَلَّا} ц^{لَ}ар т^{لَ}ами» – абу^{كَلَّا}н. Х^{لَ}адис заг^{كَلَّا}ипаб буго. Гъаб х^{لَ}адисальу^{كَلَّا}лги ва цогидал х^{لَ}адисазу^{كَلَّا}лги маг^{كَلَّا}на буго дагъабго жо сабабльун, нахъе ругел, т^{لَ}аде рач^{كَلَّا}унел умуразухъ^{كَلَّا} балагъич^{كَلَّا}ого, ригъин биххи ва лъимал-хъизан^{كَلَّا} къварид гъари шарг^{كَلَّا}алда х^{لَ}арамаб жо бук^{كَلَّا}ин.

4)-Цин рос-лъадиль^{كَلَّا}ун рук^{كَلَّا}арал чаг^{كَلَّا}и к^{لَ}иабизеги^{كَلَّا} мағъари^{كَلَّا} лъун рос-лъадиль^{كَلَّا}ун рахъине бегъиги^{كَلَّا} Аллагъасул^{كَلَّا} гурх^{كَلَّا}ел ва х^{لَ}икмат^{كَلَّا} буго. Гъоркъоб заманги ун, къварилъи^{كَلَّا} г^لат^{كَلَّا}ильги^{كَلَّا} х^{لَ}ехъон^{كَلَّا} гъел^{كَلَّا} к^{لَ}ияздаго ц^{لَ}идасан^{كَلَّا} дандељизе берцин^{كَلَّا} бихъараб^{كَلَّا} мехаль, гъелда жаниб^{كَلَّا} маслах^{كَلَّا}ат^{كَلَّا} бук^{كَلَّا}уна ва гъезул^{كَلَّا} ригъин^{كَلَّا} даимлъиялда^{كَلَّا} хъул^{كَلَّا} бук^{كَلَّا}уна.

Аллагъас جَلَّ لَهُ الْجَلَالُ амру гъабун руччабазул вализабазда абулеб буго: «Ч1ужуг1адан нахъч1ваге, гъей цеве вук1арав росасе ине рекъараб мехаль» – абун. Гъаб раг1иялдаса х1укму босула валиясул изно гъеч1ого ч1ужуг1адан росасе ине бегъуларин абун. Кинниги гъаб масъалаги г1алимзаби жиндиль хилиппъараб буго ва щибаб бак1, х1ал бихъун х1укму гъабулебги буго.

5)-Россас къварилы гъабулеб бугони, гъесул дин ва дунял Аллагъ разияб гъеч1оны ва гьевгун г1умро гъабизе зах1мальун бугони, ч1ужуялъе ихтияр буго гъев росасдаса хвасарльизе: гъесие боц1и-мал къун жий нахъйичай т1алаб гъабизе. Гъаб масъалаялда ц1ар буго хулг1 гъаби. Гъаб масъалаги руччабазда лъзэе ккода гъезие шарг1ияб х1алалъе ригъин бихизе бугеб ихтияр бук1ин. Ва амма г1емер ургъун, жиндир валиясда данд банд, г1едег1ич1ого гъабила хулг1, нагагъ гъелда х1ажалты бугони.

Ц1ар т1амиялда, т1ад руссиналда, хулг1 гъабиялда хурхарал масъалаби г1алимчиясдаги гыкъун, гъесулгун данд банд гъабизе лъик1 буго, хадуб пашманлыи ва зах1мальни т1ад бач1ич1ого бук1изе.

Аллагъас нильеда х1акъаб жо лъзабеги ва гъелда нахърильльине тавпикъги къеги. Амин.

233. Жинца лъимер гъабурай эбелаль гъеб лъимер хахизе гъабила т1убараб к1иго сональ, хахияльул заман

**т1убазаби бокъарал г1адамазе. Жиндие
лъимер гъабурав инсудаги т1адаб буго
гъеб лъимер хахизабулей ч1ужуялъе
гъелда рекъараб рет1ел ва квен къезе.**
Гъей ч1ужу ц1ар т1амун ят1альярай
йигониги, гъелье къвариг1араб жо къела
жиндир лъимер гъель хахизабулей, ва
хъихъулеб бугеб заманаяль. **Цониги
напсалда х1ал гъабуларо ва гъелда
т1ад къаларо х1алк1олеб жо гурони.**

Гъеб квен, рет1ел ва цогидаб руччабазе
къвариг1унеб жо къезе ккода гъесул
рес-мах1алалда балагъун. **Лъимер гъабурай эбелалье ва жиндие
лъимер гъабурасеги зарал гъабизе бегъуларо.** Гъединго эбел-
инсуца лъимералъе зарал гъабизеги бегъуларо. Гъальул х1асил буго
рос-лъадияль цоцазе квшшльи гъабизе бегъуларо ва цоцазе квшшльи
гъабуляян абун лъимералъе зарал бугеб ишги гъабизе бегъуларо.

*وَالْوَلِيَّاتُ يُرْضِعُنَ أَوْلَادُهُنَّ حَوَّاً نَّ كَامِلَاتٍ
لَمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتْسِمَّ بِالصَّبَاعَةِ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ
رِزْقُهُنَّ وَكَسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكْفُرُ
نَفْسٌ إِلَّا وَسَعَهَا الْأَطْضَارُ وَالْوَلِيَّةُ بِوَلْدِهَا
وَلَا مَوْلُودُ لَهُ بِوَلْدَهُ وَعَلَى الْوَارِثِ مُثْلُ ذَلِكَ
فَإِنْ أَرَادَ أَدَافِصًا لِأَعْنَاقِهِنَّ فَمَنْهُمَا وَتَشَاءُوا
فَلَاجْنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ شَرَّضَنُوهُ
أَوْ لَدَكُمْ فَلَاجْنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَمْتُمْ
مَا أَءَيْتُمُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْفَعُوا اللَّهَ وَأَعْمَلُوا
أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Лъимеральул эмен хун вугони, гъесул **бак1алда вугев жинца ирс босулем чи** (жинца гъеб лъимеральул жаваб къезе кколев чи), **дov инсуда рельльун вugo гъаб цебехун бицараб жояльуль.** Лъимер хахизаби ва гъеб лъимер хъихъаразе напакъта къезе гъезда т1адаб буқ1ула. Нагагь эбел-инсуе **лъимер к1иго сон т1убалелдего кереналдаса т1езабизе бокъани ва к1иялго гъелда жаниб маслах1ат бук1иналда рекъонги ругони, гъеб лъимер карандаса т1езабиялда жаниб мунағы-къварилти гъеч1о.**

Нужер лъимер хахизе ва хъихъизе цоги ч1ужуг1адан йиччазе бокъани: лъимеральул эбел унтун йик1ун, яги гъей ц1ар т1амурай йик1ун, цогидав чиясе росасе уней йик1ун, яги цоги г1илла буқ1ун, гъеб ишальульги нужее мунағы-х1акъ гъеч1о, жинца лъимер хахизе бачарай г1аданалъе гъей разияб ужра-мухъги къолеб бугони. **Ва нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ** г1азабалдаса х1инкъа гъал ах1камал хвезаризе, ва хиянат -зулмо гъабизе. **Ва нужеда лъай х1акъльунго т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ** нужер г1амал жинда бихъулов вук1ин ва гъесдаса щибго жо бальго хут1уларебльиги.

234. Нужер цояв хвараб меҳаль, гъесул руччаби ругони (к1иго, лъабго, ункъго ч1ужу), гъел руччабаз россасе ине къасд гъабич1ого сабро гъабизе ккела ункъго моц1ги анц1го къояльги.

Гъаб заманаяль руччаби рокъорги ч141езе ккела, берцинаб рет1ел рет1изе, гъуйин маҳ1 гъабизеги бегъуларо. Гъаб

буго мағ1арул мац1алда «ч1ег1ер бай» абулеб жо. Росс хварай ч1ужуялъе бугеб х1укму буго гъаб. Цоги эмен, вас, вац хвана абуn ч1ег1ер бай буқ1уларо. Нагагь гъел руччаби лъабго къоялдаса ц1ик1к1ун заманалъ ч1ег1ер бай ч141ани, гъезие мунағы буго ва гъеб х1арамаб буго: гъеб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ къадаралда рази гъеч1олъи ва жидер иман заг1ипаб бук1ин бихъизабулеб г1аламат. жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис буго: «Жинца Аллагъасдаги ахиркъиямасеб къоялдаги ийман лъурай г1аданалъе бегъуларо лъабго къоялдасан т1адехун ч1ег1ер базе, рос хварай ч1ужжу хут1изег1ан, гъелъ бала ункъго моц1ги анц1го къояль». Х1адис имам Бухариya бицана.

Цинги ч1ег1ер баяльул заман т1убадалго нужеда щибго мунағы гъеч1о гъел руччабаз берцинаб рет1ел рет1аниги, жий гъарун вач1арав чиясе жаваб къуниги, гъез гъабулеб г1амал шарғ1алда рекъон

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَدَرُونَ أَزْوَاجَهُمْ
يَرَكِضُنَّ بِأَنْفُسِهِنَّ أَبْيَعَةً أَشَهْرُ وَعَشَّاً
فَإِذَا لَمْ يَعْنَ أَجَاهُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَعْمَلُونَ حَبْرٌ

(١٣)

бугебг1ан мехалъ. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ нужеца гъабуле б
г1амал жинда лъалев, гъелда данде жазаъ гъабуле вуго.

235. Нужеда мунағъ х1акъ гъеч1о я
гъал бихынал, рос хварай г1аданалда
ригынналтул бицен гъабуни, баянго
гъезда дие яч1а абич1ого. Гъединго
нужер рек1ель гъел руччаби рачине
къасд кканиги мунағъ гъеч1о.

Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ жинда лъалев
вуго нужеца гъел руччабазда хит1аб
гъабизе буқ1ин.

Кинниги г1идда т1убазег1ан ва
ч1ег1ер баҳынег1ан нужеца гъел
руччабазулгун бальгояб къот1и гъабуге

г1идда т1убарабго дица мун ячине йигин абуn. **Нужее шарг1алда**
бэгъизабураб х1алаль бакка-баҳы гъабун те. Ва нужеца гъел
рачизе къасдги гъабуге гъезул г1идда т1убан хадуб гурони.

Нужедаги лъан буқ1а Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ нужер рек1ель
хиялалги лъалев вуқ1ин ва нуж гъев Аллагъасул цин баҳынеб
жо гъабиялдаса рик1калъе.

Ва нужеда жегиги лъай гъев Аллагъ жинца мунағъал чурулев
вук1ин. Жив гурх1улевги вук1ин. Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ г1азабалдаса
х1инкъун, гъит1иналги к1удиялги мунағъал тун хъвадулел
муъминзабазда.

236. Нужее мунағъ-х1акъ гъеч1о
магъари лъурай г1аданалда ц1ар
т1амуни, гъелда жимаг1 гъабич1ого
буқ1ун ва гъельие магъаридае жоги
льеч1ого буқ1ун.

Цо маслаҳ1ат буқ1ун, яги цо рес къот1и
ккун гъадин ц1ар т1ами шарг1алда
г1айиб ч1валеб жо гъеч1о. Гъедин ц1ар т1амурал руччабазе
нужеца щиб буқ1аниги рес рекъараб боц1и кье: цо рет1ел гъабун,
яги г1арац къун.

Гъеб боц1и щивав чиясул рес-мах1алалда рекъон кье; бечедас
жинда рекъараб къадар кье, мискинас жинда рекъараб кье. Гъезда
ц1ар т1амун гъел руччабазда щвараб рек1ель къварилти бигъа гъабизе
цо сабаб буго гъаб. Ва гъаб боц1и кье лъик1ал муъминзабазул

وَالْجَنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَضْتُمْ لِهِ مِنْ
خَطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ كَنَتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمًا
أَلَّا يَعْلَمَ اللَّهُ كُلُّ سَعْدَةٍ كُلُّ رُبْحَةٍ وَلَكِنْ
لَا تُؤْمِنُونَ سِرًا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا فَوْلَةً
مَعْرُوفًا وَلَا عَرَمُوا عُقْدَةَ الْكَاهِحِ حَتَّى
يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجْلَهُ وَلَا يَعْمَلُ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَأَخْذُذُوهُ وَلَا عَمَّا
أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْهُ حَلِيمٌ

لَاجْنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ الْإِنْسَانَ مَا لَهُ
تَمْسُوهُنَّ أَوْ قَرَرْضُوا لَهُنَّ فِي صَنْعِهِ
وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوْسَعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتَرِ
قَدَرُهُ وَمَتَّعْنَا بِالْمَعْرُوفِ حَقَّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ

х1акъ буго ва гъезул т1абиг1атги буго.

237. Нужеца гъель руччабазда ц1ар т1амуни гъезда нуж хъат1илелде цебе (жимаг1 гъабич1ого) ва нужеца гъезие магъарида боц1иги лъун буқ1ун батани, нужеца гъезие къе гъеб магъарида лъураб боц1ияльул бащадаб. Нагагъ гъель руччабаца т1аса лъугъун тани, яги гъезул квер кколов валияс т1аса лъугъун тани, цинги щибго къеч1ого тезе бегъула.

Ва нуж цоцазда т1аса лъугъани ва цоцазул х1акъги т1аса лъугъун тани, гъеб Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъарал г1адамазул г1амал буго. Ва нужеда к1очонге нужеда гъоркъоб буқ1араф лъик1льи ва цоцазде буқ1араф рокъи-хинлъи. Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ Аллагъ асдаса буқ1араф лъик1льи ва цоцазде буқ1араф рокъи-хинлъи. Жинда кант1изе рекъараб масъала буго гъаб.

Цар т1амиялда хурхарал аятазул ахиралда Т1адег1анав Аллагъасدаса جَلَّ جَلَّ ваг1за гъабулеб буго нужеда гъоркъоб буқ1араф лъик1льи ва рокъи-хинлъи к1очонге абуна. Гъальул мурадги буго ригъин биххана абуна нужеца цоцазде тушманлъи ккоге ва исламияб динальул вацлъи хвезабуге абураб. Х1акъикъаталда нильеда биххулеб жо буго ригъин биххун хадур гъель г1адамал ц1акъ цоцазе рихарал тушбаби лъугъунеблъи. Жинда кант1изе рекъараб масъала буго гъаб.

238. Нужеца т1адч1ей гъабе, я гъаль мутьминзаби, паризаял какал г1ужда раялда ва камилго раялда. Хасго бакъанил как г1ужда баялда ва мух1канго баялда т1адч1ей гъабе:

гъеб как буго малаикзабаз хал гъабулеб ва Аллагъасда جَلَّ جَلَّ щебе гъез нуг1льи гъабулеб. Ва нуж как балеб мехалъ Аллагъасда цере раҳъун ч1а Аллагъасе х1елун, гъесдаса х1инкъун, Аллагъ جَلَّ جَلَّ тун нахъияб жоялдаса машгъуллъун.

239. Нуж х1инкъараб х1алалъуль ругони: рагъуль рук1ун я цоги х1инкъараб бак1 буқ1ун, нужеца как бай рильтъанхъун унаго ва рек1унеб жоялда т1ад рук1адго. Как бач1ого тезе изно буқ1уларо г1акъю хисун гъеч1ебг1ан мехалъ: ахирағи гъесул

وَإِنْ طَلَقَتْ مُوْهَنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْنَا لَهُنَّ فِي رِضَاهَةَ حَضْفٍ مَا فَرَضْنَاهُ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عَدْدَةُ الْتِكَاجْ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَلَا تَنْسَوْا الْفَضْلَ بَيْنَكُوْنَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ عَمَلَوْنَ

بَصِيرٌ

حَفْظُهُ عَلَى الصَّلَوةِ وَالصَّلَوةُ الْوَسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتَيْنَ

الْوَسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتَيْنَ

فَإِنْ خَفْتُمْ فَرِحًا لَا أَوْرُكُ بَانَا فِيَذَا أَمْنِشْمُ فَادْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَمَلْمَكُمْ مَا لَمْ تَكُوْنُ تَعْلَمُوْنَ

۲۷۴

как бай бүкүла какил гүүж щвараб мөхаль жинца рек1еъе
как балеб сурат х1исаб гъаби. Гъадиг1анго зах1мат гъабун
шарг1ааль т1ад гъабураб как, щибго гүилла гъеч1ого, ц1акъ
бигъаго толел бусурбаби руго. Аллагъас гъезие кант1и къеги

Цинги х1инкъи т1аса ун нуж паraphальяаб межалъ, нужеца как бай Аллагъяс т1ад лъураб х1алаль ва аварагас ﷺ малъарааб х1алаль. Нужеда Аллагъяс лъазабун буго нужеда лъалареб бук1арааб дин ва нуж иманалде т1орит1ун руго. Гъелда щукро гъабун нужеда Аллагъ разильлъубел г1амал гъабе.

240. Нужер цояв хвалил унти ч1ван
хвалда х1инкъун вугони, гьев чиясул
ручтабиги ругони, гьев васият
гъабизе ккела жиндир ручтабазе
цо лъаг1елаль квен ва рет1ел кье
абун ва гъел рокъоса къват1ирги
рахъизаруге абуn.

Гъаб буго исламалъул авалалда буклараб х1укму. Хадуб гъаб х1укму хисун аят бач1ана гъел руччабазе ункъго моц1ги анц1го къоги глидда бихъизабун ва гъеб заманаяль гъезие напакъаги рукъги къезе бихъизабун.

Нагагь гъел руччаби г1идда т1убач1ого рукъоса къват1ир раҳъани, нужеену мунагъ х1акъ гъеч1о гъез гъабураб жояльул. Берцинаб рег1ел рег1ун, гъuin маx1 гъабун гъей хъвадиялъул г1айиб гъелда буk1ула. **Т1адег1анав Аллагъ** ﷺ **жиндири** гуч бергъарав, жиндири ишазуль х1акимияв вуго. Жинда жаниб цо х1икмат, пайды гъеч1еб жо гъабуларев вуго ва лагъзадерида гъабеян абуларев вуго.

241. Жидер ц1ар т1амун риччарал
руччабазе цо дагъабниги боц1и
къейи т1адаб буго Аллагъясдаса جَلَّ جَلَّ
х1инкъуел мъминзабазда.

Гъел руччаби гъиддаялда ругеб мехаль гъел рак1 къварильун,
пашманльун рук1уна ва гъезие кумек гъаби буго гъаб боц1и къей.

242. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ كَلَمُهُ اللَّهُ لَكُفْرَءَ إِيْتَاهُ
баян гъарун рицула жиндир шарг1иял
ах1камал, нужеца гъезда г1амал гъабизе,
нужеда гъел ах1камал лъзазе ва гъезул
никру гъабизе.

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُفْرَءَ إِيْتَاهُ
أَعْلَمُكُمْ تَعْقِلُونَ ٣٥

Т1адег1анав Аллагъас جَلْجَالْهُ хъизан-рукъальул ах1камал рициндалго

ва гъезда гъоркъор кколел хилапалги, гъезие гъабулең маслах1атги бициндалго, гъалда хаду жигъадалъул ах1камал рицана. Гъеб жигъад бугельүл диналъул аслу ц1унулеб, диналъул хиральбаги ц1унулеб жо, гъединго кинабго халкъалье рах1атги, паraphа1льги ц1унулеб жо. Цересел умматазул мисалал рачана, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъарал дагъал г1адамал г1емерал г1адамаздаса бергъунбэлтиги бицана. Бат1улаб жо г1емераб бук1иналда бараб иш бук1уларо. Х1акъаб диналье квербакъулен г1адамал х1акъаб жоялда ч1ейги, Аллагъасу جَلَّ جَلَلُهُ нухда гъез жигъад гъабиги буго Аллагъасе бокъулеб ва гъес жиндие квербакъулен г1амал.

243. Мун кин валагъуларев (дуца никро гъабе) гъел г1адамазда, хвалидаса х1инкъун жидер рукъзабаха خَلَقَ لَهُمْ къват1ир рахъарал, гъелги аза-азар рук1арал. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъел рагъго гъеч1ого хвезаруна, хадур ч1агоги гъаруна.

Гъал руго баниусраилаздаса цо къавм. Аварагас жал жигъадалде ах1араң мехалъ гъел амруялъе мут1иг1льич1ого росабалья къват1ир рахъун г1алахалде лъутана. Цинги гъезул аварагасул (Х1азкъил авараг) гъари къабул гъабун, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъел миқъо къояль хвезарун тана, хадур ч1аго гъаруна. Гъаб къиса бициялдаса мурад буго Аллагъасул къадаралдаса рорч1изе бак1 гъеч1олъи ва гъесдаса лъутун ине бак1 гъеч1ебльиги лъай. Х1акъульнго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ г1адамазе г1емер лъик1лыи ва турх1ел гъабулең вуго, гъезда дунял-ахираталье лъик1лыи бугеб жо малъулевги вуго. Ва амма г1емерисел г1адамал жидеда Аллагъасул лъик1лыи ва гъесул ниг1матал лъаларел ва гъесие шукру гъабуларел руго.

244. Нужеца Аллагъасул диналье г1оло рагъ гъабе ва нужеда лъай т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ нужеца бицулең жо раг1улев ва нужер г1амалал ва хиялал лъалев вук1ин.

245. Нужедаса щив вугев жинца Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **рази1льи т1алаб гъабун, гъесул дин т1адег1ан гъабизе къарзалье боц1и къолов, гъев чиясул къарз Аллагъас**

*أَلَّرْتَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَرِهِمْ
وَهُمْ أُولُو فَحَدَّرَ الْمَوْتَ فَقَاتَاهُمُ اللَّهُ
مُؤْمِنُوْا شُرُّ حَيَاةٍ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ
عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَشْكُرُونَ ﴿١٤٥﴾

وَقَتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
سَمِيعٌ عَلَيْهِ ﴿١٤٥﴾

مَنْ ذَا لَلَّهِيْ بُقْرِضُ اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا
فَقُضَيَّ عَفَفَهُ وَلَهُ أَصْعَافًا كَثِيرَةٌ وَاللَّهُ
يَقْبِضُ وَيَبْقِي طُوْلًا إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٤٥﴾

г1емер ц1ик1изабун, ахираталда к1удияб хазинальын гъесие къезе?

Дунялалдаги къела Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъесие, жинца къуралдаса г1емераб ва лъик1аб боц1и: гъев вугельтул жинца бечедазулын вугев Аллагъасе къарз къурав ва гъев Аллагъ нальи къезе к1оларев, яги нальи къеч1ого ч1ун зулму гъабулев гъеч1ельул.

Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ цоязе дагъ ризкы къолов вуго, гъезул пакырлъиялдалъун х1албихызы. Цогидазе г1емер боц1и къолов вуго, гъезул бечед гъарун х1албихызы. Ахир киналго Аллагъасде جَلَّ جَلَّ руссунел руго жидер г1амалазда рекъараб жазаъ гъабизе.

Гъаб хирияб аят решт1араб мехаль, жинда Аллагъ разильяяв Абудах1дах1абулев ансарияв асх1аб вач1ана аварагасухъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва жинца абуна: «Я Бичасул аварагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Унгого Аллагъасе جَلَّ جَلَّ нильеца къарзалье боц1и къейи бокъунищ бугеб?» – абуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Бокъун буго, я Абудах1дах1» - абуна. Цинги Абудах1дах1ица رَحْمَةً عَنْهُ абуна: «Бихъе дур квер дида, я расуллугъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» – абуна. Цинги аварагасул кверги ккуун абуна: «дица дир Бет1ергъан Аллагъасе къарзалье къуна дир ах» – абуна.

Гъеб бук1ана анлънусго чамасдакил гъвет1 жсаниб бугеб ах. Цинги жиндир хъизамалда аск1ов вач1ун гъев ах1дана: « я Умудах1дах1 Нуж гъаб ахикъан къват1ире рахъа, дица гъеб бет1ергъан Аллагъасе جَلَّ جَلَّ къураб буго» – абуна.

Гъаб х1адис бицана т1абаранияс Ибнумасғ1уд رَحْمَةً عَنْهُ асх1абасдаса. Гъединго ибну аби х1атимициаги. Жал киназдаго Аллагъ разильяги ва нильги гъезда нахъ рильтъизареги.

246. Мун валагъун пикру гъабе

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, баниусраилазул

Муса авараг хун хадуб бук1арааб

цо къавмальул ккараб жоялда:

гъеб къавмаль жидер аварагасда

(Шамг1унида) абураб мехаль:

«Дуца нижее цо амир гъаве, нижер

цевехъланльун вук1ине ва ниж

Аллагъасул тушбабазде данде рагъизе
рачулев»–абун.

Гъев аварагас абуна: «Нужее
бокъунищ бугеб нужеда гъазават гъаби
парз гъабураб мехаль нуж рагъде

الَّمَرَإَ إِلَى الْمَلِإِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ
بَعْدِ مُوْسَى إِذَا قَاتَلُوا النَّبِيَّ لَهُمْ أَعْتَدَ
لَنَّا مَلِكًا كَانُوا قَاتِلِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَاتَلَ هُنَّا
عَسَيْنَاهُمْ أَنْ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتَالُ لَا
تُقَاتِلُوا أَوْلَادُهُمْ مَا لَمْ يُكَفِّرُوا
سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أَخْرَجُهُمْ مِنْ دِيْرَنَا
وَأَنْبَأْنَا بِآتَافَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتَالُ
تُؤْلَئِكَ الْأَقْلِيلُ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ

بِالظَّلَمِيْمِ

рахъинч1ого рук1изе?» – абуn. Гъеб къавмаль абуна: «Нижее бугеб щиб ниж тушманасда рагъич1ого рук1ине, x1акъльунго ниж нижерго рукъзабахъа къват1ирги гъун рук1адго, нижер лъималги асир гъарун рук1адго» - абуn.

Цинги гъезда гъазават парз гъабураб мехаль ва рагъда рагъаян амруги гъабураб мехаль, гъезул г1емерисел x1инкъана къват1ир рагъизе, ц1акъго дагъал г1адамал хут1изег1ан. Гъал дагъал г1адамал руго T1алутгун цадахъ г1ор баxун дорехун арал. T1адег1анав Аллагъ жинда лъалев вуго жиндир амруялда мут1иг1льич1ел зулмуял г1адамал ва гъезие квшаб жазаъ бук1ине буго.

247. Гъеб къавмалда гъезул аварагас абуна: «Х1акъльунго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **нужее амирлъун вит1ун вуго T1алут абулев чи»-** абуn. Къавмаль абуна: «Кисан буқ1унеб гъев T1алутие нижеда t1ад амирлъи ва ханлъи, ниж x1акъал руго гъеб ханлъи ва t1адлъи нижехъе бук1ине. Гъесие боц1иги къун гъеч1о, бечельги гъеч1о»— абуn.

Нижеда гъоркъор руго бечельги, г1адамазда гъоркъоб къадруги бугел г1адамал. Щибго жиндир гъунар гъеч1ев, я къадру-къимат гъеч1ев чиясе кин ниж мут1иг1льилел?- абуn.

Аварагас гъезда абуна: «Х1акъльунго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **гъев нужедаса t1ок1 гъавун вуго жиндир г1елму-г1акъуялдалъун ва гучаб, къуватаб черхалдальунги»—абуn.**

Гъаб раг1иялдаса бич1ч1улеб буго цо г1адамазул яги к1удияб къавмалъул цевехъанлъун вугев чиясуль бишунго цебе г1елму ва г1акълу буқ1ине ккей, жиндир ишазуль гъев вит1ун вуқ1ине ккани ва халкъальул маслаҳ1атал ц1унизе лъазе ккани. К1иабилебги сахаб, къуватаб черх буқ1изе ккола, г1адамал гъесда божизе жидер цевехъан живги ва г1адамалги тушманасдаса ц1унизе к1олев вугин абуn. Тушманасул рек1ель x1инкъиги рехизе, жиндаго t1аде раг1унел къварильбаги x1ехъезе.

Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **жиндие бокъарав чиясе амирлъи ва ханлъи къолев вуго ва гъев Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ **жиндир г1елму-льай ц1акъ г1ат1идав вуго.** Аллагъас цо чи t1аса вищараб мехаль жив амирлъун вуқ1ине, гъев чиясе Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ халкъ хадуб бачизе ва

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيٌّ مُّهَاجِرٌ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ
لَكُمْ طَلَوْتَ مَلِكًا أَقَالُوا إِنَّى
يَكُونُ لِهِ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ
بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعْةَ مِنَ الْمُلْكِ
قَالَ إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَهُ عَلَيْكُمْ وَرَأَدَهُ
بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْبَسْمُ وَاللَّهُ يُؤْتِ
مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلَيْهِ
TMV

гъезул маслах1атал ц1унизе сабабалги рекъезарула.

248. Цинги къавмаль т1алаб гъабидал щибха бугеб г1аламат гъев нижер амирльун гъавун вук1иналье абуn, гъеб къавмалда аварагас абуна: Гъав Т1алут нужеда т1ад амирльун вук1иналье г1аламат буго гъесухъе зодиса решт1ун цо гъамас бач1ин. Жинда жаниб нужее рак1ал г1одориччай ва парахальи бугеб, гъединго Муса عليه السلام ва Гъарун аврагасул нахье хут1арал г1аламаталги ругеб. Гъеб гъамасги малаиказбаз босун бач1изе буго нужедаги бихъун абуn.

Гъеб гъамас буқ1ана Муса عليه السلام аварагасул заманалъго буқ1араb, жинда жаниб Таврат ц1унун буқ1унеб ва түщбабазде рагъде унеб меҳаль Муса аварагас цадаҳъ босун боязда цебе буқ1унеб буқ1араb. Гъеб гъамас бандуисраилазухъан бат1алъун буқ1ана. Гъамас балагъун г1адамалгун Т1алутида ццебе решт1ун бач1ана. Гъелда жаниб Мусал лавх1ал (хъарщалги) рук1ана.

Гъаб гъамас зодисан бач1ун нужеда цебе решт1ин **нужее г1аламат ва муг1жизат** буго Т1алут амирльун вук1инальде, нуж Аллагъасда جل جلاله ва ахираталда иман лъурал г1адамал ратани.

249. Цинги Т1алут гъеб къавмальул боялги рачун къват1иве ваҳъараb меҳаль:

гъель къват1ир раҳъана Байтулмукъадасалдаса ва гъель ункъого азар чи вук1ана. Т1алутица къавмалда абуна: «Аллагъас جل جلاله нужер х1албихъизе буго цо г1оралдальун. Гъеб г1оралдаса къеч хъвазег1ан лъин гъекъарав чи дир къавмалдаса вук1ине гъеч1о. Цодагъабго жо лъин гъекъон ч1арав (по хъат ц1ун лъин гъекъон ч1арав) вук1ине вуго дир къавмальул»-абун. Гъеб лъин гъекъана г1емерисел г1адамаз. Лъин гъекъеч1ого

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ مَلَكَةً مُلَكَّيَةَ أَنْ يَأْتِيَكُمْ أَثَابُتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَبِقِيَةَ مَمَّا تَرَكُهُ أَهْلُ مُوسَىٰ وَأَهْلُ هَرُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذَايَةً لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ



فَلَمَّا فَصَلَ طَلَوْتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِتَهْرِفَ مِنْ شَرِبِ مِنْهُ قَلَّيَسْ مِنْيٍ وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِ الْآمَنِ أَغْتَرَ فَغُرْفَةَ بِيَدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلَّا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاءَهُوَ هُوَ وَالَّذِينَ ءَامَرُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَكُمْ إِلَيْوْمَ بِحَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظْنُونَ أَنَّهُمْ مُلَكُو اللَّهِ كَمَّ مَنْ فِعَلَ قَلِيلٌ غَيْبَتْ فَغَةَ كَثِيرَةٌ يَادِنْ اللَّهُ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

ункъзазарго чи ч1ана: Гъав ункъзазарго чиги Т1алутги рахана г1ор бахун дорехун. Гъебги Иорданиялдаги Палестинаялдаги гьоркъоб бугеб г1ор буго.

Т1алутги гъесда иман лъурал г1адамалги г1ор бахун дорехун щведал гъезда тущманасул г1емерал боял рихъана ва къавмаль Т1алутида абуна: «Нильер х1ал к1оларо Жалутида ва гъесул боязда данде рагъизе»-абун.

Амма Т1алутгун цадаҳ руқ1арал иман камилал, ахираталда Аллагъасда данде ч1вазе рук1иналда рак1 ч1арал мутьминзабаца абуна: «Чанги дагъаб къокъя г1адамазул бергъана г1емерал боязда данде рагъун, Аллагъасул изнуялдалъун ва гъесул х1укмуялдалъун»-абун.

Рагъда бергъин ва квербакъи боял г1емерльялдалъун буқ1уларо. Рагъда бергъин буқ1уна Аллагъасул диналье г1оло рагъулел г1адамазе Аллагъасул квербакъин буқ1иналдалъун. **Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ** جَلَّ جَلَّ жидеца сабро гъабулел г1адамалгун цадаҳ вуго, гъезие квербакъуловльун ва гъезие бергъенлыи къоловльунги.

250. Цинги Т1алутги ва гъесда иман лъурал г1адамалги бац1ц1адаб г1алахалда, рагъуль ругъунал, х1албихъи бугел, гучал ва г1емерал Жалутил боязда аск1оре щведал, гъел

мутьминзабаз абуна: «**Я нижер бет1ергъан Аллагъ!** Дуца нижеда т1ад сабро решт1инабе (ай нижер рак1азуль сабро лъугъизабе) нижер х1алк1вей буқ1ине гъав гучав тущманасда рагъизе ва дуца нижер х1ат1алги рагъул майданалда ч1езаре (ай ниж лъутизе, нахъруссизе риччаге). Ва дуца нижее квербакъе гъаб капураб къавмалда т1ад бергъизе» – абуна.

Рагъуль бергъизе къвариг1унеб лъабго сабаб буго гъаб.

1) Сабро гъаби.

2) Тушманасдаса х1инкъун гут1и.

3) Аллагъасда х1елун, гъарун, гъесул квербакъи т1алаб гъабун ва гъесда божун рук1ин. Ва гъаб дуг1а мутьминзабазул бишун гучаб ярагъ буго, тущманасда рагъде унаго цадаҳ буқ1ине кколеб.

251. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ изнуялдалъун Т1алутил къокъаяль Жалутил боял риххизе ва лъутизе гъаруна. Мутьминзабазул bogun вуқ1арав

وَلَمَّا بَرَأَ الْجَاهُولَتَ وَجْهُودِهِ قَالُوا
رَبِّنَا أَفْيَ عَلَيْنَا صَبَرَأَوْتَنِّيْ أَقْدَامَنَا
وَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَفَرِيْنَ ﴿٤٠﴾



﴿٤٠﴾

فَهَزَّ مُؤْهَمٌ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَاتَلَ دَارِوْدُ
جَاهُولَتَ وَعَاتَهُ اللَّهُ الْمُلَكَ
وَالْحِكْمَةَ وَعَلَمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَا

Давудица Жалутги ч1вана. Хадуб
Аллагъас гъав Давудие авараглъи къуна
ва ханльиги къуна. Жиндир x1икмат ва
г1елму къун Аллагъас Давудида жиндие
бокъараб жоги лъзабуна.

دَفْعَ اللَّهُ أَنَّاسَ بِعَضَهُمْ بِعَضٍ
 لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَا كَنَّ اللَّهَ ذُو
 فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥﴾

T1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ x1укму-къадар буқ1инч1ебани гъесда иман лъураб къавмалдаљун, зулму ва купру гъабулеb къавм нахъч1валеб, гъаб ракъ пасальилаан ва гъаниб г1адамазул г1умрориги хвелаан. Кинниги Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ халкъалда ц1об-рах1мат ва гурх1ел г1ат1идав вуго, ва жинца ракъалда зулму t1ибит1изе толаревги вуго. T1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ x1укму-къадаралдаљун цо заманаяль купру-ширк ва зулму гъабулеb къавм мұмминзабазда t1ад t1амун буқ1аниги, ахир-къадги Аллагъас гъеб квешаб къавмалъул талих1 къинабула ва ракъалда t1ад мұмминзаби бергъинарула.

252. Гъал Аллагъасул г1аламатал руго

Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дица дуе рицунел x1акъаб жоялдаљун, ва мунги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дин малъизе рит1арал аварагзабазул цо авараг вуго.

تَلَكَ مَا يَكُثُرُ اللَّهُ نَسْلُهَا عَلَيْكَ
 بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنْ
 الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٦﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ Жабраил малаик вит1ун Мух1аммад аварагасда, Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасул, хадуб T1алутил, Давудил ва цогидалги къисаби лъзаруна, жидеда ягъудиязе инкар кквезе k1оларел, жидель бат1улаб жо гъеч1ел ва гъел къисаби рук1ана ягъудиязул диниял г1адамазда гурони лъларел. Гъабги хирияв аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ругел муг1жизатаздаса цо муг1жизат буго.

253. Гъал киналго аварагзаби, дица дуда жудер къисаби рицарал ва жал исламияб диналдаљун умматазда рит1арал x1акъал аварагзаби руго.

Дица гъезул цоял цояздаса t1ок1 гъаруна ва хира гъаруна. Гъездаса вуго жинда Аллагъас калам гъабурав Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг. Цоги аварагзабазул даража макъам т1адег1ан тъабуна дица. Бишунго жиндир даража макъам t1адег1анав, жив аварагзабазул ахиравльун вугев, цереселги хадуселги умматазул сайидльунги (ханльунги) вугев Мух1аммад авараг вуго жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв. Гъединго даража t1адег1анав

*تَلَكَ الرُّسُلُ فَضَلَّنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ
 مِنْهُمْ مَنْ كَلَمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ
 وَأَتَيْنَا عَسَى أَنْ مَرِيمَ الْبَيْتَنَتْ وَلَيْدَنَهُ
 بِرُوحِ الْقُدُّسِ وَلَوْسَاءَ اللَّهِ مَا أَقْتَلَ
 الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مَنْ تَعَدَّ مَا جَاءَتْهُمُ
 الْبَيْتَنَتْ وَلَكِنَّ أَخْتَلَفُوا فِيهِمْ مَنْ
 أَقْتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ
 مَا أَقْتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٧﴾

вugo аварагзабазул эмен, Ибрагъим жинда аллагъас Халил абурав (гъудул) жинда Аллагъасул салам лъсев.

Ва дица Маръямил вас Г1исахъе ﷺ аварагълиги ва баянал x1ужаби ругеб Инжилги къуна. Ва гъев Г1иса аварагасе квербакъи гъабуна Жабраил малаикасдальун. Г1иса аварагасеги г1емерал муг1жизатал къун рук1ана: хварал ч1аго гъари г1адаб, мац1 лъларел г1адамал к1альзари г1адаб, бальгояб жо бицин г1адаб.

Т1адег1анав Аллагъасе бокъун буқ1арағани гъел умматазул г1адамал киналго т1орит1аралльун рук1инаан ва гъезухъе аварагзабиги, т1ахъалгирач1унхадурцоцдерагъулерук1илароан. Кинниги гъел умматаз жидер диназда жанир г1емерал хилапал гъаруна. Ва гъезул цоял x1акъаб жоялда ч1арал мұмінзаби руго, цогидал жидеңа инкар ккурал ва x1акъаб нұхдаса руссалар руго.

Т1адег1анав Аллагъасе бокъараб ани киналго г1адамалги малаикзабазда рельун Аллагъасда г1асильуларел ва поцаде къацандуларел гъарилаан. Кинниги Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндие бокъараб жо бокъухъин гъабуле вugo. Ва гъев Аллагъасда щивго чияс гъикъуларо цо жо щай гъабураб абуң, яги цо жо щай гъабич1еб абуң. Аллагъ т1адег1анав вugo кинабғ1аги мұкъсанлы жиндие ч1олеб сипаталдаса.

254. Я гъал иман лъурал г1адамал! Дица нужеे ризкъильун ч1обого ва нужер x1алк1ольги гъеч1ого къураб боц1и-малалдаса нужеңа Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разильи т1алаб гъабун лъик1ал нұхазда напакъа кье. Аллагъасул диналье г1оло рагъулезе кье, паризаяб закат кье ва цогидал исламияб диналье квербакъулел бак1азда кье.

Гъеб мал нужеңа кье нужеда т1аде жиндиң үшібго даран-базарги гъеч1еб, гъудулльи-гъалмагъльиги гъеч1еб, цоясул цогиясе квербакъи-шафаг1атги гъеч1еб къо бач1иналда цебе. Гъебги къиямасеб къо буго. X1акъильунго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналда инкар ккурал г1адамал жал г1орхъольян рорч1арал, жидеңе Аллагъасул г1азаб x1акъльарал зулмучаг1и руго.

255. X1акъильунго Т1адег1анав Аллагъ жив гурев цоги Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гъеч1ев вugo, жиндие лагълыи гъабизе бегъулев. Жинда рельльарааб үшібго жоги гъеч1ев, жив үшібго жоялда x1ажатавги гъеч1ев вugo. Жив ч1агояв, жиндие хвел гъеч1ев,

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُواْ أَنْفَقُواْ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
مِّنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمَ لِآتِيهِ فِيهِ وَلَا خَلَّةٌ
وَلَا شَفَعَةٌ وَالْكَفَرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ



اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَقُّ وَلَا تَأْخُذُ
سِنَةً وَلَا نُؤْمِنُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ مِنْ ذَلِيلٍ يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا
يَأْذِنُهُ يَعْلَمُ مَا بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ

даймго жив нахъе хутбулев вуго.

Киналниги халкъазул: гIадамал, хайванал, женал, малаикал ва цогидаб кинабго махлукъаталъул тадбир жинца гъабулов. Гъел киналго жинда хIажатав, жив щибго жоялда хIажатав гъечев вуго.

وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ
وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَغُورُ
حَفَظَ لَهُمَا وَهُوَ أَعْلَى الْعَظَمَيْرِ
(١٥)

Жинда тIад загIипаб яги къуватаб макъу бачIун гъель жив ккколарев вуго. Гъельул магIна буго: гъесда тIад кинабгIаги гъаплат, ключей, тохлыи бачIуларо ва гъев щибаб лахIзаталь кинабго махлукъаталъул тадбир гъабулов, гъеб махлукъ жинда бихъулов вуго. **Гъев Аллагъасул мулк буго зобал ракъал ва гъезда жаниб бугеб кинабго махлукъат.** Кинабго жо гъесул къудраталда гъоркъ буго ва гъесие лагъзал руго.

Щивха вугев жинца шапагIат гъабулов Аллагъасул изну букиун гурони. Щивго чи гъечIo жинца цогидасе шапагIат гъабизе кIолев, гъев Аллагъасул جَلَّ جَلَّ изну къун хадуб гурони. **Падамазда жиб лъялеб, бихъулем дунялияб жо ва гъезда нахъа бугеб, гъезда тIад бачIизе бугеб ахираталъул умуралги жинда лъялевги вуго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ.** Жиндир лъай кинабго жоялда Гамльараав, сверун лъугъараав вуго Аллагъ.

Падамазда лъяларо Аллагъасул Гелмабаздаса цIакъ дагъаб жо гурони. Аварагзаби ритIун умматалда лъазабураб къадар гурони. **Аллагъасул Курс зобал ракъаздаса жиндир кIодолъи, гIатПилъи цИкIараб буго.** **ТадегIанав Аллагъасе** جَلَّ جَلَّ щибго захIиматльи, **Пажизльи букиуларо** гъал киналго зобал-ракъазул тадбир гъабизе ва гъель ц1унизе. **Аллагъ кинабго халкъалда тIад вугев вуго жиндир ханлъиялдалъун, жиндир кIодолъи ва ч1ухли машгъурав вуго.**

Гъаб аяталда цIар буго «Аятул курсий» абуn, гъальул хиральбаби рицун машгъуral ва мухIканал хIадисалги руго. Жинда Аллагъ разильяяв Абузарица бицараб халатаб хIадисалда жаниб буго: Дица аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъикъана: «Дуда рештIизабураб жояльул бишун къадро кIудияб щиб бугеб абуn. Аварагас حَلَّ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «аятул курсий буго» абуn. ХIадис имам Аннасаияс бицана.

Цоги хIадисалда буго: «Гъаб аятальул бай бихъи Аллагъасул цIар буго, жиндалъун гъарарав чиясул дугIа къабул гъабулем»- абуn.

Цоги хIадисалда буго: «Щибаб паризаяб какда хадуб гъаб аят цIалани гъев чи алжаналда лъугъиналдаса нахъчIараб жо гъечIo цохIo хвел гурено»- абуn.(ай гъесие хвеле хут1ун бук1ула алжаналда лъугъине). ХIадис имам Аннасаияс бицана.

Цоги хIадис буго: «Радал гъаб аят үзгарарав чи къасильизегIан квешльиялдаса үзүнила. Къаси үзгарарав чи роғынегIан квешльиялдаса үзүнила»- абун. ХIадис ХIакимиша бицана.

Цоги хIадис буго: «Гъаб аят үзгарараб роқъоб ўайтIан челаро, гъеб роқъоса къватIиб уна»- абун.

Цогиги гIемер хIадисал руго гъаб аяталъуль хIакъальуль ва гъеб гIемер үзгараасе мунпагIат гIемер букила.

256. ХIал-зулму гъабун исламияб дин босизбуларо. ХIакъльунго Аллагъасда

унеб битIараб нух баянльун буго.

Къуръанги рештIизабун, аварагги витIун. Къосинги, багIулаб жоги баянльун буго: гъеб шаргIалде хилипльарааб жо буго.

Гъаб амру гъадин бугельуль: жив ўайтIаналда ва гъелда рельльярал Аллагъасдаса гIадамал рикIкIад гъаруле жалазда капурлъарав, жинца гъезда инкар ккурав, ва Т1адегIанав Аллагъасда жинца имангIи лъурав чи, хIакъльунго ўулияб исламияб рухъен ккурав чи вуго. Гъеб рухъен жиб т1олеб ва т1асан унеб гъеч1о. Ва Т1адегIанав Аллагъ

кинабго жо рагIулев ва кинабго жо жинда лъалев вуго.

257. Т1адегIанав Аллагъ

муъминзабазул вали вуго: гъезие квербакъунев, гъезул умуразул тадбир гъабулев вуго. Жинца гъель муъминзаби купруяльул беңIельиялдаса иманалъул нуралде рахъизарулев вуго. Ва амма жидеца хIакъаб жоялда инкар ккурал гIадамал абуни, гъезул вализаби

щайтIаби руго: гъель иманалъул нуралдаса рахъун купруяльул беңIельукъе ккезарула. Гъал гIадамал руго жужахIалъул агълу, даймго гъеб жужахIалда рукIунел.

258. Дуца пикро гъабулариш

Мух1аммад عليهما السلام **Ибрагим** عليهما السلام аварагасда, БетIергъян Аллагъасул хIакъальуль гъев Аллагъ вукиналда инкар ккун жив къацаандарав чиясул. Гъав чи вуго Намруз КангIанил вас, жив гъеб

لَا إِكْرَاهٌ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشُدُ مِنْ أَنْجَنِي
فَمَنْ يَكُنْ فَرِيقًا لِّطَاغِوتٍ وَّمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدْ
أَسْتَسْكَنَ بِالْعَرْوَةِ الْوُتْقَى لَا أُفَضِّلَّا
لَهُ أَوَاللَّهُ أَسْمَعُ عَلَيْهِ ﴿٦٧﴾

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ أَمْنَوْا بِحُرْجِهِمْ مِنْ
الظُّلْمَمِ إِلَى التُّورَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
أُولَئِكُمْ أَوْهَمُ الظَّاغُونُ بِخُرْجِهِمْ مِنْ
النُّورِ إِلَى الظُّلْمَمِ قَاتِلُوكُمْ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٦٨﴾

الْأَنْزَلَ إِلَى الَّذِي حَاجَ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ
يَأْتِهِ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ كَانَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّي
الَّذِي يُحِبُّهُ وَيُمِيزُهُ قَالَ أَنَا أَحَبُّهُ وَأَمِيزُهُ
قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِأَنَّهُ شَمِيزٌ
مِنَ الْمُشَرِّقِ فَأَتَى بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبَهِتَ

заманалъ ханльун вук1арап.

**Бет1ергъан аллагъас жиндие кураб
ханльи ва бечельи жиндир гъунараль**

буgeb жоян ккуун жив ч1ух1ана ва жинца Аллагъасе щукро
гъабич1о, Аллагъасда данде къацандизе лъугъана гъав Намруз
ва жиндир къосинги купруги загыр гъабуна.

Ибрагьимица عليه السلام абидал дир бет1ергъан Аллагъ вугин,
жинца хвезаруле ва ч1агоги гъаруле абуn, гьев Намрузица
абуна: «Дицаги ч1аго гъарула ва хвеги гъарула» – абуn.
Цинги Ибрагьимица гъесда абуна: «Т1адег1анав Аллагъас бакъ
баккизабула бакъ баккул рахъалъан. Мун вач1аха гъеб бакъги
бачун бакъ т1ерхъул рахъалдаса» – абуn. Цинги гьев Намруз
жаваб къезе к1веч1ого х1айранльана ва жив х1инкъун, нахъе
къана. Аллагъас جل جلاله капураб, къосараб къавм х1акъаб жоялда
т1орит1уларо ва гъезие бергъенльиги къоларо.

Намрузица «дицаги ч1аго гъарула ва хвезарула» – абураб раг1и абуна
жиндир ах1макъльияль ва х1алхъубльияльул гучаль. Цо хабаралда
буго: Намрузица к1иго чи ах1ана жинда цеве ва гьев к1иявго ч1вазе
х1укму гъабуна. Хадуб цояв ч1вана, цояв ч1аго тана ва доб раг1ияльул
عليه السلام маг1на гъаб бугин абуна. Гъесул ах1макълы бихъидалго Ибрагим
аварагас Аллагъасул х1алк1ольиялда т1орит1ел гъабулеб цоги
мисал бачана Намрузие: Аллагъас бакъбаккудаса баккизабуле бакъ
дуца бакът1ерхъудаса баккизабе абуn. Цинги Намруз мац1 лъаларев чи
г1адин гъабизе жо т1аг1ун ва жаваб къезе лъач1ого хут1ана.

259. Цогиги чиясул къисаяльул
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! Цо
пикро гъабе Mux1аммад ч1унтараb, биххун т1ат1ала ккараб
росојлда аск1осан жив арап ва жинцаги
абурав: «Гъадиг1анго ч1унтараb
росо ч1аго гъаби ва гъеб ц1идасан
г1уз1и ц1акъ к1удияб жо буго. Киндай
Аллагъас جل جلاله **гъаб ч1аго гъабизе бугеб»**
– абуn.

Гъеб ч1унтараb росоги Байтул-мукъадас
бук1ана, Бухтанасар абулев капурав
ханас ч1унтизабураб. Гъав чи мутьминчи
вук1ана, гъесул ц1арги Г1узайр буго
абуна г1емерисел Г1алимзабаз. Жинца
гъаб раг1и абуна Аллагъасул х1алк1олъи

الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهِدِ الْقَوْمَ
أَطْلَقَ لِمِيزَاتِ

أَوْ كَانَتِي مَرَّةً عَلَى قَرِيَّةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى
عُرُوشَهَا قَالَ أَنِّي يُحِبُّ هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ
مَوْتِهِ فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مُائِةً عَالِمَ شَمَّ بَعْثَهُ
قَالَ كَمْ لِي ثُنْثَنَتْ قَالَ لِي ثُنْثَنَتْ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ
يَوْمٍ قَالَ بَلْ لِي ثُنْثَنَتْ مُائِهَ عَالِمَ فَأَنْظَرَ
إِلَى طَعَامِكَ وَسَرَابِكَ لَرْبِيَسَنَةَ وَانْظَرَ
إِلَى حَمَارِكَ وَلَنْجَعَلَكَ إِيَّاهُ لِلثَّانِيَّ
وَانْظَرْ إِلَى أَعْظَامِكَ يَقَدِّسُ رُهْشَهَا شَمَّ
نَكْسُوَهَا لِحَمَارِكَمَا تَبَيَّنَ لَهُ وَقَالَ
أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

т1адег1ан гъабун ва гъелда г1ажаиблъи гъабун.

Цинги Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ لِهِ الْحَمْدُ رَبُّ الْأَنْبَاءِ гъев Г1узайр хвезавун нусго сональ тана, хадув ч1аго гъавун т1ад вахъизавуна. Т1адег1анав Аллагъас гъесда гъикъана: «Киг1ан мех бараб дуца гъаб бак1алда» – абуn. Г1узайрица абуна: «Цо т1обараб къо бана, яги гъелдасан дагъаб заман бана» – абуn. Хадуб Аллагъас абуна: «Нусго сон бана. Гъанже мун валагье дуда цадахъ бук1араb квен-т1ехалда, щибго хисич1ого буго гъеб. Хадув мун валагье гъаб мунгун цадахъ бук1араb x1амаялда: гъеб хун, гъан турун, руқьби хут1ун рук1ана x1ама бук1араb бак1алда. Гъаб г1аламат дица гъабуна г1адамазе муг1жизатльун бук1ине ва дудаги якъинго лъзазе дир къудрат камилаб бук1ин.

Гъанжеги мун валагье киндай дица гъаб x1амаяльул руқьби цоцазда аск1ор рекъезарулел ва кин гъезда т1ад гъанги т1онги рек1изабулеb» – абуn. Валагъун Г1узайргун гъеб x1ама цебе буқ1ахъе ч1агольана. Гъал к1удиял муг1жизатал жинда риҳыидал ва баянлъидал Г1узайрица абуна: «Дида якъинго, берда бихъун, лъала x1акъльунго Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ لِهِ الْحَمْدُ رَبُّ الْأَنْبَاءِ кинабго жоялда жиндир x1алк1олев вук1ин» – абуn.

260. Дуца рак1алда щvezабе ва умматалъе насих1ат гъабун бице Ибрагимъ عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасул къисаги. Ибрагьимица عَلَيْهِ السَّلَامُ абидало: «Я дир Бет1ергъян Аллагъ! Дуца дида бихъизабе кин дуца хварал чаг1и ч1аго гъарулел» – абуn, Т1адег1анав Аллагъас абуна: «Мун божулаорогониш вугев хварал ч1аго гъаризе дие к1олебльиялда?» – абуn. Ибрагьимица

абуна: «Дун божула ва дир рак1 ч1арабги буго. Кинниги дие бокъун буго кин ч1аго гъарулеб бихъун лъзазе ва дир рак1 паракальизе, капурал г1адамалгун къацандулеб мехаль дир x1ужаги къуватаб бук1изе» - абуn.

Цинги Т1адег1анав Аллагъас абуна: «Гъедин бугони дуца ункъго x1инч1 ккве, данде гъаре. Хадуб гъель хъун, гъан т1ет1езабун, цоцалъе жубай. Гъеб жубараб жо муг1рузда т1аде босун гъородахъ бай ва г1одоб рехе. Цинги мун цо бак1алда ч1ун дуца гъель x1анч1и духъе ax1e – гъель духъе раб1изе руго хехго ва нахъбахъи гъеч1ого. Ва дудаги лъай x1акъльунго Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ لِهِ الْحَمْدُ رَبُّ الْأَنْبَاءِ жиндир гуч бергъарав,

وَلَذَلِكَ إِنَّهُ هُمْ رَبُّهُمْ أَرْبَى كَيْفَ تُنْجِي
الْمُوْتَقَدِّمَ قَالَ أَوْلَادُ نُوْمَنَ قَالَ بَلَى وَلَكَ
لِيَطَمِّنَنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَزْيَاعَةً مِنَ الظَّاهِرِ
فَصُرُّهُنَّ إِلَيْكَ شُمَّارًا جَعَلَ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ
مِنْهُنَّ جُونَ شُمَّارًا دُعْهُنَّ بِأَتَيْتَكَ سَعَيَاً
وَأَغْلَمَ أَرْبَى اللَّهُ عَزِيزُ حِكْمَةٌ^(٢٧)

жиндаса бергъунеб щибго жо гъеч1ев вук1ин ва жиндир пишабазуль х1акимияв вук1ин»-абун. Цо пайда, мунпаг1ат гъеч1еб жо гъабуларев вуго Аллагъ^{جَلَّ جَلَّ}.

Г1алимзабаца абуна: Аллагъасул салам лъеяв Ибрагым аварагас, Аллагъас жинда малъараб х1алаль ункъго бат1и-бат1ияб боржуунеб жо ккуна ва жинда аск1ор ч1езарун хъуна. Хадуб гъезул гъан, би, х1ули цоцалье жубазеги гъабун муг1рузда т1аде щущазабун бана. Гъел х1анч1азул бут1рул жинда кодор ккун рук1ана. Ибрагым^{عَلَيْهِ السَّلَامُ} аварагас ах1ана гъел х1анч1азда жиндихъе рач1ана абуn. Цинги гъесда бихъана бат1и-бат1ияб бак1алда щущан бук1арааб гъан, х1ули ва цогидабги боржун цоялда цояб данде буссун ва хехго ракъалдасан рилътъун гъел х1анч1и щибаб жиндир бет1ералда аск1ор рач1ана ва ч1агольун, цере рук1арааб х1алаль лъугъана-абун.

Кант1изе рекъараб жо буго: цониги авараг вук1уларо Аллагъасул х1алк1олъиялда щаклъулен, Аллагъасул амруялда нахърилътине к1вах1алльулен, я цогидаб кинааб бугониги мукъсанаб сипат жидеे бугел. Гъел хириял аварагзабаз жудер умматалъе далилъун, х1ужалъун бук1ине цо-цо жо Аллагъасда^{جَلَّ جَلَّ} гъарула, гъесдехун суал гъабун к1алъала. Цинги Аллагъас бихъизабураб муг1изиат ва аварагзабазе къураб жаваб умматалъе бугеб далил ва х1ужа бук1ула.

Гъаб лъабго аяталда жаниб дунялалдаго жидер ханлъи т1ибит1ун бук1араав к1иго капурав ханасул ц1ар бач1ана: Ибрагымил заманаль вук1араав Намруз ва Г1узайрил заманаль Байтул-мукъадас биххизе, ч1унтизабурав Бухтанасарги. Гъединго дунялалда жидер ханлъи т1ибит1араав к1иго Аллагъасда иман лъурав ханги вук1ана: Давудил Сулейман ва Зулкъарнайн.

Т1адег1анав Аллагъас нилььеда т1ад парз гъабурал жалаздаса бишунго жиндир къимат к1удияб, жиндалъун Аллагъасул дин ракъалда даймлъулен жо бугельул Аллагъасул диналье г1оло гъабулен гъазават, жигъад, гъеб жигъадалъул бицун Аллагъас^{جَلَّ جَلَّ} гъанжеги аятал решт1изарулен руго.

Аллагъасул диналье г1оло гъабулен жигъад лъабго бат1ияб бук1уна: Цо тайпа буго: Аллагъасул диналда халкъ ах1ун, гъезда Аллагъ^{جَلَّ جَلَّ} цо вук1инальул далилал рицун гъабулен жигъад: гъалда ц1арги бук1уна даг1ват абуn. К1иабилеб буго: жиндир напсалдалъун гъабулен: Аллагъасул диналда ах1арааб мехаль гъеб диналде рач1инч1ел ва дин гъабулен ва даг1ват гъабулен г1адамазе кинааб раҳъалъян бугониги квал-квал гъабулен г1адамазда данде ярагъти босун рагъун, гъел я диналда рач1ун, я исламалъе квал-квал гъабич1ого ч1езег1ан гъабулен жигъад.

Лъбабилеб буго: жиндир боц1и-мал Аллагъасул جَلَّ جَلَّ нухалда күун, гъелдалъун жигъяд гъабулезе квербакъи гъаби. Церехун арал аятазда бицун буқ1ана даг1ват гъабияльул ва напсаздалъун жигъяд гъабияльул. Гъал хадур рач1унел аятал руго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ нухда боц1и къеяльул бицарал.

Гъаб (261) аят решт1изабиялье сабаб буго: «Жинда Аллагъ разильяяв Гъусман асх1абас Табукалда гъазаваталда ине Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг х1адурлъулеб мехаль Аллагъасе г1оло к1инусго варани куна жидер кыли-къайигун цадахъ. Цинги хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цебе азарго динарги лъуна (динар – меседалъул гъурущ). Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъел динарал квераль доре гъанирехун сверизаризе лъугъана ва жинцаги абуна: «Гъусман асх1абасе щибго къварильи буқ1инаро жасакъа къоялдаса хадуб гъес гъабураб жояльул» – абун.

Цинги Гъабдурах1ман رَحْمَةً عَنْهُ جَلَّ جَلَّ Главтил вас вач1ана ва ункъазарго диргъам лъуна аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цебе, жинцаги абуна: «Дир миқъазарго диргъам буқ1ана. Дица гъаб ункъазарго диргъам дир бет1ергъан Аллагъасе جَلَّ جَلَّ къарзатъекъолеббуго. Ункъазарго хъизанатульх1ажатазегитана» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна; «Аллагъас дуе баракат гъабеги дуца кураб жояльуль, ва дуда аск1об тараф жояльульги» – абун. Гъезул х1акъальуль гъал аяталги решт1изаруна:

261. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье г1оло
гъазават гъабизе ва цогидалги
льник1льбазе боц1и къолел г1адамазул
мисал буго ракъутъе рехараб цо мугъ
бижун анкъго т1ор лъугъараб г1адин, цо-
ко т1оралда жанибги нус-нус мугъ бугеб.
Аллагъас жиндие бокъарав чиясе гъесул
садакъа г1емерго ц1ик1изабула. Х1акъльунго Аллагъ жиндир
бечельи, рах1мат г1ат1идав ва кинабго жо лъалев вуго.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَيِّلِ اللَّهِ
كَمَثَلُ حَجَّةَ أَبْيَتْ سَبْعَ سَنَاتِلِفِ
كُلِّ سُلْطَانٍ مَائَةُ حَجَّةٍ وَاللَّهُ
يُصَلِّفُ لِمَنِ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَسِعٌ عَلَيْهِ ۝

262. Жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ нухалда
боц1и къолел г1адамал, цинги гъеб
кураб жоялдалъун бадибч1вай гъабун,
яги цогидал г1адамазда бицун дица
пуланасе боц1и куна абуn, гъев чиясе
зарал гъабуларел: гъал г1адамазе ажро
кири буго Бет1ергъанасда аск1об, гъел
къиямасеб къояль х1инкъараллъунги рук1ине гъеч1о, гъел щибго
пашманльизеги гъеч1о. Дунялалда кодоса араб боц1и-мал ахираталда

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَيِّلِ اللَّهِ ثُمَّ
لَا يُبَيِّنُونَ مَا آنَفُوا مَنْ أَنْفَقُوا مَنَّا وَلَا أَذَى لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا حَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْرَثُونَ ۝

г1емерльун, к1одольун гъезие хайиралье батизе буго.

263. Бусурманчиясда берцинаб

раг1и бицин ва гъесие мунағыл

чуриялдалъун дуг1а гъаби, гъесдасан

ккараб гъалат1алда т1аса лъугын

Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1об лъик1аб буго, гъев чиясе садакъа къун, я цоги лъик1лы гъабун, цинги гъеб бадиб1ван гъев г1одовег1ан гъавиялдаса. Х1акъльунго Аллагъ щибго жоялда х1ажатав гъеч1о, кинабго раҳъальян жив бечедав вуго ва г1адамазда турх1улев, гъезие г1акъуба хех гъабуларев, гъез тавбо гъабизе бокъуловги вуго.

Жинца гъабураб лъик1лы бадиб1вай гъабун бицин ц1акъ шарг1алда какараб, бусурманчиясул чорхоль буқ1ине бегъулареб г1одобег1анаб пиша буго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Лъабго чи вуго жиседа къиямасеб къояль Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ к1альяларел, гъезда Аллагъ валигъуларел, гъезул г1амали къабул гъабуларел ва жисдее г1азабги буқ1унел: жинца къураб жо бадиб1ван биџунев чи, халат гъабун рет1ел хадуб бехъерхъулев чи, гъересиял гъаялги гъедун жинца даран гъабулев чиги»-абун. Гъаб буго имам Муслимица бицараф сах1их1аб х1адис.

Цоги х1адис буго: «Алжсаналда лъугъунаро эбел-инсуе къварильи гъабулев чи, лъик1лы бадиб ч1валев чиги, хамро гъабулев чиги, Аллагъасул къадаралда божуларев чиги» – абун. Х1адис бицана ибну Мардайғыца къуч1аб иснадалдалъун.

Гъаб маг1на баян гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абулеб буго:

264. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца г1адада хвезабуге ва бат1ул

гъабуге нужер садакъа ва цогидаб

лъик1аб г1амал, бадиб1вай гъабун

ва жисдее лъик1лы гъабуразе квш

буқ1унеб раг1и бицун. Гъав чи

рельльун вуқ1уна жинца г1адамазе

рихъдае (риялъе) жиндири боц1и къолев

чиясада: гъезул рецц-бакъ бокъун,

гъезие лъик1 вихызге бокъун, амма

живго Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ва ахираталда

иман лъуравльун гъеч1ев.

Гъав чиясул мисал буго цо ц1вакараб къуруялда (гамач1алда) рельун, жинда т1ад ракъги бугеб, хур-херги бижунеб. Цинги цо хекаб, г1емераб ц1ад бараб ва гъеб ганч1ида буқ1араф кинабго

*قُولْ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ حَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ

يَتَبَعُهَا آذِيٌّ وَاللَّهُ عَنِ الْحَلِيمِ ﴿٢٣﴾

٢٣

يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِذَا مَنَعُوا لَا تُبْطِلُوا

صَدَقَاتِكُمْ بِإِيمَنِهِنَّ وَالَّذِي يُنْهِي

مَا لَهُ رَبَّ الْأَنَبَابِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ

الْآخِرِ فَمَثُلُوهُ كَمَثُلَ صَمْوَانِ عَيْنِهِ تَرَابٌ

فَأَصَابَهُ وَأَبْلَغَ فَتَرَكَهُ صَلَدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ

شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهِيدُ أَقْوَمَ

الْكُفَّارِ ﴿٢٤﴾

ракъги хур-херги чурун г1одобе араб: гъеб ганч1ида т1ад хур бекъун рук1арал г1адамалги щибго жо гъабизе к1оларого хут1араф.

Гъаб мисал буго ахираталье хайр бугеб х1алаль дунялалда хъвадизе лъяларел г1адамазул мисал. **Х1акъльунго Аллагъас** جَلَّ جَلَلُهُ **капураб** **къавм х1акъаб нухда т1обит1уларо.** Гъеб къавм Къуръаналдаги аварагасдаги нахърильъинч1 ого ч1араф мехаль, гъезие цогит1орит1ел буқ1уларо ва Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ццим бахъун абадияб г1азабалье х1акъалльун жужах1алда рехула.

Аллагъас ниль ц1унаги гъадинааб ахир ккеялдаса. Амин.

265. Жидеца Аллагъ разильни т1алаб
гъабун ва ахираталда Аллагъасда
данч1вазе рук1ин якъинго лъян,
жидер боц1и напакъаде къолел
г1адамазул мисал буго цо бечедаб
ахалда рельльун, жиб ракъул
борхалъуда бугеб: гъвет1-херги
берцинааб пихъги гъуниаб. Цинги

льик1аб, г1емераб ц1ад бан жиндир пихъ к1иго нухаль ц1ик1ун
бижараф. Гъедин лъик1аб, г1емераб ц1ад бач1они жиндие дагъаб
ц1адги г1олеб ва жинца пихъги къолеб.

Ракъ лъик1аб бак1 буқ1ун, рижарал гъут1иги лъик1ал рук1ун. Гъаб
буго мұмминчиясул садакъаяльул мисал: иман камилльун, Аллагъасе
جَلَّ جَلَلُهُ ният бац1ад гъабун кураб жо ц1акъго ц1ик1ун, хайирльун
ахираталда батулеб. Нагагъ гъоркьюб шубгъяб боц1и ккун, яги
нияталъуль рияь г1адаб жо жубан ккараб мехаль жиндир садакъа
г1адада холарев ва жиндие кири щолев.

Х1акъльунго Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **нужеца гъабулеб г1амал**
жинда бихъулов вуго. Загъирабги, бат1инабги г1амал бихъулов,
лъялев вуго. Гъесда щибго жо бальго хут1уларо ва щивасул г1амалалда
рекъараб жазаь буқ1ине буго.

266. Нужер цонигиясе бокъулиш
жиндир бечедаб ах буқ1ине,
чамасдакил, ц1олбол ва цогидал
пихъазул. Жинда жаниса лъимги
чвахулеb, лъяльазе ва къач1азе
ресги бугел, ва жиндие бокъараб
пихъги жаниб бугеб. Цинги гьев чи
херльун, к1одольун вук1адго, жиндир
г1исинаб, заг1ипаб хъизанги буқ1адго,

وَمَثُلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ أَبْيَافَاءَ
مَرَضَاتٍ لِلَّهِ وَتَنِيَّاتٍ مِنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثُلَ
جَنَّةً بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَأَبْلُلٌ فَعَاثَتْ أَكْلُهَا
ضَعَفَيْنِ إِنَّ لَهُمْ بِهَا وَأَبْلُلٌ فَطَلٌّ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

أَيُّوْدَ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ وَجَنَّةٌ مِنْ تَخْبِيلٍ
وَأَغْنَابٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا نَهَرُ لَهُ وَفِيهَا
مِنْ كُلِّ الشَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكَبَرُ وَلَهُ
دُرْيَةٌ ضُعَفَاءَ فَأَصَابَهُ اِغْصَارٌ فِي نَارٍ
فَأَحْرَقَتْ كَذَلِكَ مُبَيِّنُ اللَّهُ أَكْمَلُ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ تَسْعَكُونَ

жинда цадахъ ц1а бугеб гучаб гъуриги пун, гъеб ах бух1ун г1одоб лъезе. Гъаб жо лъисениги бокъиларо, гъалда цониги чи разильйиларо. Гъадинааб ахир буқ1ин лъалеб бугони гъеб ахги къяч1аларо.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъаб мисал бачана жидеца иманги лъун, лъик1аб г1амалти тъабун хъвадулел рук1арал мутьминзаби, ю заманалдаса щайт1аналь къосизарун квшеш г1амал гъабизе т1амиялье. Херльун, унтун, хвалда г1агарлъараб мехаль жидедаса ккараб жо жиدهе бич1ч1арал, амма щибго гъабизе х1илла гъеч1ого хут1арал. Гурх1ел-ц1об г1ат1идав Аллагъас جَلَّ جَلَّ тавбо къабул гъабун, ц1аялдаса ц1унани, гъезие хвасарлъи буқ1ина.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъадин мисалал рачун жиндир аятал ва x1икматал баян гъарула, нужеца гъезул пикру гъабизе ва нуж бит1араф диналда хъвадизе.

267. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца x1алт1ун щвараб x1алалаб, бац1ц1адаб боц1и къе лъик1аб нухалда Аллагъ разильи т1алаб гъабун. Ва дица нужеек ракъалдаса раккизарурал ниг1матаздасаги къе x1алалаб ва бац1ц1адаб жо лъик1аб нухалда. Воре нужеца къасд гъабуге Аллагъасул

нухалда къолеб жо гъеб боц1уда гъоркъоса къадараб балагъун къезе: нагагъ нужеек гъединааб жо къолеб бугони нуж гъеб босизе разильулареб: рак1 рази гъеч1ого босун гурони.

Гъадинааб къадараб жо Аллагъасе кин нужеца къолеб? **Ва** нужеда лъай т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ ц1акъ бечедав вуқ1ин:

гъев нужер садакъаялда x1ажатав гъеч1о, гъеб садакъа буго нужеего ахираталда батизельун къолеб жо. **Аллагъ** جَلَّ جَلَّ **жиндир сипатал реццарав, жиндие рецц гъабизе мустах1икъяв вуго** ва дагъабго лъик1льи гъабурав чиясе г1емераб кири гъабулев вуго.

268. Щайт1ан буго нуж къосизарулеб тушман. Гъель нужеда абула: нужеца Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1оло боц1и къоге, нуж пакъирлъизе ругин абуn. Гъединго щайт1аналь нуж къабих1ал пишиби гъаризеги т1амула.

Закат бахъиялдасан нахъч1ван, бахиллъиялда ругъун гъарун.

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفَقُوا مِنْ طَبِيعَتِهِ
مَا كَسَبُوا وَمِمَّا حَرَجَنَا لَكُمْ مِنْ
الْأَرْضِ وَلَا يَمْمُو أَلْحَقَنَا
تُفْقُدُتُ وَلَسْمُ بِعَذْنِيهِ إِلَّا أَنْ تُقْصُدُوا
فِيهِ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَنِّي حَيْدٌ

٢٧٨

الشَّيْطَانُ يَعْدُ كُلَّ فَقَرَ وَيَأْمُرُ كُمْ
بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعْدُ كُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ
وَفَصَلَّ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلَيْهِ

٢٧٩

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужеे къоти гъабуле буго нужеца Аллагъасе г1оло къураб жо г1емер ц1ик1к1изабун ахираталда нужеे батиялдалъун, гъельдалъун нужер мунағыал чурила абуң, нахъе хут1араф боц1иялда баракатги лъела абуң. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндир ц1обал г1ат1идав, бечелъи г1емерав вуго, реццалье ва кириялье мустах1икъал щал ругел жинда лъалевги вуго.

**269. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ г1елму ва г1акълу
къола жиндие бокъарав чиясе.**

жиндие вокъарав чи Аллагъ разильулеб г1амалалда т1овит1ула ва гъесда гъеб г1амал лъазабула Аллагъас жиндие г1елму къурав чи жиндие ц1акъ г1емераб лъик1льи къурав чи вуго. гъев чи дунял-ахираталда бахъибугев вук1уна. Гъаб Къуръана1альул ваг1заги босуларо гъеб рек1ельги биччаларо г1акълудал бет1ергъабаз гурони. Гъелги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ иманги г1елмуги цадахъ къурагл1адамал руго. Аллагъас нилье жив разияб г1елму ва г1амал къеги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагаул х1адис буго: «*К1иго чиясулъ гурони х1асад ккезе бегъиларо: Аллагъас жиндие х1алалаб, г1емераб боц1и къурав, цинги жинца гъеб боц1и Аллагъасул нухда напакъаде къезеги т1амурав чиясулъ. Аллагъас жиндие х1икмат къурав (г1елму, пагъмо, бич1чиу) ва гъеб х1икматалдарекъюн жинцах1укмуги гъабулев ва жинда лъараб х1алалъ г1адамаздаги лъазабулов чиясулъги»-абун.*

Х1адис имам Муслимица ва Бухарияс бицана.

Х1асад абула цогидасе бугеб жо жиндиеги буқ1изе бокъиялда. Х1асад к1иго бат1ияб буго. 1- буго дов чиясда рак1 хъубльун, гъесие бугеб лъик1льи рихун, гъесдаса гъеб т1аса ине бокъун вук1ин. Гъаб х1асад х1арамаб буго ва гъаб мутьинчиясул сипат гъеч1о. 2- Гъаб х1адисалда бицараф х1асад, цогидасул бугеб Аллагъ разильулеб лъик1аб г1амал жиндириги буқ1изе бокъи. Гъадинааб х1асад шарғ1алда бещараб буго.

**270. Нужеца щиб жо Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ г1оло лъик1аб нухалда къуниги, яги
Аллагъ разильи т1алаб гъабун назро
гъабуниги, Аллагъ жинда гъеб бихъулов
ва лъалев вуго.**

Гъельда данде лъик1аб жазаъ гъабулевги вуго. **Ва амма жудеца зулмо гъабуле г1адамазе:** паризаяб закат-саҳ1 къеч1ого, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ х1арем гъабураб бак1алда боц1и хвездабун, гъал г1адамазе квербакъулел, ва гъал Аллагъасул г1азабалдаса ц1унулев щивго чи

يُؤْتَ الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ وَمَن يُؤْتَ
الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُفِيَ حَيْرًا كَثِيرًا
وَمَا يَدْعُكُرُ إِلَّا أَفْلُوًا لِلْأَلْبَابِ ١٣٩

وَمَا نَفَقَ شَمْمٌ مِنْ نَفْقَةٍ أَوْ بَذَرْتُمْ مِنْ

نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ

وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ ٤٧

вук1уларо.

271. Нужеца садакъа г1адамазда бихъун гъабуни, гъеб лъик1 буго.

Гъельдалъун рияъ гъабулеб гъеч1они, цогидазги садакъа гъабизе бокъун, гъел нахърильльине бокъун гъабуни гъеб загыираб садакъа. **Нужеца садакъа бальго гъабуни ва гъеб пакъирал, мискинал г1адамазе къуни, гъебги нужее лъик1 буго ва хирияб буго.** Ва нужеца къураб садакъаяль нужер г1исинал мунағъял чурула. **T1адег1анав Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ **нужеца гъабулеб кинабго г1амал лъалев вуго.** Бальго гъабураб лъик1аб г1амал Аллагъасе г1емерго бокъулеб буго.

272. Дуда т1адаб гъеч1о Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъель г1адамал исламияб диналда х1ал гъабун т1орит1изе, ва дуе мунағъ-къварилти гъеч1о цо г1адамаз дур даг1ват къабул гъабич1ин абуни. Дуда т1адаб жо буго гъель г1адамазда бит1араб нух лъазаби ва гъель х1акъаб диналда ах1и.

T1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъарав чи т1овит1ула х1акъаб диналда. Нужеца гъабураб кинабго лъик1аб г1амал ва Аллагъасе г1оло напакъаде къураб боц1иги нужерго напсазе бугеб лъик1льни буго. Нужеца боц1и-мал харж гъабуге Аллагъ разильни т1алаб гъабун лъик1аб нухалда гурони. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разильни т1алаб гъабун щиб жо нужеца напакъаде къуниги, гъельул ажро-кири Аллагъас т1убан ва ц1ик1к1ун къезе буго ва нужее щибго зулмуги гъабизе гъеч1о гъеб боц1и г1адада хвездабун.

273. Нужеца нафакъа кье Аллагъасул

جَلَّ جَلَالُهُ диналье г1оло гъазават гъабиялда т1ад ч1арал, цоги х1алт1и гъабуларел пакъирал г1адамазе. Жидер х1алк1ольги гъеч1ел сапаралда ун, дарам гъабун маг1ишат т1алаб гъабизе: кидадай гъазаваталда ах1ила абуни х1адурун ч1ун ругельгул. Гъезул х1ал лъаларезда рак1алде ккюла гъель

إِنْ شُدُّوا أَصَدَّقَتْ فَيَعْمَاهُنَّ
وَإِنْ تُحْفُوهَا وَأَنْتُوْهَا الْفَقَرَاءَ
فَهُوَ حَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ
عَنْكُمْ مَنْ سَيَّعَكُمْ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ

(١٧)

*لَيْسَ عَلَيْكَ هُدًى لَهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
فَلَا نَفْسٌ كُمْ وَمَا تُنْفِقُوْتُ إِلَّا
آتَيْتَهُ وَجْهَ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
يُوْفَ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ

(١٧)

لِلْفَقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلٍ
الَّهُ لَا يَسْتَطِعُونَ ضَرِبَافٍ
الْأَرْضِ يَحْسُبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ
مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرُفُهُمْ بِسِيمَكُهُمْ
لَا يَسْكُنُونَ لِلنَّاسِ إِلَّا حَافِّاً وَمَا تُفْقِدُوا
مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

(١٧٣)

бечедал г1адамал ругин абуn. Г1адамазда гъез щибго жо къеянги абулеб гъеч1ельул, x1алт1и гъабизеги рахъунел гъеч1ельул.

Гъезул гъумералда балагъун лъала гъел Аллагъасе x1еларал рук1ин ва по къварилти баччун рук1инги. Гъез г1адамазе x1елун гъездаса щибго жоги t1алаб гъабуларо. Щиб лъик1аб жо нужеца Аллагъасе جَلَّ جَلَّ گ1оло нафакъаде къуниги, Аллагъ жинда гъеб лъалев вуго ва гъельие лъик1аб жазаъ гъабизесевги вуго.

274. X1акъльунго гъел мутьминзаби,
жидеца Аллагъ разильти t1алаб
гъабун, гъесул диналье квер бакъулел
нухазда, къасиги къадги бат1алты
гъеч1ого, загъиргоги балъгоги жидер
боц1и къолел,- гъезие ажро-кири бук1изе
буго жидер Бет1ергъанасда аск1об. Гъезие
ахираталда щибго x1инкъиги бук1изе гъеч1о: гъел дунялалда
рук1адго ахираталъе г1амал гъабурал ругельул. **Ва** жидеца
гъабураб лъик1аб г1амал г1адада хун гъелда пашманльизеги
гъеч1о. T1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ щибго жо г1адада
хвазабуларев, дагъабго г1амалалда данде г1емераб ажро кири
гъабулев вуго.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِإِيمَانٍ
وَالنَّهَارَ سِرًا وَعَلَانِيَةً فَأَهْمَرُ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزُنُونَ



275. Жидеца риба x1алт1изабулел ва
гъельдалъун г1адамазул боц1и кваналел
г1адамал къиямасеб къояль t1аде
рахъуларо жундуца ккурал г1адамазда
рельльун гурони.

Рахъун ч1езе k1оларого, сородун,
t1ерк1он, г1одор реч1ч1ун рук1ула
гъел риба кваналел г1адамал: гъезул
сипатаздалъун цогидаздаги лъала гъел
рибачаг1и рук1ин ва гъел халкъалда
гъоркъор инжитаб x1алалда рук1уна.

Гъадиг1анго инжит гъарун гъел t1аде рахъинариялъе г1илла буго гъез
абулеб бук1ин: рибаги цогидаб дарангি рельльарааб жо бугин абуn.
Аллагъасе جَلَّ جَلَّ дарам x1алал гъабуна ва риба x1арам гъабун буго.
Аллагъасда иман лъурав, Къуръаналда нахъвильун риба гъабиги
тарав чиясе, жинца цебехун гъабураб рибаялдалъул щвараб боц1и
x1алал бук1ила. Гъес риба гъаби гъеб x1арам гъабилелде щебе ккун
бугельул.

Ва гъесул амру Аллагъасе جَلَّ جَلَّ бокъухъин бук1ина. T1адег1анав

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الْبَيْوَلَى قَوْمُونَ إِلَّا
كَمَا يَقُولُونَ الَّذِي يَتَحَطَّهُ الشَّيْطَانُ مِنَ
الْمُسِّئِينَ ذَلِيلَكَ بِأَنَّهُمْ قَاتُلُوا إِنَّمَا أَبْيَعُ مِثْلُ
الْبَيْوَلَ وَحَالَ اللَّهُ أَبْيَعُ وَحَرَمَ الْأَيْوَافُ مِنْ
جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَأَنْتَ هُنَّ فَلَمْ
مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ قَاتِلُ اللَّهُ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ
أَصْحَبُ التَّارِثُمْ فِيهَا خَلِدُونَ



Аллагъ гъесдаса т1асса лъугъун, гъесул мунағъал чурун тезе бегъула, яги гъесие г1акъуба гъабизеги бегъула. **Риба х1арамаб буқ1ин лъан** хадубги гъельда т1ад руссарал г1адамал жужах1альул ағылу буго ва гъел даймго рук1инельун гъенир лъугъизарула.

276. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ риба гъабиялдалъун يَمْحُقُ اللَّهُ أَرْبَوْ وَيُبْرِي الصَّدَقَاتِ وَلَلَّهُ
чиясул боц1удаса баракат ине гъабула,
لَا يُحِبُّ كُلَّ كُفَّارٍ أَشِيمٍ

ва загыралда гъесул боц1и-мал
г1емерльулеб бугониги ахираталда
жиндие г1азаб къварилъялье батула. **Садакъаде къураб боц1и**
ц1ик1к1ине ва г1емерльизе гъабула. **Х1акъльунго Аллагъасе**
вокууларо жинца гъесда инкар кколев, шарг1алда хилипльун
к1удиял мунағъал гъарун хъвадулов чи. Риба х1алт1изабулов
чиясе Аллагъас къолеб х1инкъи буго гъаб.

277. Х1акъльунго Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
иман лъун лъик1аб г1амал гъабуле
г1адамал, паризаял какалги ралел,
паризаяб закат-саҳ1ги къолел, гъал руго
жидее Аллагъасда аск1об ажро-кири
буgel, г1адамал х1инкъуле бахир къояль
жидее х1инкъиги буқ1уларел, дунялалда
гъабураб г1амалалда жалги пашманлъуларел.

Аллагъас нильер х1албихъи гъабиялье дагъабго заманалъ риччараб
дунял бугельул гъаб, гъаниб Аллагъас малъараб жо гъабурав чи
абадияб ахираталда рохалида, рах1аталда вук1ине вук1ин х1акъаб
жо буго.

Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъурав чиясда ахираталдаги иман лъезе т1адаб
буго. Аллагъасдаги, ахираталдаги иман лъурав чи х1инкъула жиндир
абадияб рукъ жужах1 буқ1унеб г1амал гъабизе. К1алаль иман лъуна
абулен, г1адамазе риҳъдае цо-ко исламальул ишалги х1алт1изарулен,
цинги жидеца к1удиял мунағъалги гъурулел г1адамал мунапикъзаби
руго, гъезул рек1ель х1акъикъияб иманги гъеч1о, гъазул ахир мекъи
кксялда х1инкъи буго. Гъезда т1адаб буқ1ула хехго тавбо гъаби ва
Аллагъасдаса х1инкъун к1удиял мунағъал тей.

278. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нуж унго-унгояб х1алаль Аллагъасул
г1азабалдаса х1инкъя. Ва нужеца риба
гъабун гъабураб дарамалъул т1ок1льи
босуге, гъеб дарамги бит1аралда сверизабе, нуж мұмминзаби

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا الزَّكُوْنَ لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا حَوْنَفُ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَتَقُولُ اللَّهُ وَدَرُوا
مَا أَبَقَى مِنَ الرِّبْوَ إِنْ كُثُرُ مُؤْمِنِينَ

ратани.

279. Нуж гъаб амруялда

мут1иг1льич1они ва нужеца риба
гъабиги теч1они, нужеда лъай,
нуж Аллагъасдаги, جَلَّ جَلَّهُ وَسَلَّمَ
аварагасдаги حَلَّ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
рагъ лъазабуле^ل
г1адамал рук1ин.

Ай нуж руго Аллагъасул x1укму хвезабуле г1адамал, нужеда Аллагъас
رَجُلٌ رَّاجِعٌ لِّرَبِّهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ
лагъасула рагъ гъабула, гъесул рагъалда данде раҳъарал рук1ула нуж.

Нужеца тавбо гъабуни, нужерго боц1ци нахъе босизе ихтияр буго,
т1аде шарт1 гъабураб т1ок1лы босич1ого. Нужеца г1адамазе зулму
гъабуге ва нужеегоги зулму гъабизе бегъуларо.

280. Жиндаса нальи-къарз бугев

чи мискинав ватани, гъев кодоб жо
швезд1ан те, нальи къе абун т1ад ч1оғе.

Жагыилаб заманаль нужеца абулеб
бук1араф раг1и абуге: я нижер нальи къе я

гъельда т1ад риба гъабе абун: ай нальи нахъбахъун таральухъ т1ок1лы
къе абун. Г1емерго рес гъеч1ев мискинав, пакъирав чиясе гъеб
нальи т1аса лъугъун тани, гъеб нужер ахираталье хайир бугеб
льник1аб г1амал буго. Гъаб амру нужеда лъалеб батани нужеца ях1
бахъе ахираталда батулеб лъник1аб г1амал гъабизе.

Нальуласда гурх1ел гъабиялъул, гъесдаса дагъаб рехунги я т1обанго
рехунги нальи т1аса рехиялъул, гъесие г1акъуба күун гут1ияльул
бицарал мух1канал x1адисал руго ва гъеб ц1акъ Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ وَسَلَّمَ
бокъунеб г1амал буго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «жинца нальулав
нахъвахъун тарав (ай нальи къезе меҳ щведалго заман нахъбаҳъун
тарав) яги жинца нальуласдаса нальи т1аса реҳарав чиясе Аллагъас
جَلَّ جَلَّهُ وَسَلَّمَ
къиямасеб къояль раг1ад гъабула, жинсул гурони раг1ад гъеч1еб
къояль»- абун. X1адис имам Муслимица бицана.

Рибаялъул киналго x1укмаби рицизе ккани г1емераб жо хъвазе ккола.
Гъаб заманаялда машгъураб ва г1емер г1адамаз x1алт1изабулеб
риба буго г1арац x1алт1изабизе боси, т1ад къолеб хайиралъул бут1а
(процентал) къот1и гъабун. Гъаб x1алаль г1арац банкалдаса босаниги,
г1адамазухъан босаниги щибго бат1алъи гъеч1о, гъеб жо щибго
шакъли гъеч1еб риба буго.

Х1алалаб x1алаль чидахъан босараб г1арац x1алт1изабулеб к1иго нух
буго: къарзалье г1арац боси ва гъеб къарз нахъе къолеб мехалъ жиндир

فَإِنْ لَمْ تَقْعُدُوا فَأَذْنُو بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ

وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتَهُ فَلَا كُرْبَرُ وَسُ

أَمْوَالُكُمْ لَا تَنْظِلُمُونَ وَلَا تُنْظَلُمُونَ

(٧٧)

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرْهُ إِلَى مَيْسَرَةٍ

وَإِنْ تَصِدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ

تَعْلَمُونَ

рак1 разильяраб ц1ик1к1ел цадаҳ къейи. К1абилеб нух буго къираz тъаби: г1арац x1алт1изабизе босула ва къот1и гъабула г1арац x1алт1ун t1аде щвараб хайир x1алт1ухъанасдаги г1арцол бет1ргъанасдаги гъоркъоб бикъизе, гъель рекъараб x1исабалда. Къарзалье босараб г1арац нахъе буссинабизе кколеб налти буқ1ула ва гъеб билана, бикъана, баҳъана абуn t1аса кколаро. Къиразалье къураб г1арац аманат буқ1ула ва x1алт1ухъанасда шарғ1ияб г1айиб гъеч1ого гъеб г1арац зиянълани (билин, бикъун, босараб къайи г1адада хун, ва юги кинаб г1илла бугонити), гъеб г1арац x1алт1ухъанас беc1изе кколаро.

Жиндиe динальуl к1вар бугев, жив дунялалда ва ахираталда вит1ун ккей бокъарав бусурмачияс жинца гъабулеб кинабго г1амал шарғ1алде боцун, шарғ1ияб нухда гъабизе ккола. Гъедин гъабич1они гъев хиянатчи вуқ1ула ва гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَّ жаваб къеялдаса ворч1уларо.

Г1алимзабаз абуна: рибаяльуl бишарал аятал Къуръаналда жанир ахиралда решт1арал аятал руго, ва гъезул x1акъальуl хириял асx1абзабазе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ t1убарал баянал росизе замана г1еч1о. Гъедин бугельуl, жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асx1абас абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас рибаяльуl масъалаби баян гъарун тун рук1аралани нильеe бигъяб буқ1инаан абуn. Къуръаналда жаниб ахиралда решт1изабураб буго гъаб хадуб бугеб аят.

281. Нуж x1инкъа Аллагъасде جَلَّ جَلَّ
руссизаруleb къоялдаса. Цинги щибаб
напсалъе гъель гъабураб г1амалальуl
x1исаб-мизан t1убан гъабулеб, ва
циониги чиясе щибго зулмуги гъабулареб.

Лъик1льи гъабурасул лъик1льи дагъ гъабулареб ва квешлъи гъабурасул квешлъи ц1ик1к1изабулареб.

Гъаб аят решт1ун хадуб хирияv аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дунялалда ич1го къю бана. Гъесул унти бай бихъана шамат къояль, Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг дунялалдаса ват1альана итни къояль-рабиг1ул аввалалальуl анц1ила к1иабилеб къояль.

282. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нужеца цо налти гъабураб мехаль
заман ц1ан цо жо бичун ва босун,
нужеца гъеб налти хъвай. Гъеб налти
жинца хъвалесги хиянат гъабич1ого
бит1ун хъвай абе.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَانُتُمْ بِمَا نَهَى إِلَيْكُمْ
أَجِلٌ مُسَمَّى فَإِذَا كُتُبُوهُ وَلَيَكُتبَ بِئْنَكُمْ
كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَكُتبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكُتبَ
كَمَا عَلَمَهُ اللَّهُ فَلَيَكُتبَ وَلَيُنْهَى إِلَيْهِ

Цо хъвазе лъалев чиясухье щиб бугониги жо хъваян гъарун рак1ара б
мехаль, гъев чиясда Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ хъвай-ц1али лъазабун бугельул, гъел г1адамал нахъч1вач1ого хъвазе ккела. Гъев чияс хъвай ва гъесда жинда бугеб нальи бице нальи т1ад бугес. Ва гъев Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّهُ х1инкъа гъереси бицине яги хиянат гъабизе. Щибго жо балъго гъабич1ого, гъоркьобе теч1ого бице ва хъвай.

Жинда x1акъ бугев чи заг1ипав, яги ах1макъав, яги жинда нальи бицизе к1оларев, лъаларев ватани, гъесул валияс бице нальул хабар, рит1ухъаб x1алалъ. Цинги гъаб кагъат хъвайлда ва гъезда гъоркъоб бугеб x1акъалье к1иго бихынчи нуг1ги ч1езаве. К1иго чи гъеч1они цо чиги к1иго ч1ужу г1аданги ч1езаре нуг1зalльун, нуж гъезда разиял, хиянат, гъереси гъеч1ел г1адамаздаса. К1иго ч1ужуг1адан нуг1льун ч1езае цо чиясул бак1алда: нагагь гъей к1ияльулго цоялда к1очараб жо цогидаль рак1алда шvezабизе.

Нуг1льни гъабизе ах1ара б мехаль нахъч1ван ч1еч1ого гъел нуг1зal ах1ара бак1алда ун нуг1льги гъабе. Налъи гъит1ина бугониги, к1удияб бугониги хъвазе к1авах1алльун тоге, заман ц1ара б нальи бугеб мехаль. Гъедин хъвай ва нуг1зal ч1езе гъари Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ аск1об бит1ара б г1адло буго. Нуг1льни бит1ун гъабизе квербакъулеб ва нуж шақдарич1ого рук1изе лъик1аб буго.

Кидагойишка нальи хъвалеб, ва нуг1зalги ч1езарилел абуни: г1исибикъина б нальяялье къвариг1иларо нуг1зal ва хъвай: нужеца кодоса кодобе къолеб, ва щибаб къойилго гъабулеб, заман ц1ангиги буқ1улареб. Нужеे мунағъ-х1акъ гъеч1о гъединаб нальи хъвач1ого танин абуни.

Даран гъабулеб бак1алда нуг1зalги ч1езаре. Нуг1ас яги хъвалев чияс заралги гъабизе бигъиларо: хиянат гъабиларо, х1илла гъабиларо,

عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلَيَسْتَقِنَ اللَّهُ رَبُّهُ وَلَا يَكْحُنْ
مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا
أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِعُ أَنْ يُعْلَمْ هُوَ فَإِيمَانُ
وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَإِنْ شَهَدُوا شَهِيدَيْنَ مِنْ
رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ
وَأَنْفَرَقَا نِسَاءٌ مِنْ تَرْضُونَ مِنَ الشُّهَدَاءِ إِنْ تَضَلَّ
إِحْدَاهُمَا فَتَكُرِّرْ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى
وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَأْدُعُوا وَلَا تَسْعُوا أَنْ
تَكُوْنُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ
ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عَنَّدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَدَةِ
وَأَدْنَى لِلآتَاتِ تَابُوا إِلَيْهِ أَنْ تَكُونَ تَجْرِيَ حَاضِرَةً
ثُدِيرُونَهَا بِينَكُمْ فَلَا يَسِّرَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
الَّذِي تَكْتُبُوهَا وَأَشْهُدُوا إِذَا تَبَأَّلُ
وَلَا يُضَارَّكُتْ وَلَا شَهِيدٌ وَلَا تَقْعُلُوا
فَإِنَّهُ وَسُوقٌ يَكُمْ وَأَتَقْوَهُ اللَّهُ
وَيَعْلَمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ يَكُلُّ شَيْءٍ

عَلِيْمٌ

нагагъ гъединааб иш гъабуни, нуж Аллагъасул амруялда гъасильярал пасикъал чаг1и рук1ула. Нуж Аллагъасаса х1инкъя, гъес нужеда кинабго лъик1аб жо лъазабулеб вуго. X1акъльунго Аллагъ жинда кинабго жо лъалев, бихулев ва раг1улев вуго.

283. Нуж сапаралда рук1ун нужеे хъвалев чи щвеч1они, нужеца гъоркъ лъелалье жо кье. Нуж цо-цаде божани, ва хъвач1ого, нуг1 гъеч1ого, гъоркъ жо лъеч1ого налты гъабун бугони, нужеца цоцазе гъабураб божи хвезабуге ва аманатги т1убай, гъельуль хиянат гъабизе Бет1ергъян Аллагъасасаги х1инкъя. Нуг1льни гъабизе т1ад босарав чияс гъебги бахчуге, ва жив ах1араб мехалъ нуг1льни гъабизе а. Гъеб нуг1льни бахчарав чи жиндир рак1аль мунаргъ гъабулев вуго. X1акъльунго Аллагъ нужеца гъабулюб кинабго г1амал жинда лъалев вуго.

284. Т1адег1анав Аллагъасул мулк буго зобал-ракъалги ва гъезда жаниб бугеб цогидаб маҳлукъатги, гъеб кинабго Аллагъасе бихуле буго, гъелда т1ад гъесул x1ал к1ольги буго. Нужеца рак1азда бугеб жо загыр гъабуниги, бальго

гъабуниги, гъеб Аллагъасда лъала ва гъельул Аллагъас x1исаб гъабизе буго. Аллагъас жиндие бокъарав чи т1аса лъугъун тола, ва жиндие бокъарасе Газабги гъабула. X1акъльунго Аллагъ жиндие бокъараб жо бокъухъин гъабизе x1ал к1олев вуго. Ва жиндие бокъараб Г1амал гъабизе щибго жояль жив гъукъуларев вуго.

Хириял асх1абзаби رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жидер иман камилад рук1ун, ва Аллагъасаса х1инкъи гучал рук1ун, цакъ пашманлъана гъаб аят решт1изабураб мехалъ: гъаниб абуn бугельу «нужеца гъабураб кинабго г1амалалъул x1исаб гъабизе буго»-абун. Гъелда гъоркъоб кколеб буго рак1алда ккарап хивалалги.

Жинда Аллагъ разильяяв имам Ах1мадица Абугъурайратидаса رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1адис бицана:

«Хирияв аварагасда حَلَّ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъаб аят решт1изабураб мехалъ, гъеб цакъ зах1малъана асх1абзабазда رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . Цинги гъел Аллагъасул савалат салам лъеяв аварагасухъе раг1ун, гъесда ццере накабазде г1одор ч1ана

*إِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَأَتَحْدُو أَكَابِنَ
فَرَهِنْ مَقْبُوضَةً فَإِنْ أَمْنَ بِعَصْمِكَ عَضَّا
فَلَيُؤَدِّ الَّذِي أَوْتُمْ أَمْدَتَهُ وَلَيُتَقَرَّ اللَّهُ رَبَّهُ وَ
وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَدَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا
فَإِنَّهُ إِثْرَ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلَيْهِمْ

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُسْدِوا
مَا فِي أَنفُسِكُمْ كُمْ أَنْخَفُوهُ يُخَابِسُكُمْ
بِهِ اللَّهُ فَيُغَفِّرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَعِذُّبُ مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ва гъез абуна: «Я Бичасул авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! ГъанжельизегІан нижеда тақлип гъабун буқіана (*m1ad* къан буқіана) нижеда гъабизе кіолеб ғламал: как байги, қал кквейги, закат къейги, жигъад гъабиги. Ва амма гъаб аяталда бугеб жо нижеда бачизе кіолареб ва жинда нахърильльзие ҳіал кіолареб буго»- абун. Ай гъел рекел хиялал руго, жудеда тід нижер ҳалқіолты гъечел. Цинги хирияв аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Нужсе бокууниң бугеб үресел умматаз ғладин: «ниж дур амруялда ғенеккана ва ниж гъелда ғасильана»-абизе. Нужсеца гъеб *raғIi* абуге. Нужсеца абе: «Ниж дур амруялда ғенеккана ва мұтIигІльана, дуза нижер мунағыл чуре БетIергъан Аллагъ»- абун. Хадис имам Мұслимица бицана.

Цинги ТәдегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъаб аяталда хадуб, гъельул ҳукму насхо гъабун: «Аллагъас қониги напсалда ҳіал кіолареб тақлиф тід къаларо»- абураб аят рештIизабуна. Хадисальул имамзабаз Абугъурайратидаса رَحْمَةُ اللَّهِ عَنْهُ ҳадис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Хлакъульунго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дир умматалдаса *m1aca* лъугъун тана гъезул ракІазда ккарап квешал хиялазул ҳисаб гъаби ва қал гъикъи, гъез ракІалда ккараб жо гъабич1еб мехалъ ва қалап биғун загырги гъабич1еб мехалъ»-абун. Ҳадис имам Бухарияс ва Мұслимица бицана.

Цоги машғураб ҳадис буго, жинда Аллагъ разильаяв Абугъурайратидаса бицараб: аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: ТәдегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абуна:

«Дир лагъасда ракІалда ккараб мехалъ қо квешльи гъаби, нужсеца гъеб хъваге (я дир малаикзаби). Цинги гъеб квешльи гъабураб мехалъ қохІо квешльи хъвай, *m1ade* ўшибго жо үлкIизабичІого. Дир лагъасда ракІалда ккараб мехалъ лъикІаб ғламал гъаби ва гъеб ғламал гъабичІого хұтIани нужсеца гъесие қо лъикІаб ғламал хъвай. Жинца гъеб лъикІаб ғламал гъабураб мехалъ аныІго лъикІаб ғламалъун хъвай»- абун. Ҳадис имам Мұслимица бицана.

285. Аллагъасул свалат салам

лъеяв Расулуллагъас иман лъуна
жинда БетIергъанас рештIизабураб
Къуръаналда ва цогидал
муъминзабазги гъелда иман лъуна.
Хирияв аварагасда нахърильльзарал
муъминзаби жиدهса иман лъолел ва
жидер ўшибго шактлы гъечел руго
Аллагъ қо вукIиналда. Кинағо жояльул БетIергъанлъун жив вугев,

أَمَنَ الْرَّسُولُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهِ

وَالْمُؤْمِنُونَ كُلُّهُمْ أَمَنَ بِاللَّهِ

وَمَلَكَتِيَّةٍ وَكُنْتِيَّةٍ وَرَسُلَّهٗ

لَا فَرْقٌ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَاتِلُوا سَعْيًا

وَأَطْعَنُتُمْغَرْفَرْأَنَكَ رِبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمُصِيرُ

(٢٥)

жинда рельльяраб ва жинда данде бачIунеб щибго жо гъечлев.

Гъединго гъез иман лъола Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ малаиказдаги, гъес рештIизарурал тАхъаздаги, гъесул киналго аварагзабаздаги. Гъал мутьминзабаз абула: «Нижеда аварагзабазда гъоркъоб щибго батIалли гъабуларо ва киназдаго иман лъола»-абун. Ягъудияз ва насранияз цо аварагасда иман лъола цогидазда лъоларо.

Мутьминзабада абула: «Нижеда дур амру рагIана, нижеда гъеб къабулги гъабуна ва дуе ниж мутIигIльана. Нижеда дудаса мунағъал рахчи гъарула БетIергъян Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ ва ниж киналго дуда руссунел руго»- абун.

286. ТIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
напсалда тIад лъоларо гъельие
гъабизе кIолеб таклип (тIадкъай, парз)
 гурони. Ва щибаб напсалье жинца
 гъабураб лъикIаб гIамалалъул кири
 букизе буго, жинца гъабураб квешаб
 гIамалалъул кIал гъикъи ва гIазаб
 букизе буго. **Я нижер БетIергъян**
Аллагъ! Дуца нижее гIазаб гъабуге
 нижеда кIочараб ва ниж хатIальюн
 ккараб жояльул. **Я нижер БетIергъян**
Аллагъ! Дуца нижеда тIадеги къаге раччизе захIиматал таклипал,
 дуца цересел умматазда тIад къарал гIадин.

Масала: Бануисраилазул тавбо гъаби напс чIаялдальун букиана, рагIилил чорокълъараб бакI къотIун нахъе реххи букиана. Гъадинаб захIиматаб жо тIаде къаге нижеда абураб магIна бич1Чулеб буго гъаб цебе бицарааб рагIиялдаса.

Я нижер БетIергъян Аллагъ! جَلَّ جَلَلُهُ! Нижеда тIубазе ва баччизе кIолареб жоги тIад биччаге. Нижер x1албихы гъабун ракъи-къеч, унти-балагъ тIад биччаге. Дуца **нижер мунағъал рахчун те, гъел** тIаса инарун, мун нижеда гурхIа.

«**وَأَعْفُ عَنِّي**» - ялье г1алимзабаз магIна гъабуна дудаги нижедаги гъоркъор ругел мунағъал t1аса лъугъун те абун. «**وَأَغْفِنْتَ**» - ялье магIна гъабуна нижеда ва дур лагъздерида гъоркъор ругел мунағъал рахче абун. Гъел нижер къабих1ал гIамалазда раккизаруге абураб магIна буго гъельул. «**وَأَرْحَمْتَ**» - ялье магIна гъабуна нахъ хут1араб гIумруялъ ниж мунағъазууль ккеялдаса ц1уне абун.

Мун нижер хан вуго, нижее квер бакъулевги вуго, нижер киналго умуразул тадбир гъабулевги вуго. Дуца **нижее квербакъе**

لَا يَكُفُّ أَنَّ اللَّهَ نَفَسًا إِلَّا وَسَعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ
 وَعَلَيْهَا مَا أَكَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذنَا إِنَّ
 نَّسِينَا أَوْ أَخْطَلْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا
 إِصْرًا كَمَا حَمَلْنَا وَعَلَى الَّذِي كَانَ مِنْ
 قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ
 وَأَعْفُ عَنَّا وَأَعْفُرْ لَنَا وَلَا رَحْمَنَا أَنَّ
 مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكُفَّارِينَ

Аллагъ дур тушбабильъун ругел ва нижерги тушбабильъун ругел капураб қъавмалда тіад бергъенльи босизе. Мун цо вукІиналда мукІурлұларел, Дур диналда инкар ккурал, Дур аварагзабазда иман лъоларел. Мун гуресе жудеца лагълыи гъабулел, ва Дуца бижарааб махлукъаталъе лагълыи гъабун дудехун ширк гъабулел. Дуда иман лъурал мұымынзабаде данде тушманлыиялъул киналго қыагІидаби хІалтІизаруел: х1ила, макро, гукки, рагъ гъаби, ГодорегІан гъари, лагъльиялде ккезе гъари ва әсигидалги Гемерал умурал руго гъез гъаруел.

Аллагъасул حَلَّكُلَّا тушбаби исламияб диналда ва бусурбабада Ҷакъ тіад руссараб, киналго рекъон Аллагъасул диналъул нур тіагІинабизе лъугъарааб замана буго гъаб. Аллагъасе Голо жигъад гъабулел, гъесул хПукму ракъалда хъвадизабулел унго-унгоял мұымынзабада данде жидер рикІкІен Гемерал боял ва Гасияб ярагъ хІалтІизабулеб буго ва әшибігі гурхІел гъечілік гъел ракъалдаса тіагІизаруел руго.

Ва амма ниль божарал руго Аллагъасул حَلَّكُلَّا дин бергъине буқІиналда, купру- ширк къезе буқІиналда. Аллагъас киналго мұымынзабазе квербакъаги хІакъикъияб иман лъезе ва бит1арааб Гибадат гъабизеги. Аллагъас ниль мужагъидаздаса гъареги ва нилье шағъадат насиб гъабеги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв хирияв аварагас абуна: «Суратул Бакъараталъул ахирал кіиго аят қо чияс къаси (сарділъ) Ҷалани, гъесие глей гъабула гъеб кіиго аяталь» - абуна. Ай гъев чиясда гъеб сордояль зарал хъатІиларо. Х1адис имам Бухарияс ва Мұслимиша бицана.

Цоги аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Зодисан Жабраил реишІана ва гъес абуна; дуе рохел буго Мұхаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Дуе кіиго нур къуна, дудасан әнебе әнени аварагасе къечілб: суратул ФатихІат ва суратул Бакъараталъул ахирал аятал. Гъаб кіияблік нуралъул қохІо хІарп Ҷаланиги гъеб дуе къола» - абуна. Х1адис имам Аннасаияс бицана къуч1аблұн. Гъалъул магІна буго: суратул фатІихІатти дугІа буго, бакъараталъул ахирги дугІа буго ва гъеб дугІа Ҷалани дуе гъениб гъарааб жо къола ва дуе жаваб гъабула абураб.

ТіадегІанав Аллагъас гъаб хирияб сурат мұымынзабазе сипат гъабиялдалъун бай бихъана, ва мұымынзабазе лъикІаб дугІа гъабиялдалъун лъутгъинеги гъабуна. Гъалда жаниб Ҷакъ күдияб хІикмат буго ва Аллагъасул حَلَّكُلَّا лагъзадерида бугеб гурхІел-цІоб загыр гъаби буго, гъель лагъзал хІакъикъиял мұымынзаби рукІизе бокыги буго. МұхІканал хІадисал Гемер руго аятул курсийи, Бакъараталъул аввалал ва ахирал аятал Ҷалиялъул хирадан

бицарап. Щивав мұмминчияс паризаял каказда хадуб, къаси вегулең мехалъ, радал тәде вахъараб мехаль ғализеле лықіл буго гьел аятал. Гъелдалъун жиндир иманги камиллұла, шайтанаңаңаңа вас-васаздаса ва заралалдаса цүнунгі вұкұла.

Магіна бичіун, гъельүл пикру ва тадбир гъабун ғалиялда жаниб Гемераб ажро-кири буго. Магінаго лъачілого ғаланиги Къуръан ғалиялъул кири щвела ва гъеб Гибадатльун рикікіула: гъаб Къуръан Тәдеганав Аллагъасул калам бүкінналда иман лъун ғалараб мехалъ.

Аллагъас اللَّهُمَّ тавфикъ къеги жив разияб Гибадат гъабизе.

Тәдеганав Аллагъасул квер бакъиялдалъун «Суратул Бакъаратальул» тафсир ва таржама хъван тұбана.

Кинаңғо рецц ва шукру цохі Аллагъасе буго. Кинаңғо лықілъи ва ціоб-рахиматги гъесдаса буго.



3. Сурату Али Г1имран

سورة آل عمران

Гъаб буго жинда жасиб к1инусго аят бугеб, жиб Мадинаялда рецт1изабураб ва «суратул Бакъараталда» хадуб халатаб (к1удияб) сурат.

Гъалда жасиб бицен гъабун буго динальул аслабаздаса к1удияб к1иго аஸоялъул: Аллагъ ўо гъави ва гъелье далилар рицин, хадуб Аллагъясул дин ракъалда бүк1иналье г1оло жисгъад гъаби.

Суратул бакъараталда китабияллұн ругел ягъудиязул г1емер бицен гъабидал, гъаб сураталъул г1емер аятал руго насраниязул биџунел ва гъез аварагасде ﷺ гъабураб тушманлыялъулы биџунел. Цоги гъаб сураталда жасиб биџун буго Аллагъясул салам лъеяв Г1иса ﷺ аварагасул, гъесул эбел Мариямил, мунатикъазбазул ах1валат, ва шарг1иял х1укмабиги.

Гъаб сураталъул авалалдаса байбихъун, ункъогоядаса хадубалде швегез1ан аятал рецт1изариялъе г1иллалъун биџанағъаб хадубрехсараб жо: гъижраялъул ич1абилем соналда Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасухъе Нажран абулеб бак1алдаса насраниял рач1ана динальул х1акъальуль баҳ1с гъабизе. Гъезул лъабкъого чода рек1араф чи вук1ана жидер биџун хириял г1адамазул аң1ила ункъого чи вугел, гъездасан лъабгояв биџун к1удиял церехъаби рук1ана: (Г1абдулмасих1 ү1ар бугев гъезул амир вук1ана. Алягъам ү1ар бугев гъезул г1акъючи вук1ана ва Абух1арисат абулев г1алимчиги вук1ана). Хирияв аварагасул гұн ﷺ баҳ1с гъабулаго гъез Г1иса ﷺ аварагасул х1акъальуль цин «Аллагъ вуго гъев» абулеб бүк1ана, цин «Аллагъясул вас вуго» абулеб бүк1ана, цинги «Лъабгоязул лъабабилев» вугин абулеб бүк1ана.

Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас гъезда абуна: «Нужеда лъала гурищ нижер Бет1ергъан жиб ч1агояв, жиндие хвел гъеч1ев вук1ин. Насранияз абуна лъала абуни. Цинги аварагас ﷺ абуна: «Нужеда лъала гурищ нижер Бет1ергъан кинабго жоялъул тадбир гъабулев, гъеб ү1унулев, хъихъулев вук1ин. Г1исада ﷺ к1олицих1а гъабжо гъабизе?-абун. Насранияз абуна к1олароян абуни. Цингиги аварагас ﷺ абуна: «Нужеда лъала гурищ х1акъльунго Аллагъ ﷺ вук1ин жинда зобал-ракъазда жасиб щибго жо бальго хұм1уларев. Г1исада лъалицих1а гъеб кинабго жо? - абуни. Гъез абуна лъалароян абуни.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужеда лъала гурищ нижер Бетлергъан вук1ин жинца квен кваналарев, лъим гъекъоларев, жиндаса къват1ибе ѹибгожо бач1унарев. Глиса квен кваналев вук1ана, лъим гъекъолевги вук1ана, жиндаса къват1иб х1адас бач1уневги вук1ана» - абуn. Насранияз абуна бит1араb бугоян-абун.

Цинги аварагас ﷺ абуна: кинха гъев Глиса **нужеца** абухъе Аллагъльун яги Аллагъасул васльун вук1унев? - абуn. Насраниязул гъеб разгиялье жаваб бук1инч1о, киннигин х1алхъублъи гъабун, инкар ккун ч1ана.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ц1аралда1тъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. **Алиф лам мим.** Т1адег1анав Аллагъасда جَلَّ جَلَّهُ لَهُ الْأَكْبَرُ абуна: лъала гъял х1урупал абиялда1тъун бугеб жиндир мурад.

2. **Т1адег1анав Аллагъ** جَلَّ جَلَّهُ لَهُ الْأَكْبَرُ **жив цогояв, цоги** اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ أَكْبَرُ абуn: алагъ гъеч1ев вуго:

жиндие лагълы гъабизе мустах1икъав ва жинца г1аламальул тадбир гъабулев, жив ч1агояв, ч1аголъи даймав, жиндие хвел гъеч1ев вуго. Лагъзадерил умурал жиндир тадбиралда1тъун т1убалев ва т1орит1улев вуго.

Г1алимзабаца абуна: гъаб аяталда жаниб жиндалъун гъарараб гъари т1убалеб Аллагъасул ц1ар бугин абуn. Гъельда абула «исмуллагиль аг1зам» абуn, Аллагъасул ц1акъ к1удияб ц1ар.

3. **Т1адег1анав Аллагъас дуде Къуръан** نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنْزَلَ الْتُورَةَ وَالْإِنْجِيلَ **решт1изабуна Мух1аммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мух1канал, баянал х1ужабазда1тъун ва далилазда1тъун, мун х1акъав авараг вук1ин бицунал ва гъаб Къуръаналда цере решт1изарурал т1ахъалги жинца рит1ухъ гъарулеb. Гъединго дица Инжилги, Тавратги решт1изабуна

4. гъеб Къуръан решт1изабилелде منْ قَبْلُ هُدَى لِلنَّاسِ وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ
цебеккун, гъел т1ахъал г1адамал бит1араb إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيَكْتَبُ إِلَهُ لَهُمْ عَذَابٌ
диналда т1орит1улелльун рук1изе. Ва شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ دُوَّا إِنْتَقَاءِ
х1акъабги бат1улабги жо бат1а гъабиги
мальана гъел т1ахъалги решт1изарун. Ва
Къуръангি решт1изабуна жинца х1алалаб ва х1арамаб жо баян
гъабулебльун, къосинги т1орит1иги баян гъабулебльун.

Жидеда Гыл т1ахъалги реңт1изарун х1акъаб жо лъан хадубги жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ أَعْلَمُ بِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ аятазда ва аварагзабазда инкар ккколел г1адамазе ц1акъ гучаб г1азаб буқ1изе буго. Х1акъльунго Аллагъ жинда г1асильараздаса ццин босизе к1олев вуго ва жив ц1акъ гучав, жиндир амру нахъч1вазе к1олеб щибго жо гъеч1ев вуго.

5. Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ أَعْلَمُ بِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ зобалазда ва ракъазда бугеб щибниги жо бальго хут1уларо.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْتَنِي عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ
وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٥﴾

Гъев кинабго жоялда т1ад жиндир х1алк1олыи бильльярав вуго.

6. Гъев Аллагъ, جَلَّ جَلَلُهُ أَعْلَمُ بِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ, эбелальул рах1муялда жаниб жиндие бокъараб х1алалъ нужер сурат гъабулов вуго.

هُوَ الَّذِي بُصُورَ كُلُّ فِي الْأَرْضِ كِيفَ يَشَاءُ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦﴾

Берцинаб яги къабих1аб сурат гъабун, бихынаб яги ц1уюб лъимер бижизабун. Жив гурев цоги Аллагъ гъеч1ев вуго: жиндие лагълыи гъабулов ва жинца кинабго маҳлукъат хъыхъулов ва гъельул тарбия гъабулов, жиндир ханлъи гучав, жинда данде щибго жо бач1унарев вуго.

Жиндир гъабулюб пишайльуль х1акимияв вуго: мурад, пайда гъеч1еб жо жинца гъабуларев, г1аламалъул тадбир мух1канго ва камилго гъабулов.

7. Гъев Бет1ергъян Аллагъ вуго جَلَّ جَلَلُهُ أَعْلَمُ بِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ жинца дуде Къуръан реңт1изабуравги.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْنَاكَ الْكِتَابَ مِنْهُ أَنْتُمْ مُحْكَمٌ هُنَّ أُولُو الْكِتَابِ وَأُخْرُونَ

Гъеб Къуръаналда жанир жидер т1орит1ел гъаби ва далилльун рук1ин баянал аятал руго.

مُسْتَدِعُهُنَّ قَاتِلًا الَّذِينَ فِي مُؤْمِنِيهِمْ رَبِيعٌ فَيَدْعَوْنَ

Пуланаб жо х1арамаб буго, пуланаб жо х1алалаб буго, пуланаб жо гъабе, пуланаб жо гъабуге абун. Гъел аятал

مَا أَشْبَهَهُ مِنْهُ أَنْتَعَاهُ أَفْشَنَةً وَأَبْنَاهَ تَأْمُلَهُ

Къураъаналъул г1емерисел руго ва гъеб Къуръаналъул аслияб къаг1идаги буго.

وَمَا يَعْلَمُ تَأْمِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّسُولُونَ فِي

Цоги аятал руго Къуръаналда жанир

الْعَلِيُّونَ يَقُولُونَ إِمَّا تَأْمِيلَهُ كُلُّ مَنْ عَنْ دِرَبِنَا

жидер загъираб маг1на гъабун хал гъабураб мехаль г1емерисел г1адамазда гъездаса шарг1ияб х1укмо босизе к1оларел. Жидер маг1на ва мурад г1алимзабаца баян гъабулен. Жудер рак1азуль унти бугел мунапикъал г1адамал нахърильльунел руго ва гъез ц1ехолел руго гъединал аятал ва гъез гъел аятал х1алт1изарулен

وَمَا يَدْكُرُ إِلَّا أَوْلُوا الْأَلْبَابِ ﴿٧﴾

руго бусурбабазда гъоркъоб питна гъабиялье г1оло ва гъел аятазул мекъаб маг1на гъабизе г1ологи.

Гъедин гъабуна насраниязги Г1иса ﷺ авараг Аллагъ вуго, я гъесул вас вуго абураб маг1на. Къуръаналда жаниб бугеб: «Марямиде бит1араф Аллагъасул калам буго ва Аллагъасул рух1 буго»-абураб раг1ияльуль маг1на жидеे бокъараб раҳъалде хисизабуна ва гъев Г1иса авараг «Аллагъасул лагъ вуго ва гъесул расул вуго»-абураб раг1иги бахчана.

Аллагъас ﷺ Къуръаналда жаниб баян гъабич1ого тараб жояльуль маг1на Аллагъасда гурони лъаларо. Аллагъас жидеे г1елму къурал г1адамаздаги лъала гъеб Къуръаналдаса Аллагъас лъазабураб къадар. Жидеда маг1на бич1ич1еб жояльуль x1акъальуль г1алимзабаз абула: «нижеца иман лъола Аллагъасда ва гъесул калам Къуръаналдаги. Гъеб кинабго Аллагъасул калам буго»-абун. X1акъаб жо бич1ич1уларо ва гъельуль ваг1заги босуларо Аллагъас жидее г1акъло ва бич1ич1и къурал мұмминзабаца гурони.

8. Жидер иман камидал мұмминзабаца رَبَّنَا لَا تُرْجِعْ فُلُوْبَنَا عَدَ إِذْ هَدَيْنَا وَهَبَ لَنَا من لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَابُ ﴿٨﴾
абула: «Я нижер Бет1ергъан Аллагъ، ﷺ дуца нижер рак1ал x1акъаб диналдаса
руссизе (гъет1изе) гъаруге, дуца нижеда
x1акъаб дин лъазабун ва гъельда ник t1орит1ун хадуб. Ва
дуца нижее дур раҳъальян раж1мат, ц1обги кье. X1акъльунго
мун г1емер гурх1ел- раж1мат къолев вуго ва дуе рокъарал
мұмминзаби x1акъаб диналда t1орит1улев вуго»-абун.

9. Я нижер бет1ергъан Аллагъ ! Мун رَبَّنَا إِنَّكَ جَاعِنُ النَّاسِ يَوْمَ لَارْبَبِ فِيهِ
кинабго халкъ жиндиль щакълы гъеч1еб
къиямасеб къояль данде гъарулев вуго. Ва
x1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ жиндир
къот1ие хилипъли гъеч1ев вуго.

10. Аллагъасул г1азаб решт1араф мекхаль капурал г1адамазе щибго күмек гъабуларо ва г1ей гъабуларо гъезул боц1ияль
ва лъималаз. Гъел капурал г1адамал
руго жидер чурхдуздаљун жужах1
боркъулелльун.

Дунялалъул ц1а ц1улги лъун бакулеб г1адин, жужах1алъул ц1а
капурал г1адамазул чурхдуздаљун ва гъез жидеे лагълы гъабурал

хъянчаздалъун боркъула.

11. Киналго капурзабазул х1ал жиdedа церехун рук1арал пирг1авнил къавмальуль ва гъезде цере арал капурзабазул х1алалда рельльун буго. Гъел киназго Аллагъасул

гъереси гъаруна, цинги Аллагъас гъезие г1азаб гъабуна жидер мунағыл сабабльун. Х1акъльунго Аллагъ

г1асильарал лагъздарие г1акъуба-г1азаб гучав вуго.

12. Гъаб аят решт1изабуна

Мадинаяльуль ягъудиязул х1акъальуль.

Аллагъасул свалат салам лъеяв

авараг Бадроялда рагъ гъабун,

къурайшияздаса бергъун Мадинаялде вач1араф мекалъ, жинца киналго ягъудиял данде ах1ана ва гъезда абуна: «Я гъал ягъудиял!

Нүж иман лъун исламалде раг1а, Бадроялда къурайшиязде ѹвараб г1адаб балагъ нужседе ѹвелелде цере, нужседа дун х1акъяв авараг

вук1инги лъалеб бугельуль»—абун. Ягъудияз абуна: «Я Мух1аммад!

Мун ч1ух1уге Бадроялда жасағылал, рагъ лъаларел къурайшияздаса бергъанин абуун. Мун нижсун вагъизе вахъани, дуда лъазе буго, ниж

бах1арзал рук1ин, ва ниж г1адал рагъухъаби дуда данде ч1валаро» —

абун.

Цинги т1адег1анав Аллагъас гъаб аят решт1изабуна: Дуца капурзабазда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нуж рагъда къезе руго, ва ахираталда жужах1алде руссинаризеги руго. Ц1акъ квшешаб бусен буго гъеб жужах1альуль ц1а. Гъаб аятги аварагасе ругел муг1жизатаздаса цо муг1жизат буго: капурзабазда нуж къезе руго абуун бицин ва хадуб гъеб хабар х1акъльун бихъиги.

13. Нужее ваг1за босизе, никро гъабизе г1alamat бук1ана; рагъье данде

ч1вараб к1иго къокъаяльуль: цо

къокъа Аллагъасул диналье г1оло

рагъулеб ва цоги къокъа капурзабазул бо, щайт1аналъул нухалда рагъулел.

Гъел капуразул беразда бусурбаби

к1иго нухаль г1емер ругин абуун

бихъана ва гъезул рак1азуль х1инкъиги рехана. Аллагъас

жиндине бокъарав чиясе квербакъи гъабула. Х1акъльунго Гъаб

كَدَأْبٌ إِلَيْهِ فَرَوَتْ وَالَّذِينَ مِنْ
قَاتَلُهُمْ كَذَبُوا يَا إِنَّا فَإِنْدَهُمْ لَهُ
يَنْذُرُونَهُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالْعَقَابِ

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْبَرُونَ

وَتُخْسِرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ وَيُسَمِّيْسُ الْمَهَادَ

۱۶

قَدْ كَانَ لَكُمْ إِيَّاهُ فِي فَسَطَّينِ الْنَّفَّاتَ
فِي قَةٍ تُقْتَلُ فِي سَيِّلِ اللَّهِ وَالْخَرَى
كَافَرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مُّشَاهِدِيْهِمْ رَأَى الْعَيْنَ

وَاللَّهُ يُؤْكِدُ بِصَرَرِهِ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لِعْنَةً لَا يُؤْلِفُ الْأَبَصَرِ

۱۷

аяталда жанибги г1акъло - лъай бугел г1адамазе никро гъабизе ва ваг1за босизе г1ураб т1орит1ел буго.

14. Г1адамазе берцин бихъизабун буго чорхое бокъулеб, гъава-напсалъ т1алаб гъабулеб жо, щиб гъеб абуни: руччаби руго гъел ва васалги руго ва г1емераб месед-г1арацацалъул ва цогидаб жояльуль хазинаги буго, ч1ух1арал, тайпа ц1акъал чуялги руго. Х1айваналги руго (варанаби ч1ег1ербоц1и ва г1иял) ва ах, хур-херги буго. Гъаб кинабго жо буго дунялалъул рукъальуль бечельти, берцинлти ва маг1ишат. Жиб хехго т1асан унеб, жинда щибго божи гъеч1еб, жиб сабабльун г1емер рек1ел къварилти т1аде бач1унеб, жакъа бук1аниги метер т1асан унеб. **Ваamma Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ **вуго мъминзабазе жинда аск1об ц1акъ берцинаб** руссин бугев (ай алжан) ва лъик1аб ажро кириги бугев.

15. Дуца г1адамазда абе Мух1аммад :صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: дица нужеда бицилиш дунялалъул нужее бокъулеб маг1ишаталдаса нужее лъик1аб жо? Аллагъасдаса **خ1инкъарал** мъминзабазе гъесда аск1об ахираталда **х1адурун** руго жидеда жанисан раҳьдал ва гъац1ул, т1аг1амаб лъимальуль ва лазатаб хамрояльуль г1орал чвахулен алжаналъул ахал. Гъел алжаназда мъминзаби лъугъизарула даймго рук1инельүн. Кинабго рак1 къалеб жоялдаса жал рац1ц1адал ва кинабго лазат шолеб т1абиг1ат бугел руччабиги руго гъел алжаназда. Бишунго к1удияб ниг1мат Аллагъ **جَلَّ جَلَلُهُ** разильи, ва гъев вихъи буго. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ **лагъзадерил** рек1ел хиялалги лъалев вуго, ва кинавго инсанасе гъесул г1амалалда рекъараб жазаъ гъабулевги вуго.

16. Гъал цере рехсарал алжанал **х1адурун** руго жидеца абулел мъминзабазе: «Я нижер бет1ергъян Аллагъ! **Х1акъльунго Ниж** дуда ва дур аварагзабазда ва т1ахъазда иман лъурал руго. Дуца нижер

رُبَّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَتِ مِنَ الْإِسْلَامِ
وَالْبَشِّرِينَ وَالْقَتَطِيرِ الْمُقْنَاطَرَةِ مِنَ الْدَّهْبِ
وَالْفِضَّةِ وَالْحَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ
وَالْحَرْثُ ذَلِكَ مَتَّعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ
عَنْهُ دُوْهُ حُسْنُ الْمَعَابِ

* قُلْ أَوْنِسْكُمْ بِحَيْرَةٍ مِنْ ذَلِكُمْ
لِلَّذِينَ أَتَقْوَى عِنْدَ رَبِّهِمْ حَتَّىٰ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهِ الْأَنْهَرُ خَلَدِينَ فِيهَا وَأَرْجُونَ
مُطَهَّرَةً وَرَضِوانٌ مِنْ اللَّهِ
وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا إِلَيْهِ أَمَّا فَاغْفِرْ
لَنَا ذُنُوبَنَا وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ

мунағъал рахче, Аллагъ, جَلَّ جَلَلُهُ، ва дуца ниж жужах1алдасаги ц1уне» – абун.

17. гъел мұмымназаби руго: Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ t1ag1at-г1ибадат гъабиялда сабро гъабулел ва гъесда г1асильялдасаги сабро гъабулел. Жидер иманальуль

الصَّدِيقِينَ وَالصَّدِيقَاتِينَ وَالْمُفْقِدِينَ
وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ

рит1ухъал ва рагъда тущмангун данде ч1ваниги рит1ун ч1олел: жал x1инкъуларел, лъутуларел. Аллагъасде мут1иг1ал: къварилы кканиги, г1ат1ильи, раҳ1ат- бечельи бугониги.

Жидеца x1алалаб боц1и t1алаб гъабун Аллагъ разильулеб нухда гъеб напакъаде къолел. Ва радакъ т1аде раҳъун Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ t1ag1at гъабун, гъесда жидер мунағъал чури гъарулел.

Радакъ г1уж рехсейлда жаниб x1икмат буго: бишун макуу гъуинаб, черх г1одоб бичарааб заманаяль, хинааб бусенги тун т1аде вахъун, какие чурун, как бан, Аллагъасе x1елулев чи унго-унгояв мұмымнчи гурого вук1уларо. Гъеб г1уж буго г1адамал Аллагъасдаса гъапулаб. Гъеб радакъ вахъун Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ гъарулев чиясул рак1 бац1ц1адаб бүк1уна дунялалъул ургъелаздаса ва пикрабиги Аллагъасде руссун рук1ула. Гъедин гъабураб дуг1а жаваб къеядле хъул бугеб бүк1ула. Гъеб x1алалъуль Аллагъасда t1аса лъугъаян ва мунағъал чуреян гъари бишунго мустах1икъаб буго.

18. Т1адег1анав Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ нуг1льи гъабун жиндир лагъздерида лъазабуна x1акъльунго жиндие лагъльи гъабулев цоги хан гъеч1о абуң цох1о Аллагъ гурев. Гъединго Аллагъ цо вук1иналье нуг1льи гъабуна малаикзабазги. Аллагъ цо вук1иналде t1орит1ел гъабулел далилал рицун, г1елму-г1акълюялъул бет1ергъабазги нуг1льи гъабуна гъев цо вук1иналда. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндир махлукъаталъул тадбир бит1ун гъабулев, гъезул ризкъи ва ажал т1убазабуlevльун вуго. Жив гурев цоги Аллагъ гъеч1ев, жиндир гуч бергъарав, жинца кинабго жо г1елму- x1икмatalда рекъон хъвадизабулев вуго.

شَهَدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَاتِلًا
بِالْقَسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ

الْحَكِيمُ

Гъаб аяталда жаниб t1орит1ел буго исламияб диналъул г1алимназаби Аллагъасе хириял рук1иналда ва жидер къадру t1адег1анал рук1иналдаги. Т1адег1анав Аллагъасه جَلَّ جَلَلُهُ г1алимназаби нуг1заллъун ч1езарун, гъезулрахъалъанабулеббуго: «Малаикзабаца ва г1алимназабаца

нуглъи гъабулеб буго Аллагъ цо вук1иналда» – абуn.

19. Х1акъльунго Аллагъ жинда разильулеb ва гъес къабул гъабулеб дин исламияб дин буго.

Аллагъ цо вук1иналда рак1ч1ун, гъесул авараг рит1ухъ гъавун, Къуръан-х1адисалда нахъвильльун гъабулеб дин буго гъеб исламияб дин. Киналго аварагзабиги киналго т1ахъалги гъеб исламияб диналдалъун рап1арал руго.

Жидехъ т1ехъ къурал ягъудиял ва насраниял хилиплъич1о, рикърикъич1о, гъезухъе х1акъаб г1елму лъай бач1ун хадуб гурони. Гъеб х1акъаб жоги Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вуго ва гъесда решт1изабураб Къуръан буго. Авраг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вит1илелде цере гъел гъесул сипатал рицунел ва гъев вач1ин рит1ухъ гъабулел рук1ана.

Гъезул хилиплъи ва инкар кквей загырлъич1о жидер х1ал хъубльияль гурони. Жидехъ бугеб ханлъи ва халкъ нахъбильльин т1аса ине бокъич1ого гурони. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ аятазда инкар кколел г1адамазда лъан бук1а абе: **х1акъльунго т1адег1анав Аллагъ жидер х1исаб ц1акъ хех гъабулев вук1ин ва гъезул руссунеб бак1 жужах1 бук1унебльи.**

20. Цингиги капураз ва мушриказ
дудехун къец гъабуни дур динальул х1акъальуль ва гъез иманги лъолеб гъеч1они, дуца гъезда абе Мух1аммад, «дун т1убанго дир Аллагъасе мут1иг1льун, дица дир напс гъесда кодоб къуна ва дун гъев Аллагъасул лагъ вуго. Гъединго Аллагъасе мут1иг1ал лагъзал руго дида нахърилълаарал мъминзабиги» – абуn.

Цингиги дуца жидехъе т1ехъ къуразда ва т1ехъ къеч1ел г1арабияздаги абе: «Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъун нуж гъесда мут1иг1льулиш?» – абуn. Иман лъун гъел мут1иг1льани гъел х1акъаб диналда т1орит1арал руго. Нагагъ иман лъеч1ого гъел жидерго купруялда ч1ани, гъельул дуда щибго г1айиb гъеч1о ва дур рак1 къварильду: дуда т1адаб жо буго гъезухъе х1акъаб дин щвезаби ва гъезда

إِنَّ الَّذِينَ عَنْ دِرْبِ اللَّهِ أَكْثَرُهُمْ وَمَا أَحْتَفَ
الَّذِينَ أَتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ
مَاجَاهَهُمْ أَعْلَمُ بِغَيْرِهِمْ وَمَنْ يَكُفُرْ
بِعِيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ^{١٩}

فَإِنْ حَاجُوكَ فَقُلْ أَسَمَّتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ
وَمَنْ أَتَيْنَاهُنَّا وَقُلْ لِلَّهِ يَعْلَمُ أُولُوا الْكِتَابَ
وَالْأَمْمَيْنَ هُنَّ أَسَمَّتُمْ فَإِنْ أَسَمْمُوا فَقَدْ
أَهْتَدَوْا قَوْنَ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا يَنْهَاكُ الْبَلْعَمُ
وَاللَّهُ بِصَرِيرٍ بِالْعَبَادِ^{٢٠}

насих1ат гъаби. X1акъльунго Аллагъ жиндир лагъзадерил x1ал лъалев вуго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас ягъудиял ва насраниял Аллагъасул амруялда нахърильътиналде ах1араф мехаль, гъез абуна: «Нижеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъуна ва ниж гъесул амруялда нахърильътиана» – абун. Цинги ягъудиязда абидал: «Нужеца иман лъолищ Г1иса عليهما السلام Аллагъасул авараг ва лагъ вук1иналда» – абун, гъез абуна: «Аллагъас ц1унаги гъеб жоялдаса» – абун. Гъаб буго китабиязул иман лъеялдаса руссин ва гъезул дин къабул гъабунгут1иялье г1илла. Дин къабул гъабиялье шарт1 буго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъейи ва киналго аварагзабаздаги т1ахъздаги иман лъей.

21. X1акъльунго жидеца Аллагъасул

аятазда инкар кколел
ва щибго г1иллаги гъеч1ого
аварагзабиги ч1валел, гъединго
x1акъаб жоялдалъун амру гъабулел
муъминзабиги ч1валел: дуца гъал
зулмучаг1азда рохел бице, Мух1аммад
صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъезие ц1акъ унтизабулеб жужах1альул г1азаб бук1ине
бугин абуn.

22. Гъал г1адамал руго дунялалда

ва ахираталда жидер кинабго
г1амал г1адада хварал ва жидее
щивго квербакъулев чиги гъеч1ел

Аллагъасул г1азаб гъезда щвараб мехаль. Гъезул ц1акъ к1удияб, жинда т1аса лъугъулареб лъабго мунағы буго: Аллагъасда جَلَّ جَلَّ инкар кквей, аварагзаби ч1вай ва Аллагъасул диналде ах1улел муъминзаби ч1вай.

23. Мун г1ажаиблъулариш Мух1аммад

صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидехъе Таврат къурал ва гъеб ц1ализеги лъалел ягъудиязул пишаялда.

Цинги гъел ах1идал Тавраталда
хъвараб жоялда рекъон x1укму гъабизе
рач1аян абуn – гъезул цо къокъа x1укму гъабиялдаса мугъ бан
унел руго ва гъез Тавраталда г1амал гъабиги толеб буго.

Гъеб буго гъезул т1абиг1ат: x1акъаб жоялдаса руссунеб ва бат1улаб жо т1аса бишулеб.

Гъаб аят решт1изабуна: зина гъабурал ягъудиял x1укму гъабизе

إِنَّ الَّذِينَ يَكُفُرُونَ بِعِيَاتِ اللَّهِ
وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ يَغْدِيرُ حِقًّا وَيَقْتُلُونَ
الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ
فَبَشِّرُهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

(٦١)

أَفَلَمْ يَرَوْا كُلَّ الَّذِينَ حَرَّكْتُ لَأَعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ
وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَصِيرٍ

(٦٢)

أَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ أَتُوا نَصِيبَهُمْ مِنَ الْكِتَابِ
يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمْ بَيْنَهُمْ فَمُرْتَبَطُونَ

فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ

(٦٣)

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе рач1индал, гъел ч1инхица ч1вазе х1укму гъабуна. Гъеб х1укму Тавраталдаги бугеб буқ1ана. Ягъудиязул г1алимаз абуна нижер Тавраталда гъединаб х1укму тъеч1ин абуn. Цинги Таврат босун бач1индал гъениб зиначи ч1инхица ч1ваяльул х1укму батана ва гъел к1иялго ягъудиял ч1имиҳ реч1ч1ун ч1вана.

Хадубги ягъудиязул къабих1лъи бицун Аллагъас جَلَّ جَلَّ اللَّهُ أَعْلَمْ ابुلَهُبْ بُوْجُوْبُوْ:

24. Гъел ягъудал ч1ух1ун рук1иналье г1илла буго гъез абулеб **буқ1ин** жал аварагзабазул лъимал ругин **ва жиdedа** жужах1альул ц1а хъваларин дагъялго къояз гурони-абун. Гъезул умумуз бачие лагъльи гъабураб к1икъого къояль гурони абуn. жудер динальуль гъел гуккун руго жидека гъереси бицунеб буқ1иналдалъун, хасго Аллагъасде г1унт1изабун гъереси бицунеб буқ1иналь.

ذَلِكَ يَا نَاهُمْ قَاتُلُنَّ تَمَسَّا الْأَنْارُ إِلَّا
أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَهُمْ فِي دِينِهِمْ
مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٦٦﴾

25. Гъезул х1ал кинха буқ1инеб дица гъел киналго данде гъарураб къояль – жиндиль щибго щакльи гъеч1еб къиямасеб къояль. Цинги щибаб напсалъул х1исабги гъабидал, гъез гъабураб г1амалалда рекъон жазаъги гъабидал, щибго зулму гъабич1ого.

Ай гъеб къояль лъазе буго ягъудиязда дунялалда гъез гъабулеб буқ1араb къабих1аб г1амалалъул х1асил ва гъезие жазаъги абадияб жужах1 буқ1изе буго.

26. Гъаб аят решт1изабиялье сабаб бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Макка шагъар исламияб лъугъун хадуб асх1абзабазда рохел бицана Пурсазулги Румазулги улкаби исламиял рук1изе ругин абуn. Цинги мунапикъаз ва ягъудияз абуна: киb буқ1араb жо

Мух1аммадие صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Пурсазулги Румазулги ханлыи. Гъел ц1акъ къуватал улкаби руго. Гъасие Макка шагъар г1оларогониш бугеб?- абуn. Цинги т1адег1анав Аллагъас гъаб аят решт1изабуна:

Дуца абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Я дир Аллагъ, я кинабго ханльияльул ва киналго ханзабазул малик! Мун вуго, дуе бокъарасе ханлыи къолев, ва дуе бокъарасухъян ханлыи бахълев. Гъаб

فَكَيْفَ إِذَا جَعَنَتْهُمْ لَيْلَةُ الْأَرْبَبِ فِيهِ
وَقَوْفِيتَ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُنْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

قُلْ اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَمْلَكُ الْمُلْكَ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ
تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتُنْزِعُ
مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِلُ مَنْ تَشَاءُ بِكَوْلَكَ الْحَمْرَى
إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَوِيرٌ ﴿٦٨﴾

махлукъаталъул цоги г1ахъалчи гъеч1ев хан мун вugo Аллагъ. جَلَّ جَلَلُهُ دُعَى. Дуе бокъарав т1адег1ан гъавулев вugo мун. Дуе бокъарав г1одовег1ан гъавулевги вugo. Дуда кодоб буго кинабго лъик1льиялъул ихтияр ва ханлъи ва мун дуе бокъараб жо бокъухъин гъабизе x1ал k1олев вugo, кинабниги жо дуе квегъараб буго, дур кверщаликъ буго.

27. Мун вugo Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ дуца сордо къоялда жаниб лъугъизабулев - (цинги къо k1одольун сордо гъит1инльула), ва къо сордоялда жаниб лъугъизабулевги (цинги къо гъит1инльун сордо k1одольула) – Мун вugo Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ хвараб (рух1 гъеч1еб) маниялдаса ч1агояб x1айван ва инсан лъугъизабулев, ва ч1агояб жоялдаса рух1 гъеч1еб мани бач1инабулевги.

Гъединго буго мугъалдасан хур бижи, г1анк1уялдасан хоно бач1ин, гагаялдаса гъвет1 бижи. Цоги г1алимас абуна: хварав чиясда рельльярав капурчиясадаса мутьминчи гъавула, мутьминчиясадаса капурчиги гъавула абуn. Мун вugo Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ дуе бокъараб жоялье щибго x1исаб гъеч1ого г1емераб ризкъи къолевги.

28. Мутьминзабаца мутьминзабиги тун капурзаби гъудулзабильун ва божарал г1адамаллъун ккоге. Гъел капурзаби гъудулзабильун кколел г1адамал Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1об жиде щибго къадру гъеч1ел руго.

Нагагъ гъел капурал г1адамаз нужеe зарал гъабиялда x1инкъани, гъезулгун т1асангояб (рек1ель гъеч1еб) гъудулъи гъабун гурони, мац1алдалъун рекъел бугеб хабар бицун гурони.

Гъаб буго ах1макъал г1адамазда x1ал рекъезабиялъул нух. Цо раг1и буго «Ниль цо г1адамазда ралагъун гъимизе кcola рак1аль гъезие наг1ана (лаг1нат) къолеб букингун цадахъ» - абуn. Аллагъас нуж x1инкъеян амру гъабулеб буго жиндир цин бахъиялдаса ва жив разильулареб г1амал гъабизе. Ахир руссинги Аллагъасде буго ва щибаб напсалъул x1исаб-мизанги гъес гъабизе буго.

29. Дуца жегиги абе Mух1аммад ﷺ: «Нужеца рак1азда жаниб жо бахчун бугониги, яги гъеб загъир гъабуниги, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гъеб лъалев вugo. Жегиги Аллагъасда лъала зобал

تَوْلِجُ أَيْشَلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ الْمَهَارَ فِي الْأَيَّلِلِ
وَتَخْنَجُ الْحَتَّىٰ مِنْ الْمَيِّتِ وَتَخْنَجُ الْمَيِّتَ مِنْ
الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ نَسَاءَ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٦﴾

لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ أَكْفَارِينَ أَوْ لِيَاءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعُلْ ذَلِكَ فَإِنَّمَا مِنَ اللَّوْرِيفِ
شَيْءٌ إِلَّا أَنْ تَسْعَوْهُمْ نَفَّةٌ وَيُحَدِّرُ كُمُّ
اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمُحِسِّنُونَ ﴿٧﴾

قُلْ إِنْ تَعْنُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ بَدُودُهُ
يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي أَسْمَوَاتٍ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَرِيرٌ ﴿٨﴾

ракъазда жаниб бугеб кинабго жо, гьев Аллагъ жиндир
кинабго жоялда х1алк1олев вуго»-абун

30. Къиямасеб къояль щибаб напсалда
жинца дунялалда гъабураб лъик1аб
г1амал х1адур гъабун батула ва гъеб
напс ц1акъ боххула жиндир г1амал
хъвараб кагъат бихъидал. Жинца
квешаб г1амал гъабураб напсалъе
гъеб квешаб г1амалги батула х1адур
гъабун ва гъельул хъул лъола гъеб г1амал хъвараб кагъат
жиндаса ц1акъ рик1к1ад гъабулеб анищ абуn жиндие гъелда
рекъон жазъ гъабиялдаса х1инкъун. Жегиги Аллагъас нужеда
льзабулеб буго жиндир ццин бахъунеб г1амал гъабуге абуn. Гьев
Аллагъ жиндир лагъазерида ц1акъ гурх1улев вуго ва гъель
бит1араb диналда рук1изе бокъулев вуго.

31. Дуца мутьминзабазда абе Mух1аммад
«Нуже Аллагъ вокъун جَلَّ جَلَّ اللَّهُ وَعَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ватани ва нужер иманльуль рит1ухъалги
ратани, нуж дида нахърильлья ва дир
суннат ккве, цинги нуж Аллагъасеги
рокъизе руго ва гъес нужер мунағъалги чуризе руго. X1акъльунго
Аллагъ жинца мунағъаль чурулев, мутьминзабазда жиндир
турх1ел даймав вуго»-абун.

Гъаб хирияб аяталь нильеда лъзабулеб буго: кинавго жинца иманги
льзунин, жив Аллагъ вокъулевги вугин абурав чи, Аллагъасул
свалат салам лъеяв Mух1аммад аварагасул нухалда гъеч1они, гьев чи
гъересияв вуго ва гьев чиясада т1адаб буго жиндир киналго раг1абазуль
ва пишабазуль хирияв аварагасда нахъвилльзи.

32. Жегиги дуца абе Mух1аммад
«Нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَّ اللَّهُ وَعَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ва جَلَّ جَلَّ اللَّهُ وَعَلَيْهِ وَسَلَّمَ
гъесул расуласул амрюялъе мут1иг1лье.

Нагагъ нуж гъеб мут1иг1льялдаса
мугъ бан руссани,- x1акъльунго Аллагъ жиндие капурзаби
рокъуларев, гъезие г1азаб гъабулев вуго»-абун.

Ахир къиямасеб къо T1адег1анав Аллагъасул жиндир авараг, ва
гъесда иман лъун нахърильярал, ва гъесул нух ккурал мутьминзаби
T1адег1ан гъарулеб къо буго. T1адег1анав Аллагъасул гъаб аяталда
жаниб бицана авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
вокъич1ев ва гъесул нух кквич1ев чи

يَوْمَ يَحْدُكُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ
مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تُوَدُّ لَوْ أَنْ يَدْبَرَ
وَبَيْنَهُ وَأَمْدَأَ بِعِيدًا وَيَحْدِرُكُلُّ اللَّهُ نَفْسَهُ
وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢١﴾

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحْبِبُونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي
يُحِبِّنِكُمُ اللَّهُ وَيَعْفُرُكُمْ دُلُوكِي
وَاللَّهُ أَعْغُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢١﴾

капурчи вук1ин. Гьев хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго кинацо халкъалда жив вит1арав ва гъесул заманаяль цоги گ1удияла варарагзаби рук1аралани, гъелги гъесда нахърилълизе т1ад гъабизе букарав. Гъав аварагасул нух тарав чияс Аллагъ Ал جَلَّ جَلَّ вокулин абураб раг1и гъересияб раг1и буго.

33. X1акъльунго Т1адег1анав Аллагъас *إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَنِي أَدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ
Адам т1аса вищана ва Нух1 ва
Ибрагъимил ағылу ва Г1имранил ағылу
т1аса бишана цогидаб г1аламалдаса.

وَآلَ عِمَرَنَ عَلَى الْعَالَمِينَ ٢٣

Адам абул башар вуго (кинабго халкъалтулэмен), Бет1ергъан Ааллагъас жиндир квераль х1арщалдаса вижарав, жиндие киналго малаикзаби сужда гъабизе т1амурав, киналго жалазул ц1аралги гъесда лъазарурав. Нух1 авараг вуго ракъалда халкъаль пасальби гъари г1емерльзидалго т1оцеве расуллъун жив вит1арав, азарго сон г1агарун заманаль къавм диналда ах1арав, рельедал-къяд бат1а гъеч1ого. Ахирги Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъесул дуг1а къабул гъабун къосараб къавм гъанкъизабурав. Ибрагъимил Ағылу руго Аллагъасул свалат салам лъяел Исмаг1ил, Яг1къуб, Исх1акъ, ва бишунго хирияв Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг. Ал-г1имран вуго Марьямил эмен Г1имран, Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасул گ1удияв эмен.

34. Гъал хъизамал т1аса рищана دریة بعدها من بعض وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِ ٢٤
гъел цоцазда рельельярал рук1иналь
Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъияльуль, лъик1ал г1амалазулъ ва
исламияб динальуль. X1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ лагъзадерил
раг1аби раг1улев, гъезул киналго ах1валал жинда лъалев вуго.

35. Дуца умматалье ваг1зальун бице إِذْ قَالَتْ أُمَّرَاتُ عَمَرَنَ رَبِّي إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ
Мух1аммад, Г1имранил مَا فِي بَطْنِي مُحْرَكٌ فَقَبَلَ مَنِّي إِنَّكَ أَنْتَ
Ч1ужуяль (гъей йиго X1анат Факъудил
яс) Аллагъасда جَلَّ جَلَّ абураб г1уж: «Я
дир Бет1ергъан, лица дуе назро гъабуна
дир чехъалда жаниб бугеб лъимер, т1убанго дуе г1ибадат гъабизе
ва Байтул-мукъадасалъул масжидалъе хъулухъ гъабизе. Дуца
дир назро къабул гъабе. X1акъльунго мун дуг1а раг1улев вуго.
Лагъзадерил рак1азда бугеб жо лъалев ва гъезул ниятал лъалев
вуго»- абун.

السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٢٥

Г1имранил ч1ужу X1анат лъимер гъабич1ей г1адан йик1ана. Цо
къояль гъвет1альул раг1дукуь г1одой ч1ун йик1адго, гъелда бихвана
ко х1инч1 т1анч1азе квен босун бач1ун гъезие гъеб къолеб ва т1анч1аз

чырчылдулага гъелде данде қалал регүулел.

Цинги Х1анатил ц1акъ г1ищкъу ккана жиндие лъимер бугеб аниш абуң ва гъель Аллагъасда х1елун абуна: «Я дир Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ. Дица дуе къоты (назро) гъабулеб буго: Дуца дие лъимер къуни, дица гъеб Байтул-мукъадасалъе хъулухъ гъабизе къезе»—абун. Х1анат къинай лъутгъун г1емер заман инч1ого Г1имранги хвана. Гъебги цо г1аламат буқ1ана Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ назро къабул гъабиялъе.

36. Цинги Х1анатица лъимер гъабидал فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَاتَلَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعَنِي أَنْتَ وَاللَّهُ أَعُوْذُ بِمَا وَضَعَتْ وَلَيْسَ الدُّكَارُ كَالْأَنْقَاضِ وَإِنِّي سَمِّيَتْهَا قَمِرِمَ وَلَيْسَ أَعِدُّهَا بِكَ وَدُرِّي تَهَا مِنَ السَّيِّطِنَ الْجَيِّمِ
ва гъей ясидал гъель абуна: «Я
дир Бет1ергъан, дица лъимер гъабуна
ц1уяб, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жинда лъалев вуго
шиб лъимер гъабураб Х1анатица, ва
бихъинаб лъимергиги ц1уяб лъимергиги
цох1ого даражаялда гъеч1о, ай

Байтул-мукъадасалъе хъулухъ гъабизе вуқ1ине ккола.

Дица гъей ясалда ц1ар лъолеб буго Марьям абуң. Ва дица гъей Марьямги гъельүл зуриятги дуца рах1маталдаса рик1к1ад гъабураб щайт1аналъул заралалдаса ц1униги гъарулең буго» – абуң.

37. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ

Х1анатил назро Марьям къабул гъаюна берцинаб къабул гъабияль ва гъей к1удияйги г1езаюна берцинаб х1алаль. Марьямил хъулухъ гъабулевлъун вуқ1ана гъельүл эбелалъул яцалъул рос Закария: г1елму- вараг1 бугев, Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ г1ибадат гъабулев чи вуқ1ана Закария авараг ва гъесдаса ругъунльана Марьям бац1ц1адаб г1ибадат гъабизе. Марьям гъель г1ибадат гъабулеб рокъой йик1адго, гъельухъе Закария вач1анцинажъе, гъесда гъениб бат1и-бат1ияб ниг1мат батулаан: хасало роол ниг1матал ратулаан, риidal хасалил ниг1матал ратулаан. Закарияца Марьамида гъикъана: «Я Марьям, гъал ниг1матал кисан дуе ругел?» – абуң. Марьамица абуна: «Гъел ниг1матал Аллагъас къола дие. Х1акъынго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндине вокъарав чиясе х1исаб-г1орхъи гъеч1ел ниг1матал къолев вуго. Гъаб буго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндири авлиязес къолеб карамат.

Жинда Аллагъ разильяяв Жабиридаса х1адис бицана: «Аллагъасул

فَتَّقَبَّلَهَا رَبُّهَا يَقْبُولُ حَسِينٌ وَأَنْبَثَنَاهَا بَاتَّاً حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَاً كَمَا دَخَلَ عَلَيْهَا رَكَرِيَاً الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رَبِّرَقَاقَالْ يَمْرِئَةَ إِنَّ لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مَنْ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

свалат салам лъеяв авараг чанго къояль квен кванач1ого вук1ун, вакъияльул асар лъугъун жиндири киналго руччабазда аск1ов ана ва үонигиялда аск1об квен батич1о. Киналго ракъун ругеб, квен гъеч1еб заман буқ1ана гъеб. Цинги хирияв авараг Пат1иматихъе ана ва гъелда абуна: «Я дир яс, дун вакъун вуго. Гъеч1иц квен?» – абун. Пат1иматица абуна Валлагъи гъеч1оян абун.

Ававраг ﷺ гъелда аск1оса индал, ىо мадугъалатъ бит1ун гъит1инаб гъадаро (щурун) бач1ана к1иго панкъги гъит1инаб гъанал кесекги жсаниб бугеб. Пат1иматица гъадаро баҳчана ва аварагасда ﷺ хадув вас вит1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг т1ад вуссун вач1индал Пат1иматица абуна: «Аллагъас нильеев т1аг1ам бит1ун бач1ана ва дица гъеб дуе г1оло баҳчана» – абун.

Цинги гъадаро цебе босидал, гъеб жсаниб ү1ун батана панкъазул ва гъаналъул. Пат1имат гъеб бихъидало х1инкъун хут1ана ва гъелда бич1и1ана гъаб жо Аллагъасул ﷺ баракат буқ1ин. Цинги Аллагъасе рец1ги гъабун, аварагасда свалатги бит1ун гъеб гъадаро аварагасда цебе лъуна. Аврагасги ﷺ Аллагъасе рец1 гъабуна ва абуна: «Кисан дуе гъаб ىвараб, я дир яс?» - абун. Пат1иматица абуна: «Гъеб Аллагъас кураб вуго, Аллагъас ﷺ жиндие бокъарав чиясе х1исаб гъеч1ого рикъзи къола» – абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Аврагас абуна: «Рец1 Аллагъасе вуго, мун бандуисраилазул сайидат Марьямида рельълъарай гъайурав» – абун. Цинги гъеб т1аг1ам кинабго хъизанальги аварагасул киналго руччабазги кванана, мадугъалльяльги къуна ва Аллагъас ﷺ ү1акъ баракат ва лъик1лы гъабуна гъеб т1аг1амалъуль. Х1адис абу Яг1лаца бицана.

38. Марьямида аск1ор ниг1матал ратидал Закариял хъулльуна Аллагъасул рах1маталда ва гъес х1елун Аллагъасда ﷺ гъарана

ва жинца абуна: «Я дир бет1ергъян, дуца дие дур раҳъальян
сайгъатльун бац1ы1адаб зурият къе, х1акъльунго мун дуг1а
раг1улев вуго ва дуг1аяль жаваб къолевги вуго» – абун.

39. Цинги Закарияда малаикзабаз ах1ана, жив гъеб Марьям йигеб мих1рабалъув вахъун ү1ун как балев вук1аго (ай гъеб лах1заталь): «Х1акъльунго т1адег1анав Аллагъас ﴾جَلَّ لَهُ دِرْعَةٌ وَحُصُورًا وَبَيْنَ

هُنَالِكَ دَعَازَكَ رَيَارَبٌ وَقَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ
لَدُنْكَ ذُرْيَةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٢٨﴾

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي
الْمِحَرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحِيٍّ مُصَدِّقًا
بِكَلْمَةِ مِنْ رَبِّكَ وَسَيِّدِكَ وَحَصُورًا وَبَيْنَ
مِنْ أَصْرَارِ حِينَ

абулев вас гъавилин абуң. Жинца Аллагъасул калима ритұхъ гъабулов (ай Г1иса авараг ритұхъ гъавулов) ва жив қъавмалъул қ1удияв, хириявлъун вук1унев. Мунагъ-хат1аалда кколарев, шагъваталда нахъвильльунарев ва руччабазда аск1ов къаларев. Гъава-напс ң1унун Аллагъасе г1оло черхалда гудур барав, жив лъик1ал аварагзабазул мухъильтан авараглъунги вук1унев» – абуң.

40. Закарияца абуна: «Я дир бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَّ، кин дие лъимер буқ1инеб, дунги херлъун вugo (нусиялда къого сон буқ1ана Закариял) ва дир ч1ужуги лъимер лъугъунарой ииго»-абун.

Гъельулги нусго сон буқ1ана ва жиндие лъимер лъугъунарой иик1ана. Аллагъас جَلَّ جَلَّ абуна: «Дур бет1ергъанас жиндие бокъарааб жо гъабула, гъедин бугельуль нүжесе лъимер буқ1ина» - абуң.

41. Закарияца абуна: «Я дир Бет1ергъан, дие қо г1аламат гъабе дир ч1ужу къинай лъугъарабльи лъалеб»-абун. Т1адег1анав Аллагъас абуна: «Дуе г1аламат буқ1ине вugo. Щибго унти-къварильги гъеч1еб x1алаль дуда г1адамазда к1альзазе к1везе гъеч1о лъабго къояль, квераль ишараби гъарун гурони. Ва дуца дур бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَّ ғ1емер рехсе ва дуца гъесие тасбих1ги гъабе (субх1аналлагы ва бих1амдигы абе) радалги къасиги.

Дуца Аллагъас к1одо гъаве гъесие ғ1ибадат ғ1емер гъабун, ва бац1ц1ад гъабун ва гъесда x1елун дуг1а гъабун»-абун.

Қо г1алимас абуна: «ғ1емер заманго инч1ого Закария г1адамазда к1альзазе к1оларого лъугъана ва гъесда бич1ч1ана жиндие лъимер гъабизе буқ1ин» - абуң.

42. Дуца умматалда бице Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, малаикзабаз абураб ғ1ужги: «Я Марьям! X1акъильунго Аллагъас جَلَّ جَلَّ мун т1аса йищана руччабазда гъоркъосан ва дуе караматалғи къуна.

Ва мун Аллагъас яц1ц1адги гъаюна чорокал г1амалаздаса ва ягъудияз дуда лъолел бугътанаңдаса. Ва мун гъаб г1аламалъул

قَالَ رَبِّنِي يَكُونُ لِي غُلَمٌ رَّوْقَدَ بَاغْنَى
الْكَبِيرُ وَأَمْرَأٌ عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ
اللَّهُ يَفْعُلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤١﴾

قَالَ رَبِّنِي أَجْعَلَ لِيَ إِيَّاهُ قَالَ إِنَّكَ
الْأَتُكَلُّ عَلَى النَّاسِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ الْأَرْمَاضُ
وَأَذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَيِّدُ الْعَنَيْنِ
وَالْأَبْكَرُ ﴿٤١﴾

إِذَا قَاتَ الْمَلَائِكَةُ يَمْرِئُهُ إِنَّ اللَّهَ
أَصْطَافَكَ وَطَهَّرَكَ وَأَصْطَافَكَ
عَلَى نَسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤١﴾

киналго руччабаздаса т1аса йищана дудаса Аллагъасул къудрат загырлызы – эменги гьеч1ого льимер гьабизе.

43. Гъаб амру гъедин бугельгул, Я Марьям,
дуца Аллагъасе г1ибадат гъабиялда т1адч1ей
гъабе, гъес дуе къурал к1удиял ниг1матазда
шукру гъабун. Ва дуца Аллагъасе جَلَّ لَهُ
рукуг1-суждаги гъабе ва мун г1емер как балездасаги йик1а» –
абун.

يَعْمَرِمُ أَفْنَى لِرَبِّكَ وَسُجْدَى

وَأَرْكَعَى مَعَ الْرَّكْعَيْنَ ﴿٢﴾

Жинда Аллагъ разильявш Анас асх1абасдаса бицараң сах1их1аб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дунялалъул руччабазул бищунго лъик1ай ункъго ч1ужусу1адан ийго: Г1имранил яс Марьям, тирг1авнил ч1ужсу Асият, Хувайлидил яс Хадижат, Аллагъасул расуласул яс Пат1имат» – абуң. Х1адис ибнү Мардавейғыца бицана.

Бухариясул сах1их1алда х1адис буго: «Бихъиназда гъоркъор камилал г1адамал г1емер рук1ана. Руччабаздасан камилал гъеч1о тирг1авнил ч1ужсу Асиятги Г1имранил яс Марьямги ғурони. Амма Г1айшат т1ок1ай ийго қогидал руччабаздаса гъанал қаш (гъан жсаниб бельине гъабурабгъаг1о, шурпа) т1ок1аб бугебг1адин қогидал т1аг1амаздаса» – абуң.

44. Гъал Г1имранил ва Закариял
къисаби руго, Мух1аммад ﷺ,
дица дуда рицуңел, г1адамазда
льяларел, гъездасан г1емерго
церехун рук1арал умматазул
къисаби, дуда вах1ю гъабулел дур умматалье ваг1зальун, дуе
муг1жизатльунги. Мун Байтул-мукъадасальул ах1баразда
(г1алимзабазда) аск1овги вук1инч1о, гъез Марьям хъихъизе
бокъун г1орулье къалмал рехулеб мехаль, ва цоцаде къец
гъабулеб мехаль.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْعِيْبِ فُوْجِيْهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ
لَدَيْهِمْ إِذْ بَلَقُوْنَ أَقْلَمَهُمْ يَهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ
وَمَا كُنْتَ لَهُمْ إِذْ تَحْتَصِمُوْنَ ﴿٤٤﴾

Ибнужарир абулев г1алимас Г1икримат رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَامٌ асх1абасдаса бицана: «Лъимер гъабун хадий Х1анат ана Байтул-мукъадасальул хъулухъ гъабун рук1арал ах1баразухъе ва гъезда үцебе лъимерги лъун гъель абуна: «Гъаб буго Аллагъасе جَلَّ لَهُ гъабураб назро. Дица назро гъабун бук1ана т1убанго Аллагъасе хъулухъ гъабулебльун бук1ине гъаб лъимер, амма гъаб лъимер яс ийго, масжидалда жаний ч1езе бегъуларей х1айиз бач1араф мехаль. Дица гъай рукъойги ячинаро» – абуң. Цинги гъель ах1баразул щивасе бокъана гъей яс хъихъун жиде ажро-

кири буқ1ине, гъей яс гъезул имамльун вук1арав Г1имранил яс йик1индал. Ахирги гъез х1укму гъабуна можоро т1амун бергъарас хъихъизе йиго Марьям абуң. Гъеб можоро буқ1ана Ордон г1урул раг1алде ун жидеца таврат хъвалел рук1арап къаламал г1оруље рехи ва лъиналда т1ад къалам ч1арап бергъарвлъун вук1ине. Гъедин къаламал рехидалго киназулго къаламал лъеца росун ана ва цо Закарял къалам хут1ана лъеда т1ад баҳъун ч1ун.

Гъев Закарияги Г1имран хун хадув Байтул-мукъадасалъул имам вук1ана ва аварагги вук1ана. Гъезул сайд вук1ана, г1алимги вук1ана, бишун к1удиявги вук1ана. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ свалат салам лъеги гъев Закарияда ва киналго аварагзабаздаги.

45. Дуца умматалда бице, Mух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، Аллагъасул салам лъеял малаикзабаз абураб г1уж: «Я Марьям، Аллагъасул جَلَّ جَلَّ дуда рохел бицунеб буго дуе лъимер гъабизе бугин абуң эмен гъеч1ого, цох1о Аллагъасул «Кун, ай буқ1а» абураб калимаялдалъун (раг1иялдалъун).

Гъеб лъимералда ц1арги «Алмасих1 Г1иса Марьямил вас» - абуң буқ1ине буго. Дунял ахираталда жив к1одо гъавурав, къадро бугевги вук1ине вуго ва Аллагъас جَلَّ جَلَّ жинда г1агар гъарураздасаги вук1ине вуго.

46. Гъев васас г1адамаздехун хит1абги

гъабизе буго жив киниялда жанив вук1адго ва жив к1удияв г1ун хадубги.

Аварагзабазул калам гъит1инго вук1аниги бит1араб бицунеб буқ1уна. Г1иса عليه السلام аварагасул муг1жизатльун буқ1ана киниялда жанивго вук1ун жинца калам гъаби. Ва гъеб лъимер Аллагъасه جَلَّ جَلَّ г1емер г1ибадат гъабулел, гъесдаса x1нкъи г1емерал, ва камиллъи т1обарал г1адамаздаса вук1ине вуго»-абун.

47. Марьямица абуна: «Я дир

Бет1ергъан Аллагъ! جَلَّ جَلَّ! Дие лъимер кин буқ1унеб дида щивго инсанги аск1ов къач1еб x1алаль?»-абун.

Алагъас абуна: Гъедин буго Аллагъасул

х1укму: Жинди бокъараб мехаль бокъараб жо бижула Аллагъас. Гъесие цо иш т1убазе бокъараб мехаль гъесул «Кун» абураб раг1и

إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَمْرِئُ إِنَّ اللَّهَ
يُبَشِّرُكُمْ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ أَسْمُهُ الْمَسِيحُ
عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِئَهُ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَمِنْ أُمُّ الْمُقْرَبِينَ ﴿٤٥﴾

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهَدِ وَكَهْلًا
وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٦﴾

قَالَ رَبِّنِي يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي
بَشَّرْتُهُ كَذَلِكَ اللَّهُ يَحْكُمُ مَا يَشَاءُ إِذَا أَقْضَى
أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾

бук1уна ва гъеб иш т1убала.

Гъеб т1убаялъе щибго нахъ бахъин бук1уларо ва гъельие квалквал гъабулеб щибго г1илла-сабабги бук1уларо.

48. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ **Г1исада** وَيَعْمَلُهُ الْكِتَابُ وَالْحِكْمَةُ وَالْتَّوْرِيدُ
хъвай-ц1алиги лъзабизе буго,
г1елму-г1акълуги къезе буго, бит1араb
раг1иялда, бит1араb г1амалалда,
аварагзабазул нухалда хъвадиги къезе буго. Ва Тавратги
Инжилги лъалев гъавизе вуго.

Ибнукасирица абуна Г1иса аврагасда Инжил ва Таврат рек1ехъе лъалеб бук1анаян абуn.

49. Гъединго Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ **авараг**
гъавизе вуго **бануисраилазда вит1араb**
расуллъун, гъезда Аллагъасул
шариг1ат бицуунев ва гъел бит1араb
диналде ах1улев. Жинца гъезда абулев:
«Х1акъльунго дун нужехъе вач1ун вуго
нужер бет1ергъян Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ
рахъальян аятал ва г1аламаталгун
цадахъ. Гъел г1аламатаздаса буго дица
нужее цо боржанжоялда рельъараb
жо гъабизе буго, цинги гъелда жаниб
дица х1охъел пураб мехаль Аллагъасул изнуялдалъун гъеб
боржунблъун бук1изе буго.

Гъаб бук1ана Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ аврагасе бугеб цо муг1жизат: х1аршул х1инч1алда рельъараb сурат гъабун, гъелда х1охъел пураб мехаль гъеб боржун унаан гъеб бак1алда ругел киналго г1адамаздаги бихъун.

Ва дица бецавлъун эбелаль гъавурав чи жо бихъулевлъун гъавула, барас унтиги сах гъабула (т1омалда ругънал лътугъунеб унти). Ва дица хварал чаг1иги ч1аго гъарула Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ изнуялдалъун.

Къурт1убияс абуна: Аллагъасул изнуялдалъун Г1иса аврагас ункъого чи ч1аго гъавуна ва гъезда гъоркъов Нух1ил вас Самги вук1анаян абуn. Гъадин муг1жизаталъе ч1аго гъарурал г1адамал ч1аго хут1уларо ва гъел ц1идасан жал рук1араb х1алалде руссuna.

Ва дица нужеда бицина щиб жо нужена нужерго рукъзабахъ рук1ун кванарабали, ва щиб жо кваназе абуn х1адурун бугебги. Х1акъльунго гъаб кинабго жо буго нужее дун авараглъун вук1ин бицуунел г1аламатал, нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ иман лъурал ва гъесул

وَرَسُولًا إِلَىٰ بَيْتِ اسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ
جَعَلْتُكُمْ بِغَایَةِ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ
لَكُمْ مِنَ الْأَطْلَاطِينَ كَهْوَةَ الْأَطْيَرِ فَلَنْفَخُ فِيهِ
فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأَبْرُئُ الْأَكْمَةَ
وَالْأَبْرَصَ وَأَحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأَنْبِئُ
بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَحْرُونَ فِي يُوْتَكُمْ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٤﴾

авараг рит1ухъ гъавулелльун ратани.

50. Ва дун нужеда вит1арав расул вуго, дида цевехун вук1арав Муса авараг ва гъесда решт1изабураб тавратги рит1ухъ гъабулов. Дица нужеे цо-цо жо x1алал гъабизе буго, цебеккун нужее x1арам гъабун буқ1араб жоялдаса. Ва дун нужехъе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ رَبُّكُمْ رахъальян баянал

муг1жизаталгун вач1ун вуго. Нуж Аллагъасда г1асильизе x1инкъя ва дие мут1иг1льун, дица малъараб диналда нахърильлья.

51. X1акъльунго T1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا
дирги нужерги бет1ергъан вуго. Ниль киналго рижарав, хъихъулов, хвезарулов. Нужеца лагъльты цох1о гьев Аллагъасе гъабе, ва гъаб буго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ رَبُّكُمْ жинда разильулеб бит1араб нух.

52. Г1иса аврагас жиндири къавм Аллагъасул диналда ах1идал ва гъезул Г1емерисел купру-ширкалда ч1едал, абуна: «щив вугев нужедаса дие квер бакъулов чи Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ رَبُّكُمْ диналде халкъ ах1изе» – абун. Иман камилал мъминзабаз (x1авариюназ) абуна:

«ниж руго дие квербакъи гъабулен Аллагъасул диналда халкъ ах1изе. Нижеца гъесда иман лъуна ва дуцаги нижее нуг1льи гъабе ниж Аллагъасда ва аврагасда ийман лъурал ва гъезие мут1иг1льярал, гъезда нахърильльярал рук1иналье» – абун.

53. Хадубги x1авариюназ абуна: «Я нижер бет1ергъан Аллагъ, нижеца иман лъуна дуца решт1изабураб Инжилалда ва ниж дур расул Г1исада عَلَيْهِ السَّلَامُ

нахърильльана. Дуца ниж хъвай Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ مун цо вук1иналда ва дур авараг рит1ухъяв вук1иналда нуг1льи гъабурал, мун жидеда разиял мъминзабигун цадахъ» – абун.

54. Цинги ягъудияз x1илла-макро ургъана Г1иса авараг ч1вазе абун, гъезул макро Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ رَبُّكُمْ хвезабуна.

Щибго зарад ккеч1ого Г1иса авараг Аллагъас зодове вачун ана ва ягъудияз жидерго «ягъуз» абулев чи ч1вана, гьев Г1иса авараг

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيَّنَ رَبَّهُ مِنَ التَّوْرِيدَةِ
وَلَا يُحِلَّ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي حُرِّمَ
عَلَيْكُمْ وَمَحِظَّتُكُمْ بِيَاهِيَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ

صَرْطُ مُسْتَقِيمٍ

بِإِيمَانٍ مُّسْلِمُونَ

* فَلَمَّا أَخَسَّ عِيسَى مِنْهُمْ الْكُفَّارَ
قَالَ مَنْ مُنْصَارٍ إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ
نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ وَأَمْنَاءُ بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ
بِإِيمَانِ مُسْلِمِوْنَ

رَبَّنَا آمَّا بِإِيمَانِنَّا نَرَأَتْ وَأَتَبَعَنَا الرَّسُولُ
فَأَكَتْبُنَا مَعَ الشَّهِيدِينَ

وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ
الْمُمْكِرِينَ

вугин кун. **Х1акъльунго т1адег1анав Аллагъ** жиدهца макро гъабулезул бишунго лъик1ав вуго. Жинца зулмучаг1азул зулму жидедаго буссизабулев вуго ва жиндие рокъарал г1адамал гъезул макроялдаса ц1унулев вуго.

Хирияв аварагасул х1адисалдаги буго: «Я дир Аллагъ, дуца дие хайралье макро гъабе, дие заралалье макро гъабуге»-абун. Макро, х1илла, абураб раг1и Аллагъасул х1акъальуль абураб мехаль, гъельуль маг1на буқ1уна жазаъ гъаби абураб. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

55. Г1иса аврагасда Аллагъас абураб
г1ужги бице, مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 умматалье ваг1зальун: «**Я Г1иса**! عَنِيهِ اللَّهُمَّ إِنِّي مُتَوَفِّيٌّ وَرَأَيْتُكَ
Дица мун гъал ягъудиязда хваравльун دِيَنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاءُ
вихъизавизе вуго. الَّذِينَ أَتَبْعَوْكَ هُوَقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَيْ
 يوم القيمة ثمَّ إِلَى مَرْجِعِكُمْ فَأَخْكُمُ
 بِيَنَّكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ٥٥

Дица мун гъезда гъоркюсан нахъе вачине вуго, щибго дуе зарал гъеч1ого ва мун вац1ц1ад гъавизе вуго капураб къавмальуль

мун ч1вазе бугеб къасдалдаса. Цоги маг1на гъабуна г1алимзабаз: «Дица мун зодове вачине вуго ва къиямасеб къо г1агарльидал ракъалде реңт1изавун, дур г1умру лъутъараб мехаль хvezавизе вуго» – абун.

Гъединго мун вац1ц1ад гъавизе вуго ягъудиязул, насраниязул ва мажусазул капураб къавмалдаса. Ва мун рит1ухъ гъавун дуда нахъбильльарааб къавм дица цогидал къавмаздаса т1адег1ан гъабизе буго къиямасеб къо бач1инег1ан. Ай дуда иман лъурал хадуб Мух1аммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъурал ягъудиял, насраниял ва цогидал халкъазул бусурбаби капураб, мушрикаб къавмалда т1аде буқ1ине буго, гъел исламияб диналда ах1улелльун, гъезул раг1иялдалъун ва хвалченалдалъун. Цинги нуж киналго ахираталда дида цере рабч1унел руго х1исаб мизан гъабизе ва дица нужеда гъоркъоб х1укму гъабизе буго нуж жиндиль хилипльун буқ1арааб динальуль амруяльуль.

56. Ва амма Аллагъасдаги гъесул، **الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَعْنَاهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا** في الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَصْرٍ ٥٦
 аврагасдаги инкар ккурал г1адамазе дица ц1акъ гучаб г1азаб

гъабизе буго дунялалда ва ахираталда.

Ва гъезие щивго чи вук1ине гъеч1о дир г1азабалдаса гъел хвасарльиялье квербакъи гъабизе к1олев.

57. Ва амма жиدهца иманги лъун
лъик1аб г1амалги гъабурал
 мұмынзабазе дица гъезул ажро-кири

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَعْسَى إِنِّي مُتَوَفِّيٌّ وَرَأَيْتُكَ
 إِلَيْ وَمُطْهَرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاءُ
 الَّذِينَ أَتَبْعَوْكَ هُوَقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَيْ
 يَوْمِ الْقِيَمَةِ ثُمَّ إِلَى مَرْجِعِكُمْ فَأَخْكُمُ
 بِيَنَّكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ٥٥

وَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 فَيُؤْفَقُهُمْ أَجُورُهُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ٥٦

т1убазабизе буго ва жеги ц1ик1к1инабизе буго. х1акъльунго
Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндие зулмучаг1и рокъуларев, гъезие г1азаб
гъабулев вуго.

Гъадинав Аллагъас мұммінзабазе зулму гъабуларо.

58. Гъал аварагзабазул къисаби я

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуе гъел рицуңел
руго хирияб Къуръаналъул аяталъун,
жиндиль щибго бат1улаб жо гъеч1еб ва
кинабго халкъалье абадиялъго нахъе хут1улеб т1орит1еллъун
бугеб.

ذَلِكَ نَتُوْعُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَتِ وَالْكِتَابِ

الْحَكِيمُ

59. Т1адег1анав Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
аск1об Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасул
мисал Адам аварагасул мисалалда
рельун буго: жинца гъев Адам عَلَيْهِ السَّلَامُ
х1аршалдаса гъавурав ва «Кун» абураб раг1и абуң ч1агояв
инсанлъун жив лъугъарав.

إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ

إِدَمٌ خَلَقَهُ وَمِنْ تُرَابٍ ثُرُّقَ إِلَهٌ وَّكُنْ فَيُكُونُ

60. Гъаб х1акъаб раг1и буго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
Г1исал جَلَّ جَلَلُهُ х1акъальуль дуда бицунеб. Мун шакдаруле
г1адамаздаса вук1унге.

الْحُقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونُ مِنْ

الْمُمْهَرِينَ

Яғудияз Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасда ва гъесул эбел Марьямида
г1унти1изарун рицуңел гъерсиял, бугътан лъолел харбаздаги божуге.
61. Духъе Къуръаналда жаниб
х1акъаб х1ужа бач1ун хадубги Г1исал
х1акъальуль дудехун къацандуле
г1адамал ругони, дуца гъезда абе
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Нуж рач1а
нижгун дандельизе: нильеца
ах1изе руго нижер васал ва нужер
vasal, нижер руччаби ва нужер руччаби ва нужерги нижерги
бихъиналги дандельизе руго. Цинги нильеца Аллагъасда
дуг1а гъабизе буго ва гъаризе буго гъереси бицунелазда
Аллагъасул цым бахъаги ва лаг1натги решт1аги абуң.

فَمَنْ حَاجَكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنْ أَعْلَمِ

فَقُلْ تَعَالَى نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ

وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَنَفْسَنَا وَنَفْسَكُمْ

نَتَهَلَّ فَنَجْعَلُ لَغْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَذِيْبِينَ

Гъаб аят решт1иналье г1илла (сабаб) бицана: Нажраналъул насраниял
Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммадихъе раг1ун Г1иса
аварагасул х1акъальуль къацандарааб мехалъ гъез абуңа: «Дуца
шай нижер Г1исада рогъоб балеб?»-абун. Аварагас абуңа: «Щиб жо
дица гъесда абураб?»-абун. Насранияз абуңа дуца гъесда лагъ вугин

абулеб бугоян абуна. Цинги аварагас ﷺ абуна: «бит1араб буго. Дица гъесул x1акъальуль абула. Аллагъасул лагъ вугин ва расулги вугин абуна. Насраниязул цым баҳъана ва дуца нижеда вихъизаве эмен гъеч1ого гъавурав чи абуна. Цинги Аллагъас аят решт1изабуна: «Х1акъльунго Г1исал мисал Адам аварагасул мисал буго» - абуна. (59-60 аята).

Аварагас ﷺ насраниял лаг1нат гъабун дуг1а гъабизе рач1аян ах1идал гъел ц1акъ х1инкъана ва гъез цоцазде абуна: «гъев аварагасулгун лаг1нат гъабуни нильер гъаб к1к1ал ц1а рек1ун бух1ила, ва нильер нахъе щивго чи хут1иларо. Цоги щибго жо гъеч1одай гъесул нильеда абизе?»-абун. Ай лаг1нат гъабич1ого цоги гъес абураб жо гъабила нильеца абураб маг1на буго гъаб раг1ияльуль. Аллагъассул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я нужеца исламияб дин босе, яги магъало (жизъят) къун нижгун ракълида ч1а, яги нужергун нижека рагъ гъабила»- абуна. Цинги гъел насраниял жизъят къезе мук1урлъана.

62. Х1акъльунго гъаб дуда бицараб
хабар x1акъаб, гъереси гъеч1еб къиса
буго цересел аварагзабазул ва гъезул
умматазул. Цоги щибго жиндие лагъльни
гъабулеб жоги гъеч1о цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурев. **Х1акъльунго гъев**
Аллагъ жиндир гуч бергъарав хан вуго ва жиндир мулкалъуль
тадбир гъабияльуль x1акимияв вуго.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصْصُ الْحُكْمُ وَمَا مِنْ إِلَهٍ
إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۚ

63. Цингиги гъел капураца иман лъолеб
гъеч1они ва жал x1акъаб диналдаса
руссани, x1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жинда
льялев вуго гъел пасальаби гъаруле къавмал ва жинца гъезие
гучаб г1азаб гъабизе бугевги вуго.

فَإِنْ تَوَلُّوا فَإِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ رُبُّ الْمَفْسِدِينَ ۚ

64. Дуца абе Мух1аммад ﷺ:
«Я гъал китабиял! (ягъудиял ва
насраниял) Нуж рач1а нижееги
нужееги бащадаб, x1акъаб калимаялда.
Гъеб калимаги: Нильеца лагъльни
гъабунгут1и буго цох1о Аллагъасе
جَلَّ جَلَلُهُ гурони ва Аллагъасе гъабулеб
г1ибадатальуль щибго жо г1ахъал
гъабун гут1иги буго. Ва Аллагъги живго тун нильеда гъоркъоса
ко г1адамал гъезие хъулухъ гъабулелльун ва лагъльни

فُلَيَّا أَهْلَ الْكِتَابَ تَعَاوَنُوا إِلَىٰ كَيْمَةِ
سَوَاعِدِ بَيْتَنَا وَبَيْتَكُمْ أَلَا تَبْغِيَ اللَّهُ
وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَخَذَ بَعْضُنَا عَبْدًا
أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلُّوْ فَقُولُوا
أَشَهَدُوْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ۖ

гъабулелльун ккунгут1иги буго.

Гъаб x1акъаб раг1иялда рач1инч1ого гъел китабиял дорехун руссун ч1ани, дуца абе Мух1аммад ﷺ: «Я китабияб ағыло! Нужеца нижее нуг1льи гъабе Аллагъасда аск1об ниж Аллагы қо гъавурал ва гъесул расулги рит1ухъ гъавурал, гъев Аллагъас г1ибадатти гъабулел рук1иналдалъун»- абун.

Ягъудиял ва насраниял жидер ах1баразе ва рагыбазе (диниял церехъаби) мут1иг1льулел рук1ана гъез x1алал гъабураб яги x1арам гъабураб жояльуль. Ай Аллагъас x1алал гъабураб x1арам гъабун, x1арам гъабураб x1алал гъабун. Гъаб мут1иг1льи гъабуге абулеб буго хирияв аварагас ﷺ ва гъеб мут1иг1льи ширк бугинги абулеб буго.

65. Я китабияб ағыло! Нуж щай

къацандулел Ибрагым ﷺ аварагасул

x1акъальуль, гъев хун хадуб гурони

Тавратги Инжилги решт1изабун гъеч1еб

мехаль. Нужеца бицуунеб жояльул

пикруго гъабулариш ва нужеда гъеб бич1ч1улариш?

Ягъудияз абулеб бук1ана Ибрагым авараг жидер диналда вугин абуn.

Насраниязги абулеб бук1ана Ибрагым жидер диналда вугин абуn.

Ибрагым аварагасда ва Мусада гъоркъоб азарго г1анаб сон буго.

Гъединго Мусадаги Г1исадаги гъоркъоб к1иазарго г1анаб сон буго.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَمْ تُحَاجُّوْنَ فِي إِبْرَاهِيمَ
وَمَا أَنْزَلْتُ أَنْزُرَتِهِ وَالْإِنْجِيلُ إِلَيْهِمْ
بَعْدَهُ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦﴾

66. Нуж къацандулел рук1аралани

нужеда жиб лъалеб жояльул бицун;

Масала Г1иса аврагасул заманаль

гъесул динальул бицун къацандизе

бегъилаан. Нуж щайха къацандулел

нужеда лъалареб жоги бицун? Гъеб иш ах1макъльи гъеч1иш?

Х1акъльунго Аллагы جَلَّ جَلَّهُمْ وَلِهِمْ بِهِمْ وَلِهِمْ بِهِمْ وَلِهِمْ بِهِمْ

вую жинда кинабго жояльул

x1акъикъат лъалев ва нуж руго Аллагъас лъазабураб жо гурони

нужеда лъаларел.

Жинда салам лъеяв Ибрагимил x1акъикъатти Аллагъасда лъала. Гъеб

x1акъикъат бицун т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُمْ абулеб буго:

67. Ибрагым авараг вук1инч1о

ягъудияв, яги насранияв. Х1акъльунго

Ибрагым ﷺ вук1ана киналго

бат1улал даниздасан вуссун цох1о

Аллагъасе мут1иг1льун, гъесие г1ибадат

هَأَنْتُ هَؤُلَاءِ حَجَجْتُ فِيمَا لَكُمْ
بِهِ عِلْمٌ فَلَمْ تُحَاجُّوْنَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ
بِهِ عِلْمٌ وَلَهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَفْعُدُ يَا وَلَا نَصْرَارِيَّ
وَلِكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾

гъабулевльун. Ва Гьев Ибрагым авараг жидеца ширк гъабулел г1адамаздасаги вук1инч1о.

68. Бишунго Ибрагьимил ағылуялъул
рук1ине рекъарал руго жиндир
заманаяль Аллагъасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман
льян Ибрагьимида нахърильъарал
г1адамал, гъав Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагги ва гъав аварагасда
иман лъурал г1адамалги. Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ жиндие
муъминзаби рокъулев, гъезие квер бакъулев, гъезул умурал
бит1ун ккезарулев вуго.

إِنَّ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَأْتِيهِم مَّا لَبَّيْدُهُمْ فَهُنَّ
الظَّاهِرُونَ الَّذِينَ إِيمَانُهُمْ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾

69. Китабияб ағылуялъул цо
къоқъаяль бокъун буго нуж х1акъаб
нуждаса къосизаризе ва нуждада абулеб
буго ягъудиязул дин босе абун. Ва
амма гъез жидерго напсал руго къосизарулел: гъадина
бат1улаб жоялда хъул лъун. Ва гъезда гъеб иш гъадин
бук1инги лъалеб гъеч1о.

وَدَتْ طَلِيقَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْيَضْلُونَ كُنْجِ
وَمَا يُضْلَلُونَ إِلَّا أَنفُسُهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾

70. Я китабияб ағылу! Нужеца щай
инкар ккколеб Аллагъасул аятазда,
нужеца гъаб Къуръан х1акъаб
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ калам бук1иналье
нуг1льиги гъабулеб бук1адго? Нужеда гъеб лъалеб бук1адго.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَمْ تَكُنُوا بِغَايَاتِ اللَّهِ
وَأَنْتُمْ شَهِدُونَ ﴿٧٠﴾

71. Я китабияб ағылу! Нужеца х1акъаб
жо бат1улаб жогун щай жубазабулеб?
Нужеца х1акъаб жоги щай бахчулеб,
нужеда гъеб х1акъаб бук1инги лъалеб
бук1адго?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَمْ تَلِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَطْلِيِّ
وَتَكْمُلُونَ الْحَقَّ وَلَا تَنْهَمُّ قَاعِدَوْنَ ﴿٧١﴾

Нужеда решт1изарунал т1ахъал щай хисизарулел: гъель т1ахъаздаса
нужее бокъич1еб жо бахчун ва нужее бокъараб жо гъель т1ахъазде т1аде
жубан. Нужеца Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасул сипатал щай рахчулел,
нужеда гъев х1акъав авараг вук1инги лъалеб бук1адго?

72. Китабиязул цо къоқъаяль жидер
гъалмагъазбазде абуна: нужеца
Мух1аммада صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъурал
г1адамазда решт1изабураб Къуръаналда
иман лъе къояльул авалалда (радал
г1ужаль). Цинги нужеца иманлыун бук1арааб жоялда инкар ккве
къояльул ахиралда. Цинги гъель муъминзаби жудер динальуль

وَقَالَتْ طَلِيقَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِيمَانُ
بِالَّذِي أَنْزَلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ

وَأَنْكَرُوا إِيمَانَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٧٢﴾

шакдаризе ва гъелдаса руссизе абуни.

73. Ягъудияз цоцаздехун абубел буго: «Нуж божуге нужер диналда ругезда гурони; балъгольги бицунге, нуж х1алхъон, рекъонги рукъунге, ягъудиял гурел цогидал г1адамаздехун»-абун. Дуца абе

Мух1аммад : صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

т1орит1ел ва бит1араb нух Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ т1орит1ел буго.

Ягъудиязе бокъухъен гъеч1о иш. Мұыминзаби х1акъаб нұхда т1орит1иги Аллагъасул иш буго, киг1анго ягъудиязе риханиги.

Цогиги ягъудияз цоцазде абубел буго: «Нуж божуге цоги чиясе авраглъи къуна абуни ва Бет1ергъянасда цере щведал нужеда къацандулев чи вук1инин абуни». Ай нужер дин бицун бит1араb ва лъик1аб буго, нужер диналда нахъвильльярав чи гурони авараглъун къабул гъавуге, гъев рит1ухъги гъавуге ва гъесда нахъги рильтъунге. Дуца абе Мух1аммад : صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «Кинабго хиралъи ва т1ок1льи Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ кодоб буго ва гъеб жиндие бокъарав чиясе къола. Х1акъульунго т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндир рах1матал г1ат1идав, жинда кинабго жо лъалев вуго, хиралъи-т1ок1льи лъие къелебги лъалев вуго»-абун.

74. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндие бокъарав чи хас гъавула жиндир рах1маталда, ва авараглъиялда. Т1адег1анав Аллагъ жиндир хиралъи, т1ок1льи ц1акъ к1удияв вуго: жиндие г1орхъи гъеч1еб ва жиб нахъч1валареб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ц1об- рах1мат.

75. Китабияб ағылулъун ругел ягъудиязул цо г1адамал руго жидеда г1емераб хазина божизабун таниги гъеб хазина духъ т1ад буссизабулел. Гъель руго аварагасда иман лъурал Г1абдулагъ ибнү Салам رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ г1адал г1адамал. Гъав Г1абдуллагъыхъе цо къурайшияс азарго месед къун буқ1ана.

Гъеб месед Къурайшияс т1алаб гъабураб мекалъ Г1абдуллагъица гъесухъе къуна.

Ва гъездаса руго цоги г1адамал, жидехъе цох1о динар къун бугониги

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبَعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ
الْهُدَىٰ هُدَىٰ اللَّهُ أَنَّ يُؤْتَنَ أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ
أُوْحَىٰ جُوْكُوكُ عَنْ رَبِّكُوكُ قُلْ إِنَّ الْعَصْلَى بِيَدِ اللَّهِ
وَيُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلَيْهِ ۱۷

يَخْصُصُ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ دُوَّلُ الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ ۱۸

*وَمَنْ أَهَلَ الْكَيْتَبَ مِنْ إِنْ تَأْمَنْهُ يُقْنَطِلُ
يُؤْدِي إِلَيْكَ وَمَنْ مِنْ إِنْ تَأْمَنْهُ يُدِينَارِ لَا
يُؤْدِي إِلَيْكَ إِلَّا مَادَمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِيلَ
بِإِنْهُمْ قَاتُلُو لَيْسَ عَيَّنَاهُ فِي الْأَمْمَيْنَ سَيِّلُ
وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذَبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۱۹

гъеб нахъе къоларел, гъеб динар нахъе къезег1ан мун гъесда т1ад ч1ун гурони. Гъедин божилың гъабураб жо нахъе къунгут1иялье г1иллаги буго гъез абулеб бук1ин нижеда т1адаб гъеч1ин гъел уммиял г1арабазул аманат т1убазе» – абун.

Ягъудиязулың ч1ух1и бук1ана. «Ниж Аллагъасул лъимал руго ва гъесие рокъулел чаг1иги руго, цогидаб халкъ нижер лагъзал руго. Гъел нижер лагъздерил боц1и кванараб мехаль нижеда рец1ел бук1уларо»-ян абулаан гъез. Цоги гъез абулаан: «Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нижее х1алал гъабун буго нижер диналда хилипъярал г1адамазул боц1и»–абун.

Гъедин Аллагъасда г1унт1изабун, гъесул ц1ар гъоркъоб ккун гъез гъереси бицуунеб буго, гъезда лъялебги бук1аго жидеца гъереси бицуунеб бук1ин. Ягъудияз абураб мехаль:

«Нижеда т1адаб гъеч1о уммиял г1адамазул аманат т1убазе» – абун, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: гъереси бицуунеб буго Аллагъасул тушбабаз. Жагъилияб заманаяль бук1араб кинабго жо дир х1ам1азда гъоркъ буго (ай гъеб к1очон тараф буго), аманатал хут1изег1ан. Гъеб аманат т1убазе кколя лъик1ав чиясул бугониги, квешав чиясул бугониги»–абун. Х1адис ибнү аби Х1атимица бицана.

76. Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго: «гъел ягъудияз абухъин гъеч1о иш, жидеца аманат т1убач1езе

мунағы-х1акъ бук1ине буго. **Ва амма**

жидеца аманат ва къот1и т1убарал, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъун гъевги рит1ухъ гъувурал, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъун х1арамаб жоги тарал, х1акъльунго т1адег1анав Аллагъ гъал г1адамал жиндие рокъулев вую ва жинца гъел хира гъарулевги вую.

77. Аллагъасе гъабураб къот1иги хвезабун, Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг рит1ухъ гъавизе ва гъесда нахърильльине, гъересиял гъялги гъедун, гъелда данде (гъеб бичун) ц1акъ х1акъираб, дагъаб дунялалъул боц1и босарал

г1адамал, гъел руго жиде ахираталда шибго лъик1льияльуул бут1а гъеч1ел ва Аллагъасул гурх1ел-рах1муги гъеч1ел. Гъазда къиямасеб къояль Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ к1альяларо ва валагъуларо.

Жидер хъубал мунағыазул гъираздаса гъел рац1ц1адги гъаруларо.

بَلَى مَنْ أَوْفَ بِعَهْدِهِ وَأَنْقَى فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُتَّقِينَ

(٧٦)

إِنَّ الَّذِينَ يَشْرُكُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ
ثُمَّنَاقِلُّا أُولَئِكَ لَا خَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
وَلَا يَكُلُّهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ
الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكَّى هُمْ وَلَا هُمْ عَذَابَ الْيَمِّ

(٧٧)

Гъал г1адамазе ц1акъ жинца унтизабулеб г1азабги буқ1ине буго.

78. Х1акъльунго ягъудиязул цо къокъя
буго жидеца Аллагъасул калам Таврат
ц1алуплеб мехаль жидер маң1аздаљун
Тавраталда гъеч1еб жо ц1алуплеб,
г1адамазда рак1алде ккезе гъеб
Аллагъасул калам бугин абуни.

Раг1аби хисизарун, маг1на мекъи гъабун,
Аллагъасул рещт1изабураб х1алалъ,
гъесул мурадалда теч1ого, жиде бокъараб маг1наялде сверизабулеб
буго гъеб къокъаяль Таврат.

Цинги гъеб Аллагъасул калам бугоян абулеб буго, амма гъеб
жо Аллагъасул калам гъеч1о. Гъаб жидеца ц1алуплеб жо
Аллагъасдаса бач1араб бугин абулеб буго, гъесдаса бач1арабги
гъеч1еб х1алалъ гъез ц1алуплеб жо. Аллагъасул ц1ар гъоркъоб
ккун, гъесде г1унт1изабун гъереси бицуунеб буго ягъудияз ва гъезда
якъинго лъалебги буқ1аго жидеца гъабулеб иш ц1акъ к1удияб зулму
ва купру буқ1ин.

Гъал ягъудиязул бишунго к1удияб мунағъ ва гъезул г1адат билълараб
к1иго жо бицана гъал аятазда жаниб: Х1арамаб, бат1улаб нухалда
г1адамазул боц1и кванай ва Аллагъасул калам хисизаби. Гъельул
мекъаб маг1на гъаби, Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасул сипатал
г1адамаздаса рахчи. Гъал мунағъал руго ягъудиязда Аллагъасул
цичин баҳъиналье сабабльун ругел.

Жинда Аллагъ разияльяяв Ибнуг1аббасида цо чияс абуна: ниж
гъазаваталда ругеб мехаль нижее квен гъабизе жизят къолел
г1адамазул (магъало т1ад къот1ун, божи гъабун тарај ягъудиял) чахъу
яги г1анк1аби рачуна абуни. Ибнуг1аббасица رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ
абуна:

«Гъеб жојлда ўибха нужсеца абулеб?» - абуни. Дов чияс абуна нижсеца
гъельул к1вар гъабуларин ва гъеб нижее х1алалаб бугин абулян» –
абуни. Ибнуг1аббасица رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ
абуна: «Гъеб rag1и буго ягъудияз абулеб,
г1адамазул боц1и х1арамаб нухалда кваналеб мехаль. Жизят къун
хадуб гъел г1адамазул боц1и нужее х1алалъуларо, гъез рак1 разильун
нужее къураб жо гурони» – абуни.

79. Жиндихъе Аллагъасул t1ехъ
куурав, г1елму-г1акълуги куурав,
аварагълиги куурав чияс г1адамазда
абуларо ва абизе рак1алдеги щоларо:

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا لَّوْلَدُنَ الْيَسِنَتُهُ
بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ
وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ
عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى
اللَّهِ الْكَذِبُ وَهُمْ بِعَالَمُونَ

(٧٨)

مَا كَانَ لِشَرِّيْأَنْ يُؤْتِيْهُ اللَّهُ الْكِتَابَ
وَلَكُلُّ حَكْمٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ ثُمَّ يَقُولُ لِلنَّاسِ كُلُّهُمْ
عَبَادٌ لِّمَنْ دُونَ اللَّهِ وَلَكِنْ كُلُّهُمْ

нужеца Аллагыги живго тун, гъесие гъабулеб г1адин дие лагъльи гъабе-абун.

Авараг вуго Аллагыасдаги г1адамаздаги гъоркъов вугев чапар, гъезда Аллагыасе г1ибадат гъабулеб къаг1ида малъулев ва гъел Аллагыасде ах1улев. Аварагас г1адамазда абула: «Нуж рук1а раббанионал, г1алимзабильун, х1акимзабильун, х1алимзабильун рук1а, Аллагыасе мут1иг1ал ва гъесие купру-ширкалдаса г1ибадат бац1ц1ад гъабулел. Нужеда лъараб Аллагыасул جَلَّ جَلَّ калам г1адамазда малъулелльун рук1а ва гъеб нужеца лъазабулелти рук1а»-абун.

80. Ва гъев аврагас нужеда амру гъабуларо
нужеца малаикаби ва аврагзаби
алағызабильун ккве абуна.

Аллагыас аврагасда т1ад къараб бишунго
к1вар бугеб амру бук1уна Аллагы جَلَّ جَلَّ цо
гъави ва гъесие г1ибадат бац1ц1ад гъаби. Аллагыасда инкар ккве
ва гъев цо вук1иналда капурлье абуна амру гъаби кин рекъолеб
аврагасда, гъес иманалдеги ах1ун, нуж исламияб диналда жанир
льугъун ругеб мехаль.

81. Нужеца рак1алде щвездабе ва
пикру гъабе, я гъаб китабияб ағылу,
Т1адег1анав Аллагыас جَلَّ جَلَّ киналго
аврагзабаздаса къот1и босараб
г1ужальул: «нужехъе авраглыги къун
бук1ун, т1ехъги решт1изабун бук1ун
цинги нужеда т1аде Аллагыасул расул
вач1араб мехаль, нужехъ бугеб т1ехъ
рит1ухъ гъабулев ва нужер авраглыги
рит1ухъ гъабулев, нужеца гъев
аврагасда иман лъе ва гъесие квербакъи гъабе» – абуна.

Цинги Аллагыас جَلَّ جَلَّ гъел аврагзабазда абуна мух1канлы т1алаб
гъабун: «Нуж мук1урал ругиц гъаб къот1иялье ва нужеца гъеб т1аде
босулиш?» – абуна. Аварагзабаз абуна ниж мук1урал ругоян абуна.
Аллагыас жегиги гъезда абуна: «Нужеца цоңазе раг1ун ва цоңазда
цебе нуг1льи гъабе гъаб мух1канаб къот1и босиялье. Дунги вуго
нужгун цадахъ гъаб къот1иялье нуг1льи гъабулев» – абуна.

82. Гъаб мух1канаб къот1и босун хадуб
гъеб къот1и хвезабурал ва гъелда
хилипльярал г1адамал Аллагыасе

رَبِّنَا يَعْلَمُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ
الْكِتَابُ وَمِمَّا كُنْتُمْ تَدْرِسُونَ

إِذَا نَسِيْتُمْ مُسْلِمُونَ

وَلَا أَخْدَدَ اللَّهَ مِيقَاتِ النَّبِيِّنَ لَمَّا آتَيْتُكُمْ مِنْ
كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ شُرِجَاءٌ كُمْ رَسُولٌ
مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَمْ تُؤْمِنُ بِهِ
وَلَئِنْصُرُونَهُ وَقَالَ أَفَقَرْتُمْ وَلَخَدَّتُمْ عَلَى
ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَفَرِنَا قَالَ فَأَشَهَدُوا
وَأَنَّ مَعَكُمْ مَنْ الشَّهِيدُونَ

(٨٠)

فَمَنْ تَوَلَّ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

(٨١)

мут1иг1льиялдаса рахъарал пасикъ заби руго.

Т1адег1анав Аллагъас عَلَيْهِ الْكَلَامُ Адам جَلَّ جَلَالُهُ аварагасдаса байбихъун, хадур ругел аварагзабазул щивасдаса къот1и босана: живги ч1аго вук1ун т1аде Аллагъасул х1акъав авараг вач1ани, гъесда нахърильльизе ва гъесие квербакъизе. Гъединто аварагзабаздаса къот1и босана цоцазе квербакъулелльун рук1инеги.

Г1али رَحْمَةً لِّلَّهِ عَنْهُ асх1абас ва Ибнуг1аббасица абуна: Т1адег1анав Аллагъас цониги авараг вит1ич1о, жиндаса къот1и босун гурони: жив ч1аго вук1аго Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вит1ани гъесда нахъвилльине ва гъесие квербакъизе. Ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ аварагзабазда амру гъабуна гъез жидер умматаздасаги босе абуn гъединаб къот1и.

Аллагъ разильяяв Жабир асх1абасдаса х1адис бицана: Аллагъасул расулас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна:

«Нужецаكتабияб агъдуялда щибго жо гъикъуге: жалго къосаралги рук1аго гъез нүжс бит1араb нухда т1орит1уларо. Гъез бицунеб жсоялда г1енеккани нужеца я х1акъаб жо гъереси гъабизе буго яги бат1улаб жо рит1ухъаблъун гъабизе буго» – абуn. Х1адис Абуяг1лаца бицана.

Цоги х1адисалда буго: «*Musa авараг ва G1isa авараг ч1аго рук1аралани гъезие рес букинч1о диди нахъ рильтъинч1ого*» – абуn. Х1адис Абуяг1лаца бицана.

Гъаб аяталдаса ва гъал х1адисаздаса бич1ч1улеb жо буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв. Мух1аммад авараг вит1аралдаса нахъе цебехун букинч1о диди нахъ рильтъинч1ого. Киналго диназул х1укму Къуръаналда жаниб буго ва киналго аварагзабазе къураб х1икмат: г1елму, г1акълу Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасе къун буго. Гъев хирияв Мух1аммадил умматльун ниль ратиги жинда щукро гъабун г1олареб к1удияб ниг1мат буго ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ц1обрах1матти буго.

83. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ динги рехун

тун; жиb босун авараг вач1араb, ва
жиндалъун т1ехъги решт1изабураб,
цоги диниш бокъун бугеб гъал ягъудиязе.

Т1адег1анав Аллагъас мут1иг1аб буго

зобал ракъазда жаниб бугебшинаб жо. Цоял рак1 разильун,
бокъун мут1иг1льярал руго, цогидал рак1 разильич1ого
мут1иг1льярал руго. Ахир кинабго халкъ Аллагъасде

أَفَغَيَرَ دِينُ اللَّهِ يَبْعُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ
فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا
وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ



буссинабулебги буго: х1исаб мизан гъабизе ва жазай гъабизе.

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ рак1 разильун мут1иг1льярал руго мутьинзаби: жидеца рак1ал Аллагъасухъе курал ва гъесул х1укмуюлда разильярал. Капурчиги мут1иг1льула Аллагъасе, жиндие гъеб мут1иг1льи бокун гъеч1ого, Аллагъасул гуч бихъун, гъесул х1алк1олъиги ва ханльиги бихъун: щивго чиясе данде ч1езе к1олареб ва жинда хилиппи гъабизе к1олареб. Гъал капурзабазул мут1иг1льи бук1ула гъеб мут1иг1льяйль щибго мунпаг1ат гъабулареб г1ужаль: жидеда хвел т1аде щвей якынлъяраб мехалъ, цинги ахираталда х1исабалъе раҳъизарураб мехалъги.

84. Дуца абе Мухаммад ﷺ, **ва**
дур умматальул мутьинзабацаги
абе: «Нижеца Аллагъасда иман
льуна ва нижеда решт1изабураб
Къуръаналдаги иман лъуна ва
ниж мут1иг1льун нахърильльана.
Гъединго нижеца иман лъуна
Ибрагым аварагасда решт1изабураб,
Исмаг1илида ва исх1акъида ва Яг1къубида решт1изабураб
жоялдаги:

гъезухъе курал т1ахъазда ва гъезда вах1ью гъабун, илгъам гъабун, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ лъазабураб жоялдаги.

Бануисраилазул Яг1къуб عليه السلام аварагасдаса т1ибит1араф къибилальул аварагзабазда решт1изабураб жоялдаги иман лъуна нижеца, Муса عليه السلام аварагасухъе кураб Тавраталда ва Г1иса аварагасехъе кураб Инжилалдаги иман лъуна. Ва цогидал киналго аварагзабаздаги, гъезухъе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кураб жоялдаги иман лъуна. Гъал аварагзабазда гъоркъоб нижеца щибго бат1алъи гъабуларо. Нижее Аллагъасул рахъалъан бугеб жо кинабго х1акъаб буго, **ва ниж гъев Аллагъасе мут1иг1льун гъесул амруялда нахърильльярал руго»-абун.** Ниж гъев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цох1огояв Халикъ вук1иналда ва жив гуресе г1ибадат гъабун бегъуларев маг1буд вук1иналда рак1 ч1арал руго.

85. Мухаммад ﷺ авараг вит1ун
Аллагъас кинабго халкъалда т1адабльун
гъабураб исламияб динги рехун тун, цоги
дин гъабулел г1адамазул дин Аллагъас
Жَلَّ جَلَالُهُ кидаго къабул гъабуларо. Гъедин цоги дин гъабулев чи вуго

قُلْ إِمَّا مَنِ اتَّلَّهُ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَمَا أَنْزَلَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ
وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ
وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نَفْرَقُ بَيْنَ أَحَدٍ
مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٥﴾

жив ахираталда ч1ового хут1улев:

жиндер гъабураб г1амал г1адада холев ва ахираталда жужах1алда вук1унев.

86. Аллагъас бит1араб диналда кин т1обит1улеб иман лъунги рук1ун хадур иман лъеялдаса руссарал ва жицела инкарги ккурал г1адамал. жидеда якъинго лъарал Мух1аммад ﷺ х1акъав авараг вук1ин, гъесул сипатал

Инжил-Тавраталда рук1ун. Ва гъев х1акъав авараг вук1иналда т1орит1ел гъабулел баянал х1ужаби ва муг1жизатал жиdexъ рабчун рук1ун.

Х1акъльунго Аллагъас ﷺ жидерго напсазе зулму гъабулеб къавм бит1араб нухда ва баҳъибуғольиялда раҷунаро ва гъезие тавпикъиги гъабуларо: гъез бокъун, лъан х1акъаб жоялда инкар ккун бугельүул.

Х1асанул Басрияс абуна: гъаб аят решт1изабуна ягъудиязул ва насраниязул х1акъальуль, жидеда Мух1адил ﷺ сипатал Инжил-Тавраталда рихъарал, гъелда иман лъун божун рук1арал ва г1адамаздаги гъеб х1акъаб жо бугоян нуг1льи гъабун бицунел рук1арал, цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг жидер къавмаздаса гъеч1ого, г1арабаздаса вук1иналь, гъезда х1алхъубльи гъабун жицела аварагасда иман лъеялда инкар гъабурал ва цебеккун иман лъеялдаса руссун капурлъарал-абун.

87. Гъаб г1амал гъабурал г1адамазе бугеб жазаъ буго жидес T1адег1анав Аллагъасул, хириял малаикзбазул ва кинабго халқъальуль наг1ана бук1ин.

Аллагъасул рах1маталдаса рик1к1ад гъарурал рук1ин.

Аллагъас рик1к1ад гъарурал нильецағи рик1к1ад гъаризе т1адаб буқ1уна ва исламияб диналда раҷ1инч1ел куфру-ширкальуль ағылу бусурбазе гъудулзабильун бегъуларо. Гъезулгун кинабг1аги рокъа-хинли бегъуларо, гъезул хъвада-ч1вади, рет1ел-хъит берцин бихъун, гъельда нахърилълине бегъуларо. Гъель капурзабазе бусурбаби х1елун, г1одорег1анльизе бегъуларо, гъезул х1алт1ухъянлъун вук1инеги бегъуларо.

Шарғ1алда изну къураб жо буго капурзабигун даран-базар гъаби. Нильгун ракълида ругеб мекалъ мадугъаллъялъул х1акъ ц1уни

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا وَأَعْدَدَ لِيَعْنَزِهِ وَشَهَدُوا أَنَّ الْمَسْوُلَ حَقٌّ وَجَاءَهُمْ أَبْيَنْتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ٨٦

ва Аллагъасул лагъзал рук1ин х1исабалда гъезие зулму, инжитльи тъабунгут1и. Шарг1алда ч1вазе изну курал инсанасе заралиял рух1чагольбазецин зулму, инжитльи гъабизе х1арамаб буго. Аллагъас хира гъабун вижарав инсан жинца г1одовег1ан гъави Аллагъас жив г1одовег1ан гъавиялье сабабльун бук1уна.

Бусурбазулгун ракълида гъеч1ел, нильедехун квешаб бербалагъи бугел ва бусурбабиги гъезул ракъалги асирлъиялда ккун ругел капурзабазул х1укму бат1ияб буго. Гъезда абула х1арбиял абуни. Нильеда жидеца рагъ лъзабурал ва нильеца гъездаги рагъ лъзабурал.

Гъель капурзаби руго нильер динальул тушбаби, Аллагъасулги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ тушбабиги руго, гъалдаги т1аде зулмучаг1и руго ва Аллагъасул дин ракъалдаса т1аг1изабиялье г1оло х1алт1улел руго. Гъазул зулму т1аса рехизе, гъазул лагъльтиялдаса рахъизе ва гъель Аллагъас жидее х1укму гъабураб инжитльиялда ва г1одорег1антиялда ккезаризе ургъизе ва х1алт1изе т1адаб буго кинавго бусурманчиясда.

88. Даимго рук1инельун жужах1алда خَلِيلِينَ فِيهَا الْيَحْفَفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ
льугъизарула Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **гъал** وَلَا هُمْ يُنَظَّرُونَ ۚ
церехун рицарал капурзаби. Гъездаса
г1азабги бигъа гъабуларо. Ва гъель г1азаб
гъабич1ого нахъе рахъунги толаро:

тавбу гъабизе абуни, лъик1аб г1амал гъабизе абуни. Гъеб ахиратальул руқъ г1амал гъабулеb руқъ гъеч1о, гъениб жазаъ гъабула ва гъеб жазаалдаса щивго чи ворч1уларо.

89. Кинниги жидер гъалат1 бич1ч1ун, إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا
жал рек1екъльун, тавбу гъабун гъеб فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ تَّحِيمُ ۖ
купруялдаса руссарал ва жидеца
льик1аб г1амалги гъабурал г1адамазул
Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **тавбу къабул гъабула. Х1акъльунго Аллагъ жинца**
мунағъал чурулев ва жив гурх1улев вуго.

90. Ваamma жидеца иман лъун бук1ун إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ شَعَّ أَذَادُوا
хадуб жал капурльярал, цинги жегиги كُفَّارًا لَّنْ تُقْبَلَ تَوْبَهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ
купруялъуль ц1ик1к1арал,- гъал الْضَّالُّونَ ۖ
г1адамазул тавбу Аллагъас къабул
гъабуларо ва гъель ц1акъ къосарал ва
мекъи ккарап г1адамал руго.

Гъаб аят решт1изабуна ягъудиязул х1акъальуль, жидеца Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасда иман лъун рук1арал. Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг вач1араb мекхаль гъесда инкар ккурал, хадуб Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вач1араb

мехаль гъесда ц1акъго инкар ккун, купруялда т1ад ч1арал.

Абубакар ал-Базарица Ибнуг1аббасидаса رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ بِقَرْبَارَبِ الْأَدِيسَالْدَةِ бицараб х1адисалда буго: «Цо къавм исламалда бач1ун хадуб муртадлъана. Цингиги тавбо гъабун исламалда рач1ана, ва гъелда хадурги муртадлъана. Гъезул х1акъальуль аварагасда صَلَوةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَامٌ бициндад, Аллагъас جَلَّ جَلَلُه гъаб аят рецпт1изабуна (90 аят).

91. Х1акъльунго Жидеца Аллагъасда ва аварагзабазда инкар гъабурал г1адамал, гъеб инкаралда рук1адго жалги хварал, гъал г1адамазул тавбо Аллагъас къабул гъабуларо. Жал г1азабалдаса хвасар гъаризе абуң гъаб дунял ц1ураб месед гъез къуниги гъебги босуларо. Гъал г1адамал руго жидее ц1акъ унтизабулеб г1азаб бук1унел, ва жидее квербакъуlev щивго чиги вук1унарел.

Жинда Аллагъ разильяяв Анас асх1абасдаса х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Къиямасеб къояль жусужах1алда вугев чо чиясда Аллагъас جَلَّ جَلَلُه гъикъула нагагъ дунялалда бугеб щинаб бечельи дур бук1арабани, гъеб къезе бук1анищ дуца гъаб г1азаб т1аса босаральухъ? – абуң. Гъес абула къезе бук1анаян абуң. Цинги Аллагъас абула: «Мун ч1аго вугеб мехаль ц1акъ дагъаб жо бокъун бук1ана дие дудаса: мун Адамил гъодинив зарралъун вугеб мехальго дица дудаса къот1и босун бук1ана дуца дие г1ибадат гъабизе ва гъеб г1ибадаталъуль щиго жо г1ахъал гъабич1ого бук1изе. Мун ч1еч1о дидахун ширк гъабун гурони» – абуң. Х1адис имам Муслимица бицана.

92. Нуж дунялалъул лъик1льиялда ва ахираталъул алжаналдаги щоларо, бишунго нужеे бокъулеб жо Аллагъ разильи т1алаб гъабун лъик1аб нухда напакъаде къун гурони. Нужена щиб жо напакъаде къуниги, гъеб бихъулев, лъалев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَلُه.

Аллагъасул нухда къураб лъик1аб жо нужеे ахираталда хазиналъун батизе буго.

Напакъаде къей абураб раг1ияльул маг1на буго: боц1и-мал харж (расход) гъаби. Гъеб напакъа паризаяб бук1уна лъимал хъизаналъе къолеб, херал эбел-имсue къолеб г1адаб. Суннатағи бук1уна Аллагъасе г1оло къолеб. Гъаб аяталда жаниб бицен гъабулеб суннатағи напакъа буго.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَا لَهُمْ كُفَّارٌ
فَلَن يُفْعَلَ مِنْ أَحَدٍ هُمْ مِنْ أَلْأَرْضِ
ذَهَبَتْ أَلْوَانُ أَفْتَدَى بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ
الْيَوْمُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَصِيرٍ

﴿٩١﴾

لَن تَنَأِ إِلَّا لِلَّهِ حَنَّ تُنْفَقُوا مِمَّا تَحْكُمُونَ
وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

﴿٩٢﴾

Имам Ахмадица Анас ибнү Маликидаса х1адис бицана: Аңсаразул Абут1алх1ат رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَامٌ асх1аб вук1ана Мадинаялда бищун бечедал г1адамаздаса. Гъесие бищун бокъулеб жо буқ1ана масжидалда аск1об бугеб берцинаб ах. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг лъугъунаг1ан цо-ко мехаль гъеб ахикье ва гъениб бугеб т1аг1ам лъик1аб лъинги гъекъолаан.

Гъаб аят решт1изабун хадуб Абут1алх1ат رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَامٌ вач1ана аварагасухъе ва гъес абуна:

«Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ ابْعَلَبْ بُوْغُو نُجْسَئَا بِيْشُون بُوكُولَبْ جَسْ жо Аллагъасе *г1оло* къеян абуна. Бищун дие бокъулеб жо гъаб ах буго ва дица гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ нухда къуна. Дуца дуего бокъухъин *г1адлу* гъабе я расуллугъаз صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъеб ахалъул»-абун. (х1адис къокъ гъабуна). Х1адис имам Муслимица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1умарасх1абасги абуна: «Я расуллугъаз صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Бищунго дие хирияб боц1и буго хайбаралъул ракъалдаса дие щварааб бут1а (гъанимат бикъун щварааб). Щибжо гъабеян дуца дида амру гъабулеб гъеб ракъалье?» – абуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуца ракъ дуего те ва т1ад бижсараб тихъ Аллагъасул нухда садакъаде малъе» – абуна. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

93. Кинабго т1аг1ам Бануисраилазе
х1алалаб бук1ана, Яг1къубица عَلَيْهِ السَّلَامُ
жиндириг о напсалъе х1арам гъабураб жо
хут1изег1ан.

Гъеб варанидул гъан ва рахъ бук1ана.

Жинда бугеб цо унтиялье дару лъугъани

Яг1къубица عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасе къот1и

гъабун бук1ана варанидул гъан ва рахъ кваналаро абуна. **Гъаб кинабго т1аг1ам х1алалаб бук1ин Таврат решт1инелде цебе бук1ана.**

Таврат решт1ун хадуб цо-ко жо х1арам гъабуна бануисраилазе, гъез гъарурал мунағъазде данде жазаъльун. **Дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:** «гъаб амру гъадин батич1они нуж Тавратги босун рач1а ва нужеца гъеб ц1але, нуж бит1араб жо бицуулел ратани»-абун.

94. Гъадинаб баянаб х1ужа бач1ун хадубги

Аллагъасда جَلَّ جَلَّ г1унт1изабун гъереси

бицуунел г1адамал, гъел руго жидер

зулмучилъи ва Аллагъасдаса нечон гут1и

г1орхъольян борч1арап г1адамал.

95. Дуца гъел ягъудиязда абе Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Аллагъ жинца бит1араб

*كُلُّ الْطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِتَفْتَحُ

إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ

مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التُّورَةُ قُلْ فَأَتُؤْمِنُ بِالْتُّورَةِ

فَاتَّلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَدِيقِينَ ﴿٤٦﴾

فَمَنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْأَكْذَبَ مِنْ بَعْدِ

ذَلِكَ قَوْلُكَ إِنْ هُمْ الظَّالِمُونَ ﴿٤٧﴾

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

فَلَمْ يَكُنْ أَنَا مُنَاهِيًّا عَنِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٨﴾

бициунев вуго, нуж Ибрагымнил
диналда нахърильъя ва бат1улал
диналги рехун те. Гъев **Ибрагым** عليه السلام
авараг мушриказдаса **вук1инч1о»-абун.**

Яғыудиязги насраниязги абухъин гъезул диназда вук1инч1о ва гъез
гъабулеб ширк гъабулевги вук1инч1о.

96. X1акъльунго Т1адег1анав Аллагъасе
г1адамаз г1ибадат гъабизе т1оцебе
ракъалда т1ад бараб рукъ буго **Макка**
шагъаралда бугеб **Каг1ба** рукъ. **Ц1акъ**

баракат бугеб буго гъеб рукъ, жинда x1аж ва г1умра гъабулел
г1адамазе. Т1олго дунялалда ругел мұмминзабазе **т1орит1ел ва**
x1акъаб динальул аслуги буго, ва гъезул къиблаги буго.

97. Гъеб каг1ба рукъ ва гъелда сверун
буgeb масжидул x1арам жидель
г1емерал г1аламатал ва **x1ужжаби** ругел
руго жиб цогидал масжидаздаса хирияб
бук1иналде т1орит1ел гъабулел. **Гъениб**
Ибрагымнил макъамги буго.

Биххун бук1араф Каг1ба рукъ ц1и гъабун
балеб мехаль Ибрагым авараг жинда т1ад вахъун ч1ун вук1араф
гамач1 буго гъеб. Гъев Ибрагым عليه السلام жинда т1ад вук1адго жиб
эхедеги борхулеб бук1араф къед борхалъараф мехаль, жиб г1одобеги
бач1унеб бук1араф г1одоса цоги гамач1 босизе. Жинда т1ад Ибрагым
аварагасул x1ат1ил лъалк1ги хут1ун бугеб.

Гъединго зам-зам лъин буго жиндиль баракат бугеб ва унта базе
дарманльун бугеб. Сафа ва Мавра абураб к1иго мег1ер буго жиб
к1иялдаго гъоркъоб x1ажизабаца саг1ю гъабулеб (жал хъгадулеб).
X1ажарул асвадги буго каг1ба рукъалъул къадалье лъун бугеб.

Аллагъас абулеб буго: «**Маккаялъул x1арамалда жанив лъугъарав**
чи жив божаравлъун вук1уна» – абун. Цебего замана ялдаса каг1ба
рукъалда жаниб ва аск1об би г1одоб т1олеб бук1инч1о ва түщманас
түщманас даса рец1елги босулеб бук1инч1о. **Ва киналго бусурбабада**
г1умруялда жаниб цо нухаль т1ад гъабун буго Каг1ба рукъалда
x1аж гъабизе, гъенив ине рес бугев чиясда нухальул рахъальян.
Рек1унеб жо бук1ун, нухда x1ажалъулеб квен-t1ex, г1арац бук1ун,
чорхол сахлъи бук1ун.

Аллагъасул амруялда инкар ккун x1аж гъабич1ого ч1арав чиясда
лъай абе: **х1акъльунго Аллагъ** عليه السلام **кинабго г1аламалдаса жиндиес**

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ الَّذِي يَبْكِهُ

مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ

فِيهِءَاءِيَتْبَعَتْبَيْتَنُّ فَقَامَ إِنَّرَهِيَّهُ وَمَنْ
دَخَلَهُ، سَكَانَهُ، أَمَّا نَفْلِيَّهُ عَلَى النَّاسِ حِجَّ
الْبَيْتُ مِنْ أَسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَيْلَأَ وَمَنْ كَفَرَ
فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

шибиго жо х1ажат гъе1ев вуго. Гъезул г1амалги жидеего буго ва гъез тъабич1ого тараб жоялъул къварилти- г1азабги гъзиего буқ1ине буго.

98. Дуца абе Мух1аммад : ﴿صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ﴾
«Я китабияб ағылу, нужеца шай инкар ккөлеб Аллагъасул аятазда ва ғ1аламатазда:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَكُفُّرُونَ إِنَّا يَعْلَمُتُ اللَّهُ
وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا عَمَلُوكُمْ﴾ ٤٨

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммадиде решт1изабураб Къуръаналда инкар шай ккөлеб, гъенир мух1канал далилал рук1ингун цадах гъав авараг рит1ухъав вук1ин бицунел. **Аллагъ چ1екләү нужеца гъабулеб жо жина лъалев вуго** ва нуже жазаң гъабизе буго щибиго жо гъоркъоб теч1ого»-абун.

99. Цоги дуца абе Мух1аммад : ﴿صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ﴾
«Я китабияб ағылу, нужеца шай Аллагъасул һуздаса иман лъурал ғ1адамал нахъ руссизару1ел. Ва нуже шай бокъулеб бит1араб исламияб

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَضُدُّونَ عَنْ
سَيِّئِ الْأَعْمَالِ مَنْ مَنَّ إِذْ أَمَنَ تَبَعَّدُنَّهَا عَوْجَاؤَنْثُرُ
شَهِيدٌ أَنَّمَا مَا اللَّهُ يُغَنِّي عَنِّكُمْ لَمْ يَعْلَمُوا﴾ ٤٩

динальул нух гъет1араблъун, мекъаблъун буқ1ине.
г1адамал щакдару1ел харбал рицун ва исламияб диналда гъеч1ел г1айibal г1унт1изарун. Нужеда якъинго лъалебги буқ1адго гъеб исламияб дин х1акъаб, бит1араб дин буқ1ин. Х1акъльунго Аллагъ چ1екләү нужеца гъабулеб жо лъаларев, гъелдаса гъапулав гъеч1о, нуже х1акъаб г1азаб гъабич1ого толевги гъеч1о» – абун.

100. Я гъал иман лъурал ғ1адамал! Нуж мут1иг1льяни китабиязул цо къоқаялье:
нуж къосизаризе бат1и-бат1иял нухал ралагъу1ел ругел, гъел ягъудияз нуж иман лъун рук1ун хадур гъелдаса раҳъизарун куфру-ширка1де руссинаризе руго.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا فَرِيقًا
مِنَ الَّذِينَ أَنْوَاهُ الْكِتَابَ بِرِدْوَةٍ بَعْدَ
إِيمَانِكُمْ كُفَّارِيْنَ ﴿١٠﴾

101. Кин нуж х1акъаб диналда инкар ккүн, ягъудиязда божун купруялда унел, нуже щибаб г1ужаль Къуръанальул аяталги ц1алу1ел рук1адго ва нужеда гъоркъов

وَكَيْفَ تَكُفُّرُونَ وَأَنْتُمْ تُشَتَّلُ عَيْنَكُمْ إِذَا يَعْلَمُ
الَّهُ وَفِيْكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْصِمْ بِاللَّهِ
فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صَرَاطٍ مُسْتَقِيرٍ ﴿١١﴾

Аллагъасул расу1лигы вук1адго. Жинца Аллагъасда1льун ц1уни гъарарав ва х1акъаб дин ккүн ч1арав чи вуго жив бит1араб нухалда т1овит1арав ва ахираталда алжаналде лъугъунев.

Гъаб к1иго аят решт1инабиялъе сабаб бицана: Шас ибну Къайс абуурав

ягъудиязул цевехъанасда Авс ва Хазраж абулеб к1иго кыбилалъул г1адамал цо бак1алда данде руссун хабар бицунел ва цоцазде рекъон, рак1гъун рихъана. Гъеб жо жинда ц1акъ рихун, гъезда гъоркъоб түщманлыккезабизе ургъана гьев малг1ун. Цинги гъес цо г1олохъанчи вит1ана гъезда гъоркъов г1одов ч1езе ва гъесдаги абуна:

Дуца гъезда бице жагылаб заманаль гъезда гъоркъоб буқ1араф түщманльялъул, цоцалье рагъбан, рогъоббан буқ1араф заман рак1алде щвездабе, ва гъез цояз-цоял какун гъарурал шиг1раби ц1але абуна. Г1олохъанчияс гъеб кинағо жо гъабуна ва к1иябго къавм жидер гъунар бицине лъугъана, хадур цоцазде ццин баҳъун, ярагъ босун, рагъизе къасд гъабуна.

Цинги гъеб хабар Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда раг1ана. Цадахъ ансарап ва мугъажиралги рачун хехго гъеб бак1алде вач1ана ва аварагас ﷺ абуна: «*نُحِجِّهَا إِلَيْكُمْ مُّؤْمِنًا وَنَقُولُ لَهُمْ حَقَّ الْأَيْمَانِ*» абуна: «*نُحِجِّهَا إِلَيْكُمْ مُّؤْمِنًا وَنَقُولُ لَهُمْ حَقَّ الْأَيْمَانِ*» – абуна:

Цинги гъеб к1иябго къокъаялда бич1ана жал щайт1аналъ мекъи ккезарурабльи, гъез тавбо гъабун, цоцазда т1асан лъутъун, ярагъти г1одобе рехун авараггун ﷺ цадахъ нахъ руссана. Гъаб ишалда хадуб т1адег1анав Аллагъас цебе араб к1иго аят решт1изабуна.

102. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж т1адег1анав Аллагъасдаса جَلَّ لَاهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ x1инкъя т1убараб x1инкъияль. Нуж Аллагъасе мут1иг1льун рук1а ва гъесдехун г1асильни гъабуге.

Нужеца Аллагъа рехсе ва нужеда кидаго гьев рехсезе к1очонге. Нужеца Аллагъасе щукру гъабе ва кидаго гъесул ниг1матал к1очон, гъезда инкар ккун рук1унге. **Ва нужги хоге исламияб диналда рук1ун гурони.** Нужеца исламияб дин ц1акъ ккве ва гъеб диналдаса хисуге.

103. Нуж кинацаго Аллагъасулгун بُخْيَنْ كَفَرَ бухъен ккве. Аллагъасул калам Къуръан ккве ва нужехъе вит1арав Мух1аммад ﷺ аварагасда нахърильтья. Нужеда цере рук1арал ягъудиял ва насраниял г1адин **нуж цоцаздаса рат1альун, къокъаби гъарун,** дин хвезабулелльун рук1унге. Нужеца рак1алда щвездабе нужее бугеб

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ نِعَاتِهِ
وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسَلِّمُونَ

١٢٣

وَأَعْتَصِمُ بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا نَنْقُرُ
وَإِذْكُرُوا بِعَمَّتِ اللَّهِ عَيْنِكُمْ إِذْ كُتُمْ
أَعْدَاءَ فَالَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحُوكُمْ
بِنَعْيَتِهِ إِذْ حَوَّنَاهُ كُنْتُمْ عَلَى شَفَاعَ حَفَرَةٍ
مَنْ أَنْتُمْ فَأَنْذَدْنَاكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
كُمْ أَيْتَهُ لَعَلَّكُمْ تَهَتَّدُونَ

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ күдияб ниг1мат: нуж цоцазе түшбабильүн рук1арал Аллагъас гүдулзабильүн, вацалльун гъаруна жиндири ниг1маталдашын. Ва нуж рук1ана жужах1алда жанир ккезе г1агарльун, гъеб гвендири раг1алде шун, гъелдасаги Аллагъас нуж хвасар гъаруна исламияб диналде рачун.

Гъадин т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужее жиндири аятал ва г1аламатал баян гъарула, гъездальун нужее ваг1за-насих1ат гъабула нуж бит1арааб нухда т1орит1ун рук1ине бокъун ва нужее дунял ахиратальул лъик1льи ва баҳъибуғолъи щвезе бокъун.

104. Нужедаса цо къокъа бук1а жал т1ад
ч1аралльун Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналде
халкъ ах1иялда, кинабго лъик1аб
жоялда г1адамал т1орит1улелльун,

Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесул расулас
т1ад къараб паризаяб ва суннатаб жо т1убан Аллагъасе т1аг1ат
гъабеян амру гъабулелльун. Кинабго шарг1алда хилапаб ва
х1арамаб жо гъабиялдаса г1адамал нахъ ч1валелльунги. Гъадин
хъвадараб къокъа бук1уна кинабго лъик1льиялда кверщел
батаралльун ва дунял-ахираталда рит1ун ккарапалльун.

Лъик1алдашын амру гъаби ва квешаб жоялдаса нахъ1вай кинавго бусурманчиясда т1адаб буго. Абугъурарайратидаса رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «нужсер ѫшив чи вугониги жиндири мункараб жо бихъарав, гъеб жо т1аса инабе (гъеб нахъ1вай) жиндири квералдашын, гъедин х1ал к1веч1они мац1алдашын нахъ1вай, гъединги х1ал к1веч1они рак1алдашын инкар гъабе гъеб мункарада: гъаб рак1алдашын инкар гъабиги иманалъул бициунго заг1ипаб буго» – абуна. Х1адис имам Муслимица бицана.

Аяталда жаниб «нужедаса цо къукъа бук1а» - абураб раг1ияльуль маг1на буго: г1алимзаби, имамзаби ва киналго бусурбабазул амру кодоб бугел г1адамал т1ад ч1а гъеб амру-нагъю гъабиялда абураб. Ва амма амру-нагъю гъаби кинавниги бусурманчиясда т1адаб буго, жиндири рес бегъараб х1алаль, ва жиндири г1елму-г1акълоялда рекъюн. Гъаб х1алаль амру-нагъю гъаби т1адаб бук1ин баян гъабуна цебехун бицараб х1адисалтыгы.

Ахир заманаяль гъеб амру-нагъю гъабулел г1адамал ц1акъю дагъал рук1уна ва гъель цогидал г1адамазе ц1акъ рихаралги рук1ина. Кинавго инсан жиндири гъава-нафсалда ва шагъватазда нахъвилъараб мехаль, гъель Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналде ах1улел г1адамал мужагъидазул макъамалда рук1уна ва гъезул г1емерисел шагъидзабильүн хола:

وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَا عَنِ الْمُنْكَرِ

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ١٦٥

ханзабазул, х1акмизабазул, г1адамазул зулмуялдалъун шагыидлъула гьел. Ниль жанир ругеб гъаб заманги х1акъаб жо бицуунев чи г1адамаз түшманльун кколеб замана буго. Бат1улаб жо г1емераб, бидг1аяб, х1арамаб жоялда халкъ нахъбильльарааб, гъеб шарг1алда хилапаб жо ц1аларал чаг1аз, имамзабаз, щайихзабаз нухал рачун, фатва къун х1алал гъабураб замана буго.

Ваamma Ѣивав инсанасда т1адаб буго жиндиr напс Аллагъасул ىцин баҳъиналдаса ц1униze ва х1акъаб, бит1араab жо ц1ехезе, гъелда нахъвильльине. Бишунго зах1матаб масъала буго Аллагъасе جَلَّ جَلَّ лагълыгъабулев абуңги вук1ун инсан гъит1инаб яги k1удияб ширкалде ккей.

Г1акъло бугев чиясе ширкалдаса жив ц1уни зах1матаб масъала гъеч1о,amma Ѣайт1анаlъ инсан гуккун, мун х1акъаб нухалда вугин абуң, гъесие кинабго квешаб жо берцин бихъизабула, ва ургъич1ого, пикру гъабич1ого гъев инсанги живго ругъунльарааб г1амал гъабулев вук1уна.

Кинабго жиндиr ампу Аллагъасда جَلَّ جَلَّ кодоб къун, кинабго жояльуль таваккал Аллагъасда т1амун, кинабг1аги лъик1лы ва квешлъи цох1о Аллагъасдаса буқ1ин лъан, жиндиr божи, хъул, х1инкъи ва х1ели ва дуг1а гъабун гъари, цох1о Аллагъасде буссинабурав чи, Аллагъас جَلَّ جَلَّ къабул гъавиялда божи буго ва гъев чи дунял-ахираталда вит1ун ккаравги вуго. Амма гъазул цонигияб Аллагътун бат1ияб жоялда бусине гъаби, гъеб буго инсан k1удияб ширкалда яги гъит1инаб ширкалда кколебжо. Ширк буго бишунго k1удияб мунағы, Аллагъас жибги чурулареб гъеб мунағъалда гъев чи хвани, тавбоги гъабич1ого.

Аллагъас нильеe тавпикъ къеги жив разияб г1амал гъабизе.

105. Нуж рук1унге, я Mux1аммадил
وَلَا تُكُفِّرُوا كَمَا لَنِّي نَقْرَأْ وَلَا خَتَّلَفُوا مِنْ بَعْدِ
عَمَّا جَاءَهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ﴿٦﴾
умматалъул мұмминзаби,
х1акъаб динальуль х1ужжаби ва
г1аламатал рач1ун хадур жидерго
напсалда ва Ѣайт1анаlъ нахърильльун

динальуль хилиплъарал ва рикъарал ягъудиязды ва насраниязда рельльун. Гъел динальуль хилиплъулеl ва напсазе бокъараб жо гъабун хвадулел г1адамазе ахираталда ц1акъ k1удияб г1азаб буқ1ине буго.

Динальуль хилиплъи абураб раг1иялдаса мурад буго иман лъезе т1адал жалазуль хилиплъи: Аллагъасда, малаикзабазда, т1ахъазда, русулазда, ахираталда ва гъелда рельльарал умурал. Ва динальуль

аслабазуль хилипльги: как, к1ал, закат, х1аж г1адал жалазуль. Шарг1альул масъалабазуль бугеб имамзабазул ва г1алимзабазул хилипльи, гъеб буго умматалье бугеб бигъальи ва гъелда динальуль хилипльи абуларо.

106. Гъеб ахиратги мұммизбазул

гъурмал хъаx1льун, гвангъун
рук1унеб къо буго. Иманальул ва
Аллагъасе гъабураб г1ибадатальул
нуралдальун. **Капураб къавмалъул**

гъурмал ч1ег1ерльун рук1унеб къоги буго. Купру-ширкальул
ва нифакъальул мунағзазул бең1льиялдальун. Гъурмал
ч1ег1ерльун ругеб къавмалда Аллагъас бадиб1вай гъабун
абула: «Нужехъе x1акъаб динальул мух1канал далилал рач1ун
иман лъезе рес бүк1аго, гъелда инкар кқун купруялдайш нуж
ч1арал?» – абун.

Цо г1алимзабаз абуна гъаб аят мунаппикъазул х1акъальуль бугин
абун: иман лъун хадуб жал купруялда руссарал, муртадъярал. Цинги
Аллагъас гъезда абула: «Гъанже нужеца жужах1алъул г1азаб ч1аме,
кванай, ай гъеб г1азабалъуль даимлье нуж **нужеца гъабураб купру-**
ширкале данде» – абун.

107. Ва амма жудер гъурмал

иманальул ва г1ибадатальул
нуралдальун гвангъярал г1адамал,
гъал Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рах1матальуль
рук1уна: ниг1матазул, рах1ат-х1алхияльул рукъльун бугеб
алжаналда рук1уна ва гъел даимго ниг1матазуль ва Аллагъасул
рах1матальуль рук1уна.

108. Гъал Къуръаналъул аятал руго

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дуе ц1алулел
ва жидеца x1акъаб жоги бицуунел.
Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ лагъзадерие
къварилты, зулму бокъулов гъеч1о.

Гъезухъе аварагзаби рит1ун, т1ахъал решт1изарун гъел х1акъаб нухда
т1орит1улов вуго, ва амма г1адамал жалго руго жидер напсазе зулму
гъабулел куфру-ширкалдальун ва х1арамаб жо гъабун.

109. Т1адег1анав Аллагъасул

جَلَّ جَلَلُهُ мулк
ва милк буго киналго зобал- ракъалги,
гъезда жаниб бугеб махлукъатги. Ва гъев

يَوْمَ تَبَيَّضُ فُجُورٌ وَسَوْدَ وُجُوهٌ فَإِنَّ الَّذِينَ
أَسْوَدَتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرُهُمْ بَعْدَ إِيمَانِهِمْ
فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كَسْرُتْ كُفُورُونَ

وَإِنَّمَا الَّذِينَ آتَيْتَنَّ أَبْيَضَتْ وُجُوهُهُمْ فِي رَحْمَةٍ

اللَّهُ هُمْ فِيهَا خَلِيلُونَ

تَلَكَّ أَيُّكُمْ اللَّهُ نَتَلُوْهَا حَلَيَّكَ بِالْحَقِّ

وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ طُلْمَامَ الْعَالَمِينَ

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

Аллагъасде буго кинабго жояльуль буссин, гьев кинабго жояльул тадбир гъабулев вуго.

110. Нуж руго, я Мухаммадил
умматальуль мұмминзаби,
кинабго халқъалье маслахаталье
ва лъик1льиялье Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
бахъизабураб, бижизабураб
уммат. Г1адамазда лъик1аб жо
гъабиялдалъун амру гъабулел, квешаб
жо те абуң нагъюги гъабулел ва

Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъун гъесул кинабго амру-нагъюги т1убазабулел.

Китабияб ағылуаль Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда иман лъолебани гъезие лъик1 бүк1илаан. Амма китабияз иман лъолеб гъеч1о ах1макъаб ч1ух1и гъабун. Дагъалго г1адамал руго жидеца иман лъурал ва китабиязул г1емерисеб халқъ купру-ширкалда ч1араф, пасикъаб халқъ буго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухаммад авараг хира гъавун вижарав вук1иналь, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъесул умматги хира гъабуна. Аллагъас хира гъаруразда гъоркюр ккезе бокъани гъельие шарт1 буго нильль рук1ин Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналье г1оло, Аллагъ разильни т1алаб гъабун г1умру гъабулел. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нильль жиндие г1оло рижараб сабаб буго Аллагъ цо вук1ин лъан, гъесие бац1ц1адаб г1ибадат гъаби. Гъелда т1орит1ел гъабулеб Къуръанальуль аятги буго: «Дица женалги г1адамалги рижич1о цох1о дие г1ибадат гъабизе гурони» – абураб. Сурату Ззарият (56 аят)

Жинда Аллагъ разильяяв Г1умарасх1абасги абуна: «Нуж умматазул лъик1алльун рук1ине бокъун батани, нужеца гъельуль шарт1 т1убазабе» – абуң. Гъеб шарт1 буго лъик1алдалъун амру гъабулел ва квешалдаса нагъю гъабулел рук1ин. Гъаб шарт1альеги шарт1 буго жинца амру-нагъю гъабулевги Аллагъасул амруялда нахъвилъларав вук1ин ва Аллагъас нагъю гъабураб жо тарав вук1ин.

111. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъеч1еб
къавмаль мұмминзабазе зарал
гъабуларо жидер мац1аздалъун рогъоб
бан, бугътан лъун гурони. Нужеда
рагъ базе абуң данде рахъани, цингиги гъел х1инкъун, мугъ

كُتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أَخْرَجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَا عَنِ الْمُنْكَرِ
وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْا مَنْ أَهْلُ الْكِتَابِ
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ
وَأَكْثَرُهُمُ الْفَسِيقُونَ وَالْفَسِيقُونَ

لَنْ يَصُرُّوكُمْ إِلَّا آذَى وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ
يُوْلُوكُمْ أَلَّا دَبَارُ شَمَّلَ يُنْصَرُونَ وَالْمُنْصَرُونَ

рехун т1урун уна ва гъезие Аллагъас квербакъи гъабуларо мұмъинзабазда данде рагъ гъабизе.

112. Аллагъасда иман лъеч1еб къавмалда т1ад кидаго г1одобег1анлы, х1акъирлы бүк1ине х1укму-къадар гъабун буго, кире гъел ругониги. Ва гъезие божилыи, х1алхъиги бүк1уларо Аллагъасулгун جَلَّ جَلَلُهُ بожилы гъабун гурони ва мұмъинзабазда аман гъарун, гъез божилы гъабун тани гурони. Жидеда Аллагъасул қцин бахъи т1ад ч1арал руго гъел капурал, хасго яғұдиял, Аллагъас мискинлыи, пакъирлы жидер сипаттлыун гъабуралги руго.

Киг1ан дунялалъул боц1и данде бак1араниги жидеे г1оларел, жал х1алхъоларел руго.

Гъединааб г1одобег1анлы, х1акъирлы Аллагъас къадар гъабиялье г1илла буго: яғұдиял рук1ин жидехъе х1акъав авараг вач1арааб мехаль ва Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ по вук1иналда т1орит1ел гъабулел, гъесда иман лъун, аварагасда нахърильльин т1ад гъабулел далилалги рач1арааб мехаль, жидеца гъезда инкар кқолел ва щибго г1илла гъеч1ого аварагзабиги ч1валел. Гъеб г1одобег1анлы гъезие х1акъильана Аллагъасда г1ассильялдалъун ва г1орхъольлан рорч1арал к1удиял мунағыал гъариялдалъун.

113. Киналго китабиял бащад гъеч1о жидер иманалъуль ва купруялъуль. Китабиязул цо къокъа буго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналда рит1ун ч1арал. Жидеца сардиль т1аде раҳұн Аллагъасул каламги қ1алулел, ва гъесие какалги ралел.

114. Гъел китабиял руго жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ва ахир къиямасеб къоялдаги иман лъурал, х1акъаб жоялдалъун амру гъабулел ва мункараб жоялдаса нахъеги ч1валел. Щибго нахъ бахъич1ого, хехльи гъабун, лъик1ал г1амалалги гъарулел. Гъал китабиял руго жал лъик1ал

صَرِيْتَ عَلَيْهِمُ الْذِلْلَةَ إِنَّمَا تُقْفِدُ إِلَّا
بِعَجْلَىٰ مِنَ اللَّهِ وَجَهْلٌ مِّنَ النَّاسِ وَبَأْسٌ
يُغَضِّبُ مِنْ أَنَّهُ اللَّهُ وَصَرِيْتَ عَلَيْهِمُ
الْمُسْكَنَةَ ذَلِكَ يَا نَاهْمَ كَلْوَيَّ كَفُورُونَ
يَقَاتِلُوكُمْ وَيَقْتُلُوكُمْ أَلَّا يَنْبَغِي لَهُ بِغَيْرِ حَقِّ
ذَلِكَ بِمَا عَصَوْكُمْ كَلْوَيَّ كَلْوَيَّ عَيْتَدُونَ ١٧

*لَيْسُوا سَوَاءً مَّنْ أَهْلَ الْكِتَابَ أَمْ
قَائِمَةٌ يَسْأَلُونَ إِنَّمَا يَنْهَا اللَّهُ أَنَّهَا أَيْلِيلٌ
وَهُمْ سَاجِدُونَ ١١٣

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَا عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُسَرِّعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ
مِنَ الصَّالِحِينَ ١١٤

г1адамаздаса ругел.

115. Нужеца щиб лъик1аб г1амал гъабуниги, وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكَسِّبُهُ فَرُوهُ
гъеб Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1об г1адада
холаро ва гъельул кири-ажро нужеес щола,
х1акъильунго Аллагъ жинда лъалев вugo
х1акъикъиял муминзаби ва жиндаса х1инкъун г1ибадат
гъабулел г1адамалги.

وَاللَّهُ عَلَيْمٌ بِمَا تَتَّقِيُّنَ

۱۱۵

116. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ва гъесул
диналда инкар ккурал, аварагасда
нахърилълинеги ч1ух1арал,-
гъял г1адамазе гъезул лъималаз ва
бечельияль щибго г1ей гъабизе гъеч1о

Аллагъасда аск1об, гъезие г1азаб гъаби х1акъльараф мехаль.
Гъял г1адамал руго жужах1алъул агулульун ругел ва даймго гъеб
жужах1алда рук1унелги руго.

117. Дунялальул рецц бокъун, г1адамазе
берцин вихъи бокъун напакъаде
къураб боц1ияльул мисал буго гучаб
гъуриялда рельльун, жинда цадахъ
ц1ик1караб квачги бугеб. Цинги гъеб
гъури т1аде щвараб Аллагъасда г1асиял
зулмучаг1азул ах-хуралда ва жинца гъеб гъалаг гъабураб ва
гъелдаса щибго мунпаг1ат босизе рес рекъеч1еб.

Гъединааб мисал буго капуразулги: гъез гъабураб лъик1аб г1амал
г1адада хвезабула жудер купруяль ва Аллагъасда г1асияльяль. Гъял
ах-хур гъурияль хвезабурал г1адамазе Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ щибго зулму
гъабич1о. Гъеб буго гъезул напсаз квшаб г1амал гъабун жидеего
гъабураб зулму.

118. Я гъял иман лъурал г1адамал!
Нужеца рек1ел гъудулзабильун ккоге
нужер диналда гъеч1ел г1адамал ва
гъединго мунапикъ забиги.

Гъезда нужер рак1азда бугеб жоги
бицуунге, муминзабиги дорег1ан гъарун
гъял мушрикал ва мунапикъал рокъарал
авлияллъун гъаруге.

Гъел г1адамал кидаго нужеес къварильи гъабизе ургъулел рук1уна
ва гъезие бокъула нужеде квшаб, риҳунеб жо т1аде бач1ине ва

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ
وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأَوْلَادُكُمْ
أَصْحَابُ التَّارِيخِ فِيهَا أَخْلَدُونَ

۱۱۶

مَثُلُّ مَا يُفْقِدُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
كَمَثُلَ رِيحٍ فِيهَا صَرَاصَابٌ حَرَثٌ قَوْمٌ
ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ فَأَهْلَكُتُهُمْ وَمَا
ظَلَمُهُمُ اللَّهُ وَلَكِنَّ أَنفُسَهُمْ يَظْلَمُونَ

۱۱۷

يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِذَا مَنَّا لَهُمْ أَتَجْدُلُوا بِطَانَةَ مَنْ
دُونَكُمْ لَا يَأْتُونَكُمْ بِحَمَالًا وَدُونَمَاعَتِمَّ
فَدَبَّدَتِ الْبَعْضَاءَ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ
وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْبَيَّا لَكُمْ
الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ

۱۱۸

гъелдаса гъел ц1акъ рохула. Нужедехун бугеб тущманлы гъезул мац1алдаса загырльуб буго ва гъель т1орит1ел гъабула гъезул рак1азуль тущманлы букиналда. Ва амма гъезул рек1ель бугеб тущманлы ва нужеекъварильи-зарал лъгъизе боки г1емерго ц1ик1к1араф буго, мац1аль бицун нужеекъварильяралдаса.

Гъадин мух1кан гъабун бицун лица нужеекъварильяралдаса баян гъабуле буго Аллагъасе جَلَّ جَلَلُه دин бац1ц1ад гъабизе ккей. Мұыминзаби рокъизе ккей, капурзаби ва мунафикъал рик1к1ад гъаризе ккей ва гъел нужер х1акъиқиял тущбаби рук1инги. Нуж г1акъто бугел ва квешаб-льиқ1аб жо бич1ч1унелльун ратани, нужеца гъаб ваг1за босе ва гъалда нахърильльва!

**119. Нуж кант1е, я гъал мұыминзаби,
нуж мекъса ккода нужеекъварильяралдаса
ва купро-ширкальул ағылу
бокъияльуль, гъезие нужги рокъун
гъеч1еб х1алаль.**

Нужеекъварильяралдаса бокъун буго гъезие лъик1льи лъугъине, амма дозул мурад буго нужеекъварильяралдаса квешлъи ва зарал лъугъин. **Нуж божулен**

руго киналго Аллагъасе جَلَّ جَلَلُه решт1изарурал т1ахъазда, амма дозул нужеда ццин бахъулеб буго ва нужер Къуръаналдаса щибго жоялде божулен гъеч1о. Гъаб иш гъадин букинал лъалаго щай нужеекъель мушрикал ва мунафикъал рокъулел?

Нужеда данде ч1вараб мехаль мунафикъаз абулеб буго нижги Аллагъасда ва аварагасда иман лъурал ругин абуни. Цинги нужедаса рат1алъарарабго гъез, нужеда ццин бахъун ва нуж рихун, килщал х1анч1улел руго. Бицунго гъезие зах1матаб жо буго мұыминзаби цоцазде рекъон рук1ин ва гъезул цоцаль роки ва вацлъи букинал.

Дуца гъезда абе Мух1аммад ﷺ, нуж ццин бахъун хвайнин абуни: ай хvezег1ан гъедин хут1аги нуж ццин бахъун ва рак1 унтуна. **Х1акъильунго т1адег1анав Аллагъ** جَلَّ جَلَلُه жинда лъалев вуго кинавго чиясул рак1азда жаниб бугеб иманги купроги ва щивасе мустах1икъаб жазаз гъабуловги вуго.

**120. Нужеекъварильяралдаса ц1акъ риҳула ва
гъель пашманльула. Амма нужеда
цикъварильи щвани гъель ц1акъ
рохула. Нужеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه
рахъалъан бач1араф къварильялда**

هَتَأْنِشُوا لَهُ تَحْبُونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ
وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِ
أَمَّا مَا وَأَدَّى حَلَوْ أَعْصَوْهُنَّكُمْ لِأَنَّهُمْ أَنَّهَا مُلْ
مِنَ الْغَيْظِ فَلُمُوتُمْ بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ
بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٩﴾

إِنْ تَمْسَكُ كُلُّ حَسَنَةٍ شَوَّهُمْ وَإِنْ تُصِيرُ
سَيِّئَةً يَفْرُحُوا بِهَا وَإِنْ تَضِيرُهُمْ وَأَوْتَنَّهُمْ
لَا يَضِيرُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا
يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾

ва мунаппикъазул заралалда сабро гъабуни ва нужер раг1абазуль, пишабазуль Аллагъасдаса х1инкъун, гъев разильни т1алаб гъабун нуж хъвадани, гъел мунаппикъазул макруяль ва х1алхъубльияль нуже щибго зарал гъабуларо.

Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ گъель мунаппикъаца хъвадизабулеб г1амал жинда лъалев вуго. Гъезие ва гъезда сверун лъугъаразе мустах1икъаб жазаъ гъабулевги вуго: дунялалъул рокъоб гъезул макруялдаса нужки ц1унула Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ, ахираталда жидер хъубал пишабазе г1оло гъезие г1азабги гъабула.

121. Дуца рак1алде Ѣзвезабе Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, мун дур ағылуялдаса радал хехо

вахъун Ух1удалда рагъ гъабизе араб

заман, ва асх1абзаби тушманасда рагъ

гъабизе х1адурлъи гъабун жиде-жидер бак1азда ч1езарулов мун вук1араб заманги. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ нужеца бицуунеб жо раг1улов ва гъабулеб пиша лъалев вуго.

وَإِذْ عَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ بُؤْيُ الْمُؤْمِنِينَ

مَقْعِدَ لِلْقَتَالِ فَأَلَّهُ سَمِيعُ عَلِيهِمْ

(١٦)

122. Цинги нужедаса цо-к1иго

къокъаяльул рек1ель х1инкъи рехун,

гъель Ух1уд мег1ер тун нахъе иналда

г1агарльун рук1араб г1ужги рак1алде

шва. Гъаб к1иго къокъа буго «Банусалмат» ва «Банух1арисат» абулеб.

Г1абдуллагъ ибни Убаю абулев мунафикас рагъ байбихыилелде цебе бусурбазул аскаразда гъоркъоб х1илляб хабар т1ибит1изабуна: мушриказул лъабазарго чиясде данде кин ниль рагъулел ва нильги нильер лъималги щиб жоялье г1оло хвезе кколел абуун. Азарго чи гурони гъеч1еб мұмынзабазул аскаральул лъабнусго г1адав чиги вачун нахъе ана гъев мунафикъ.

Цинги ансаразул гъаб к1иго къибилальул асх1абзабиги нахъе иналда г1агарльун рук1ана. Кинниги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезул рак1азе къвак1и ва сабро къуна ва рагъул майданалда ч1ана. Гъезул х1акъальуль Аллагъас абулеб буго:

Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **вugo гъeb к1igо kъokъаялье kвер bакъuleв** ва гъезул умуразул тадбир гъабулев. Киналго мұмынзабаца таваккал Аллагъасда т1аме гъезул киналго ишазуль, Аллагъас жидеे квербакъизе бокъун бугони.

123. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **нужеe** квербакъана Бадроялда рагъ бугеб мехалъти ва нуж гъенирги дагъал

إِذْ هَمَتْ طَآيِقَاتٍ مِنْ كُلِّ أَنْ تَفْشَلَ وَأَلَّهُ

وَلِيُؤْمِنُوا وَعَلَى اللَّهِ فَيَسْتَوْكِلُ الْمُؤْمِنُونَ

(١٧)

وَلَقَدْ نَصَرَ اللَّهُ بِسَدِرٍ وَأَنْشَأَهُ فَاتَّقُوا اللَّهَ

لَعَلَّكُمْ شَكُورُونَ

(١٨)

рукана түщманасул бояздаса.

Ярагъги къадараб бук1ана, къуватги дагъ бук1ана. Бадроялда рагъуль г1ахъалъана лъабнусиялда анц1ила лъабго асx1аб. Къурайшиязул вук1ана азарго г1анасев чи, гъездаса нусго рек1араав вук1ана, ва лъик1аб ярагъги бук1ана.

Нужеда лъй рагъуль бергъенлъи Аллагъасул квер бакъиялдалъун бук1унебльи ванужерярагъалдалъун, яги г1адамалг1емерльиялдалъун бук1унаребльи. Гъаб амру гъадин бугельул, нужеца Аллагъасе جَلْجَلْلَهُ щукру гъабе нужее бугеб ниг1маталда ва гъесдаса х1инкъа рагъадаса мугь базе ва лъутун ине.

124. Дуца мұмминазбазда абураб
гүлжиги ракталде щвездабе Мұхаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъезул рекел гъеялье ва
х1инкыи т1аса ине: «нужее г1еларищ
бетергъян Аллагъас جَلَّ جَلَّ лъабазарго малаик решт1ине гъави
нужее күмек гъабизе» – абун.

**إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَنَّ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمْدَدُوكُمْ
رَبُّكُمْ بِشَكْلِهِ عَالِفٌ مِّنَ الْمُلَائِكَةِ مُنْزَلٍ**

125. Аллагъасул къот1и бит1араб буго:
нужеца рагъда сабру гъабуни ва нуж
Аллагъасдасаги x1инкъани, ва нужеда
т1аде гъабсаг1ат тушбабазул боялги
рач1ани, Аллагъас جَلَلُهُ نужее жегиги
ц1ик1к1ун квербакъи гъабила – щуазарго малаик вит1ила жидер
ярагъ лебалал ва рагъе гъунар бугел.

فَوْرَهُمْ هَذَا يُمْدَدُ كُلُّ رَبِّكُمْ بِخَمْسَةٍ
إِلَّا الَّذِينَ مُسَوِّمُونَ

126. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъаб
кумек нужеे гъабич1о нужеे рохел
бицун гурони: нуж рагъда ч1езе ва
лььутунгут1изе.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرًا لَكُمْ وَتَطْمِئْنَةً
قُوَّيْسٌ يَدُهُ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ
اللَّهِ الْعَزِيزِ الْكَبِيرِ

Түщманасул боял гөмөрэл ругониги рак1
парахат гъабун ва x1алхъон рук1ине. **Ва амма рагъуль квербакъи,**
жиндир гуч бергъарав ва жиндир тадбиразуль x1акимияв
Аллагъасдалъун гурони гъеч1о. Нужеда рак1алде ккоге нуж гөмөрэл
рук1ун, яги малаикзбаз күмек гъабун нуж бергъина абун.

127. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ الْمُرْسَلُونَ
тадбир гъабуна: (нужрагъде рахъинари
ва нужее квербакъи гъабиги) Аллагъасде
инкар ккурал г1адамазул цо къокъа
гъалаг гъабизе г1оло, гъезул г1емерисел ч1ван, асир гъарун ва
мушриказул мугъч1вайльун бугеб цо къуват хвезабизе: гъеб

къуватги къурайшиязул боял руго. **Ва гъел мушрикал рагъда къезарун, лътизарун, гъезул ццин баҳъизабизе ва мурадазда щвеч1ого, ч1орого хут1аралльун гъаризеги.**

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ мушриказе гъединаб инжитаб къей гъабуна Бадроялда рагъ ккараб мехаль: гъезул лъабкъоялда анц1го ц1ар бугел церехъаби ч1вана ва гъедиг1анго асирги гъаруна. Гъеб рагъуль т1адег1анав Аллагъас ислам т1адег1ан гъабуна ва ширкги мушрикалги г1одорег1ан гъаруна ва рагъуль квербакъи Аллагъасдальун буқ1ин мух1канго бихъизабуна.

128. Ух1удалда рагъ гъабулаго,

Аллагъасул свалат салам лъеяв

аварагасул цо ца бекизабуна ва гъесул

гъумералда ругъун щвана. Лъавудаса ун

г1одов ккезе г1агарльана хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъес абуна:

«Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ x1акъаб диналда жсал ах1улев аварагасе гъаб къварильни гъабураб къавмалде лъик1аб къо бихъилищ?» – абуn. X1адис имам Бухарияс бицана. Цинги Аллагъас гъаб аятальул авалалда бугеб раг1и решт1ине гъабуна:

«Дуда кодоб ва дур ихтияралда щибго жо гъеч1о Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!! Лагъзадерил тадбир гъаби Аллагъасул амру буго, дуда т1адаб жо буго гъеб халкъ Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналде ах1и. Мушриказул исламалда раг1арал г1адамал Аллагъасе бокъани тавбо къабул гъабун т1аса лъугъун тела. Исламалда раг1инч1ого ч1арал капурзабазе г1азаб гъабила ва жал гъалаг гъарила. Гъезие г1азаб гъаби x1акъльун бугельул гъезул зулмуялда данде жазальъун.

129. Т1адег1анав Аллагъасул мулк буго

зобал ракъял ва гъезда жаниб бугеб

кинабго махлукъят. Аллагъас жиндие

бокъарав чиясул мунағъал чурула, гъев

тавбо гъабиялда гъесизавун ва жиндие

бокъарав чиясе г1азабги гъабула гъев купру-ширкалда тун ва

гъеб г1амалалда хвезеги гъавун. X1акъльунго Аллагъ жинца

мунағъал чурулев ва жив мұмынзабазда гурх1улев вуго.

130. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца риба гъабун x1арамаб боц1и

кванаге щибаб мехаль рибаяльул

къадарги т1аде ц1ик1изабун. Нуж

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ x1инкъа жагъилияб

لَيْسَ لَكَ مِنْ أَمْرٍ شَيْءٌ وَأُوْتَوْ بَعَيْهُمْ

أَوْعِدُهُمْ فَإِنَّهُمْ طَالُونَ

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَعِذُّ بِمَنْ يَشَاءُ

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُكُنُوا أَرْبَوْا

أَضَعَافًا مُضْعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ

تُفْلِحُونَ

заманаль бұқ1араb, шарғ1алда данде ккколареб г1амал гъабизе.

Нужеде хъул буго Аллагъасда мут1иг1льун x1арамаб жо тани гъес хира гъарурал, баxъибугел г1адамаллъун нүж рук1инин абун.

Г1араbиязул г1адат бұқ1ана цо чияс налъи къезе мех щварабго гъесда абулеб: «Дир налъи къе, яги т1аде налъиги ц1ик1к1изабун заманги халат гъабун тела»- абун. Налъи къезе рес гъеч1ев чи гъеб x1арамаб шарт1алда разильизе ккcolaан ва гъадин, щибаб меxаль т1аде ц1ик1к1изабун, к1удияб налъиялде гъоркье кkcolaан. Гъаб x1арамаб пиша гъабугеян мұмminзабазда лъазабун рещт1изабуна гъаб аят.

Рибаялъул киналго къаг1идаби x1арамал руго ва риба лъугъин мурадалда гъабулеб x1иллаги x1арамаб буго. Риба абураб раг1иялъул маg1на буго т1аде жо ц1ик1к1ин, дагъаб жо г1емерльи. Шарғ1алда риба буго цо чияс погидасухъе боц1и къей, гъеб боц1и т1аде жо лъун, ц1ик1к1изабун нахъ буссинаби шарт1 гъабун. Гъадинаб мурадалда боц1и къей ва боси к1иябго x1арамаб буго. Гъалда гъоркобе уна гъаб заманаяль банкалдаса къарзалье г1арац босиги, т1аде процентал лъун нахъе къезельүн.

131. Нуж x1инкъа мұмminзаби, Аллагъас ﴿وَاتَّقُوا النَّارُ الَّتِي أُعَدَّتْ لِلْكَافِرِينَ﴾
Ж1ажкала kapураб къавмалье къач1ан,
x1адурун бугеб жужах1алда ккколеб
г1амал гъабизе.

132. Нуж Аллагъасдаги гъесул ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَا يُنَزَّهُ عَنْهُمْ تُرْجُمُونَ﴾
аварагасадаги мут1иг1лье ва
шарғ1алда рекъараб г1амал гъабун хъваде. Гъедин нуж хъвадани
Аллагъ нужеда гурх1ула ва нуже лъик1аб ахиратги бұк1уна.

133. Нужеца хехльи гъабе я гъал ﴿*وَسَارَ عَوْلَى الْمَغْفَرَةِ مِنْ رَبِّكُمْ
مُعْمَلَةً جَلَّ جَلَلُهُ نُجَرَّ
وَجَنَّةً عَرَضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ
أُعَدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾
мұмminзаби, Аллагъас Ж1ажкала нүжер
мунағъал чурулел ва гъев нужеда
турх1уле лъик1ал г1амалал гъариялда.

Ва алжаналде нуж лъугъунеб г1амал
гъабизеги, жиндир г1ат1ильи ва к1одольи зобал-ракъал т1ирит1ун
г1одор лъуниги гъездасаги к1удияб, ва Аллагъасдаса x1инкъаral
г1адамазе x1адурун бугеб.

134. Аллагъасдаса x1инкъаral ﴿الَّذِينَ يُفَقَّهُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ
وَالْكَاظِمَاتِ الْعَيْنَ وَالْعَافِينَ
عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾
г1адамал руго жидеца Аллагъ разильи
т1алаб гъабун напакъя ва садакъя
къолел, жал рес-маx1алда ругониги,

мискинго ругониги, ю къварильялда ругониги, рах1ат-лазаталда ругониги. **Ва Аллагъасе г1оло ѹцим къунч1улел**, ѹцидае бокъараб гъабун г1адамаздаса рец1ел босуладарел. **Жудеे къварильи**, зарал гъабурал г1адамалги т1аса лъгъун толел. **Х1акъульунго Аллагъ** جَلْجَلْكَلْمَهْ **жиндие лъик1ал г1адамал рокъулов вуго**. Аллагъасул лагъ задерие лъик1лти гъабулел г1адамал руго гъель, Аллагъасул جَلْجَلْكَلْمَهْ **рокъулел**, лъик1ал г1адамал. Гъаб хирияб аяталда жаниб мұмынзаби цоқазда гурх1ел-рах1му бүгел рук1изе ккей бишунеб буго. Аллагъасул جَلْجَلْكَلْمَهْ **лъик1аллъун рик1к1ун** руго жидеца цогидазе лъик1лти гъабулел г1адамал. Гъальул x1асилги бук1уна г1адамазда гурх1уларел, жидеца гъезие лъик1льиги гъабуларел г1адамал лъик1ал чаг1и гъеч1ин абураб.

Цо х1адисалда буго: «Т1адег1анав Аллагъас ﷺ абула: я дир лагъ, дур цин баҳъараб меҳаль дуда дун рак1алде ўва. Дир цин баҳъараб меҳаль дуда мунги рак1алде ўвзезе вуго ва г1азаб гъабизе х1акъярал г1адамазе г1азаб гъабулеб меҳаль дица мун хвасар гъавизе вуго» – абун. Х1адис ибну абиХ1атимица бицана.

Жинда Алагъ разильяяв Абугъурайратидасан бицараб х1адисалда буго: Алагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужсер гучав, къуватав чи гъеч1о жисив реч1ахъун бергъунев чи. Х1акъикъияв гучав ва къуватав чи вуго жиндир цүн бахъара б мехаль гъеб цүн гъукъизе к1олев ва жиндир напсалда т1ад ихтияр гъабулев чи» - абуn. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1абдуллагъ ибну Масг1удидасанги х1адис бицана: Аварагас ﷺ абуна:

«Нүжер ѹцив вугев нүжерго боңи ىلىكىلун бокылев нүжер ирс босуслесүл боңиялдаса?» – абуң. Нижсең абуна: «Я расууллагыз ﷺ! Ниж киназего нүжерго боңи ىلىكىلун бокыла» – абуң. Аллагыасул свалат салам лъяев Аварагас абуна: «нужеда лъай, нуж киналго руго нүжер ирс босуслесүл боңи нүжесе бокылелльун. Дур боңи буго мун чыаго вук1ун Аллагыасул ؓ نعْدَةٌ نُخْدَةٌ нухда къураб жо. Дуң нахъе тараф жо кинабго варисасул боңи буго» – абуң. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Ай инсанас жиндир боц1ильун рик1к1уна жинца данде гъабун, нахъе ц1унун бугеб боц1и, амма х1акъикъаталда гъеб буго варисзабазул боц1и.

Цоги х1адисалда буго: «Жинdir цүн түбазе ресги бүк1аго гъеб цүм бахчараав чиясул Аллагъас ﷺ рак1 иманальүл үзэбүла ва божильяялтүлгү үзэбүла» – абуn, ай гъев божаравлъун гъавула

цогидаз жиндие зарал гъабиялдаса. Х1адис ибнү Жаририца бицана.

Цоги х1адисалда буго: «Лъабго жо буго дун жиеде гъоркье ч1олеб (дун гъедун дица бицуунеб):

Садакъаде къунин абуң боң1и дагълъуларо.

Г1адамаздаса t1аса лъугъараv чи Аллагъас جَلَّ جَلَّ m1адег1ан гъавула.

Аллагъасе x1еларав, г1одовег1анлъараv чи Аллагъас m1адег1ан гъавула» – абуң. Х1адис имам Муслимица бицана.

Цоги х1адисалда буго: «Жив г1адамазда гурх1ун гъездаса t1аса лъугъараv кинавго мұмъинчи алжаналда лъугъизе вуго» абуң.

Аллагъас ниль ғ1адамазе лъик1льи гъабулел лъик1ал ғ1адамаздаса гъареги.

135. Гъединго Аллагъасдаса^{جَلَّ جَلَّ} x1инкъарал ғ1адамал руго, жидеца цо квшаб ғ1амал гъабураб мехаль ва гъельдальун жидер напсал мунағъалде ккараб мехаль, жидеда Аллагъ рак1алде щолел ва тавбо гъабун Аллагъ^{جَلَّ جَلَّ} t1аса лъугъин t1алаб гъабулел.

Жив t1аса лъугъунев ва жинца мунағъал чурулев Аллагъ гурев цоги щивгө гъеч1о.

Гъель мұмъинзаби мунағъ гъабиялда t1ад ч1оларо ва жудеда гъеб ғ1амал къабих1аб, x1арамаб буқ1ин лъараб мехаль гъелдаса тавбо гъабун руссuna ва Аллагъасда^{جَلَّ جَلَّ} t1аса лъугъин, мунағъал рахчи гъарула.

T1адег1анав Аллагъ жив гурх1улев, жинца мунағъал чурулев вуго ва лагъздерил мунағъал, ғ1асильби киг1анго k1удиял ругониги, Аллагъасул^{جَلَّ جَلَّ} гурх1ел ва қ1об-рах1мат ғ1орхы гъеч1еб, нахъаса къот1и гъеч1еб буго. Мунағъал гъарурав чи Аллагъасул гурх1елалдаса хъул къот1ун ч1еч1ого, Аллагъасда x1елун, жиндири мунағъазда рек1екътъун ва t1ок1аб мунағъ гъабиларо абуң Аллагъасда вуссараб мехаль, Бет1ергъан Аллагъ^{جَلَّ جَلَّ} гъев лагъасдаса t1асаги лъугъула ва жегиги гъесул квшаш ғ1амалал лъик1алльун, гъесие ахираталда кири щолеллъун хъвала.

136. Гъал церехун рицарап мұмъинзаби руго жиеде Аллагъасул рахъальъан бугеб жазаъ мунағъал рахчи бугел ва жиеде ахираталда алжаналги ругел, гъезда жаница бат1и-бат1иял

وَالَّذِينَ إِذَا أَعْلَمُوا فَتَحْشَأُ أَوْظَلَمُوا
أَفْسَهُهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفِرُوا
لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرُ لِذُنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا
يُصْرُّ وَأَعْلَى مَا فَلَوْ وَهُمْ يَعْمَلُونَ

(١٧)

أُولَئِكَ جَرَأَوْهُمْ مَغْفِرَةً مَن رَبَّهُمْ
وَجَاءَتْ تَحْرِيرًا مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كَلِيلَينَ
فِيهَا وَيَعْمَلُ أَجْرًا لِلْعَمَلِينَ

(١٨)

ниг1матазул г1орал чвахуел ва жал даймго рук1инельун гьел алжаназулъ лъугъизаруел. Аллагъ-авараг разильни т1алаб гъабун, ахираталда иман лъун, шарг1алда рекъон г1амал гъабун хъвадарал г1адамазе бугеб ц1акъ лъик1аб жазаъ буго гъаб алжан.

137. Х1акъльунго нужеда цере
рук1арал умматазул асар ва нух нужеда
льялеб буго. жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه
аварагзабиги, гъез мальарааб динги
къабул гъабич1еб мехаль Аллагъас

فَدَخَلَتْ مِنْ قَبْرِكُمْ سُبُّتٍ فَسِيرُوا
فِي الْأَرْضِ فَإِنْظُرُوا وَكَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٧﴾

гьел гъалаг гъарун, гъезул асло ва насло т1аг1изабуна. Нуж
гъаб ракъалда т1ад хъваде, нужерго даран базаралье ва
цогидал къвариг1елазе ва нужеда пикро гъабе ва ваг1за
босе гъалаг гъарурал умматазул нахье хут1арал ч1унтарал
росабазул: кинаф ахир бук1араб Аллагъги аварагзабиги гъереси
гъарураб къавмальул. Бишунго дунялалда рак1 гъураб, гъелда
х1алхъараб мехаль Аллагъас جَلَّ جَلَلُه гъалаг гъаруна, ва ахираталда
гъезие жужах1ги бук1ине буго.

138. Гъаб хирияб Къуръан жинца
г1адамазе кинабго жо баян гъабулеб

هَذَا بَيْانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ
لِلْمُمْتَقِنِينَ ﴿٢٨﴾

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه калам буго, ва г1адамал

х1акъаб диналда т1орит1улеb нурги буго.

Ва Аллагъасдаса х1инкъуел мутьминзабазе ваг1за-насих1атги
буго.

139. Нуж Аллагъасул диналье г1оло
жигъад гъабизе заг1ипалльун рук1унге

وَلَا نَهُوا وَلَا تَحْرُبُوا وَلَئِنْ شُرُّوا لَا يَعْلَمُونَ إِنْ
كُنُّ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٩﴾

ва нужеда къварилти щванин абун

пашманлун х1акъаб нухдаса нахье

къаге. Х1акъльунго нуж капураздаса бергъине руго ва гъезда
т1адги рук1ине руго. Нуж х1акъикъияб иман лъурал ратани гъаб
х1укмо нужеда лъай ва нуж жигъад гъабизе х1инкъуге.

140. Нужеда ругънал щун ругони,
нужер г1адамалги ч1ван ругони,

إِنْ يَمْسَسْكُوكُ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَ الْقَوْمَ قَرْحٌ
فَتَلَهُ وَقَلَكَ الْأَيَّامُ دَاهِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

гъебго жо мушриказеги лъугъана:

وَلَيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَحَدَّدُ مِنْكُمْ

гъезулги г1адамал ч1вана, гъездаги
ругънал лъуна. Гъадинаб къаг1ида

شَهَدَاءُ اللَّهِ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٣٠﴾

буго Аллагъасул х1укму-къадар
бильъинальул: дунялалъул къоял

руго цин гъазие бергъенлыи бук1унел, цинги дозие бергъенлыи

бук1унел. Нужееги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ бергъенлъи къела ва нуж къезеги бегъула.

Гъадин х1албихъун Аллагъас бат1а гъарулаунго-унгоял мъминзабиги мунаппикъалги. Ва Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндие рокъарал мъминзаби гъазаваталда рук1адго шагъидзабильун гъарула. Гъеб Аллагъасул к1удияб ниг1мат буго. Аллагъасе ц1акъ рокъуларо жидеца купруширкалдалъун **ва ниpakъаялдалъун** зулму гъабулен г1адамал. Гъель зулму чаг1аздаса руго Ух1удалде рагъде рак1араб мехаль гъениса г1адамал нахъе рачарал мунаппикъаби.

141. Гъаб цебе рехсараб х1албихъи
Алалагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъабула х1акъикъиял
мъминзаби рат1а рахъизе, гъезие ажру-
кириги ц1ик1к1ине ва капураб къавмги
гъалаг гъабизе.

وَلِيُمَحْصَّنَ اللَّهُ أَلَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَمْحَقُ
 الْكَافِرِينَ ﴿٤١﴾

Бергъенлъи щвараб мехаль гъез пасалъи ва ч1ух1и г1емер гъабула ва гъеб сабаблъун жидеда т1ад гъалаг гъариялье сабабги бач1ула.

142. Нужеда рак1алдейиш кколеб я
гъал мъминзаби, нуж алжаналда
льугъинин абуn ва Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
нужер х1албихъиги гъабиларин абуn,
Аллагъасул нухда гъазават гъабулен, гъеб нухда къварильи,
зах1мальи баччулел, гъелда сабро гъабулен мъминзабиги
льзасирларин абуn.

أَفَحَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَا يَعْلَمُونَ اللَّهَ
 الَّذِينَ جَهَدُوا مِنْ كُلِّهِ وَيَعْلَمُ الْأَصْدِيقَينَ ﴿٤٢﴾

Ат1абари абулев г1алимас абуна: гъаб аятальул маг1на буго нужеда рак1алде кколеб буго я Мух1аммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асx1абзаби رَحْمَةً اللَّهِ عَلَيْهِ, нужеег Аллагъасул хиралти ва ажру щвельин абуn, нужеда Аллагъас риҳъизарич1ого гъесул нухалда гъазават гъабулен ва Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ г1оло жидеда щварал къварильабазда сабру гъабулен г1адамалги.

143. Х1акъльунго нуж рук1ана рагъ
гъабизе бокъун ва шагъидльун рахъизе
бокъун, нужеда тущман данде ч1валелде
ва рагъул зах1мальи бихъилалде
ццерекун. Ва нужеда гъеб хвельги бихъана; нужер вацал ч1валаги
бихъана ва нужгоги ч1вайлда г1агарльун рук1ана.

وَلَقَدْ كُشِّرَ تَمَنَّوْتَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ
 تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَتَظَرَّفُونَ ﴿٤٣﴾

Гъаб аят рещт1изабуна рагъдаса нахъе арал г1адамазда г1айиб ч1ван. Гъалъул маг1наги буго. Нуж рукъор г1одор ч1ун ругеб мехаль гъазаватги, шагъадатги бокъун, гъелда хъул лъун к1альялел рук1ана. Амма рагъде рак1индал ва шагъадат щвезе реесги лъугъиндал, нуж

рагъуль майданалдаса лъутун ана.

144. Гъаб аят решт1изабуна

Ух1удалда щайт1аналь «Мух1аммад ч1вана» абуn ах1идал, ва жинца аварагасул ﷺ гъумералда ругъун гъабурав Ибнукъамиат абулев мушрикас «дица авараг ч1вана»- ян абидал. Гъаб хабаралъ г1емерав чиясуль щаклъи ва x1инкъи рехана. Мунапикъзабацаги абуна: «Мух1аммад ч1ван ватани ниль цебесеб диналде руссизе ккела»-абун. Цинги t1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ аят решт1изабуна:

Мух1аммад ﷺ гъеч1о Аллагъасул расул турони. Гъединал Аллагъасул جَلَّ جَلَّ расулал шереги рук1ана. Гъел расулал цоял ч1ван, цоял унтун хвана ва гъав расулги жив хvezе бегъулев вуго. **Гъав Мух1аммад ﷺ унтун яги ч1ван хвараб мехаль нуж исламияб динги рехун тун нужерго ширкалдейищха руссине ругел?** Гъедин исламияб диналдаса руссарал г1адамаз Аллагъасе щибго зарал гъабуларо: гъельул къварилти, балагъ ва ахираталда жужах1алъул г1азабги гъезие (диналдаса руссаразе) буқ1ине буго.

T1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ алжаналъул ниг1матаздальун жазарь гъабизе буго жидеца гъесул ниг1матазда щукру гъабурал ва щайт1аналъул, мунапикъзабазул хабаралда нахъ рильтъинч1ого Аллагъасул диналье г1оло рагъуль ч1ч1арал асх1абзабазе.

Абуnужайх رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1абас бицана:

«Ух1удалда Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг лъукъун вук1адго ва г1адамазда гъоркъоб авараг ч1ван вуго абураб хабарги буқ1адго, цо мугъажисразул асх1аб t1аде щвана жиндин бидул x1оринив г1одов ккун вугев ансариясде. Мугъажисрас абуна: «Дуда раг1аниц Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ч1ван вуго абураб хабар?» – абуn. Цинги ансарияс абуна: «авараг ﷺ ч1ван ватани, гъев Аллагъас جَلَّ جَلَّ жинда t1ад къараб амргуи t1убан, нильтъехъе динги щвезабун ун вуго. Гъанже нуж рагъе нужсер дин ц1унун» – абуn. X1адис Байгъакъияс бицана.

Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабиялда t1ад ч1ей гъабурал, гъесул диналье г1оло жал рагъарал, ч1аго вук1адго ва хун хадувги хирияв Мух1аммад ﷺ аварагасда нахъги рильтъарал мұмынзаби руго «жудеца шукру гъабулел» абуn Аллагъас жудер x1акъялъуль абурап.

Щукру гъаби абураб раг1ияльул маг1на буго жиндие гъабураб лъик1льи

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَقَ مِنْ قَبْلِهِ
الرُّسُلُ أَفَإِنَّ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أَنْفَاثَتُمْ عَلَىٰ
أَعْقَلِكُمْ وَمَنْ يَنْقُلِبْ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ
اللَّهُ شَيْئٌ وَسَيَجْزِيَ اللَّهُ الشَّكَرَ بِنَيْرٍ

льян, гъелдаса вохун, жиндие лъик1льи гъабурав чиясе раг1иялдалъун яги г1амалалдалъун жив вохун, разильун вук1ин бихызаби.

Нильеца Аллагъасе ﷺ щукру гъабизе т1адаб бишүнгө к1удияб ниг1мат буго ниль гъев лъалел, Мух1аммад ﷺ аварағасда нахърильъарал умматалдаса гъари. Гъелда хадубги кинағо жо Аллагъасул ﷺ раҳъальтан бугеб ниг1мат буго: сахлыи, ризкыи, бихыи, раг1и, г1акъло, маң1 лъай ва цогиги г1емерал ниг1матал. X1атта унтиқъварильги мұмминчиясе ниг1мат буго: гъеб жинда Аллагъ рак1алде швезавулең, тавбо гъабиялде, г1ибадат қ1ик1к1изабиялде вачунеб сабаб бугельүүл.

145. Цониги напс холаро Аллагъас
жиндие бихызабураб заман
т1убан хадуб гурони. Аллагъас щибаб
напсалъе бугеб г1умро хъван, къадар
гъабун x1адурун буго ва гъельие щибго
цеңе яги нахъе бахъи буқ1уларо. Ч1ван
хварав чиги жиндириг ғ1ажал щун
хварав вуго, рокъов бусада вегун хваравги жиндириг ғ1ажал щун
хварав вуго.

Гъаб аяталдаса мурад буго мұмминзаби Аллагъасул диналье г1оло гъазават гъабиялде гъесизари ва гъезул рак1 параҳат гъаби. Түшманасда данде ч1вай ва гъесда рагъ гъаби гъезие г1емераб акро-кири бугеб буқ1ин бич1чи1изаби ва рагъуль г1ахъалъараав чиги холаревлти бицин, жиндириг ғ1ажал щун гурони. X1инкъияль г1умру халат гъабуларо, баҳ1арчильяль г1умру къоқыги гъабуларо. Аллагъасул ﷺ къадар нахъч1вазе к1оларо киг1анго жив қ1унарав чиясдаги. Жиндие бихызабураб заман лъугъун гурони инсан холаро, киг1ан к1удиял хвалда x1инкъарал балагъал т1аде раг1аниги ва рагъуль, түшбабазул мухъиль жанив лъугъун жив вагъулең вугониги.

Хадубги Т1адег1анав Аллагъас ﷺ абулеб буго: «Щив чи вугониги дүніялалъул ч1аголыи т1алаб гъабун, гъельие г1оло хъгадулев, дица гъесие гъеб къела ва амма гъесие ахираталда акро буқ1инаро-абун. Гъаб раг1и абуна рагъуль бергъун гъанимат (давла, бечельи) швей бокъарал г1адамазда: Гъаб дунял нильеца т1алаб гъабизе кколеб ва жиндие г1оло ях1 бахъизе кколеб жо гъеч1о. Аллагъас дунял лъик1асеги квешасеги къюла.

Цинги Т1адег1анав Аллагъас ﷺ абуна: «Ахираталъул ажро-кири бокъун, Аллагъ ﷺ разильи бокъун, хъгадулев чиясе дица гъебги къюла. Ва Аллагъасул ниг1матал лъан, гъезда данде щукру гъабулел

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ
 الَّلَّهُ كَيْفَ يَعْلَمُ مَوْجَدًا وَمَنْ يُرِدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا
 نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدُ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ
 مِنْهَا وَسَتَحْرِي النَّاسُ كَيْفَ يَرَى (١٥)

г1адамазе дица х1исаб гъеч1ого лъик1льи ц1ик1к1изабила ва ахираталда лъик1аб жазаъги гъабила» – абун.

146. Аллагъасул аварагзаби

г1емер руго Аллагъасул диналье

г1оло жигъад гъабурал ва гъелгун

цадахъ Аллагъасдаса х1инкъарал

мұмынзаби ва г1алимзабиги

жигъадалда рахъарал. Гъездаги рагъуль зах1мальи къварилы бихъана, цо-цоял ч1вана, қогидал лъукъана. Ва амма гъел

х1инкъич1о ва гъел заг1ип гъарич1о Аллагъасул нұхда жидеда швараб къварильяль ва түшманасда цере г1одорег1анльич1о,

гъесдасан гурх1ел т1алаб гъабич1о. Т1адег1анав Аллагъас

жидека сабро гъабулел г1адамал рокъула гъазаваталда рахъара б

мехалъ ва диналда халкъ ах1ун даг1ват гъабулеб мехалъги.

147. Дол аварагзабаз

ва гъелгун

цадахъ Аллагъасул

диналье

г1оло рагъ гъабулел мұмынзабаз,

гъез бах1арчилъиялда рагъ гъабигун

ва иманальулги, динальулги къуват

бук1ингун цадахъ, Аллагъасда х1елун абулеб бук1ана: «я

нижер Бет1ергъан Аллагъ

! Дуца нижер мунағын чуре,

дуе гъабулеб г1ибадатальуль нижедаса ккараб к1вах1алльи,

жагъаллыги т1аса лъугын те. Дуца ниж рагъул майданалда

ч1езаре, дурги нижерги түшманасда рагъулеб мехалъ; нижер

рек1ель х1инкъи рехун гъаниса нахъе руссизе тоге Аллагъ ниж.

Дуца нижее квербакъиги гъабе купру- ширкалъул къавмалда

т1ад бергъенлы босизе» – абун.

148. Т1адег1анав Аллагъас

х1акъиктиял мұмынзабазе

дунялальул лъик1льи къуна:

тушбазда т1ад бергъенлы

къуна. Г1емераб гъанимат-давлаги къуна, къадро к1одолъи,

т1адег1анльиги къуна ва түшбазул ракъал рахъун, гъениб

Аллагъасул дин т1ибит1изабуна. Ахираталда гъезие г1емеро

к1удияб ва берцинаб лъик1льи бук1изе буго, ниг1матазул

алжаналги Аллагъ разильиги бук1ине буго. Х1акъльунго

Аллагъ лъик1аб г1амал гъабулел г1адамал рокъулев вуго.

Жидер ниятги бац1ц1адал, г1амалги берцинал мұмынзаби

وَكَائِنٌ مِّنْ بَيْنِ قَتَلَ مَعَهُ وَرَبِيعُوكَثِيرٌ

فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابُهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا صَعَفُوا

وَمَا أَسْتَكَنُوكُمْ إِلَّا يُحِبُّ الظَّاهِرِينَ ﴿١٥﴾



وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلَّا أَنْ قَاتَلُوْنَا أَعْفَرَنَا دُونَنَا

وَإِنْ رَأَفَاقَ فِي أَمْرِنَا وَتَبَيَّنَ أَقْدَامَنَا

وَأَنْصَرْنَا عَلَى الْقَوْرُ الْكَفَرِينَ ﴿١٦﴾

فَأَتَاهُمُ اللَّهُ تَوَابُ الدُّنْيَا وَحُسْنَ تَوَابٍ

الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٧﴾

рокъула Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ.

149. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нуж г1енеккани капурзабаз бицуунеб
хабаралда ва мунапикъзабазда
нахъги рильльяни, гъез нуж х1акъаб
диналдаса руссинарун купру-ширкалда

рачине руго ва нуж Аллагъас т1орит1ун рук1ун хадур ц1акъго
ч1орого хут1араллъун лъугъизе руго:

имангы бичун купру босиялдаса к1удияб даранальуль къей щибха
 бук1инеб?

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна гъаб аят решт1иналье
 сабаб буго: Ух1удалдаса нахъе руссун хадурги мунапикъзаби гаргадана:
 «Гъав чи х1акъав авараг вук1аравани гъасда ругъналги щвелароан,
 гъасул асх1абзабиги ч1валароан, нуж нужерго цебе бук1араф диналде
 русса» – абун.

Т1адег1анав Аллагъас цебехун араб аят решт1ине гъабуна ва хадубги
 абуна:

150. Гъал купарал ва мунапикъзаби нужее
льник1льи бокъарал г1адамал гъеч1о.

Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ **вugo нужер тадбир**
гъабулов ва нужее квербакъулов ва гьев
квербакъулезул бищунго лъик1авги вugo. Гьев Аллагъасде иман
 лъурал г1адамазе цоги щивго кумекчи ва г1акъло къолев чи
 къвариг1уларо.

151. Дица капурзабазул рек1елье
х1инкъи рехизе буго гъез Аллагъасде
ширк гъабун цоги жоялье г1ибадат
гъаби сабаблъун, гъеб ширк гъабиялье
жиде щибго г1илла х1ужжаги гъеч1ого,
 Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъеб ширк гъабиялде
 ах1улеб аятги решт1изабич1ого. **Ахир**
гъель руссунеб бак1ги жужах1 бук1ине буго. Ц1акъ квшебаб ч1олеб
бак1 ва руссунеб бак1 буго гъеб жужах1 купру- ширкалдалъун
зулмо гъабурал г1адамазе.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис буго:

«Аллагъас дие квербакъи гъабун буго моң1алъ рильльун унеб нухаль
 рик1к1ад рук1адго купаразул рек1ель х1инкъи рехизе гъабун» – абун.
 Х1адис имам Бухариас ва Муслимица бицана. Дунялалда гъаб х1инкъи буго ва

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُو

الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّونَكُمْ عَلَىٰ

أَعْقَبِكُمْ فَتَنَّقِلُو أَخْسِرِيَتَ

١٤٩

بَلِ اللَّهِ مُولَّكُكُمْ وَهُوَ خَيْرُ

النَّصِيرِيَتَ

١٥٠

سَلَّقَنِي فِي قُلُوبِ الظَّاهِرِيَّتِ كَفَرُوا الرَّعْبُ

يَمَا أَشَرَّكُو أَيْمَانَ اللَّهِ مَا لَرَبِّنِيلِيَّهِ

سُلْطَانًا وَمَا وَلَهُمْ أَتَارًا وَيَسِّ

مَثَوِي الظَّالِمِيَّتِ

١٥١

ахираталда г1азабги буго Аллагъасул түшбабазе.

152. Х1акъльунго Аллагъас جَلَّ لَهُ
 нужее квербакъила абуң гъабураб
 къот1и т1убазабуна: Аллагъасул
 изнуялдалъун нужеца капурал
 ч1валел рук1ана ва нужер хвалчабаз
 лъильарааб хур г1адин түшбаби
 г1одореги ралел рук1ана. Цинги
 нуж х1инкъун риххана, ва маг1арда
 т1ад ч1ун рук1арал ч1ор реч1ч1улел
 рагъухъабиги гъениса нахъе рач1ана
 ва нуж аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амруялдаги
 г1асильана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас к1икъоялда анц1го ч1ор
 реч1ч1улев асх1аб лъун вук1ана Ух1уд мег1еральуль т1асияб раҳъалда,
 гъезда т1ад Г1абдуллагъ ибнү Жубайр رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ амирльун тун вук1ана.
 Гъал асх1абзабазда амру гъабун бук1ана нуж гъеб бак1алдаса нахъе
 рач1унге мұмынзаби бергъунел ругониги яги къолел ругониги абуң.
 Гъал асх1абзабаз жидер бак1 тейлда г1айиб ч1валеб буго гъаб аяталда
 жаниб.

Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго **Нужеца аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** амруялдда г1асильи гъабуна нуже бокъулеb жо бихъараb мехаль.
 капурзаби х1инкъун лъутулел рихъараb мекаль. **Нужеда гъоркъор руго дунялалъул маг1ишат бокъарал г1адамалги.** Гъел руго
 мег1ерги тун гъаниматалда хъулльун нахъе рач1арал г1адамал. **Ва**
нужеда гъоркъор руго ахират бокъарал г1адамалги. Гъел руго
 Г1абдуллагъ ибнү Жабиргун цадаҳъ маг1арда ч1арав анц1го асх1аб,
 жидеда Аллагъ разильаял, гъел киналго асх1абзаби шагыидлъана гъеб
 маг1арда рук1адго.

Цинги Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ لَهُ
 нуж нахъе русизаруна
 ва капурзадаса лътизаруна нужер иманальуль х1албихъизе.
Аллагъ нужеда т1асаги лъугъана гъеб г1асильи ккун бук1аниги.
 Т1адег1анав Аллагъасул гурх1ел, ц1об бук1инч1ебани мұмынзабазда
 жегиги ц1ик1к1ун къварильи щолаан. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ لَهُ
 мұмынзабазе ц1обал г1ат1идав вуго ва гъезие хиралъи, к1одолъи
 къолев вуго.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнумасғ1удидаса х1адис бицана: «Ух1уда1да
 рагъулеb мекаль мұмынан ручаби рук1ана асх1абзабаз лъукъарал
 мушрикал жидеца хвезарулелъун. Гъеб къояль диңа гъа гъедун

وَلَقَدْ صَدَقَ كُمُّ اللَّهُ وَعْدَهُ
 إِذَا تَحْسُونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَقًّا إِذَا
 فَشَلَتْرَوْتَنَزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ
 مِّنْ بَعْدِ مَا أَرَكْمَ مَا لَمْ يُحِبُّنَتْ
 مِنْ كُمْ مَنْ يُرِيدُ اللَّهُ أَوْ مِنْ كُمْ
 مَنْ يُرِيدُ لِآخِرَةٍ ثُمَّ صَرَفَ كُمُّ عَنْهُمْ
 لِيَتَتَلَبَّسُوكُمْ وَلَقَدْ عَفَعْنَتْ
 وَاللَّهُ دُوْلَهُ وَفَضْلُهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٥﴾

бук1арабани нижеда гъоркъов цониги чи гъеч1ин жиндие дунял бокъараф абуn, дида кколаан дир гъа бит1арab буk1илин абуn. Дида лъялеб буk1инч1о нижеда гъоркъор дунял бокъарал чаг1и рук1ин, т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُمْ гъаб аят рецт1инег1ан: «Нужеда гъоркъор руго жудеe дунялалъул маг1ишат бокъарал г1адамал» – абуn. X1адис имам Ах1мадица бицана.

153. Нужеца рак1алде щvezабе я гъал мутьминзаби, нуж капурзабаздаса лъутун маг1ардехун унеб г1уж, цояв цоясдаги валағыч1ого, цоцазе кумекги гъабич1ого. Нужеда хадув ах1долев хирияв аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуk1адго. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъезда ах1долев вуk1ана: «Дихъе рак1а я Аллагъасул лагъзал, дун Аллагъасул расул вуго, нужсер т1ад руссун рак1аразе алжсан буго»- абуn.

Амма нуж жеги хехго лъутун унел рук1ана. **Нуже Аллагъас цоялда хадуб цогиги рак1 къварильи, пашманльи т1аде биччана:** рагъда нуж риҳхун лъутун инальул, авараг ч1вана абураб хабаральуль, гъанимат щвеч1ого хут1ияльул, тущман нужедаса т1адег1ан маг1арде вахинальуль къварильиги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: « я дир Аллагъ! Гъел капуразе нижедаса т1адег1ан рук1ине ихтияр гъеч1о» – абуn. Т1адег1анав Аллагъас мутьминзабазда гъал пашманльаби риҳхизаруна: **жиdexъя борч1ун араб гъаниматалда гъезул рак1 бух1ич1ого буk1ине ва гъезда щварал ругъналги риха-хичиги бигъаяб жольун бихъизе. X1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّهُمْ **нужеца гъабулеб жо жинда лъялев вуго:** нужер Аллагъасе г1оло вагъаравги, риялье г1оло вагъаравги лъала Бет1ергъанасда.

154. Цинги т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُمْ **нуж гъеб пашманльи-къварильиялда** рук1адго, нужеда т1аде макъу **биччана, нуж x1инкъич1ого рук1ине** сабабльун. Гъеб макъуяль нужер по къокъа гъапул гъабуна, ай x1инкъарав чиясда макъу бач1унаро, Аллагъас гъал мутьминзабазул x1инкъи т1аса инеабун

*إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلُوْنَ
عَلَىٰ أَحَدٍ وَلَا سُولٌ يَدْعُوكُمْ
فِي أَخْرَجَكُمْ فَأَثْبَكُمْ غَمَّا
بِعَمَّ لَكُمْ لَا تَخْرُوْغُ عَلَىٰ
مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصْبَحَكُمْ
وَاللَّهُ خَيْرٌ بِمَا عَمِلُونَ

١٥٣

شَرَّأَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْقُرْآنَةِ نُعَسَّا
يَعْشَى طَلَيْفَةً مِنْ كُوْطَابِهِ قَدْ أَهْمَمَهُمْ
أَنْفُسُهُمْ يَظْنُونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ طَنَّ
الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنْ شَيْءٍ
قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلُّهُ لِلَّهِ مَنْ يَخْتَفِونَ فِي أَنْسُسِهِ مَا لَا
يُبَدُّونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنْ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا

гъазда макъу щvezабуна.

Жинда Аллагъ разильяяв Анас асх1абас абу Т1алх1атидаса х1адис бицана; гъес абуна:

«Ух1удалда рагъул мухъазуль рук1аго нижеда макъу щвана: дир кодоса хвалчен бортун унаан ва дица кодоб босулаан, гъадин чанго нухаль бортана дир квералдаса хвалчен дунги гъапулъун» – абун. Х1адис имам Бухарија магъази т1ехъалда бицана.

Хадуб Аллагъяс جَلَّ جَلَالُهُ بицуңеб буго гъаб макъу щвей Аллагъасе г1оло жал рагъулел мұмминзабазе буқ1ин, ва мунапикъ заби добго х1инкъияльтуль хут1араблы. Цоги къюкъа буқ1ана жидер напсазул ургъалида бугеб, рек1ел х1инкъиги жегиги ц1ик1к1араб. Гъал мунапикъ заби Аллагъасда щакдарулем руго ва гъезул рак1азуль квшешал пикраби х1алт1улел руго.

Ибнукасирица абуна: гъал мунапикъ азда рак1алда кканы гъаб бак1алда мушриказ бусурбабиги т1аг1инарулин ва исламалъул ишги т1убанго т1аг1ун унин- абун. Гъедин рак1алде ккола жагъилал г1адамазда, цо къварилъи бач1араб мехаль гъезда Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ к1очола, цинги Аллагъяс гъельги к1очон тола.

Гъал мунапикъ абулеб буго: «Нижехъ бугеб ихтиярго щиб бугеб?» – абун. Ниж гъаб рагъулье рачана нижее бокъич1ого, нижерго ихтияралда тун рук1аралани ниж гъанире рач1ине рук1инч1о – абун. **Дуца абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Кинабго амру Аллагъасда** кодоб буго ва гъеб Аллагъяс жинди бокъухъин билълизабула» – абун.

Гъал мунапикъ аз дуе загыр гъабулеб гуреб, рек1ель бахчарааб жо буго. Щиб гъеб абуни, гъез абулеб буго нижехъ ихтияр буқ1арабани ниж рагъдего рач1изе рук1инч1о»-абун. Ниж х1ал гъабун рачана рагъде абулеб буго мунапикъ забаца. Дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «нуж нужерго рукъзабахъ рахчун ч1ич1ун рук1араланиги Аллагъясا جَلَّ جَلَالُهُ ч1авазе къадар гъабурав чи гъев ч1авазе хъвараб бак1алде вачизе вуқ1ана»- абун.

Аллагъасул къадаралдаса ворч1изе ва лътизе бак1 буқ1уларо. Т1адег1анав Аллагъяс جَلَّ جَلَالُهُ Ух1удалда мұмминзаби рагъда къезариялье х1икмат бицуң абулеб буго: нужер рак1азуль бугеб жояльуль х1албихъизе гъабуна дица гъаб ух1удалда ккараб иш: нужедаса х1акъикъиял мұмминзабиги мунапикъ забиги загыр гъаризе ва гъел киналго г1адамазда лъзә. **Ва нужер рак1алги рац1ц1ад гъаризе:** тавбо гъабун, иман ц1и гъабун Аллагъасде руссарад Аллагъяс къабул

قُتْلَنَا هُنَافَلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي يُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ
كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَارِجِهِنَّ وَلِيَتَكَلَّ
اللَّهُمَّ مَافِ صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحْصَصَ مَافِ
قُلُوبِكُمْ وَلَلَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

гъаризе. Т1адег1анав Аллагъ нужер рак1азуль бугеб кинабго жо лъалев вugo ва щивасе жинда рекъараб жазаъ гъабулевги вugo.

155. Ух1удалда мъминзабазул ва
мушриказул к1иго къокъа рагъизе
дандельарааб меҳаль гъенисан
мугъ бан лъутун арал нужер
гъалмагъ заби, гъел руго щайт1аналъ
г1одорг1анльялде ккезарурал.

Щайт1ан гъезда т1ад бергъинги гъез гъарурал мунағъал сабаблъун бugo.

Гъель мунағъазул к1удиябги Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасул амруялда хилипти бugo: мағ1арда рук1арал ч1ор реч1улел рагъухъабаз жидер бак1 тей бugo, гъеб бак1 тоге абуn аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амруги гъабун буқ1ун. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّ **гъал мъминзабазда т1аса** лъуғъана. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّ **Жинца** мунағъал раҳчулев, жив гурх1улев, х1алимав вugo.

Лъик1ал г1адамазул цояс абуна: «Лъик1аб г1амалалда данде бугеб кири бugo хадубги лъик1аб г1амал гъабизе тавпикъ гъаби. Квешаб г1амалалъе гъабулеб жазаъльун бugo гъелдаги хадуб цогиги квешаб г1амал гъаби» – абуn.

156. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нуж капурзабазда рельльун рук1унге,
жудеца жудерго гъудулзабазул
х1акъальуль абулел, шо сапаралда
ун рук1анин, яги гъазаваталда ун
рук1ани: «Гъал гъалмагъ заби нижеда
аск1ор рокъор ч1ун рук1аралани,
гъал хвеги рук1инч1о, ч1азеги
рук1инч1о» – абуn. Гъадинаб бат1улаб иғ1тикъад Аллагъас جَلَّ جَلَّ
гъезул рек1ель лъун бugo хварал чаг1азда гъезул г1емерго рак1
бух1изе.

Гъал капуразул рак1алда бугеб х1алалъ гъеч1о иш. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ вugo жинца хвегарулев ва ч1аго гъарулевги. Нужеца гъабулеб кинабго г1амал жинда бихъулевги вugo Аллагъ. Загъирааб г1амал бихъулеб г1адин бат1инаб г1амалги бихъула.

157. Нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَّ **диналье**
г1оло рагъулаго шагъидлъун хваниги,
яги рукъор рук1ун хваниги, амма

إِنَّ الَّذِينَ وَلَوْ أُمْدُنَّ كُمْ بِمَا تَنَزَّلَ إِلَيْهِمْ مِنَ الْكِتَابِ لَجَعَلُوكُمْ مُنَاهَقِينَ
 إِنَّمَا أَسْتَرَ لَهُمُ الْأَشَيْطِنُ بِعَضُّ مَا كَسَبُوا
 وَلَقَدْ عَفَ اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

١٥٥

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُ كَافِرَوْا
 وَقَالُوا لَا يَحْوِزُنَّهُمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَفَكُلُوا
 عُرَىً لَوْكَسًا كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَأْتُوا وَمَا قَلُوْا
 لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسَرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ
 يُحِبُّ وَقْعَيْتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

١٥٦

وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُمَّلِّعَفْرَةً
 مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةً خَيْرٍ قَمَّادًا يَجْمَعُونَ

١٥٧

гъазаваталда ине бокъунги бук1ун, Аллагъасул дин т1адег1ан гъабиялда ниятги бук1ун. **Гъаб х1алалъ хвел ва Аллагъасул** рахъалъан бугеб мунагъал рахчиги лъик1аб буго нуже, гъаб дунялалда ч1аго хут1ун маг1ишат гъабулян рук1иналдаса.

158. Нуж бусада регун рукъор хваниги, وَلَئِنْ مُتَرَكُّقُتُلُمْ لَا إِلَهَ مُنْخَسِرُونَ (٢٨) **рагъул майданалда шагыидльун хваниги,** ахир киналго Аллагъасде جىڭلەلە ئىچىلىرىنىڭ رуссине руго ва щивасе жиндир г1амалазда рекъарааб жазаъги гъабизе буго.

Гъаб амру гъадин бугельүл нужеца т1аса бишى نуж Аллагъасда г1агар гъарулеб ва гьев разильти щолеб г1амал. Гъал г1амалазул бишунго лъик1аб буго ракъалда Аллагъасул дин бук1иналье г1оло гъазават гъаби. Гъединго буго даг1ват гъабун диналда халкъ ах1иги, цогидаб исламияб диналье мунпаг1ат бугеб г1амалги. Инсан Аллагъас жиндие т1аг1ат- г1ибадат гъабизе вижун вугельүл, гъеб т1аг1ат бишунго Аллагъ разильтулеб гъаби лъик1 буго. Инсан хвалие вижараав вугельүл, Аллагъасул диналье г1оло хвей т1адег1анаң даражада макъам буго.

Ух1удалда бах1арчилы бихъизабураздаса вуго жинда Аллагъ разильяяв Анас ибну Назар асх1абги. Бусурбаби х1инкъун риҳхараб мехаль ва мунапикъаз Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ч1ванаян хабар т1ибит1изабидал, Анасица абуна: «Я дир Аллагъ, дица гъарулеб буго, дуца г1уззу къабул гъаби бусурбабаз гъабураб жоялдаса, ва дун вац1ц1адав вуго гъал мушриказ гъабураб жоялдаса»— абуна. Цинги гьев хвалченги бахъун унаго, Саг1до ибну Муг1аз данде кканы, жинда Аллагъ разильяяв. Анасица абуна: «Мун киве унев я Саг1ду! Валлагы дие алжаналъул маx1 бач1унеб буго гъаб Ух1удалда цебесан»-абун. Цинги гьев рагъулье ана ва жив ч1вазег1ан вагъана. Мушриказ гъесул черх къот1-къот1ун инжит гъабун бук1ана, щив вугеб лъалареб х1алалъ ва жиндир черхалда ункъогоялдасаги г1емер ругънал рук1ана. Яц т1аде яч1ун, гъелда Анас رَبِّيَّةَ لَيْلَانَا ك1الдир ругел цабзаз达尔ъун. Аллагъас гъазул баракат нильееги щвайги ва нильги гъазда нахърег1изареги.

159. Аллагъас дур чорхолье лъураб
турх1ел-рах1муяб т1абиг1аталдалъун
мун дур асх1абзабадехун тамахълъана
Мух1аммад ﷺ, ва дур амруялда
хилипльи гъабуниги гъезда квешаб
раг1иги абиch1о, риҳунеб жоги
бицинч1о. Мун вук1аравани рак1

فِيمَا رَحِمَهُ اللَّهُ لِنَتَ لَهُمْ وَلَوْكَنَتْ فَطَّا
عَلَيْظَ الْقَلْبِ لَا تَنْضُوا مِنْ حَوْلِكَ فَأَعْفُ
عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَسَارِدُهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا
عَزَّمْتَ فَوَكِلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ (٢٩)

сөг1ав, цин хехав чильун, дуда аск1осан асх1абзаби лъутун инаан ва мун цох1ого хут1илаан.

Маң1аль бицуңеб жо хъач1аб, къабих1аб бүк1ин рак1 сөг1аб, т1абиг1ат квешаб бүк1иналда т1орит1ел гъабулеб буго. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъал хъубал т1абиг1атаздаса ваң1ц1ад вижана Аллагъас جَلَّ جَلَّ. Мун асх1абзабаздаса т1аса лъугъя **Мух1аммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца гъезул мунағъал рахче абун Аллагъасдаги гъаре, дур умуразуль гъезулгун мушавараги гъабе. Цо амру гъабиялда дуца къасд гъабураб мехаль Аллагъасда таваккал т1амун гъебги гъабе. **X1акъльунго Аллагъасе** جَلَّ جَلَّ жинда таваккал т1амулел ва кинабго жояльул гъесда божун рук1унел г1адамал рокъула.

Мух1аммад Г1али Сабунияс жиндири тафсирилда абуна: гъаб аяталда жаниб т1орит1ел гъаби буго нильер хирияв Авраг Мух1амад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, бишуңго берцинал, хириял т1абиг1атазда хасс гъавун вук1иналда. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул амруялъул г1ажаибаб жо буго: гъев вук1ана бишун ч1ух1арав, т1адег1ан вук1ине рес бугев,amma асх1абзабазда гъоркъов бишун х1елараев, г1одовег1анавльун вук1унев. Гъев вук1ана наسابалъул раҳъалъан бишун хирияв, машғурлъияльуль бишун камилав, т1абиг1ат-г1амалазуль бишун ваң1ц1адав, сахаватазул бишун сахаватав, каламальул раҳъалъан бишун пасих1ав. Гъал киналго сипатал руго инсан жиндалъун ч1ух1улел ва хиралъулел. Ваamma Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг жинца рет1елги буқъулев, хъиталги раң1ц1улев, х1амидаги рек1унев, ракъалда г1одовги ч1олев, лагъас ах1ани гъесие жаваб гъабун ах1аралъувги унев вук1ана.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ ниль гъав аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърильъараздаса гъареги Аллагъасул свалат салам лъеги гъаб нур балеб чирахъалда, хиралъабазул ральадалда, т1ок1льаби г1емерав, жив халкъалдаса т1аса вищарасда. Цоги кант1изе рекъараб жо буго: Аллагъасда таваккал т1ами ц1акъго т1адег1анал макъамаздаса буго к1иго раҳъалъан. Цо буго таваккал т1амурав чи Аллагъасе вокъулев вук1ин. Цоги буго таваккал т1амурав чи Аллагъас ц1унулев вук1ин. Гъаб к1удияб макъам щвездес рес буқ1аго инсан сундасан х1инкъулев?

160. Т1адег1анав Аллагъас нужее квербакъи гъабураб мехаль нужедаса бергъине к1олев щивго вук1унаро.
Аллагъас جَلَّ جَلَّ нуж рехун тани, цинги щивха вук1инев нужее квербакъизе к1олев, гъев Аллагъасул изну гъеч1ого?

Бадроялда рагъуль нуж бергъинги, Ух1удалда нуж къейги Аллагъасул

إِنْ يَصُرُّ كُرُّ أَلَّهَ فَلَا عَالَبَ لَكُمْ
وَإِنْ يَخْذُلُكُمْ فَقَنْ ذَا الَّذِي يَصُرُّ كُمْ قَنْ
بَعْدَهُ وَعَلَى اللَّهِ فَيَسْتَوْكِلُ الْمُؤْمِنُونَ ٦٦

амруялдаса буго. К1одо гъариги, г1одорег1ан гъариги, бергъенльиги, къейги Аллагъасул х1укму-къадаралдаңун буқ1уна. **Гъаб амру гъадин** бугельユул мұмъинзаби кидаго Аллагъасда **тавакал т1амун, гъесда божун рук1а абе.**

161. Аллагъасул аварагас гъаниматалье швараб боңияльуль хиянат гъабуларо.

Нагагь жинца хиянат гъабун щив чи вугониги, гъев чи къиямасеб къояль хиянат гъабун босараб жоги горбода бан вахызынула халқъалда цеве. Цинги

киналго г1адамазул х1исаб мизанги гъабула. **Ва щибаб напсалъе щибго мукъсанлыги гъабич1ого жазаъ гъабизе буго ва циониги чиясе щибго зулмуги гъабизе гъеч1о.**

Квешаб г1амал гъабурасе г1азаб ц1ик1к1изабуларо, лъик1аб г1амал гъабурасе кири-ажро дагълизеги гъабуларо. Аллагъасул ц1обрах1маталдаңун мунағъаздаса т1аса лъугын ва лъик1аб г1амалалъе ц1ик1к1араф ажро гъаби буқ1ине буго.

162. Аллагъ разильи т1алаб гъабун хъвадарав чи: жинца г1ибадат баң1ц1ад гъабурав, амру-нагю т1убан хъвадарав, рельльун вук1инищ Аллагъасда

г1асильараав ва жинда гъесул ццинги бахъараав чиясда. Гъав чиясул вуссунеб бак1 жужах1 буго ва ц1акъ квшеб руқъ буго гъеб жужах1.

163. Аллагъ разильарааб ва Аллагъасул

цичин бахъарааб ағыуяльуль бат1и-бат1иял даражаби руго Аллагъасда аск1ор.

Т1адег1анав Аллагъ лагъзадерил

ах1валал лъалев вуго ва гъезие жазаъ гъабулевги вуго.

Аллагъ разильи т1алаб гъабун хъвадарал мұмъинзабазе ниг1матазул алжанал руго. Аллагъасул цчин бахъарал, купру-ширкалда хварал г1адамазе ахираталда г1одобег1анлы ви даимаб г1азаб буго.

164. Т1адег1анав Аллагъас

к1удияб ц1об гъабуна мұмъинзабазда: гъезухъе жидедаго гъоркъоса авараг вит1ун.

Жидер маң1ги лъалев, х1алги лъалев, гъезда гъит1инааб къоялдаса нахъего жив

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَعْلَمُ وَمَنْ يَعْلَمُ يَأْتِي
بِمَا غَلَّ بِوَرَقِ الْقِيمَةِ ثُمَّ تُوَفَّ كُلُّ
نَفِيسٌ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

أَفَقُلِّنَا تَبَّعَ رَضْوَانَ اللَّهِ كَمْ يَأْتِ بِسَخَطِهِ
مِنَ اللَّهِ وَمَا وُرِثَهُ جَهَنَّمُ وَيُنَسَّ الْمُصِيرُ ﴿١٦٢﴾

هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا
يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾

لَقَدْ مِنَ اللَّهِ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ
رَسُولًا مِنْ أَنفُسِهِمْ يَتَوَلَّ عَلَيْهِمْ أَيْتَهُمْ
وَيُرَكِّبُهُمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿١٦٤﴾

лъалев ва жиндир х1акъикъати лъалев.

Жиде Аллагъасул Къуръан ц1алуплев, мунағъ-хат1аялдаса, къабих1ал пишабаздаса, купру-ширкадаса гъел рац1ц1ад гъарулов. Жинца гъезда Къуръанги ва бац1ц1адаб суннатги мальулов. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ وَسَلَّمَ вит1илелде цережал ц1акъ къосаралльун рук1аниги: хъанчазе лагъльтыбабулел мушрикал рук1ана. Цояз цоял ч1валел, риба кваналел, ч1агого лъимал ракууль рукъулелги рук1ана. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ гъеб къавм купруялъул бең1льиялдаса иманальул нуралде рачана ва умматазул бишун хирияллұнги гъаруна.

**165. Ух1удалда къварильи ккараб
мехаль нужеца щай абулеб гъаб
балагъ киса нижеда бач1араф абун.**

**Бадроялда рагъ гъабулеб мехаль нужеца
мушриказдаги щвезабун буқ1ана**

Ух1удалда нужеда щвараб к1игог1ан ц1ик1араф балагъ.

Ух1удалда бъялъаңда аның 1го ас1абч1вания, жидеда Аллагъ разильял. Бадроялда лъабкъоялда аның мушрик ч1вания ва гъедиг1анго асир гъарунги рук1ана.

Дуза гъезда абе Мух1аммад, гъаб балагъ буго нужеци або нужеци гъабураб – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул амруялда нужер хилипльи сабабльун, ва давла (гъанимат) щвеялда хъул лъей сабабльун. **Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ кинағожоялда х1ал к1олев вуго** ва гъесул х1укму хисизабизе к1олев щивго вуқ1уларо.

**166. Ух1удалда к1иго къокъа рагъда
данد ч1вараб мехаль нужеда щвараб
балагъ ва къварильи Аллагъасул
х1укмуялдаң буго:**

гъесда бихүн, лъан ва гъесул къадаралда рекъон. Гъелда жаниб Аллагъасул х1икматти буго **х1акъикъиял мұмінзаби мунапикъазбаздаса рат1а рахъи.**

**167. Гъединго мунапикъ заби щал ругел
лъай буго Ух1удалда ккараб рагъальъул
х1асил.**

Г1абдулагъ ибну Убай ибну Салул
вук1ана мунапикъазул бишунго к1удияв,
цоги лъабнусгог1адав чиги вук1ана.

Мұмінзабаца гъал мунапикъазда

أَوْلَمَا أَصَبَتْكُمْ مُصِيَّةً قَدْ أَصَبَّتُمْ
مُشَيَّهَا فَأَشْهَدُ أَنِّي هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ
أَنفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٧﴾

وَمَا أَصَبَّكُمْ يَوْمَ الْتَّقْرِيبَةِ الْجَمْعَانِ فِي أَذْنِ اللَّهِ
وَإِلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٧﴾

وَلَيَعْلَمَ الَّذِينَ نَأَقْفَوْا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْ أَقْتَلُوا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ أَدْعُوْنَا قَاتِلُوا نَعْلَمُ قَاتَلَهُمْ أَلَا
لَا تَبْغَنُوا هُنَّ لِكُفُّرٍ يَوْمَ زِدٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ
لِلَّادِيمَنَ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي
قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكُنُّ تَمُونُ ﴿١٦٧﴾

абидал: «нужги нижгун цадахъ мушриказда рагъизе рап1а, яги нахъруссун лъутун инч1ого нижгун цадахъг1аги ч1а. Тушманасда ниль г1емераллъун рихъизе» – абун, мунапикъзабаца абуна: «нижеда лъалеб бук1арабани гъаб Ух1удалда рагъ бук1ине бук1ин, ниж нахъ руссине рук1инч1о, - абун. Ай нижеда рак1алде кколеб буго гъаниб рагъ бук1инаро абун».

Гъал г1адамал–рагъ гъабизе рап1инч1ого нахъ руссарал ва мъминзабазул къуватги хвезабурал, гъезул напсазуль х1инкъиги рехизабурал,-куфрайлде ц1ик1ун г1агарда руго иманалда ругелдаса. Ай гъазул г1амал капурзабазул г1амал буго. Гъез к1алаздалъун абулеб буго жидер рек1ель гъеч1еб жо. Гъезул рек1ель нифакъ бук1иналь гъезие бокъун буго мъминзаби рагъда къезе, гъеб мурадалда жал рагъуль г1ахъалльчи1ого нахъе унел руго. Амма к1алалъ абулеб буго: «Жакъа гъаниб рагъ бук1инаро, бук1арабани нижги рагъилаан нужгун цадахъ» – абун.

Т1адег1анав Аллагъ жинда лъалев вуго гъез рек1ель бахчун бугеб нифакъ ва ширк. Рик1адаб Маккаялдаса г1емераб ярагъун рап1ун, жидер Бадроялда ч1варал гъалмагъзабазул рец1ел босизе г1ащикъльун, бусурбаздаса г1езег1анго г1емерал мушриказул боял Ух1уд маг1арде щвараб мехаль, гъениб рагъ бук1унеблъи мунапикъзабазда ц1акъ лъик1 лъалеб бук1ана.

Жидер рак1азуль мъминзабазdexун бугеб рокъукъльияль гъел къезе, х1инкъизе бокъун, ана мунапикъзаби Ух1удалдаса нахъ руссун. Азарго чи гурони гъеч1еб асх1абзабазул бо анкынусго чиясде буссана ва иман заг1ипал г1адамал х1инкъизе ва щақдаризе сабабги лъугъана.

168. Гъединго Аллагъасда بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ **ва** وَقَدْ أَطَاعُونَا
муъминзабазда лъазе мунапикъзабазул مَاقِلُوا فَلْ قَادِرُهُ وَأَعْنَانَ نَفْسِكُمُ الْمُمَوتَ
цогидаб къокъаги: жал рагъде إِنْ كُنْتُمْ صَدِيقِي
 раг1инч1ел, рукъор г1одорч1ун
 ч1арал. Цинги Ух1удалдаса

асх1абзаби нахъ руссун раг1араб мехаль жидела абулел: «Гъал мъминзабиги гъазда цадахъ Ух1удалда ч1варал нильер гъалмагъзабиги нильехъ г1енеккун рук1аралани ва рагъ гъабич1ого ч1ун рук1аралани жал ч1вазе рук1инч1о» – абун.

Дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нужеца хвел нахъ ч1вайха нужерго напсаздаса, гъеб нужер раг1ияльтуль нуж рит1аралльун ратани» – абун. Рагъда вахъинч1ев чи хвеч1ого хут1улев ватани ва рагъ хвеялье сабабги батани, нужер цониги чи хвезе бегъиларо. Гъаб раг1и буго мунапикъзабазда г1айиб ч1ван ва гъезул ах1макъльи

халкъалда загъир гъабун абураб раг1и.

169. Гъаб аят решт1изабиялье сабаб бицун Ибнуг1аббасица:

ابуна: رَجُلٌ كَفِيلٌ عَنْهُ مَعْصِيَةٌ

Аллагъасул расулас абуна:

«нужсер мұминал ваңал Үх1удалда ч1ван

харараб мекалъ Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезул рух1ал лъуна, алжаналъул ғ1урчинал ҳ1анч1азул къуч1умалда жсанир, алжаналъул ғ1ораздаса лъин гъекъолел ва алжаналъул тихъалгикваналел. Гъезул руссунеб бак1ги Г1арыцалъул раг1дуқь ругел меседил чирахъазда аск1об бугеб. Цинги гъединааб гъуинаб, лазатаб квенги лъинги батидал, берцинаб руссунеб бак1ги батидал гъез абуна: «Щивха вук1инев нильер диналъул ваңазда жинца бицунев ниль алжаназда жсанир ч1аго рук1ин ва Аллагъасул ниг1матазуль рук1ин, гъел мұмминзабазул гъазаваталда хъул лъезе, тущманадаса ҳ1инкъич1огоги рук1ине» – абуn. Т1адег1анав Аллагъас абула: «Дица бицина нужсер хабар ч1аго ругел нужсер ваңалазда» – абуn. Ҳ1адис имам Ах1мадица бицана къуч1абльун.

Цинги гъаб аят решт1изабуна: «Нужеда рак1алда ккоге Аллагъасул диналье ғ1оло рагъулаго шагъидльярал ғ1адамал хун руго абуn. Гъел шагъидзаби Аллагъасда аск1ор ч1аго руго, жидее ризкъи къолелги руго».

170. Аллагъас жидее къураб

хиральти, т1окльиялдаса роххунги

руго гъел шагъидзаби Ва гъез

роххелги загъир гъабулеб буго жеги

ч1аго ругел мужагъидаz гъазават

гъабун гъел шагъидльяраб мекалъ Аллагъас гъезие къезе бугеб

хиральиялъул: гъел мұмминзабазе щибго ахираталда ҳ1инкъи

гъеч1о абуn ва гъел пашманльизеги гъеч1о абуn дунял тун

ахираталда руссиналда.

171. Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ ругел к1удиял

ниг1матазда ва ц1об-рах1маталда

роххел загъир гъабулел руго гъел

шагъидзаби. Т1адег1анав Аллагъ

أَنَّمَا مُعَذِّبَةَ الْجَنَّاتِ мұмминзабаца гъабураб лъик1аб г1амалалъул ажро-

кири хвездабуларев, гъезие кири г1емерго ц1ик1к1изабулев

вук1иналдаги рохел загъир гъабулел руго.

Аллагъасул ниг1мат буго лъик1аб г1амалалде данде гъабулеб жазазъ.

Аллагъасул рахъальян бугеб т1ок1льи (фазло) буго гъезие ажро-кири

وَلَا تَحْسِنَ لِلَّذِينَ قُتُلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَالًا

بَلْ أَحْيَاهُمْ إِنَّ رَبَّهُمْ يُرِيدُ لَهُمْ خَيْرًا

فَرِحَيْنَ بِمَا أَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

وَيَسْتَبِشُونَ بِمَا لَدُنَّ

هُمْ لَيَكْفُوِنْ

مِنْ خَلْفِهِمْ لَا يَخْوُفُ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزُنُونَ

*يَسْتَبِشُونَ بِنِعْمَةِ مِنْ اللَّهِ وَفَضْلِ

وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيغُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ

(١٦)

г1емерго ц1ик1изаби.

172. Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицана: Ух1удалда рагъ гъабун мушрикал нахъ руссун «Х1амраул асад» абулеб бак1алде щедал (Мадинаялдаса бащдаб къояль

унеб бак1), гъел рек1екъльана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ва гъесул асх1абзаби رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَامُهُ т1аг1инарич1ого нахъруссиналда. Гъезул цояз абуна: «Нильеца Мух1аммад ч1вач1о, гъезул г1олил ясал чуязда т1адги рек1изарич1о, квешаб жо буго гъаб нильеца гъабулеб, т1ад руссун ине руго бусурбаби т1аг1инаризе»—абун. Гъаб хабар Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасде щвана ва жинца как ах1изе Билал رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَامُهُ виччан асх1абзаби данде рак1арана. Цинги гъезул рак1 гъесизабуна мушриказда хадур ине ва дозда бихъизабизе жал х1инкъун гъеч1ебльиги ва жидер къуват хун гъеч1ебльиги. Ругъназул ц1урал, свакарал, рек1ине чуял гъеч1ел, ярагъ къадарал рук1аниги, хириял асх1абзабазул цо къокъаяль аварагсул ах1иялье жаваб гъабуна ва жал къват1ире рапхъун мушриказда хадур ана. Т1адег1анав Аллагъасул رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَامُهُ жиндир асх1абзабигун вач1унев вук1ин лъадал, ва «т1асияб соналъ рагъила ниль» абуn жидерго нухда ана.

Гъеб лъугъя-бахъин бицун Аллагъасул رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَامُهُ абулеб буго: Аллагъасул ва гъесул расуласул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ах1иялье жаваб гъабурал мутьминзаби, жидеда ругъналги шун рук1ун, къварильиги бихъун буқ1ун хадуб-гъял мутьминзабазе Аллагъасул к1удияб ажро-кири буго ва Аллагъ разилъи буго: Аллагъасдаса х1инкъун, аварагасда нахърильльун гъез гъабураб к1удияб гъунаралда данде.

173. Гъал мутьминзаби руго цо

къавмаль гъезда абураб мехалъ:

«нужеда рагъ гъабизе г1емерал

мушрикал дандельун руго. Нуж гъезда

рагъизе унге, нуж гъездаса х1инкъя»—

абун, жидер иман жегиги ц1ик1карапл ва жидеца абурап: «нижее г1ей гъабулев, квербакъулев Аллагъ رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَامُهُ вуго. Жинда таваккал т1амизе ц1акъ лъик1ав ва мустах1икъав вуго гъев Аллагъ» — абуn.

الَّذِينَ أَسْتَجَأُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ
مَا أَصَابُوهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ
وَأَنَّهُمْ أَحَدُ عَظِيمٍ

«Нижең г1ей гъабулов вұго Аллагы әле жинда таваккал т1амизең қ1ақъ мустах1икъав ва лъик1ав вұго» абураб раг1и абуна Аллагъасул салам лъеяв Ибрагым аварагас Намрузица жив қ1адаве рехараб мекаль. Гъаб раг1и абуна мұмминзабағи бишунго жидең х1инкъи бүк1ине г1агарлъараб бак1алдаги. Гъаб раг1и абизе рекъараб бұго киналғо мұмминзабаға цо къварилты, ургъел т1аде бач1арараб мекаль. Гъедин абе абураб аврагасул х1адисги бұго.

174. Цинги жал рагъде арал ва Аллагъасул
ц1обалдаљун рагъ гъабизе ккеч1ого
нахъруссарал, жегиги нұхда даран данде
ккун т1ок1льиги щварал. Жидеда щиғо
квешаб жоги щвек1ел, гъез т1алаң

فَأَنْتَأْبُوا بِنِعْمَةِ مِنْ اللَّهِ وَقَضَى لَهُ
 يَمْسَسُهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ
 وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧﴾

гъабураб Аллагы разильи щварал. Х1акъльунго т1адег1анав
Аллагы Җүлжілдің ц1обал г1ат1идағ, хиралъи, т1ок1льи г1емерав вұго.

175. Доб «нуж рагъизе унге» абун
ах1улеб жо щайт1ан бұго, жиндир
макруялъ гуккарап г1адамал
х1инкъизарулем.

إِنَّمَا دَلَّكُوكُ الشَّيْطَانُ يُخْوِفُ أُولَئِكَءِ
 فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ إِنْ كَنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٨﴾

Гъель руго мұнапикъ заби, жал рагъде ине х1инкъарал. Цоги маг1на гъабуна гъаб раг1иялье: щайт1аналъ нуж х1инкъизарулем руго жиндир авлияздальун абуң. Т1адег1анав Аллагъасул Җүлжілдің абулем бұго: «Нуж гъель мушриқазаса х1инкъуге. Нуж дидаса х1инкъя, иман лъураллъун ратани»—абун.

Куфаразда данде рагъизе нужең квербакъулов вұго дун. Нуж дир амруялда г1асильизе х1инкъя: дунял ахираталда гъалагльизе бегъула нуж дида г1асильани. Бусурбаби х1инкъизарулем хабар бицине Абусупяница Нұғ1айм ибнү Масғ1уд абулев чи вит1ун вук1ана. Гъасда «щайт1ан бұго» абуна: мушриқазул кинабго г1амал щайт1аналда нахърильтъун гъабулем бугелъул.

176. Мун пашман гъавуге Mух1аммад
әл-لَّهُمَّ إِنَّمَا نَسْكُنَّ فِي الْكُفَّارِ إِنَّمَا
گъель мұнафикъ заби
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
купруялдехун унел рук1иналь,
исламалъе ва бусурбабазе зарал гъабизе
ях1 бахъулем бук1инальги жидер
к1алаздалъун ва пишабаздалъун. Гъал мұнафикъ забазда к1оларо
Аллагъасе Җүлжілдің щиғо зарал гъабизе, гъез жидерго напсазе бұго
зарал гъабулем. Аллагъасе бокъун бұго, жиндир къадаралда
рекъон, гъал г1адамал ахираталда щиғо лъик1льи гъеч1ел

وَلَا يَحِنُّ بِكَ الَّذِينَ سُرَّعُونَ فِي الْكُفَّارِ إِنَّمَا
 لَنْ يَصُرُّوا إِنَّمَا شَيَّعَ بِرِيدَهُ اللَّهُ الْأَكَبَرُ يَعْلَمُ لَهُمْ
 حَظَّاً فِي الْآخِرَةِ وَهُمْ عَذَابُ عَظِيمٍ ﴿١٩﴾

рук1ине ва гъезие гучаб жужах1альул г1азаб бук1ине буго.

177. Аллагъасда иман лъейги
бичун купру босарал г1адамазги
Аллагъас щибго къварильи гъбуларо
ва гъзиеги ахираталда гучаб, жинца
унтизабулеб, г1азаб бук1ине буго.

Гъал руго мунафикъзаби: иман лъун хадуб жал муртадлъарал.

178. Капурал г1адамазда рак1алде
ккоге абе, жидее ниг1маталги къун
дунялалда рах1аталда тей гъезие
льик1аб жо бугин абуn. Дица гъел
гъалаг гъарич1ого нахъе рахъун тун
руго, гъезул мунағызат г1емерльизе ва гъезие ахираталда гъел
г1одорег1ан гъарулеb квешаб г1азаб бук1ине буго.

179. Т1адег1анав Аллагъас
муъминзаби толаро мушрикалгун ва
мунафикъалгун журан: x1акъикъиял
муъминзаби ва мунафикъзаби рат1а
рахъун загъир гъарич1ого толаро.
Гъадин рат1а рахъизе ккани Ух1удалда
гъабураб г1адаб цо-цо x1албихъи гъабизе
ккода.

Ибнукасирица абуна: Аллагъас جَلَّ جَلَّ цо г1акъуба-къварильи т1аде
биччала жиндир вали (вокъулев) загъир гъавизе, тущманги загъир
гъавун халкъалда цeve инжит гъавизе. Сабро гъбулев мутьминчиги,
къосарав мунафикъги загъиралда лъазе – абуn.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ нуж раккизаруларо жиндир
балъгоял умуразда: нужеда т1асан ралагъун лъаларо мутьминзаби ва
мунафикъал рат1а рахъизе, гъезул рак1алда бугеб жоялда Аллагъас
нужги раккизаруларо. Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъал г1адамал загъир гъарула
ва цоцаздаса рат1а рахъула гъезул x1албихъи гъабун цо-цо къварильи
т1аде биччан. Гъединаб x1албихъи буго жигъад гъабиги: Ух1удалда
ккараб рагъ ва гъениб мутьминзабазда щвараб къварильиги.

Кинниги Аллагъас жиндир аварагзабаздаса бокъарав чи т1аса
виштула ва гъел цо-цо балъгоял умуразда раккизарула. Гъадин
хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъас мунафикъазул x1алазда ваккизавуна
ва гъесда гъезул щивав цояв лъалевги вук1ана.

Гъаб амру гъадин бугельуль: **нужеца Аллагъасда ва гъесул русулазда**

إِنَّ الَّذِينَ أَشْرَكُوا إِلَهًا مُّرَبِّعًا إِلَّا إِيمَانُهُمْ لَنَضْرُفُ

اللَّهُ شَهِيدٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

وَلَا يَحْسَنُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ تَعْلَمُ لَهُمْ
خَيْرٌ لَا فَسْهَمُوا إِنَّمَا نُعْلَمُ لَهُمْ لِيَزِدُ دُرُّ أَمْثَالِهِ
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

مَا كَانَ اللَّهُ يَأْذِنُ لِمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا آتَهُمْ
عَلَيْهِ حَقًّا يَمْرِزُ الْجُنُوبَ مِنْ أَطْيَبِهِ وَمَا كَانَ
اللَّهُ يُطْلَعُكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكُنَّ اللَّهُ بِحِسَابِهِ مِنْ
رُّسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَقَاتِلُوهُ وَرُسُلَّهِ وَإِنَّ
تُؤْمِنُوا وَتَنْقُوا فَلَا كُفَّارُكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ

камилаб иман лъеяль иман лъе ва нужеда лъай: Цох1о Аллагъ вуго жинда кинабго бальгояб жо лъалев. Гъев Аллагъас جَلَّ جَلَّ лъазабураб къадар бальгояб жоялъул цо-цо аварагасдаги лъала. Аллагъас вах1ю гъабун лъазабула аварагасда жиндисе бокъараб жо.

Аллагъасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **иманги лъун,**
Аллагъасдасаги х1инкъун нуж хъвадани, нуже ахираталда ц1акъ
г1емераб ажро букине буго.

180. Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиде къураб,
гъесул ц1об-рах1матлъунги бугеб
жоялдаса Аллагъасул нухда боц1и къезе
бахиллъарап г1адамазда рак1алда
ккоге абе гъез гъабулеб г1амал ц1акъ
льник1аб бугин абуни.

Дунялалъул боц1и данде бак1ари ва гъеб
Аллагъасул диналье квербакъизе къезе
бахиллъи, жудер ахираталье ц1акъ квшаб г1амал буго гъеб.
Къиямасеб къояль горбода т1ад ххун гъеб боц1и-малги баччун,
жужах1альул г1азабальуль рук1ине руго гъел г1адамал.

Ахираталда Т1адег1анав Аллагъасде جَلَّ جَلَّ буссине буго зобал
ракъазул ва гъезда жаниб бугеб жоялъул ханльи. Г1адамал хведал
гъезул боц1и ирсалъе унеб г1адин, ахиратальул бет1ергъан цо
вугельуль, ирсалъе босараб г1адин буссуна кинабго жо Аллагъасухъе.
Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ **нужер г1амалал жинда лъалев вуго:**
балъгоябги загъирабги жо лъалев вуго щибго бат1альи гъеч1ого.

Жинда Аллагъ разильяяв Бухариис бицараб х1адисалда буго: «Аллагъас
жиндине мал къурав ва гъелдаса закат къеч1ев чиясе къиямасеб къояль
гъеб мал бач1уна к1удияб борохъальул сураталда жиндири к1иго мац1
бугеб, гъев чиясул горбода жесумун, к1алалде цебе баккун гъеб борохъаль
абула: «Дун буго дур боц1и-мал. Дун буго дуџа хазинаде ц1унараб жсо»
– абуни.

Гъаб аят реңт1изабиялье сабаб бицана: Мадинаялда ягъудиязул мадраса
букина ва Пинх1ас абулев гъезул ц1аларав чи вук1ана жинда сверун
г1адамал рак1арун гъезда жо мальулев. Жинда Аллагъ разильяяв Абубакар
асх1аб щвана цо къояль гъеб мадрасалда ва жинца Пинх1асида абуна:
Мун Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъя ва мун исламалде вач1а. Валлагъи,
дуда лъала Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1акъяв Аллагъасул расул вук1ин,
нужехъе х1акъаб жоялдалъун жив вач1арав ва нужер Тавраталда
жиндири бицен бугев-абун.

Цинги Пинх1асица абуна: «Валагъи я Абубакар, нижер гъев Аллагъасда

وَلَا يَحْسِنَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ بِمَا إِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرُ الْهُنْدِ بِلْ هُوَ شَرِيفٌ
سَيِّطُرُونَ مَا بَأْخَلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَلَّهُ
مِرْكَثُ الْمُسْلِمَاتِ وَالْأَرْضِ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ حَمِيرٌ

(١٨)

щибго х1ажалти гьеч1о, гьев вugo нижеда х1ажатав. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нижеда х1елулев вugo ва ниж гьесдаса г1ей гъабулел руго. Аллагъ бечедав вук1аравани, гьес къарзалье боц1и къеян абизе букинч1о. Аллагъяс нужеда риба гъабугеян абулеб буго, амма нижее риба гъабун боц1и къолеб буго. Гьев бечедав вук1аравани нижее риба гъабун боц1и къезе букинч1о» – абуn.

Жинда Аллагъ разильяяв Абубакар асх1абас ц1акъ щин баҳъун Пинх1асил гъурмалъ квшго хъатги къабун абуна: «Я Аллагъясул тущман! Нужедаги нижедаги гъоркъоб къот1и букинч1ебани дица дур габур къот1илаан» – абуn.

Цинги гъав Пинх1ас Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасухъе ун гъесда абуна: «Мун валагъе дур гъалмагъас дие гъабураб жоялда» – абуn. Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагас Абубакарида رَحْمَةً لِّهِ عَنْهُ гъикъана сунца мун т1амурав Пинх1асида къабизе абуn. Жинда Аллагъ разильяяв Абубакарица абуна: «Я расулулагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Гъав Аллагъясул тущманас ц1акъ к1удияб бугътан лъуна Аллагъясда, гьев пакъирав вugo, жал бечедал руго абуn. Дир Аллагъясе г1оло щин баҳъана ва дица гъесул гъурмада къабуна» – абуn. Пинх1асица гъаб хабар гъереси гъабун инкар ккуна. Т1адег1анав Аллагъяс Абубакар рит1ухъ гъавун ва Пинх1ас гъереси гъавун гъаб хадуб бугеб аятги решт1изабуна:

181. Х1акъльъунго Аллагъясда раг1ана لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الْبَرِزَقِ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكِبُ مَا قَاتَلُوا وَقَاتَلُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ يَعْلَمُ حَقَّ وَنَقُولُ ذُو فُؤُدُ عَذَابَ الْخَرِيقِ
гъель г1адамазул раг1и: «Аллагъ пакъирав вugo, ниж бечедал ругояң» – жидеца абулел. Дица малаикзабазда амру гъабила гъазул гъаб къабих1аб раг1и хъвай абуn ва гъез щибго х1акъ гьеч1ого аварагзаби ч1варабльиги хъвай абуn. Цинги

ахираталде щведал гъаб г1амал хъвараб кагъат щебе рехун дица гъезда абила «гъанже жужах1алъул г1азаб ч1аме нужеңа» – абуn.

Ягъудияз «Аллагъ пакъирав вugo», «Аллагъ къарзалье жо т1алаб гъабулев вugo» абураз раг1аби абулел рук1ана жидеда нахърильъарал заг1ипал, жагылал г1адамал исламалде инч1ого рук1ине, гъель шакдаризаризе. Амма ягъудиязул г1алимазда лъалаан жидеца бишунеб жо гъереси букин ва к1удияб мунағыз букин. Гъаб маг1на баян гъабун Аллагъяс ягъудиязда абулеб буго:

182. Гъаб г1азаб гъабулеб буго нужеңа
гъабураб г1амалалде данде жазальъун.
Х1акъльъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лагъздерие зулмо гъабулевльун гьеч1о.

ذَلِكَ بِمَا فَدَدْتَ أَيْدِيهِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ

لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ

Т1адег1анав Аллагъ халкъалда гъоркъоб г1адло гъабулев вugo, зулму гъабулев гъеч1о. Кашаф абураб тафсиралда абуна квшав чиясе г1акъуба гъаби ва лъик1ав чиясе кири-ажро гъаби Аллагъасул г1адло буго абуn.

183. Гъаб аят решт1изабуна
 ягъудазул цо къокъаяль абидал:
 «Я Mух1аммад, Дуца абулеб буго
 мун Аллагъасул расул вugo абуn ва
 духъе t1ехъги решт1изабуна абуn.
 Аллагъас нижедаса къот1и босун
 буго Тавраталда жаниб: «Нуж
 цониги аварагасда божуге жиндир
 муг1жизатльун къурбаналье хъураб жо ц1аяль кваналеб
 гъеч1они» - абуn. Мун гъадинаb муг1жизатгун вач1ани, нижека
 мун рит1ухъ гъавила ва дуда нахърильъина» – абуn. Цинги
 Аллагъас ж1акълаة гъаб аят решт1изабуна:

Жидека абулел г1адамал: «Аллагъас нижедаса къот1и босун
 бугин, нуж цониги аварагасда божугеян, гъев аварагас хъураб
 къурбан ц1аяль кваналеб бихъун гурони» – абуn, дуца гъезда
 абе Mух1аммад ﷺ: нужехъе дида цере аварагзаби раб1ун
 рук1ана гурищ баянал x1ужабигун ва муг1жизаталгун. Гъаб нужека
 абулеб муг1жизатги буk1ана гъел аварагзабазе. Щайха нужека гъел
 аварагзаби ч1варал, нуж бит1араb жо бицунелльун ратани абуn.
 Нужека дол аварагзаби гъереси гъаруна ва гъезда рагъ бана, гъанже
 нужека Аллагъасда иман лъела ва расуласда нахъги рильъина абураб
 жо кин бит1араb буk1унеб?

184. Гъал ягъудияз мун гъереси гъавунин فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رُسُلٌ مِّنْ
 абуn дуда гъеб риxунге Mух1аммад
 ﷺ. X1акъльунго дуда церехун
 рук1арал аварагзаби гъал ягъудиязул
 цересел къавмазги гъереси гъаруна.

Гъелги Аллагъасул рахъальлан t1ахъалгун ва баянал x1ужабигун
 раб1ун рук1ана.

Таврат, Инжил t1ахъалгун Musa عليه السلام، Г1иса аварагзаби раб1ун
 рук1ана ва гъелги гъереси гъаруна цересел къавмаз.

185. Кинабго напс жинца хвел ч1амизе كُلُّ نَفِيسٍ ذَآيَةً الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوفَّرُ بِ
 бугеб буго. Ва x1акъльунго нужер
 г1амалазул x1исаб гъабун жазаъги أَجُورَ كُلِّ يَوْمٍ الْقِيَمَةُ فَمَنْ رُحِّنَ

الَّذِينَ قَاتَلُوا إِنَّ اللَّهَ عَاهَدَ إِلَيْنَا أَلَّا
 نُؤْمِنَ لِرَسُولِنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا يَقْرَبَانِ
 تَأْكُلُهُ الْأَرْضُ قُلْ قَدْ جَاءَهُ كُلُّ رُسُلٍ مِّنْ
 قَبْلِنَا بِالْبَيْنَاتِ وَبِالْأَدِيْنِ فُلْسُمْ فَلَمْ
 قَتَّلْنُسُمُوهُمْ إِنْ كَنْنُمْ صَدَقِينَ

١٨٣

гъабизе буго ахир къиямасеб
къояль. Нужедаса жужах1алдаса
рик1к1альярав, гъельул г1азабалдасан وَمَا أُحِبُّهُ إِلَّا مَتَّعْنَا بِهِ
ворч1арав ва жив алжаналдаги
льуғинавурав чи,- гъав вуго жиндир к1удияб хиралъи,
т1ок1лъиялда кверщел батарав. Гъаб дунялалъул ч1аголъиги
гъеч1о дагъабго мехаль жиндаса мунпаг1ат босулеб ва жинца
инсанги гуккулеб жо гурони.

Хеккого жиб толеб, ах1мақъав чиясул гурони жинда рак1 гъолареб жо
буго дунялалъул ч1аголь.

186. Нужер ц1акъ х1албихъи
гъабизе буго, я гъал мұмынзаби:
нужер боц1и-малалдалъун,
нужерго напсаздалъун ва лъимал-
хъизаналдалъун. Ва нужеда ц1акъ
г1емер раг1изе буго китабияздаса ва
мушриказдаса нуже зарал гъабулеб,
рак1 къварид гъабулеб хабар. Гъаб
кинабго жоялда нужеца сабро гъабуни, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ
х1инкъун, гъесул амруялда нахърильльун нужги хъвадани –
гъал руго бишунго к1удиял, жидеда т1адч1еј гъабизе кколел
умурал (ишал). Гъалда жаниб буго нуже хвасарлъи ва
Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разиль.

187. Дуца къавмалда бице Mух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Муса аварагасул заманалда
рук1арал ягъудияздаса Т1адег1анав
Аллагъас Тавраталда г1амал
гъабизе щулияб къот1и босараб
заман. Гъеб къот1иги бук1ана гъез
Тавраталда ругел шарг1иял ах1камал
г1адамазда лъазаризе ва щибго жо бахчунгут1изе. Цинги
гъез Аллагъасулгун جَلَّ جَلَلُهُ гъабураб къот1и мугъалда нахъе
рехун тана, гъеб къот1и хvezабуна. Ва Аллагъасе гъабураб
къот1иги бичун ц1акъ дагъаб, х1акъираб дунялалъул мал
босана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул сипатал рахчана ва жидеев
т1алты, ханлты хут1и т1алаб гъабуна. Ц1акъ квшаб жо буго гъез
бичун босараб. Гъаб даранги ц1акъ гъел къараб даран буго – ахираталда

*
عَنِ النَّارِ وَأَدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ
وَمَا أُحِبُّهُ إِلَّا مَتَّعْنَا بِهِ وَمَا أُحِبُّهُ إِلَّا مَتَّعْنَا بِهِ
الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنْ لَدُنْ
أَشْرَكُوكُمْ كَثِيرًا وَإِنَّ نَصِيرًا وَتَسْقُوا
فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأَمْوَارِ وَمَا أُحِبُّهُ إِلَّا مَتَّعْنَا بِهِ

وَإِذَا أَخْذَ اللَّهَ مِيقَاتَ الَّذِينَ أُرْتُوا الْكِتَابَ
لَتَبَيَّنُهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكُونُونَهُ وَقَبْدُودُ
وَرَاءَ ظُهُورِهِ وَأَشْتَرِقُوا بِهِ شَمَنًا قَلِيلًا
فِيَّسْ مَا يَشَرُّونَ وَمَا أُحِبُّهُ إِلَّا مَتَّعْنَا بِهِ

ч1орого хут1улеб ва г1азаб т1альулеб.

188. Дуда рак1алде ккоге Мух1аммад
жидеца гъабураб ишалдаса
роххун ругел гъал ягъудиязул
церехъаби,

Тавраталда ругел дур сипатал рахчи **ва**
жидеца гъабич1еб г1амалалда данде г1адамаз жидее рецц гъабизе
бокъунги ругел: дур амру г1адамаздаса бахчияльуль. жал x1акъаб
нухалда ругинги кколел, **Дуда рак1алдаго** ккоге гъал г1адамал
Аллагъасул г1азабалдаса рорч1илин **ва** рик1к1альилин абуn.
Рорч1иларо гъел Аллагъасул г1азабалдаса. Ц1акъ жинца унтизе
гъабулеб жужах1альул г1азаб бук1ине буго гъеб къавмалъе.

189. Т1адег1анав Аллагъасух بِعْدَ جَلَّ جَلَّ буго
зобал-ракъазул ханлъи **ва** гьев Аллагъ
بِعْدَ جَلَّ جَلَّ кинабго жоялда x1ал k1олев вуго.

Ягъудияз абухъе пакъирав гъеч1о Аллагъ **ва**
жинда г1асильяразе г1акъуба гъабизе x1ал k1олев вуго.

190. X1акъльунго зобал-ракъал
рижиялда жаниб, сордо-къо цояль
цояб хисиялда жаниби Аллагъ بِعْدَ جَلَّ جَلَّ
цо вук1иналда т1орит1ел гъабулел
г1аламатал руго г1акъло бугел г1адамазе.

Гъал г1аламатал загырльула жидер г1акълуги бугел, пикруги гъабулел
муъминзабазе. Ва амма x1айванал г1адин щибго пикру гъабич1ого
зобал- ракъазда ралагъулел инкарчаг1азда щибго жо бич1ч1уларо
Щалха ругел гъел г1акълудал бет1ергъаби абуни, Аллагъас بِعْدَ جَلَّ جَلَّ баян
гъабун гъезул сипат бицу nab буго.

191. Аллагъасул г1аламатал
загырльуел **ва** гъездаса мунфаг1атги
босулен муъминзаби руго, жидеца
кидаго Аллагъ بِعْدَ جَلَّ جَلَّ рехсеялда т1адч1ей
гъабурал:

жидер мац1аздалъун **ва** рак1аздалъун **ва**
киналго x1алазуль: **рахъун ч1ун ругониги,**
г1одор ч1ун ругониги, бусада регун ругониги. Аллагъ рехсеялдалъун
жидер рак1ал x1алхъолел, Аллагъасул x1икматазул пикруялда гъел
даймлъулел. Жидеца зобал-ракъал рижинальул пикру гъабулел **ва**
жидеца абулен: «**Я нижер бет1ергъян Аллагъ!** بِعْدَ جَلَّ جَلَّ Гъаб кинабго

لَا تَحْسَنَ الَّذِينَ يَهْرُجُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجْهُونَ أَنَّ
يُخْمَدُوا إِنَّمَا مَا يَفْعَلُونَ فَلَا تَحْسَنَهُمْ
بِمَقْدَارٍ قَمَّ الْعَدَابِ وَلَهُمْ عَدَابٌ أَلِيمٌ

كُلُّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللهُ عَلَىٰ
الْأَيْلَ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولَئِكَ الْأَلَبِ

الَّذِينَ يَدْكُرُونَ اللَّهَ قِيمًا وَقَعُودًا وَعَلَىٰ
جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ
الْسَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا حَلَقْتَ هَذَا
بَطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

г1алам дуца цо х1икмат гьеч1ого бижун гьеч1о. Нижеца мун вац1ц1ад гьавула Аллагъ г1ададасеб жо гъабулов вук1иналдаса. Дуца ниж жужах1альул г1азабалдаса ц1уне» – абуn.

192. Я нижер бет1ергъан Аллагъ

Х1акъльунго дуца жужах1алда лъугъизавурав чи ц1акъ г1одовег1ан гьавурав вуго. Купру-ширкалда1льун зулмо гъабурал г1адамазе квербакъи гъабулов чиги вук1уларо, гъель Аллагъасул г1азабалдаса хвасар гъаризе.

رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلُ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَيْتَهُ
وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

193. Я нижер бет1ергъан Аллагъ!

Х1акъльунго нижеда раг1ана жинца иман лъялде ниж ах1улев дур расул Мух1аммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъаракъ, Нижеда аварагас ах1улеб раг1ана: «Я гъял г1адамал! Нужеца Аллагъ цо гъавун гъесда иман лъе» – абуn. Нижеца гъеб ах1и рит1ухъ гъабуна, аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жаваб къун иманги лъуна.

Я нижер Бет1ергъан Аллагъ! جَلَّ جَلَلُهُ! Дуца нижер к1удиял мунагъал чуре, гъель рахчун те, г1адамазда цере ниж г1одорег1ан гъарич1ого. Ва нижеца гъарурал г1исинал мунагъазул ва квшешал г1амалазул г1акъуба-г1азаб т1аса рехун те. Ва дуца ниж хвезаре ва ахир т1адеги рахъизаре мун жидеда разиял лъик1ал мутьминзабигун цадахъ. Ва ниж гъезда нахърег1изаре.

194. Я нижер бет1ергъан Аллагъ! جَلَّ جَلَلُهُ!
Дуца нижее къе дур аварагзабазул мац1алдалъун нижее къот1и гъабураб жо:

رَبَّنَا وَإِنَّا مَا وَعَدْنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا خَنِزْنَا
يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

гъеб буго Аллагъасда иман лъурал, аварагасда мут1иг1льярал г1адамазе къезе къот1и гъабураб алжан. Дуца ниж ахир къиямасеб къояль халкъалда цере г1одорег1ан гъарун нечезеги гъаруге, капурзаби нечезарулеб г1адин. Х1акъльунго мун къот1ие хилипльуларев вуго, мутьминзабазе алжан къезе къот1и гъабуравги вуго.

Гъал аятал руго т1адег1анав Аллагъ цо вук1иналда т1орит1ел гъабулен, гъев кинабго жо бижулов Халикъ вук1ин, кинабго жо хъихъулов ва гъезие ризкъи къолев Разикъ вук1ин, кинабго халкъалъул тадбир гъабулов Раббул Г1аламин вук1ин бишуңел. Гъадинав бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жив цогояв, кинабго халкъалъ жиндие г1ибадат гъабизе

т1адав Mag1 буд вук1инги щибго щаклты гъеч1еб жо буго.

Халикъ лъазе ккани маҳлукъальул пикру гъабизе ккола. Аллагъасул заталъул пикро гъаби лагъаздерида т1адаб жо гъеч1о.

Цо г1алимас абуна: «Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ заталъул пикро гъабуле чи вуго бакъул гордоялда валагъарав чиясда рельльун: берцинго валагъизеги к1оларого, киг1ан валагъаниги щибго жоги лъазе к1оларого вук1улев, берзул нур свинабулеб нур ва гвангъи бук1ин гуреб»-абун.

Жинда Аллагъ разильяй Г1айшатида гъикъана щиб жо бугеб хирияв аварагасул дуда жиб бихъараб бишунго г1ажаибаб жо абуна. Жинда Аллагъ разильяй Г1айшатица г1одун маг1у бац1ц1ана, цинги абуна: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул кинабего амро г1ажаибаб бук1ана. Цо сордояль авараг, дир ирга бук1ун, дир рокъов вач1ана. Жив дида аск1ов вегун нижер черх қоңаде хъван хадуб аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»- абуна: «Дуца дие изну кье дир бет1ергъан Аллагъасه جَلَّ جَلَالُهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»- г1ибадат гъабизе»- абуна. Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг т1аде вахъун какие чурана ва как базе лъугъана.

Как балаго вахъун ч1ун жисив г1одана жиндир мегеж бичизег1ан. Цинги суждаялда ч1ун гъенивги г1одана ракъ бичизег1ан, цинги хадув хъибил ч1ван вегун гъенивги г1одана «рогъун буго, как базе меҳ шун буго»- абуна абизе Билал асх1аб вач1инег1ан. Жинда Аллагъ разильяй Билал асх1абасда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1ал бихъидал, гъес гъикъана: «Я Расулуллахъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, мун г1одизе гъавулеб же щиб бугеб Аллагъас дур череселги, хадуселги мунағъалги чурун рук1аго?»- абуна.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуда Аллагъ гурх1аяв Билал, дун г1одич1ого кин вук1инев Аллагъас дида гъаб сордояль аятал реш1изаридал: «Зобал ракъал риjsиналъуль» абурад (190-194 абилел аятал). Хадубги аварагас абуна: «Квешаб къо бук1ине буго жинца гъал аяталги ц1аларав ва жинца гъезул пикруги гъабич1ев чиясе» – абуна. (х1адис дагъабго къокъ гъабуна). Х1адис ибну Х1ибаница бицана къуч1абльун.

Али Г1имраналъул ахиралда ругел аятал (190-200) сардиль вахъун как балев чияс ц1ализе суннатаб буго. Жинда Аллагъ разильяй Бухарияс бицараб х1адисалда буго, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъал аятал ц1алулен рук1анин абуна сардиль как базе вахъараб мехаль (гъеб какалда тагъажуд абула).

195. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ маҳлукъальуль х1исаб гъабун, Аллагъасул х1алк1ольи ва къадро к1одолъи

فَأَسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنَّ لَا يُضِيعُ عَمَلَ
عَمِيلٍ مِّنْكُمْ مَّنْ ذَكَرَ أَوْ أَنْشَأَ بَعْضُكُمْ مِّنْ

бич1ч1ун Аллагъ г1емер рехсолел ва т1аг1ат г1ибадат бац1ц1ад гъабулел, цинги Аллагъасде х1елун дуг1а гъабун: «Я нижер бет1ергъян Аллагъ» – абуn ах1улел г1адамазе Аллагъас жаваб гъабула:

«Дица нужер цонигиясул лъик1аб г1амал г1адада хвезе толаро ажро-
кири гъабич1ого, бихъинал ругониги руччаби ругониги. Нуж цоял
цоязул баг1з (бут1а, кесек) руго». Нуж нужер рижинальуль цоцазде
г1ахъалал ругельуль нужеца гъабураб г1амалалъе жазаъ гъабиги
к1иябго тайпаялъе г1ахъалаб буго. Жудер дин ц1унун, ват1ан тун
гъижра гъабун къват1ире арал г1адамал, мушрикаца къварильи
гъабун росабалья къват1ире рахъине гъарурал, ва Аллагъасул
д1ин сабабльун жиде гъабураб г1емераб къварильиги
х1ехъарал, баччарал. Ва Аллагъасул диналье г1оло тушбабазда
рагъ гъабурал, гъеб рагъуль шагыдльунги хварал: гъал киналго
муъминзабазул дица мунағын чурула, дир рах1маталдалъун дун
гъазда валагъула.

Гъал г1адамал дица алжаналда жанирги лъугъизарила жидеда
жанисан г1орал чвахун унел. Т1адег1анав Аллагъасул лъик1аб
жазаъльун буқ1ун гъез гъабураб лъик1аб г1амалалда данде.
Х1акъльунго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ اسک1об буго бишунго лъик1аб ажро.
Гъебги алжан буго: жинда жанир инсанасул бералдаги рихъич1ел,
г1иналдаги раг1инч1ел, х1атта гъесул рак1алдаги хъат1ич1ел бат1и-
бат1иял ниг1мatal ругел.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ калам бихъиназда ва руччабазда г1аммаб буқ1уна,
хит1аб «я гъал муъминзаби» абуn гъабун бугониги. Жинда Аллагъ
جَلَّ جَلَّ разильяй Умусаламатица хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна:
«Я Бичасул расул! Дида Аллагъас руччаби рехсолелго раг1ич1о
гъижраялъул бишунеб бак1алда» – абуn. Ай гъижра гъабун къват1ир
рахъаралги, гъазаваталда г1ахъалъаралги муъминал руччаби г1емер
руго, гъезул бишенго гъабулеба гъеч1о Аллагъас جَلَّ جَلَّ абураб маг1на буго
гъаб суалалъул. Цинги Аллагъас гъаб цебе хъвараб аят рецит1изабуна:
«Дица цониги чияс гъабураб г1амал г1адада хвезабуларо, бихъиназ
гъабураб ва руччабаз гъабураб» – абуn. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

196. Мун гүккуге Мух1аммад ﷺ 197 لَا يَغْرِيَنَّكَ تَقْلِبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْأَيَّلَةِ
ва киналго муъминзабиги гүккуге,

بَعْضٌ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا أَنْ حِجُّوْا مِنْ دِيْرِهِمْ
وَأَوْدُوْفِي سَيْلِي وَقَتْلُوْ وَقَتْلُوْ لِأَكَفَرَنَّ
عَنْهُمْ سَيْعَاتِهِمْ وَلَا دُخْلَنَّهُمْ حَتَّىٰ
تَجْرِي مِنْ تَحْتَهَا الْأَنْهَرُ ثُوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ
وَلَلَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْتَّوَابِ ﴿١٦٥﴾

канураб къавмалъ дунялалда гъабулеб хъвада-ч1вадияль.

197. Ц1акъ дагъаб жо буго дунялги,
дунялальул маг1ишатги ахираталда
ва гъениб бугеб алжан-жуках 1алда
данде ккун. Ахир гъезул руссунеб бак1

مَتَّعْ قَلِيلٌ ثُرَمَّا وَهُمْ جَهَنَّمَ وَيُسَّ

الْمَهَادُ

жагъянама буго ва ц1акъ квшаб руссунеб бак1 буго гъеб
жагъянамма. Абадияб ц1адул г1азаб жинда жаниб бугеб,
гъелдаса рорч1изе бак1 гъеч1еб.

198. Ва амма Аллагъасдаса
х1инкъун, гъесда мут1иг1льун
хъвадарал г1адамазе ахираталда
алжанал руго, жидеда жаниса г1орал
чвахулел ва гъел мъминзаби даймо

рук1инельун алжаналда лъугъизарула. Аллагъасул раҳъальян
буgeb берцинаб гъоболлыи буго гъеб ва к1одо гъариги буго.

Аллагъасда аск1об буgeb ажро- кириги, хиралъи-к1одольиги
льник1аб буго Аллагъ вокъарал ва Аллагъасеги рокъарал
мъминзабазе.

Киг1анго ч1ух1арал, бечедал ругониги, гъал къосарал, г1асиял
г1адамал, гъазул ч1ух1иги, бечельиги, ханлъиги ц1акъ хехго т1асса
унеб, жиндие щибго къимат гъеч1еб жо буго.

199. Жидеда Таврат, Инжил
рещт1изабурал ягъудиязул ва
насраниязул цо къокъя буго камилаб
х1алаль Аллагъасда иман лъурал,
нужеда рещт1инабураб Къуръаналдаги
иман лъурал ва жидеда рещт1инабураб
т1ехъалдаги иман лъурал.

Ягъудиязул Г1абдуллагъ ибну Саламги
ва гъесул асх1абзабиги г1адал. Насраниязул Аннажаши, ва гъесда
нахърильътаралги г1адал. Аллагъасе х1елун, г1одорег1анльун
рук1унел. Аллагъасул калам бичун, гъелда данде дагъабго
мухъги босуларел: дунялальул боц1ияльухъ дин бичуларел. Инжил
Тавраталда бугеб аварагасул сипат бахчуларел ва гъелда жанир ругел
шарг1алда рекъарал х1укмабиги хисизарун хвезаруларел.

Гъал г1адамал руго жидер Бет1ергъанасда аск1об жидее ажро
буgel: гъазие к1иго нухаль ц1ик1к1ун ажро къола Аллагъас: гъезухъе
вит1арав аварагасда ва гъесда рещт1араб т1ехъалда иман лъеяльуль

لَكُنَ الَّذِينَ أَنْقَوْرَاهُمْ لَهُمْ حَاجَةٌ

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ خَلِدِينَ فِيهَا نُزُلًا

مَنْ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا عِنْهُ اللَّهُ خَيْرٌ لِلْأَجْرَارِ

﴿٦٧﴾

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ

وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِمْ

خَشْعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْرُوتُ بِعَيْاتِ اللَّهِ

ثَمَنًا قِيلَ أُولَئِكَ أَهْمَجُرُهُمْ عَنْهُ

رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

﴿٦٨﴾

ажро, хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухаммад аварагасдаги, гъесда решт 1инабураб Къуръаналдаги иман лъеяльүл ажроти.

Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жинца х1исаб ц1акъ хех гъабулов вую: гъесул г1елму кинабго жоялда щвараб, г1аммаб бугельүл, жинда лъала щибаб напсалъ гъабураб лъик1аб ва квешаб г1амал ва щибаб напсалъ гъабизе кколеб жазыги.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъаб сураталъул ахир гъабуна дунял ахиратальъул кинабго лъик1льиялда щвей гъабулюб васиятлъун ва жинцаги абуна:

200. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ г1ибадат
гъабиялда т1ад ч1ун ва гъесда
г1ассильиялдаса ц1унун сабро гъабе.
Ва нуж сабро гъабияльуль Аллагъасул
тушбабаздаса т1ок1ал рук1а,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا
وَرَأَبْطُوا وَأَتْقُوا اللَّهَ عَلَيْكُمْ

تُفْلِحُونَ

гъазават гъабулаго бач1унеб зах1малти баччун ва рагъул къварильаби х1ехъон. **Ва** нужеца исламиял ракъазул г1орхъаби ц1униялда т1адч1ей гъабе, гъенисан жанир Аллагъасул ва нужер тушбаби раг1инч1ого рук1ине, **нагагъ** гъел раг1унел ругони гъезда данде ч1ей гъабун гъазават гъабиялда х1адурунги рук1ине.

Нуж Аллагъасдасаги х1инкъя. Нуж гъесул амруялда г1ассильуге ва х1арамаб жоялда аск1ор къаге: **нужеे дунял-ахиратальъул саг1адат, баҳыбыгулъи щвее буго.**

Аллагъас нильеен насиб гъабеги гъаб саг1адат.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидаса х1адис бицана: Аллагъасул аварагас جَلَّ جَلَلُهُ وَسَلَّمَ абуна: «Дица нуж т1орит1илиц Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ وَسَلَّمَ нужсер хат1альяби жиндалъун т1аса инарулеб ва нужсер даражаси рорхулеб жоялда?». Гъеб буго какие чури г1ат1ид гъаби какие чурулел лугбазуль. **Масжидалде** унаго галаби г1емер раҳынги. Цо паризаяб как баш хадуб үогидаб как баялда х1адурун рук1инги буго. Гъаб какда х1адурун рук1инги буго «рибат1» абуна. Х1адис имам Муслимица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидаса бицарааб х1адисалдаги буго исламалъул авалалда, гъазават гъеч1еб мехаль рибат1 абулеб бук1ана Аллагъасе г1ибадат гъабулел бак1азда (масжидазда) жанир ч1ун г1ибадат гъабиялда.

Г1емерисел г1алимзабаз абуна гъаб аяталда жаниб рибат1альүл маг1на бугин тушманасда данде ч1ей ва исламиял ракъазул г1орхъаби ц1уни. Гъаб маг1наялда т1орит1ел гъабулел г1емерал х1адисалги руго. Жудеда Аллагъ разильяял Муслимица ва Бухарияс бицарааб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв Аллагъасул расулас абуна:

«Аллагъасул диналье ғоло гъазаваталда бараб қо къо лъик1аб буго гъаб дунялалдаса ва гъелда т1ад бугебицинаң жоялдасаги» – абун.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидаса бицараб х1адисалдаги буго: «Аллагъасул нухалда гъазаваталъе х1адурун вук1ун хварав чияс гъабулеб буқ1араб лъик1аб ғ1амалги, гъесул ризкъиги гъесие бильъинабула (хъвалеб буқ1уна) хүн хаду т1ад раҳтинаризег1ан. Хабал ғ1азабалдасаги божсарав вук1уна. Къиямасеб къояль жив т1адеги вахъинавула гъеб къояльул х1инкъиялдаса божсаравлъун» – абун. Х1адис ибну Мажатица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидаса х1адис бицана: Дида Аллагъасул свалат салам лъеяв Аллагъасул расулас абулеб раг1ана: «К1иго чиясул берал руго жиедеда жусжас1алъул ү1а хъат1уларел: Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъун ғ1одараң бералги Аллагъасул диналье ғ1оло гъазаваталда вук1ун сордо борч1арав чиясул бералги» – абун. Ай жиндири гъалмагъзаби ү1унун хъаравуллъуда вук1арав. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидаса бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Талих1 къарав чи вуго жинца ғ1араңалъе лагълы гъабулев чи, меседалье лагълы гъабулев ва рат1лие лагълы гъабулев чиги. Жиндие гъаб жо щванани жив вохулең, щвек1они жиндири рак1 къварилъулев. Талих1 къарав, ғ1одовег1анлъарав вуго гъав чи: жиндири заз къани гъеб баҳтизеңин күмекги Ѣоларев.

Бахъибугев вуго ва лъик1льялда вугев вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналье ғ1оло гъазават гъабизе чуялъул ү1алорхъо ккурав Аллагъасул лагъ: жиндири расги къач1ач1ев (бигъун, хъублъун бугев), жиндири х1ам1алги х1урул ү1ун ругев. Жив хъаравуллъуда тани гъенив вук1унев, жив боязул нахъияб раҳталда тани (тыл), гъенивги вук1унев. Жиндие раг1и абизе изноги къоларев, шапаг1ат т1алаб гъабуни гъебиги Ѣоларев» – абун. Ай: жив г1адамазе машғурав гъеч1ев, жиндие т1адег1анлы бокъуларев. Аллагъ разильи гуреб жиндири мурад гъеч1ев. Х1адис Бухарияс бицана.

Аллагъас ниль жиндири диналье квер бақъулездаса гъареги.

Кинабго реңгги Аллагъасе буго. Аллагъасул Къуръаналда ва аварагасул ﷺ суннаталда нахърилъун, гъелда даймлъун, гъелда хвей Аллагъас нильей насиб гъабеги. Амин.

Аллагъасул квербақъиялдалын «Сурату Али Гимранальуль» тафсир
ва таржама хъван т1убана.

Кинабго реңгги Т1адег1анав Аллагъасه جَلَّ جَلَّ буго.

4. Сурату Ннисаъ



Гъаб сурат буго Мадинаялда реңт1изабураб, жинда жсаниб нусиялда лъабкъоялда анц1ила анльго аят бугеб.

Гъаб хирияб суратги, қогидал Мадинаялда реңт1изарураг суратазда рельтьун, жинда жсаниб шарг1иял масъалаби г1емер риңунеб буго. Қогидал суратазда бүгелдаса г1емергө ү1ик1к1ун гъаниб биңунеб буго руччабазда хурхарал шарг1иял масъалаби, гъединльидал гъалда ү1ар тана «руччабазул сурат» аубун.

Сураталда жсаниб биңунеб буго вассиясул, яги валиясул амруялда гъоркъругегеруччабазулx1акъалваятимзабазулx1акъалги. Гъезие буқ1ине кколеб ирс къей, магъари къейги, нафакъа къейги, росасе ине бугеб ихтияр ү1униги. Жагылияб заманаялъул зулмуял г1адатал хвездарун, Аллагъасул ү1акъалда шарг1алда рекъон гъездехун г1амал гъабулеб x1алги.

Чујкус1аданальул къадру ү1унун, гъельул г1амал ү1унун, гъельие къезе кколеп x1укъукъал къей биңун буго. Гъединго баян гъарун ирсалыул x1укъмаби риңун руго. насабалъул, раҳъ хахиялъул, ригын буқ1иналъул раҳъальян ригын гъабизе x1арамал руччаби риңун руго. Ҳадуб росс-льадиялъул ва хъизан-льималазул ҷоқазде буқ1ине кколеб берцинағ хурхенги биңун буго. Қогиги г1емерал масъалаби руго хъизанальул, ҳадуб жсамаг1аталъул, ҳадуб ват1ан, ракъалъул биңунел, диналъул түщабазулгун буқ1унеб хурхенальул ва гъезда рагъ гъабиялъул биңунелги.

**Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ү1аралдашын.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Я гъал г1адамал! Нуж
Бет1ергъанасда ү1асильизе
х1инкъя, жинца нуж киналго қо
напсалдаса рижарав, (нужер эмен
Адам ү1аво гъев) Аллагъ вуго гъев.
Цинги гъеб напсалдаса (Адамидаса)
гъесие гъалмагъги, ч1ужуги йижарав.

(Нужер эбел X1ава йиго гъей). Аллагъасул салат лъеяв Адамил квег1аб хъабалухъ г1уч1алдасан йижана X1аваян абуна г1алимзабаца.
Цинги Адамидасаги X1авадасаги г1емерал бихынал ва руччаби ракъалда т1ад т1ирит1изарурав. Нуж Аллагъасдаса х1инкъя, жиндири

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَ كُمْ مِّنْ تَنَّينٍ
 وَجَدَهُ وَهَلَّقَ مِنْهَا زَوْجٌ لَّهُ بَرِيثٌ مِّنْهُمْ مَا يَحَالُ
 كَيْدُرٌ أَوْ نِسَاءٌ وَأَنْقُو اللَّهُ الَّذِي تَسَاءُلُونَ
 يَهُ وَالْأَرْحَامُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْهِ كُلُّ رَقِيبٍ ۝

Ц1аралдаљун нужеца цоцалаздаса нужер мурадал гъаруле. Нужеца абула: «Аллагъасул ц1аралдаљун гъаруле буго дуда»—абун. **Ва** нуж х1инкъя Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ цоцазде гурх1ел-рах1мо гъабеян гъабураб амру хвезабизеги. Х1акъльунго т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ нужер киналго г1амалазул хал гъабуле, гъезул авал, ахир жинда лъалев вуго.

Жидеда Аллагъ разильяял имамзабаца бицараб машгъураб х1адисалда буго: «Дуца Бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ лагъльни гъабе дуда дов вихъуле вугев г1адин. Дуда Аллагъ вихъич1ониги Аллагъасда мун вихъуле вуго» — абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Цох1о аяталда жаниб Аллагъас к1иго нухаль абуна: «Нуж Аллагъасдаса х1инкъя»—абун, лагъзадерида т1ад бугеб Аллагъасул х1акъ к1удияб буқ1иналда ишара гъабун. Хадубги Аллагъас «Аллагъасдаса х1инкъя нужеца гурх1ел - рах1мо къот1изабизеян»—абуна, г1адамазда гъоркъоб буқ1ине кколеб хурхеналъул к1вар гъабун.

Киналго г1адамал цох1о аслюлдаса руго гъель инсанлъун рук1инальуль ва наسابальуль вацал руго. Гъаб маг1на х1акъикъаталда бич1ч1улебани, киналго г1адамал бахъибугольиялда ва божильиялда г1умро гъабун рук1инаан. Жидеца кинабго жо бух1улел, гъит1инав, к1удияв чи т1аг1инавулел рагъалги рук1инароан.

2. Эмен хун, нужеда божун хут1ун
рук1арал, нужер миллат гъабиялда,
валильиялда гъоркъ рук1арал
ятимзабазул боц1и гъезухъе къе, гъель
балугъльарааб мехаль. **Ва** нужеца

х1алалаб жоги къун х1арамаб, хъубаб жо босуге:

нужер х1алалаб боц1иги х1арамабльун сверизабуге ятимзабазул боц1и кванан. Цоги маг1на гъабуна: нужер х1алалаб боц1и хисун ятимазул боц1улье жубазабун, гъезул боц1и нужее босуге, гъеб х1арамаб, хъубаб боц1и буго.

Ва нужеца нужер боц1игун цадахъ гъель ятимазул боц1иги кванаге. Гъаб ц1акъ к1удияб мунағъ буго. Гъев ятим жив ц1униялда, жиндие лъик1лти гъабиялда х1ажатав, заг1ипав чи вуго. Заг1ипав чиясе зулму гъаби ц1акъ к1удияб мунағъ буқ1уна.

3. Нуж х1инкъани, эмен гъеч1ей
ятиматги ячун гъельие буқ1ине кколеб
магъари къеч1ого хут1иялда ва цогидаб
рит1ухъльи гъабич1ого хут1иялда,
нужеца гъей ятимат ячунге, гъей цоги
росасе ине те.

وَإِنْ كُنْتُمْ لَتَسْتَعْنِمُنِي أَمْوَالَهُمْ وَلَا تُنَبِّهُنَّ إِلَى الْخَيْرِ
يَأْتِيُكُمْ وَلَا تُنَكِّثُكُمْ أُمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِكُمْ
إِنَّمَا كَانَ حُوَيْكَارًا ﴿١﴾

وَإِنْ خَفَقْتُمُ الْأَقْتُسْطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَإِنَّكُمْ
مَاطَابَ لَكُمْ مِّنَ الْإِيمَانِ مَشْئُونٌ وَرِبْعٌ
فَإِنْ خَفَقْتُمُ الْأَعْدَادُ فَوَحِيدَةً أَوْ مَأْمَلَكُتَ
أَيْمَانَكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى الْأَنْعَوْلَأُ ﴿٢﴾

Жагылаб заманаяль жиндир валильялда йигей ятимат күдияй гүраб мехалъ, гей берцин йихъун, гельул боңи-малги жиндеге буссине бокъун цо-ко валияс гей яс жинцаго чүжулъун ячунан ва гъельие щигбо магъариги къолароан. Гъаб жагылаб гладат хвезабун, гъеб жо гъабуге абуна абулеб буго Аллагъас гъал церехун рицарал рагабазуль.

Хадубги Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ амру гъабун абулеб буго: нуже руччаби г1емер руго, **гъединльидал** нужеца **нужеего лъик1** бихъарал руччаби раче: **к1иго йигониги**, **лъабго йигониги**, **ункъго йигониги**. Гъал г1емерал руччаби рачун гъезда гъоркъоб шарг1алда рекъараб г1адло гъабизе к1оларо абуна нуж х1инкъани, цо чүжу ячун ч1а. Яги нужер квер маликай гъарабашалда г1ей гъабун ч1а. Гъадин цо чүжу ячун ч1ей, руччабазе зулму гъабич1ого бүк1иналда г1агараб буго.

Гъезие зулму гъаби бүк1ула шарг1ияб г1адло гъабич1ого, сордо бикки гъабич1ого, цоялда аск1ов ун, цогидай рехун тун хъвади. Гъадинал зулмаби гъаруларо цо чүжу ячарав чияс.

Мух1аммад Г1али Сабунияс абуна: «Цо чиясул ункъгоялде щвездег1ан руччаби рук1ине бегын дунялалъул ч1агольялъ жинда ах1араб масъала буго. Исламияб дин бач1инег1ан цереги цо чиясул г1емер руччаби рук1ана. Гъедин бугельул исламияб диналда жаниб бугеб ц1ияб жолъун рик1к1изе бегъуларо гъаб х1укму.

Ваamma цересел умматазул ва къавмазул г1емер руччаби рачи бүк1ана жудеэ г1орхъи гъеч1еб, шурут1ал гъеч1еб, х1айванияб сураталда бугеб. Аллагъас исламияб диналда жаниб гъеб иш г1адлуюлде бачана, жиндине шурут1ал ва г1орхъаби лъуна ва гъаб х1укму дару-дарманлъун гъабуна г1адамазул цо-ко жамаг1атазуль бугеб унти борхулеб.

Гъаб х1укмуялъул х1акъикъаталда балагъараб мехалъ, жиндалъул исламияб дин ч1ух1араб, гъеб т1адег1анльарааб х1укму буго гъаб. Исламияб диналда к1вана г1адамазул рук1а-рахъиналда жаниб ц1акъ зах1матаб масъалалъун бугеб, г1емерал умматазда жиб бачине ва бит1ун ккезе гъабизе к1вич1еб масъала т1убазабизе.

Инсанасул данделтьи (общество) бит1ун бүк1ине ккола, ц1адироялъул к1иго рахъ башад бүк1унеб г1адин. Нильеца щиг жоха гъабизе кколеб гъаб данделъиялъул цояб рахъ ц1ик1к1ун, цояб дагъльун г1адлобихи ккараб мехалъ. Нильеда рихъулел руго руччаби г1емерго ц1ик1к1унел рук1ин. Цинги нильеца гей чүжуг1адан эбелъун лъугъиналдаса кин х1арам гъайилей, гъельие рос-лъядиялъул гъунинлъи кин рекъезабилеб? Яги нильеца гей г1адан х1арамаб нухалда, къабих1аб пиша гъабун,

х1айванальул сураталдайищ телей жиндири напсияб мурад т1убазе х1ажалъараб мехаль. Гъелдаса лъик1аб гъеч1ищ нильеца гъей г1аданальул къадро ц1унани, хъизан рукъги бац1ц1ад гъабуни, жамаг1атги къабих1ал пишабаздаса саламат гъабуни.

Дунялалда рагъ буқ1инальул х1асилалда Германиялда рагъ лъугъун хадуб цо бихъинчиясда данде лъабго ч1ужуг1адан йик1ана. Гъединаб х1алалде ккараб мехаль насраниязул цо ригъин гурони гъабизе бегъулареб дин хут1ана квералги г1одоре риччан, гъабизе дару-сабаб гъеч1ого. Гъельул х1асилалда жудеда гъоркъоб загъирго т1ибит1ана хъах1балти ва гъеб хъах1балти лъугъана щибго къварилти гъеч1еб, х1алалаб жо г1адин. Гъедин буго амру исламиял гурел киналго пачалихъазда.

Х1алалаб х1алалъ ч1ужулъун ячун ва жиндири къадро-къиматги ц1унун, жиндие кколеб х1акъги къун, цо чиясул к1иго, лъабго ч1ужу йик1ин бит1араф х1укмульун рик1к1унарел къануналги, диналги ккурал г1адамал, х1арамаб х1алалъ руччаби х1алт1изарулел руго ва щибго гъезул ц1унулеб х1акъги гъеч1о, бокъараб къояль гъезулгун хурхен т1ун ч1олел руго. Х1асилалда исламаль т1адег1ан гъаюн, инсанасул буқ1ине кколеб къадро ц1унун йигей ч1ужуг1адан, гъез х1айванальул даражаялде ккезаюлей йиго.

Аллагъас х1акъаб жо х1акъабльун бихъизабеги ва гъелда г1амал гъабизе тавпикъги къеги.

4. Нужеца руччабазе къе гъезие магъарида лъураб боц1и, гъеб къезе нужеда т1адаб буқ1иналь.

Цоги маг1на гъабуна рак1 разильун, нахъбахъич1ого къе абуни. Гъел руччабаз жалги разильун магъариялъул цо къадар х1алал гъабун тани, гъеб нужеца кванай х1алалаб, бац1ц1адаб бугеб х1алаль. Нужеда гъельул щибго х1акъ гъеч1о.

5. Нужеца ах1макъал г1адамазухъе къоге Аллагъас нужеда божилти гъабураб ва нужер ризкъильун гъабураб маг1ишат. Нужеца гъезие квенги къе, рет1ел-хъитги къе ва гъездехун берцинаб раг1иги бице.

Гъаб аятальул маг1на буго: балугълызыг1ан ятимазул боц1и гъезухъе къоге. Балугъльун хадубги жудер г1акъло камилаб гъеч1оны ва жудеца

وَإِنْ أُنْوَى إِلَيْهَا صَدْقَاتُهُنَّ بِرَحْمَةِ اللَّهِ فَإِنْ طَغَتْ
لَكُونَتْ شَيْءٌ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُّهُ لَهُنَّا كَمَا مَرِيكُنَّا ﴿٤﴾

وَلَا تُؤْتُوا السَّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ
فِيمَا أَرْزَقْنَاكُمْ فِيهَا وَأَكْسُوهُنَّ وَقُولُوا لَهُمْ فَقَلَّ
مَعْرُوفٌ ﴿٥﴾

боц1и гладада хвезабулеб бугони, цингиги гъезухъе боц1и кьоге. Нужеца гъезие къвариг1унеб квен, рет1ел ва цогидабги жо къе. Нагагъ жудер боц1и жудехъе къеян гъез абулеб бугони, гъезда берцинаб раг1и бицун бич1ч1изабе гъезухъе боц1и къезе бук1ин гъеб боц1и берцинго х1алт1изабизе к1олел ва лъалел лъугъараб мехаль абуn.

Гъаб аятальул цоги маг1на гъабуна нужеца боц1и-мал кьоге жеги г1акълу-тадбиралда рахич1ел нужер руччабазухъ ва лъималазухъ абуn. Ай, гъезие бокъанцинаб жо гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужее ризкъильнуn къураб боц1и-мал г1ададе хвезабуге. Гъедин гъабулев чи исрапчи ва Аллагъасе щукру гъеч1ев вуго.

6. Нужеда аск1ор ругел ятимазул
х1албихъиги гъабе гъел балугъльиялде
рахараб мехаль. Гъезул г1акълу-
 тадбир г1ун бугодай абуn жалго
 жидедаго ч1ун маг1ишат гъабизе.
Гъезул г1акълуги бугин, жидедаго
маг1ишат гъабизеги к1олин абуn нужер
рак1 ч1ани, гъезул боц1и гъезухъе къе.
Нужеца ятимазул боц1и кванаге исрап
гъабун ва хехлъи гъабун. Гъел ятимал балугъльиялде **рахинег1ан**
 нижеца бокъухъин харж гъабила гъеб боц1и абураб мекъаб
 пикру гъабуге.

Нужер бечедав чи гъел ятимал хъихъана абуn ужра-мухъалье гъезул боц1и босиялдаса ц1унун ч1а. Пакъирav чи ятимазул вассильун ва валильун вугони жиндир чара гъеч1еб къадар босе ятимазул боц1иялдаса. Цинги ятимал балугъльун, гъезухъе боц1и къолеб мехаль нуг1залги аск1ор ч1езарун къе гъезухъе боц1и. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ г1езе вуго нуг1льуниги жинца х1исаб гъабулевльунги.

Гъев Т1адег1анав Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ лъалеб бук1уна нужеца ятимазул боц1иялтуль гъабураб хиянатги. Нуж Аллагъасдаса х1инкъя мискинал, заг1ипал, пакъирал г1адамазе хиянат гъабизе. Гъезул вали Аллагъ вук1уна ва гъезие рец1ел босич1ого толаро. Алх1амдуиллагъ!

7. Бихъиназе бут1а буго эбел-эмэн
ва г1агарал чаг1и хун нахътараб
боц1иялдаса. Руччабазеги бут1а буго
 эбел-эмэн ва г1агарал чаг1и хун
 нахътараб боц1иялдаса. Дагъаб бук1а

وَبَتَّلُوا لِيَسْمَى حَتَّى إِذَا لَبَغُوا الْيَنْكَاحَ فَإِنْ
 أَنْسَلُوا مِنْهُمْ رُشْدًا فَأَدْعُوهُ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ
 وَلَا تَأْكُلُوهَا إِنْ سَرَافًا وَلَا دَارًا أَنْ يَكْرُؤُوا وَمَنْ كَانَ
 عَنِّيَّةً فَإِنَّهُ سَعْفَقٌ وَمَنْ كَانَ قَرِيرًا فَإِنَّهُ أَكْلٌ
 بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمُ الْأَمْهَمَ أَمْوَالَهُمْ
 فَأَشْهِدُهُ وَأَكْلُهُمْ وَلَكُنِّي لِلَّهِ حَسِيبًا ۱

لِلْرَّجَالِ نَصِيبٌ مَمَاتَرَكَ الْوَلَادَانَ وَالْأَقْرَبُونَ
 وَلِلْإِنْسَانِ نَصِيبٌ مَمَاتَرَكَ الْوَلَادَانَ وَالْأَقْرَبُونَ
 وَمَمَاقَّ مِنْهُ أُوكَثُرٌ نَصِيبٌ مَمْفُرُضًا ۲

гъеб боц1и, яги г1емераб бук1а,
гъаб x1укмуюльуль щибо бат1алти гъеч1ого гъезул щивасе Аллагъас
جَاهْجَاهْلَهُ بِهِبْهِيزْبَعْرَاب بُتْهَاب بُوْغُو.

8. Гъаб ирс бикъулеб бак1алда жиdee ирсалдаса бут1а щоларел г1агарал яги ятимал ва мискинал, пакъирал г1адамал рач1арааб мехаль, гъезие хварав чияс нахъе тараб боц1иялдасашиб бук1аниги жо къе, ва гъезда берци

Гъб бояц и ирсалье бикъизе кколеб бугин ва гъб ирс босуле г1исинал лъимал ругин абе.

Гъаб ирс гъабуле бак1алда рак1арал г1агарал, мискинал-пакъирал г1адамазе жо кье абураб раг1и хадур рак1арал ирсалъул аятац насху гъабураб (х1укмо хвезабураб) бугоян абуна г1емерисел г1алимзабаз ва ункъавго имамас. Кинниги, г1емераб боц1иги бугони, гъеб бикъуле бак1алда балагъун мискинал, пакъирал чаг1иги ругони, дагъаб жо къун гъезул рак1 бохизаби рекъарааб бугин абуна Ибнукасирица.

9. Вассизабильун ругел г1адамал
х1инкъя абе гъезда божун хут1арал
ятимазул боц1и-малалье хиянат
гъабизе. Гъезда рак1алде щва, ва
гъез пикру гъабе абе жалги хун хадуб
хут1арал жидер г1исинал лъималазул х1ал киндай бук1ина абун.
Гъал вассизаби Аллагъасдаса ﷺ х1инкъя ва гъез бит1ара
раг1иги бице, жидерго лъималазда мальулеб лъик1аб жо мальун,
гурх1ел- ц1обалдалъун гъел ятимазе тарбияги гъабе.

10. Х1акъльунго шарг1ияб г1иллаги
гъеч1ого ятимзабазул боц1и кваналел
г1адамал, жидеца ц1а кваналел
г1адамал руго, къиямасеб къояль
жидер чохъониб гъалдолеб бук1ине
бугеб. Ва гъел жужах1альул ц1адаре л

11. Аллагъас جَلْجَلٌ **нужда васият**
гъабулеб буго нужер лъималазул
x1акъальуль гъезие ирс гъабе абун,
бит1араб, шарг1алда бихъизабураб
x1алалъ: васалги ясалги ругони жив
хун жиндир боц1 ирсалъе бикъулев

وَإِذَا حَضَرَ الْفِسْمَةَ أُفْوَى الْقُرْبَى وَأَلْيَسَمَى
وَالْمَسَكِينُ فَازْرُوفُهُمْ مِنْهُ
وَقُولُوا هُمْ قَوْلًا كَعَرْفًا

وَلَيَحْسَنُ الَّذِينَ لَوْتَرُ كُوَامِنْ خَفْهُمْ
ذُرْيَةٌ ضَعَفًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَأَيْسَقُو اللَّهُ
وَلَكُونُوا فَوْلَادَكُونْ لَاسِدِدًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ فَلَمَّا
أَنْتَمَا يَا كُلُوتَ فِي بَطْوِنِهِمْ نَارًا
وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا

يُوصِي كُوَافِدَهُ فِي أَوْلَادِهِ لِذَكْرِ مَشْكُوكٍ
حَطَّ الْأَنْتَيْنَ فَإِنْ كَنْ نِسَاءً فَوَقَعَ
أَنْتَيْنَ فَاهْمِنْ تِسْتَهَا مَاتِرَكْ وَإِنْ كَانَتْ
وَجْهَةً فَلَهَا الصُّفُقُ وَلَا يُؤْبِدُهُ لِكُلِّ وَاحِدٍ

**чиясул васасе к1иго бут1а, ясалъе
цо бут1а къе.**

Масала лъабго васги лъабго ясги
йигони кинабго боц1ияльул ич1го бут1а
гъабула, цинги васалазе к1и-к1и бут1а
къола, ясалазе цо-цио бут1а къола.

**Хварав чиясул вас гъеч1ого к1иго, яги
гъелдаса г1емерал ясал ругони, гъезие
маг1ишатальул лъабго бут1аги гъабун
к1иго бут1а къола.** Масала: к1иго яс йигони кинабго боц1ияльул
лъабго бут1а гъабула, цинги цо-цио ясалъе цо-цио бут1а къола. Лъабго
яс йигони кинабго боц1ул ич1го бут1а гъабула ва цо-цио ясалъе к1и-
к1и бут1а къола.

**Хварав чиясул цох1о яс йигони, гъельие боц1ияльул бащадаб
къола. Хварав чиясул эбел-эмэн ругони ва лъимерги бугони,
цинги эбелалъе ва инсуе щивасе боц1ияльул анльго бут1аги
гъабун цо-цио бут1а къола.** Масала: хварасул цо васги эбелги-эмненги
ругони, боц1ияльул анльго бут1а гъабула, цинги цо эбелалъе, цо инсуе,
хут1араб ункъго бут1а васасе къола.

**Хварасул лъимер гъеч1они ва ирс босулең эбел ва эмен ругони,
эбелалъе боц1ул лъабго бут1а гъабун цо бут1а къола.** Хут1араб к1иго
бут1а инсуе къола. **Хварав чиясул вацал, яги яцал ругони, цинги
эбелалъе анльго бут1а гъабун цо бут1а къола.** Гъаб масъалаяльуль
хварав чиясул вацал, ясалазе щибго жо къоларо. Амма эбелалъе ирс
мукъсан гъабун инсуе ц1ик1к1изабула. Гъев эмен вук1иналье г1оло
хварасул вацал-яцазул тарбия гъабулев ва гъезие нафакъя къолев.

**Гъаб цебехун бицараб x1алалъ ирс гъабула хварав чиясда т1ад
бугеб Аллагъасул, ва г1адамазул нальи т1убан хадуб, ва гъес
гъабун тараб васиятги т1убан хадуб.** Аллагъасе бугеб нальи буқ1уна:
закат жиб бахъич1ого хут1араб, паризаяб x1аж жинда т1альарааб,
жинца назро гъабураб жо ва цогидаб. Г1адамазул нальи г1емер бат1и-
бат1ияб сабабалдалъун буқ1уна ва щиб сабаб бугониги инсанасе бугеб
нальиги къезе къола.

Васият т1убала жиндири боц1ияльул лъабго бут1а гъабун цо бут1аялдаса
ц1ик1инч1еб къадаралда бугони, яги жидеца ирс босулең г1акыилал,
балугъял г1адамал киналго рекъани, гъев чияс гъабураб васият т1убазе
лъабго бут1а гъабун цо бут1аялдаса ц1ик1ун буқ1аниги. Ва амма хварасул
балугъльич1ел лъимал, я г1акъю камилал гъеч1ел варисзаби ругони,
цингиги гъеб васият т1убазе гъабуларо ва лъабго бут1а гъабун цо бут1а

مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ
فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ دَيْوَاهُ فَلَأُمَّةُ الْمُشْرِكُونَ
إِنْ كَانَ لَهُ إِخْرَجٌ فَلِأُمَّةِ السُّدُسِ مِنْ بَعْدِهِ
وَصَبَّيْتُ بُوْصِي بِهَا أَوْدَينَ إِبَابَاتُوكْمَ وَأَبَنَآقُورُ
لَا تَدْرُوْنَ أَيْمَهُ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِضَةً
مِنْ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

vasiylatalye bat1a bakhъula, xut1araab k1igo but1a irsilazе бикъула.

Т1адег1анав Аллагъасда جَلَّ جَلَّ лъик1 лъала нужер лъималиш ругел, яги эбел-эмениш ругел нужее мунпаг1ат бугел, нужеда гъеб лъаларо. Гъадин бугельул Аллагъас жинцаго мух1кан гъабун бицана ирс къолеб къаг1ида ва нужеда т1амун теч1о гъаб иш. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّ жинда кинабго жо лъалев, жиндири кинабго тадбирайтъуль х1акимияв вуго. Гъадин бугельул ирсалъул масъалаги нужее бишунго маслах1ат ва мунпаг1ат бугеб x1алалъ т1убана.

Жагъилияб заманаль г1арабиазул г1адат буқ1ана ясалазе ирс къолареб, г1исинал лъималазеги къолароан. Гъез абулеб буқ1ана: «гъал руго нильер къавмалдаса тущман нахъч1вазе щибго күмек гъабуларел» - абун. Гъединго ч1ужуялъеги ирс къолароан. Гъадинаб жагъилияб г1адатги хvezабун жинда жаниб Бет1ергъанасул х1икмат бугеб ва г1адамазе мунфаг1ат бугеб x1алалъ ирс гъабизе малъана Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ исламияб дин босун авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вит1ун хадуб.

Гъаб ирсалъул г1елмуялда «бащадаб г1елмуян» ц1ар лъун буго г1алимзабаз: ай цогидал киналго г1елмабиги гъаб г1елмуги бащадаб буго жинда жанир ругел к1вар бугел масъалабазул ва жиб лъазабизе чара гъеч1еб буқ1инальул раҳъалъанги. Гъаб Къуръанальул тафсиранда жаниб хъван баян гъабизе к1олеб г1елму гъеч1о ирсалъул, гъединлъидал бусурбабада т1адаб буго ирсалъул г1елму лъалев чиясда аск1ор ун жудер хварав чиясул нахъе хут1арааб боц1и шарғ1алда бит1ун кколеб x1алалъ бикъизе ва напакъаде къезе.

Бишунго бусурбабаз к1вар гъабич1ого тараб масъала буго инсан хвараб меҳаль ирс гъабиялъул масъала. Гъальул бак1алда г1адаталги x1алт1изарун, хварасул боц1и x1арамаб нухалда хвезе гъабулеб буго. Щибго хварав чиясе, гъединго нахъе хут1аразе маслах1ат гъеч1еб г1емераб боц1и хvezабун хобал къач1ала, ч1ух1арал занал лъола, «анкъ», «к1икъого» къо, «к1икъоялда анц1ила к1иго» къо, «лъаг1ел т1убараб» къо абуn ц1аралги лъун квана-гъекъей г1уц1ула. Мискин-пакъирасе садакъа къей, масжид-къулг1аялье, нух-къоялье, мадрасаялье садакъа къей г1адал мунпаг1ат бугел, гъаризе мустах1икъал умурал рак1алдаго щоларо.

Шарғ1алда рекъон ирс гъаби паризаяб жо буго ва гъаб масъала г1алимаз ва г1абидаз к1вар гъабун, жагъилазда бич1чи набизе т1адаб буго. Цоги г1адамал мунағъалда кколеб жо буго: Аллагъас جَلَّ جَلَّ паризаялъун гъарурал ирсалъул бут1абаде т1ад к1алъай гъаби. Масала, васасе к1иго бу1а щай къолеб? Ресасе г1емер щай къолеб, ч1ужуялъе къолелдаса?-абун. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ нильеэ мунпаг1ат ва маслах1ат

бугеб жо гурони гъабуларо ва нилььеда гъеб маслахат биччунгутли и нилььерго гайиб буго.

Васасе, инсие, росасе ирсалда жаниб ц1ик1к1ун жо къеяльул цо х1икмат буго хъизан рукъальул ва дандельяльул (обществояльул) милат гъабулел, гъезул жаваб къолел, гъезие напакъа къолел бихинал рук1ин ва гъезда т1ад жавабчилти ц1ик1к1ара букин, ва гъезул напакъа къолеб бак1 г1емераб букинги. Масала, эмен хун вости ясти нахъе хут1ани, гъав власада т1адаб буго жиндир яцальул милат гъабизе, гъей росасе къезе. Гъелдаса хадубги росасулгун рекъе гъеч1ого, яги цоги масъала т1аде бач1ани, гъеб масъалаги т1убазе. Жиндир вацасе гъабизе яцалда т1адаб жо гъеч1о г1агарльяльул турх1ел- рапх1мо гъаби гуреб.

Гъаб ва гъалда рельльярал нилььеда лъаларел х1икматал руго бет1ергъян Аллагъясда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَّ جَلَلُه лъалел, гъес нилььеда авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَّ جَلَلُه вит1ун ва Къуръан решт1изабун х1акъаб диналда ниль т1орит1ун хадуб, шарг1ияб нухльун рихъизаруал умуразуль. Иман лъурал, Аллагъ-аварагасда божарал г1адамазда т1адаб буго исламияб диналда жанир ругел шарг1иял нухал лъазаризе ва гъел хъвадизаризе, гъеб шарг1ияб х1укмуюльул г1илла-х1икмат гъезда бичч1аниги, бичч1инч1ониги. Жинда кант1изе кколеб масъала буго гъаб.

Аллагъяс جَلَّ جَلَلُه тавпикъ къеги х1акъаб жо бичч1изе ва гъелда нахърильльине.

12. Нужеे, (росабазе) руччаби хун нахъе хут1ара боц1ияльул бащалты буго, гъел руччабазул лъимер гъеч1они.

Нужеे гъабураб, яги цогидав росасе ун гъесие гъабун букинги. Гъел руччабазул лъимер бугони, нужеे гъез нахъе тараб боц1ияльул ункъго бут1а гъабун цо бут1а буго. Гъаб ире гъабиги хварай ч1ужуяльул нальи ва васият т1убан хадуб буго.

Гъел руччабазеги нужеца нахъе тараб боц1ияльул ункъго бут1а гъабун цо бут1а буго: цо ч1ужу йигониги, г1емерал ругониги гъаб цо бут1а буго гъезие нужер лъимер гъеч1они. Нужер лъимер бугони гъел руччабазе нуж хун нахъе хут1ара боц1ияльул миқъго бут1а гъабун цо бут1а буго. Гъаб ирсиги нужер

*وَكُنْ نَصْفَ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ
إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ
لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَا كُنْ أَرْبُعُ مِمَّا تَرَكُنَّ
مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَبَتْ بِهَا
أَوْ دِيْنٌ وَلَهُنَّ أَرْبُعُ مِمَّا تَرَكُنَّ إِنْ
لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ
لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الشُّمُنُ مِمَّا تَرَكُنَّ
مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ نُوْصُونَ بِهَا أَوْ دِيْنٌ
وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كُلَّهُ
أَوْ مَرْأَةٌ وَلَهُ أَوْ لَهُ أُخْرَى فَلَكُلُّ وَاحِدٍ
مِنْهُمَا الْسُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ
مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شَرِكَاتٌ فِي الْشُّكُلِ

нальи ва васият т1убан хадуб буго.
 Цо чи, яги цо ч1ужуг1адан хун, гъезул
 эбел-эмэн, яги лъимер нахъе гъеч1ого
 ирс гъабулеб бугони ва гьев хварасул
 эбелдахъан цо вац, яги яц йигони,
 гъазие хварав чияс нахъе тараб боц1ияльул анлъго бут1а гъабун
 цо бут1а къола.

Эбелдахъа вац-яц к1иго яги г1емерал ругони, гъезие нахъ тараб
 боц1и-малалъул лъабго бут1а гъабун цо бут1а къола ва гъеб гъезда
 гъоркъоб бащад бикъула. Вацасе к1иго бут1а къоларо. Гъаб ирс
 гъабиги хварасул васият **ва нальи т1убан хадуб** бук1ина, гъеб
 васиятги лъабил бут1аялдаса г1емераб жоялдалъун гъабун гъеч1они.
 Ай варисзабазе ирсалъе дагъаб жо хут1и мурадалда гъабун гъеч1они
 васият.

Амма гъеб васият щиб нияталда гъабун бугониги лъабил бут1аялдаса
 ц1ик1к1араb жояльуль т1убазабуларо варисзаби разильун гурони
 ва гъел варисазда гъоркъор балугъльич1ел ва г1акъло т1убач1ел
 г1адамалги гъеч1еб мехаль гурони.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ رَحْمَةً لِّلنَّاسِ **раҳъальъан** بُغَبَ امْرُهِ **гъаб** **ирсалъул** حُكْمًا
ва т1адег1анав Аллагъ **нужее** маслах1ат بُغَبَ **жо лъалев** **ва**
нужеда ц1акъ **гурх1улев** **вugo**. **Нужее** маслах1атاب жоялдалъун амру
 гъабулев вugo ва нуж гъеб амруялда хилипълараб мехаль г1акъуба хех
 гъабуларев вugo: тавбо гъабизе рес къолев вugo.

13. Гъал церехун рицарап ирсалъул
 масъалаби Аллагъас **нужее** риҳъизе
 гъарурал г1орхъаби руго нужеца гъезда
 г1амал гъабизе ва гъел г1орхъаби
 хvezарун, x1арамаб x1алалъ хварав
 чиясул боц1и кванач1ого бук1ине.

Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ وَرَسُولُهُ **ва гъесул** расуласда

mut1ig1льярав чи, жаниса г1орал хъвадулел алжаназда
 жанив лъугъизавула, дaimго гъенив вук1уневльун. Гъаб
 ахираталда Аллагъ разильи ва алжаналда лъугъин буго ц1акъ
 к1удияб лъик1льиялда кверщел батин.

Гъаб буго инсанас т1алаб гъабизе кколеб жо.

14. Ва амма Аллагъасдаги, гъесул
 расуласдаги г1ассильярав чи,
 гъезул нухги хvezабурав ва г1орхъабиги
 ц1уничеv, гъав чи Аллагъас

منْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَىٰ بِهَا أَوْ دَيْرَىٰ
 غَيْرُ مُضَارٍ وَصِيَّةٌ قَنَتَ اللَّهُ
 وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

تَلَكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ
 وَرَسُولَهُ يُدْخَلُهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي
 مِنْ تَحْتِهَا الْأَنَهَرُ حَلِيلَتِ
 فِيهَا وَذِلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ
 حُدُودَهُ يُدْخَلُهُ نَارًا حَلِيلًا فِيهَا
 وَلَهُ دَعَادُ مُهِيمِينَ

жужах1алда лъугъизавула даймго гъенив вук1инельун, гъесие жужах1алда жаниб жив инжит гъабулеб г1азабги буқ1уна.

Гъаб г1азаб гъабиялье г1илла буго гьев чияс Аллагъасул х1укму хисизабун буқ1ин ва гъелда данде ч1ун вук1ин.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб х1адисалда буго: «Цо чияс яги цо ч1ужсуяль лъабкъого сональ иман лъун лъик1аб г1амал гъабула. Цинги гъел хвалде г1агарльидалго гъез шарг1алда данде кколареб васият гъабун варисзабазе зарал гъабула, гъелдалъун гъезие жусож1иги т1алъула» - абуn. X1адис Тирмизияс бицана лъик1аб къуч1абльун. Аллагъас جَلَجَلَ نильль ц1унаги гъадинаб ахир ккеялдаса.

15. Нужер руччабазул цояль зина гъабуни, нужеца гъеб зина гъабиялье ункъго нуг1 ч1езаве, бусурманал, х1уриял, г1адилал. Гъадинав ункъго чияс нуг1льи гъабуни нужеца гъел руччаби рукъор жанир ккун ч1езаре (къват1ир риччаге) Аллагъасул г1ажал т1аде щун жал хвезд1ан, яги Аллагъас аятал решт1изарун гъезие цоги х1укму гъабизег1ан.

Гъаб х1укму буқ1ана исламалъул авалалда. Цинги сурату-Ннур решт1изабуна ва зиначаг1азул х1укму гъениб баян гъабуна: г1олилаз зина гъабуни, гъезул щивасда нусго т1ил къабула ва цо лъаг1елаль ват1аналдаса къват1ир рит1ула. Цо нухаль шарг1ияб магъари лъун росс-лъадильун лъугъун цоцада аск1ор регарал г1адамаз зина гъабуни гъал ч1имих реч1ч1ун ч1вала. Цоял г1олилал, цоял магъари лъурал ругони, щивасе жиндири х1укму гъабула.

16. Нужедаса гъеб къабих1аб пиша гъабурал г1адамал: зина бугониги, ливат1 бугониги (бихъинчиясул яги ч1ужуг1аданалъул нахъияб рахъалда жимаг1 гъаби), нужеца гъезие рухун, къабун, рогъоб бан г1акъуба гъабе. Цинги гъел тавбо гъабун квшеб г1амалалдаса руссани, нужеца гъезие къварильи гъабуге. X1акъльунго Аллагъ جَلَجَلَ تавбо къабул гъабулев ва лагъзадерида гурх1улев вуго.

Гъаб аятальул х1укмуги насано гъабураб буго сурату-Ннуралъул аятаз. Жидеца ливат1 гъабурал г1адамазул жинца ливат1 гъабурав г1олилав вугони нусго т1ил къабула ва лъаг1елаль ват1аналдаса къват1ив вит1ула, магъари лъун ч1ужу ячарев вугони, ч1имих реч1ч1ун ч1вала. Жинда

وَأَنَّى يَأْتِيَنَ الْفَحْشَةَ مِنْ نَسَائِكُمْ
فَإِنْ شَهِدُوا عَلَيْهِنَ أَرْبَعَةٌ مِنْكُمْ
فَإِنْ شَهَدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ
حَتَّىٰ يَتَوَفَّهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ
لَهُنَ سَبِيلًا

وَالَّذِينَ يَأْتِيَنَّهَا مِنْ كُمْ فَعَادُوهُمَا
فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأُغْرِصُوهُمَا
إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّاباً رَّحِيمًا

ливат1 гъабурасул x1укму цо буго: нусго т1ил къаби ва ват1аналдаса къват1иве къот1и. Жиндири x1алалай ч1ужу гурей ч1ужуг1аданалда ливат1 гъабияльтул x1укму бихъинчиясда гъабияльтул г1адаб буго. Жиндири ч1ужуяльте ливат1 гъаби шарг1аль x1арам гъабураб къабих1аб пиша буго, амма гъезие гъаб x1ад гъаби (ч1имих реч1ч1ун ч1вай) т1альуларо.

17. Аллагъяс къабул гъабулеб тавбо
бук1уна сагъвилльун, жагъилльун
квшешаб г1амал гъбуран, цинги хеккого
жал рек1екъльун, гъеб г1амалалдаса
тавбоги гъбуран мутьминзабазул. Гъал
г1адамазул тавбо Аллагъяс جَلَّ كَلَمَةُ
къабул гъбула. X1акъльунго Аллагъ жиндири
лагъздерил г1амал лъалев ва гъезие гъбулеб x1укмуяльуль
x1акимияв вуго, г1адилав вуго.

18. Аллагъяс къабул гъбулеб гъеч1о
гъель г1адамазул тавбо, жидеца
г1умруяль квшешал г1амалал гъарун,
Аллагъясда جَلَّ كَلَمَةُ
г1ассильунги рук1ун,
цинги хвел т1ад швараблъи лъараб
мехаль «гъанже дица тавбо гъбунаян»
-абун гъбулеб тавбо.

Гъаб буго рес къот1араф мехаль, жив ворч1улареб бак1алде ккараб мехаль гъбураб тавбо.

Аллагъясул свалат салам лъеяв аварагасул x1адисалда буго: «*Аллагъяс جَلَّ كَلَمَةُ* лагъасул тавбо къабул гъбула, гъес ч1агольялдаса хъул къот1инег1ан цебеккун гъбураб»— абун. Хвалда г1агарльун, x1ухъел ц1айи хисун лъугъараф заман буго гъеб ч1агольялдаса хъул къот1араф заман. X1адис имам Ах1мадица бицана.

Тавбоги гъабич1ого, куфру-ширкалда рук1ун хвалда г1агарльун,
хвел т1аде щвей лъараб мехаль гъбураб тавбоги иман лъейги
къабул гъбуларо. Дица ахираталда гъал г1адамазе гъезие ц1акъ
унтизабулеб г1азаб x1адурун буго.

Тавбо гъаби абураб раг1ияльул маг1на буго жинца гъбураб, яги гъабич1ого тараф г1амалалда рек1екъльи. Шарг1аль тавбо гъаби абула Аллагъяс جَلَّ كَلَمَةُ гъабе абун амру гъбураб жо гъабич1ого тейлда рек1екъльиялда, гъединго жинда Аллагъяс гъабуге абураб x1арамаб жо гъабиялда рек1екъльиялдаги. Цох1о гъаб рек1екъльи г1оларо тавбояльуль. Тавбо Аллагъяс جَلَّ كَلَمَةُ къабул гъбулеб бук1ине ккани шурут1ал рицуун руго:

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ

السُّوءَ بِحَكَمَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ

فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

وَكَانَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمًا

(١٧)

وَلَيَسْتِ الْتَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ

السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَصَرَ أَحَدُهُمْ

الْمُوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ أَنْفُنَ وَلَا لَلَّهِ بِ

يَمُؤْتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ فَأُولَئِكَ أَعْتَدْنَا

(١٨)

لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

1) Жиндаса ккараб Аллагъ разильулареб г1амалалда рек1екъльун, пашманлыун, Аллагъасдаса нечон, х1инкъун вук1ин.

2) Хадусеб г1умруяль жинца гъеб Аллагъ разильулареб г1амал гъабиларо абун рек1ел щулияб ният, къасд буқ1ин.

3) Тавбо гъабулең мекалъ жив хвалда г1агарльун вук1унгут1и.

4) Жинца гъарурал мунағъал инсанасда хурхарал ругони; боц1и-мал бикъун, яги цоги нухалда хвезаби, рөгъоб бай, гъибат гъаби, бутътан лъеи ва цогидалги инсанасул х1укъукъал руго гъел; гъал мунағъазда тавбо гъаби къабуллизе ккани шарт1 буго гъел инсанасул х1акъал т1убай: боц1и-мал бугони гъеб бең1ун, къисас босулең ругъун бугони къисас босизе цеве ч1ун. Яги гъал киналго х1акъаздаса жиндие х1акъ бугев инсан т1аса лъутызын.

Цоги лъазе кколеб масъала буго: инсанас хадуб тавбо гъабилинги абуң мунағъ гъабизе бегъуларо жинда гъеб жо Аллагъ разильулареб г1амал буқ1ин лъалебги буқ1ун. Нильеда лъаларо киг1ан г1умру нахъехун бугебали ва тавбо гъабизе Аллагъас тавпикъ гъабилебищ абуңги.

Гъединго к1вар бугеб масъала буго: киг1анго инсанасул мунағъал к1удиял, г1емерал ругониги, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ گүрх1ел, ц1об-рах1мо жиндие г1орхъи гъеч1еб буго. Гъадин бугельүл тавбо гъабун Аллагъасде вуссине инсан х1инкъизе ва нечезе бегъуларо, жиндири мунағъал г1емерал руго, к1удиял руго, Аллагъ жинда гурх1иларо абуң рак1алда ккун. Киг1ан ц1ик1к1ун рак1 бекун инсан Аллагъасда цеве ч1араф, гъелда рельтьун ц1ик1к1араф гурх1ел Аллагъасул جَلَّ جَلَّ رахъальтан инсанасе буқ1изе буго. Гъаб жиндири Ѣибго Ѣакълы гъеч1еб масъала буго.

Къуръаналда ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул суннаталда жаниб гъелда т1орит1ел гъабулел г1емерал далилалги руго. Гъаб амру гъадин бугельүл бусурбабазда т1адаб буго тавбо гъабизе ва Аллагъасул х1акъаб диналда руссине. Аллагъас тавпикъ къеги х1акъаб жо бич1чиизе ва гъелда г1амал гъабизе.

19. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нуже х1алалаб гъеч1о жагъилияб заманалъул г1адаталда рекъон руччаби ирсалье росизе, гъезда х1ал гъабун ва гъезул ихтиярал хвезарун.

Жагъилияб заманаль ч1ужуяльул рос хвараб мекалъ гъей г1адан росасул ирс босулең чиясул ихтияралда хут1улаан: бокъани гъес жиндисеги ч1ужульун ккодаан магъариги къеч1ого, бокъани

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحْلُّ لَكُمْ أَنْ تَرْبُوُنَ الْأَنْسَاءَ كَمَا هُنَّ لَهُنَّ لَعَلَّهُنَّ لِتَذَكَّرُونَ
يَرَعِضُ مَا ظَنُوا هُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ
بِفَحْشَةٍ مُّبِينَةٍ وَعَالِمَةٍ وَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
فَإِنَّ كَهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكُوْهُ شَيْئًا
وَيَنْجَعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ^{١٩}

жиндие магъари босун цогидасе къолаан, бокъани росасе инеги гъукъун рокъой толаан. Гѣй г1аданалъул х1укму бук1ана цогидаб боц1и-малалъул г1адаб. Гѣб х1укму хвездабун решт1изабуна гъаб аят. **Нужеца гъел руччаби ного росасе инзеги гъукъуге, нужеек къвариг1ун гъеч1ониги ц1ар т1амич1ого тун.** Ва гъезие къварилъиги гъабуге, жудер магъари яги цоги боц1и нужееги тун, хулг1 гъабун, гъез нужедаса хвасарлыи т1алаб гъабулеб х1алалъ.

Руччабазе къварилъи гъабизе бегъула, гъез хулг1 гъаби т1алаб гъабизе гъел руччабаз баянго **къабих1аб г1амал гъабураб мехаль:** зина гъаби г1адаб. Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасицца абуна: росасда мут1иг1льич1ого ч1ей буго къабих1лъи абуни. Гъедин рос рихарай, гъесие мут1иг1лъи тарай ч1ужуялъеги бегъула хулг1 гъабун жийго хвасар гъайизе.

Ва нужеца руччабазулгуң гъабулеб қадаҳъаб г1умруялъуль гъездехун лъик1аб гъалмагъъли гъабе. Берцинаб раг1и бицун, х1алимаб, х1еренаб г1амал гъабун. Напакъя, рет1ел, ва цогидабги гъезие къезе кколеб х1акъ хехго ва лъик1аб къун.

Нужеда гъел руччабазул қо-қо г1амал рихун бугони гъелдаги сабро гъабе ва гъезие гъабулеб лъик1лъи гъоркъоса **къот1изабуге.** Аллагъас حَلَّ қо нужеек рихараб жоялда жаниб г1емераб лъик1лъи гъабизе бегъула, Аллагъасе г1оло нужеца саброги гъабуни, лъик1аб г1амалги гъабуни. Гѣй ч1ужуялдаса нужеек баракат бугеб лъик1аб лъимер лъугъизе бегъула, жиндалъун нуж дунялалда рохулеб, ахираталдаги нужеек лъик1лъи щвеялье сабаблъун кколеб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисалда буго: «**мұмъинчиясул мұмъинай ч1ужуялда үцим баҳұнғе, гъельул қо г1амал квешаб бугониги цогидаб г1амал лъик1аб буқ1уна**»- абуни. Х1адис имам Мұслимица бицана.

Цоги аварагас صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «**нужсер лъик1ав чи вуго жиндирго хъизан-агълоялье лъик1ав чи. Нужедаса дун бищунго лъик1ав вуго дир агълуялъе**»- абуни. Х1адис имам Тирмизияс бицана лъик1аб къуч1аблъун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул т1абиг1ат буқ1ана агълуялъулгун берцинаб гъоркъоблъи гъабулеб, кидаго разиго вуқ1унеб, агълуялдехун маҳсаро гъабулеб, гъезда гурх1улеб ва гъезие напакъаяльул г1ат1илъи гъабулеб. Нильедаги т1адаб буго хирияв аварагасул صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ т1абиг1аталда черх ва напс куцизе. Т1адег1анав Аллагъас حَلَّ нильеда абуни буго: «**нужеек берцинаб нахърилътин**

буго Аллагъасул расуласда»-абун.

20. Нуже бокъун бугони цо ч1ужу
 йиччазе ва гельуль бак1алда цоги ч1ужу
 ячине ва жий нахъ йиччалей ч1ужуялье
 нужеца г1емераб боц1и магъариде къун
 буқ1ун батани, нужеца гъеб боц1иялдаса
 щибго жо нахъе босуге. Гъеб буқ1уна
 к1удияб мунағъльун.

21. Кин нужеца гъеб боц1и нахъ босулеb,
 мун гъей ч1ужугун цадахъ вегунги
 вуқ1адго ва гъел руччабаца нужедаса
 шулияб къот1иги босун буқ1адго.

Нуже магъари лъун ва нужеца гъел
 берцинго, шарг1алда рекъон хъихъизе къот1и гъабун, гъедин хъихъизе
 к1олеб гъеч1они гъезие щибго къварилъи гъабич1ого нахъ риччазе
 къот1и гъабун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*Нужеца цоцазде амру-
 васият гъабе руччабазе лъик1лы гъабиялдалъун. X1акъльунго нужеца
 гъел ракана Аллагъасул аманаталдалъун* (*нужседа божизарун*), ва гъел
 нужее x1алалги гъаруна Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ *амруялдалъун магъариги
 къун*»- абуn. X1адис имам Муслимица бицана.

Руччабаца росасе унаго г1емераб боц1и магъариде къейи t1алаб гъаби
 шарг1алда бецараб гъеч1о. Магъариде лъураб боц1и гъезие къеч1ого
 ч1ейги шарг1алда x1арамаб буго. Г1емерал россал руго магъариде
 лъураб боц1и ч1ужуялье къоларел, Гъабги шарг1алда x1арамаб буго.
 Жинда Аллагъ разильяяв имам Ax1мадица Г1умар رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1абасдаса
 бицараб x1адисалда буго: «*Нужеца руччабазе къолеб магъари г1орхъи
 хвездабун г1емер гъабуге. Г1емераб боц1и магъариде боси ва къейи
 жиндинь дунялалъул яги ахирататъул лъик1лы бугеб жсо буқ1арабани,
 яги Аллагъасдаса x1инкъиялье г1аламат буқ1арабани, Аллагъасул
 свалат салам лъеяв аварагас гъабилаан гъеб. Хирияв аварагас
 жиндине ячуней ч1ужуялье магъариде къеч1о, ва жиндинр ясал къолаго
 магъариде босич1о, ункънусго диргъамалдаса г1емер жсо*»- абуn.
 Доб заманаяль диргъам абулеб буқ1ана г1арцол (серебро), гъабураб
 шагы-кепекалда (монета).

22. Нужеца ч1ужулъун ячунге нужер
 инсул рук1арал руччаби. Жагъилияб
 заманаль гъабун буқ1араб жо т1аса
 лъуғъун тола. Гъеб инсул йик1арай

وَإِنَّ أَرْدَشَهُمْ أَسْتَبَدَ الْرَّوْجَ مَكَانٌ
 رَّوْجٌ وَّهَا تَيْسُرٌ إِحْدَاهُنَّ قَنْطَارًا
 فَلَا تَأْخُذْهُمْ شَيْئًا إِنَّهُنَّ نَذِرٌ
 بُهْتَنَّ وَإِنَّمَا مُيَمِّنُونَ ﴿٦﴾

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى
 بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَّأَخْذَنَّ مِنْكُمْ
 مِّثْقَالًا غَلِيلًا ﴿٧﴾

وَلَا تَنْكِحُوا مَنْ حَاجَ إِبَابَةً وَكُمْ
 مِّنَ الْمُسْلِمَاتِ إِلَّا مَاقْدَسَافَ إِنَّهُ مَكَانٌ
 فَرِحَشَةً وَمَقْتَأً وَسَاءَ سَيِّلًا ﴿٨﴾

Ч1ужу ячин ц1акъ сурукъаб жо буго, ва Аллагъасул цин
бахъунебги буго, ва инсан жиндиль лъугъунеб ц1акъ квшаб
нухги буго,

ц1акъ нич т1аг1арав, чорхоль инсанасул т1абиг1аталго гъеч1ев,
х1айван мах1ав чияс гурони гъединааб жо гъабуларо. Инсуда гъоркъ
йик1арай ч1ужу шарг1алда гъезул эбелалда рельльун йик1уна ва
гъелда квер хъван какие чуриги бихуларо. Гъелда аск1ов лъугъараав
чиги жив гъавурай эбелалда аск1ов лъугъараада рельун вук1уна.

**23. Нуже руччабильун рачине x1арам
гъаруна нужер улбул: жудеца нуж
гъарурал ва гъел улбузул эбелалги,
инсул улбулги. Ва нужер ясалги.
Нужер ясазул ясалги, васазул ясалги.
Ва нужер яцалги, ва нужер имсул
яцалги ва нужер улбузул яцалги
ва нужер вацасул ясалги ва нужер
яцальул ясалги. Ва нуж хахизарурал
улбулги x1арамльула ва раҳъдал
яцалги x1арамльула.**

Гъединго хахияльул раҳъальян
x1арамльула наسابальул раҳъальян
x1арамльулен киналго руччабиги.
Жинда Аллагъасул свалат салам
льеяв аварагас абуна: «Хахиялдаљун
x1арамльула наسابалдаљун x1арамльулен
руччаби»—абун. X1адис имам Муслимица бицана.

**Гъединго нуже x1арамльула нужер
руччабазул улбулги.** Цох1о ясалда магъари лъеядалъун, гъелда
аск1ов къяч1ого рат1алъаниги, гъей ясалъул эбел x1арамльула.
**Нужер руччабазул цогидазе гъарурал ясалги x1арамльула,
нужер рукъор хъихъулен.** Рукъор хъихъун гъеч1ониги x1арамльула
руччабазул ясал, нужеца гъел руччабазда магъари лъун аск1ор
регун ругони. Гъел руччабазда магъари лъун хадуб гъезда
аск1ор къяч1ого нуж рат1алъани, цинги гъезул ясал рачине
x1арамльуло.

Нужер наслабазул власа рачун рук1арап руччабиги x1арамльула
нуже. К1иго яц ч1ужулын ячинеги x1арамаб буго цадаҳъ
рачун ругониги, цояй ят1а гъайич1ого цогидай т1ад ячун йигониги.
Жагъилияб заманаль бук1араб жо Аллагъас جَلْجَلَةً

حُرِمَتْ عَلَيْكُمْ أَمْهَاتُكُمْ
وَبَنَائِكُمْ وَأَخْوَانِكُمْ وَعَمَّتُكُمْ
وَخَالَتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخْ وَبَنَاتُ
الْأُخْتَ وَأَمْهَاتُكُمْ أُلَيْتَ أَرْضَعْنَكُمْ
وَأَخْوَاتُكُمْ مِنْ الرَّضَعَةِ وَأَمْهَاتُ
إِسَائِكُمْ وَرَبَّيْكُمْ أُلَيْتَ فِي
حُجُورِكُمْ مِنْ يَسَائِكُمْ أُلَيْتَ
دَحَّلَتْمُ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَحَّلَتْمُ
بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَّ إِلَيْ
أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ
وَلَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأَخْتَيْنِ إِلَّا
مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ

غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٢٣﴾

тола. Х1акъльунго Аллагъ жив гурх1улев ва жинца мунағыал чурулев вуго.

Гъадинаң ригъин бугев чи исламалда вач1ани, гъес цойй нахъ йиччазе ккода. К1иго яц цадаҳъ ч1ужулуң йик1ине бегъулареб г1адин, ч1ужуялъул эбелалъул яц, инсул яцги бегъуларо гъелда цадаҳъ ч1ужулуң рук1ине, гъельул ваңасул яс, яцалъул ясти бегъуларо.

24. Ва росасда ругел руччабиги

х1арамльула нужеца рачине. Нуж

Аллагъасул түшбабазда рагъула рук1ун
асир гъарун рач1арал капуразул
руччаби х1арамльуларо.

Гъал руччабазул россаби рук1ун ратаниги.

Гъал асир гъариялдалъун капурчиясул

ч1ужулуң йик1иналдаса яхъун ккода.

Жиндирип рах1муялда жаниб лъимер
гъеч1еблы лъазе цо нухаль х1айиз
бач1инег1ан тун, цинги гъай г1адан
бусада кквезе бегъула гъальул сайидлъун
вугев чияс.

Гъаб цебехун бицараб жо Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужее гъабураб х1укму
буго, ригъин гъабизе х1арамал руччаби рицун. Гъал турел үогидал
руччаби Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужее х1алал гъаруна нужее гъел рачине
бокъани, гъезие магъариде боц1иги қыун, шарг1алда рекъараб
х1алаль гъезулгун г1умру гъабизе ва х1арамаб зина гъабулелльун
рук1унгут1изе.

Нужер гъава-напсанлыул мурад т1убан, гъел руччабаздаса нужеца
мунпаг1ат босулең бугеб г1адин, гъезие къет1и гъабураб
магъариги кье, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужеда т1ад паризаяблъун гъабураб.
Нужеца руччабазе магъариде къезе бугеб боц1и бицун ва нуж
к1иялго гъелда рекъон хадуб ч1ужуялъ гъеб магъариялдаса цо
бу1та т1аса лъугъун нужее тани, гъельул нужее щибго мунағы-
х1акъ гъеч1о. Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ лагъзадерили
маслах1атал лъалев вуго ва гъезие гъарулен х1укмабазуль
х1акимияв вуго.

25. Нужедаса узденал, мұмминал,
руччаби рачине х1ал к1оларев чи.
магъариде къезе, хадуб напакъаде къезе
боц1и гъеч1ого, жанир ч1езе мина

* وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا
مَأْكَلَتْ أَيْمَانُكُمْ كَتَبَ اللَّهُ
عَلَيْكُمْ وَأَحْلَلَ لَكُمْ مَا وَرَأَتُمْ ذَلِكُمْ أَنْ تَسْتَعِنُوا
بِأَمْوَالِكُمْ مُخْصِنِينَ عَيْرَ مُسَافِرِينَ فَمَا
أَسْتَمْتَعْنَ بِهِ مِنْهُنَّ قَاتُلُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ
فِرِضَةٌ وَلَا جُنَاحٌ عَيْنُكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ
بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفِرِضَةِ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلَيْمًا حَكِيمًا ﴿٤٦﴾

وَمَنْ لَوْزَعَ سَطْعَهُ مِنْكُمْ طَوَّلَ أَنْ
يَنْكَحَ الْمُحْصَنَاتُ الْمُؤْمِنَاتُ فِيمَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَنَتِكُمْ

гъеч1ого ва цогидалги хъизан-рукъальул чара гъеч1ого жинда x1ажальулеб жо гъеч1ого. Гъал мұмъинзабазе бегъула цогидав чиясул иман лъурайльун йигей гъарабаш ячине. Нужер рак1азуль бугеб иман Аллагъасда

лъала. Ай загыралда нужеда тъоркъоб x1укму гъабула нуж загыралда иманлыун рук1иналдалъун. Амма нужер рак1азуль иман бугиш, яги гъеч1иш абураб жо цох1о Аллагъасда лъала.

Киналго г1адамал цох1о наслотухум буго: Адамил лъимал руго.

Гъадин бугельул нуж цоцазде ч1ух1ун рук1унге ва гъарабаш ячинеги ч1ух1уге, гъей иман лъурай йигеб мехаль ва x1урияй ячине x1ал к1веч1еб мехаль. **Гъал гъарабашал нужеца раче гъезул сайидасдаса изноги т1алаб гъабун ва г1адат бильльяраб боц1иги магъарида лъун.** Гъарабашал руго абун гъел г1одорег1ан гъарун магъари къеч1ого тун, яги магъариялдаса цо бут1а къеч1ого тун хиянат гъабуге. **Гъарабашал раче жал рац1ц1адал ва зина-хъат1а гъабияльул хабар баккич1ел.** **Ва жидеца балъго зина гъабулев гъудулги кквеч1ел.**

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: гъаб аяталда жаниб Аллагъас нагью гъабулеб буго зина-хъат1а г1адал къабих1ал пишабаздаса «загыирго гъарулел ва балъго гъарулелги»-абун.

Г1алимзабаз абуна: «**مُسْتَفِحَاتٌ**» абурабраг1иялдаса мурад буго жидеца загыирго зина гъабулел ва жидеда аск1ов щив чи лъугъаниги гьев нахъ ч1валарел абураб. «**مُسْتَخِذَاتٍ أَخْلَقَ**» абурабраг1иялдаса мурад буго жидеца зина гъабизе цо гъудулги ккун рос-лъади ругел г1адин зинаялда рук1унел абураб.

Гъаб аяталда жаниб гъадинааб зина гъаби гъарабашазул бицуңеб бак1алда бициналье г1илла буго жагылаб заманаъ x1уриял, жидер черхалъул ва напсалъул къадро гъабулел руччаби зина гъабулел рук1инч1о. Гъел жидерго ва жидер вализабазул: эмен, вац, васасул къадро ц1унарал рук1ана. Зина гъабизе къвариг1арав чияс гъарабашал ц1ехолаан жиндири шагъват т1убазе.

Исламалъул авалалдаги гъарабашал ругеб заман бук1индап ва x1урияй ч1ужу ячине рес гъеч1ев чи зинаялда ккеялдаса ц1уни сабабалье гъель гъарабашал рачине изно къун бук1ана, жал рац1ц1адал, жидер

الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ
بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَإِنْ كَيْهُنَّ بِإِذْنِ
أَهْلِهِنَّ وَإِنَّهُنَّ أَجْوَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
مُحْصَنَاتٍ عَيْرَ مُسْفِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتٍ
أَخْدَانٍ فَإِذَا أَحْسَنَ فَإِنَّ أَتَيْنَ
بِفَحْشَةٍ فَلَيَهُنَّ نِصْفُ مَا عَلَى
الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَدَابِ ذَلِكَ لِمَنْ
خَشِيَ الْعَذَابَ مِنْكُمْ وَأَنَّ تَصْرِيرًا
حَيْثُ لَكُمْ وَاللَّهُ عَفُورٌ تَحِيمُ

къадро ц1унарал ва иман лъурал рук1ин шарт1ги гъабун. Нагагь гъел гъарабашаз зина гъаби загырлъани, гъезда х1адги къабулеб бук1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисалда буго: «Нужер үоясул гъарабашаъ зина гъабураб мекалъ, гъей гъарабаш ийче квасул рухъенальхъ ийчунги»—абун. ай гъей нужедаса рик1к1ад гъае абураб маг1на буго. Х1адис имам Аннасияс бицана.

Гъаб нильдер заманаяль бусурманал руччабаз гъабулеб хъвада-ч1вади жагылаб заманалъул гъарабашазулдасаги г1орхъольбан борч1ара буго. Жидер черхалъул ц1ик1к1арасеб рахъги рат1идаса г1иц1ц1 гъабун, Аллагъас حَلَّ бижарараб гъумер- к1алалъул сипатти хисизабун, щибго Аллагъасдаса, яги г1адамаздасаги нечеч1ого, жудер вализабиги х1акъир гъарун, хъвадулел руго.

Г1алимзабазул цо къокъаяль гъанжеялдаса г1езег1анго цересел сонаز абулеб бук1ана: «Гъал г1аврат баҳчиchlого къват1ахъе хъвадулел руччабазул х1укму гъарабашазул х1укму буго»—абун. Гъаб раг1ияль ул маг1наги буго гъел ричун росизеги бегъила, цинги гъарабашал г1адин босада ккvezеги бегъила абураб.

Гъаб раг1и шарг1алда борцуунеб раг1и гуро ва жинда г1амал гъабизе бегъулеб раг1иги гуро. Ваamma гъаб раг1ияль ул маг1на бит1ара буго. Гъедиг1ан жалго жидеца инжит гъарун руго бусурбазул руччаби ва ясал. Ваг1за-насих1ат гъабун кант1улеб х1алги гъеч1о, бицарараб жо бич1ч1изе г1акъули гъеч1о. Исламалъул, Аллагъасул диналь ул асар гъезул чорхоль гъеч1о ва кинабго купру-ширкаль ул ағълюяль ул т1абиг1ат хъвадизабулеб буго.

Хирияв аварагасул كَلِيلٌ х1адис буго: «Цо чияс щиб къавмалда рельльинлъи гъабуниги, гъев чи гъеб къавмалдаса вук1уна» – абуn. Х1адис ибну Х1ибаница бицана.

Жиндир диналь ул к1вар бугев чияс гъадинал руччаби рачизе бегъиларо, гъездаса лъугъараб наслоги баракат гъеч1еб бук1ина. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нильеда амру гъабулеб буго жиндир дин бүгей ва т1абиг1ат-г1амал лъик1ай ч1ужу яче абуn.

Аллагъас иманалда т1орит1еги ва лъик1аб г1амал гъабиялде рачаги киналго гъава-напсаль ва щайт1анал гуккарал г1адамал. Аллагъас нильдер иманги камил гъабеги ва х1акъаб нухда хъвадизе квербакъиги гъабеги. Амин.

Гъарабаш росасе ун хадуб гъель зина гъабураб мекалъ, гъелда х1ад къабула мұмминал, х1уриял руччабазда къабулеб х1адаль ул бащадаб. (К1икъоялда анц1го т1ил къабула ва бащадаб лъаг1елаль ват1аналдаса къват1ир рит1ула).

Гъарабашал рачине х1алал гъабуна, х1урийя ячине рес гъеч1ого зина ккеялдаса х1инкъарав чиясе. Амма нужеда сабро гъабизе к1вани: зинаялдаса напс ц1унизе к1вани гъарабашалги рачинч1ого, гъеб нуже лъник1 буго. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ жинца мунағъал раҳчулев, лагъздерида гурх1улев вуго. Гъарабаш ячун лъугъараб лъимер гъей гъарабашалъул сайидасе лагъльун буқ1уна, гъаб г1илла буго гъарабаш ячинч1ого сабро гъаби лъник1аб буго абураб раг1ияльул.

26. Т1адег1анав Аллагъасе бокъула
жинца нуже баян гъабизе нуже
динальул ва дунялалъул маслах1ат
бугеб кинабго амру, ва нужги
т1орит1изе нужеда церехун рук1арал
аварагзабазул ва лъник1ал мұмминзабазул нухалда. Ва Аллагъасе
جَلَّ جَلَّهُ бокъула нужеца мунағъаздаса тавбо гъабизе, ва жинца гъеб
тавбоги къабул гъабула. X1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ
лагъздерил киналго ах1валал лъалев вуго, ва гъезие лъолеб
шарғ1ияб нухальуль х1акимияв вуго.

يُرِيدُ اللَّهُ لِيَبْيَانَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ
سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ
عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

27. Т1адег1анав Аллагъ нужеца тавбо
гъабизе бокъулев вуго,
ва нуж жиндир шарғ1алда нахърилъльине
бокъулев вуго, цинги жинца нуж киналго
мунағъаздаса рац1ц1ад гъаризе. **Ва амма**
жал къосарал, шайт1аналъул нухалда хъгадулел г1адамазе
бокъула нуж х1акъаб нухалдаса руссине, ва гъездаго рельъярал
фасикъ заби, зиначаг1и, зулмучаг1ильун рук1ине.

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ
الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا
مَيَلًا عَظِيمًا

28. Аллагъасе бокъула нужеда т1ад бигъаял
шарғ1иял ах1камал лъезе, ва х1алк1веч1еб
жо гъабич1ин абуң нуже г1акъуба
гъабуларо. **Инсанасул вижин заг1ипаб буго:**

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخْفِقَ عَنْكُمْ وَخُلُقَ
الْإِنْسَنُ صَعِيقًا

жиндир гъава напсалда данде ч1езе к1оларев, шайт1аналъ гуккулев,
шагъватаз г1акъюло инабулев, руччабазда аск1ов ккедал гъезул х1илла
ва сих1ро лъач1ого жив къосун кколев.
Инсан гъединав заг1ипав вижун вугельул Т1адег1анав Аллагъас
جَلَّ جَلَّهُ гъал церехун арал аятазуль тақрар гъабун чамго нухаль тавбо
гъабияльул бицана ва жив гурх1улев, тавбо къабул гъабулев вук1инги
бицана. Мунағъ-хат1а кколарев чи вук1унаро аварагзаби гурел.
Г1акъилав чияс жиндир г1амалалъул х1исаб гъабула щибаб г1ужаль.
Ва гъава-напсалда, шайт1аналда къеркъолевлъун вук1уна, ккарап

мунағъазда рак1 бух1ун тавбо гъабулевги вук1уна. Ах1макъав чи жиндир гъава-напсалда нахъвильльун, шайт1аналъ гуккун, кинағо жинца гъабулеб г1амал жинда берцин бихъун вук1уна: гъасда Аллагъыгы рак1алда Ѣоларо, жинца тавбоги гъабуларо. Ахираталда Аллагъасда гъев чиги рак1алде Ѣоларо ва гъев агадияб жужах1алъул г1азабалъуль хут1ула.

Аллагъас нильеे г1елму ва г1акъло къеги.

29. Я гъал иман лъурал г1адамал!

**Нужеца цояз цоязул боц1и кванаге
шарғ1ияб нух гъеч1ого:**

бикъун, баҳъун, риба гъабун, кагъат т1ами гъабун, цогидал кинал ругониги x1арамал нухазда кванаге цоқазул боц1и.

Нуж к1иялго разильун гъабураб даран

бук1уна нужеца x1алалаб x1алалда боц1и кваналеб нухъльун.

Ва нужеца цояз цоялги ч1ваге. Цо-цазда къабун ругъналги гъаруге.

X1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **нужеда** **гурх1улев** вуго, ва нужер дунялальеги ахираталъеги лъик1аб жо нужеда малъулев вуго.

30. Гъаб нужеда гъабугеян абураб жо

гъабулев чи, жинда гъеб x1арамаб

бук1ин лъалаги бук1ун,

Аллагъасул амроյлъул к1вар гъабич1ев,

гъесдаса x1инкъич1ев чи вуго. Дица гъев чи ахираталда ц1акъ боркъараб жужах1алъуве лъугъизавила, ва гъеб Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ ц1акъ бигъаго гъабизе к1олеб жо буго.

31. Нуж Аллагъас

ж1л1акъ гъабураб жо гъабун к1удияб мунағъ гъабиялдаса

рик1к1алъун, ц1унун ч1ани, Аллагъас

нужер г1исинал мунағъал рахчун тела,

жиндир ц1об-рах1маталдаљун. **Ва**

Аллагъас **ж1л1акъ** **нуж** берцинаб, лъик1аб бак1алде лъугъизарила-
гъеб бак1ги алжан буго.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнуг1аббасида гъикъана: «К1удиял мунағъал анкъгойиш ругел» абуни. Ибнуг1аббасица وَعَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «К1удиял мунағъал анкъго рук1иналдаса анкънусго рук1иналда г1агарал руго (ай г1емерал руго). Ва амма тавбо гъабун, Аллагъасда **ж1л1акъ** гъарун, мунағъал рахчи т1алаб гъабулев чиясул мунағъ к1удияб бук1унаро, ва жинда т1ад ч1араф мехалъ цониги мунағъ гъит1инағи

يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِمَّا مُؤْلَدُاتٍ كُلُّوا مَوْلَكُمْ
بَيْتَكُمْ بِالْبَطْلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجْرِيَةً عَنْ
تَرَاضِّ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُو أَنفُسَكُمْ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿١٩﴾

وَمَنْ يَقْعُلْ ذَلِكَ عُذْوَنَا وَظَلَمَنَا فَسُوقَ نُصْبِلِيهِ
نَارًا وَكَابَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٢٠﴾

إِنْ تَحْتَنِبُوا كَبَآءِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ
نُكَفِّرُ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلُكُمْ
مُدْخَلًا كَرِيمًا ﴿٢١﴾

бук1унаро»-абун. Ай мунағыр бүкінгі лъялебги бүкіладго гыйт1инаң мунағыр гъабулев вугони, гъеб к1удияб мунағылда сверула.

Цоги жинда Аллагыр ризалъаяв Ибнүг1аббасица абуна: «Кинаңниги жиндиль Аллагыасде г1асильи бугеб жо к1удияб мунағыр буго»-абун. Гъаб раг1иялъул маг1на буго: бокъун, лъан Аллагыасде г1асильи абураб. Хат1аълыун, гъалат1лъун, гъапуллъун, жинда лъач1ого ккараб г1асильи Аллагы جَلَّ جَلَّ عَلَيْهِ الْحَمْدُ وَسَلَامٌ т1аса лъугъунеб бүк1уна.

Жудеда Аллагыр разильял Мұслимица ва Бухарияс бицараб саҳ1их1аб х1адисалда буго: Аллагыасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*Нужс рик1к1алъе нужсер киналго г1амалазул кири хvezабулеб анкъго к1удияб мунағылдаса*»- абун. Цояс абуна: Ѣал ругел гъел мунағыр я *Расулаллагы* صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ абун. Аллагыасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*T1адег1анав Аллагыасда* جَلَّ جَلَّ عَلَيْهِ الْحَمْدُ وَسَلَامٌ ширк гъаби буго цо, шарғ1ияб г1ипла гъеч1ого Аллагыас х1арам гъабураб нафс ч1вайги буго к1иго. Сих1ро гъабиги буго лъабго, риба гъабун боц1и кванайги буго ункъго. Ятимзабазул боц1и кванайги буго щуго. Рагъдаса лъутиги буго анльго. Жидеда Ѣибго г1айиб гъеч1ел руччабазда рөгъоб байги буго (зина гъабиялдашын рөгъоб бай) анкъго»- абун.

Гъаб анкъго гурони к1удияб мунағыр гъеч1о абураб маг1на гуро гъаб х1адисалъул. Цогиги Аллагыасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисал г1емер руго гъал турелги к1удиял мунағыл рицарал. Гъел х1адисазуль к1удиял мунағыллъун рик1к1ун руго: эбел-имсүе г1акъуба-къварилы гъаби, гъереси бицин, гъересияб нүг1лъи гъаби, пакъирлъиялда х1инкъи. Лъимер хъихъизе бокъич1ого хвезаби (лъимер баҳзи, реххи, аборт) зина гъаби, ливат1 гъаби, гъересияб гъа гъеди, рөгъоб бай, варисзабазе зарад гъабун васият гъаби, дармиль хиянат гъаби, ц1адиро- къали нукъсан гъаби, дин дунял т1алаб гъабиялъе сабаблъун кквей. Цогиги г1емер руго к1удиял мунағыр. Ибнүх1ажарица к1удиял мунағыл рицун ва гъездаса ц1унулеб къаг1ида бицун т1ехъ гъабун буго жинда жаниб щунусго г1анасеб к1удияб мунағыр бицараб.

Аллагыасул свалат салам лъеяв аварагасул к1удиял мунағыл рицуңел х1адисазул Ѣибальъул авалалда рехсон буго Аллагыасда ширк гъаби абураб раг1и. Гъеб г1адамаз ц1акъ к1вар гъабич1ого тараб масъала буго. Аллагыасе جَلَّ جَلَّ гъабулеб г1ибадат цоги жоялье гъабураб мехаль гъев чи мушрик вук1уна, исламияб диналдаса вахъула ва кафурал г1адамазда гъоркъов ккола. Х1адисалда жаниб «Аллагыасда ширк гъаби бишун к1удияб мунағыр буго» абураб мехаль гъалъул маг1на бүк1уна: Аллагыасе г1ибадат гъаби, ва гъеб Аллагыасе гъабулеб

г1ибадаталдаљун цоги щив вугониги инсан разилти т1алаб гьаби. Гъалда рияъ абуңи абула. Г1адамазе берцин вихызе, лъик1 вихызе бокъун г1амал гьаби буго гъеб.

Цоги гъаб ширк буқ1уна Аллагъясда ах1и базе кколел ва гъаризе кколел умуразуль цоги инсанасда ах1и бай, гъев инсанас Аллагъясда аск1об дуе кумек гъабиялда божун ва хъул лъун. Гъалда рельльярал г1емер бак1ал руго инсан ширкальуль кколел, к1удияб мунағъальуль кколел, гъев чи бусурман чи вуго абураб сипаталдаса вахъич1ониги.

Цаларал ҹаг1азул к1удияб г1айиб буго г1адамазда гъаб масъала бицинальуль гъез гъабулеб тохльиялдаљун. Жидер жагъилтъияль г1емерисел г1адамазда рак1алде кколеб буго Аллагъясда ширк гъаби бугин гъев Аллагъасе балеб как цоги чиясе бай ва гъесие гъабулеб сужда инсанасе гъаби. Гъалда к1удияб ширк абула, гъав чиги бусурманчи вук1унаро. Бусурманчиясда хит1абги гъабун абураб мехаль: «Аллагъясда ширк гъаби к1удияб мунағъ буго»- абун, гъальуль маг1на буқ1уна жиндир г1амалалъул кири холеб, жив мунағъальуль кколеб ширк абураб.

Жидеда Аллагъ разильяял к1удиял асх1абзаби ц1акъ х1инкъулел рук1ана нипакъалдаса ва ширкалдаса. Ниль иман заг1ипал, Аллагъясдаса چ1ек1الله х1инкъи дагъал рук1инальуль г1аламат буго ниль гъаб к1иго к1удияб мунағъальуль х1инкъулел гъеч1ольи, ва гъаб масъала к1вар гъабич1ого тейги.

Аллагъас нилье жив разияб г1елму, ва г1амал къеги.

32. Нужеца хъул халат гъабуге, ва
х1алхъублы гъабуге Аллагъас
нужер цоял цогидаздаса т1ок1 гъарун
рук1иналда. Бихыназе жидеца гъабураб
г1амалалъул кири ажро буқ1ине буго.
Жигъад гъабиялъул, хъизан-рукъалъул
т1алаб ва тарбия гъабиялъул. Руччабазеги
жидеца гъабураб г1амалалъул кири

буқ1ине буго: росазе мут1иг1льялъул, къабих1аб пиша гъабич1ого төялдаљун жидер къадро ц1униялъул. **Нужеца Аллагъасда**
гъаре нужее камилаб иманги х1алалаб боц1иги къе абуn,
Аллагъ ц1акъ сахаватав вуго ва жинца гъарааб жо къолевги вуго.

Х1акъльунго Аллагъ چ1ек1الله жинда кинабго жо лъалев вуго.

Гъеб лъаялдаљун къола Аллагъас щивав инсанасе жиндие къезе мустах1икъаб жо. Дунялалъул боц1и бугониги, г1елму-дин бугониги. Гъаб аят решт1иналье сабаб бицана: жинда Аллагъ разильяй

وَلَا تَنْمِتُ مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضُكُمْ عَلَىٰ
 بَعْضٍ لَّرِجَالٍ نَحْيِيٌّ مِّمَّا أَكَتَ سَبُّوا
 وَلِلنِّسَاءِ نَحْيِيٌّ مِّمَّا أَكَتَ سَبَّنَ وَسَكَلُوا
 اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ حَاتَ اللَّهُ كَانَ
 يَكُلُّ شَيْءٍ عَلَيْهِ ۝

Уммусалматица Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасда абуна: «Я расуллалагъ! Бихынал гъазаваталда ун гъельул ажро кири босулен руго, нижее гъазават гъечло. Ирсалдасаги нижее бихыназе бугельул бащадаб гурони гъечло»-абун. Цинги Т1адег1анав Аллагъас жүлжилле гъаб аят решт1изабуна (32 аят). Х1адис имам Ах1 мадица бицана.

**33. Щивав инсанасе гъезул ирс
босулен г1агарал чаг1и гъаруна
Аллагъас жүлжилле: эбел-имсул ва цогидал
г1агарал г1адамазул ирс босулен.
Жагъилияб заманаль къот1и гъабун
ва гъа гъедун рук1арал г1адамазе
гъезие кколеб бут1а къе.**

Гъаб х1укму исламалъул авалалда бук1ана, цинги ирсалъул аятал решт1изарун насхо гъабуна. **Х1акъльунго Аллагъ жинда кинабго жо бихылев, лъалев вуго**, ва щивав чиясе жиндир г1амалалда рекъараб жазаъ гъабулев вуго.

**34. Бихынал руччабазда т1ад ругел
руго гъезда амру- нагъю гъабияльуль,
гъезие напакъа къеяльуль, ва
кинабго гъезие маслах1ат бугеб жо
гъабияльуль.**

Аллагъас жал т1ок1 гъарун
рук1иналдалъун г1акъло тадбиралъуль,
бах1арчилияльуль, ва х1алт1и
гъабун маг1ишат т1алаб гъабияльуль.
Гъеб маг1ишаталдаса руччабазе
нафакъа къолел рук1инальульги. Гъал
т1ок1льаби жидеे рук1иналь, Аллагъас
жүлжилле бихынал хасс гъаруна аварагльиялда, имамлъиялда, гъазават
гъабиялда ва цогидал умуразда. Гъаб амру гъадин бугельул руччаби
к1иго бат1иял тайпа руго.

Лъик1ал руччаби руго Аллагъасда мут1иг1ал, хадуб жидер
росазеги мут1иг1льярал. Жидеда т1ад ругел х1укъукъалги
т1убалел: жидерго напс къабих1аб пишайлдаса ц1унулел, гъезда
божилъи гъабураб рукъалъул маг1ишатги ц1унулел ва г1адада
хvezабуларел, рос-лъадиялда гъоркъоб бугеб жинсияб ва цогидаб
балъголъи ц1унун гъеб къват1иби бицунарел.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасул х1адис буго:

وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوْلَىٰ بِمَا تَرَكَ
الْوَلِدَاتِ وَالْأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ
أَيْمَنُكُمْ فَإِنَّهُمْ نَصِيبُهُمْ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٢٣﴾

إِلَيْجَالْ قَوَمُونَ عَلَى النَّاسِ بِمَا فَضَّلَ
اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ
أَوْلَاهُمْ فَالصَّالِحُاتُ قَيْنَاتٌ حَفِظَتْ
لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّهُ
تَخَافُونَ نُشُوزُهُنَّ فَعَظُوهُنَّ
وَأَهْجَرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَأَضْرُوهُنَّ
فَإِنَّ أَطْعَنُكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَ سَيِّلًا
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْهَا كَيْرِيًّا

«къиямасеб къояль Аллагъасда аск1ор ч1олеб бак1альул раҳъалъан г1адамазул бишунго квешал руго (ай щибго жидеे къадро-къимат гъеч1ел руго) жал қо-қазда аск1ор регулел, цинги жидер напсиyal бальгольаби къват1ир рицүлел рос-лъади. Гъел г1адамал ү1акъ ах1макъал г1адамал руго»- абуң.

Гъезул мисал буго т1асан рет1елги баҳъун жиндири ч1ужу, яги рос г1адамазда цeve ваҳъун ч1езавиялда рельлъараң.

Квешал руччабазул бишун Аллагъас абулеб буго: **Нужеда мут1иг1льялдаса руччаби раҳъиналда х1инкъарааб меҳаль, гъезда берцинаб ваг1за-насих1ат гъабун, гъез гъабулеб г1амал квешаб бук1ин бице, ва гъел лъик1аб раҳъалда рачине ях1 баҳъе. Ваг1аяль мунпаг1ат гъабулеб гъеч1они, дагъаб заманаяль, гъезда аск1ор регун ругониги, гъездахун маҳсаро гъабич1ого, жимаг1 гъабич1ого, хабар бицинч1ого те. Цинги гъел руччаби мут1иг1льулел гъеч1они ва квешаб г1амалги толеб гъеч1они, гъезда къабе: гъумералда къабич1ого, ва квеш къабич1ого. Нужесе руччаби мут1иг1льун ругеб меҳаль нужеца нухал ралагъуге гъезие къварилъи гъабизе. Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ Т1адег1анав ва К1удияв вуго.**

Аллагъ جَلَّ جَلَّ гъел руччабазул вали (Бет1ергъан) вуго ва жиндири лагъздарие зулму гъабураздаса жинца ц1им босуlev вуго. Рос ч1ужуялдаса къуватав, гъельие зулму гъабизе к1олев вугониги Аллагъасул къуват-гуч ү1акъыг1 к1удияб буго, ва заг1ипал, жидеे зулму гъабурал г1адамазе жинца квер бакъулев, ва гъезие рец1ел босуlev вуго.

Мух1аммад Г1али Сабунияс абуна: Т1адег1анав Аллагъас жиндири каламалъуль абуна. «Аллагъас цоял цояздаса т1ок1 гъарун рук1иналдалъун» абуң. Гъальул х1икмат буго: росс черхалъул бет1ер г1адин ватани ч1ужу гъеб черх буго ва гъаб к1иябго жо цояль цояб т1убазабулеб, к1иябго қо-қазда х1ажатаб буго. Гъадин бугельユул росасе т1ок1лыи бук1ин ч1ужуялъул г1айиб гъеч1о яги росасул гъунар гъеч1о.

Масала, инсанасул рак1 кванил рукъалдаса хирияб бук1ин, бет1ер квералдаса т1ок1аб ва къиматаб бук1ин, гъев инсанасе ничаб жо гъеч1о. Қо лага цоги лагаялдаса ч1ух1изе бегъуларо. Бераль г1ей гъабуларо г1ин гъеч1ого, квераль г1ей гъабуларо х1ет1е гъеч1ого. Щибаб лага жиндири х1ажат т1убалеб буго, ва киналго лугби камилал рук1унгурони инсанги камиллъуларо. Гъаб х1икмат загъир гъабун абуна Аллагъас «цоял цояздаса т1ок1 гъаруна» абуң, «бихъинал руччабаздаса т1ок1

гъаруна»- абуn абиch1ого.

35. Рос-лъади цо-цаль къацандун, цо-цазде тушманлык кун лъугъани, ва гъезда гъоркъоб питна ккеялда нужер x1инкъи бугони, нужеца k1иго г1адилав чи вит1е гъезул ишалъух балагъизе, ва маслах1атаб x1укму гъабизе. Цо чи вит1е ч1ужуялъул рахъальян, гъельул рахъ хал гъабулев ва гъельтие квербакъулев, цо чи росасул рахъальянги вит1е гъесул рахъалда вук1унев.

Цинги гъез рос-лъади аск1ор ч1езарун гъезул г1арзалда г1ин t1аме, ва гъезие лъик1аб ваг1за-насих1ат гъабе. Гъел **рос-лъадиялъе** цо-цазде рекъезе бокъани ва Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ амруялдаги мут1иг1льуел ругони, гъав k1иявго чи гъоркъов лъугъинальул баракат буk1уна. Ва гъал сабабльун кун, Аллагъас рос-лъади цо-цазде рекъезарила, ва гъезул рак1азуль Аллагъас цо-цаздехун рокы, ва гурх1ел гъабила. **X1акъльунго T1адег1анав Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ жинца гъабулеб x1укмуялъул маслах1ат лъалев вуго ва гъеб x1укмуялда хадур рач1унел умуралги жинда лъалев вуго.

Бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъаб масъалаялъуль гъезда гъоркъоб рекъел ккеялъул гурони бицинч1о. Гъелда жаниб x1икмат буго: Аллагъасеги бокъуларо хъизан биххи ва лъимал къват1ахъ хут1и. Гъаб x1икматалье г1оло гъев k1иявго г1адилав чияс яx1 бахъизе ккола рос-лъадиялда гъоркъоб бугеб даг1ба t1аг1инабизе, ва гъел цо-цаль рекъезаризе. Кинниги, маслах1ат лъугъунареб x1ал бугони, ва шарг1алда рекъон гъезул ригъин биххи маслах1атлъун бихъани, гъезул ригъин биххизеги бегъула.

36. Нужеца Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ г1ибадат гъабе ва гъеб г1ибадат гъабиялъуль гъесдехун щибго жо г1ахъал гъабуге. Нужеца эбел-имсие лъик1льи гъабе, ва гъеб лъик1льи гъабеян абуn цо-цалазда васиятги гъабе. Г1агарал г1адамазе, мискин-пакъирал г1адамазе, ва ятимзабазе лъик1льи гъабе. Г1агарав мадугъаласе, ва г1агарав гъеч1ев мадугъаласеги лъик1льи гъабе. Дур хъолбохъ вугев гъалмагъасеги

وَإِنْ خَفْتُمْ شَقَاقَ بَيْنَهُمَا فَابْعَثُوهُمَا كَمَا
مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمَ مَنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَ
إِصْلَاحًا يُوْقِنُ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلَيْهِمَا خَيْرًا

(٢٣)

*وَأَعْبُدُ وَاللَّهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ
شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَنَا وَبِذِيِّ الْقُرْبَى
وَالْإِيتَمَّى وَالْمَسَكِينِ وَالْجَارِ ذِيِّ
الْقُرْبَى وَلِلْجَارِ لِجَنِّبِ وَالصَّاحِبِ
بِالْجَنِّبِ وَلِبْنِ السَّيِّدِ وَمَامَلَكَتْ
إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ
كَانَ مُخْتَلِفًا لِأَفْخُورًا

(٢٤)

льик1льи гъабе. Сапаралда цадахъ ккарав, г1елму ц1алулаго цадахъ вугев, ва цоги щиб сабаб бугониги, дур гъалмагъльни ккарав чиясе лъик1льи гъабе ва гьев к1очонге. жив гъарибав, жиндир агълу-хызан рик1ад бугев нухлувасеги кумек гъабе. Нужер квер маликльярал гъарабашазеги лъик1льи гъабе. X1акъльунго T1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ وَكُلُّ شَيْءٍ يَنْتَهِ إِلَيْهِ الْحُكْمُ إِنَّمَا يُنَزَّلُ مِنَ الْكِتَابِ مَا يَرَى أَعْنَانُ النَّاسِ فَمَا يَرَى لَا يَمْلأُ حُدُودَهُ وَمَا يَمْلأُ حُدُودَهُ لَا يَرَى

X1акъльунго T1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ وَكُلُّ شَيْءٍ يَنْتَهِ إِلَيْهِ الْحُكْمُ إِنَّمَا يُنَزَّلُ مِنَ الْكِتَابِ مَا يَرَى أَعْنَانُ النَّاسِ فَمَا يَرَى لَا يَمْلأُ حُدُودَهُ وَمَا يَمْلأُ حُدُودَهُ لَا يَرَى

вокъуларо жив ч1ух1арап, г1агарал чаг1аздаса, ва мадугъалзабаздаса гъумер буссун вук1унев чи.

Живго киназдасаго лъик1авльун вихъулев, г1адамал г1одорег1ан гъарулев чи вокъуларо Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ وَكُلُّ شَيْءٍ يَنْتَهِ إِلَيْهِ الْحُكْمُ إِنَّمَا يُنَزَّلُ مِنَ الْكِتَابِ مَا يَرَى أَعْنَانُ النَّاسِ فَمَا يَرَى لَا يَمْلأُ حُدُودَهُ وَمَا يَمْلأُ حُدُودَهُ لَا يَرَى

37. Жалгоги бахилал, г1адамаздаги бахилльиялдалъун амру гъабулел руго гъель квшешал г1адамал:

жидеда т1ад гъабураб паризаяб закатги къоларел, Аллагъасул нухда гъазаваталлье напакъаде боц1иги къоларел. Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ

ц1обалдалъун жидее къураб боц1иги

бахчулел закаталье ва напакъаде къеч1ого букине. Дица капурал г1адамазе ц1акъ гъель г1одорег1ан гъаруле б1азаб х1адурун буго.

38. Жидеца боц1и г1адамазе г1оло, риялъе, напакъаде къолел Аллагъ разильни т1алаб гъабич1ого, г1адамаз реццизе бокъун, ва Аллагъасдаги جَلَّ جَلَّهُ

ахир къиямасеб къоялдаги

иманги лъун гъеч1еб х1алаль, гъал чаг1и мунафикъзаби руго.

Жидеца щайт1ан гъалмагъльун ккурал г1адамазе ц1акъ квшешаб гъалмагъ буго гъеб щайт1ан: кинабго квшешаб г1амалалда гьев т1овит1улеб, ва кинабго лъик1льи гъабиялдаса нахъги ч1валеб.

39. Гъал мунафикъзабазе бугеб къварилы щиб бугеб, гъаб къадарааб х1алихъатаб пиша гъабун Аллагъыги г1адамалги гуккулел рук1инч1ого, х1акъикъияб иман лъун Аллагъасдаги,

ахираталдаги божани, ва Аллагъес къураб боц1иялдаса гъев разильуле нухазда напакъа ва садакъа къуни. X1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ гъазул х1ал лъялев вуго. Загырги бат1инги, щибго бат1алти гъеч1о Аллагъасул г1елмуялье. Гъадин бугельуул нуж иманлъун, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّهُ х1инкъун гъев разильни т1алаб

الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ

بِالْبَخْلِ وَيَكُنُّ ثُمَّوْتَ مَآءَ اتَّهَمُهُ اللَّهُ

مِنْ فَصَلِيلٍ وَأَعْنَدَنَا إِلَيْهِ الْكَافِرُونَ عَذَابًا

مُهِيمَنًا

وَالَّذِينَ يُفْقِدُونَ أَمْوَالَهُمْ رِثَاءَ النَّاسِ

وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ

يَكُنْ الشَّيْطَانُ لَهُ وَقَرِيبًا فَسَاءَ قَرِيبًا

٢٨

وَمَاذَا عَيَّنَهُمُ لَوْءًا أَمْوَالَهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

وَأَنْفَقُوا مِنْ أَنَارَ ذَهَبَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ

بِهِمْ عَلِيهِمَا

гъабун хъваде.

40. Т1адег1анав Аллагъ цох1о зарра جَلَّ جَلَلُهُ **г1адаб жоги зулму гъабуларев вуго:** كِفَى لَهُمْ أَنَّكُلُوا مِنْ حَسَنَاتِهِمْ
киг1ан гыт1инабниги лъик1аб г1амал ажро
гъабич1ого толарев вуго. **Лагъзадерилг1амал**
лъик1аб бугольара бухалъе гъельие г1емер
ц1ик1к1изабун ажро гъабулев вуго. **Ва жиндир раҳъальян ц1акъ**
к1удияб т1ок1льи т1адеги къолев вуго: гъебги алжан буго.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مُتَقَدِّمَةً وَمُتَقَدِّمَةً
حَسَنَةً يُضَعِّفُهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَذَّةَ
أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤١﴾

41. Капуразул ва мушриказул щиб فَكَيْفَ إِذَا حِسَنَ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ يَشَهِيدُ
х1ал бук1инеб дица къиямасеб къояль وَجِئْنَاهُ بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤٢﴾
щибаб умматальул авараг, гъезухъе
Аллагъасул дин щvezабунин абуn нуг1льи

гъабизе гъезда цере раҳъизаруаб мехаль. Ва дица мун гъаб дур
умматалье нуг1льун т1аде вахъинавидал я **Mух1аммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
гъеб умматальул г1асиял, пасикъал г1адамазул щиб х1ал бук1инеб.
Ц1акъ квшаб х1ал бук1ина гъезул, ц1акъ рек1екъльун ва пашманльун
рук1ина гъел, ва амма гъеб къояль жидер пашманльяль щибго
мунфаг1ат гъабиларо, ва гъезие квербакъулев чиги вук1инаро.

42. Гъеб къояль капурал ва Аллагъасул يَوْمَئِذٍ يُرَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوْا
расуласда г1асильярал г1адамазул الرَّسُولُ لَوْ تُسْوِيَ بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكُونُونَ
хъул лъола жал т1ад раҳъинарич1ого, اللَّهُ حَدَّى شَيْئًا ﴿٤٣﴾
ракъуль лъун толел анищ, жидеда т1ад
ракъги бит1изабун абуn. Ва гъеб къояль

гъезда Аллагъасдаса щибго жо бальго гъабизе к1оларо:

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ к1алалда мугъро ч1ван лугби к1алъазарула.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидаса бицана: «къиямасеб къояль
мушриказда лъадал, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавурав чи гурони алжаналда
лъугъунаревльи, гъез цо-цаздехун абула: «рач1а нильеца инкар гъабизе
ширк гъабич1о абуn». Цинги Аллагъас жидер г1амалаздаса гъикъидал,
гъез абула: «Валлагъи, нижер Бет1ергъан ниж ширк гъабураздаса
рук1инч1о»-абун. Аллагъас гъезул к1алазда мугъро ч1ван лугби
к1алъазарула, цинги щибаб лагаяль жинца гъабураб г1амалги бицуна.
Гъанже мушриказул хъул къот1ула ва гъезие бокъула ракъльун гъарун
толел анищ жал»-абун.

43. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нуж как базе лъугъунге меҳтун ругеб
х1алалъ, нужеца бицунеб, гъабулеб жо
нужеда лъалел лъугъинег1ан.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آتَيْنَا الْأَنْوَارَ قُرُونًا أَصَلَوْهَا وَلَنْ يُنْهَا
سُكُونًا حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَثْوِلُونَ
وَلَا جُنْبًا إِلَّا عَابِرٍ سَيِّلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا

Как Аллагъасе х1елун, гъесдаса
х1инкъун, гъесие дуг1а гъабун базе кколеб
буго ва меҳтун вугев чиясул гъеб г1амал
бук1уларо.

Гъаб х1укмуги меҳтулеб жо х1арам
гъабилелде цебе бук1араф буго.

Мехтизарулеб жояльул х1акъальуль
решт1изабураб к1иабилеб аят буго гъаб.

Лъабабилеб аят решт1изабуна: «нужеे хамро х1арам гъабуна...»
абун. Гъелдалъун кинағо жинца меҳтизарулеб, ва г1акъло ине
гъабулеб жо х1арам гъабуна: г1емераб жо гъекъон меҳтизарулеб
жояльул киг1ан дагъабги жо гъекъей х1арамаб буго.

**Ва нужеда черх чуризе т1алъараб меҳалъги баге нужеца как, черх
чурун хадуб гурони. Сапаралда рук1ун лъим щвеч1они бегыла
ракъаль таямум гъабун как базе:**

Черх чури т1ад гъабулеб ункъоғи сабаб буго: 1. Капур чи иманлъун
исламалда вач1ин. 2. Бихын чияс ч1ужуг1адамалда жимаг1 гъаби
(к1ияздаго т1алъула черх чуризе). 3. Мани бач1ин, къижун вук1ун
бач1аниги, пикру гъабун бач1аниги, цоги Ѣшиб сабабалдалъун бач1аниги
загъиралда бихъулең бак1алда мани бач1ин лъараб меҳалъ бихыниаз ва
руччабаз черх чури т1алъула. 4. Бусурман чи хвараб меҳалъ ч1агояз
гъев чуризеги т1алъула.

**Нуж унтун ругони, яги сапаралда ругони, яги нужер какие чури
биххун бугони цебесеб яги нахъисеб г1авраталдаса къват1иб Ѣшиб
бугониги жо бач1ун. Яги нуж руччабазда хъат1ун ругони:** жинца
ячине бегъулей ч1ужуялъул ва бихын чиясул т1ом цо-цаде хъат1ун
бугони.

Гъаб буго имам Шағиғ1ил мазғабалъул г1алимзабаз гъабураб
маг1на. Ибнуг1аббасица маг1на гъабуна: «нужеца руччабазда жимаг1
гъабуни»-абун. Гъаб к1иғо бат1ияб маг1на къолеб бук1иналье г1оло
«ламс» абураб раг1и: цо г1алимзабаз гъельул маг1на цо-цаде хъат1и
гъабуна, ва какие чури биххиялье сабаблъун гъабуна. Цогидал
г1алимзабаз жимаг1 гъаби маг1на гъабуна ва черх чури т1алъиялье
сабаблъун гъабуна.

Цинги гъал г1адамаз какие чуризе я черх чуризе лъимги батич1они:
жинца ц1ех-рех гъабун хадуб жиндири рукъоб, мадугъалихъ. Сапаралда
вугев чияс сверухъильялда валагъун, гъез т1алаб гъабе бац1ц1адаб,
х1ур гъоркъоб бугеб ракъ, ва гъеб ракъалда к1иябго квер къабун
жиндири гъумералда масх1о гъабе (лъульай, бахе), хадуб к1иябго

وَإِنْ كُنْتُمْ مُرْجُحِيْ أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاهَ أَحَدٌ
وَنَذَرْكُمْ أَغْبَاطِيْ أَوْ لَمَسْتُمُ الْأَسَاءَ فَأَنْهِيْ
تَحْدُوْمَاءَ فَتَسْمِمُ صَعِيدَ أَطْيَابًا
فَأَمْسَحُوْبُ جُوْهَرَكُمْ وَلَنْ يَكُمْ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزَّوَأَغْفُورًا ﴿٤﴾

кверал, гъуждудзаги масх¹⁰ гъабе. **Х1акъльунго Аллагъ** بِحَمْدِهِ لِكُلِّهِ жинца мунағыал чурулев, ва жив мұмінзабазда түрх¹улев вуго. Х1ал к¹олареб тақлип т¹ад лъюларо. Жиде зах¹малың ккараб жояльуль бигъальти гъабулеб нухги малъула, ва бигъальти гъабизе изнуғи къола. Таяммум гъаби шарғ¹аль изно къураб рухса (бигъальти) буго. Щиб сабабльун гъабулеб бутониги таяммум гъабулеб къаг¹ида цо буго, ва гъельул шурут¹алги цох¹о руго.

Т1оцебесебшарт¹ буго: лъим батунгут¹и, яги гъеб лъим батун буқ¹аниги гъель какие чуризе рес гъеч¹олыи. Масала какие чурулел лугбузда руғынал рук¹ун, сафаралда вугев чи къечон вук¹ун, ва әсигидалги шарғ¹альтул т¹ахъазда жанир риңунел г¹иллаби, ва г¹узраби.

К1иабилеб шарт¹: баң¹ц¹адаб ракъ буқ¹ин буго.

Лъабабилеб шарт¹: гъеб ракъ гъумералда баҳингун әдахъ как х¹алалл¹изе таяммум гъабияльуль ният рек¹ель буқ¹ин буго. Как базе х¹алалл¹и гуреб какие чури яги черх чури буқ¹унаро таяммум гъаби.

Ункъабилеб шарт¹: гъеб баң¹ц¹адаб ракъ гъумералда ва к¹иябго гъеж-квералда баҳи буго.

Гъаб таяммумалдаңын цо паризаяб как гурони баларо. Цогиги паризаяб как балеб бугони: масала сапаралда вук¹ун как данде босун бугони, әсиги таяммум гъабизе ккола. Лъималъ какие чуризе рес лъугъарағо таяммумалыл т¹укму хола, ва какие чуризе ккола. Черх чури т¹ад бугев чиясги лъим батараб меҳалъ черх чуризе ккола. Ай таяммум гъабун как базе х¹алалл¹аниги какие чури биххи, ва черх чуризе т¹алты борхуларо таяммумалъ.

Таяммумалда хурхарал масъалаби г¹емер руго, гъанир киналго хъван лъугъуларо. Фикъгъияльул т¹ахъаздаса, г¹алимзабазда ц¹ехон мух¹кан гъаризе ккола гъель масъалаби.

44. Мун г¹ажаиблъулариш Мух¹аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 жидехъе т¹ехъ къурал, ва
 гъеб ц¹ализе лъай къурал г¹адамазул
 пишайлда, жидеца х¹акъаб динги бичун
 къосин босуле, иман лъялдаса купру
 т¹асса бишүле. Ва жиде бокъуле, я гъал мұмінзаби, нужги
 бит¹араб нухдаса къосун гъезда рель¹ярал лъугъине.

الْمَرْئَةُ الَّتِي أَنْوَأَنَّهُنَّا مُنْصِبَاتُهُنَّا
 يَشْرُونَ الْأَصْلَلَةَ وَرِيْدُونَ أَنْ تَضَلُّوا
 أَسْسَيْلَ



45. Т1адег¹адав Аллагъ жинда лъалев
 вуго нужер тушбабазул х¹ал.
 Жал къосарал, жидеда щим баҳъарал
 ягъудиязул нужедехун бугеб тушманлыи Аллагъясда بِحَمْدِهِ لِكُلِّهِ нужедаса

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَاءِكُمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَلِيَا وَكَفَىٰ
 بِاللَّهِ نَصِيرٌ



льик1 лъала. Нужеे г1езе буго нужер Вали (жинца нужер т1алаб-ургъел гъабулев) Аллагъ جَلَّ جَلَّ вук1ин. Ва нужеे Аллагъ г1езе вуго жинца квер бакъуловльун. Гъадин бугельул нуж цох1о Аллагъасда божун, гъесда мугъч1ван рук1а, нуж гъел тушбазул макруялдаса Аллагъас ц1унизе руго.

Гъаб к1иго аят решт1и набиялье сабаб бицана: жинда Аллагъ разильяяв Абусуфяница, исламалде вач1иналда цевеккун, ягъудиязул Кағ1б ибн Ашраф абулев ц1аларав чиясда абуна: «Мун вуго т1ехъ ц1ализе лъалев чи. Ниж руго ц1али, хъвайи лъаларел уммиял г1адамал. Дуца дида бице: нижер щив вугев бит1араб нухда: нижиш яги Мух1аммадищ?» абуна. Кағ1буца абуна: «Дида бице щиб дин нужер бугеб?» абуна. Абусуфяница абуна: «Нижеца х1ажизабазе нижер боц1и хъун гъан къола, гъезие лъимги къола, нижела гъоболасе хъулухъги лъик1 гъабула, нижер Бет1ергъянасул рукъги къач1ала. Мух1аммадища жиндир умумузул дин тана ва г1агарльялдаса гурх1ел-рах1муги къот1ана» - абуна. Цинги Кағ1буца абуна: «Нужер дин гъесул диналдаса лъик1аб буго, ва, Аллагъас1аги, нуж бит1араб нухалда руго гъев Мух1аммад жинда вугеб нухалдаса» – абуна. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّ «мун г1ажаиблъуарищ» – абуна (44-45 аятал) решт1изаруна.

46. Ягъудияздаса цо г1адамал руго

Тавраталда бугеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ калам хисизабулел, ва гъелье жидеего
данде кколеб маг1на гъабулел.

Дуца иман лъеялда ах1араб мехаль
гъез абулеб буго: «Нижеда дуца
бицуунеб жо раг1ана, амма ниж гъелда
г1исильана»- абуна: ай нижела гъелда
иман лъеч1о ва дуда ниж мут1иг1льуаро.

Цогиги гъез абулеб буго «нижеца

бицуунеб жоялда г1енекке, дуда раг1угеяв»- абуна. Ва абулеб
буго, квшаб рогъоб бай мурадалда, т1аса дудехун рекъон ругоян
ккезабун, ва исламияб диналда гъез тушманлы гъабулеб буго,
гъелда г1айиб ч1ван.

Гъел ягъудияз абуна буқ1араб ани: нижеда дуца бицараб жо раг1ана
ва ниж дудаги мут1иг1льянаин абуна. Мун нижеда г1енекке, ва
мун нижеда валагье абуниги, гъезие гъаб ц1акъ лъик1аб буқ1ана
Аллагъасда аск1об, доб цебе бицараб авараг ва дин маҳсароде
гъабулеб раг1аби абиҷ1ого. Кинниги, Аллагъас جَلَّ جَلَّ ягъудиял
жиндир раҳ1маталдаса рик1к1ад гъаруна гъезул купруялье г1оло,

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحْرِفُونَ الْكِتَابَ عَنْ
مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَأَصَبَّنَا
وَأَسْعَمَ غَيْرَ مُسْمَعَ وَرَأَعْنَا إِلَيْهِ بِالسِّتَّةِ
وَطَعَنَّا فِي الْأَدِينَ وَلَوْلَا هُنَّ قَاتُلُوْسَمِعْنَا وَأَطْعَنَّا
وَأَسْعَمَ وَأَنْظَرَنَا لَكَانَ حَيْرًا لَهُمْ وَأَقْرَمَ وَلَكَنْ
لَغَنْهُمُ اللَّهُ يَكْفِرُهُمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قِيلَّا

ва гъез ц1акъ заг1ипаб х1алалъ гурони иманги лъоларо, гъеб иман Аллагъасда جَلَّ جَلَّ اس1об жидее щибго мунпаг1ат гъеч1еб бу1уна. Аллагъас решт1изарурал т1ахъаздаса жидеего бокъараб жоялда гурони иман лъоларо, аварагзабаздаги иман лъоларо, жидер аварагасда гурони. Гъадинаб иман лъей алжаналда лъугъизарулеб бу1унаро.

47. Я гъал китабия! Нужеца иман лъе лица решт1изабураб Къуръана1да, жинца нужер т1ехъги рит1ухъ гъабулеб, нужеда ц1им баҳұн нужер гъурмазул күц хвездабун, гъель мугъалда нахъе сверизарилелде цебеккунго бер, к1ал, г1ин гъеч1ел хъарщи г1адаб сурат гъабун. Цоги г1алимаз абуна гъумер нахъехун сверизе гъабун жал нахъя1ат1ил унел гъарун абуни. Яги лица шамат къояль ччуг1а ккуразе гъабураб г1адаб к1удияб турх1ел къот1и гъабизег1ан цереккун. Аллагъас гъель г1адамал болжоналлъун ваминалакалъун сверизегъарун рук1ана. Т1едег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَّ бокъараб жо лъугъуна, ва гъеб нахъч1валеб кина1аги г1илла, къуватти бу1унаро.

48. X1акъульунго Аллагъ т1аса лъугъунаreb жо буго, жиндехун ширк гъаби. Ширк гуреб цогидаб к1удияб мунағъ чурула, ва гъелда т1аса лъугъула, жиндие вокъарав мұйминчиясдаса. Жинца Аллагъасде ширк гъабулев чи ц1акъ к1удияб мунағъ гъабурав чи вуго.

Т1абари абулев г1алимас абуна: гъаб аяталь баян гъабуна, кинавго жинца к1удияб мунағъ гъабурав чи Аллагъасе бокъиялда гъоркъ вук1ин: бокъани Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъев чи т1асан лъугъун тела, бокъани гъесие г1акъуба гъабила, гъеб к1удияб мунағъ Аллагъасде ширк гъабильун гъеч1они.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Яманалъул ағылуяльухъе кагъат хъвана жинда жаниб паризаял жал рицун, суннат бицун, дият бицун. Гъеб кагъат бит1ана Г1амру ибну Х1азм абулев асх1абасухъе күун. Гъелда хъвараб жояльуль бу1ана: «къиямасеб къояль Т1адег1анав Аллагъасда ас1об бицунго к1удияб мунағъ буго гъесде ширк гъаби. Цинги бусурманчи ч1вай, цинги Аллагъасул جَلَّ جَلَّ дина1ъе г1оло вагъизе абуң рагъде щварав чи, гъеб рагъул майданалдаса лъути»- абуң. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

يَأَيُّهَا الَّذِينَ أَوْلَوْا الْكِتَبَ إِذَا مُؤْمِنُوا بِمَا نَرَزَنَا
مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ فَمِنْ قَبْلِ أَنْ ظَهَرَ
وُجُوهًا فَإِنَّهُ عَلَىٰ أَدْبَارِهَا أَوْ تَأْنِيمَهُ كَمَا لَعَنَّا
أَصْحَابَ السَّبِّتِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٦﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرِكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَكَنْ يُشْرِكُ بِاللَّهِ فَقَدْ أَفْرَى
إِشْمَاعَظِيمًا ﴿٦﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб х1адисалда буго: «Аллагъасде ширк гъабич1ого хварав чиясе алжсан т1адабльун буқ1уна. Жинца ширк гъабун хварав чиясе жусках1 т1адаб буқ1уна»-абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

49. Мун г1ажаиблъун валагье

Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жудерго напсал раң1ц1унел ва реңцуел г1адамазда.

Аллагъ вуго жиндие бокъарав

чи жинца ваң1ц1унев, ва щивго чиясе цох1о зарра г1адаб жо зулмуги гъабуларев.

Гъаб аят бугин абуна ягъудиязул ва насраниязул х1акъальуль решт1изабураб, «ниж руго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ لъимал, ва гъесие рокъарал г1адамал»-абун жидеца абулел рук1арал. Цоги г1алимаз абуна киналго жидее реңц бокъулел чаг1азул х1акъаль решт1изабураб буго гъаб аят абун. Жидеда Аллагъ разальяял Муслимица ва Бухарияс бицараб х1адисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нижеда амру гъабуна жидеца г1адамал реңцуелезул гъурмазда ракъ реххеян»-абун.

50. Мун валагье Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ кин гъель ягъудияз Аллагъасда гъереси

Г1унт1изабулеб бугеб:

ниж Аллагъасул лъимал руго, гъесие рокъулел

руго абуn. Ц1акъ к1удияб мунағы буго гъаб ва баянаб Аллагъасда г1асильиги буго.

51. Мун валагье Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидехъе т1ехъ къурал ва жидее лъай къурал ягъудиязул цо къокъаялде, жидеца Аллагъасде ширк гъабулел, جَلَّ جَلَّ ва хъанчаздаги, гъезда рельъарал жалаздаги иман лъолел.

Ва къурайшизул капурзабазда абулел,

нужер дин бит1араb бугин, гъель бусурзабазул диналласан абуn. Гъез бусурбабаздаса капурзаби хира гъарула руго жидер жагъилльяль, динальтул к1варгъеч1олъияль. Гъелдальун Тавраталда бугеб жоялда инкар кколеб буго ва гъеб хисизабулеб буго.

52. Гъал г1адамал руго Аллагъас, جَلَّ جَلَّ жинdir рах1маталласа рик1к1ад гъарурал. Аллагъас лаг1нат къурал

أَنَّهُ تَرَى إِلَى الَّذِينَ يُرِكُونَ أَنفُسَهُمْ بَلِ الْأَمْرُ بِنِعْمَةِ رَبِّهِمْ

مَنْ يَشَاءُ وَلَا يُطْلَمُونَ فَيَتَلَّا ٥٦

أَنْظُرْ كَيْفَ يَقْتَرُونَ عَلَى الْأَمْرِ الْكَبِيرِ

وَكَفَى بِهِ أَثْمًا مُّبِينًا ٥٧

أَنَّهُ تَرَى إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نِصِيبًا مِّنَ

الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِإِيمَانٍ حَقِيقَةٍ وَالظَّاغُورُونَ

وَيَقُولُونَ إِلَيْنَا كُفُرُوا هُوَ أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ أَمْنَوْا سَيِّلًا ٥٨

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَأْعَنْ اللَّهَ فَأَنَّ

تَحْدَلَهُ وَنَصِيبًا ٥٩

г1адамазе квербакъи гъабулев чи дуда ватиларо.

Аллагъасул рах1маталдаса рик1к1ад гъари буго абадияб жужах1альул г1азабалъе х1акъалъун лъугъин. Гъаб гъеч1о, щивго чиясул шапаг1аталь ва квербакъиналь, т1аса босулеb г1азаб.

53. Яги гъал ягъудиязе Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ مَنْ نَصَبَ بِمِنْ أَمْلَأَ فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ
мулка1даса цо бут1айиш бугеб, гъезие
бокъараb х1алалъ бикъулеb ва къолеб.

النَّاسَ تَقِيرًا ﴿٥٣﴾

Гъеч1о жидеe гъединаb мулк. Гъезие гъеб
бут1а буk1араbани, цох1о зарра г1адаб жоги гъез г1адамазе къезе
буk1инч1о. Ц1акъ бихилал, хъант1арал, сутурал руго гъал ягъудиял.

54. Яги гъез бусурбабада х1асадиш أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ
غَصِيلَهُ فَقَدْ أَتَيْنَاهُمْ أَلِّيَّاهِ الْكِتَابَ
хиralъи-t1ok1лья1льда. وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا ﴿٥٤﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасда х1асад гъабуна гьев г1араbияв вuk1иналь.

Гъесда нахърильт1арал асх1абзабазда х1асад гъабуна Аллагъасдаги,
гъесул аврагасдаги иман лъун гъел г1емерльулел, гъезул къадро
к1одолъулеб буk1иналь.

Х1акъльунго дица хиральтиги t1ok1льиги къун буk1ана Ибрагъим عليه أَسْلَامٌ
аврагасул наслоялдаса ругел нужер умумузе: жидеe
авраглъи къун ва t1ахъалти къун. Ва гъел аврагзабазе ц1акъ
к1удияb ханлъиги къун буk1ана.

Жидеe авраглъи ва ханлъи къураздаса рук1ана Давуд ва Сулайман
авраг, гъал ягъудиязул аврагзаби руго. Гъаб аятальул маг1на буго:
Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндие бокъараb мехалъ бокъараb чиясе къола хиральти
ва бечельти, нужер умумузеги къун буго. Гъеб х1алхъубльи гъабизе
кколеб же гъеч1о, нужеца х1алхъубльи гъабунин абуn т1аса унеб
ниг1матги гъеч1о Аллагъасул راحъалъан бугеб хиральти. Бишунго
инсанасе зарал к1удияb рек1ел унти буго х1асад.

Х1асад абураб раг1ияльул х1акъи1ияb маг1на буго жив гурев цогидав
чиясе бугеб лъик1льи рихин, ва дов чиясдаса гъеб лъик1льи т1аса ине
бокъи. Щибго жиндие гъелдаса мунпаг1атги гъеч1ого, яги досдаса
т1аса ун гъеб лъик1льи жиндиеги щолеб гъеч1ого. Гъав жиндир
рек1ель х1асадальул унти бугев чи щибго жиндие дунялалъул рах1ат
гъеч1ев буго.

Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ г1емер бат1и-бат1иял хиральти
гъесул лагъздерида гъоркъор рикъун ругел. Гъал киналго хиральти
дов х1асад бугев чиясул рак1алда ругел ругънал руго: досда рихун,

зах1мальун бук1унельуль жив гуресе бугеб лъик1льи ва хиралты. Аллагъас جَلَّ جَلَّ щибаб унтиялте дару-дарман бижун буго, гъаб x1асад абулеб унтияльеги буго дару. Гъеб даруги инсанасда лъай буго киналниги ниг1матал, ва кинабго лъик1льи Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ мулк бук1ин, жиндие бокъарав чиясе къолеб, бокъарасе къеч1ого толеб.

Гъаб иш гъадин бугельуль, x1асад гъабунин абуn гъел ниг1матал t1аса унаро, ва x1асадальуль зарал жиндиего бук1уна: жиндие бокъараб жо лъутъунарого рак1 унтуn ва къварильун вук1унельуль гъев чи. Цоги дару буго гъаб x1асад нахъч1валеб. Жив гуресе ругел ниг1матал ва лъик1льаби рихъараб мехаль, Аллагъасда дуг1а гъабе диеги къе Бет1ергъан гъеб лъик1льи абуn. Аллагъасда гъаризе рак1алда щвей буго рек1ель иман бук1ин, ва гъеб иманалъул нураль квшешал унтаби t1аса инарула.

Ягъудиязда t1ад ч1араб сифат буго гъаб «x1асад» гъабулел рук1ин. Аллагъас дунялалдаго гъезие г1азаб гъабулеб бук1инальуль г1аламат буго гъебги.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ нильер рак1ал рац1ц1ад гъареги гъеб унтиялдаса.

55. Китабиязул цо къокъа буго Мух1аммад فِيَنْهُمْ مِنْ أَمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَعَنَّهُ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **аварагасда иман лъолел.** وَكَنِّي بِهِمْ سَعِيرًا ٥٥

Гъалц1акъго дагъал г1адамалруго. Цоги къокъа

буго жидеца иман лъеч1ел ва иман лъеялдаса

цогидал г1адамалги нахъч1валел. Гъаб къокъа ц1акъ г1емераб буго.

Гъязие ц1акъ боркъараб жужах1альуль г1азаб бук1ине буго.

56. X1акъльунго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ
ва гъесул аварагзабазда инкар
кколел ва Аллагъасул Къуръанги
гъереси гъабулел, гъал г1адамал дица
ахираталда жужах1альуль ц1адаре
льугъизарила,

жинца гъурмал режулеб ва гъанги кваналеб. **Жидер t1омги** гъанги бух1ун, бежизабун t1аг1араб мехаль, гъеб гъан ва t1ом Аллагъас جَلَّ جَلَّ ц1идаса бижизабула, ва гъанжеги гъеб бежун, бух1ун t1аг1изабула. Гъадин г1азаб ч1амизабула Аллагъас جَلَّ جَلَّ дунялалъул рукъоб иман лъезе ва Аллагъасда мут1иг1льизе гъел ч1ух1ун рук1иналда данде жазаъльун.

Жужах1альуль агълульун ругел г1адамазул чурхдулги ц1акъ ч1ах1иял гъарула, гъезие г1азаб к1одользице ва ц1ик1ине. Жинда Аллагъ

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّا يَنْتَنِي سَوْفَ نُضْبِلُهُمْ تَارًا
كُلَّمَا ضَرَبْتَ جُلُودَهُ بَدَّلْتَهُمْ جُلُودًا عَيْرَهَا
لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ٥٦

разильяяв имам Ахмадица бищараб хадисалда буго:

«жусужасыл ағылу үлакъ күдиял, үлакъ гъарула жусужасылда жанир рехараң мекалъ: гъезул толомальул бищаты лъабкъоялда аның таңын бүкүнча ва гүсал-цабиги Ухуд мегергелада күдиял рукүнча»- абуң.

Х1акъльунго Аллагы жиндир къуват-гуч бергъарав вуго, жиндие бокъараб жо гъабизе гъев щибго жояль нахъч1валаро. **Жиндир г1адлу бит1арап х1акимги вуго.** мунағзазда рекъараб гуреб г1азаб гъабуларев.

Жив вижарав, хыихъулов ва хвезавулев Бетергъян лъангут1и, гъев лъан хадуги гъесдехун г1асильялдаса күдияб мунағзазда буқ1инеб ва гъельда данде жазаң гъабун кидал т1убалеб?

57. Аллагыасда иман лъурал, цинги аварагасда нахърильльун жидеца лъик1аб г1амалги гъабурал г1адамал:

Аллагыасул парз т1убан, аварагасул суннатги нухлъун гъабун. **Дица** гъял г1адамал ахираталда алжаналда

жанир лъгъизарила, жидеда жаниса бат1и-бат1иял ниг1матазул г1оралги чвахулен. Даимго рук1инельун лъгъизарула алжаналда: гъезие гъенир үлакъ раң1үл1адал руччабиги рук1ина. Жидедаса щибго рак1 къалеб жо бач1унарел ва т1абиг1ат-г1амалги берцинал. **Ва жал даимабго раг1адалъуль лъгъизарун рук1ина.** Дунялалъул раг1адалда рельльяраб гъеч1еб, жиб т1аса унареб, жиндир гъава рекъараб раг1ад буго гъеб.

Цо х1адисалда буго: «Алжаналда жанир тихъил гъут1би руго жидер т1амах керчал (г1емерал), жаса үлакъ үлакъ: чода рек1ун унев чи гъезул раг1адалъуль нусго сональ унев, цингиги гъеб раг1ад т1аг1унаро»- абуң. Х1адис имам Ахмадица бищана.

58. Гъаб аят решт1изабиялье сабаб бищана: Аллагыасул свалат салам лъеяв авараг Макка бахъараб къояль Кағ1ба рукъалде вач1арап мекалъ гъеб Кағ1баяльул күлал кодор рук1арап Гүсман ибнү Т1алх1ат Кағ1баяльул нүң1аги рахан, гъельул т1охда т1аде вахана, ва күлал аварагасуխъе къоларого ч1ана: «Дида гъев авараг вук1ин лъалеб буқ1арабани, дица күлал къеч1ого телароан» – абуң.

وَالَّذِينَ ءاْمَنُوا وَكَمْلُوا اَصَابِحُوكُمْ سَنْدِ خَلْفُهُمْ
جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ حَلِيلِينَ فِيهَا
أَبْدًا لَّهُمْ فِيهَا اَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَنِدَّ خَلْفُهُمْ

ظَلَّلَ طَلِيلًا

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ كُلَّهُ أَنْ تُقْرَبُوا إِلَيْهِ مَنْ شَاءَ إِلَيْهِ
أَهْلَهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ
تَحْكُمُوا بِالْعُدْلِ إِنَّ اللَّهَ يُعْلَمُ بِمَا يَعْمَلُونَ

إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا صَبِيرًا

Цинги жинда Аллагъ разильяяв Г1али асх1абас Г1усманихъа кодоса к1улал рахъана, ва Каг1ба рагъана. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Каг1баялда женив лъугъана ва к1иго ракаг1ат бана. Цинги къват1ив вач1индал Г1али асх1абасда амру гъабуна: «к1улал Г1усманихъе къе абуn», ва Г1усманидаги абуна: «дуца г1айиb гъабуге дұхъан к1улал росиялда» абуn. Цинги Г1усманица абуна: «дие зарапги гъабун дихъан к1улалги рахъана, гъанжे дида гурх1елги гъабун хабарги бицунеб буго»- абуn.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас абуна: «Т1адег1анав Аллагъас дур x1акъальуль аят решт1изабуна»- абуn. Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъаб хадуб бугеб аят ц1алана. Гъеб бак1алда Г1усманица رَحْمَةً اللَّهِ عَلَيْهِ иман лъун исламалда вач1ана. Цинги аварагас абуна: «Нужеца гъал к1улал росея Т1алх1атил васал, кидаго нужеда кодор рук1инельун. Нужехъа гъеб к1ул нахъе босизе гъеч1о жинца зулму гъабулев чияс гурони»-абуn. Г1алимзабазул цогиги пикраби руго гъаб аят решт1иналье сабаб бицунағо. Дица гъаниб хъвараб буго Мух1аммад Г1али Сабуниясул т1ехъалдаса босараб.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужеда амру гъабулеб буго нужеца кинағало аманатал гъел аманатазул бет1ергъабазухъе т1ад буссинабе абуn. Ва нужеца г1адамазда гъоркъоб x1укму гъабулеб мехаль, гъебги шарғ1алда рекъон гъабеян.

Цониги рахъалдеҳун ц1ан, цоясе зулму гъабун гъабуге.

Жинца ц1акъ лъик1аб жо малъулев ва берцинаб ваг1за гъабулев вуго Т1адег1анав Аллагъ. جَلَّ جَلَلُهُ **Х1акъльунго Аллагъ** жинда кинағобо жо раг1унев, ва бихъулев вуго. Лъик1аб жо гъабурасте лъик1аб жазаъ, квшаб жо гъабурасте квшаб жазаъ гъабизе буго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абас абуна: Дида авараг раг1инч1о гъаб аят ц1алулев Макка бахъараф къояль Каг1ба рукъосан къват1иве вач1унеб г1ужаль гурони абуn. Гъаб x1адисаль, ва аят решт1иналье бицараб сабабаль т1орит1ел гъабулеб буго гъаб аят Каг1ба рукъалда женив авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вугеб мехаль решт1изабураб буқ1иналда.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ амру гъабун абулеб буго аманат бет1ергъабазухъе т1ад буссине гъабе абуn. Гъаб амруги кинағобо умматалда г1аммаб буго. Гъединго Аллагъасулги, г1адамазулги кинағало х1акъазда швей гъабулебги буго. Аллагъасул х1акъаздаса буго инсанасда т1ад гъарурал паризаял ишал: как, закат, x1аж, к1ал кквей, жигъад гъаби, назро т1убай, кафарат бахъи ва цогиги г1емер руго Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ т1убазе кколеб аманат. Лъик1алдалъун амру гъаби

квешалдаса нахъч1вайги Аллагъасул аманат буго, гъелда x1ал к1олел чаг1азда т1ад гъабураб.

Инсанасул аманатал чанго бат1и-бат1иял рук1уна: боц1и-малалда хурхараб, васият, валильялда хурхараб. Щивав чи жиндир напсалъул аманат жинда т1ад бугев вуго: Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нильер лугби рижун руго гъев разияб x1алалда хъвадизаризе, ва гъеб нильеда т1ад бугеб аманат буго. Бихъинчияса аманат буго хъизан рукъалье напакъа къейи, ва тарбия гъаби, ч1ужуялда аманат буго жиндир черх x1арамав чиясадаса ц1уни, жинда божилъи гъабураб россасул боц1и-мал ц1уни, ва льимал хъихъун, гъель ц1унун йик1ин.

Аллагъасул свалат салам лъев аварагасул x1адисалда буго: «*Нужеда божильи гъабуразул аманат т1убай, ва нужее хиянат гъабуразе хиянат гъабуге*»- абун. X1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги аварагасул x1адис буго: «*Дунялалда т1урач1ел аманатал ва x1акъал Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ахираталда т1уразарула: Пълтар бугеб чахъуяль лъльтар гъеч1елда унтизабураб x1акъги т1убазабула Аллагъас*»- абун. X1адис ибну Касирица къуч1абльун бицана.

59. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж

Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ва гъесул расуласда
мут1иг1лье: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

нужеца Аллагъасул калам Къуръан, ва аварагасул суннат ккве, ва киналго ишазуль гъелда нахърильлья. **Ва нуж мут1иг1лье** нужеда гъоркъосан нужеда

т1ад амру-нагъю гъабизе тарал г1адамаздаги, гъез шарг1алда рекъараб жо малъулеб бугебг1ан мехаль. Шарг1алда хилапаб жо малъараб мехаль щивго чиясе мут1иг1льизе бегъуларо: гъельул мағ1на бук1уна Аллагъасул амрги тун, гъесда г1асильун, инсанасда мут1иг1льи, ва гъесда нахъвильльин.

Нужер цо щиб бугониги **жояльуль** цо-цазде хилипльи ккани, ва гъельул шарг1ияб x1укмуги лъач1они, нужеца гъеб ишти Аллагъасул Къуръаналда, ва аварагасул суннаталда буссизабе: гъелда жаниб балагье нужер масъалаяльул x1укму. **Нуж** гъаб x1алалъ хъваде Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ва ахир къиямасеб къоялда иман лъуралльун ратани. Гъаб нужее ц1акъ лъик1аб нух буго. Дунялалда, ва ахираталда нуж рит1ун ккеялье сабаб буго гъаб.

Жинда Аллагъ разильяяв Бухарияс Ибнуг1аббасидаса عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَوْدَةَ x1адис бицана: «*Гъаб аят реиш1ана Г1абдуллағъ ибну X1узайфатил x1акъальулъ*» абун.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِذْ آتَيْنَاكُمْ أَطْبَاعُ اللَّهِ وَأَطْبَعُوا الرَّسُولَ
وَأَوْلَى الْأُمَّرَ مِنْكُمْ كَفَرُوا فَإِنْ تَنْزَعُمُ فِي شَيْءٍ فَرَدُوا
إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ
الْآخِرُ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

٢٩

Жинда Аллагъ разильяяв Ax1 мадица Г1али ﷺ асх1абасдаса x1адис бицана: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас, ансарияв асх1аб амирлъун гъавун, ىо къокъа бит1ана гъазаваталде. Гъел сапаралда рук1адго гъав амирасул цым баҳъана гъалмагъазбазул ىо пишайлда. Цинги амирас абуна: «нужседа Аллагъасул расулас амру гъабун буго гурищ дида мут1иг1лье абуn». гъез абуна бит1араb бугоян абуn. Амирас абуна: «гъанжес нужсеца дие ү1ул данде гъабе» абуn. Ү1ул данде гъабидал гъеб ү1адада ү1а бакана, ва амирас абуна: «дица нужседа амру гъабулеб буго нуж гъаб ү1адаре к1анц1еян»- абуn. Гъездаса ىо г1олохъан чияс абуна: «ниж ү1аялдаса лъутун рач1арал руго Аллагъасул расуласухъе ﷺ».

Гъев аварагасда аск1ор ѡшун гурони нуж гъаб амру т1убазе г1едег1уге»- абуn. Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе рач1ун гъаб къиса бициндаго, аварагас ﷺ абуна: «нуж гъеб ү1адаре к1анц1ун рук1аралани, абадияльго гъениса къват1ир рахъунароан. Амирасе мут1иг1льи буки1уна x1акъаб жоялдалъун амру гъабураб мехаль»- абуn.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1абдуллагъ ибну Г1умарица x1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Бусурманчиясдат1адаб буго жиндие бокъараб жсо бугониги, рихараб жсо бугониги т1ад тарав чиясда мут1иг1льизе, гъев чияс Аллагъасда ﷺ г1асильялдалъун амру гъабич1ебг1ан мехаль. Аллагъасда г1асилье абуn амру гъабураб мехаль гъесие мут1иг1льизе бегъуларо»- абуn. X1адис имам абу Давудица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидасан бицараб x1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «дун хун хадур нужседа т1ад бат1и-бат1иял вализаби рук1ине руго (ханзаби, x1акимзаби). Гъезул лъик1ас нужсес лъик1аб валильи гъабила, гъезул квешас нужсес квешаб валильи гъабила. Нуж гъел вализабазда мут1иг1лье ва нахърильлья, гъез малъараб x1акъаб жояльуль, гъезда хадуб какги бай. Гъез лъик1аб валильи гъабуни гъезиеги нужсеги лъик1 буки1ина. Квешаб валильи гъабуни гъезие г1азаб буки1ина нужсес кири буки1ина»- абуn. X1адис Т1абарияс бицана.

X1акъаб жоялдалъун амру гъабулев, шарг1алда рекъон хъвадулев т1ад тарав чиясда мут1иг1льизе т1адаб буго. Т1ад тарав чи залимав, зулмуяв вугони, гъесиеги мут1иг1льила, гъесул зулмуядаса ү1унун, Аллагъасда ﷺ г1ассильи гъеч1еб жояльуль. Гъесул квешльялъул жазаъ Аллагъас гъабила.

Аллагъ жинда разильяяв Ибнуг1умаридааса бицараб x1адисалда буго:

«дида бичасул авараг ﷺ жинца абулев раг1ана:

«жив мут1иг1льялдаса вахъараф чи къяimasеб къояль Аллагъасда
данде ч1вала жиндиr щибго x1ужжса гъеч1ого. (ай жив рит1ухъ
гъавулеб жиндие квер бакъулеб x1ужжа гъеч1ого) Жив чо исламатуль
жамаг1аталда гъоркъовги вук1ун, жиндиr габураалда байг1аталъул
(къот1и, мут1иг1льи) рохъенги гъеч1ого хварав чи жагъилияб хвелалъ
хварав вук1уна» – абуn. X1адис имам Муслимица бицана.

Гъаб х1адисалъул мурад буго бусурбаби киналго цольун рук1ине ккода, ва щибаб исламияб жамаг1аталда т1ад жидер вали, амир, имам вук1ине ккода абураб. Гъадин гъеч1они гъал бусурбабазул амру Аллагъ^{عَزَّلَهُ} разияб бук1уаро, ва гъезул дунял-ахиратальул ишалги рит1ун ккодаро.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис буго: «нүжер лъабгояв сапаралда рахъара мекаль цояв амирлыун гъаве»-абун. Х1адис имам абу Давудица бицана.

Цо-ко жагылал г1адамаз гъаб аяталдаса маг1на гъабула: кинав вук1аниги т1ад тарав x1акимасдаги мут1иг1льизе ккода: капурав ханасдаги, гъес тарав x1акимасдаги мут1иг1льизе ккода абуң. Гъаб буго ц1акъ жагылаб раг1и. Гъадинал г1адамазе Аллагъасул الله х1инкъи къун буго гучаб г1азабалдаљун, гъез Аллагъасул калам сверизабун, хисизабун маг1на гъабулең бугельүл.

Аллагъяс гъел бит1араb нухалда t1орит1аги ва гъезул заралалдаса нильги ц1унаги.

Жинда Аллагъ разильяяв Муслимица х1адис бицана: Г1абдурах1ман ибну Г1абдураббил Кағ1батица абуна:

«Дун масжидалда жсанив лъугъана, ва дида жинда Аллагъ разильяяв Глабдуллагъ ибну Гламру ибну ал-Гласс ватана Кагъба рукъалтул раз1дуку г1одов ч1ун, гъесда аск1ор руссун г1адамалги рук1ана. Дунги гъезда аск1ор г1одов ч1ана. Цинги حَنِيفَةَ عَنْ Глабдуллагъица абуна: Хирияв авараггун حَنِيفَةَ عَنْ чадахъ ниж ю сапаралда рук1ана. Цинги ю бак1алда решит1ун х1алхъезе ч1ун рук1ана. Нижсер щивав цоявги жидерго шугълуялда вук1ана: цинги аварагасул حَنِيفَةَ عَنْ ах1улев чияс ниж данде ах1ана, ва ниж киналго аварагасда аск1ор руссана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дидаса цеве цониги авараг вук1инч1о жинда т1адаблъун бугев гурони, жиндир уммат кинабго жинда лъалеб лъик1аб жсоялда т1обит1изе, ва жинда лъалеб квешаб жсоялдаса гъеб уммат нахъч1авазеги. Гъаб дир умматалъул лъик1лъи, ва саламатльи буго гъезул авалазуль (ай асх1абзаби ва гъезда хадуселги).

Гъаб умматальул хадусезда балагъал рихъизе руго. Жидее рихулен

(рокъуларел) батыл-батыл ишалги рачыне руго гъезда тұад. Питнабиги рачыне руго цояль-цояб кіочезаруел. Цо къварильни, питна бачыраб мекалъ муъминчиясда ракылда ккезе буго гъаб питнаяль дун гъалаг гъавилин абуң. Цинги гъебги тұаса ун цоги питна бачындап мұғынчияс абула: гъаб питнаяль дун гъалаг гъавила абуң. Гъадин тұатылалаго рачына гъел питнаби, ва къварильаби.

Жүжасылдаса хвасарлыи бокъарав, ва алжаналда лъугынеги бокъарав чиясда хвел тұад ىвайин абе гъев Аллагъасда صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва ахир къиямасеб къоялда иман лъуравльун вұқылаго. Гъав чи данделе жесидие рокъулел гәдамалгун. Цинги чо имамасе байғыт гъабураб мекалъ, ва жинца гъесул кверги босидал, ракылде гъевги вокыдал, гъев имамасда мұт1иг1лье жесидир х1ал к1вараб х1алалъ. Цогидав тұад вачын имамлтыи бахъизе лъугъани, гъесул габуралда хвалчен къабе»- абуң.

Цинги дун гъав Г1абдуллагыда صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аск1овғ1ан къана, ва дица абуна: «Дица Аллагъасул ц1аралда лъун гъаруле буго: дуда авараг صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ раг1аниш гъаб хабар бишуңев?»- абуң. Г1абдуллагыца квераздалын жиндир к1иябго г1иналда ишара гъабуна, цинги ракылдаги ишара гъабуна, ва абуна: «дир к1иябго г1иналда раг1ана гъаб хабар, ва дир ракыл жанибги ц1унана»- абуң. Цинги дица абуна: «гъав дур ваңғ1ал Мұғ1авиятица (жинда Аллагъ разильаяв) нижеда амру гъабуле буго нижеца батылаб нухда боң1и кванай абуң, ва ниж цояз цоялғи ч1вай абуң.

Т1адег1анав Аллагъас صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуле буго: «Я гъал иман лъурал г1адамал! Нужеца нужеда гъоркъоб бугеб боң1и батылаб нухалда кванаге, цо-цазда разильун гъабураб даран буқ1ун гурони. нужеца нужгоги ч1ваге (муъминзабаца муъминзаби ч1ваге). Х1акъльунго Аллагъас صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нужеда ц1акъ гурх1улев вұго» абуң. (сурату Ниисаъ 29 аят).

Цинги гъев Г1абдуллагы صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дагъаб мекалъ ургъулев г1адин ч1ч1ана, хадуб гъес абуна: «нуж гъев Мұғ1авиятида صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мұт1иг1лье, Аллагъасда صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мұт1иг1льильун бугеб амруялъуль, ва нуж гъесда г1ассилье (гъесда мұт1иг1льуге) Аллагъасда г1асильильун бугеб амруялъуль» – абуң.

Муслимица, ва Бухарияс бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «діда мұт1иг1льараф чи Аллагъасда صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мұт1иг1льараф вұго. Діда г1асильараф чи Аллагъасда г1асильараф вұго. Дир амирасда мұт1иг1льараф чи діда мұт1иг1льараф вұго. Дир амирасда г1асильараф чи діда г1асильараф вұго»- абуң.

Г1акъло бугел г1адамазе г1ибрат босизе г1ураб жо буго гъаб х1акъаб каламалъуль. Аллагъас صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иманалъул ва г1елмұялъул нуралдалын

жагыллъияльул беңлъи т1аса инабеги. Амин.

60. Дуда рихъулариш Мухаммад
 ڪلٰي اللہ علیٰ وسَلَّمَ
 ва мун г1ажаилбы гъабун
 валағъулариш гъел мунафикъазда,
 дуда решт1изабураб Къуръаналда
 иман лъунаян, ва дуда цеве вук1арав
 аварагасда решт1изабураб жоялдаги
 иман лъунаян абулел, цинги жидееги
 бокъулел жидеда гъоркъоб х1укмо
 гъабизе т1агъут1ихъ ине.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: гъав т1агъут абуун жинда ц1ар тарав чи Каг1бу ибну Ашраф вуго, ягъудиязул бишунго квешазул цояв. Гъесда т1агъутан абуна Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда тушманлы гъабияльуль, ва жиндир къосинальуль ц1акъ гучав вук1иналь. **Гъал мунафикъазда амруги гъабун бук1адго нужеца т1агъуталда инкар гъабе абуун.** Цох1о Аллагъасе гъабе лагъльи, цогидаб кинабго жо рик1к1ад гъабун те абуун. Т1агъут абула кинабниги Аллагъасда г1асильарааб жоялда, хасго гъеб ц1ар щайт1аналда г1емер абула. **Гъеб щайт1анальеги бокъула г1адамал бит1араб нұхдаса къосинаризе,** ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ تَعَالَى т1орит1иялдасаги руссинаризе.

Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицун, жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: Бишрун абулев мунафикъасул цо ягъудиязулгун даг1ба бук1ана. Цинги ягъудияс абуна: «вач1а мун, ниль х1укмо гъабизе Мух1аммадихъе ине руго»- абуун. Бишруца абуна: «ниль х1укму гъабизе Каг1бихъе ине руго»- абуун. Гъав Каг1бо вуго Аллагъас жинда т1агъут абуун ц1ар лъурав». Ягъудияв разильич1о Мух1аммадихъе جَلَّ جَلَالُهُ تَعَالَى үн х1укмо гъабиялда гурони. Аллагъасул свалат салав лъеяв аварагас х1укму гъабун ягъудияв вергъана.

Аллагъасул расуласда аск1оса къват1ив вахъаравго мунафикъас абуна: дун гъаб х1укмуюлда рази гъеч1о. Ниль ине руго Г1умарасх1абасухъе абуун. Цинги жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абасухъе ана, ва ягъудияс бицана нижеев аварагас مَنْ كَانَ لِلَّهِ عِلْمًا فَلَا يُنَزَّهُ عَنْهُ
 х1укму гъабун бук1анин, гъелда гъав Бишру разильич1ин абуун. Г1умар رَحْمَةً لِّلَّهِ عَلَيْهِ
 асх1абас Бишруда гъикъана: гъав чияс бицухъин бугищ гъеб иш абуун. Дос «буго» абуна. Цинги Г1умар رَحْمَةً لِّلَّهِ عَلَيْهِ
 асх1аб т1аде вахъана, ва нуж гъаб бак1алда ц1аянги абуун рукъов жанив ана. Гъенисан хвалченги босун вач1ун, мунафикъасул горболь гъебги къабун гъев г1одове рехана, ва жинца абуна: «дица гъадинааб х1укму гъабула Аллагъасул ва гъесул расуласул х1укмуюлда разильуларев чиясе» – абуун.

أَلَّا تَرَإِلَى الَّذِينَ يَرْجُمُونَ أَنْهُمْ أَمْوَأْ
 بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ
 يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَيْ الظَّلَعُوتَ
 وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ
 الشَّيْطَانُ أَنْ يُضْلِلَهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦﴾

Цинги Т1адег1анав Аллагъас гъаб цебе араб аят решт1изабуна.

61. Мунафикъзабазда абидал нуж

х1укму гъабизе рач1а Аллагъас
решт1изабураб Къуръаналда ва
Аллагъасул расуласдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуn,
дуда мунафикъзаби рихъана Mух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дудаса руссунелльун ч1ух1араб руссиналъ.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَاوَنُوا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ
اللَّهُ رَوَىٰ إِلَيْهِ الرَّسُولُ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ
يَضْرُبُونَ عَنَكَ صُدُودًا ﴿٦١﴾

62. Гъал мунафикъязул щиб x1алха

бук1инеб жидеда Аллагъасул г1азаб
швараб мехаль, гъез гъарурал
къабих1ал пишабазе жазъльун.

Жидер купру- нифакъ ва Аллагъасда
г1асильн сабабльун г1азаб гъабулеб мехаль, гъезул x1ал к1оладай гъеб
г1азаб нахъч1вазе?

цинги Гъал мунафикъзаби духъе рач1унел руго, ва Аллагъасул
ц1аралdalъун гъедулелги руго жудеe лъик1льи бокъун бук1анин,
ва рекъелги бокъун бук1анин абуn. Гъез абулеб буго, ниж дур
х1укму рихарал гуро, ниж цогидазухъе ун рук1ана х1укму гъабизе
гъель даг1бадулазе гъельул маслих1ат бук1иналда хъул лъун абуn.

63. Гъел г1адамал руго Аллагъасда

жидер рак1азуль бугеб нифакъ лъалел.

Гъезие бокъун буго Mух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
мун гуккизе гъуниаб хабар бицун, амма
гъезул рак1азуль нифакъ буго, макро,

x1иллаги буго. **Мун гъаздаса вуссун ч1а**, ва гъезие г1акъуба гъабуге.

Дуца гъезда лъазеги тоге дуда гъезул мунафикъльи лъалеб бук1ин.

Гъедин x1инкъун рук1а абе, кидадай жидер макро т1атилаян абуn.

Дуца гъезие ваг1за гъабе, ва мунафикъзабазе бук1унеб гучаб г1азабги
бице. **Ва дуца гъезда x1акъаб раг1иги абе Mух1аммад**
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
дудаги гъездаги гъоркъоб бугеб жо бицун. Пасих1аб, гъваридаб
раг1и бище гъезул рек1ель жаниб унеблъун, ва гъел квшашал
г1амалаздаса ва нифакъалдаса нахъ ч1валеблъун бук1ине.

64. Дица цониги авараг вит1ич1о,

Аллагъасул изнуялдалъун жинда
уммат мут1иг1ильизе гурони.

Аварагасда мут1иг1льярав чи Аллагъасда
мут1иг1льярав вуго, аварагасда г1асильярав чи
Аллагъасда г1асильярав вуго. Гъеб Аллагъасда
мут1иг1льиги, г1ассильиги Аллагъасул

فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَهُمْ مُّصِيبَةٌ يُمَاءِلُونَ
قَدْمَتْ أَيْدِيهِمْ شَعَرَجَاءَ وَأَيْمَانُهُمْ
إِنْ أَرْدَتْ إِلَيْهِنَا أَحْسَنَنَا وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ مَا فِي
قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَاعْظُمْهُمْ
وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنفُسِهِمْ قَوْلًا بِلِيغًا ﴿٦٣﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ
بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَا أَنْهُمْ إِذْ خَلَمُوا
أَنفُسَهُمْ جَاهَاءَ وَلَا قَاتَلُوا اللَّهَ
وَلَا سَتَّغَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا
اللَّهُ تَوَابًا إِلَيْهِمَا ﴿٦٤﴾

изнуялдаудын, гөесул тавфикъалдаудын гурого бүкүларо.

Гъель мунафикъзаби, жудеца напсазе зулму гъабун хадуб: жидеда гъоркъоб х1укму гъабизе духъе рак1инч1ого ягъудиязухъе ун, **Тавбо гъабун, рек1екъльун духъе рак1ун рук1аралани, жудер мунағъазда мук1урлыун, Аллагъасда** جَلَّ جَلَّ مунағъал чуриги гъарун, цинги расуласги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагъасда гъарун бүк1арабани гъезул мунағъал чуре абун. Гъал г1адамазда Аллагъ ватилаан жинца тавбо къабул гъабулевльун, ва жив ц1акъ турх1уловльун.

65. Дур Бет1ергъан Аллагъ гъедулев

вуго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : гъель

г1адамал иман лъуралльун рук1унаро, жидеда гъоркъоб бугеб даг1ба-къецалье х1укму гъабизе духъе рак1изег1ан. Дуца гъезда гъоркъоб х1укму гъабун хадубги гъеб х1укмуялда рак1 разильизег1ан ва т1убараб х1алалъ дуде нахърильльизег1ан.

Аллагъасде, ва гъесул аварагасде صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1льиялье г1аламат бүк1уна жидеда гъезул х1укму къабул гъаби, ва гъеб х1укмуялье мук1урал, мут1иг1ал рук1ин щибго даг1ба гъеч1ого, ва рак1 разильун.

Гъаб к1иябго аяталда жаниб бицун буго иман лъурал г1адамал жидеда гъоркъоб ккараб хилап ва даг1ба т1убазе, гъельие х1укму гъабизе Аллагъасул جَلَّ جَلَّ Къуръаналда ва хирияв аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннаталде руссине т1адаб бүк1ин. Бет1ергъан Аллагъас гъя гъедун абулеб буго гъель г1адамал иман лъурал рук1уларин абун жидеда гъоркъоб х1укму гъабизе духъе рак1инч1еб мехалъ.

Бусурбазул къанун Къуръан буго, гъеб Къуръан аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннаталь баян гъабун буго, ва хадуб имамзабаз ва г1алимзабаз Къуръан х1адисалдаса х1укму босун, гъеб нильеда бицун нильеда т1аде рак1унел киналго умуразе жинца г1ей гъабулеб г1елму данде гъабун буго.

Гъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ, ва аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1укмуялдаудын х1укму гъабизе т1адабги бүк1аго цоги къануналдаудын, яги г1адаталдаудын х1укму гъаби х1арамаб бүк1уна. К1иго бусурманчияс кинаб бугониги даран-базаралда, ва цогидаб ч1агольялда хурхараб масъалаяльуль жидеда гъоркъоб къот1и-къайи гъабулеб мехалъ, гъеб къот1и гъабизе ккода щарг1алда рекъон кколеб х1алалъ, шарг1алда борцуң, рук1ине кколел шурут1ал ц1унун.

Цинги гъеб къот1и-къаяльуль хилипльи ккуң гъезда гъоркъоб

فَلَا أَوْرَبَكُ لَا يُؤْمِنُ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوا كَمْ

فِي كَاشِحٍ بَيْنَهُمْ شَمَ لَا يَجِدُوا فِي

أَفُنْسِيُّهُمْ حَرَجًا مَا قَضَيْتَ وَإِسْلَمُوا

تَسْلِيمًا

х1укму гъабизе ккараб мехаль, гъеб гъабизе рач1ине ккола Къуръан-х1адисалдаса х1укму гъабулев х1акимасухъ. Гъединав х1аким гъеч1они жинда х1укму гъабизе к1олев, жиндир г1елму, ва дин бац1ц1адав г1алимасухъе ине ккела.

Ахир замана1ъул бусурбаби гъаб шарг1алдаса т1убанго руссун руго, ва жидеего бокъарал шурут1алги гъоркъор лъун, гъезда рекъон къот1и гъабулеб буго жидеда гъоркъоб гъабулеб дарана1ъуль ва цогидаб ишалъуль. Цинги гъеб х1укмуюльуль гъел хилифлъараб мехаль, жидерго къуваталдалъун, ва къват1ул г1адатаздалъун цо-цаzдехун ккараб тушманлъиги борхулеб буго.

Цоги къокъа буго жал бусурбаби ругин абулел, ва амма жидер кина1бго х1укму кафурав ханас г1уц1араb къануналда рекъон хъвадизабулел: къот1и-къайиги гъелда рекъезабулел, даг1ба-къеци капурав х1акимасухъ ун т1убалел, ва гьев х1акимас гъабураб х1укмуюльда разильун рук1унел. Гъаб к1иябго къукъаялда ц1ар бусурбаби абуn бугониги гъяз гъабулеб г1амал капурзабазул буго, ва гъезул х1акъальуль решт1арал Къуръаналъул аяталги руго.

Бусурман чиясул ц1ар бук1иналь (Мух1аммад, Г1али, Г1умар, абуn), бусурбазул хъизаналда гъоркъов вuk1инальги, гьев чи бусурманчи гъавуларо. Чиясул иман-исламги, гъесул купру-ширкги гъес гъабулеб г1амалалдалъун бук1уна. Гъаб дунялъул маг1ишат данде гъабизе г1ураб г1акъу бугев чиясда жив вижарав, хъихулев, жиндир ишазул тадбир гъабулев Бет1ергъан вuk1инги лъзэе т1адаб буго, цинги Аллагъяс جل جلاله жив щиб жояльедай вижана абуn ургъизеги т1адаб буго, хадуб гъев Аллагъ разильулеб хъвади гъабизеги т1адаб буго.

Х1айванал г1адин кванан-гъекъон, гъава-напсалда нахърильльун, чорхол мурадал т1уран хъвадарал г1адамал ахир ц1акъ пашманлъула, гъезул руссунеб бак1ги жужах1 бук1ула.

Аллагъяс гъадинаб ахиралдаса ниль ц1унаги. Амин.

**66. Дица гъал мунапикъзабазда амру
гъабуни нужер напсал ч1вай абуn, яги
нуж нужер росабалълан къват1ире рахъя
абун, гъеб амру т1убаларо ц1акъго
дагъал, иман рек1ель бугел г1адамаз
гурони.**

Цересел умматазул г1адамазда г1адин

гъединал зах1матал таклифал т1аде къани гъез гъел т1убаларо, ва гъеб амруялда нахъги рильтъунаро: гъел рек1ель иман гъеч1ел рук1ин сабабльун.

وَلَوْلَا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ أَفْتُلُوا أَنفُسَكُمْ
أَوْ أَخْرُجُوا مِنْ دِيْرِكُمْ مَا قَاتَلُوهُ الْأَقِيلُ
فَنَهُمْ وَلَوْنَهُمْ فَلَوْلَا مَا يُوَعْظُونَ يَهُ
لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَشَدَّ تَشْيِتاً

Гъез жудеда амру гъабураб иш гъабулебани: Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ، ва гъесул аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1льти, ва гъезул амруялда нахьрильътин, жиdee гъеб дунялалдаги ахираталдаги лъик1 буқилаан, гъезул иманги шулалъилаан. Ва гъел къосиналдасаги, нифакъалдасаги рик1к1алъилаан.

67. Гъадин хъвадарааб мехаль Дица гъезие дир раҳъальтан ц1акъ к1удияб ажро къелаан:

гъезда Аллагъ разияб нух бихъизабун, гъеб нухаль хъвадизе тавфикъ гъабун ва ахираталда алжан насибаллъун гъарун.

68. Ва Дица гъел бит1араb динул исламалъул нухалда т1орит1ун гъельда хъвадизарилаан.

69. Аллагъасда, ва аварагасда جَلَّ جَلَلُهُ، ва гъедин мут1иг1льярав чи, ва гъедин мут1иг1льярал киналго бусурбаби: гъал руго Бет1ергъян Аллагъас жиdee ниг1мат къурал, лъик1ал г1адамалгун цадахъ жиндиr хирияб алканалде

льугъизаруле. Гъел Аллагъ разиял

лъик1ал г1адамал аварагзаби руго, жидер динальуль рит1ухъал сиддикъуналги руго, Аллагъасул диналье г1оло рагъун хварал шагыздабиги руго. Цогидал лъик1ал мұмінзабиги руго. Гъал г1адамал ц1акъ лъик1ал руго гъалмагъазильун рук1ине.

70. Гъаб к1удияб даража-макъам ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنْ اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيهِمَا
Аллагъасул сайгъат, ва т1ок1льи буго:

Лагъасул г1амал сабаблъун гъадинаб к1удияб даража щоларо, г1амал дагъаб бугониги Аллагъ разильи щвараб мехаль къола лагъасе ц1акъ к1удияб ажро. Т1едег1анав Аллагъ г1езе вуго лагъаздерил г1амал жинда лъалевлъун вук1ин. Ва щив лагъасе кинаб жазаъ гъабилебги жинда лъалевлъун вук1ин.

Гъаб к1иго аят решт1инабиялье сабаб бицун Аллагъ жинда разильяй Г1аишатица абуна. Цо къояль цо асх1аб вач1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ва гъес абуна:

«Я бичасул расул ﷺ! Мун дие хирияв вуго дирго напсалдаса, ва дир лъималаздасаги. Дун рокъов вук1ун мун рак1алда щвараб мехаль дида ч1езе к1оларо мун вугеб бак1алде вач1ун гурони, ва дуда валагъун гурони. Дида рак1алде щола дунги мунги хвезе рук1ин. Цинги мун цогидал аварагзабигун цадахъ т1адег1анаб макъамалда

وَلَاذَا أَكَتَتْنَاهُمْ مِنْ لَدُنَّ أَجْرٍ أَعْظَمُّ إِيمَانًا ٦٧

وَمَنْ يُطِعُ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسْنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ٦٨

вук1унебльиги, ва дун алжсаналде лъугъани дида мун вихъиларин абуn х1инкъун вugo дун»- абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъесие жасаваб гъабичlo гъаб цебе араб аят решт1инег1ан. Ай гъаб аят решт1ана гъев асх1абасул къисаялъул x1акъальуль. Х1адис ибнУ Мардавейгъица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв имам Ах1мадица бицараb x1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе цо чи вач1ана, ва гъес абуна:

«Я расулллагъ! Дица Аллагъ цо вук1иналда, ва мун гъесул расул вук1иналда иманъун нуг1лы гъабула. Къойил щуго какги бала, дир боц1удасан закатги къола, Рамазан моц1аль к1алги кокла»- абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: гъеб x1алалда хварав чи ахираталда аварагзабигун, рит1ухъал мутьминзабигун, шагъидзабигун вук1уна гъаб x1алалъ»- абуn, хирияв аварагас цоцалье цузабун к1иго килиш бихъизабуна.

Гъаб аяталда жаниб аварагзабазда хадур г1унт1изарун «ассидикъина» абулел мутьминзаби рицун руго. Гъал руго жидеца Аллагъасул диналье квер бакъизе ях1 бахъарал хириял асх1абзаби: жидер имангы камилал, аварагасдехун бугеб гъалмагълиги рит1ухъал. Гъаб т1ок1лы буго цогидал аварагзабазул рук1арал, гъезие квер бакъарал ва жидер рит1ухълы камилал киналго мутьминзабазеги. Гъазул хиралъи т1ок1аб буnиналда т1орит1ел гъабун шагъидзабазда цебе бицана гъезул ц1ар. Шагъидзабазда хадуб «ассвалих1ина»-ян жидеда абурал мутьминзаби руго. Гъел руго жидеца Аллагъасул парз т1убарал, аварагасул суннатги ц1унарал, к1удиял мунаргъалги гъаруларел, г1исинал мунаргъаздаги тавбо гъабун хъгадулел г1адамал.

71. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж
нужер тушманасдаса ц1унаралъун
рук1а, ва гъесда данде ч1езе к1олеб
x1адурлъиги гъабе. Ва нуж Аллагъасул
дин ракъалда буnиналье г1оло гъазаваталде рахъа къокъаби
гъарун, ва киналго цадаҳъиги.

Маслах1ат хал гъабун рахъа гъазаваталде.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас цо-цо къокъа бит1улеб буnана жидедат1адамирги гъавун гъеб къокъабит1ун г1олебрагъулье. Киналго асх1абзабиги рахъине гъарунги унев вук1ана гъедин ине маслах1ат бихъараb бак1алда. Нильееги гъаб x1укму буго, ва бусурбабазул амру кодоб бугел исламалъул x1акимзабаца ва г1алимзабаца гъабула гъазават кин гъабилеб абураб x1укму, гъеб x1укму гъабизе рег1унги

يَأَيُّهَا الْنَّبِيُّنَا إِذَا مَأْتُمُوا حُدُودًا حَدِّرُكُمْ
فَإِنْفِرُوا بُشِّرَاتٍ أَوْ فَرُوا جَمِيعًا

(٦)

ругони, санаг1атги бугони.

Тушман т1аде к1анц1ун, исламалъул ракыл рахъун, бусурбаби лагъльиялда ккезарун ругеб мехаль, щивав бусурманчи жиндир х1ал к1вараб жо гъабун къеркъезе ккода гъеб зулму т1аса инабизе.

Цо-до чи къват1ив вахъун тушманасда вагъизе ун гъаб зулму т1аса унаро. Гъелдалъун исламалъе ва бусурбабазе зарал ц1ик1к1уна, гъезул къуват дагъльула, баҳ1арчилъи бугел г1адамалги дагъльула. Исламияб жамаг1ат г1уц1изе ккода, ва хирияв аварагасул ﷺ, ва асх1абзабазул нух лъзабун гъеб нухалда хъвадизе ккода.

Гъаб хирияб аяталь мұмминзабазда амру гъабулеб буго Аллагъасул, ва мұмминзабазул тушбабаздаса ц1уне нуж абуң. Гъаб амрюяль т1адабльун гъабулеб буго мұмминзаби х1адурун рук1ине ккеялда: ярагъ х1адурун, боял х1адурун, цогидаб къвариг1унебшинаң жоги х1адурун, жидер боязул къадарги г1емерльизабун. Цинги къват1ире рахъине ккараб къояль жидеда т1ад ругел амираз, ва имамаз малъараб х1алаль къват1иреги рахъине.

72. Нужеда гъоркъор руго мунапикъзаби, жидеца гъазаваталдаса мұмминзаби нахъе ц1алел. Нужеда цо къварильты швараб мехаль гъез абулеб буго: Аллагъас дие лъик1льи гъабун буго дун гъал г1адамалгүн цадаҳъ гъазаваталда ун гъеч1ольиялдальун.

Дунги ч1валаан гъенив, я дида ругънал щолаан абуң.

73. Нужее Аллагъасул рахъалъан цо лъик1льи швани, ва нуж гъазаваталда бергъун нуже гъанимат швани, гъел мұнафикъзаби абыз буго: нужгүн цадаҳъ рач1ине жудер рес буқ1инч1ого гъоркъ хут1ун рек1екъльараав чияс г1адин: дун гъал г1адамалгүн цадаҳъ рагъда вук1арааб анишха, диеги г1емераб гъанимат швезе буқ1анаян абуң.

Гъав чи гъазават бокъарав гуро, мұмминзабазул гъалмагъги гуро. Гъав вуго цох1ого дунялалъул боц1и т1алаб гъабулев чи.

74. Аллагъасул диналъе г1оло рагъ гъабе дунялалъул ч1аголти бичун ахират босарал мұмминзабаз:

жидеца жидер напсал ва боц1и Аллагъасул нухалда къолел, ва гъеб напакъяде къеялдаса Аллагъ разильи

وَإِنْ مَنْ كُنْ لَمْ يَبْطَئْ فَإِنْ أَصَبَتْكُمْ
مُّصِيبَةً قَالَ قَدْ أَعْمَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذَا
أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا

(٧٧)

وَلَيْسَ أَصَبَكُمْ فَضْلٌ مِّنَ اللَّهِ لِيَقُولَنَّ كَانَ
لَهُ تُكْنِبَنِكُمْ وَبِيَهِ وَمَوْدَةٌ يَكِيلُتَنِي
كَنْتُ مَعَهُمْ فَأَفْوَزُ فَرْزًا عَظِيمًا

(٧٨)

*فَلَمَّا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ
يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ
يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلُ أَوْ يُعَلَّبُ
فَسَوْفَ قُتَّى هُوَ أَجْرًا عَظِيمًا

(٧٩)

туреб әндишилген жо т1алаб гъабуларел. **Жүдеца Аллагъасул**
Жىلچىلەن نухалда гъазават гъабун рагъ гъабурал г1адамал, цинги
жал шағыдлъарал, яги жидеे бергъенлъи щварал, дица гъал
г1адамазе ахираталдаги ц1акъ к1удияб ажро къезе буго.

Дунялалъул рукъобги щвеге буго гъезие ажро. Гъазаваталда вахъарав чиясе к1иго рохел бицун буго: шағыдлъун хвей буго цо, яги бергъенлъи щун гъанимат (давла) щвеги буго к1иабилеб.

Жинда Аллагъ разильяяв Муслимица бицараб х1адисалда буго: «*T1адег1анав Аллагъас* **Жىلچىلەن** абулеб буго: «Дун к1удияб ажро къезельъун гъоркье ч1араф вуго Аллагъасул диналье г1оло гъозават гъабизе къват1ив вахъарав чиясе: *г1иц1го* гъеб диналье г1оло жигъад гъабизе вахъарав, дида иман лъун вахъарав, ва дир аварагзаби рит1ухъ гъарун вахъарав чиясе: Дица гъев шағыдлъун вахъун алжсаналда лъугъизавила, яги дица гъев жиндир рокъов т1ад вуссинавила жиндие ажроти щун, яги гъаниматги ажроти щун» абуни.

75. Нужеца жигъад гъабич1ого буқ1ине
г1илла щиб бугеб я гъал мұмінзаби,
нужер динальул вацал мушрикаца
къварид гъарула ругеб мекаль, гъижра
гъабизе рес лъугъинч1ого Маккаялда
хут1арал заг1ифал бихъинал, руччаби,
ва лъимал.

Бат1и-бат1ияб къварильи ва г1азаб гъабун

мушрикаца жал г1одорег1ан гъарун ругел, жидер къуватги гъечел гъезда данде рагъ гъабизе, ва гъездасан хвасарлызы. **Ва Аллагъасда**
гъарун дуг1а гъабулел ругел: «**Я нижер Бет1ергъан Аллагъ!**
Дуца ниж гъаб росольян къват1ир раҳъизаре, жиндир ағылу ц1акъ
квешал залимзабильун ругеб. **Ва дуца нижее дур раҳъальян валиги**
гъаве нижер амруялъул к1вар гъабулев, ва нижее квер бакъулев
чиғи гъаве» абуни.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «дунги, дир эбелги руқ1ана гъал Маккаялда хут1арал, мушриказ къварид гъарулел руқ1арал г1адамалгун цадахъ»- абуни.

Аллагъасул свалат салам лъяев аварагас гъезие дуг1а гъабулеб буқ1ана, ва гъес абулеб буқ1ана: «**Я дир Аллагъ!** **Дуца Валидил вас Валид** хвасар гъаве, Гъашимил вас Салмат хвасар гъаве»-абун ц1ар-ц1ар ккун гъарулаан Аллагъасда. **T1адег1анав Аллагъас** **Жىلچىلەن** гъел мұмінзабазул ва аварагасул дуг1аялъе жаваб гъабуна, ва гъезие бишунго лъик1ав валиги, квер бакъулев чиғи гъавуна. Гъавги Аллагъасул свалат салам

وَمَا لِكُلَّ أُنْتَيْتُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ
وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوَلَدِينَ
الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبِّنَا أَخْرَى حَانِمَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ
أَطْلَالُهُمْ أَهْلُهُمْ وَأَجْعَلَ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلَيْكَ وَاجْعَلْنَا
مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا

льеяв Мухаммад вugo. Макка баҳъун хадуб гъенив валильъун аварагас Гүутаб ибнУ Усайд رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ أَصْلَابُهُ اَسْخَابُهُ тана, ва гъес жидеэ зулму гъабун руқларазе залимзабаздаса x1акъ босана.

76. Аллагъасда иман лъурал г1адамал гъесул нухалда рагъулел руго.

Гъебги ц1акъ т1адег1анааб макъям
буго, Аллагъасул диналье квербакъы
буго, ракъалда т1ад гъеб дин т1ибит1изаби буго, ва Аллагъ разильи
т1алаб гъабиги буго. Гъал г1адамазе валильъи гъабулев, гъазие квер
бакъулевги Аллагъ вugo.

Капурал г1адамал рагъулел руго щайт1анальул нухалда.
Гъеб щайт1анги купру-ширкалда, къосиналда, Аллагъасда جَلَّ جَلَّ
г1ассильялда жинца ах1улеб буго. **Нужеца гъаб щайт1анальул**
гъудулзабазда рагъ гъабе, я Аллагъасул гъудулзаби. Нуж гъездаса
бергъине руго. Нуже квер бакъулев Аллагъ вугельул, ва нуж x1акъаб
нухда ругельул. **X1акъльунго гъеб щайт1анальул макро ц1акъ**
заг1ипаб буго.

Замахшари абулев г1алимас абуна: «Щайт1аналь муминзабазе
гъубулеб макро ц1акъ заг1ипаб же буго Аллагъас капурзабазе гъабулеб
макроялда данде ккун»- абун.

77. Дуца пикру гъабун мун валагъулариц Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур асх1абзабазул цо къокъаялда: Маккаялда ругеб мехаль жидеда амру гъабун руқларал мушриказда рагъ гъабуге, гъезулгун питна кколеб жоялдасаги ц1унун ц1а, ва паризаяб как бай, боц1удаса закатги кье абуn. Гъадин абидалго гъел асх1абзаби руқлана мушриказда ццим баҳъун, гъездаса рец1ел босизе рагъизе бокъун.

Цинги гъезда жигъад гъаби т1адаблъун гъабидал ва мушриказда,
купаразда рагъ гъабеянги абидал, цо къокъа гъеб амру т1убазе
бокъич1ого, г1адамаздаса x1инкъулен руго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ
x1инкъулен x1алаль, гъелдасаги ц1ик1унги x1инкъулен руго.
Гъез абулев буго: Я нижер Бет1ергъян Аллагъ جَلَّ جَلَّ, дуца нижеда
жигъад парз щай гъабураб? Дуца гъеб жигъад парз гъабич1ого тун

الَّذِينَ آمَنُوا يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِ الظَّلَمِ فَقَتَلُوا أَوْلَئِكَ
الشَّيْطَنُ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَنِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٦﴾

أَنَّمَا تَرَى إِلَى الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فَوْأَيْدِيكُمْ وَأَفْيَمُوا
الصَّلَاةَ وَأَعْلَوْا الْزَّكُورَةَ فَلَمَّا كَتَبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ
إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخْشَيَةَ اللَّهِ أَوْ
أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا إِنَّا لَكُمْ بَعْدَ إِلَيْنَا الْقِتَالُ
لَوْلَا أَخْرَجْنَا إِلَيْكُمْ قَرِيبٌ قُلْ مَتَّعْنَا الَّذِي نَبَأْلِ
وَالآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنْ تَفَقَّى وَلَا تُنْظَمُونَ فَيَلْأَ

бук1арабани дагъаб заманалъ, ниж рокъор босада регун хвезег1ан. Рагъда ун ниж тушманас ч1ван, гъесул рак1 боххич1ого бук1изе»-абун.

Дуца гъезда абе Мух1аммад : «Гъаб дунялалъул ч1аголты ц1акъ дагъаб жо буго. Ахираг ва алжан лъик1аб жо буго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ x1инкъарав чиясе, ва гъеб ахираталда гъезие щибго зулмуги гъабуларо»- абуn. Ажро-кири дагъ гъабуларо, г1азаб ц1ик1к1изабуларо, цох1о расг1адаб жоги, гъелдасаги дагъаб жоги зулму гъабуларо.

78. Нуж кир ругониги нужеде т1аде хвел швезе буго, нуж ц1акъ щула гъарурал хъулбузда (крепость) жанир ругониги. Гъаб x1укму гъадин бугельзул нужеда бич1ч1а рагъде унин абуn жиндир ажал т1аде щвеч1ого инсан холаро. Гъаб раг1и буго доб жигъад парз гъабидалго, гъеб нахъе бахъун бук1араб аниш абура1 г1адамазда абура1 раг1и.

Мунаф1къзабаде цо лъик1льи щвани гъез абулеб буго гъаб нижее Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъабураб лъик1льи буго ниж гъельие мустах1икъал рук1ун абуn. ва гъезда цо къварилти щведалго жидеца абулеб буго: «гъаб къварилти мун сабабльун щвараб буго нижеда»-абун. Ниж нижер умумузул динги тун дуда нахърильъиналь Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъабураб къварилти буго нижее гъаб абуn.

Дуца гъезда абе Мух1аммад : «кинабго жо Аллагъасул раҳъальъан буго»-абун. Гъаб къавмалъе бугеб жо щиб бугеб гъезда x1акъаб жо бич1ч1инч1ого бук1ине, ва кинабго жоялъул къадар гъабиги, ихтиярги Аллагъасда кодоб бук1ин щай гъезда лъалареб?

79. Дуда щвараб кинабго лъик1льи, гъеб Аллагъасул رَحْمَةً جَلَّ جَلَّ раҳъальъан бугеб буго. Дуда щвараб кинабго квшешаб жо, гъеб дур напсалъул г1амал сабабльун бугеб буго.

Гъаб хит1аб кинавго инсанасда г1аммаб хит1аб буго. Ва гъаб буго мутьминзаби Аллагъасул x1укму-къадаралда божиялъул къаг1ида: кинабниги ниг1мат, сахлъи г1акъло, г1илму ва цогидабги Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндир ц1обалдальун, ч1обого нильеe къураб жо буго, щибго жинда къезе т1адаб гъеч1ого, ва ниль гъельие мустах1икъльунги

أَيَّنْمَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَا كُنُتُمْ فِي
بُرُوجٍ مُّسَيَّدَةٍ وَلَا تُصْبِحُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا
هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَلَا تُصْبِحُ هُنْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا
هَذِهِ مِنْ عِنْدِكُمْ قُلْ كُلُّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَإِنَّ
هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ لَا يَكُونُونَ يَفْعَلُونَ حَدِيثًا

٧٨

٧٩

٨٠

٨١

٨٢

٨٣

٨٤

٨٥

٨٦

٨٧

٨٨

٨٩

٩٠

٩١

٩٣

٩٤

٩٥

٩٦

٩٧

٩٨

٩٩

١٠٠

١٠١

١٠٢

١٠٣

١٠٤

١٠٥

١٠٦

١٠٧

١٠٨

١٠٩

١١٠

١١١

١١٢

١١٣

١١٤

١١٥

١١٦

١١٧

١١٨

١١٩

١٢٠

١٢١

١٢٢

١٢٣

١٢٤

١٢٥

١٢٦

١٢٧

١٢٨

١٢٩

١٣٠

١٣١

١٣٢

١٣٣

١٣٤

١٣٥

١٣٦

١٣٧

١٣٨

١٣٩

١٤٠

١٤١

١٤٢

١٤٣

١٤٤

١٤٥

١٤٦

١٤٧

١٤٨

١٤٩

١٥٠

١٥١

١٥٢

١٥٣

١٥٤

١٥٥

١٥٦

١٥٧

١٥٨

١٥٩

١٦٠

١٦١

١٦٢

١٦٣

١٦٤

١٦٥

١٦٦

١٦٧

١٦٨

١٦٩

١٧٠

١٧١

١٧٢

١٧٣

١٧٤

١٧٥

١٧٦

١٧٧

١٧٨

١٧٩

١٨٠

١٨١

١٨٢

١٨٣

١٨٤

١٨٥

١٨٦

١٨٧

١٨٨

١٨٩

١٩٠

١٩١

١٩٢

١٩٣

١٩٤

١٩٥

١٩٦

١٩٧

١٩٨

١٩٩

١١٠

١١١

١١٢

١١٣

١١٤

١١٥

١١٦

١١٧

١١٨

١١٩

١١١٠

١١١١

١١١٢

١١١٣

١١١٤

١١١٥

١١١٦

١١١٧

١١١٨

١١١٩

١١١١٠

١١١١١

١١١١٢

١١١١٣

١١١١٤

١١١١٥

١١١١٦

١١١١٧

١١١١٨

١١١١٩

١١١١١٠

١١١١١١

١١١١١٢

١١١١١٣

١١١١١٤

١١١١١٥

١١١١١٦

١١١١١٧

١١١١١٨

١١١١١٩

١١١١١١٠

١١١١١١١

١١١١١١٢

١١١١١١٣

١١١١١١٤

١١١١١١٥

١١١١١١٦

١١١١١١٧

١١١١١١٨

١١١١١١٩

١١١١١١١٠

١١١١١١١١

١١١١١١١٢

١١١١١١١٣

١١١١١١١٤

١١١١١١١٥

١١١١١١١٦

١١١١١١١٧

١١١١١١١٨

١١١١١١١٩

١١١١١١١١٠

١١١١١١١١١

١١١١١١١١٢

١١١١١١١١٣

١١١١١١١١٤

١١١١١١١١٥

١١١١١١١١٦

١١١١١١١١٧

١١١١١١١١٨

١١١١١١١١٩

١١١١١١١١١٠

١١١١١١١١١١

١١١١١١١١١٢

١١١١١١١١١٣

١١١١١١١١١٤

١١١١١١١١١٥

١١١١١١١١١٦

١١١١١١١١١٧

١١١١١١١١١٨

١١١١١١١١١٩

١١١١١١١١١١٠

١١١١١١١١١١١

١١١١١١١١١١٢

١١١١١١١١١١٣

١١١١١١١١١١٤

١١١١١١١١١١٥

١١١١١١١١١١٦

١١١١١١١١١١٧

١١١١١١١١١١٨

١١١١١١١١١١٩

١١١١١١١١١١١٠

١١١١١١١١١١١١

١١١١١١١١١١١٢

١١١١١١١١١١١٣

١١١١١١١١١١١٤

١١١١١١١١١١١٥

١١١١١١١١١١١٦

١١١١١١١١١١١٧

١١١١١١١١١١١٨

١١١١١١١١١١١٩

١١١١١١١١١١١١٠

١١١١١١١١١١١١١

١١١١١١١١١١١١٢

١١١١١١١١١١١١٣

١١١١١١١١١١١١٤

١١١١١١١١١١١١٥

١١١١١١١١١١١١٦

١١١١١١١١١١١١٧

١١١١١١١١١١١١٨

١١١١١١١١١١١١٩

١١١١١١١١١١١١٠

١١١١١١١١١١١١١

١١١١١١١١١١١١٢

١١١١١١١١١١١١٣

١١١١١١١١١١١١٤

١١١١١١١١١١١١٥

гъеч1ого. Щиб къварильи, ва балагь бач1аниги гъеб хал гъабизе ккола нильер напсазул г1айбалдалъун буго абуn. Гъадин бугельуль кинаbnиги лъик1льялда данде Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ щукру гъабизе ккола, ва кинаbnиги къварильялда данде Аллагъасдаса мунагъал рахчи, ва т1аса лъугъин гъаризе ккола.

Дица мун вит1ана Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, кинаbnиги г1адамазда расуллъун, дир шариг1ат гъезухъе щвезабизе. Ва Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ г1езе вugo нуг1льун мун x1акъав расул вuk1иналье.

80. Щив чи вугониги Аллагъасул
расуласда мут1иг1льярав, гьев вugo
Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ мут1иг1льярав чи.

Щив чи вугониги аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

мут1иг1льич1ого мугъ бан, г1амал к1одолыи гъабун ч1арав, мун гъезул г1амалал ц1униze вит1арав гъеч1о Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Мун гъезул x1исаб-суал гъабулев гъеч1о, ва гъез иман лъеч1ин абуn дуе щибго къварильиги гъеч1о, мун вugo гъезухъе x1акъаб дин щвезабулев авараг.

81. Дуда аск1ор рук1ун, дур амруялда
г1енеккун мунафикъаца абулеб буго
«ниж дуе мут1иг1ал руго» абуn. Цинги
дуда аск1осан къват1ире рахъарабго
гъез дуца амру гъабураб гуреб, цоги
жидеего бокъараб жо гъабулеб буго.

T1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезул
кинабго г1амал хъвалеб буго:

Г1амалал хъвалел малаиказ хъван нахъе ц1унун букине буго гъеб г1амал. Мун гъездаса вусса Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъезие къварильи гъабуге, ва дуца таваккал Аллагъасда т1аме. Дуе Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ г1езе вugo вакилльун. T1адег1анав Аллагъас гъездаса щим босизе буго дуе гъабураб къварильялда данде.

82. Мунафикъзабаца Къуръаналда
г1енеккун гъельуль пикру щай
гъабулареб? Гъеб Къуръан
Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ калам

букинч1ебани гъезда гъениб жаниб г1емераб цо-цазда хилипаб
жо батизе букина.

Мушриказ ва мунафикъаца абулеб букина гъаб Къуръан Мух1аммадица жинцаго ургъун ц1алулеб буго абуn. Гъезие жавабльун, ва гъезул

مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّ
فَمَا أَرْسَلْنَاكُمْ عَلَيْهِمْ حَفِظًا ٨١

وَيَقُولُونَ طَاعَةً فَإِذَا بَرُدُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيْتَ
طَابِقَةً مِنْهُمْ غَيْرُ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
مَا يُبَيِّنُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ
وَكَفَى بِاللَّهِ وَيَكِلاً ٨٢

أَفَلَا يَتَبَرَّوْنَ الْقُرْءَانَ وَلَوْكَانَ مِنْ عِنْدِ
غَيْرِ اللَّهِ لَوْجَدُوا فِيهِ أُحْيَانًا كَثِيرًا ٨٣

мекъаб даг1ба хвезабильүн буго гъаб аят.

83. Гъал мунафикъазухъе цо хабар
шварараб мехаль мутьинзабазул
х1акъальуль: гъел рагъда бергъана
абун, яги къуна абун, жудеца гъеб
хабар хеккого г1адамазда гъоркъоб
т1ибит1изабулеб буго.

Гъереси-бит1араф лъяч1ого, х1асил
 ц1ехеч1ого, ва гъелдалъун мутьинзабазе
 зарал гъабулеб буго.

Жидеца гъаб хабар т1ибит1изабич1ого Аллагъасул аврагасда
 ڪَلِمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ва гъесул к1удиял асх1абзабаздаги، жидеда гъоркъор
 ругел г1алимзабаздаги т1амун толебани, гъеб ишальул лъик1аб
 ва квшаб рахъ гъезда лъазе буқ1ана. Ай: хирияв аврагас, ва жидер
 г1илму, г1акъю камилал асх1абзабаз бицине, ва х1укму гъабизе те
 гъеб хабар, жидеда т1ад гъеч1еб жо бицуунге.

Нужеда Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ىَلَّا يَكُفُّ إِنَّهُ نَّاسٌ
 бук1инч1ебани, я гъал мутьинзаби, нужеда авраг вит1ун, ва
 Къуръанги решт1изабун. Нуж щайт1аналда нахърильльине рук1ана,
 ц1акъго дагъал мутьинзаби хут1изег1ан. Цинги гъеб щайт1аналь
 къабих1ал г1амалал мальун нуж жужах1алда г1агар гъаризе рук1ана.

84. Дуца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ دиналье г1оло
рагъ гъабе Мух1аммад ! گъаб
амру цох1о дуда гъабулеб буго.

Цогидал рагъ гъабизе х1инкъанин абун
 дуе къварильи ккоге. Ва цох1ого мун
 хут1аниги дуца Аллагъасул нухалда
 гъазават гъабе, дуе Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
 квербакъизе къот1и гъабун буго, ва мун бергъизе вуго.

Цогидал мутьинзабиги гъесизаре, гъезулги хъул лъезабе жигъад
 гъабизе. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужедаса капураб къавмальул
 гуч, ва къуват нахъе ч1вазе буго. Х1акъальунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ
 жиндир гуч бергъарав, ва жинца тушбаби ц1акъ х1инкъизарулов
 вуго. Гъезие гучаб г1азаб гъабулев вуго.

Аллагъасул свалат салам лъяев авраг Бадрюяльул рагъ гъабизе мухъаль
 гъарулеб мехаль, цевесан хъвадун мухъ бит1изе гъабулев вуқ1ана, ва
 гъес абулеб буқ1ана: «нуж рагъа Аллагъасул алжаналда ине, жиндир
 г1ам1ильи зобал-ракъалг1ан к1удияб бугеб» абун. Х1адис имам Муслимица
 бицана.

وَإِذَا جَاءَهُمْ مِنَ الْأَمْنِ أَوَالْخَوْفِ أَذَاعُوا
 بِهِ وَلَوْرَدُوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِنَّ أُولَئِكَ
 مِنْهُمْ لَعَلَمُهُ اللَّذِينَ يَسْتَبِطُونَهُ مِنْهُمْ
 وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْهِ كُلُّ رَحْمَةٍ وَ
 لَا تَبْغُوا مِنَ الشَّيْطَانِ إِلَّا قِيلَـاً

فَقُتِلَ فِي سَيِّلِ اللَّهِ لَا تَكُفُّ إِنَّهُ نَّاسٌ
 وَحَرَضَ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ بِأَنْ
 الَّذِينَ كَفَرُوا بِاللَّهِ أَشَدُ بَأْسًا وَأَشَدُ
 شَنِيكَـاً

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидаса бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«жинца Аллагъасдаги аварагасдаги иман лъурав чи, фаризаяб какги барав, закатги куурав, Рамазан моң1аль к1алги ккуурав, гъав чи алжсаналда лъгъизави т1адаб буго Аллагъасда جَلَّ جَلَّ، гъес Аллагъасул диналье г1оло гъижра гъабун бүк1аниги, жигвог гъавурав ракъалда г1одов ч1ун вук1аниги»-абун.

Цинги асх1абзабаз абуна: «нижеца гъаб рохел г1адамазда бицинищ?» абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «алжсаналда жсаниб нусго макъам буго, Аллагъасул диналье г1оло жигъад гъабулел муъминзабазе Аллагъас جَلَّ جَلَّ къач1ан ругел. Щибаб даражаялда гъоркъоб зобалдаги ракъалдаги гъоркъоб г1ан манзил буго. Нужеца Аллагъасда гъарулеb мехаль жсантатул тирдавс гъаре. Гъаб алжсаназда гъоркъоб бугеб буго, бищун т1адег1ан бугеб алжсанги буго. Гъелда т1адег1ан Аллагъасул г1ариц буго, гъенисан чваххула алжсаназул г1орал»- абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Аллагъас гъаб алжан щолеб г1амал гъабизе тавфикъ къеги.

85. Жинца г1адамазда гъоркъоб

льик1аб жоялдалъун шапаг1ат
гъабурав чиясе гъельуль ажро бүк1ине
буго, жинца квшешаб жоялдалъун
г1адамазда гъоркъоб шапаг1ат

гъабурав чиясе гъельуль мунаргы бүк1ине буго. Х1акъльунго
Аллагъ جَلَّ جَلَّ кинабго жоялда х1ал к1олев вуго.

Шапаг1ат гъаби абурабраг1иялдаса мурад буго жив г1адамазда гъоркъов лъгъин, хъвали. Ай: к1иго чиясда яги г1емерал г1адамазул к1иго къокъаялда гъоркъов лъгъун гъезул ишальуль г1ахъалты гъаби, ва гъеб иш т1убазе ях1 бахъи.

86. Нужеэ цояз тах1ият, к1одольи гъабураб мехаль, нужецаги гъелдасанги лъик1аб т1ах1ият гъабе, яги нужеэ гъабураб г1адаб

тах1ияталдалъун жаваб гъабе. Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ жинца
кинабго жояльуль х1исаб гъабулов вуго, ва жазаъ гъабулов вуго.

Гъаб аят буго муъминзабаца цо-цазе салам къеяльул баян бицараб. Исламияб диналда жаниб к1иго яги г1емерал г1адамал данде ч1вараb
мехаль цо-цае салам къей суннат буго. Салам къеяльул машгъураб
сигъа (раг1и) буго Ассаламу г1алайкум абураб. Гъаб раг1ияльул
маг1наги буго нужеда Аллагъасул салам лъеги абураб. Гъадин цояз

مَنْ يَسْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ
نَصِيبٌ مِّنْهَا وَمَنْ يَسْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ
لَهُ كُفُلٌ مِّنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْبِلًا

وَإِذَا حُبِيَتْ مِنْ تَحْجِيَةٍ فَحَيِّوا بِأَحْسَنِ مِنْهَا
أَوْ رُدُوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا

салам къураб мехаль цогидазда данде жаваб гъаби паризаяблъун
бук1уна. Гъеб жавабги Ваг1алайкумуссалам аби буго: нужедаги лъеги
Аллагъасул салам абураб маг1на буго гъаб раг1ияльул. Жаваб къолес
ц1ик1к1изабун къезе суннатаб буго, бишун камилаб салам къей, ва
буссизаби: Ассаламу г1алайкум ва рах1матуллагы ва баракатугъу,
аби буго: нужеда Аллагъасул салам ва рах1матги ва баракатги лъеги
абураб маг1на буго гъаб раг1ияльул.

Бусурман чияс капурав чиясе салам къезе бегъуларо бай бихы гъабун. Капуурав чияс салам къуни, гъелда данде жаваб къезе бегъула vag1алайкум абун.

Жинда Аллагъ разилъяяв Абудавудица бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дир напс жинда кодоб бугев Аллагъасул ңаралдаљун гъедула дун: нуж алжаналда лъугунаро нужеца иман лъун гурони: нуж иман лъуралги рук1унаро нуж җоял-җоязе рокъизег1ан. Дица нуж т1орит1илищ җо ишалда, нужеца гъеб гъабуни нуж җо-җазе рокъулеб. Нужеца нужседа гъоркъоб салам къейи т1ибит1изабе»- абун.

87. Аллагъ جَلَّ جَلَّ жив цогояв, жив гурев цоги алагъ гъеч1ев вуго. Гъев Аллагъ гъедулев вуго дица нуж къиямасеб къояль данде гъарила абун. Жиндильт щигбо щаклъи гъеч къю бач1ин.

Нужер цересел умматалги, хадусел умматалги киналго цо майданалда чөзарун нужер х1исаб- мизан гъабизе буго, ва щивав чиясе жиндир г1амалалда рекъараб жазаъги гъабизе буго. **Жиндир раг1ияльуль, ва къоти-къаяльуль Аллагъасдаса** ﷺ рит1ухав чи щивха вук1инев? Щивго вук1унаро.

88. Нуже бугеб жо щиб, я гъал
мъминзаби, мунайфъкъазул хабарги
бицун, къиго къюкъа лъугъун нуж цо-
цазде къецандизе ккани?. Аллагъас
къосизаруна гъел мунайфъкъаби

гъезул г1амалал сабабльун. Нуже буқунищ бугеб Аллагъас къосизарурал г1адамал т1орит1изе? Аллагъас къосизарурал г1адамазда бит1араф жоялда рач1унеб нух батуларо.

Гъаб (88 аят) рештана Ухудалда рагъ гъабизе къватир рахъун хадур нахъ руссарал мунафъкъазул хъукмуюялъуль мъминзабазул цо-цазде

الله لا إله إلا هو يحيى منكم إلى يوم القيمة
الارب فيه ومن أصدق من الله حدثاً

لَارِبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا

ккараб хилипльи бицун.

89. Гъал мунафикъазе бокъула нужги купруялда руссине, гъел капурал ругел г1адин, цинги нужги гъелги ращад рук1ине. Нужеца гъел мунафикъаздаса гъудулзаби гъаруге, ва гъезулгун гъоркъоблыги гъабуге, гъез Аллагъасул нухда гъижраги гъабун, жигъадги гъабун, жидер иманътей x1акъабльун гъабизег1ан. Цинги гъел мунафикъазби гъижра гъабиялдаса, ва жигъад гъабиялдаса руссани, нужеца гъел кодоре росе, ва кирехун ратаниги гъел ч1вай. Нужеца гъездаса цониги чи квербакъизе валильун гъавуге, ва гъезул насиҳ1атги босуге, гъез нужее квербакъизе, ва гъудуллыи гъабизе къот1и гъабулеб бугониги. Гъел руго хиянатчаг1и, ва гъезул раг1и кквейги, къот1и т1убайги бук1уларо.

90. Жидеца нужеда рагъ гъабич1ого ч1арал, ва нужергун къот1и гъабун ругел г1адамаздахун к1анц1арал мунафикъазда баге рагъ. Яги жидеца цебеккун рагъ гъабиялда рек1екъльун, ва жидер къавмаль нужеда рагъ гъабиялдаги рек1екъльун нужехъе раг1араздаги гъабуге рагъ.

гъез нужее зарал гъабиларо, нужеца гъзиэги зарал гъабуге. Аллагъасул x1укму бук1арабани гъел мунафикъазби нужеда рагъизе риччалаан, ва гъезул къуватги ц1ик1к1инабилаан. Нужедаса гъел рик1к1альун ч1ани; нужее зарал гъабич1ого, ва нужеда рагъ гъабич1ого, нужеда гъез рекъельги гъабуни, гъел парахатте. Гъезие къварильти гъабизе Аллагъас нужее изну къолеб гъеч1о.

91. Нужеда мунафикъазул цо къокъа батизе буго, жидеे нужги рекъон рук1изе бокъулен, ва жидеे капураб къавмгун рекъон рук1изеги бокъулен. Гъал руго «Асад» ва «Гъат1афан» абулеб к1иго къабилаялъул г1адамал. Мадинаялда раг1араб межалъ гъел бусурбабильун ч1олаан, ва гъезие къот1иги гъабулаан, жидеда бусурбабазул зарал цвеч1ого бук1ине. Цинги жидер къавмалде т1ад руссун араб

وَدُولَاتٍ تَهْرُونَ كَمَا هَفَرُوا فَتَكُونُ سَوَاءٌ
فَلَا تَسْتَخِذُ وَمِنْهُمْ أَقْرَبُهُمْ حَتَّى يُهَاجِرُوا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلُّوْ فَخُدُودُهُمْ وَأَقْثُولُهُمْ
حَيْثُ وَجَدُّهُمْ وَلَا تَسْتَخِذُ وَمِنْهُمْ وَلَيْا
وَلَا نَصِيرًا

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ يَئْنَكُوكُمْ وَيَئْنَهُمْ
مَيْتَنُّوْ أَوْ جَاءَهُمْ وَكُمْ حَصَرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ
يُقْتَلُوكُمْ أَوْ يُقْتَلُوا فَقَوْمُهُمْ وَلَوْ شَاءَ
اللَّهُ لَسَطَّأَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَتْلُوكُمْ فَإِنْ
أَعْزَلُوكُمْ فَلَمْ يَقْتَلُوكُمْ وَالْقَوْمُ الْيَكْرُمُ
الْسَّلَامُ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا

سَتَحْدُونَ إِلَيْهِمْ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمُنُوكُمْ
وَيَأْمُنُوا فَقَوْمُهُمْ كُلَّ مَا دُرِّيَ إِلَى الْفَتَنَةِ
أَرْكَسُوكُمْ فِيهَا إِنَّمَا يَعْتَلُوكُمْ وَيَلْقَوْ
إِلَيْكُمُ الْسَّلَامُ وَيَكْفُوا إِذْ يَرَهُمْ فَخَدُودُهُمْ
وَأَقْثُولُهُمْ حَيْثُ تَقْتُمُوهُمْ وَأَوْلَيْكُمْ
جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَلْطَانًا مُبِينًا

мехаль гъезулгунги къоти гъабулаан бусурбабазде данде рагъизе.

Гъел купруялда ва питнаялда ах1анцинахъе гъенир жанир лъугъула. Гъал ц1акъ квешал тушбаби руго нужее. Гъал г1адамал нужедаса рат1алыч1они, ва нужергун тушманлы тун нужеде рекъельги гъабич1они, нужее зарал гъабиялдаса жидеца квералги кквеч1они, нужеца гъал мунафикъзаби кверде росе, ва гъел кир ратаниги ч1вай. Гъал руго жудедахун рагъ гъабизе Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ нужее изну къурал, баянаб изну къеяль: гъал руго нуж гуккулел, ва нужее к1удияб хиянат гъабулел г1адамал.

92. Мұмминчиясе х1алалъуларо
 мұмминчи ч1вазе, хат1аъльун қкараб
 жо буқ1ун гурони. Гъедин хат1аъльун
 жинца мұмминчи ч1вараб мехаль
 гъесда кафарат т1адаб буго. Гъеб
 кафаратги мұмминав лагъ тархъин
 буго, ва гъединго жинца диятги къезе
 қкола жив ч1варасул ағылуялье:
 Гъеб ағылуяль Аллагъяс г1оло т1аса
 лъугъун тани къезе қколаро дият.

Нужгун тушманлыялда ругел
 капурзабазул вугони жив ч1варав иман
 лъурав чи, цинги дият къезе қколаро,
 гъеб дият капурзабазе квербакъильун
 буқ1унельул, амма капарат баҳъизе
 қкола: иман лъурав лагъ тархъина.

Гъев жив ч1варав чи нужгун ракълида
 ругел г1адамаздасан вугони. Нужеда гъоркъор жизят т1ад лъун тарал
 капурзабаздасан чи вугони: Гъев чиясул ағылуялье дият къезе қкола,
 ва капаратги баҳъизе қкела: иман лъурав лагъ тархъина.

Тархъизе лагъ гъеч1они, яги лагъ вичун восизе рес рекъеч1они
 к1иго моц1аль т1ат1алаго к1ал кквезе қкола: гъаб кафарат
 баҳъин нужеда т1ад гъабуна, Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ нужер тавбо къабул
 гъабизе сабабльун буқ1ине. Х1акъльунго Аллагъ жинда кинабго
 жо лъалев вуго, ва жиндири ах1камазуль ц1акъ х1акимияв вуго:
 лагъздерие маслах1ат бутеб жо гъабула Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ.

93. Жинца бокъун мұмминчи ч1варав
 чи, гъав чиясесе жазаъ жагъаннама
 буго. Даимго вук1инельун жив гъеб
 жужах1алда лъугъизавула. Гъесда

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا
 حَطَّكَ وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا حَطَّكَ فَتَحَرِّرَ
 رَبَّةُ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَّا
 أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصْدِقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ
 قَوْمٍ عَدُوٍّ لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ
 فَتَحَرِّرُ رَبَّةُ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ
 بَيْتَ كُمْ وَبَيْتَهُمْ مِنْ قَدِيمَةٍ
 مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحَرِّرُ رَبَّةٌ
 مُؤْمِنَةٌ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَصِيرًا مُشَهَّدَيْنِ
 مُسْتَأْعِينَ تَوْبَةً مِنْ اللَّهِ وَكَانَ
۹۵اللَّهُ عَلَيْمًا حَكِيمًا

وَمَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَرَأَ وَهُوَ
 جَهَنَّمَ خَلَدَ إِلَيْهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَلَعْنَةُ رَوَأَدَهُ وَعَذَابًا عَظِيمًا

Аллагъасул ﷺ щимги бахъуна, Аллагъас гьев рахматалдаса рикладги гъавула, ва гъесие ц1акъ к1удияб г1азаб х1адурун буго ахираталда.

Гъаб Аллагъасул рахъальян бугеб гучаб х1инкъи къей буго бокъун: ай хат1аъльи гъеч1ого, къасд гъабун, жинца мұмминчи ч1варав чиясе. Гъаб аят насхо гъабураб гъеч1о, ва гъав чиясдаса Аллагъ т1аса лъугъуларо, ва гъав агадияб жужах1алда вук1унин абулел г1алимзаби руго.

Цоги г1алимзабаз абуна: гъав чи даймаб жужах1алда вук1уна жинца мұмминчи ч1вазе х1арамаб гъеч1ин, гьев ч1вазе бегъулин абуn х1укму гъабун мұмминчи ч1вараб мехалъ. Гъав чи капурлъула гъедин х1укму гъабураб мехалъ ва гъесие ахираталда агадияб г1азаб буқ1ула. Кин бугониги инсанас гъарулел мунағазул бишунго к1удияб мунағъ буго мұмминчи ч1вай, Аллагъасде ширк гъабун цоги жоялье лагълы гъабиялда хадуб к1удияблъун жиб бугеб.

Аллагъасул Къуръаналда жанир аятал руго Аллагъасда ширк гъабиги мұмминчи ч1вайги цадаҳъ бицарал, ва гъеб Аллагъ т1аса лъугъунаreb к1удияб мунағъ буқ1иналда т1орит1ел гъабулел. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисалги ц1акъ г1емерал руго чи ч1вай х1арамаб буқ1инальул бицунел.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «дунял т1аса инго бигъаяб буго Аллагъасда аск1об, бусарманчи ч1вайлдаса»-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Цоги х1адис буго: «зобал- ракъазда бугеб кинабго халкъ данделъун чо мұмминчи ч1вани, Аллагъас ﷺ гъел киналго жусжас1алда рехилаан» абуn. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Цоги х1адисалда буго: «жинца мұмминчи ч1вайлье кумек гъабурав чи: қох1о раг1и абуn буқ1аниги, гьев чи къиямасеб къояль вач1уна жиндирип нодоялда хъван бугеб х1алалъ: «Аллагъасул рахматалдаса хъул къот1арав чи вуго гъав» – абуn. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «гъаб аят буго Къуръналда жаниб ахиралда решт1арал аятазда гъоркъоб, ва гъаб аяталъул х1укму насхо гъабураб гъеч1о, ва жинца бокъун, къасд гъабун мұмминчи ч1варав чи жужах1алда вук1ине вуго» – абуn.

Исламияб умматальул цереселги, ва хадуселги г1алимзаби жинда рекъарааб раг1и буго: гъав чияс тавбо гъабуни, гьев Аллагъасдасаги х1инкъани, хадусеб г1умруяль жинца лъик1аб г1амалги гъабуни, Аллагъ ﷺ гъасда т1аса лъугъина абуn. Гъелда т1орит1ел гъабулеб, гъеб х1укму жиндаса босулеb бак1ги буто Т1адег1анав Аллагъасул раг1и:

«Дуца мұмминзабазда абе Мұхаммад ﷺ: т1адег1анав Аллагъас چүйекләү абулеб буго: «я нужерго напсазе зулму гъабурал (к1удиял мунағъал гъарурал) дир лагъзал, нуж дир рах1маталдаса хъул къот1ун рук1унге: x1акъльунго Аллагъ жинца киналго мунағъал чурулев вуго, ва гьев Аллагъ چүйекләү ц1акъ жинца тавбоги къабул гъабун мунағъал раҳчулев вуго. Ц1акъ жив мұмминзабазда гурх1улевги вуго» абураб (Сурату ззумар 53 аят).

Гъаб аяталь киналго мунағъазда щвей гъабула: купру, ширк, чи ч1вай, нифакъ, пасикъльи, ва қогидалги. Ва Т1адег1анав Аллагъас چүйекләү жиндир лагъзал тавбо гъабизе ах1улел руго, ва жиндаса хъул къот1ун рук1унгейн абулеб буго. Гъадин бугелъул цох1о лах1заталь нахъе баҳъич1ого мұмминчияс жиндир мунағъазда рак1 бух1ун тавбо гъабизе ккела, ва Бет1ергъан Аллагъасда چүйекләү божун, гъесда хъул лъун, гьев разильи т1алаб гъабун хъвадизе ккела.

Жинца бокъун чи ч1варав чиясе жив ч1варасул варисзабаде хурхун лъабго бат1ияб x1укмо буго:

1. Къисас босизе ңеве ч1ейи буго дол варисзаби гъелда гурони разильулен гъеч1они.
2. Дият къейи буго варисзаби къисасалдаса т1аса лъугъун дият босизе разильани. Гъеб диятги нусго варани буго, яги гъезул къимат буго. Гъаб дият жинца чи ч1варасул боц1иялдаса къезе т1адаб бук1ула.

Хат1аъльун чи ч1ван къезе ккараб дият жинца чи ч1варасул имсудаҳъян г1агарльияль къезе ккولا.

3. Варисзаби т1убарабго дияталдаса, яги диятальул цо бут1аялдаса т1аса лъугъин буго.

Гъадин т1аса лъугъун тей ц1акъ ажро ц1ик1к1араф жо буго. Амма жив ч1варасул г1исинал лъимал, яги жидер г1акъло камилал гъеч1ел варисзаби ругони, гъезие дияталдаса кколеб къадаралдаса қогидал варисзаби т1аса лъугъизе бегъуларо.

Гъаб дият къейгүн ңадаҳъ кафарат баҳъинги т1адаб бук1уна жинца чи ч1варав чиясда. Къисас босараб мекаль кафарат т1аса ккولا. Ҷогиги г1емерал ах1камал руго гъаб инсан ч1вайлда хурхарал, ва гъел ах1камал фикъгъияльул т1ахъаздаса т1алаб гъаризе ккولا.

Мұхаммад Г1али Сабунияс абуна: «Т1адег1анав Аллагъас چүйекләү амру гъабулеб буго хат1аълон мұмминчи ч1вараб мекаль, гъельие кафаратлъун цо мұмминав лагъ тархъе абуни. Гъалда жаниб Аллагъасул x1икмат бук1ине бегъула: жинца цо мұмминчи хвезавураб мекаль гъев чиясда т1ад гъабулеб бук1ин цо x1урияв мұмминчи вук1инаве г1адамазда гъоркъов абуни. Жинца мұмминав лагъ тархъараб мекаль

гъеб буго хварав чи ч1аго гъавиялда рельльарааб жо»-абун.

Исламалда жанив лагъльун вугев чиясул ихтиярал, ва x1укъукъал ц1ик1к1арал руго цо-ко умматазул x1уриял г1адамазе ругездасаги. Гъельтие далил буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул x1адис, жив хвалил унтияль унтун вугеб мехаль, васият гъабун абураб: «Нужеца какалда t1ад ч1ей гъабе. Нужсер лагъзадерие лък1лъи гъабе, гъезда x1ал к1олареб жсо гъабеян амру гъабуге»- абуун.

Шарғ1алда лагъзal рук1ине бегъулеб бугониги, гъел тархъеян амру тъабун буго, гъельул г1емераб ажрого бицун буго. Гъел тархъин t1адаб тъабун буго k1удиял мунағъал гъарурал г1адамазда, жидель лагъ тархъине рихъизарурал гъел мунағъаздаса капаратлъун.

Лагъзал кквей квшабльун рик1к1унел, ва гъеб х1арам гъабурал г1емерал улкаби руго жидеца х1уриял г1адамал лагъзадерил бак1алда ккурал. Цо-что чи лагъльун вук1ине бегъуларин абулел г1адамаз т1обарал умматал, ва жамаг1атал руго лагъльиялда гъоркъ ч1езарун. Гъельда ц1арги льун буго «цивилизация» абуn, «жагъилаб, беццаб халкъ канлъуда бачи» абуn.

К1удияб, бечедаб пачалихъаль гъит1инаб пачалихъги, дагъал г1адамалги жанир къулч1уел руго к1удияб ччуг1ица г1исинал ччуг1би къулч1иялда рельзъун. Гъаб бат1улаб, гъересияб цебет1ейги, исламияб цебет1ейги ц1акъ к1удияб бат1алтияль цо-цаздаса бат1иял руго. Х1акъльтунго исламияб цебет1ей буго жинца цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّ гурони х1акъикъияб ханъли къолареб, гъев Аллагъасул лагъзсаллъун кинабго халкъги рик1к1унеб, ва цогидаб кинабг1аги ханълиялдаса, ва зулмуялдаса г1адамалги, улкабиги х1урияллъун гъарураб.

94. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж Аллагъасул диналье г1оло гъазават гъабизе сапаралда рахъараб мехаль, нужеца х1акъикъат лъач1ого г1адамал ч1ваге. Ва нужеес исламалъул салам къурав чиясда нужеца абуге мун мъминчи гъеч1ин,

дуца нижедаса х1инкъун, дурго напс
ц1унун кураб буго гъеб салам абуn. Цинги
нужеца гьев ч1ваге. **Гьев ч1ваялдальун**
гъесул боц1и нужее щвезе бокъун.

Гъеб цлакъ хехго тласан унеб дунялалъул
маг1ишат буго, Аллагъасда آللاج‌ل‌اسدا аск1ор руго нуже цлакъ г1емерал
гъаниматал ва давлаби: К1удияб ажро кириги, ниг1матазул рукъльун

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا صَرَّشُفْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا مِنَ الْقَوْمِ إِلَيْكُمْ أَسْلَمُتْ مُؤْمِنًا تَبَعَّنُوْتَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَافِرٌ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِ فَمَنْ أَلْهَى عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَيْرًا

бугеб алжанги. **Нуж гъанжеялдаса церехун купруялда рук1ана,** ва нужеда шарг1иял ах1камалги лъалел рук1инч1о, ва нужеца цо-
цазе зулму ва къварильи гъабулеб буқ1ана. **Аллагъяс جَلَّ جَلَّ** нужеда
ц1об-рах1мо гъабуна, ва нуж ислямияб диналда т1орит1ана. Гъадин бугельユул нужеца хеҳльи гъабуге г1адамал ч1вазе ва зулму
гъабизе. **Нужеца x1акъыкъят ц1ехе!** Гъедин г1едег1ун чи ч1вани
гъев чи мұмминчи вук1ине бегъула ва нуж к1удияб мунагъалде ккода.
X1акъльнуго Аллагъ جَلَّ جَلَّ **нужеца гъабулеб г1амал жинда лъалев**
вugo. Ва нужең гъел г1амалазда данде жазаң гъабулевги вugo.
Цо г1алимзабаца гъалдаса бат1ияб маг1наги гъабуна гъаб аятальユул
цо бут1аялье. «Нуж гъанжеялдаса цере купруялда рук1ана» абураб
маг1на гъабич1ого. «Нуж гъанжеялдаса цере Маккаялда ругеб мехаль
нужер иман рек1ель бахчарал рук1ана» абураб маг1на гъабуна.
К1иябго маг1наялъул кинайб гъабуниги аятальユул маг1на буго: нужеда
ци чияс жив иман лъурав вук1ин загъир гъабураб мехаль: «Ассаламу
г1алайкум» абуң, яги шагъадат бит1ун, нужеца гъев чи ч1ваге, гъесул
x1ал баянълазег1ан те.

Гъаб аят решт1ине г1иллаги буқ1ана, Аллагъасул свалат салам лъеяв
аварагас цо къокъа гъазаваталда бит1араф мехаль, гъел асх1абзабазул
циояс шагъадат бит1ун хадув цо чи ч1вана. Гъаб хабар аварагасда
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَاهِنْدَالْ بَاهِنْدَالْ
бахиндал, дов асх1абас абуна: «Я расулллагъ г1адамалги
Гъесул шагъадат бит1и буқ1ана жив ч1ваялдаса x1инкъун бугеб» –
абун. Цоги бат1ияб сабабги бицана гъаб аят решт1иналье, амма x1асил
ци буго.

95. Жидең щибго г1узроги

гъеч1ого рукъор г1одор ч1ун ругел
мұмминзабиги, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ нухда
жидер боц1удальун ва нафсаз达尔ъун
гъазават гъабулел ругел г1адамалги
иманалъуль, ва ажро- кириялъуль цо-
цада ращад рук1унаро. **Жидең г1узро**
буқ1ун рокъор ч1аразда г1айиғи

буқ1унаро. Жидер боц1иялдаљун, ва нафсалдаљун жигъад
гъабулел г1адамал Аллагъас جَلَّ جَلَّ хира гъаруна, ва т1ок1 гъаруна,
жидең г1узро гъеч1ого рукъор ч1ун ругел г1адамаздаса, г1емераб
хиралъи ва т1ок1лъи къун.

Жигъад гъабизе рахъарал мұмминзабазе, ва рукъор ч1арал
мұмминзабазеги Аллагъас جَلَّ جَلَّ ахираталда алжаналъул ниг1матал
рук1ине ругин абуң къот1и гъабун буго: гъез иман лъун гъаруral

لَا يَسْتَوِي الْقَعْدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ عَيْرَ أُولَئِكَ الْمُرَدَّ
وَالْمُجَهَّدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَأْمُوْلَهُمْ وَأَنْفَسُهُمْ
فَضَلَّ اللَّهُ الْمُجَهَّمَ بْنَ يَأْمُوْلَهُمْ وَأَنْفَسَهُ عَلَى
الْقَعْدَيْنَ دَرَجَةً وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَلَّ اللَّهُ
الْمُجَهَّمَ بْنَ عَلَى الْقَعْدَيْنَ لَجَرَّاعَظِيمًا

льик1ал г1амалазда данде жазаъльун. Ва амма Аллагъас ц1акъго т1ок1 гъарун руго, ва к1удияб ажрого къезе буго жидеца жигъад гъабулел мұмъинзабазе, рокъор г1одор ч1арал мұмъинзабазда данде к1ун.

96. Аллагъас جَلَّ لَهُ الْأَنْعَمُ
алжаналда жанир т1адег1анал даражаби
гъарула, Аллагъасул мұнағъал рахчиги,
гъев гурх1иги гъезие буқ1ула. Х1акъльунго

دَرَجَتْ مَنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا تَرْجِيمًا

Аллагъ жинца мұнағъал рахчулев, жив гурх1улев вуго.

Шарғ1ияб г1узро буқ1ун рукъор ч1арал, ва амма гъазаваталда рахынне жидер гъираги бугел мұмъинзабазул х1акъальуль х1адисал руго гъезие хиральти, ва кири бицарал.

Жинда Аллагъ разильяяв Бухарияс Анас رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1абасдаса бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул расулас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Х1акъльунго Мадинаялда қо г1адамал руго: нуж кинаб нухаль хъваданиги, щиб к1к1ал къот1ун нужс аниги, гъел г1адамал нужсун қадаҳъ рук1уна гъеб гъазаваталъуль»- абуна. Асх1абзабаз رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абуна: «жас Мадинаялда г1одор ч1ун рук1ингун қадаҳъ гъеб кин буқ1унеб я Расулллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»- абуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «бит1арал буго», гъел г1одор ч1езаруна жидее г1узро буқ1ун, гъеб г1узраяль»- абуна. Жигъад гъабизе рахъаразе бугеб ажро-кириялъул х1адисал цереги рицун рук1индал, гъаниб гъезул рехсей гъабич1ого тана.

97. Гъаб аят решт1инабиялье
сабаб бицун, жинда Аллагъ
разильяяв Ибнуг1аббасица абуна:
«мұмъинзабазул қо къокъа буқ1ана
Маккаялда жал ч1ч1арал, ва жидер
исламги балъго гъабурал. Цинги

Бадроялда рагъ гъабизе рач1унеб

мехалъ мушриказ гъезул қо-қоял къват1ире рахъизарун жалгун
қадаҳъ бусурбабаде рагъизе рачана. Рагъуль гъезул қоял ч1ван
хвана. Асх1абзабазул қояз абуна: «гъал г1адамал нильер
динальул вацал рук1ана мушриказ х1ал гъабун къват1ире
рахъизарун рагъда рачаарал»- абуна. Т1адег1анав Аллагъас гъаб
аят решт1изабуна.

**Х1акъльунго гъел г1адамал, малаикзабаца жал хвезарурал, гъез
жидерго напсазе зулмуги гъабун бугеб х1алаль:** жал мушрикалгун

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَالِمٰيْنِ هُنَّا
قَالُوا فَيْمَا كُنْتُمْ قَالُوا كَمْ مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ
قَالُوا أَنَّرَبَنَا أَرْضُ اللَّهِ وَسَعَةَ فَهَاهُجُورُ وَفِيهَا
فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

цадах ширкальул ват1анлъун бугеб Маккаялда ч1ун, ва исламалъул ват1анлъун бугеб Мадинаялда гъижра гъабич1ого. Гъал г1адамазда Малаикзабаца абула: «Нуж щиб диналда рук1арал?» абун. Гъез абула: «ниж Маккаялъул ракъалда рук1ана нижер исламияб дин загъир гъабизе рес гъеч1ого»-абун. Ниж дагъал г1адамал рук1ана, мушриказ нижес г1акъубаги гъабулеб бук1ана. Малаикзабаца абула: «Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ракъ ц1акъ г1ат1идаб бук1ана гурищ нуж гъижра гъабун ине»-абун. Цогидал мұмминзабиг1адин нужги щай инч1ел гъеб ширкальул ракъалдаса нужес дин гъабизе рес бугеб цоги бак1алда. Гъал г1адамал руго жидер руссунеб бак1 жагъаннама бугел, ва гъеб жагъаннама ц1акъ квешаб бак1 буго жинда руссине.

Гъаб аяталдаса х1укму босула купру-ширкальул ракъалда мұмминзаби ч1езе х1арамаб бук1иналда, т1обараб х1алаль, загъирго, жиндир дин гъабизе рес гъеч1оны. Гъев чи жинца нафсалье зулмо гъабулев вуго, х1арамаб жо гъабулевги вуго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисги буго «Мушрикасда цадах ч1ун, гъесулгун хурхен гъабурав чи гъев мушрикасда рельлъун вуго» – абун. Х1адис имам Абу Давудица бицана.

98. Заг1ипал г1адамазе гъеч1о мунағъ-
х1акъ, гъижра гъабун раҳъине рес
гъеч1ого Маккаялда хут1арал: бихынал
рук1аниги, руччаби ва лъимал
рук1аниги. гъенисан къват1ире раҳъине
сабабал рекъезаризе жидер щибго х1алк1олъи гъеч1ел, ва жидеда
гъижра гъабун унеб нухги лъаларел.

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفُينَ مِنَ الْرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ
وَالْأُولَادُ لَا يَسْتَطِعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ
سَيِّلًا

99. Гъал г1адамал руго жидедаса Аллагъ
т1аса лъугъунел. Х1акъльунго Аллагъ
т1асан лъугъулев, жинца мунағъал рухчулев
вуго.

فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَن يَعْفُوَ عَنْهُمْ
وَكَانَ اللَّهُ عَفْوًا عَفْوًا ﴿٤٩﴾

100. Аллагъасул диналье г1оло гъижра
гъабун къват1иве вахъарав чиясада
ракъалда т1ад г1емераб г1ат1ильи
батизе буго маг1ишат гъабизе, киг1ан
тущманасе гъеб риханиги.

*وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَيِّلِ اللَّهِ يَحْدِدُ فِي الْأَرْضِ
مُرَاغِمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ
مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ قُرْبَةً كَثِيرًا الْمَوْتُ فَقَدْ
وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَفْوًا رَّحِيمًا ﴿٥٠﴾

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ракъ ц1акъ г1ат1идаб буго, ва гъесул ризкъиги киналго лагъздерие г1олеб, ва щолеб буго: гъадин бугельул тушбабазул къварилъи х1ехъон, ват1ан тезе к1оларого рук1унге. Аллагъасе г1оло гъижра гъабун, ва гъазават гъабун вахъарав чиясе ц1акъ к1удияб ажро буго, ва алжаназда жанир т1адег1анал макъамалги руго.

Аллагъ, ва авараг разильи т1алаб гъабун ват1ан тун, гъижра гъабун къват1иве вахъарав чи, цинги нухда унаго жив хварав, гъав чиясе ажро Аллагъасда т1ад буго. **Х1акъльунго Аллагъ** жинца мутьинзабазул мунағыл чурулев, ва дунял-ахираталда мутьинзабазда жив гурх1улов вуго.

Гъаб аяталда бутеб «Аллагъ, ва авараг разильи т1алаб гъабун»- абураб раг1и решт1иналье сабаб бицана: Зумрат ибнү Къайс абулев асх1аб вук1ана Маккайлда хут1аразда гъоркъов. Т1адег1анав Аллагъас жигъялла гъижра гъабизе т1ад гъабун аятал решт1араб мехаль гъав Зумрат унтун бусада вук1ана. Цинги гъес васал жиндихъе ах1ун гъезда амру гъабуна: «нужеца дун гъанисан къват1иве вачче. Дун заг1ипавги гъеч1о, дида нухги лъала. Валлагъи, дица гъаб сордо Маккайлда базе гъеч1о»- абун. Васалаз гъев малиялда лъун рукъосан къват1ив ваччана, ва жал нухда унаго Тант1им абулеб бак1алда щвараб мехаль гъев Зумрат хвана. Цинги Аллагъас цебехун бищараб аят решт1изабуна.

101. Нуж ракъалда т1ад сапаралье къват1ир раҳъараб мехаль:

гъазаваталда рук1аниги, даран-
базаралда рук1аниги бат1альи гъеч1о.

Нужеца как къокъ гъабун банин

абун нужеे мунағы гъеч1о, нужеे тушманасдаса къварильи
швела абуn нуж х1инкъани. Х1акъльунго капурзаби нужеे
тушбаби руго, гъеб тушманлыи нужеда загырго бихъизабулелги
руго. Гъезие щибго къварильи буқ1уларо нуж как балел ругониги,
гъеч1ониги, ва нужеे макро гъабизе сабаб ц1ехолел рук1уна гъел.
Сапаралда как къокъ гъаби бегъула тушманасдаса х1инкъи гъеч1еб
мехальги. Х1алалаб сапар буқ1ин буго бишунго аслияб шарт1,
сапаральуль руххасби (бигъальаби) х1алт1изаризе ккани. Имам
Шафиг1иясул мазгъабалда рекъон жиндиль как къокъ гъабизе бегъулеб
сапаральуль манзил ункъогоялдаса ц1ик1ун километр буқ1ине кколя
ко рахъалда: ай дорехун унеб мехаль, гъаб манзил бугеб сапаралда
как къокъ гъабизе бегъула: къальул, бакъанил, богол как бала к1иго
ракаг1ат. Гъединго как данде босизеги бегъула: къальулги бакъанилги
как цо г1ужалда бала: къальуда баниги, бакъанида баниги бат1альи
гъеч1о. Гъединго марк1ач1олги боголги как цо г1ужалда базе бегъула.
Гъабго х1алаль к1ал биччазеги рухса буго сапаралда вугев чиясе.
Сапаральуль руххасби, ва х1укмаби г1емер руго, ва гъел щивав чиясда
льязе лъик1 буго. гъаб замана бугельул г1адамал сапаралда г1емер
хъвадулеб. Г1алимзабада гыкъун т1ахъаздаса ц1алун х1ажатаб къадар

وَإِذَا ضَرَبْتُهُ فِي الْأَرْضِ فَلَمْ يَسْعَ عَلَيْهِ كُوْكُبٌ جَنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُ وَأَمْنَ الْأَصْلَوَةَ إِنْ خَفَمْتُ أَنْ يَقْتَلَنِي اللَّهُ أَكْبَرُ
كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَافُولُ الْكُوْكُبِ عَدُوًّا مُّمِيتًا

лъзабизе ккела.

102. Нуж тушмангуи рагъулел ругони, ва как базе меҳги ўн бугони, дуца
Мухаммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, мунгун цадаҳъ цо қъокъя какде баҳъизабе, ва гъезда кодоб ярагъиги буқ1а абе. Цинги нуж суждаялда араб меҳаль нужеда нахъя бусурбабазул цо қъокъя раҳъун ч1ун рук1а, тушманасда балагъун. Хадуб цоги қъокъя бач1а дуда хадуб как базе, жидеца мунгун цадаҳъ авалаб ракаг1ат бач1ел, ва гъез мунгун цадаҳъ как бай, ва ярагъ цадаҳъ босун тушманасдаса ц1унун рук1а.

Капурзабазе бокъун буқ1уна нуж нужер ярагъалдаса, ва қъайи-матаг1алдаса гъапулльизе, цинги нужеда т1аде **қ1анц1изе** хехаб, ва гучаб **қ1анц1ияль**. Гъадин бугельъул нужеца ц1одорлъи гъабе, ва киназго цадаҳъ бач1ого как к1иго қъокъаялда рикъун бае.

Нужее цо зарал бугони: ц1ад балеб буқ1ун, унтарав чи вуқ1ун, цинги ярагъ г1одоб лъунин абуни нуже мунагъ гъеч1о. Нуж кидаго ц1одорлъиялда рук1а. **Х1акъульунго Аллагъас** جَلَّ جَلَلُهُ **капурал г1адамазе** ц1акъ гучаб, гъель г1одорег1ан гъаруле б1азаб **х1адурун** буго.

Ибнукасирица гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицана: Жинда Аллагъ разильяяв Абуг1аяшица абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараггун цадаҳъ ниж рук1ана. «Г1асафан» абулеб бак1алда гъазаваталда. Нижеда рихъулеб бак1алда мушриказул боги буқ1ана Халид ибну Валидил амирлъиялда гъоркъ.

Гъаб заман буқ1ана қъальул как балеб замана. Мушриказ цо-цазде абуна: гъанже гъев Мухаммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асх1абаззда т1ад бач1ине буго как балеб г1уж: гъезие жидер лъималаздасаги, боц1иялдасаги хирияб абуни. Цинги хирияв аварагасда **Жабраил** عَلَيْهِ السَّلَامُ вач1ана гъаб аятги босун. (102 аят).

103. Как баш т1убараб меҳаль
нужеца Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **г1емерав** рехсе
киналго х1алазуль: рахъун ч1ун,
г1одор ч1ун, хъибил ч1ван регун
ругеб х1алаль:
нужеда Аллагъ рак1алда вуқ1а, ва нуж

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقْمِتْ لَهُمُ الصَّلَاةَ
فَلَتَقْعُدْ طَالِفَةً مِنْهُمْ مَعَكُ وَلَيَأْخُذُوا
أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلَيَكُونُوا مِنْ
وَرَآئِكُمْ وَلَتَأْتِ طَالِفَةً أَخْرَى لَمْ يُصْلِلُوا
فَلَيُصْلِلُوا مَعَكَ وَلَيَأْخُذُوا حَرْهَمَ
وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَلَّتِ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوْتَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْبَعْتُكُمْ
فَيَمْلُؤنَ عَيْنَكُمْ كُفَّارَةً وَجَاهَ
عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذَى مِنْ مَطْرِ
أَوْ كَنْدُمَ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ
وَخُدُودَ حَدَرَ كُمْرَانَ اللَّهُ أَعْدَلُ لِكَافِرِينَ
عَذَابًا يَمْهُيَّنَا

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيمًا

وَقَعُودًا وَكَلَّ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا
أَضْمَانْتُمْ فَاقِمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ
كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مُؤْقَتَّا

Аллагъасе х1елун, гъесда божун рук1а, нуже тушманасдаса бергъизе бокъун бугони.

Х1инкъи т1аса ун х1алхъон ругеб мехаль, нужеца **паризаяб** как бай киналго шурут1ал ва арканал т1уран, Аллагъасе х1елун. **Х1акъльунго** как буго мъминзабазда парз гъабураб, жиндир арканал-шурут1ал мух1кан гъарун, **ва г1ужалги баян гъарун**. Гъадин бугельул как г1уждаса нахъе бахъизе бегъуларо, ва жиндир х1укъукъял т1убан, Аллагъасе جَلَّ جَلَّ разилъи т1алаб гъабун базе ккола.

104. Тушманасда хадур лъугъине, ва гъесда рагъ гъабизе нуж х1инкъуге, ва заг1ипльуге. Нуж рагъда ругънал шун гъел унтуун рук1унел ратани, нужер тушбабиги руго гъебго х1алаль жидеда ругънал щолел, ва гъезда унтуулел. **Ва амма** нуже т1ок1льи буго: нуж Аллагъасда божарал рук1ин, нуже квербакъи гъабиялда, ва ахираталда алжаналда хъул лъун рук1ин.

Гъаб жо капуразе бук1унаро; гъел цох1ого дунялальул ч1аголиялье **г1оло рагъулел рук1уна**, гъел хвалдаса х1инкъунги рук1уна. Гъадинал бат1альаби руго нужеда гъоркъор, ва нуж рагъда х1инкъизе кколеб г1узро гъеч1о, ва сабабги гъеч1о. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّ нужер киналго г1амалал, **ва ниятал жинда лъалев вуго, ва жинца гъабулеb х1укмуяльуль г1адилав вуго**, лагъздерие маслах1ат бугеб х1укму гъабулеb х1аким вуго.

Гъаб хадуб бугеб (105 аят) решт1инабиялье сабаб бицана: ансариязул Т1 уг1мат абулев чияс жиндир мадугъаласул къолден бикъана ва ханжу жаниб балеб таргъиниб лъун цо ягъудиясухъе щvezабуна. Гъеб таргъа багъараб бук1ун, ханжу г1одоб ун, гъельул мухъалда хадур индал, къолден ягъудиясухъе батана ва гъес бицана жиндиҳъе гъеб Т1 уг1матица щvezабурабъи.

Т1 уг1матица инкар ккуна жинца къолден бикъич1оян абуn ва гъесул г1агарал г1адамаз абуна нильъ расулллагъасухъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ине ругин ва гъесда абизе бугин Т1 уг1мат г1айбав гъеч1ин ва къолден бикъарав чи ягъудияв вугин абуn. Мун гъельые нуг1лы гъабизе къолденалльул бет1ергъанчиясда аск1ов вач1аян ва ягъудияв г1айбав вук1ин к1алъай абуn. Гъаб иш гъабизе расулллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рак1алде ккедалго, Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъаб аят решт1изабун Т1 уг1мат г1айбав вук1иналда ва гъесул раҳx ккун к1алъазе бегъун гут1иялда кант1изавуна

وَلَا تَهُوَافِ أَبْيَغَاءَ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا
تَأَلَّمُونَ فِي أَهْمَمِ الْمُؤْمِنِ كَمَا تَأَلَّمُونَ
وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ
٦٤ وَكَانَ اللَّهُ عَلَيْهِ حِكْمَةً

авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

105. Х1акъльунго дица дуда Къуръан
решт1изабуна, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
х1акъаб исламияб дин баян гъабун,
дуца г1адамазда гъоркъоб х1укму
гъабизе Аллагъяс дуда бихъизабураб ва
льзабураб х1алаль. Ва мун вук1унге жидеца хиянат гъабулел
г1адамазул рахъккун гъезие г1оло цогидазда к1альалевльун.

106. Дуца Аллагъясда جَلَّ جَلَلُهُ гъаре дур мунағыл
рахче абуn. **Х1акъльунго Аллагъ жинца**
мунағыл рахчулев, ва жив гурх1улев вуго.

107. Дуца г1адамаздехун даг1ба-
къец гъабуге жидеца г1асильаби ва
хиянат гъабулел г1адамазул рахъккун.
Х1акъльунго Аллагъаса جَلَّ جَلَلُهُ **вокъуларо**
г1орхъольян борч1араб хиянат гъабулев, ва мунағазульги
г1асильяльульги т1ерхъун вук1унев чи.

108. Жидеца гъаруле къабих1ал
г1амалал г1адамаздаса рахчулел руго
гъель хиянатал г1адамаз, Аллагъасдаса
нечолел гъеч1о, ва гъесдаса
хиянат бахчулеб гъеч1о. Гъев Аллагъ
гъельгун цадахъ вук1уна жидеца Аллагъ
разильуладеб, квшаб раг1и бицизе къасд гъабулеб мехаль:
рац1ц1адал г1адамазда бугътан лъей, гъерисияб нуг1лъи гъаби, ва
гъересияб гъа гъедиги. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ гъезул кинағо
г1амалалда сверун лъугъарав вуго. Гъесие щибго жо бальго
хут1уларо, ва гъес жазаъ гъабич1ого цониги раг1иниги, г1амалниги
хут1изе гъеч1о.

109. Я гъаб къавм! Гъаб дунялалда
нуж хиянатал г1адамазул рахъккун
к1альана. **Къиямасеб къояль**
Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ цеве ч1ун гъезул
рахъккун к1альазе к1олев чи щивха
вук1ине вугев, Аллагъяс гъезие г1азаб гъаби х1акъльараф
мехаль?. Яги гъезие квербакъулев, гъездаса г1азаб нахъе ч1валев
вакил, ва вали щив вук1ине вугев?.
Щивго чи вук1унаро гъезие кумек гъабулев, ва гъездаса г1азаб

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْقِرْآنِ لِتَحْكُمَ
بَيْنَ النَّاسِ إِنَّمَا أَرَدْنَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ
لِّلْخَآئِبِينَ خَصِيمًا ﴿١٥﴾

وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَفُورًا رَّحِيمًا ﴿١٦﴾

وَلَا يُجَدِّلُ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَلُونَ بِأَنْفُسِهِمْ
إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ حَوَّانًا أَيْشِمًا ﴿١٧﴾

يَسْتَخْوِنُ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ
مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعْهُمْ إِنَّمَا يُبَيِّنُونَ مَا لَا
يَرَضِي مِنْ الْفَوْقَ وَكَانَ اللَّهُ

بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١٨﴾

هَأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ جَدَّاتُرَعْنَافِ الْحَيَاةِ
الْأُنْتِيَا فَمَنْ يُجَدِّلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَمةِ
أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿١٩﴾

нахъч1вазе к1олев.

110. Жинца квшешаб г1амал гьабурав чи, г1адамазе къварильи- зарал бугеб жо гьабун, яги жиндирго напсалъе зулмо гьабурав чи, Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ амруялда г1асильун, цинги гьеб г1амалалда рек1екъльун, тавбо гьабун, Аллагъасдаса мунагъал рахчи т1алааб гьабурав,- гьав чиясда Аллагъ жَلَّ جَلَّهُ жинца мунагъал рахчулевльун, ва жив гурх1улевльун ватизе вуго.

Жиндир тавбо къабул гьабун, мунагъал чурун, хадусеб г1умруялда льик1аб г1амал гьабизе тавпикъ гьабун, ахираталда алжан насибавльун гьавила.

111. Жинца мунагъ гьабулев чи жиндирго напсалъе зарал гьабулев чи вуго, ва гельуль балагъ-къварильи гъесда т1ад буссула. X1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ жинда лагъздерил г1амалал лъалев вуго, ва гъезие гьабулеб жазаальуль x1акимав вуго.

112. Щивчи вугониги жинца гъит1инаб мунагъниги, к1удияб мунагъниги гьабурав, цинги гьеб мунагъ щибго г1айиб гьеч1ев чиясда т1ад рехарав,- гьев чи вуго жинца ц1акъ к1удияб мунагъ бачхарав, ва бугътанги гьабурав.

Гъаб чанго аят буго (105-112 аятал) Т1 уг1 мат ибну Убайрикъ абулев чияс Къатадат ибну Нуғ1 манил рокъосан къолден бикъун, цинги жив ц1огъор вук1ин лъаялда x1инкъун, ва гьеб ц1огъ цогиясда т1ад реххизе x1илла ургъун хиянат гьабияльул бищараб. Киналго жидеца хиянат гьабулел чаг1азе бугеб x1укму буго гъал аятазда жаниб.

113. Дуда Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ ц1об-рах1мат бук1ун, гъес мун мунагъаздаса ц1унарав вижун вук1инч1ев ани, гъел г1адамазул цо къокъаяльул къасд ккун бук1ана мун x1акъаб диналдаса хъушт1изавизе: гъереси бицун, жидер хиянатав чи вац1ц1адав вуго абуn, мун божизавун, гьев хиянатчи дуца вац1ц1адав гъавизе бокъун бук1ана гъеб къокъаяльье. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ мун гъезул мақројалдаса ц1унана.

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أُوْيَظِلُهُ نَفْسَهُ وَثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ يَحْمِدُ اللَّهَ عَفْوًا رَّحِيمًا ﴿٦٦﴾

وَمَنْ يَكْسِبْ إِتَّمَاً فَإِنَّمَا يَكْسِبْهُ وَعَلَىٰ نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلَيْهِ حِكْمَةً ﴿٦٧﴾

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِتَّمَاثَمَ يَرْجِعْهُ بِرِيَقًا فَقَدْ أَحْتَمَ بِهِتَنَّا وَإِنَّمَا مُمْبَنِيْنا ﴿٦٨﴾

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهُمْ تَلَاقِيْفَةٌ مِّنْهُمْ أَنْ يُضْلُلُوكَ وَمَا يُضْلُلُوكَ إِلَّا أَنْفَسُهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿٦٩﴾

Гъель г1адамаз жидерго напсал гурого гъеч1о х1акъаб жоялдасан хъушт1изаруле, ва гъель г1адамаз дуе щибго жоялдалъун заралги гъабуларо. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ дуда Къуръанги решт1изабуна, г1елму-г1акълоги къун мұмъинзабазе бит1араb нух лъолевльунги гъавуна. Ва дуда лъалеб буқ1инч1еб г1елмуги лъазабуна.

Исламияб диналъуль ах1камал лъазаруна ва Аллагъасул балъгоял умураздаса цо-цо жоги лъазабуна. Гъадин мун хира гъавиялъуль Аллагъасул рахъальян бугеб к1удияб ц1об буқ1ана дус: дуда Къуръан решт1изаби, мун расуллъун гъави, дуда уммат т1обит1улеб х1акъаб нух малъи, дур чорхол т1абиг1атал кинабго рахъальян лъик1ал, ва т1ок1ал рук1ин.

114. Г1адамаз бальго жиdedа гъоркъор
рицуңел г1емерисел харбал гъезда
жаниб лъик1лы гъеч1ел руго. Лъик1аб
хабар буқ1ула мискин-пакъирасе
садакъа къеялдалъун амру гъабулеб,
х1акъаб жоялдалъун амру гъабулеб,
г1адамазда гъоркъоб маслах1ат
гъабулеб. Гъаб лъик1аб г1амал Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ разильи т1алаб гъабун
жинца гъабурав чиясе дица ц1акъ к1удияб ажро кири къела.
Гъебги ахираталда буқ1унеб ниг1матазул алжан буго.

115. Аллагъасул расул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
вук1иналда т1орит1ел гъабулел
муг1изжаталги рихъун, аварагасда
иман лъун вук1арап чи, гъесдаги
хилипльун, гъесул амруялда
мут1иг1льич1ого мұмъинзабазул нух гуреб рахъалда араб
мехаль, дица гъев жинца т1аса бищараб пасадаб нухда тела, ва
ахир жужах1алдаги лъугъизавила. Ц1акъ квшеб руссунеб бак1
буго гъеб жагъаннама.

Гъаб аятги решт1изабуна Т1уг1матил х1акъальуль. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъесул квер къот1изе х1укму гъабидалго, гъев Мадинаялдаса лъутун Маккайлде ана, ва исламияб диналдаса вуссун, муртадлъун мушриказда цадахъ ч1ч1ана,

116. Х1акъльунго Т1адег1анав
Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ жиндехун ширк
гъабиялъул мунағы чуруларо. Гъеб
ширк тун бат1ияб мунағы чурула

* لَا يَحِرُّ فِي كَثِيرٍ مِّنْ تَجْوِيدِهِ إِلَّا مَنْ
أَمْرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ
بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ أُتَبْغِيَّةً
مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ١١٥

وَمَنْ يُشَاقِقُ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ
الْهُدَى وَيَتَعَدَّ عَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ فُرِّهَ
مَأْتَوْكَ لَيْ وَنُصْلِهَ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ١١٦

إِنَّ اللَّهَ لَا يَعْفُرُ أَنْ يُشَرِّكَ بِهِ وَيَعْفُرُ
مَلُوْنَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشَرِّكَ بِاللَّهِ
فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ١١٧

Аллагъас, жиндие бокъарав чиясул: тавбо гъабич1ого хварв чиясул, амма хвелалда цебе тавбу гъабуни ширк гъабияльулги мунаргъ чурула Аллагъас. Аллагъасдехун ширк гъабурав чи **баянабго къосиналь къосарав вуго, ва х1акъаб нухдасаги, бахъи бугольиялдасаги ц1акъ рик1к1алъаравги вуго.**

117. Гъел мушриказ Аллагъиги живго тун жиде лагълыи гъабулел алагъзаби гъеч1о гъез гъарурал хъанчал гурони, жидеда руччабазул ц1аралги лъурал.

(лат, г1узза, манат абуна). Цоги г1алимас абуна: малаикзаби руго гъел абуна. Мушриказ малаикзаби Аллагъасул ясал ругин абулеб буқ1ана. **Ва гъез лагълыи гъабулеб жо гъеч1о жиб къосинальул г1орхъолъян борч1араб, жинца г1адамалги къосизарулеб щайт1ан гурони.** Гъеб щайт1аналъул нухда хъвадулел руго Аллагъасда ж1акълла гъабулел г1адамал.

118. Аллагъас жиндир рах1маталдаса рик1к1ад гъабуна гъеб щайт1ан. Цинги щайт1аналь абуна дица дур лагъзадеридаса цо къокъа гъабилин дида нахъ бильльунебльун абуна:

жиб лъялеб, жиндие къадар ч1езабураб къокъа буго гъеб. Къатадат абулев г1алимас абуна азарго чиясадаса цо чи алжаналда унев вук1ина, хут1арал киналго щайт1аналь гуккулел, къосизарулел рук1ина абуна.

119. Хадубги гъеб щайт1аналъул раг1и бицун Аллагъас абулеб буго: Дица гъел г1адамал ц1акъ къосинеги гъарила абуна гъедулеб буго щайт1ан. Дица гъезул рак1азуль хъул халалъиги лъела. Гъересиял, рук1унарел, лъугъунарел, хъулазда хадур хъвадизарила гъел, дунялалда даимго рук1унел г1адин, ахират рак1алда щвезе теч1ого.

Дица гъезда амру гъабун варанабазул г1ундул къот1изе т1амила, ва цогидалги х1айваназул г1ундул къот1изе, ва гъезда г1уж гъабизе т1амила. Жидер хъанчазе назро гъабун гъедин г1ундул къот1ун х1айванал толеб г1адат буқ1ана жагъилиял, ширк гъабулел г1арабиязул. **Ва дица амро гъабун гъел г1адамал Аллагъас бижарааб сипат, ва куц-рахъ хисизабизе т1амила.**

إِنَّ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنْتَ وَأَنْ
يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا



لَعْنَةُ اللَّهِ وَقَالَ لَا تَتَخَذَنَّ مِنْ
عِبَادَكُمْ نَصِيبًا مَفْرُوضًا



وَلَا يُضْلِلُهُمْ وَلَا مُنْتَهُهُمْ وَلَا مُرْتَهُهُمْ
فَلَيَبْتَكِنْ عَذَابَ الْأَنْعَمِ
وَلَا مُرْتَهُهُمْ فَإِنَّهُمْ بَرِّ خَلْقِ اللَّهِ
وَمَنْ يَتَخَذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ



اللَّهِ فَقَدْ حَسِرَ حُسْرًا مَمِينًا

Х1айваназул баль гъабун, гъурмазда г1ужал гъарун, жидерго черхалда т1ад суртал, ва накъишал гъарун. Г1олохъанал г1адамаз г1емер гъабулеб, хадуб гъельекъульел квшешаб г1амал буго гъаб черхалда т1ад накъишал гъари, ва суратал рахъи.

Гъадин жиндир Бет1ергъан Аллагъы جَلْ جَلَلُهُ حَيْвَةً تُنَاهِيَ عَنِ الْمُحْبَرِ وَمَا يَعِدُهُمْ أَشَدُهُمْ شَيْئاً إِلَّا أَغْرِيَهُمْ بِهِ فَلَمَّا نَهَىٰهُمْ عَنِ الْمُحْبَرِ قَاتَلُوهُمْ فَلَمَّا أَتَاهُمْ مَا أَعْدَ لَهُمْ أَفْرَأُوا هُنَّا كُلُّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ^{١٣٦}

живго тун, нужедехун тушманлыи загъираб щайт1ан гъудулльун ккурав чи, ц1акъ жив ч1ового хут1арав вуго: жиндир дунялги ахиратги хварав вуго: Аллагъас جَلْ جَلَلُهُ تавбо гъабизе тавпикъ къеч1ого хвани абадияб жужах1алда вук1унев чи вуго.

120. Щайт1аналь гъель г1адамазе يَعْدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمْ أَشَدُهُمْ شَيْئاً إِلَّا أَغْرِيَهُمْ بِهِ فَلَمَّا نَهَىٰهُمْ عَنِ الْمُحْبَرِ قَاتَلُوهُمْ فَلَمَّا أَتَاهُمْ مَا أَعْدَ لَهُمْ أَفْرَأُوا هُنَّا كُلُّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ^{١٣٦}

бат1ибат1иял къот1аби гъарула, ва
гъезул хуулалги халат гъарула. Ва амма
щайт1аналь г1адамазда мальулеб, ва
гъезие къот1и гъабулеб жо букинаро гъель гукки гуреб, ва
къосизариги гуреб.

121. Гъал щайт1аналда нахърильльун أُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ
рук1ун тавбо гъабич1ого хварал г1адамал
руссунеб бак1 жағыннама буго. Ва жидеे
гъеб жужах1алдаса рорч1изе ва лътизе
бак1 батуларо ва букинаро.

122. Жидеца Аллагъасда جَلْ جَلَلُهُ حَيْvَةً وَمَا يَعِدُهُمْ أَشَدُهُمْ شَيْئاً إِلَّا أَغْرِيَهُمْ بِهِ فَلَمَّا نَهَىٰهُمْ عَنِ الْمُحْبَرِ قَاتَلُوهُمْ فَلَمَّا أَتَاهُمْ مَا أَعْدَ لَهُمْ أَفْرَأُوا هُنَّا كُلُّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ^{١٣٦}

ва гъесул аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман
льуран г1адамал, хадуб лъник1аб
г1амал гъабунги хъвадарал,- дица
гъал г1адамал ахираталда алжаназда
жанир лъугъизарилла: жидеда жаниса
льярал-г1орал чвахулен. Даимго рук1инельун лъугъизарула
гъель алжаназда. Т1адег1анав Аллагъасул جَلْ جَلَلُهُ حَيْvَةً وَمَا يَعِدُهُمْ أَشَدُهُمْ شَيْئاً إِلَّا أَغْرِيَهُمْ بِهِ فَلَمَّا نَهَىٰهُمْ عَنِ الْمُحْبَرِ قَاتَلُوهُمْ فَلَمَّا أَتَاهُمْ مَا أَعْدَ لَهُمْ أَفْرَأُوا هُنَّا كُلُّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ^{١٣٦}

буго гъаб. Гъесдаса жиндир раг1иялльуль рит1ухъав, ва къот1и
т1убалев чи щивха вук1унев?

Щивго вук1унаро, Аллагъасул къот1иги жиндие щибго хилиплъи
тъеч1еб буго.

123. Т1адег1анав Аллагъас لَيْسَ بِإِمَانِيْكُمْ وَلَا إِمَانَ أَهْلِ الْكِتَابِ
къот1и гъабураб кириги, алжанги
нужер хуулаздалъун букинаро
нужее, я гъал мұмынзаби. Жидехъе
т1ехъ реш1изабураб ағълоялъул
хуулаздалъун гъезиеги рук1уларо гъал хиралььаби ва ажро-кири.

من يَعْمَلْ سُوءاً يُجْزَىٰهُ وَلَا يَجْدُلُهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيَّ اُولَاءِ الْأَصْحَارِ^{١٣٣}

Х1асанулбасри абулев г1алимас абула: иман лъейи буқ1уларо гъезул хъулаздаљун, иман буқ1уна гъезул рак1азуль бугеб жоялдаљун, ва гъеб рек1ель бугеб жо г1амалалдаљун рит1ухъги гъабураб мекалъ. Цо къавм буго жидер хъулаца гуккарал, щибго лъик1аб г1амалги гъабич1ого дунял тун арал, ва жидецаги абулеб буқ1арал нижеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ занно (пикру) лъик1 гъабулин абун. Гъаб раг1и гъересияб раг1и буго: гъез Аллагъасда занно лъик1 гъабун буқ1арабани гъез лъик1аб г1амалги гъабизе буқ1ана-абун.

Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго: **Цо чияс щиб квешаб г1амал гъабун бугониги, дица гъелда рекъараб жазаъ гъесие гъабизе буго. Ва цониги чи вуқ1уларо гъесие валильи гъабулов ва квербакъулов, Аллагътун бат1ияв.**

124. Жинца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ **ва**
аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ **иманги лъун**
лъик1ал г1амалал гъарурав чи,
бихынал ругониги, руччаби ругониги,- يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ تَقِيرًا
гъал руго алжаналда жанир лъугъунел
г1адамал. Гъезие цох1о зараг1адаб зулмуги гъабуларо.

Гъезул лъик1аб г1амалалъул кири дагъ гъабуларо Т1адег1анав Аллагъас г1емерго ц1ик1к1изабула гъезие ажро.

Гъаб к1иго аят (123-124 аят) решт1изабиялъе сабаб бицана: мұымынзабиги китабияб ағылуғи цоцаздаса ч1ух1ун, цоцазде къацандулен рук1ана. Китабияз абуна: «нижер авараг нужер аварагасдаса цеве вуқ1ана, нижер т1ехъги нужер т1ехъалдаса цебе решт1изабуна. Аллагъасе рокъулен рук1ине нужедасаги ниж1акъал руго»-абун. Мұымынзабаца абуна: «нижер авараг аварагзабазул ахирав вуго. Нижер Къуръанги киналго т1ахъазул х1укму хвезабун решт1араб буго» – абун. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّ цебе араб к1иго аят решт1изабуна.

125. Жиндир динальул раҳъальян
бишунго берцинав чи вуго жинца
мут1иг1льун Аллагъасде جَلَّ جَلَّ **гъумер**
буссизабурав чи. Цинги жинца лъик1аб
г1амалги гъабуловъун вугев, ва

Ибрагъимил عَلَيْهِ السَّلَامُ диналда нахъвильъун, киналго бат1улал, мекъал диназдаса вуссун ч1арав чи. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ

Ибрагъим авараг жиндир халилъун гъавуна.

Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасул Аллагъасе جَلَّ جَلَّ мут1иг1льи, т1аг1ат-

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ
 ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ
 يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ تَقِيرًا

١٢٣

وَمَنْ أَحْسَنْ دِيَنًا مَمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ وَلَلَّهُ
 وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةً إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا
 وَأَتَّخَدَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

١٢٤

г1ибадат г1емер гъаби буқ1ана Аллагъас Ибрағым жиндир халил вугоян абиялте сабабльун. Халил абураб раг1ияльул маг1на буго: рек1ел гъудул, ц1акъ вокъулев, ваң1ц1адав абураб. Гъев Ибрағимил миллаталъул рук1ине бишунго мустах1икъал руго Мух1аммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ умматалъул муъминзаби.

126. Т1адег1анав Аллагъасул мулк буго зобал ракъал, ва гъельда жаниб бугеб кинабго махлукъатги. X1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ кинабго жоялда сверун лъygъарав вуго.

Жиндир къудраталдалъун ва г1илму-лъялдалъун.

127. Муъминзабаша дуда гъикъулеб буго Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ руччабазул x1акъальуль.

Щиб жо нижеда т1ад бугеб гъель руччабазе гъабизе абуn. **Дуща гъезда абе Мух1аммад:** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ баян гъабун буго нужеца гъикъулеб жо, ва жиндир Къуръаналда жаниб гъельул x1укму решт1изабун буго: ирсалъул, ва васиятальул аятазуль. **Ва гъель ятимал ясазул баянги бицана:** нужеца

руччабильун рачунел, ва жиде магъариги къоларел, цогидал гъезие кколел x1акъалги т1убаларел. Гъезие къварильи гъабуге абуn лъзабуна Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужеда.

Нужеда божун хут1арал г1исинал, заг1ипал лъималазе къварильи гъабугеянги лъзабуна нужеда Аллагъас. جَلَّ جَلَلُهُ Эмен хун хут1арал ятимазул валияс гъезие буқ1ине кколеб x1акъ т1убан шарг1алда вит1ун хъвадеянги амру гъабулеб буго Аллагъасс нужеда.

Жагъилияб заманаль г1арабияз г1исинал лъималазе ва руччабазе ирс къолеб буқ1инч1о. Гъездаса нижес щибго мунпаг1ат гъеч1о, ва гъель тушманасдаса ват1анги, маг1ишатги ц1унизе жидер кумек гъеч1ел руго абулаан. Аллагъас гъеб жагъилияб г1адат хvezабун ирсалъул аятал решт1ана, ва лъималазеги, руччабазеги къезе кколеб бут1а парз гъабуна.

Нужеца гъабулеб лъик1аб щинааб жо: гъель руччабазул, г1исинал лъималазул, ва ятимазул x1укъукъал т1убан, ва гъезие кумек гъабун, гъезда гурх1ел гъабун; **гъеб кинабго жо Аллагъасда лъала,** ва гъелда

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا ١٦٦

وَيَسْتَقْنُونَكَ فِي النِّسَاءِ قَلْ أَلَّهُ
يُفْتَنُكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُنَزِّلُ عَلَيْهِنَّ مِنْ
الْكِتَابِ فِي يَكْتُمَ الْنِّسَاءُ أَلَّهُ
لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْكُنَوْنَ أَنَّ
تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفَيْنَ مِنَ الْوَلَدِينَ وَأَنَّ
تَقْوُمُ الْمَسِيمَ بِالْقِسْطِ وَمَا تَقْعُلُوا مِنْ
خَيْرٍ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ١٦٧

данде нужең лъик1аб жазаъги гъабула Аллагъас.

128. Ҷо ч1ужу х1инкъани жиндир рос
гъельда квеш валагъила абуң,
 гъес жий реххун тела абуң: жий
 сурукъай йик1ун, к1одолъун йик1ун,
 ва цогиги сабабал рук1ун. Цинги гъал
рос-льядияль жидеда гъоркъоб цо
 маслах1ат бугеб жо гъабуни, ригъин
бихич1ого буқ1ине, ва жидер х1алги
 лъик1 буқ1ине, гъеб маслах1ат гъабизе

бегъула, ва гъелдалъун гъезие щибго мунағы- х1акъиги гъеч1о.

Масала: ч1ужуялъ гъельтие магъариде лъураб боц1ияльтул цо къадар
 россасе х1алал гъабун, яги напакъа- рет1еладаса т1аса лъугъун тун.
 Сордо бикъияльтул гъев россасе ихтияр къун жиндихъе вач1унеб
 сордояль цогияльухъе ине.

Жинда Аллагъ разильяй Г1айшатица абуна, гъаб аят буго цо чиясул
 к1иго ч1ужу йик1ун, цой к1одольун, яги унтуң йигони, цинги
 гъель абуни: дуца дида ц1ар т1амуге, мун дуе бокъухъин вук1ине
 ихтияр бугоян – абуң, гъаб маслах1ат бегъула гъезда гъоркъоб абураб
 мағ1наялда.

Гъадин маслах1ат гъаби лъик1 буго гъезул ригъин биххиялдаса.
Инсанасул напе буго ц1акъ баҳиллъиялда бижарааб, гъельда
ругъунаб. Ч1ужуялъеги к1оларо жиндиे кколеб напакъа-рет1елги
 сордо бикъиги т1аса лъугъун тезе. Ресасеги к1оларо гъей ч1ужу
 жиндие ёкъун гъеч1ониги гъельтие Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه شарғ1алда
 рекъарал х1акъал т1уразе.

Нужеңа руччабазе лъик1лти гъабун гъезде берцинаң бер балагъи
гъабуни ва нуж Аллагъасасаги جَلَّ جَلَلُه х1инкъани гъезие къварильты
гъабизе, х1акъльунго Аллагъ нужеңа гъабулеб кинаңго г1амал
льялев вуго. Ва нужер гъеб лъик1аб г1амалалда данде нужең ажро-
 кири гъабулевги вуго.

129. Нужең х1алк1оларо кинаңго
жолъуль руччабазда гъоркъоб г1адло ва
башалы гъабизе, киг1анго нужеңа ях1
баҳиүлеб бугониги.

Инсанасул жинда х1ал к1олареб жо буго
 рек1ел рокки, ва нафсияб гъет1и. Гъедин
 бугельул гъездахун рек1ел гъей, нафсалъул х1ажат т1убай башад

وَإِنْ أَمْرَأً حَافَتْ مِنْ عَمَلِهَا نُشُرًا وَأَوْ
 إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا
 بَنَتَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ
 وَأَخْضَرَتِ الْأَنْفُسُ الشَّيْخَ وَإِنْ تُحِسِّنُوا
 وَتَنْثَقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ

خَيْرٌ

فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا

١٣٩

гъабизе к1оларо.

Жинда Аллагъ разильяй имам Ах1мадица бищараб х1адисалда буго. Жинда Аллагъ разильяй Г1айишатица абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас руччабазда гъоркъоб г1адло башшад гъабулеб буқ1ана сордо бикъияльуль, цинги жинца абулеб буқ1ана;

«Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Гъаб буго дир бикъи дир х1ал к1олеб жсояльуль, дуңа дида г1айиб ч1ваге дур ихтияралда бугеб, дир жинда х1ал к1олареб жсоялдалъун» - абуңа.

Гъаб амро гъадин бүгельуль: **нуж т1убанго цояй ч1ужуялда гъет1ун,** гъелда аск1ор ч1ун рук1унге, ва цогияй реххун тун рук1унге: цинги гъей ч1ужу дур ч1ужуго гъеч1ей г1адин йик1уна ва цоги росасе ине рести гъеч1ого жиндин зулму гъабурай йик1уна. Нужеца церехун ккарап мунагъазда тавбо гъабун лъик1аб г1амал гъабуни, хадусеб г1амалалъульги нуж Аллагъасдаса х1инкъун хъвадани, х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жинца мунагъал рахчулев вуго, ва жив мұмынзабазда ц1акъ турх1улов вуго.

130. Цоцада рекъеч1ого рос-льади

рат1алъани, х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ

гъезул щивав цоясе жинца ризкъи къөлев

вуго, ва гъезие г1ат1ильи гъабулевги вуго.

Аллагъас гъезие жудеда разиял цоги рости, лъадиги къела, ва гъезул ч1агольиги цебе буқ1аралдаса лъик1аб, рах1атаб гъабила.

Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндири гурх1ел-рах1мат ва ц1обал г1ат1идав вуго, лагъздерие гъабулеб тадбиралъуль х1акимав вуго. Аллагъасда иман лъурав чи божизе ккода кинабго жо Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ х1укмо-къадаралдашун буқ1иналда, ва гъес лагъасе маслах1ат бугеб жо гурони къадар гъабуларин абуңа. Купру-ширкалъул ағылұялье жидер кинабго г1амал ахираталье балагъльун ва г1азаблъун батулең буго.

Гъаб лъабго аяталда жаниб бищана рос, ч1ужуядаса вұссараб мекаль, жиндин гъей ч1ужу ёкыч1ого цогидай ёкын вугеб мекаль, шарғ1алда рекъюн гъел рос-льадияль гъаризе рекъарал суннатал г1амалазул.

Т1оцебесеб буго: цо ч1ужуялье лъараң мекаль рос жиндаса вұссун цогидалда аск1ов г1емер ч1олев вұқ1ин, ва жиндин гъев росасдаса ят1альиги бокъун гъеч1они, гъей ч1ужуяль росасда аби: дие ккобе х1акъалдаса дун т1асан лъугъина, дун дур ч1ужуульун те абуңа. Жудеда гъоркъоб маслах1ат ккобе х1акъ бат1и-бат1ияб буқ1ина, ва гъеб щивав рос-льадияль жидеңағо дандбан рекъезабила.

Гъадин гъабуна жинда Аллагъ разильяй Савдат бинту Замғ1атица,

وَإِن يَنْفَرِّقَا يُغْنِي اللَّهُ كُلَّمَنْ سَعَيْهُ

وَكَانَ اللَّهُ وَسِعًا حَكِيمًا ﴿١٦﴾

жий кіодольрааб мекаль, ва хирияв аварагасдаса صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ят1альизе бокьич1еб мекаль Савдатица абуна: «Я расулаллагъ ! Диша дир къо Г1аишатие къолеб буго»-абун. Жинда Аллагъ разильяй Г1аишатица абуна гъаб (128 аят), Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ гъаб ишальуль решт1изабуна абун.

К1иабилеб x1ал буго: росас ч1ужуялье ихтияр къун, гъей т1аса бицизе йиччай: жиндие сордо бикки мукъсанлыги, ва цоги x1акъальуль мукъсанлыи кколеб бугониги росасда йик1ине, яги жий нахъе йиччай т1аса бицизе. Гъельие далилги буго Рафиг1 ибну Хадиж абулев ансарияв асх1абас жиндири ч1ужу херльрааб мекаль цоги г1олохъанай ч1ужу ячун йик1ана, ва гъелда аск1ов г1емер хут1улев вук1ана. Цинги цең йик1арай ч1ужуяль жий ят1а гъаяен абуn к1альтай гъабун Рафиг1ица гъелда ц1ар т1амуна.

Г1идда т1убаледе т1ад юссинауна гъей ч1ужу, амма гъанжеги г1емер гаргадун, нахъе йиччай абуn т1ад ч1ун цоги ц1ар т1амун тун йик1ана. Цингиги т1ад юссинауна. Гъанжеги жий г1емер к1альтан ч1еч1еб мекаль Рафиг1ица гъелда абуна: «Бокъани мун дир ч1ужулуң йик1а, дица гъай т1ад ячарай ч1ужуялда аск1об ц1ик1ун заман баялдаги разильун. Бокъич1они дица дуда лъабабилеб ц1ар т1амила цинги мун дир ч1ужулуң йик1унаро абуn. Гъанжесалаль гъей ч1ужу ц1ар т1ами гъарич1ого Рафиг1ил шарт1 къабул гъабун ч1ана.

Лъабабилеб x1ал буго: рос-лъади цо-цазде рекъонгут1и, ва гъезул x1ал къойидасан къойиде квешлъулеб бук1ин. Гъаб x1алалъ гъезие ригъин биххун рат1алыи маслах1ат буго: Аллагъасул рах1матал г1ат1идал ругельユул, ва цоги ригъин гъабун гъезие лъик1льи, баракат щвезе бегъуелъул.

131. Т1адег1анав Аллагъасул буго, зобал-ракъазда жаниб бугеб кинабго махлукъят (бижанщинааб жо):

гъесул мулк буго гъеб, гъес бижарааб, гъесие лагъльты гъабулебги буго.

Х1акъльунго дица васият гъабун бук1ана нужедаса цебе жиdexъе т1ехъ къурал китабиязда, ва гъанже нужедаги

vasият гъабулеб буго нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ x1инкъа абуn, ва гъесие т1аг1атги гъабе абуn. Нужеца Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккуни, ва гъесие мут1иг1льялдаса руссани, нужеца гъесие шибго зарап гъабуларо: лагъзадерида шибго x1ажалты бугев гъеч1о Аллагъ. Х1акъльунго гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ буго зобал-ракъазда

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَلَقَدْ وَصَبَّنَا لِلنِّينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِنَ
قَبَّلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا
نَكَفُرُ بِأُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْهَاكُمُ الْأَرْضُ
وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا (١٣)

бугеб кинабго махлукъ. Аллагъ жив бечедав вуго, ва жив

векцарав вуго: Аллагъ жиндир халкъалда х1ажатав гъеч1о цониги рахъалъан. Г1адамаз гъабураб т1аг1аталь гъесие щибго мунпаг1ат гъабуларо, ва гъел г1адамал г1асильанин абуn гъесие заралги буk1унаро.

132. Т1адег1анав Аллагъасул мулк

буго зобал-ракъазда жаниб бугеб

кинабго махлукъат ва гьев Аллагъ

جل جلاله ғ1езе вуго лагъздерил ғ1амалазул

вакильун, жинца гъел ғ1амалал ц1унулев, ва ахираталда гъел ғ1амалазда рекъараб жазаъ гъабулевльун.

133. Аллагъасе бокъани нуж гъаб

ракъалдаса инарилаан я гъал ғ1адамал!

Гъалаг гъарун т1аг1изарилаан. Цинги нужер бак1алда цоги халкъ бач1инаан.

Х1акъльунго Аллагъ ғ1еб иш гъабизе х1ал к1олев вуго.

134. Жиндие дунялалъул ч1агольи

бокъун щив чи вугониги, Аллагъасда

аск1об буго дунялалъул ва ахираталъул ч1агольи ва лъик1льи.

Гъав чияс цох1о дунялалъул лъик1льи

т1алаб гъабун теч1ого ахиратги, ва гъельул лъик1льиги т1алаб гъабе Аллагъасдаса. **Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ ғ1еб иш гъабизе х1ал к1олев вуго.**

135. Я гъал иман лъурал ғ1адамал!

Нуж рук1а бит1араб жоялда ц1акъ

т1ад ч1аралльун. Аллагъасе

г1оло нуг1льи гъабулелги рук1а:

нужеे рокъаразда ц1ай гъабич1ого, дунялалъул ч1агольиялье г1оло

нуг1льи гъабич1ого. Нужеца нуг1льи

Аллагъассе г1оло гъабе нужеего

заралалье бугониги, яги нужер эбел-

инсуе, ва г1агарал ғ1адамазе заралалье бугониги.

Х1акъаб жоялъе щибго бат1алъи буk1ине бегъуларо жиндие зарал к1олеб бугониги. Шарг1алда рекъон Аллагъ разильи т1алаб гъабун гъабизе к1ола нуг1льи.

Жиндие нуг1льи гъабулев чи бечедав вук1аниги, пакъирав

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكُنْتَ

بِاللَّهِ وَكِيلًا

إِنْ يَشَاءُ لَهُ بِكُلِّ أَيْمَانِ النَّاسِ وَيَأْتِ

بِكُلِّ حَرَقَنَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا

(٢٣)

مَنْ كَانَ يُرِيدُ تَوَابَ الدُّنْيَا فَوَنَدَ اللَّهُ ثَوَابَ

الْدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا

بَصِيرًا

* يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُّ نُؤْفَرَ مِنْ يَا قَسْطَطِ

شَهَدَ أَعْلَمَ اللَّهُ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ كُلُّ أَوْلَادِيْنَ

وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ عَنِّيْاً أَوْ قَفِيرًا فَاللَّهُ

أَوْلَى بِهِمَا فَلَا تَنْتَهِيْعُ أَنَّهُمْ أَنْ تَعْدُوا

وَلَنْ تَنْتَهِيْ أَوْ تُعْرِضُ وَفَاتَ اللَّهُ كَانَ بِمَا

تَعْمَلُونَ خَيْرًا

(٢٤)

вук1аниги, Аллагъ Аллагъ жинда лъик1 лъалев вуго, гъезие маслах1атаб жо: цоязда гурх1ун абуң, цоязе х1елун абуң, нужеца нуг1лъи хисизабуге. Нужерго гъаваялда, г1акълюялда нахъ рильтъун, гъадин гъабуни лъик1ин абуңи нуг1лъи хисизабуге. Нужеца нуг1лъи гъабулаго гъереси бицани, яги т1убанго нуг1лъи гъабич1ого ч1ани гъеб лъик1 гъеч1о: X1акъаб жоялье квер бакъун, г1адло бит1ун гъаби мурадалда, нуг1лъи гъаби т1адаб бук1уна, ва гъеб нуг1лъи гъабизе ах1араб мехаль нуг1лъи гъабизе ине ккода. **X1акъльунго Аллагъ** нужеца гъабулең кинаңбо г1амал лъалев вуго, ва гъелда рекъараб жазаң гъабулевги вуго.

136. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца Аллагъасда, ва гъесул расуласда x1акъаб x1алалъ иман лъе, ва гъеб иман лъеялда т1ад ч1ейги гъабе. Гъединго x1акъаб, щакъли гъеч1еб x1алалъ иман лъе Мух1аммад ﷺ аварагасда решт1изабураб Къуръаналада, ва гъелда цереккун Аллагъас ж1акъльунго решт1изарурал киналго т1ахъаздаги.

Аллагъасда ж1акъльунго, гъесул малаикзабазда, Аллагъасул т1ахъазда, ва аварагзабазда, гъединго ахир къиямасеб къо бук1иналда инкар ккурав чи ц1акъ къосарав чи вуго, ва жив x1акъаб нухдаса вахъарав, Аллагъасул т1орит1ел жинди гъеч1ев чи вуго.

137. X1акъльунго жидеца иман лъун рук1арал, цинги капурлъарал г1адамал. Хадубги жудеца иман лъун рук1ун, ц1идасан купруялда арал, ва гъеб купруялда ч1арал: гъал

г1адамазул Аллагъас ж1акъльунго мунағъал чуруларо, ва гъезда т1асаги лъүгъуларо, ва гъел бит1араб нухдаги т1орит1уларо.

Гъаб аят буго мунафикъзабазул x1акъальтуль решт1изабураб: жидеца иман лъун, цинги муртадлъарал, цингиги иманлъун, ва гъанжеги муртадлъун, ва гъеб купруялда ругеб x1алалъ жал хварал. Цо г1алимзабаца абуна: Гъаб аят буго Муса عليه السلام аварагасда иман лъун рук1арал г1адамаз гъеб иман лъеялдаса руссун бачие лагълыи гъабун капурлъияльтул бицараб. Цинги Мусаде иман лъурал. Гъелдаса хадув Г1иса عليه السلام авараг вач1араб мехаль гъесда инкар ккурал. Цинги Мух1аммад صلی الله علیه وسَّلَّمَ авараг вач1индалго жудер инкар кквей ц1акъго ц1ик1арал, ва жидеца

يَا تَبَّاعِيهَا الَّذِينَ أَمْنَوْا إِذْ نَوَّا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَالْكَتَبِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ
وَالْكَتَبِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِهِ وَمَنْ
يَكُفُّرُ بِاللَّهِ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ
وَالْأَيَّامُ الْآخِرُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

(١٧)

إِنَّ الَّذِينَ أَمْنَوْا كُفُّرٌ وَأُشْرَكَةً أَمْنَوْا
كُفُّرٌ وَأُشْرَكٌ دُوَّا وَكُفُّرٌ لَمْ يَكُنْ اللَّهَ لِيَعْنِرَ
لَهُمْ وَلَا لِهِمْ يَنْهَا سَيِّلًا

(١٧)

гъев Мухаммад аварагасда иман лъчел гладамазул бицараб абун.

138. Дуца мунафикъзабазда рохел бице

Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъезие ц1акъ жинца унтизе гъбулеб г1азаб бук1ине бугин абуn.

بِشَّرَ الْمُتَّفِقِينَ بِأَنَّهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

139. Мульминзабиги жалго тун капурзаби гъудулльун кколел, гъезда божильни гъбулел мунафикъзаби руго жидеे жужах1альул г1азаб бук1ине бугел. Гъел капурзабаздаса квербакъи, жидер къуват ц1ик1к1ин, жал бергъиналь кумек т1алаб гъбунишха ругел гъял мунафикъзаби? X1акъльунго, кинабго к1одольги, къуват-гучги T1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ буго. Ва гъесул квербакъи жиндие рокъарал мульминзабазе бук1уна.

Аллагъас квербакъи гъбурав чи вуго жив бергъуневги.

140. Аллагъас Къуръаналда жаниб

нужеда бицун буго: Къуръаналъул аятал раг1араб мехаль гъел аятазда капурзабаца инкар кколеб бугин, ва гъел аятал махсародеги гъарулен ругин. Гъадинал Аллагъасул каламалда инкар кколел, гъеб махсароде гъбулел г1адамалгун нуж г1одор ч1оге. Гъез гъеб къабих1аб г1амал тун цоги х1алалаб хабар бицунеб бугони бегыила гъелгун г1одор ч1езе. Аллагъасул калам махсароде гъбулел г1адамазда аск1ов г1одов ч1арав чи гъезда рельльун вук1уна жиндир купруялъуль. T1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ капурзабиги мунафикъзабиги киналго данде рак1аризе руго жужах1алда жанир.

Гъаб къавмгун цадахъ жужах1алда ккеялдаса х1инкъа, ва капуразулгун, мунафикъзулгун гъудулъли гъабуге.

141. Гъал капурзаби ва мунафикъзаби руго: Нужеда кидалдай балагъал раг1ина абуn, гъел раг1изе бокъун, хъаравулъли ккун ругел. Гъел балагъал нужеда раг1араб къояль жал роххун рук1ине ругел. Нужее Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рапхъальян бергъенлъи ва гъанимат (давла) швани, гъез абула: нижги нужгун цадахъ рук1анагурищ, нижееги

الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكُفَّارَ إِلَيْهِمْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

دُونَ الْمُؤْمِنِينَ أَيْنَ تَعْمَلُونَ عِنْهُمُ الْعَرَةُ

فَإِنَّ الْعَرَةَ لِلَّهِ جَمِيعًا

(١٣)

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ كُلُّ الْكِتَابِ أَنِّي إِذَا سَمِعْتُ

ءَيْكُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ كُلَّ قُرْبَةٍ وَيُسْتَهْزِئُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا

مَعَهُمْ حَتَّى يَمْكُرُوا فِي حَدِيثٍ عَنِّي وَإِنَّكُمْ إِذَا

مَشَّا مِمَّا إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُتَّفِقِينَ

وَالْكُفَّارُ إِنَّمَا يُنَاهِي فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

(١٤)

الَّذِينَ يَرَوْصُونَ يُكَفَّرُونَ فَإِنْ كَانَ كَانَ أَكْثَرُ

فَتَّحَ اللَّهُ قَوْلًا لِلَّهِ تَكُونُ مَعَكُمْ وَإِنْ

كَانَ لِلْكُفَّارِ فِي نَصِيبٍ قَالُوا اللَّهُ

نَسْتَحْوِدُ عَلَيْكُمْ وَلَمْ نَعْلَمُ مَنَّ الْمُؤْمِنِينَ

فَاللَّهُ يُحِبُّ كُلَّ مَنْ يَنْهَا بِنَمَاءَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ

(١٥)

الَّهُ لِلْكُفَّارِ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَيِّلًا

кье гъеб гъаниматалдаса бутла абуn. Капурзаби бергъун гъезие роххел щвараб къояль, мунапикъзабаца гъездаги абула: нижее рес буқ1ана мұмъинзабигүн цадаҳу нужеда рагъизе. Нижела нуж бергъиналъе сабаб гъабуна, нижее бутла кье нуже щвараб давлайлдаса абуn.

Аллагъас х1укму гъабизе буго мұмъинзабаздаги капурзабадаги гъоркъоб къиямасеб къояль. Аллагъас جَلَّ جَلَّ капурзаби мұмъинзабазда т1ад бергъинеги теларо дунялалъул рукъалда, ва ахираталда гъезул щибго х1ужаги буқ1унаро мұмъинзабазда данде борцине, ва бицине.

Ибнукасирица абуна: капурзабазе Аллагъас جَلَّ جَلَّ цо-до заманаль бергъенлъи қуниги, т1обараб бергъенлъи, ва мұмъинзаби т1аг1изари гъезие къолеб жо гъеч1о. Т1адег1анав Аллагъасул къот1и буго ахиркъадги исламияб дин бергъизе, ва лъик1аб ахиратги Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ х1инкъарал мұмъинзабазе буқ1изе.

142. Х1акъульунго мунапикъзаби жидеца Аллагъ гүккуляян руго:
загыралда иман лъураллъун
ч1ун, рек1ель купру буқ1ун.
Х1акъыкъаталда Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго жинца гъел гүкарав.

Жидер квешаб г1амалалда гъел дайм гъарун, ва халат гъарун, ахирталда гъезие г1азаб ц1ик1к1изе. Аллагъас мұмъинзабаздаги амру гъабун буго гъел мұнафыкъзаби ч1ваге абуn, гъезул мұнагъал г1емерльизе. Ва ахираталда гъезие бищунго квешаб, жужах1алъул гъоркъияб т1ала гъабун буго жанир ч1олеб ва г1азаб гъабулеб бак1лъун.

Аллагъас ниль рик1к1ад гъареги гъаб г1азаб т1ад гъабулел г1амалалдаса.

Гъел мунапикъзаби как базе рахъараб мехаль ц1акъ к1вах1алго рахъула: жиде гъеб какил кири щвеялда хъуллъун гъеч1ого, ва как бач1ого тейлда г1азаб гъабиялдасаги х1инкъич1ого. Г1адамазе риҳызыре г1оло рахъун ч1ола гъел жамаг1атгун цадаҳу как базе, ц1акъ дагъ гурони Аллагъги جَلَّ جَلَّ рехсоларо.

143. Мунапикъзаби иманалдаги купруялдаги гъоркъор руго, жал шақдаруеллъун, ва жидер г1акъюло г1олареллъун. Мұмъинзаби руго абуn гъалгун рекъон рук1уларо, ва капурзаби руго абуn долгун

إِنَّ الْمُنَفَّقِينَ يُخَذَّلُونَ اللَّهُ وَهُوَ خَدِيرُهُمْ وَلَا قَاتِلُهُمْ أَصْلَوَةٌ قَاتِلُهُمْ يُرَأَءُونَ النَّاسَ وَلَا يُنَذَّرُونَ اللَّهُ إِلَّا قَاتِلًا

(١٣)

مُدَبِّدَيْنَ بَيْنَ ذِلَّاتٍ لَا إِلَى هُولَاءِ وَلَا إِلَى

هُولَاءِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَأَنَّ يَهْدِ لَهُ وَسَيِّلًا

(١٣)

рекъонги рук1уларо. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ بِتْ لَارَاب نухда т1орит1ич1ел г1адамазда гъеб нух батуларо ва гъезие баҳыибуғолъиги ўшларо.

144. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нужеца мұмнинзабиги дорег1ан тун
капурзаби гъудулзабильун ккоге, гъел
т1асса рищун, гъел лъик1алльун
рихъун рук1унге. Нужеे бокуниш

бугеб Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ اخِيرَاتَ الْأَرْضِ نужеे г1азаб гъабизе баянаб
x1ужа- г1илла нужеңаго x1адурун тезе?.

145. X1акъульунго мунапикъзаби
жужах1альул бишун гъоркияб
т1алаялда рук1ине руго. Жиндир
боркы ва г1азаб гучаб. Ва гъезие
квербакъулев щивго чи вук1ине гъеч1о, гъеб г1азаб т1асса
босизе яги бигъя гъабизе.

146. Жидеца тавбо гъабун лъик1аб
г1амал гъабурал, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ دинги
ккурал, гъеб дин гъабияльуль ширк
гъабич1ого цох1о Аллагъасе г1ибадатги
гъабурал: гъал г1адамаздаса Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ
т1аса лъугъула ва гъал мұмнинзабигун
цадаҳ руғуна. Ахираталда Аллагъас
мұмнинзабазе ц1акъ к1удияб ажро къезе буго.

Ниг1матазул алжан къезе буго, абадияльго жанир рук1унеблъун.

147. Аллагъасе щиб жо буқ1инеб
нужеे г1азаб гъабиялдалъун,
Аллагъасда иманлыун, гъесие щукру
гъабулелльун нүж руғеб меҳаль.

Нужедаса цим босулем гъеч1о Аллагъ, яги нужедаса жиндие
щвараб зарал борхулем гъеч1о. Гъединго нужеे г1азаб гъабун жиндие
мунпаг1ат буқ1унев гъеч1о. Ай, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ г1азаб гъабуларо
муғминзабазе, гъельул г1аксалда нужер дагъаб лъик1аб г1амалалда
данде г1емераб ажро къола Аллагъас. X1акъульунго Аллагъ
лагъзадерил лъик1аб г1амалалда щукру гъабулев вуго, гъелда
данде г1емераб ажро гъабун. жинда кинабго г1амал лъалевги
вуго.

Мұх1аммад Г1али Сабунияс абуна:

Мунапикъзабазул x1ал капурзабазул x1алалдаса зах1матаб буго

يَتَائِفُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْجُدُوا لِكَفَرِنَّ
أَوْ لِيَةَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتَرُبِّدُونَ أَنَّ
تَجْعَلُوا لِيَوْمَ عِلْيَاءَ كُمْ سُلْطَنًا مُّبِينًا ﴿٦٦﴾

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّاسِ
وَلَئِنْ تَحَدَّهُمْ تُصِيرُّا ﴿٦٧﴾

إِلَّا الَّذِينَ تَأْبُوا وَأَصْلَحُوا وَأَعْتَصَمُوا
بِاللَّهِ وَلَخَاصُوا دِينَهُمْ بِاللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُبَوَّبُ الَّذِينَ
الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٦٨﴾

مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَدَ إِيَّكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ
وَإِمَانُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلَيْهِمَا ﴿٦٩﴾

гъезие бугеб х1инкъияльул ва г1азабалъул рахъальбан. Гельые ци г1илла буго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ мунафикъзабазул х1акъальуль аби: «Гъезие жужах 1алъул бищун гъоркъияб т1ала х1адурун бугоян»- абуn. К1иабилеб г1илла буго капурзабазул тавбо бицараб бак1алда Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абулеб буго: «Гъел капурзабаде абе гъез купру тун тавбо гъабуни, гъезул цереселти мунағал чурила»- абуn.

Мунапикъзазул тавбоялье ункъго шарт1 гъабун буго: мунағазда рек1екъльун тавбо гъаби, хадуб лъик1аб г1амал гъабиялда т1ад ч1ей гъаби. Аллагъасул дин ккун вук1ин. Аллагъасе гъабулеб г1ибадатальуль щибго жо г1ахъал гъабун гут1и.

Лъбабилебги буго: гъадин тавбо гъабун хадубги, гъел мұмъинзаби руго абураб сифат гъабич1ого Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абулеб буго: «мұмъинзабигүн цадаҳ руқ1ина»- абуn, ахираталда алжаналъул бицараб бак1алдаги абулеб буго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ: «мұмъинзабазе к1удияб ажро қьела»- абуn. Гъаб кинабго жо буго Аллагъасе мунапикъзаби рокъунгут1и, гъел х1инкъизари жидер нипакъльун бугеб купру ц1акъ к1удияб зулмо бук1ин бищун.

148. Т1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ
бокъуларо г1адамаз къабих1аб жо
загъир гъабун бицизе, ва цо-цазе
квешаб дуг1а гъабизеги. Жиндие
зулмо гъабурав чияс бегъила жинца зулмо гъабурасе квешаб
дуг1а гъабизе, ва жиндие гъабураб зулму загъир гъабизе.
Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **нужер раг1и раг1улев, ва нужер**
г1амалал жинда лъалев вуго:

Залимас гъабураб зулмуги лъала Аллагъасда, жиндие зулму гъабурасул дуг1аги раг1уна, ва гъельие жаваб гъбула.

149. Нужеца лъик1аб г1амал загъирго
гъабуниги, қогидазеги мисалльун
бук1ине, гъеб г1амал бальго гъабуниги,
нуж риялдаса ц1унун рук1ине, яги
нужеца зулму гъабурав чи т1асан лъугъун таниги,- гъаб кинабго
г1амал Аллагъасда бихъула ва лъала. Х1акъльунго Аллагъ
جَلَّ جَلَلُهُ **жиндир х1ал к1олев вуго рец1ел босизе, ва амма рец1ел**
босич1ого т1аса лъугъун толев вуго.

Аллагъас мұмъинзаби гъесизаруле руго т1аса лъугъиялда, ва гъезда абулеб буго: дир х1ал к1ола киг1ан залимав чиясадасаги рец1ел босизе, ва дун къуват-гуч бергъарав вуго. Гъадин бугониги

* لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهَرُ بِالسُّوَءِ مِنَ الْقَوْلِ
 إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلَيْهَا

(١٤٨)

إِنْ تَبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوْعَنْ سُوءً
 فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا

(١٤٩)

дица т1аса лъугъун тола дир заг1ипал лагъзал. Нуж руго заг1ипал, г1ажизал г1адамал, нужеда ц1акъго рекъара буго цо-цазда т1аса лъугъизе абуң.

150. Жидеца Аллагъасдаги, جَلَّ لِهُ اللَّهُ وَرُسُلُهُ وَبِرِّيْدُونَ
гъесул аварагзабаздаги عَلَيْهِمُ الْسَّلَامُ **инкар**
 кколел г1адамал, ва жидеे бокъун
 бугел Аллагъги гъесул аварагзабиги
 рикъизаризе, цоял цояздаса бат1а
 гъаризе. Ва жидеца абулел нижеца
 цоязда иман лъола, цогидазда лъоларо
 абуң. Жидееги бокъун бугел иманаңдаги купруялдаги гъоркъосеб
 цо нух лъезе:

гъединаб нух буқ1уларо, ва гъал г1адамал къосарал, капурал руго.

151. Гъал руго х1акъыкъиял капурзаби, гъез اُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًا وَأَعْتَدْنَا
 ниж иман лъурал ругоян абуниги. Дица
 капурал г1адамазе гъель ц1акъ г1одорег1ан
 гъарулеb жужах1алъул г1азаб х1адурун
 буго.

لِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَمْهِنَا

Гъаб к1иго аят (150,151) решт1изабуна ягъудазул, ва насраниязул х1акъальуль: жидерго аварагасда иман лъун, цоги аварагзабазда инкар кколел. Гъединго жидер т1ехъалда гурони иман лъоларел, Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вит1араb мекалъ гъесда иман лъезеги ч1ух1арал, Къуръангি гъереси гъабурал.

Гъал г1адамаз ниж иман лъурал руго абиялье г1оло гъазул иман къабул гъабуларо ва гъал капурзаби руго: гъезда т1адаб буқ1ана киналго аварагзабазда, ва киналго Аллагъасул جَلَّ لِهُ اللَّهُ وَرُسُلُهُ т1ахъазда иман лъезе. Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вит1араb мекалъ гъесда нахърилъльине, ва гъесул шарғ1алда хъвадизе. Гъез гъаб х1укмуги хvezабуна, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда нахъ рильльиналдаса цогидал г1адамалги нахъч1вана. Гъаб купруялда данде жазаң буго абадияб жужах1алъул г1азаб.

152. Жидеца Аллагъасдаги ва وَالَّذِينَ إِمْتَنَوْا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا
гъесул аварагасдаги иман лъурал بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ فَأُولَئِكَ سَوْفَ
 муъминзаби, аварагзаби цо-цаздаса يُؤْتِيهِمْ أَجُورَهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا
 бат1аялъун гъарич1ого киназдаго
 иман лъурал. Гъал муъминзабазе
 Аллагъас جَلَّ لِهُ اللَّهُ وَرُسُلُهُ اخираталда жидер ажро-кири къезе буго. Гъазие
 ажро алжан буго. X1акъльунго Аллагъ جَلَّ لِهُ اللَّهُ жинца мунағыал

рахчулев, ва жив мұмминзабазда гурх1улев вуго.

153. Гъаб аят решт1изабуна ягъудияз Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абидал: «мун x1акъав авараг ватани мун нижехъе вач1а зодисан цадахъго цо нухаль решт1изабураб т1ехъги босун, Муса авараг Таврат босун вач1араб г1адин»-абун. Гъаб раг1и буқ1инч1о иман лъезе бокъун абураб, инкар кквеялул ва x1ал хъубльяльул къуваталъ абураб раг1и буқ1ана.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ягъудиязул т1абиг1ат-г1амал бицун, гъел къват1ир ч1вазарун решт1изабуна гъаб аят.

Китабияз дуда абулеб буго Мух1аммад, صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ, дуца жидеे зодисан т1ехърешт1изабе абуни. Мунгъелдашибог1ажайблъуге: x1акыльнуго Муса аварагасдаса гъез гъелдасаги к1удияб жо т1алаб гъабуна, ва абуна: «Дуца нижеда Аллагъ вихъизаве загъирго, нижер беразда»-абун. гъез гъадинааб купруялъул раг1и абидалго, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезие г1азаб гъабуна ва зодисан ц1а бач1ун, гъеб ц1аяль жал рух1ана. Хадубги Муса عَلٰيْهِ السَّلَامُ аварагасда иман лъун рук1арал г1адамаз бачие лагълы гъабуна ва гъеб алагъльун ккуна, гъезие Мусаца загъирал муг1жизаталги рихъизарун рук1адго.

Муса аварагас жив Аллагъасул расул вук1иналда т1орит1ел гъабулел: жиндири г1ансаяльул, кверальул, ралъад бикъизабияльул, ва цогидалги г1емерал муг1жизатал рихъизаруна. **цингири дун гъел г1адамаздаса т1аса лъугъина:** гъазул к1удиял мунағыл, хиянатал ругониги, Мусаца عَلٰيْهِ السَّلَامُ Аллагъасда гъаридалго, гъел г1азаб гъабич1ого тана.

Дица Муса аварагасе ц1акъ баянал x1ужаби, ва муг1жизатал къуна. Гъедин бугониги жиндири къавм гъев Муса аварагасда иман лъун, мут1иг1льун ч1олел рук1инч1о. Гъаб дур заманаяль ругел ягъудиялги гъельго руго Мух1аммад, صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ, ва киг1ан к1удияб муг1жизатгун мун вач1аниги, мун рит1ухъ гъавулел, ва дуда нахърильльунел гъеч1о. Гъаб раг1и тасдикъ гъабулеб буго гъезул г1амал бицарал гъалда хадусел аятазги.

154. Дица гъел ягъудиязда т1ад т1ур мег1ер борхана, гъез Тавраталда г1амал гъаби, ва Муса аварагасул шарғ1алда нахърильльин къабул

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَبَ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ
كِتَابًا فِي النَّاسِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكَبَرَ
مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرِنَا اللَّهَ جَهَنَّمَ فَأَخَذَنَاهُمْ
أَصْرِيعَقَهُ بِظُلْمٍ هُمْ لَا يَنْهَا بِالْعِجْلَ مِنْ
بَعْدِ مَاجَاهَتِهِمُ الْيَتَنِّتُ فَعَفَوْنَاهُ عَنْ
١٥٦ ذَلِكَ وَأَتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُّبِينًا

وَرَفَعْنَا فَهُمْ أَطْلُرَ بِمِيشَقِهِمْ وَقُنْنَ الْهُمْ
أَدْخَلْنَا إِلَيْهِمْ سُجْدَادًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا
فِي السَّبْتِ وَأَخْذَنَا مِنْهُمْ مِيشَقًا غَلِظًا
١٥٧

гъабуларого бүк1ун:

Эхеде борхун, жидеда т1ад гьет1изабун, Т1ур мег1ер бихъун, гьеб т1аде бортун жал гъалагъилин х1инкъун гурони гъез Аллагъасе сужда гъабич1о, ва гъесие х1елич1о. Гъадинан жал гъалаг гъариялда х1инкъун гурони Муса аварагасда нахърилътине, ва Тавраталда г1амал гъабизе жал мук1урлъич1о.

Цингиги гъезда дица амру гъабуна нуж Байтул-мукъадасалда жанир лъугъаян, Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ x1елун, бет1ер г1одоб къулун абуn. Гъаб амруялдаги гъез хилипли гъабуна ва, Аллагъасул амру маҳсароде гъабун мугъ цебе гъабун, роҳо-къот1ода хъуршулаго лъугъана жал шагъаралъул рагъдохъян жанире.

Цогиги гъель ягъудиязда дица амру гъабуна щаматкъояль ччуг1а ккоге абуn, гьеб ччуг1а кквеч1ого бүк1ине гъездаса ц1акъ щулияб къот1иги босана гъез гъаб къот1иги хвезабуна ва шамат къояль ччуг1а кквезе х1илла ургъана: рузман къоялъто гъинал лъун, гвендал рухъун, гъениб жаниб шамат къояль ччуг1а бач1ине х1адурлъи гъабун толаан.

**155. Жидеца киналго къот1аби
хvezариялье г1оло, Аллагъасул
муг1жизатазда инкарги кквеялье г1оло,
шибго г1ила гъеч1ого жидехе рит1арал
Аллагъасул аварагзабиги ч1ваялье
г1оло.**

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагас жал иман лъеялда ах1араф мекаль, гъез абураб раг1иялье г1ологи: «нижер рак1азда т1ад т1алъел буго, дуца бицараб жо гъениб жаниб лъугъунеб гъеч1о»- абуn. Ягъудияз абухъин гъеч1о гъезул рак1ал. Гъезда т1ад Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ купруялъул мугъру ч1ван буго, ва гъезул ц1акъ дагъал г1адамал гуро иман лъолел гъеч1о. Гъал к1удиял мунағъазе г1оло, ва хадурги рицунел к1удиял мунағъазе г1оло гъезие жужах1алъул г1азаб бүк1ине буго.

**156. Жидеца Г1иса аварагасда
инкар кквеялье г1оло, ва Марьямида
ц1акъ к1удияб бугътанги лъеялье г1оло бүк1ина ягъудазе
гучаб г1азаб. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ киналго руччабаздаса хира гъаюн ийижарай Марьямица зина гъабун гъавурав вас вуго Г1иса абуна ягъудияз.**

157. Ягъудияз абиялье г1ологи нижеца وَقَوْلِهِمْ إِنَّا نَأَتَيْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ

فِيَمَا نَفَضُّهُمْ مِّيقَاتَهُ وَكُفَّرُهُمْ بِمَا يَأْتِيَتُ اللَّهُ
وَقَاتَهُمُ الْأَنْيَاءُ بِعِيرَحَقٍ وَقَوْلِهِمْ فَوْبَنَا
عُلُفٌ بِلِطْبَعِ اللَّهِ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِ فَلَا
يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَيْلَالًا

(١٥٧)

Г1иса ч1ванила абун: «ал-Масих^{عليه السلام} 1

Г1иса ибну Марьям»-абун жинда
абулев, Аллагъасул ^{جَلَّ جَلَالُهُ} расуллъунги
жив вугев. Ягъудияз Г1иса ч1вач1о,
жидеца гьев хъаршиялдаги вукъич1о
(кверазда, x1at1азда маг1ал ч1ван).

Киниги Аллагъас жидеес Г1иса вугин

ккезе гъабун цоги чи ч1вана ягъудаз. Гъав Г1исал ^{عليه السلام}
x1акъальуль хилипльярал г1адамалги x1акъаб жоялдаса ц1акъ
рик1к1адаб даг1ба-къецальуль руго. Гъезие щибго баянаб
х1ужаги гъеч1о, жидерго рак1алда ккараб жоялда нахъ рильльун
к1алъай гуреб гъезда лъалеб жоги гъеч1о. Г1иса авараг вук1ин
льян ч1вач1о ягъудияз дов чиги: шакдарилаго, мух1канлыи
гъеч1ого ч1вана.

158. Гъез абухъе гъеч1о иш. Г1иса
авараг Аллагъас ^{جَلَّ جَلَالُهُ} ч1агого жинда

аск1ове зобалазде вачана. X1акъльунго Аллагъ жиндир къуват-
гуч бергъара, жиндир пишабазуль x1акимияв вugo.

159. Китабиязул цониги чи гъеч1о
жив хвелелда цeve Г1иса ^{عليه السلام}
аварагасда жинца иман лълевльун
гурони.

Гъезда рух1 босулем малаик t1аде щвей x1акъльяраб мехаль, ягъудияз
ва насранияз Аллагъасе ^{جَلَّ جَلَالُهُ} нуг1лти гъабизе буго Г1иса ^{عليه السلام}
Аллагъасул лагъ вugo ва Аллагъасул расул вugo абун.

Ибнужарир абулев г1алимас абуна: гъаб аятальуль маг1на гъабияльуль
г1алимзаби хилипльана. Бишун бит1араб бук1ине рекъараб маг1на
буго: «Г1иса авараг ракъалда решт1ун хадуб цониги китабияв нахъе
хут1изе гъеч1о Г1иса авараг хвелелде гъесда иман лъеч1ого» – абун.
Гъаб маг1на бит1араб бук1иналье нуг1лти гъабула Г1иса ^{عليه السلام} ракъалда
решт1ун хадуб киналго г1адамал исламияб диналда руссинарун хадуб
гурони Г1иса авараг холарин абураб маг1на бугел x1адисаз.

Къиямасеб къояль Г1иса аварагас китабиязе нуг1лти гъабизе
буго гъезул купру-ширк бицун. Ягъудиязе нуг1лти гъабизе буго
гъез Г1иса авараг гъереси гъавунин, ва гъесул эбел Марямида k1удияб
бугътанги лъунин. Насраниязе нуг1лти гъабизе буго гъез Г1иса авараг
Аллагъасул вас вugo абун, Аллагъ вugo абун ширк гъабунин абун.

Жинда Аллагъасул салам лъяв Г1иса аварагасул x1акъальуль

رَسُولُ اللَّهِ وَمَا قَاتَلُوهُ وَمَا صَبَرُوهُ وَلَكُنْ
شَيْءَةً لَهُمْ وَلَأَنَّ الَّذِينَ أَخْتَفَوْفِيهِ لَوْ شَرَكُ
فِتْنَةً مَالَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا تَبَاعَ الظَّنُّ
وَمَا قَاتَلُوهُ يَقْبَلُهُ^{١٥٧}

بِلَ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

وَإِنْ مَنْ أَهْلَ الْكِتَابَ إِلَّا يَوْمَئِنَ بِهِ قَبْلَ
مَوْتِهِ^{١٥٨} وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

насраниязул хилап буго ва цояз-цоял гъереси гъарулен, жидер иманлыъй хвезабулен г1акъидаби (рек1ел ч1еял) руго. Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидаса Абух1атимица бицана:

«Аллагъасул салам лъеяв Г1иса авараг ч1вазе абуң ягъудиял гъев жсанив вугеб рукъ сверун лъугъиндаль, Г1иса аварагас жисвун цадахъ рук1арал х1аварионазда абуна: «нужсер щив вугев дун абуң ягъудиязда рак1алда ккезабулев, гъез жисв ч1вазе, ва дир даражаялда, дунгун цадахъ вук1ине»-абун. Х1аварионазул анц1ила к1иго чи вук1ана. Гъезул бицунго г1олохъанав вахъана т1аде: «дун вуго гъев чи» – абуң. Г1иса аварагас абуна: «мун г1одов ч1а» - абуң. Хадубги Г1исаңа гъикъана щив вугев нужсер диде рельльарафтын вук1ине разияв чи: «ягъудияз жисв ч1вазе, ва ахираталда дунгун цадахъ дир даражаялда вук1ине» - абуң. Гъанжесаги довго г1олохъанчи вахъана т1аде «дун вуго гъевчи» – абуң. Лъабабизеги Г1исаңа добго суал къедал гъев г1олохъанчи т1аде вахъана. Цинги Г1иса аварагас « мун вуго гъевчи» – абуна. Рукъальул т1охильян бук1араб гордухъан Аллагъас зодиве вачун Г1иса авараг араб мехалъ ягъудиязул Г1иса авараг кквезе абуң рак1арал г1адамал рокъор лъугъана, ва дов г1олохъан чи Г1иса авараг вуго абуң рак1алда ккун, къват1ив вачун ч1вана. Хадув жидеца гъев хъарщазда вукъана: кверазда, ва х1ам1азда мағ1ал ч1ван.

Гъаб ишалдаса хадуб Г1иса аварагасда иман лъун рук1арал насраниял лъабго къокъаялда рикъана. Цо къокъаяль абуна: «нижгун цадахъ алагъ вук1ана ракъалда жиндие бокъараб г1ан мехалъ, цинги жисв зодове ана» абуң. Цоги къокъаяль абуна: нижгун цадахъ ракъалда алагъасул вас вук1ана жиндие бокъараб г1ан мехалъ, цинги Аллагъас гъев вас жинде аск1ове зодове вачана» – абуң. Гъезда ү1ар буго «нист1уриял» – абуң.

Цоги къокъаяль абуна: нижгун цадахъ Аллагъасул лагъ, ва расул вук1ана Аллагъасе бокъараб г1ан мехалъ, цинги Аллагъас гъев жиндиихъе зодове ворхана» - абуң. Гъаб къокъа буго жидеца иман лъурал, «муслимунал». Цинги гъаб к1иго къосараб къокъаяль разъ гъабун муслимунал ч1вана, гъел дагъылана, ва нахъе хут1арал маслимунал жидер иман бахчун рук1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вит1араб мехалъ гъаб къокъаяль жудер иман загъир гъабуна».

Цоги г1ажайбаб жо буго гъал насраниязул: гъезул цо къокъа буго ягъудияз Г1иса авараг г1одовег1ан гъавунин, гъев ч1ванин, ва хъарщазда вукъанин абулен. Г1иса авараг г1одана, ва рак1 къварильун вук1анин абуленги. Гъев Г1иса авараг т1ад вукъараб хъарщиялда рельльараф хъанч гъабун, гъеб хъанчие лагълыи гъабулен. Гъаб иш кинха бит1ун

букунеб, жидеца «Аллагъ» вуго, яги «Аллагъасул вас» вуго абурав Г1исал х1акъальуль! Гьев ч1вазе ягъудиязда кин к1олев, ва «Аллагъ» кин г1одилев?

Аллагъасул салам лъеяв Г1иса авараг ч1агого зодов ворхин, ва ахир заманалъ гъев ракъалда решт1ине вук1ин, гъес исламияб дин дунялалдаго т1ибит1изабизе бук1ин бицарал сах1их1ал х1адисал г1емер руго. Цо чанго х1адис нильъецаги хъвала (иншАллагы).

Жинда Аллагъ разильяяв имам Бухарияс Абугъурайратидаса х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «дир напс жинда кодоб бугев Аллагъасул үларалдашын гъедула дун: нужседе решт1изавила Марьямил вас Г1иса жинца бит1араф х1укму гъабулеевъун. Жинца хъянчги бекила, больонги ч1вала, жисзъят т1аса рехила. Цинги боц1и-мал г1емерлъун, г1адамал бечельун цониги чияс гъеб боц1и къабул гъабуларебльун бук1ина. Цох1о Аллагъасе гъабураб сужеда лъик1аб бук1ина гъеб заманаяль инсанасе кинабго дунялалдаса, ва гъельул бечельиялдасаги» - абуn.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Гъиса аварагас бекулең хъанч, ва гъес ч1валеб болъон буго г1адамаз Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ширк гъабун жидеे лагъльи гъабулел рук1арал хъанчал. Жизъят т1аса рехула абураб раг1ияльул маг1на буго: жизъят т1аде лъун щивниги чи толаро исламияб дин босун гурони. Гъеб заманаяль жинца х1укму гъабулеб жо цох1о хвалчен бук1уна; иман лъурав чи ч1аго хут1ула, иман лъеч1ев чи ч1вала.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидасан имам Ах1мадица бацараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Киналго аварагзаби эбелдахъан вацал руго: (что чиясул бат1и-бат1иял руччабаз гъарурал васал) жидер улбул бат1иял амма дин цогоял. Г1иса аварагасе вац вук1ине дун бишунго рекъарав вugo. Дидаги гъесдаги гъоркьюв авараг вук1инч1о, ва гъев дир умматалда реш1изе вugo. Нужеда гъев вихъараб мехаль лъзэе вugo: гъоркьюхъеб, берцинаб черх бугев чи вук1ана, хъах1льиги баг1арльиги жусарараб г1адаб къератъул, жинда т1аде рет1ун к1иго баг1арараб ракъул къераб рет1ел бук1ина. Жиндири бет1ералдаса лъим т1инк1улеб бугеб г1адин бук1уна бет1ер биччун гъеч1ониги... Гъеб заманаяль Аллагъас حَلَّةً كَلَّا киналго динал гъалаг гъарула исламияб дин хут1изег1ан. Гъев Г1иса аварагас дажалги ч1вала. Цинги ракъалда т1ад ц1акъ парахатаб, рах1атаб, бечедаб заман бук1уна. Гъалбац1алги варанабиги цадаҳъ рук1уна, бац1ал г1иялгун цадаҳъ рук1ина. Г1исинал лъимал борхъал расандизарулец рук1ина, жиdee гъез заралги гъабиларо»-абун.

Жинда Аллагъ разильяй Абуумамат ал-багыли абулев асх1абасдасан х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нижее хут1ба гъабуна дажалил питнаялъул бицун. Гъеб хут1баялда жаниб абуна: «*Аллагъас Адам авараг вижаралдаса хадуб ракъалда рук1арал питнабазул цонигияб бук1инч1о дажалил питнаялда рельльараф, ва гъелдасан к1удияб.*

Аллагъас щивав аварагасда лъазабулеб бук1ана гъев дажалил питнаялдаса х1инкъа абун. Дун ахирав авараг вуго, ва нуж ахираб уммат буго: щибго щакълы гъеч1о гъев дажал гъабумматалда жанисан вук1иналда. Дажал вахъуна Г1иракъалдаги Шамалдаги гъоркъоб бак1алдаса, ва жинца ц1акъ пасальаби, ва г1ассильаби гъарула. Я Аллагъасул лагъзал! Нуж иманалда ч1а, ва нужеца сабро гъабе, гъев дажал нужеда гъоркъоса вахъина. Гъес абула: дун вуго авараг, дида хадув цоги авараг гъеч1о абун, гъелдаса хадуб жинца абула дун нужсер бет1ергъан вуго абун. Нужеес Бет1ергъан Аллагъ вихууларо нужс хун алжаналда лъугъун гурони. Цо бер бецевги вук1уна гъев дажал, нужсер Бет1ергъан Аллагъ бецав гъеч1о.

Гъесул надалда хъван бук1уна «дун капурчи вуго»-абун, гъеб раз1и щивав мутьминчиясда ц1ализе лъала. Дажалил питнаялдаса буго гъевгун цадаҳъ алжсанги жусжас1ги бук1ин. Гъесул жусжас1 нужсер алжсан буго, гъесул алжсан нужеес жусжас1 буго...

Цоги дажалил питнаялдасан буго жинца цо чиясда аби: «дица дур эбел-эмэн ч1аго гъаруни, дуца дида дур бет1ергъан вуго абун иман лъелици»-абун, гъев чияс абула: «лъела» – абун. Цинги щайт1ан буч1уна гъев чиясул эбел-имсул сураталда, ва жинца абула: я дир вас гъев чи дур бет1ергъан вуго, мун гъесда нахъвилъла» абун.

Цоги гъесул питнаялдасан буго: жинца цо мутьминчи бет1ералдасан бай бихъун хъухъян к1иго бут1а гъабун г1одов реххула, ва жинда сверухъ ругел г1адамазда абула: гъав дир лагъасда балагъе нуж, дица гъав ч1аго гъавизе вуго, цингиги гъас дида инкар кквезе буго» – абун. Цинги Аллагъас гъев лагъ ч1аго гъавула, ва дажалица гъесда гъикъула: «дур бет1ергъан щив вуго» - абун. Мутьминав лагъас абула: дир Бет1ергъан Аллагъ вуго, ва мунги Аллагъасул тушман дажал вуго»-абун.

Цоги гъесул питнаялдасан буго жиндирип амројл达尔ъун зобалаз ц1ад бай, ва ц1ад къот1изе гъаби. Жинда иман лъеч1ел г1адамазул боц1имал гъалагъли, жинда иманлъуразул боц1и-мал г1емерльи. Гъав дажал т1аде хъвадич1еб, гъас питна гъабич1еб бак1 хут1иларо Макка, ва Мадина гурони»-абун.

Жинда Аллагъ разильяй Умушарикица абуна: Я расулаллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

Гъеб мекалъ г1арабиял кир рук1ине ругел?» - абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «гъеб къояль г1арабиял ү1акъ дагъ рук1ине руго. Иман лъурал г1арабиял Байтул-Мукъадасалда рук1ине руго. Жидер имамғун қадаҳъ рогъалил как базе гъел раҳъараф мекалъ Г1иса авараг решт1ине вуго гъезда т1аде»... как бап хадуб масжидалъул нуң1а разъарбого гъенир к1алт1а ч1ун даждалғи, ва лъабкъоялда анң1азар ягъудиявги ватизе вуго ярагъ, къолденалғун. Г1иса аварагасда бер ч1варабго даждал лъималда гъоркъоб ккараб ү1ан г1адин виун ине лъугъуна ва жив лъутун унаго Г1иса аварагас хвалчен къабун ч1вала. Цинги ягъудиялғи х1инкъун риҳун уна. Хадур лъугъун муъминзабаңа ягъудиял ч1вала, ва ѹибаб гамач1аль, х1айваналь, гъвет1аль, къедаңа абула: «Дида нахъа вахчун ягъудияв вуго гъав ч1вазе вач1а я муъминчи»-абун. Цо «гъаркъад» абулеб гъвет1 буго жинца «ягъудияв вуго дида нахъаян»- абулареб. Гъеб ягъудиязул гъвет1 буго. Х1адис имам ибнү Мажатица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Навас ибнү Самғ1анидаса Муслимица бицараф х1адисалъуль буго:

«гъев даждал вахъараф заманяль гъес ракъалда к1икъого къо базе буго. Цо къольғ1елг1ан халатаб бук1ина, цо къо моң1г1ан халатаб бук1ина цо къо анкъыг1ан халатаб бук1ина, үогидал къояль гъал нильер къоязда рельльун рук1ина» - абун. Асҳ1абзабаңа абуна: «Я расуллалагы! Гъеб къояль нижес цо как г1еле бугиц?» - абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «ко как г1еларо, гъоркъохъеб къоялъул къадар ч1езабила» – абун. Цинги Аллагъас Г1иса авараг вит1ила гъеб къавмалда. Димашкъальул бакъ баккул раҳъалда хъағ1аб минареталда аск1ов решт1ина Г1иса авараг малаикзабазул куркъузда квералғи лъун.

Т1адег1анав Аллагъас яъжусуж-маъжусуж абураб къавмги баҳъизабила: ү1акъ г1емераб, мұғ1рудасан ихх ҹвахулеб г1адин рач1унел г1адамал рук1ина гъел. Гъезул ҹересел цо рағъад бугеб бак1алда ҹвараф мекалъ, гъез гъекъон гъеб рағъад т1аг1ула, хадур рач1араз абула: гъаб бак1алда лъим бук1ун бугоха» – абун. Цинги ракъалда бугеб жсо гъез кванан, баракат ун бук1уна.

Г1иса аварагас, ва гъесул асҳ1абзабаңа Аллагъасда гъарун, гъеб къавм Аллагъас ҹох1о къоялда жсани һвездабун т1аг1изабула. Г1иса авараг, ва гъесул асҳ1абзаби маг1ардаса ракъалда лъугъиндал, гъезда ҹох1о рокъоб г1адаб бак1 батуларо яъжусуж- маъжусужазул маҳ1царап къаркъалаби гъеч1еб. Цингиги Г1иса аварагас Аллагъасда әңг1аж гъарун, зодисан ч1ах1иял роржунел жсал рач1ун, гъез раччун гъел къаркъалаби

кире арал лъаларого т1аг1изарула. Хадуб Аллагъас кутакаб ү1ад бан ракъ чурила, ва г1емераб, баракат бугеб ах, хур-хер бижула.

Гъедин ниг1матазуль, ва рах1аталда рук1адго Аллагъас ҷо берцинаб, тамахаб гъури бит1ун мұмъинзабазул рух1ал росула, ва ракъалда хут1ула квешаб, капураб къавм, бихын х1амул г1адин ракъалда т1ад жсал рортанхъуле, ва гъаб къавмалда т1ад къиямасеб къоги ч1ола»-абун.

160. Ягъудияз гъарурал зулмабазе г1оло
дица гъезие х1арам гъаруна церекун
х1алал гъарун рук1арал т1аг1амал,
гъунинал ниг1матал. Гъез Аллагъасул
диналдаса г1емерал г1адамал
нахъч1аялье г1ологи.

Гъаб сипат гъезие цебегосеб заманаялдаса бугеб буго. Гъез аварагзабиги ч1вана, Г1иса ﷺ аварагасдаги тушманлы гъабуна, Мух1аммад ﷺ аварагасда иман лъялдасаги ягъудияз г1емер г1адамал нахъе ч1вана.

161. Гъез риба босиялье г1ологи, гъеб
риба гъабугеян лъазабун бук1ун хадубги.
Жидеца г1адамазул боц1и х1арамаб,
бат1улаб нухалда кванаялье г1ологи.

Х1акимзабаца рищват босун, гъеб рищват босизе ва къезе гъоркъохъанлы гъабун.

Дару-сабаб гъабула абун, женаз ккурав чи, сих1ро гъабурав чи сах гъавула абун г1адамал гүккун, жудер щибго гъунарги гъеч1ого г1адамазул боц1и босулен г1адамалги гъаб аятальул х1инкъи къеялда гъорлье ккола.

Дица гъел ягъудиязул капурал г1адамазе ц1акъ жинца унтизе
гъабулеб г1азаб х1адурун буго: гъебги абадияб жужах1 буго.

162. Кинниги гъел ягъудиязул
жидеда г1елму бич1ч1арал дагъалго
г1адамаз, ва Аллагъасда иман лъурал
мұмъинзабазги, иман лъола дуда
решт1изабураб Къуръаналда, ва гъелда
церехун Аллагъас решт1изарурал
т1ахъазда. Жидеца х1укъукъал т1убан
как балел мұмъинзаби, жидер боц1удаса
закатги къолел, ва Аллагъасдаги, ахир къиямасеб къоялдаги
иманги лъолел, гъал руго Аллагъас جَلَّ جَلَّ разиял г1адамл. Дица

فِي طُلُمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمَ مَنْ أَعْيَهُمْ
طَبَّبَتْ أَحْلَتْ لَهُمْ وَبَصَدَهُمْ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ كَثِيرٌ ۝

وَأَخْذِهِمُ الْيَوْمَ وَقَدْ نَهَا عَنْهُ وَأَكْلَاهُمْ
أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَطْلَى وَأَعْتَدْنَا لِلْكُفَّارِ
مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝

لِكُنَ الْرَّسُحُونَ فِي الْعُلَمَاءِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ
يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكُمْ وَمَا آتَنَا لَمْ يَكُنْ
وَالْمُقْرِئِينَ أَصْلَوَةً وَالْمُؤْنَونَ الرَّكْوَةَ
وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ وَالآخِرِ وَلَمْ يَكُنْ
سُوتِيَّهُ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

гъезие ахираталда ц1акъ к1удияб ажро къела. Алжанал къела.

163. Х1акъльунго дица дуда вах1ю гъабуна Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ умматалда щвезабулеб дин. Дица **Нух1 аварагасда вах1ю гъабураб г1адин,** гъесда хадуб цоги аварагзабаздаги **вах1ю гъабураб г1адин.** Гъединго дица **вах1ю гъабуна Ибрагым аварагасда,** Исмаг1илида, Исх1акъида, ва

Яг1къубида, ва гъев Яг1къубил лъималазул лъималаздаса ругел аварагзабаздаги. Г1иса аварагасдаги вах1ю гъабуна, Аюбида, Юнусида Гъарунида, Сулейманидаги вах1ю гъабуна. ва Давуд аварагасухъе дица Забурги къуна.

Къурт1убияс абуна: «Давудихъе عَنْ يَحْيَى اكْلَمَ нусиялда к1икъоялда анц1го сурат къуна. Гъел киналго ваг1за насиҳ1атал рук1ана, шарғ1иял х1укмаби рук1инч1о»- абуn.

Хириял аварагзаби рехсолаго Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ Mух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасул бишун цебе бицана, жиндир аварагльун вит1и ахиралда бугониги, гъев Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ киназдасаго хирияв вук1иналда ишара гъабун. Хадуб Нух1 аварагасул бицана, гъев т1оцевесев расул вугельул, ва Адам аварагасда хадусеб къавмальул эменги вугельул (т1упан т1ун хадуб бугеб къавмальул). Цинги Ибрагым аварагасул бицана гъев умматальул лъабабилев эмен вугельул, ва киналго хадусел аварагзабиги гъесул наслоялдаса ругельул.

164. Аллагъас جَلَّ جَلَّ дуда жидер къисса бицарал аварагзаби рит1ана гъезул умматазда, ва къавмазда, ва дуда жидер къисса бицинч1ел, дуда лъаларел аварагзабиги рит1ана. Ва Аллагъас

Муса عَنْ يَحْيَى اكْلَمَ аварагасда каламги гъабуна к1альаял达尔ъун:

Мусада жиб раг1улеб, ва бич1ч1улеб калам гъабуна. Гъедин бугельул Муса аварагасда Калимуллагъ абула: жинда Аллагъ к1альярав абураб маг1на буго гъеб раг1иялъул.

Ибнухат1ибица жиндир тафсиралда абуна. Т1адег1анав Аллагъ Муса аварагасда к1альана нильъеда кин абуn бицине лъалареб, ва жиндие сифат гъабизе лъалареб к1альаяль. Нильъеда рекъараб гъеч1о гъельул х1акъикъят ц1ехезе. Аллагъ Мусада к1альана, ва Мусада к1альай раг1ана»-абун.

* إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وُجُوهٍ

وَالنِّسَاءَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ إِبْرَاهِيمَ

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

وَالْأَسْبَاطَ وَعِيسَى وَأَبْرَوْبَ وَيُوسُفَ

وَهَرُونَ وَسُلَيْمَانَ وَأَتَيْنَا دَوْدَرَبُورَا

١٦٨

وَرَسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلٍ

وَرَسُلًا لَمْ نَقْصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَمَ اللَّهُ

مُؤْسَيٌ تَكْلِيمًا

Масала инсанасе роххел щола, лазат щола, амма гьеб раг1абаздалъун бицизе лъалеб буқ1уларо. Гъадин иман лъун, божун, кин, щиб абуn ц1ехеч1ого тезе рекъола гъаб масъала, ва гъалда рельльярал масъалабиги.

165. Аварагзабильун рит1ана гъал цере ц1арал рексаралги, ва рексеч1елги، رُسُلًا مُّبَيِّنِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونُ
لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ
عَزِيزًا حَكِيمًا (٢٥)

жидеца иман лъурал г1адамазда
алжанал达尔ъун рохел бицунеллъун, ва
иман лъезе ч1ух1арал, ширк гъабурал

г1адамазе жужах1альул г1азабал达尔ъун х1инкъи къолеллъунги.
Къиямасеб къояль t1аде рахъизарун х1исаб-мизан гъабизе ццере
ч1езарураб мехаль г1адамазе рес гъеч1ого буқ1ине, гъал аварагзаби
жидехъ **рач1ун** хадуб Аллагъясда аск1об жидеца г1узро бачине:
«нижехъ авараг вит1ун вук1аравани нижека иман лъезе буқ1анаян»—
абун. Гъединго капураб къавмалдаги абизе: «Дица нужехъе аварагзабиги
рит1ана, t1ахъалги решт1изаруна» – абуn, ва гъезие г1азаб гъабиги
х1акъльизе.

Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндир мулкальуль гуч бергъарав
вugo, ва жиндир пишабазуль х1акимияв, г1акъилав вugo.

166. Дуда инкар ккурал г1адамаз дур لَكُنَ اللَّهُ يَتَعَظَّمُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ أَنَّكُمْ بِعَلْمٍ
авараглъи рит1ухъ гъабич1огоян وَالْمَلَائِكَةُ يُشَهِّدُونَ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ

абун дуе къварильи ккоге Мух1аммад شَهِيدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Аллагъ вugo жинца нуг1льи
гъабулев дуда решт1изабураб Къуръан
х1акъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ калам буқ1иналье. Гъеб Къуръан

Аллагъас жиндаго хасаб г1илмуял达尔ъун решт1изабуна:
дуе муг1жизатльун, жинда рельльяраб инсанасда гъабизе
к1оларебльун.

Гъединго малаикзабиги руго жидеца нуг1льи гъабулел мун
Аллагъасул расул вук1иналда, ва духъе Къуръан решт1изабиялда.

Цох1о Аллагъги جَلَّ جَلَلُهُ г1ун вugo дуе жинца нуг1льи гъабулевлъун.

167. Х1акъльунго Аллагъясда, ва إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلٍ

гъесул аварагасда инкар ккурал اللَّهُ أَقَدَّ ضَلَالًا لِّأَعْيَادًا (٢٧)

г1адамал, цинги иман лъялдаса
цогидал г1адамалги нахъч1варал,

гъал капурзаби ц1акъ рик1к1адаб къосинал达尔ъун къосарал
г1адамал руго:

Гъез инкар ккун бугельул, ва цогидалги къосизарун ругельул, гъаб

ц1акъ к1удияб Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ لَهُ كُنْ أَكْبَرُ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

168. X1акъльунго жидеца Аллагъасда إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَهُمْ كُنُتْ أَكْبَرُ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ لِمَنْ هُمْ بِهِ يَتَّهِمُونَ وَلَا يَهْدِي نَفْسًا طَرِيقًا

инкар ккурал, цинги жидеца зулмуги
гъабурал г1адамал:

мунағыл гъарун, авараг рит1ухъ гъавич1ого,
г1адамаздаса x1акъаб жо бахчун. Аллагъас гъал г1адамазул мунағыл
чуруларо, ва гъел бит1араф нұхдаги т1орит1уларо.

169. Аллагъас гъел капурал г1адамал إِلَّا طَرِيقَ حَمَّلَهُ خَالِدِيهِ فِيهَا أَبَدًا
жужах1альгул нұхда гурони т1орит1уларо. وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

Даймғо гъенир жанир рук1инельун
льугъизарула жужах1алда. Гъаб ишги
T1адег1анав Аллагъасе ц1акъ бигъаяб жо буго.

170. Я гъал г1адамал! X1акъльунго يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحُقْقِيْمِ
Нужехъе Аллагъасул расул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّمَا خَيْرَ الْكُوْنِ وَإِنَّ
вач1ун вуго x1акъаб динги босун,
нужер Бет1ергъанасул раҳъяльын бугеб
гъеб дин. Нужеца гъев расуласда иман
лье, гъеб нуже лъик1аб бук1ине буго.
Нужеца иман лъеч1ого инкар ккуни,
x1акъльунго T1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ لَهُ كُنْ أَكْبَرُ
буго зобал ракъазул, ва
гъениб жаниб бугеб кинабго жояльул ханлыи.

Нужер инкараль Аллагъасе щиғбо зарал гъабуларо.
T1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ لَهُ كُنْ أَكْبَرُ жинда кинабго жо лъалев, кинабго x1укму
г1акъилго, жинда жаниб x1икмат бугеб x1алалъ тъабулев вуго. Лъик1льи
гъабуразул ажро г1адада хвезабуларев вуго, квешшльи гъабуразе жазаъ
тъабиги нахъ баҳъун толев вуго гъез тавбо гъабизе бокъун ва гъеда гурх1ун.

171. Я гъал китабиял! Нужеца динальуль یَأَهْلُ الْكِتَابِ لَا تَنْقُلُوا فِي دِينِكُمْ
г1орхъольын борч1араф жо гъабуге. وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ إِنَّمَا
Я гъудияз Г1исал عَلَيْهِ السَّلَامُ x1акъальуль зинадул лъимер буге абураб г1адин
насранияз Г1иса Аллагъасул вас вуго
абураб г1адин. **Ва** нужеца Аллагъасул
x1акъальульги бит1араф жо гурого
абуге: хъизан-лъимал руго абуге,
г1ахъалчи вуго абуге. Жив цоғояв,
T1адег1анав къадро гуч бергъарав Аллагъас
вую абе. X1акъльунго Марьямил
вас Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасул расул
вуго, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ لَهُ كُنْ أَكْبَرُ малаикзабазул

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحُقْقِيْمِ
رَبِّكُمْ فَإِنَّمَا خَيْرَ الْكُوْنِ وَإِنَّ
تَكُفُرُو إِنَّمَا مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

маң1алдаљун Марьямида бицараб рохелги вugo гъев Г1иса: гъез абуn буқ1ана: дуе рохел бицунеб буго Аллагъас цох1о жиндир «кун» абураб каламалдаљун дуца авараг гъавизе вugo абуn.

Аллагъас Жабраил малаик виччан Марьямил чорхолье баччараб, пураб рух1ги вugo гъев Г1иса. Цоги мағ1на гъабуна: Аллагъасул къуват, ва рах1мат буго гъев Г1иса عليه السلام авараг жинда нахърильъарал г1адамазе. Цоги мағ1на гъабуна: Аллагъас рух1 лъурав вugo Г1иса авараг. Насранияз абухъе Аллагъ гъеч1о, Аллагъасул васги гъеч1о.

Гъаб иш гъадин бугельүүл: нужеца иман лъе Аллагъасдаги гъесул аварагзабаздаги. Нужеца абуге Аллагъ جل جلاله лъабго вugo абуn. Насраниязул цо къокъаяль абула: Аллагъыги, Г1исаги, Марьямги цадаҳъо Аллагъ вugo абуn. Цоги къокъаяль абула: эменги васги рух1ги цадаҳъ бугеб жо буго Аллагъ абуn. **Нуж Гъаб гъереси бициналдаса руса гъеб нужеे лъик1 буқ1ина.**

Х1акъльунго Аллагъ جل جلاله жив цогояв, цоги Аллагъ гъеч1ев вugo: гъесие г1ахъалчиги гъеч1о, лъимерги гъеч1о. Жив вац1адав вugo Аллагъ жиндие лъимер буқ1иналдаса. Аллагъасул мулк буго кинабго зобал- ракъазда жаниб бугеб махлукъат. Т1адег1анав Аллагъ جل جلاله г1урав вugo гъаб кинабго махлукъальул тадбир гъабизе. Гъесие щивго кумек чи, г1акъло чи, къуват, къадро бугев чи къвариг1унаро. Аллагъ щибго жоялда х1ажатав гъеч1о, кинабго жо Аллагъасда جل جلاله х1ажатаб буго.

172. Г1иса авараг ч1ух1арап гъеч1о, ва Аллагъасул лагъльун вук1ине бокъуларев гъеч1о. Гъединго Аллагъас жинда г1агар гъарурал малаикзабиги ч1ух1уларо Аллагъасул лагъзалльун рук1ине.

Нужеца алагъльун ккун жидеे лагъльи гъабулел Г1иса авараг, ва малаикзаби Аллагъасул лагъзалльун рук1ине ч1ух1ич1еб мехаль нуж кинха ч1ух1улел Аллагъасда мут1иг1льизе, ва гъесул аварагасда нахърильъине?

Ва щивчи вук1аниги гъав Аллагъасе جل جلاله г1ибадат гъабизе ч1ух1арап, ва живго жиндие ц1акъ к1удиявлъун вихъун г1амал к1одолъара, Аллагъас гъель киналго къиямасеб къояль т1аде рахъизаризе руго х1исаб-мизан гъабизе. Цинги гъезда лъазе буго кинаб г1азаб жидеे буқ1унебльи.

173. Амма жидеца Аллагъасда, ва гъесул аварагзабазда иман лъун

لَنْ يَسْتَكِفَ الْمُسِيْحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا
لِّلَّهِ وَلَا الْمَلَكِ كَمَا الْمُقْرَبُونَ وَمَنْ
يَسْتَكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكِفْ
فَسَيِّئَ حَسْرَتُهُ إِلَيْهِ جَمِيعًا



فَأَكَمَ اللَّذِيْنَ إِذَا مُؤْمِنُوْا وَعَجَلُوا الْأَصْلَحَاتِ

т1аг1ат-г1ибадат бац1ад гъабун
 лъик1аб г1амалалда хъвадарал
 г1адамазе Аллагъас ажро
 т1убазабула, ва жегиги
 ц1ик1к1изабула жиндир ц1обалдалъун,
 ва сахаватльиялдалъун. Ва амма жал
 ч1ух1арал, жудеца г1амал к1одолы
 гъабурал, ва Аллагъасда инкар ккун
 ч1арал г1адамазе Аллагъас ц1акъ гучаб жинца унтизабулеб
 г1азаб гъабула, ва гъезие щивго вук1уларо жинца гъеб г1азаб
 т1аса босулев, нахъч1валев, Аллагъасда حَلَّ كُلَّا цeve шапаг1ат
 гъабизе вахъульев чи.

Ибнухат1ибица абуна: «Гъездаса г1азаб нахъч1вазе к1олев валиги вук1унаро, гъель г1азабалдаса ц1унизе к1олев нассирги вук1уларо»-абун.

174. Я гъал г1адамал! Нужехъе
 Бет1ергъан Аллагъасул рахъальтан
 х1акъаб х1ужа бач1ун буго:
 гъев Аллагъасул свалат салам лъяев

Мух1аммад авараг вуго Аллагъас حَلَّ كُلَّا жиндие муг1жизатал күн гуч гъавурав. Ва нужеда дица баянаб нур решт1изабуна: гъебги Къуръан буго, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасе бишун к1удияб муг1жизатльун бугеб, ва нужее х1акъабги бат1улабги жо жинца бат1а гъабулеб гвангъараб чирахъльунги бугеб.

175. Амма жидеца Аллагъасда
 иманги лъун, гъаб Къуръанги жидее
 т1орит1елльун ккун хъвадарал
 г1адамал, Аллагъас ахираталда гъал
 г1адамал жиндир рах1матальуль ва
 сахавальтияльуль лъугъизарула: даймго жанир рук1унеб
 ниг1матазул, ва рах1ат, лазатазул рукъльун бугеб алжаналъур
 лъугъизарула.

Дунялалъул рокъор иман-исламалда т1орит1ун, т1аг1ат-г1ибадат гъабизе тавфикъ гъабун, ахираталда алжаналда унеб бит1араф нухдаги т1орит1ила.

176. Дудаса х1укму бицин т1алаб
 гъабулеб буго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
 хварав чиясул эбел-именги, лъималги

فَيُوْقِيْهُمْ أَجُورُهُمْ وَبَزِيْدُهُمْ مِنْ
 فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَكْفَرُوا
 وَاسْتَكْبَرُوا فَيَعْدِبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا
 وَلَا يَمْدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيَّا
 وَلَا نَصِيرُهُمْ

يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَنٌ مِنْ رَبِّكُمْ
 وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ فُرْقَانًا

(١٧)

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَأَعْصَمُوا بِهِ
 فَسَيُدْخَلُهُمْ فِي رَحْمَةِ مَنْهُ وَظَلَّلَ
 وَيَهْدِيهِمْ إِلَيْهِ صَرَاطًا مُسْتَقِيمًا

(١٨)

يَسْتَقْنُوتُكَ قُلْ اللَّهُ يُفْتَنُكُ فِي الْكَلَّةِ
 إِنْ أَمْرُهُ أَهْلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أَخْتٌ

нахъе гъеч1они, гъесул ирс лъица босулеб абуn. Дуца абе Мух1аммад ﷺ, нужее x1укму Аллагъас бицизе буго абуn. Гъеб x1укмуги: по чи хвани ва гъесул лъимерги гъеч1они, гъесул яц йигони, жинца нахъе тараб малальул башдаб гъей яцгалъе къела. Вацас яцалъул кинабго ирсги босула гъей яцалъул лъимерг гъеч1они. Хварав чиясул к1иго яц ятани, гъей к1иго яцалъе вацас нахъе тараб малальул лъабго бут1а гъабун к1иго бут1а къола. Хварасул вацалги яцалги ругони, гъезие жиндир боц1и-мал бикъула бихъиназе к1иго бут1а, руччабазе цо бут1а къун.

Аллагъас нужее гъаб x1укму баян гъабулеб буго ва цогидал киналго шарғ1иял ах1камалги Аллагъас ﷺ баян гъарула, нуж къосич1ого рук1ине ирс бикъулеb мехаль, ва цогидаб г1амал гъабулеб мехаль. X1акъльунго Аллагъ ﷺ жинда кинабго жо лъалев вуго. Жиндир лагъзадерие маслах1ат бугеб x1укму гъабулев вуго, ва жиде дунял ахираталда мунпаг1ат бугеб жо гъабиялда г1адамал т1орит1улев вуго.

Аллагъас ﷺ нильги x1акъаб нухда т1орит1араздасан гъареги.

Амин!

Т1адег1анав Аллагъасул тавфиксъалдалъун «сурату Ниссаалъул»

тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго реццги Т1адег1анав Аллагъасе ﷺ буго.

فَلَهَا نَصْفٌ مَاتِرَكَ وَهُوَ يُرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ
لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا شَتَّيْنَ فَأَهْمَاهَا النُّشَانُ
مَهَاتِرَكَ وَإِنْ كَانُوا إِلَيْهِ رِجَالًا وَنِسَاءً
فَلِلَّذَّكَرِ مِثْلُ حَظِ الْأُنْثَيْنِ وَيَسِّرْنَ اللَّهُ لَهُمْ
أَنْ تَضَأُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ



5. Суратул Маидат



Мадинаялда реңтізабураб, жинда жсаниб нусиялда къого аят бугеб.

Гъаб суратги, үогидал Мадинаялда реңтізарураал суратазда рельлъун, жиб халатаб ва жинда жсанир шарғиял х1укмаби рицараб сурат буго. Гъединго китабияб ағылуялъул къисаби ва жиседа рекел ү1ейи гъабизе ккөлел Аллагъ үо гъавиялъул г1акъидаби рицуунеб буго. Гъаб сурат ахиралда реңт1арааб ва жинда жсаниб үониги насхо (х1укму хвездабураб аят) гъеч1еб бугилан абуна Абумайсаратица.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг X1удайбиятальул сулх1 гъабун т1ад вұссараб мекалъ (гъижрайлъул анкъабилеб сон) реңт1изабураб сурат буго гъаб абуна Мух1аммад1али Сабунияс. Гъеб заман бук1ана исламияб пачалихъ г1уц1улеб ва гъеб г1уц1иялье х1акъаб, илагияб нух къвариг1арааб, жиб үұлаго ү1олеб х1алатъ ва даимго бук1унеб х1алатъги г1уц1и1изе.

Гъаб хирияб сураталь жисдер бищен гъабуран ах1камаздаса руго: үоцазе къот1и гъабиялъул ва Аллагъасдаги лагъасдаги гъоркъоб къот1и гъабиялъул. Чан гъабиялъул ва х1айванал хъвеялъул. X1аж бухыналъул, китабиял руччаби рачиналъул, муртадльиялъул, какие чури ва таямун гъабиялъул, ү1огъ гъабуран, гъачагълыни ва пасалын гъабуран г1адамазе бугеб х1укму ва х1ад.

T1убанго мектулеб жо ва гъоркъоб жо лъун х1алел х1аял х1арам гъари, гъа гъедун хадуб гъа хвездабураз бақъулеб капарал, Макка х1арамалда чан ү1ваялъул х1укму, сапаралда вук1ун хвел т1аде үцвараб мекалъ васият гъаби. Яғыудияз жисдер алагъазабазе х1айванал назру гъари, Аллагъасул گәләж шарғ1алдалъун х1укму гъабуларел г1адамазе бугеб х1укму ва үогидал сураталда жсанир.

Гъал шарғ1иял х1укмабигүн үадах ваг1за-насих1ат гъабун үо үо къисабиги рицуун руго Аллагъас گәләж. Хасго к1вар бугеб къиса буго яғыудиязул ү1акъого къосараб, т1урараб къавмалъ Муса عَلِيُّهُ الْكَلَمُ үа аварагасда: «Мун ва дур Аллагъ а түщабигүн разъизе»-абураб г1ужжи, хадуб гъезде бач1арааб къварильги бицараб. Хадуб Адамил к1иго васасул къиса буго: Къабилица жиндирип вац Гъабил ү1ован ракъалда т1ад т1оцебе би г1одоб т1ей, үибго г1айибго гъеч1ого, лъик1льги квешш1иги кин үоцалъ къацандулебали нильльее баян гъабулеб.

Аллагъасул салам лъеяв Глиса аварагасе зодисан квен реңт1инальул къиса, гъаб сураталда «маидат» абуң ұ1ар лъеялье сабабльун жиб бугеб. Яғыудиял ва насраниял қ1иялго мекъаб иғ1тиқъаталда рук1иналда қадаҳъ гъел қоцаль къацаңдияльул ва гъезул қ1удиял мунағазул биңунеб къисаги. Кин гъез Инжил, Таврат хисизабураб, Аллагъасулгун جَلَّ جَلَّ ғъабураб қъот1и хвездаби ва Мухаммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ аварагасул сипатал рахчун, гъесда инкар ккун, гъесда нахърильъине ғ1адамалги гъукъун жсал хъвадиги биңарағ. Сураталъул ахиралда Глиса عَنْ يَدِكَّةَ الْكَلَمِ авараг къиямасеб қъоялъ Аллагъасда цеве ғ1езавун, гъесулгун буқ1унеб сувал-жасавабги биңун буго; Аллагъасул جَلَّ جَلَّ түшәбаби ғ1одорег1ан гъарулең ва мұмынзабаз жиндаса ваг1азы босулең.

Гъаб сураталъул хиралъи биңун жинда Аллагъ разильаяв Г1абдуллағ ғылыми ибнү Г1ассидаса ҳ1адис биңана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъаб сурат реңт1изабуна гъев рек1унеб жоялда (вараниялда) рек1ун вук1адго. Жинда гъаб сураталъул бак1лын баччизе қ1век1ого, авараг صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ жисив ғ1ад рек1ун вук1арағ ҳ1айваналдаса ғ1одове реңт1ана»- абын.

**Жив ғурх1улев, ғурх1ел ғ1амав
Аллагъасул ғ1аралдаңалъун.**

1. Я гъал иман лъурал ғ1адамал!
Нужеца гъарурал қъот1аби
т1уразаре.

Қъот1и гъаби абула қ1иғо чияс, я ғ1емерал ғ1адамаз гъел қоцазда рекъарал шурут1аздалъун цо щиб бугониги жо т1аде босиялда. Къот1и Аллагъасдаги лагъзадеридаги гъоркъобги буқ1уна.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнү Г1аббасица абуна: Аллагъасулгун جَلَّ جَلَّ рүгел қъот1аби руго хирияб Къуръаналда жаниб бугеб кинабго шариг1ат: ҳ1алалаб жо ҳ1алал гъаби, ҳ1арамаб жо ҳ1арам гъаби, паризаял жал (как, қ1ал, закат, ҳ1аж, жигъад, хварав чи вукъи ва цогидалғи) т1убай. Аллагъас гъабе абуң амру гъабураб жо гъаби, Аллагъас те абуң нагъю гъабураб жо тей. Г1адамазулгун гъарулең қъот1абиги шарғ1алда рекъон гъаризе т1адаб буго, гъедин гъабич1еб қъот1и биххизабизе ккода ва т1убазабизе кколаро.

Ибнү Хат1ибица абуна: «Къот1и абула қ1иғоязды, яги ғ1емеразда гъоркъоб ккараб, гъел жинда рекъарал ҳ1укмуялда, гъеб ҳ1укму хъван бугониги хъвач1ого бугониги. Ригъин гъабиги қъот1и буго. Гъеб

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهُ الَّذِينَ آتُوكُمْ مِّا أَعْطَيْنَا فَلَا تُؤْفِرُوا لَنَا مِمَّا أَعْطَدْنَا إِلَيْكُمْ إِنَّمَا يُنَاهِي عَنِ الْكُفُورِ مَنْ حَلَّ
بِهِمْ مِّنْ أَلَّا يَعْمَلُ إِلَّا مَا يُنْهَى عَنِ الْكُفُورِ إِنَّمَا يُنَهِّي
أَصْبَرِدَ وَأَنْتَ هُنْ سُرُومٌ إِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا يَرِيدُ

т1убазабиги цоцаздехун берцинаб гъудул-гъалмагъльи гъаби буго, цоцазе зарал бугеб жо гъабунгут1и буго. Даран гъабиги къот1и буго. Гъеб т1убазабиги цояз цоял гуккунгут1и буго ва берцинаб г1амал гъабун к1иязулго мурад т1убай буго.

Къот1и гъаби, кинаб бугониги, щиб жоялдалъун бугониги, жиб т1убазе вараг1алде баҳыне кколеб жо буго. Гъаб къот1и гъабиялъул ва т1убазабиялъул баҳ1с бук1ине буго Суратул Анфалальъул (72) аяталдаги.

Нужеे х1алал гъабун буго киналго рукъалъул х1айваназул гъан кваназе.(варанаби, ч1ег1ер боц1и, г1иял, ц1ани). Гъединго г1алхул х1айваназул гъан кваназеги, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ х1арамаб буго абуң нужеда лъазабун аят решт1араб жо хут1изег1ан. Ва нужеца х1еж ва г1умра бухъун бугеб мехаль чан гъабиги х1алал гъабизе бегъуларо. Гъеб мехаль чан гъаби х1арамаб буго Макка х1арамалда бугониги цогидаб бак1алда бугониги. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ жиндие бокъараб х1укму гъабулов вуго.

2. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца Аллагъас х1арам гъабурал жал х1алал гъаруге.

Шарғ1альул г1орхъаби хвезе гъаруге.
Х1еж ва г1умра бухъараб мехаль
х1арамльулел жалги х1алал гъаруге.
Жиндиль рагъ х1арам гъабураб
моц1альул х1урматги хвезабуге. Гъеб
 моц1аль рагъ гъабуге. **Маккаялда**
садакъаялье унеб боц1иги,

Каг1барукъалье сайгъатльун
бит1улеб, нужеे х1алал гъабуге, гъеб

г1адада хвезабуге, гъелье зарал гъабуге. **Гъединго зарал гъабуге**
х1еж гъабизе абуң Каг1ба جَلَّ جَلَلُهُ **рукъалде унел г1адамазеги,** гъел
 нухдасан нахъч1ваге, гъезие гъара гъабуге. Гъел руго **Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ
 разилъи т1алаб гъабун къват1ире рахъарал г1адамал, жидее
Аллагъасул ц1об-рах1мат щвеялда хъулги бугел. **Х1еж т1убан**
хадуб, х1еж бичараб мехаль нужеца чан гъабе.

Нужеे Каг1ба рукъалде ва Масжидул х1арамалде щвезе риччач1ого
 нужеे къварилъи гъабулел рук1арал г1адамазда ццин баҳуң,
 гъезие зарал гъабизеги ургъуге нуже. Гъаб раг1и абуна мушриказ
 Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ва асх1абзаби нахъч1ван
 рук1иналь гъижраялъул анкъабилеб сональ Маккаялде риччач1ого.

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَلِّوْ أَشْعَرَرَ اللَّهِ
 وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَمَدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا
 وَلَا إِعْظَمُ الْبَيْتِ الْحَمَامَ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ
 وَرَضُوْنَا وَإِذَا حَلَّتُمُ الْأَحَدَةَ قَاصِدَوْنَا وَلَا يَبْرِئُنَا
 شَيْئًا فَوْمَانَ صَدُّوْكُعُعَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
 أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوْنُ أَعْلَى الْبَرِّ وَالنَّقْوَى
 وَلَا تَعْلَوْنَ عَلَى الْإِثْمِ وَالْمَدْوَنِ وَلَا تَفْرُوْنَ
 اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Гъаб нахъч1вай сабабльун нужеца хадусеб мехаль Маккаяльул ағылуюлъе зарал гъабуге абураб маг1на буго гъаб раг1ияльул.

Ва нужеца лъйк1льи гъабизе **ва Аллагъас** г1ибадат гъабизе ўоазе квербакъе **ва** кумек гъабе. Нужеца мунағыал гъаризе **ва** ўоазда зулму **ва** түшманлъи гъабизе квербакъуғе. Гъединал г1адамалгун цадаҳъ лъутъунгे, гъелги квештъялдаса нахъч1вае, нужер x1ал к1олеб бугони. **Нуж Аллагъас** саса **х1инкъя** **ва** кидаго Аллагъ разилли т1алаб гъабун, гъесул үчин бахъиналдаса **х1инкъун** хъваде. **Х1акъылунго Аллагъ** **ж1игълал** жинда инкар ккурал **ва** жиндири амруялда г1ассильарал г1адамазе **ц1акъ** гучаб **г1акъуба-** г1азаб гъабулов вуго.

3. Нужеекваназе х1арам гъабун
буго жибго хвараб жо (капурго
 хвараб, унтун хвараб) **ва** биги
х1арам гъабун буго, больонил гъанги
х1арам гъабун буго. Аллагъасул
ж1игълал ц1ар рехсеч1ого, хъанчалъул,
 ханасул ц1ар рехсон **хъураб** жоги
х1арам гъабун буго. Гъединго **х1арам**
гъабун буго гъанкъун хвараб, къабун,
 бухун хвезабураб, борхальудаса
 бортун, гебегун хвараб, цояб **х1айван**
 цогидалда багъун хвезабураб. Г1алхул
х1айваназ т1асса гъан кванараб, гъез
 хвезабураб жоги **х1арам гъабун** буго.

Гъал рехсарап **х1айванал** жидеда ругъун щун, жал унтизе гъарун рук1ун хадуб нужеца шарг1алда рекъон хъуни, цинги нужеек гъезул **гъан** кваназе **х1алалльула**. Хъанчазда, заназда т1ад лъун, гъезда аск1оре рачун гъел хъанчал **ва** занал к1одо гъарун **хъурал** жалги **х1арам** гъаруна **нужеек**. Жагъилал г1арабиазул г1адат бук1ана каг1ба рукъалда сверухъ занал раҳъун ч1езарун, гъезда аск1ор гъел к1одо гъарун **х1айванал** хъолеб **ва** гъеб гъан заназда т1ад т1ибит1улеб. Гъадинаб ах1макъаб **ва** ширк жиндиль бугеб жо гъабиялдаса нахъч1ван абуна Аллагъас **ж1игълал** гъаб раг1и.

Нужеца ч1ораздалъун пал **т1амизеги х1арам гъабуна Аллагъас** **ж1игълал**. Гъеб жо пискъу **ва** куфру буго. Нуж балъгояб жо лъаялде раккулел ругельул, гъеб балъгояб жо лъай Аллагъас жиндие хасс гъабураб сипат буго.

Г1арабиазул г1адат бук1ана цо к1вар бугеб амру гъабизе бокъараб

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْمَحْنَمُ وَلَحْمُ الْخَنْبَرِ وَقَاتِلَهُ
 لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْفُوذَةُ وَالْمُنْتَدِيَةُ
 وَالْنَّطِيحَةُ وَمَا كَلَّ الْأَسْعَبُ إِلَّا مَادَكَيْتُمْ
 وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْقِيمُوا بِالْأَزْلَامِ
 ذَلِكُ فَسْقٌ الْيَوْمَ يَبْيَسُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
 دِيَنِكُمْ فَلَا تَخْشُوْهُمْ وَلَا خَشُونَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ
 لِكُلِّ دِينٍ كُلَّهُ وَأَتَمَّتُ عَلَيْكُمْ بِعَمَّقِي وَرَضِيَتُ
 لِكُلِّ إِلَّا سَلَمَ دِينَكُمْ فَإِنَّمَا أَنْظَرَ فِي مَحْمَصَةٍ
 عَيْرَ مُتَجَاهِفٍ لَا تَمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ

мехаль лъабго ч1орги босун цоялда хъвалаан: «Дида дир Бет1ергъанас гъабе абуна»- абун. Цогидалда хъвалаан: «Дида дир Бет1ергъанас гъабуге абуна»- абун. Лъабабилелда хъвалаан: «Гъапулаб»- абун. Цинги гъель ч1оралги цо t1ag1елальър лъун, гъенисан цояб къват1ибе бахъулаан. «Гъабе»- абураб ч1ор бач1ани, жиде гъабизе бокъун буқ1араф иш гъабулаан. «Гъабуге»- абураб ч1ор бач1ани, гъеб иш гъабич1ого толаан. «Гъапулаб»- абун t1ад хъвараб ч1ор бач1ани, гъеб t1ag1елалда жанибеги рехун цогидаб ч1ор босулаан. Аллагъяс абулеб буго гъаб амру пискъу ва куфру бугин, гъаб иш гъабуге абун.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна «Гъеб жо пискъу буго»-абураб Аллагъясул rag1и ч1ораздалъун пал t1амиялде буссараб rag1и буго абун. Ибнухат1ибица, Т1абарияс ва цогидазги абуна гъеб rag1и церехун рицарал киналго мунағазде буссараб rag1и бугин абун.

Жакъа Аллагъясде инкар ккурал чаг1азул хъул къот1ана нужер дин нахъ ч1вазе к1веялдаса, я гъал мұмъинзаби! Нуж гъель капурзабаздаса x1инкъуге, нуж цох1о дидаса x1инкъа. Жакъа лица нужее нужер дин t1убазабуна (камил гъабуна), нуже кинабго шариг1ат баян гъабуна, x1алалаб-x1арамаб жо бицана. **Ва нужее дир ниг1матги t1убазабуна:** нуж бит1араф исламияб диналда t1орит1ун, гъельда ч1езе тавпикъ гъабун, тушбаби нужедаса хъул къот1аралъун гъарун.

Нужее динлъун буқ1ине дун разиябги исламияб дин буго. Гъаб исламияб дин гуреб цогидаб дин Аллагъяс عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالرَّحْمَةُ وَالرَّحِيمُ къабул гъабуларо ва гъав Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вит1ун, гъасул даг1ват ракъалда t1ибит1ун хадуб, исламияб дин гуреб цоги дин гъабулел г1адамал жужах1алде унел г1адамал руго.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абас абуна: «*Валагъи, дида лъала гъаб аят жинда свалат салам лъеяв аварагасде решт1ине гъабураб къо ва сағ1ат.* Гъеб буқ1ана г1арата къо, рузман къоги буқ1ана, бакъанил г1үзги буқ1ана» – абун. X1адис Бухарияс ва Мұслимица бицана.

Цо ягъудияв Г1умар асх1абасухъе вач1ун, гъес абуна: «Я Амирул мұмъинин! Гъаб нужер Къуръаналда жаниб бугеб, нужеца жиб ц1алулеб аят нижеда, ягъудиязда решт1изабун буқ1арафани, нижепа гъеб къо г1идлъун кквелаан»- абун. Гъеб аят буго: «Жакъа лица нужее нужер дин t1убазабуна»- абураб rag1и жаниб бугеб гъаб аят. Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абас гъев ягъудиясда абуна: «Гъеб къо нижее к1иго нухаль г1ид буго, г1арата къоги буго гъеб, рузман къоги буго» – абун.

Ц1акъго вакъун вук1ун, х1алалаб жо кваназе щвеч1ого, жиндир рух1 хвасарльизе сабабльун бук1ине **х1арамаб жо кванарав чи,** гъеб жо г1емерги **кванач1ев,** х1алал гъабунги **кванач1ев,** гъев чиясдаса **Аллагъ** جَلَّ جَلَلُه ت1аса лъугъуна. Шарг1алъул къаг1ида буго чара т1аг1араб, рес къот1араб х1алалде ккараб мехаль х1арамабльун бугеб цо-ци жо х1алал гъабулеб. **Х1акъльунго т1адег1анав Аллагъ** جَلَّ جَلَلُه **жинца мунағын рахчулев, жив турх1улов вуго.**

4. Мұмінзабаца дуда гъикүулең буго

Мұх1аммад ﷺ, жиdee щиб жо

х1алал гъабун бугеб абуң. Дуца гъезда

абе: Аллагъяс نَعْلَمْ بِهِمْ нужеे х1алал

гъабун буго кинағо бац1ц1адаб,

лъик1аб ниг1мат, нужеे жиб

кванаяльуль мунпаг1ат бугеб. **Ва**

гъединго нужеे х1алал гъабун буго

нужеца чан гъабизе ругъун гъарурад х1айваназ нужеे ккураб

чанги. Гъеб чан гъабизе х1айванал куци ва ругъун гъари

Аллагъяс нужеे къураб цо г1елму буго. Нужеца кванае гъел

х1айваназ нужеे ккураб чан ва нужеца Аллагъясул ц1арги рехсе

chan гъабизе х1айван бит1улең мехаль. Нуж киналго умуразуль

Аллагъасдаса نَعْلَمْ بِهِمْ х1инкъя, х1акъльунго Аллагъ жинца х1исаб

ц1акъ хехго гъабулев вуго ва гъесул х1исаб-мизанаңдаса щибго жо борч1изе гъеч1о.

Х1айваназдалъун чан гъаби шарг1алда х1алал гъабураб жо буго. Гъедин чан гъабиялье ункъю шарт1 бициун буго.

Т1оцебесеб шарт1 буго: жинца чан гъабулеб х1айван бук1ин. Чан гъабулеб х1айван: гъве, ц1ум, лачен (сокол), леопард ва әргидалғи руго.

К1иабилеб шарт1 буго: гъел х1айванал жидеда малъараб х1алалъ чан гъабулел рук1ин. гъел жидеда малъараб х1алалъ чан гъабулел рук1ин лъала, жиб бет1ергъанчияс биччараб мехаль гъебунеб бук1иналдалъун, ц1езабураб мехаль ч1олеб бук1иналдалъун.

Лъбабилеб шарт1 буго: чан гъабулеб х1айваналъ жинца ккураб чаналдаса щибго гъян кванангут1и.

Ункъабилеб шарт1 буго: гъеб х1айван чан гъабизе биччалеб мехаль Аллагъясул ц1ар рехсон биччай.

5. Жакъа нужеे киналго лъик1ал,

лазатал ниг1матал х1алал гъарун

руго. Жидехъе т1ехъ решт1изабурад

يَسْكُونُكَ مَاذَا أَحَلَ لَهُمْ قُلْ أَحَلَ لَكُمْ

الظَّبَابُ وَمَا عَلَمْتُمْ مِنْ جَوَاحِ مُكْلِبِينَ

تَعْلَمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَمْتُمُوهُ فَكُلُّو مِمَّا

أَسْكَنَنَاكُمْ وَذَرُوا نَاسَ اللَّهِ عَلَيْهِ

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤﴾

**г1адамазул т1аг1амги х1алал буго
нуже:**
гъез хъураб жо бегъула кваназе
Аллагъасул Җَلَّا كُمْ إِذَا آتَيْتُهُنَّ
бугони, Аллагъасул гуреб Җَلَّا رَأَى
хъун гъеч1они. Амма шарғ1алда х1арам
гъабураб больонил гъан, меҳтулеб жо
ва гъелда рельярабги х1алалъуларо,
китабияз жиб кваналеб гъезул т1аг1ам бугониги. **Нужер т1аг1ам
гъел китабиязеги х1алалаб буго:** гъезие кваназе къезе бегъула гъеб
т1аг1ам бичун къунги, ч1обого къунги.

Нуже руччабиль1ун рачине х1алал гъаруна мутьинал руччаби:
жал рац1ц1адал, х1уриял, жидедаса къабих1аб жо (зина)
загырлъич1ел. Гъединалго рац1ц1адал, х1уриял руччаби
китабиязулги рачине х1алал гъаруна нуже. Цо-до г1алимзабаца
абуна: гъаб китабиязул руччаби рачине х1алал гъаби исламалъул
авалалда буқ1араб бигъальи буқ1ана. Гъанже мутьинал бусурманал
руччаби г1емер руго ва гъел китабиязул руччаби рачиялде х1ажалъи
гъеч1о абуна.

**Гъал мутьинал ва китабиял руччаби жиdee магъариги къун рачине
х1алалаб буго.** Ва нужги рук1ине т1адаб буго зина-хат1аялдаса
ц1унаралльун, загырго ва бальго зина гъабуларел. Гъединго зина
гъабизе гъудулзаби, йокъулей кколарелльунги, бальго гъелда зина
гъабун ч1ужу г1адин хъвадизаюлей. Жинца иман лъун буқ1ун хадуб
муртадлъарав чи жиндири кинабго г1амал г1адада хварав, жив
ахираталье ч1ового хут1арав чи вуго.

6. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нуж как базе рахъунеб мехаль какие
чурун гъеч1ев чияс какие чуре!
Нужеца гъумер чуре ва гъуждулги
чуре г1унк1рукъалгун цадахъ, нужер
бет1ералда лъимги бахъе, х1ат1алги
чуре х1ат1ихинк1алгун цадахъ. Нуж
черх чури т1адал ратани:
пикру гъабун мани бач1иналдалъун, яги
къижун рук1ун макъиль жимаг1 гъабулеб
бугин абуn щайт1аналь гуккун, **нужеца**
т1убанго черх чурун рац1ц1альи гъабе.
Нуж унтун ругони лъималь чурани зарал

وَالْمُحَصَّنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحَصَّنَاتُ مِنَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُهُنَّ
أُجُورُهُنَّ مُحْصَنٓنَ عَيْرَ مُسْفِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي
أَخْدَانَ وَمَنْ يَكْفُرُ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَطَ عَمَلَهُ
وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِيرِينَ ۝

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى
الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيهِكُمْ
إِلَى الْمَرَافِقِ وَأَسْحَبُوا رُءُوسَكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنَ وَلَا كُنْتُشَمْ
جُنْبًا فَأَطْهَرُوا وَلَا كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى
سَقَرٍ أَوْ جَاهَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنْ أَغْرَيَطَ
أَوْ لَنْسَمَ النِّسَاءُ فَلَمْ يَحْدُوا مَاهَ قَتَّيْمَوْ
صَعِيدَ أَطْبَابًا فَأَسْحَبُوا وَلَوْجُوهَكُمْ
وَأَيْدِيهِكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ

ц1ик1к1унеб унтиялдалъун, яги нуж сапаралда рук1ун какие чуризе льим щвеч1они, яги нужеца х1ажатханалда ун чорокльи къват1ибе ине гъабун бугони, яги нуж руччабазда аск1ор лъугъун жимаг1 гъабун бугони.

عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكُنْ يُرِيدُ
إِطْهَرَكُمْ وَلَتُسْمَعُ نَعْمَاتُهُ وَعَلَيْكُمْ
عَلَّقَتْ شَكْوَتُكُمْ



Гъаб «жимаг1 гъабун бугони» абураб маг1на буго г1емерисел г1алимзабаз «الست» – абураб раг1иялье гъабуле. Имам Шафиг1ияс гъеб раг1ияльул маг1на гъабуна: «Нужер т1ом руччабазда хъат1ани» – абун. Г1емерисел г1алимзабаз гъабураб маг1наялда черх чури т1альула доб «Ламастум» абураб раг1иялдалъун. Имам Шафиг1ил мазгъабалда какие чури биххула.

Цинги нужее льимги батич1они, нужеца бац1ц1адаб, бакъвараб, х1ур гъоркъоб бугеб ракъ т1алаб гъабе ва гъеб ракъ бахе нужер гъумералда ва гъаждудза. Гъелда таямум гъаби абула. Гъальул бицен гъабуна (Сурату Ниссаалда 43 аяталъул) тафсиральуль. **Аллагъасе бокъун гъеч1о нужее зах1малъи гъабизе ва х1ал к1олареб амру нужеда т1ад къазе.**

Кинниги Аллагъасе бокъула нуж рац1ц1ад гъаризе, напсалъул чорокльабаздаса ва т1асан биххуле загъираб чорокльиялдасаги. Тавбо гъабун, квешаб г1амал тун Аллагъасде جَلَّ جَلَّ вуссуунеб мехаль какие чурун к1иго ракаг1ат как бани, хаду Аллагъасе х1елун дут1а гъабуни, гъев чиясул тавбо къабул гъабила. **Аллагъасе бокъула нужее жиндир ниг1матал т1уразаризе:** нужее шариг1аталъул ах1камал баян гъарун, бит1арараб нухда хъвадизе тавпикъ къун. **Нужеца Аллагъасе щукру гъабилин абуn.** жиндие щукру гъабизеги бокъула Аллагъасе جَلَّ جَلَّ.

Ибнухат1ибища абуна: «Аллагъасе бокъула жинца нуж рац1ц1ад гъаризе» – абураб раг1ияльул маг1на буго: нужер чурхдул чорокал, как базе нахъч1валел жалаздаса рац1ц1ад гъарун, нужер рух1ал иманалъул заг1ипльиялдаса, щакдариялдаса, Аллагъасда г1асильиялдаса рац1ц1ад гъарун. Таяммум гъабиялдаса бич1ч1улеб х1укму буго: т1адег1анав Аллагъасе какие чуриялдалъун, яги черх чуриялдалъун цох1о лугбузул загъир бац1ц1ад гъаби бокъун гъеч1ебльи. Гъедин буқ1араабани таяммум гъабиго рекъараб жо гъеч1о, гъеб бугельул рац1ц1алъи хвездаби г1адаб жо, гъурмада ракъги бахун.

Аллагъасе جَلَّ جَلَّ какие чури ва черх чуриялдалъун бокъараб жо буго инсанасул бат1ин (рак1, рух1) бац1ц1ад гъаби. Гъаб загъирги бат1инги к1иябго бац1ц1ад гъабун Аллагъасда цеве вахъун ч1арав чи вук1уна Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндир г1амал къабул гъабизе ва жиндир дут1аялье

жаваб къезе мустах1икъяв. Гъесда Аллагъ жиндир рах1маталдалъун валагъула ва гъесул мунағылгы рахчула. Гъедин бугельъул какие чурулев ва черх чурулев чиясда рекъараб буго жинца загъирабги бат1инағи рац1ц1алты гъабиялда къасд гъабизе, жиндир лугбал рац1ц1ад гъариялдасаги цебе жиндир рух1 бац1ц1ад гъабиялда къасд гъабизе. X1акъльунго Аллагъасе бокъараб ва x1ажатаб жо гъеч1о нужер черх чуриялдаса, какие чуриялдасаги, таяммум гъабиялдасаги нужер затги, сипаталги, рак1ги, рух1ги бац1ц1ад гъаби гурони»-абун.

**7. Ва нужеца рак1алде щвезабе,
я мұмынзаби, Аллагъас нуже
гъабураб ц1об ва ниг1мат, нуж
исламияб диналде т1орит1и ва
гъельда хъвадизе гъари. Гъединго
Аллагъас нужедаса босараб къот1иги
рак1алде щвезабе.**

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе байг1ат гъабун, гъесие мут1иг1льизе ва гъесда нахърильътине нужеца гъабураб къот1и: къварильи-г1ат1ильи бугониги, нуже бокъулеб жо бугониги, рихараб жо бугониги. **Нужецағи абуна «нижеда раг1ана ва ниж мут1иг1льана»-** абун. Нуж Аллагъасдасаги x1инкъя Аллагъасе ва гъесул аварагасе гъабураб къот1и хvezабизе ва шарғ1алда хилапаб хъвади гъабизе. **X1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّ نужер рак1азуль бугеб жо жинда лъалев вуго ва нужер киналго г1амалазе жинца жазаъ гъабизе бугев вуго.

8. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нуж ц1акъ т1ад ч1аралльун
рук1а x1акъаб, рит1ухъаб жоялда.
Аллагъасе г1оло рит1ухъаб нуг1льи
гъабулелльунги рук1а. Ва нуж
рит1ухъаб нуг1льи гъабиялдаса ва
x1укмуяльуль г1адлу гъабиялдаса
нахъч1ваге, нильер тущбабазда
бахъараб қциналь. Гъез рит1ухъльи гъабулеб гъеч1о абун.
Нужеца рит1ухъльи гъаб! Гъеб буго нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ
x1инкъялда г1агараб. Киналго г1амалальуль ва x1алалльуль
нуж Аллагъасдаса x1инкъунги рук1а. Аллагъасул қцим
бахъунеб жо гъабуге. **X1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّ نужеца
гъабулеб жо жинда лъалев вуго: гъит1инаб, к1удияб ва

وَأَذْكُرُوا يَعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيقَةً
الَّذِي وَأَنْتُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا
وَأَطْعَمْتُ وَأَنْقُوْلُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ بِكُلِّ
الصُّدُورِ ﴿٨﴾

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُّ أُقْرَبَةِ مِنَ اللَّهِ
شَهَدَاهُ بِالْقُسْطِ وَلَا يَجِرُ مَنْ كُفَّمَ
شَتَّانَ قَوْمٌ عَلَى الْأَنْعَدِ لَوْلَا أَعْدَلُوْا هُوَ أَقْرَبُ
لِلشَّقْوَى ۚ وَأَنْقُوْلُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

балъгоябги, загыирабги.

9. Т1адег1анав Аллагъяс жидеца иман лъурал ва лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал г1адамазе къот1и гъабун буго гъезул мунағъал чуризе ва ахираталда алжанаалъул ниг1матазуль рук1изе.

10. Аллагъясда جَلَّ جَلَلُهُ ва гъесул аварагзабазда عَلَيْهِ السَّلَامُ инкар ккурал, Аллагъасул х1икмatal ва муг1жизатал жидеца гъереси гъарурал г1адамал жужах1альул бет1ергъаби руго, даймго гъенир рук1унел руго ва жидедаса г1азаб борхуларел руго.

11. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нужеца рак1алде швезабе Аллагъяс нужее гъабураб лъик1лъи ва ниг1мат. Цо капураб къавмалье бокъараб мехаль нужгун рагъ гъабизе, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезул кверал ккуна ва гъел нахъч1вана нужее зарал гъабиялдаса. Нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъя, я гъал мұмынзаби! Цох1о Аллагъясда таваккал т1аме абе мұмынзаба!

Гъев Аллагъ вуго нужее г1ей гъабулев ва квербакъулев. Гъаб аят реңт1изабиялье сабаб бицана: Бануназир абулеб къавмаль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул бет1ералде т1аде к1удияб гамач1 рехизе, гъев аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва хириял асх1абзабазеги رَحْمَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ хиянат гъабизе къасд гъабураб мехаль, Аллагъас аварагасда гъезул къасд лъазабуна ва гъельул х1асилалда авараг асх1абзабигун зарал ккеч1ого цадаҳъ нахъруссана. Мадинаялда аск1ор рук1арал ягъудиязул цо къавм буго гъеб, жидехъе цо ишалье г1оло авараг вач1араб мехаль, гъев цо къадада аск1ов г1одов ч1езавун, цинги рукъалъул т1охде рахун гъесул бет1ералда т1аде цо к1удияб гамач1 рехизе ургъун рук1арал.

12. Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъас بَنَى اللَّهُ баниусраилаздаса шулияб къот1и босун бук1ана Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасе мут1иг1льизе ва гъесда нахърилътине. Гъел баниусраилазул щиbab къибилалдаса

وَعَدَ اللَّهُ أَذْيَنَ إِمَّا مُؤْمِنًا وَعَمَلَوا
الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَخْرُ
عَظِيمٌ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا^{١٧}
أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحَّمِ

يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِمَّا مُؤْمِنُوا ذُكْرُوا يُعْتَدَ
اللَّهُ عَلَيْهِ كُمُّمٌ إِذْ هُمْ قُوْمٌ أَنْ يَسْطُطُونَ
إِلَيْكُمْ أَيْمَانُهُمْ فَكَفَ أَيْدِيهِمْ عَنْكُمْ
وَأَنْتُوَاللَّهُ وَعَلَى اللَّهِ فَإِنْتَوْكِلْ

الْمُؤْمِنُونَ

*وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيقَاتَ بَنَى إِسْرَائِيلَ
وَعَشَّتْنَا مِنْهُمْ أُثْقَى عَشَرَ قَيْبَابَا
وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لِئَلَّتَ أَقْمَسْتُ
الْأَصْلَوَةَ وَإِنِّي شُمُّ الْرَّكَوَةَ وَإِنَّمَا

цо-ко цевехъан вит1ун анц1ила
к1иго цевехъанги вит1ана Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ
аварагасухъе.

Мадинаяльул ансараз Mухламмад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасе т1оцебесеб байг1ат гъабулеb межалъги гъезул анц1ила к1иго цевехъан вук1ана: лъагбо авсазул ва ич1го хазражазул.

Аллагъяс جَلَّ جَلَّ пирг1авн гъалаг гъавун хадуб Муса аварагасда амру гъабун, гъел къавмазул церехъабаздаса Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ къот1и босана гъел ва гъезул къавм Муса аварагасе мут1иг1льизе ва гъесул амруялда нахърильтьине. Гъединго Аллагъяс جَلَّ جَلَّ амру гъабун буқ1ана Муса аварагасде нуж Арих1аb абулеb Шамалъул ракъалде аян ва гъенир ругел Канг1аназул зулмуял, квешал г1адамалги къват1ире къот1ун, гъеб ракъалда ч1аян абуn. Амма гъеб амруялте баниусраилал хилипльана ва канг1аназул гучаб, кутакаб къавмгун рагъизе x1инкъана.

Т1адег1анав Аллагъяс баниусраилаздаги **абулеb буқ1ана:** Дун вugo нужгун щадахъ вук1унев, нужеe квербакъуlev, ва нужедаса тушбабазул зарал нахъч1валевги. Нужеца нужеда t1ад гъабураб как бани, боц1удаса закатги къуни, нужеца дир аварагзабазда иманльун гъездаги божани ва нужеца гъел русулазе квербакъани Аллагъясулги нужерги тушбабигун рагъизе, гъединго Аллагъясул дин т1адег1ан гъабун диналье квербакъизе суннатаб садакъаги къуни,- дица нужер киналго мунағыл чурила ва дица нуж даймго жанир рук1инельун алжаналда жанире лъугъизарила. Жинда жанисан г1орал чвахулеb, ниг1матазул ва рах1ат-лазатальул руқъ буто гъеб алжан.

Гъаб x1акъаб Аллагъясул جَلَّ جَلَّ дин жидехъе бач1ун хадуб ва аварагги вит1ун жидеда бит1араb нухги бихъизабун хадуб жив къосарав, мекъаб нухда хъвадарав чи – гъев вugo x1акъаб нух биларав ва щибго щаклъи гъеч1ого бат1улаб жоялда вугев чи.

13. Гъал ягъудияз жидеда гъабурб
къот1и биххизе гъабиялье г1оло ва
Муса аварагасда мут1иг1льи теялье
г1ологи дица гъезие «лаг1нат»
гъабуна:

дица гъел дир рах1маталдаса рик1к1ад
гъаруна **ва** дица гъезул рак1алги
къвак1арал ганч1ал г1адин гъаруна,
жидеда жаниб иман лъугъунарел ва

بِرُّسُلِيْ وَعَزَّزَتْ شُوْهُرُهُ وَقَرَصَمُ اللَّهُ قَرَضًا
حَسَنَ الْأَكْفَارُنَ عَنْهُمْ سَيِّعَاتٌ كُمْ
وَلَا دُخْلَكُمْ جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتَهَا
الْأَدْهَرُ فَمَنْ كَفَرَ يَعْذَذُ ذَلِكَ
مِنْ كُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءُ السَّيِّلِ ١٣

فِي مَا نَقْضَاهُمْ مِنْ شَهَمْ لَعَنَّهُمْ وَجَعَلْنَا
فُلُوْبَهُمْ قَسِيَّةً يُحَرِّفُونَ الْكَلَمَ عَنْ
مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًا مَمَّا دَكَرُوا
بِهِ وَلَا تَرَأَلْ تَطْلُعُ عَلَىٰ خَابَةٍ مِنْهُمْ
إِلَّا قَلَّا مِنْهُمْ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَأَصْفَحُ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ١٤

х1акъаб жо къабул гъбуларел гъаруна. **Жиدهца Аллагъасул калам сверизе гъбулел руго гъел ягъудиял** жиdee бокъараб маг1на гъабун, бокъараб жоялда г1амал гъабун, бокыч1еб г1амал гъабич1ого тун. Гъаб Аллагъасул калам махсароде кквеялдаса к1удияб мунағъ шибха буқ1инеб? **Ва жиدهда амру гъбураб г1емераб жо к1очараб г1адин, жиدهда лъалареб жо г1адин, жинда г1амал гъабич1ого рехун тана.** Мун гъезул хиянатазда ваккулевльун вук1ине вуго **Мух1аммад** ﷺ, щибаб заманаяль. Жудер хиянатчаг1и ц1акъ г1емер руго ва гъеб хиянат гъаби жидер умумузулго бугеб т1абиг1ат буго. **Цо дагъалго иман лъурал г1адамал руго жиدهца хиянат гъбуларел ва дуда нахърильльунел** – цоги маг1на гъабуни, нуже хиянат гъабизе жал х1инкъун ч1арал абуn. **Мун гъездаса т1аса лъугъя ва гъезие къварильи гъабуге. Х1акъльунго Аллагъ** ﷺ **жиндие г1адамазда** турх1ел гъбулел, гъезие лъик1льи гъбулел г1адамал рокъулов **вуго.** Гъаб ахирабраг1и жиндиr маг1на насхо гъбураб буго рагъул аятаздалъун. Ай, бусурбабазе къварильи-зарал гъбулел капурзаби ва мушрикал т1аса лъугъун толаро рагъул аятал решт1аралдаса хадур.

14. Жиدهца ниж насраниял руго

абулел г1адамаздасаги босана
дица щулияб къот1и ягъудияздаса
босараб г1адинго, гъез Аллагъ ﷺ
цо гъавизе, аварагзабиги рит1ухъ
гъаризе, Г1иса عليه السلام аварагасда
нахърильун, гъесие мут1иг1льун
хъвадизе. **Ва гъал насранияздаги**

к1очана жиدهда т1ад къараб жоялъул г1емериселда г1амал
гъабизе ва гъез Аллагъасулгун гъбураб къот1иги хвезабуна.

Гъал насраниязда ц1ар лъеялье г1илла буго Аллагъасул салам лъеяв Г1иса аврагас къавмалда хит1аб гъабун абидал: «Щал ругел нужер Аллагъасул диналье квербакъулел»-абун, гъал г1адамаз абуn буқ1ана: «Ниж руго Аллагъасул диналье квербакъулел»-абун. Цинги г1арабраг1и «ансарал» абураб (жиدهца квербакъулел абураб маг1на) «Аннасарайлде» сверизе гъабуна (жиدهца г1емер квербакъулел) ва гъеб раг1иялдаса гъезда насраниял абуn ц1арги бач1ана.

Ва дица гъел капурал къавмазда гъоркъоб цоцазде тущманлы
бижизабуна ва цим бахъиги гъабуна къиямасеб къо ч1езег1ан жиб
буқ1унеб ва жиндие ахир гъеч1еб. Ахираталде щведал Аллагъас гъель киназдаго бицине буго жиدهца гъбураб г1амал, ай жиdee жужах1альул г1азаб гъабизе буго.

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّنَا نَصَرَنَا أَخْذَنَا
مِنْ أَقْهَمِهِمْ فَتَسْوِلُ حَطَاطِمَادَكَرْفَا
بِهِ فَأَغْرَيْتَنَا بِإِيمَنِهِمُ الْعَدَاوَةُ
وَالْبَعْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ
يُنَيِّثُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ١٦

Насранияздаги ягъудияздаги гъоркъоб кидаго түщманлы буқ1уна ва тъез цояз цоял капурал гъарула, алжаналде лъугынеги толаро. Гъединго насраниязул буго чанго к1удияб рикы: протестантал, католикал ва цогидалги. Гъал цоял цоязул гъат1ана1альур (церковь) унаро ва цояз цоял капур гъарула. Гъазул цоцазе рихинальул ва түщманлы буқ1ина1альул къуват г1елариш ядернияб ярагъ гъабун цояз цоял ч1вазе х1адурун рук1ин.

Ягъудиязулги буго к1иго к1удияб къокъя «Раббанионал» ва «Къуррайна1» абуң, цояз цоял капур гъаруле1, жидер хасаб дин ва г1адат бугел. Гъал киназего г1аммаб цох1о жо буго: гъазие бусурбаби рокъуларо ва загыралдаги бат1ина1даги бусурбабазе зарал, къварильи швей мурад буқ1уна киназулго.

15. Я гъаб китабияб ағылу: ягъудал
ва насраниял! **Х1акъльунго нужехъе**
дир авараг Мух1аммад ﷺ
вач1ун вуго, жинца нужеे г1емераб жо
баян гъабулев нужер Инжилалда ва
Тавраталда жиб бугеб ва нужеца жиб
г1адамаздаса бахчун бугеб.

Гъедин баҳчарааб буқ1ана Аллагъасул свалат

салам лъеяв аварагасул сипатал, зина гъабурав чи ч1имих реч1ч1ун
ч1вазе ккеялъул х1укму ва цогидағби. **Ва г1емераб нужеда г1айиб**
ч1валеб, нуж къват1ир ч1вазе гъару1еб жо Аллагъас бахчун тола.
Гъеб кинабго баян гъабуни нуж ц1акъ инжитльула.

Гъединго Аллагъасул ﷺ рахъальтан нужехъе бач1ун буго нуж
х1акъаб нухалда т1орит1улеб нур ва Аллагъасул калам Къуръан,
жиб баянаб, жиндир мурад ва х1укму загыираб.

16. Гъеб Къуръаналdalъун Аллагъас
киналниги жиdedа жаниб лъик1льи
буғел нухазда. **Ва Аллагъас**
г1адамал купруяльул, жагъуяльул
бец1льиялдаса иманалъул нуралде
рахъизарула жиндири амруялdalъун ва

изнуялdalъун. **Ва жинца гъель г1адамалги т1орит1ула бит1араб**
исламияб нухалда, жиндиль рохел ва хвасарлъи бугеб, ахираталда
алжанги щолеб.

Гъаб к1иго аяталда жаниб ц1акъ берцинаб баян буго китабияб ағыгуялье,
тъез иман лъезе Аллагъасул авараг Мух1аммада ﷺ ва гъесда

يَأَهْلَ الْكِتَابَ قَدْ جَاءَكُمْ
رَسُولًا أَبِيهِنَّ لَكُمْ كَيْثِيرًا
وَمَا كُنْتُمْ تُخْفِونَ مِنَ الْكِتَابِ
وَيَعْلَمُونَ كَيْثِيرًا قَدْ جَاءَكُمْ مِنْ
اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رَضْوَانَهُ
سُبْلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُ مِنَ
الظُّلْمَاتِ إِلَى الْلُّورِ يَادِنِيهِ
وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صَرَاطِ مُسْتَقِيمٍ

решт 1 изабураб Къуръаналда. Цо чияс гъикъани Къуръан щиб жо бугеб абуn, гъесие жавабълъун гъаб аят (16) цализе рекъяраб буго.

Гъаб Къуръан буго x1акъаб нух жинца бихъизабулеб Аллагъасул нур ва жиб баянаб, жиндир маг1на загыираб т1ехъ. Аллагъ разильи щвезе бокъарав чи гъелдальун бит1араб нухда т1овит1улеб, гъел г1адамал Аллагъасул тавпикъалдальун купру-ширкальул, жагътуялъул бец1льудасан иманалъул нуралдеги рачунеб ва гъезие дунял-ахиратальул баҳыбуғолъи щолеб x1акъаб, бит1араб исламияб нухалда гъел г1адамал т1орит1улеб.

17. Х1акъльунго гъел г1адамал
капурал руго жидеца Марьямил вас
Г1иса Аллагъ вугин абуран. Дуца
абе Мух1аммад ﷺ Т1адег1анав
Аллагъасе бокъани Марьямил вас
Г1исаги гъесул збел Марьямги ва
кинабго ракъалда т1ад бугеб халкъги
гъялаг гъабизе, щив чи вугев гъеб
жо гъукъизе к1олев ва гъелда данде
к1олев?

Цониги чи гъеч1 ова нужеца бицу небраг1 иги гъреси буго. Г1 иса авараг цогидаб кина бого

махлукъат гладин жив холев вуго, гъединав чи Аллагъльун вук1унаро. **Х1акъльунго Аллагъас** جَلْجَلْ بُوْ جَلْجَلْ بُوْ буго зобал-ракъазул ва гъениб жаниб бугеб кинабго махлукъатальул ханлыи. Аллагъас жиндие бокъараб жо бокъухъин бижуна, гъеб Аллагъасул x1алк1ольшиялдаульун вижана Г1иса عَيْنِهِ أَسْلَامْ авараг эменги гъеч1ого. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلْجَلْ кинабго жоялде жиндир x1ал к1олев вуго, жив щибго жояль г1ажиз гъавуларев вуго.

18. Насранияз ва ягъудияз абуна ниж Аллагъасул льимал ругин ва Аллагъасул рокъулел, гъес т1аса рищарал г1адамал ругин абун.

Ниж аварагзабазул наслу буго, аварагзаби
Аллагъасын таңылдырылғаның абыны абышеб

Аллагъасул лъимал руго абуn абулеb
бук1ана гъез. **Дуца гъезда абе Мух1аммад**

Цинги Аллагъас нужеे газаб

кинха гъабулеб нужеца мунагъал гъарураб мехаль-абун. Нужер куфру-ширкалье г1оло Аллагъас ﷺ нужее жужах1 х1адурун буго, нуж гъесие рокъулел рук1арапани гъеб иш гъедин бук1инароан.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ
هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ
يَعْمَلُ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً إِنْ أَرَادَ أَنْ
يُهْلِكَ السَّيِّئَاتِ مَرْيَمَ
وَأَمْهَمَهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً
وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بِإِيمَانِهِمْ يَحْلِقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالصَّدَرَى نَحْنُ أَبْشُورُ اللَّهَ
وَأَجْبُوهُمْ فَلَمْ يَعْذِبْكُمْ بِذُنُوبِكُمْ
بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّنْ حَقِيقَةِ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيَعْذِبُ مَنْ يَشَاءُ وَلَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا تَنْهَا مَعَ إِلَهِ الْمُصْرِ
١٨

Нужеца абухъин гъеч1о иш, нужги цогидалго г1адин Аллагъас рижарал гъесул лагъзал руго. Аллагъас жиндие бокъарасул мунағъал чурила ва жиндие бокъарасе г1азабги гъабила. Т1адег1анав Аллагъасул мулк буго зобал-ракъалги гъезда жаниб бугеб кинабго маҳлукъатги. Ахир къиямасеб къояль кинабго жо Аллагъасде буссине буго. Ва жиндир х1икматалда рекъон Аллагъас жиназого жазаъги гъабизе буго: цох1о зарра г1адаб лъик1льи г1одобги толаро, цох1о зарра г1адаб квешлыи т1ад ц1ик1к1инеги гъабуларо.

Жиндир ц1об-рах1маталдалъун мутьминал, г1асиял лагъзал т1аса лъугъунги тола. Цох1о лъиклъи гъабурасе ц1акъ г1емераб ажруги къюла.

19. Я гъаб китабияб ағылу!

Х1акъльунго нужехъе дир расул вач1ун вуго, аварагзаби гъеч1ого г1емер замана ун хадуб, нужеда Аллагъасул дин мальизе.

Аллагъасул свалат саламъеяв Г1иса аварагсдаги Мух1аммад ﷺ аварагасдаги гьоркъоб анънусго сон буго. Гъеб заманаяль цониги авараг вук1инч1о ва г1емерисеб халкъ хъянчазе, (статуябазе) лагъъти гъабиялде сверун буқ1ана.

Хирияв расул Мух1аммад ﷺ вит1ун вуго нужехъе. Нужеца къиямасеб къояль х1исаб-мизан гъабулеб мехаль абиҷ1ого буқ1ине нижехъе цониги чи вач1инч1о жинца алжаналдалъун рохел бищунев ва жужах1алдалъун х1инкъиги къолев абуn. Нужехъе х1акъав авараг вач1ун вуго иман лъуразе алжаналъул рохел бищунев, купру-ширкалда ч1аразе жужах1алъул г1азаб буқ1инальул бищунев. Гъадин бугельул нужеца гъав авараг рит1ухъ гъаве, гъесда нахъ рилья, нуже ахираталда Аллагъ разилья ва алжан буқ1ине буго. **Х1акъльунго Аллагъ** жиндир х1алк1олти кинабго жоялда г1амъараев вуго.

20. Дуца умматалье ваг1зальун буқ1ине гъезда бице Мух1аммад ﷺ Musa аварагас жиндир къавммалда абурад раг1аби: «Я дир къавм! Нужеца рак1алде щвезаре Аллагъас нужее къурал к1удиял ниг1матал ва нужеца гъель ниг1матазде щукруги гъабе»-абун. Аллагъас нужеда

يَا أَهْلَ الْكِتَبِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ
لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِّنَ الرُّسُلِ أَن تَقُولُوا
مَا جَاءَنَا مِنْ شَيْءٍ وَلَا نَدِيرُ فَقَدْ جَاءَكُمْ
بِشَيْءٍ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَوِيرٌ

﴿١٩﴾

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَقُولُونَ أَذْكُرْ رَوْا
نَعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْنَا كُلُّ إِذْ جَعَلَ فِي كُلِّ أَيْمَانٍ
وَجَعَلَ مُحَمَّدًا مُلُوكًا وَأَتَكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ
أَحَدًا مِنْ الْعَالَمِينَ

﴿٢٠﴾

гъоркъосан аварагзаби гъаруна Аллагъасул جَلَّ جَلَّ دиналде халкъ ах1улел ва нужер цоял ханзабильунги гъаруна.

Гъелда цереккун нуж къибт1иязул лагъзал рук1ана, пирг1авница жиндие бокъухъен къварид гъарулен ва г1азаб гъабулен. Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъев пирг1авнги гъанкъизавун нуж хвасар гъаруна ва нуж ханзаби г1адин лъугъана, нужеда гъоркъор аварагзабиги ругел ва нужедаса цогидал къавмалги х1инкъулен.

Бануисраилазул г1адат бук1ана цо чиясул жив жанив ч1езе рукъги бугони, ч1ужути йигони, цеве х1алт1улов гъарабашги вугони, гъев чиясда ханилан абулеб. Гъаб бак1алдаги гъеб маг1на бугилан абуна цо г1алимзабаца.

Жинда аллагъ разильяяв Г1абдуллагъ ибну Г1ассида цо чияс гъикъана: «Ниль мугъажирал пакъирал г1адамал гъеч1иш?» – абуn. Г1абдуллагъица حَكَيَ اللَّهُ عَنْهُ abuna: «Дур ч1ужу йигищ, жинда аск1ов мун вуссуней?»- абуn. Дов чияс абуна: «йиго» – абуn. Цинги Г1абдуллагъица гъикъана: «Дур руқъ бугищ мун жанив ч1олеб?»- абуn. «Буго»- абуна дов чияс. Г1абдуллагъица حَكَيَ اللَّهُ عَنْهُ abuna: «Мун бечедал г1адамаздаса вугоха» – абуn. Дов чияс абуна: «Дир цо хъулухъчиги вуго (лагъ вуго)»- абуn. Жинда Аллагъ разильяяв Г1абдуллагъица абуна: «Гъедин батани, мун ханзабаздаса чи вуго»- абуn.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*Нужсер цояв сах-саламат вугони, жив щибго жсоялдаса х1инкъунги гъеч1они, жинда аск1об гъеб къояль кваназе г1ураб ризкъиги бугони, гъев чи вуго кинабго дунял жинда кодоб бугесда рельун*»- абуn. Х1адис имам Бухарияс бицана адабул муфрад абулеб т1ехъалда.

Ва Аллагъас جَلَّ جَلَّ **нужее къуна цогидал г1адамазе къеч1ел ц1акъго г1емерал ниг1матал ва муг1жизатал:** нужее ральяд бикъизабуна, нужеда т1ад ч1ун нак1к1алъ раг1ад гъабуна, нужее зодисан т1аг1амги решт1изабуна «манна» ва «сальва» абуn жинда ц1ар бугеб ва жиб машгъураб.

21. Цинги Мусаца عَنْ مُوسَى أَبْعَدَهُ اللَّهُ عَنِ الْمَسَاجِدِ أَنَّهُ يَقُولُ أَذْخُلُوا الْأَرْضَ أَمْ قَدَّسَةً أَنَّهُ كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُوا عَلَى أَذْبَارِكُمْ فَتَنَبَّأُوا بِخَيْرٍ

абуна: «Я дир къавм! Нуж Аллагъас бац1ц1ад гъабураб ракъалде лъугъа, гъес нужее къезе къот1и гъабураб нужер эмен Яг1къубил (Израил) мац1алда.

Гъаб буго Байтул-мукъадас бугеб бак1. Гъелда «Мукъадас» абуn ц1ар тана гъеб аварагзаби ч1олеб бак1 букиналь ва мъминзаби руссунеб бак1ги букиналь. Нуж х1инкъун гъаница нахъруссун, лъутун унге. Гъедин нахъ руссани, нуж ц1акъ ч1орого хут1араздаса рук1ине

руго. Дунялалда гьеб Аллагъас бац1ад гъабураб ва нужеек х1алал тъабураб ракъги щвеларо нужеек, ахираталда Аллагъасул алжанги щвеларо, нужеца гъесда г1асильи гъабидал.

22. Бануисраилаца абуна: «Я Муса! عليه السلام Гъеб росдал агълу ц1акъ къуватаб, кутакаб буго. Ниж гъанир жанир лъугынаро доб агълу гъанисан къват1ибе ун гурони. Дол г1адамал жалго къват1ире ани, ниж гъенире жанире лъугына»- абуна.

23. Аллагъасдаса жал х1инкъуел, жиdee ругел ниг1маталги лъалел, жидер рек1ель иманги бугев к1иго чияс абуна: «Ниль гъаб къавмалда т1аде лъугыне руго росдал рагъдухъян жанир. Тъездаса х1инкъич1ого ниль жанире лъугъараб мехаль, Аллагъасул جل جلاله кумекалдальун ниль бергъине руго.

Гъезул чурхдул кутакал ругониги рак1 заг1ипаб бук1уна, нильеца Аллагъасде таваккал т1амуни, Аллагъас جل جلاله нильеек кумек гъабула. **Нужеца Аллагъасде таваккал т1аме нуж иман лъурал г1адамал ратани ва** Аллагъасул ва гъесул авараг Мусал амру т1убазабизе церехун рач1а»- абуна.

Гъаб аяталда жаниб ишара гъабулеб буго Аллагъасул диналье г1оло къват1иве вахъун вагъулев чи жив тушманасде т1аде к1анц1и лъик1аб бук1иналда ва чорхоль бах1арчилъиги ях1ги лъун, тушманасул боял г1емерал рук1инальул к1вар гъабич1ого, цевехун ун Аллагъасе جل جلاله рух1 бичулев вук1ин лъик1аб бук1иналдаги. Гъаб х1укму буго г1акъилав, къвак1арав чиясда жиблъалеб, жиндир х1алихъи гъабураб. «Дуца хвел ц1ехе, гъеб хвелаль дуе ч1аголти къела»- абуун буго бах1арзаз. Хириял асх1абзабазул сияр (тариҳ) ц1алараб мехаль, гъеб сияраль бицуунеб буго мұмминзаби тушманасдаса жидер иманальуль къвак1ияль бергъунел рук1арабльи, жидер боял г1емер рук1ун, яги ярагъ лъик1аб бук1ун бергъунел рук1инч1ебльиги.

24. Къавмалъул церехъабаз Мусада абуна: «Я Муса! Ниж гъеб росолье кидаго лъугыларо, дол квешал г1адамал гъеб росоль ругеб1ан мехаль. Мунги дур Аллагъиги

قَالُوا إِنَّمَا سَوْيَاتِ فِيهَا قَوْمًا جَبَارِينَ
وَإِنَّا لَنَدْخُلُهَا حَتَّى يَخْرُجُوْهُ مِنْهَا إِنَّ
يَخْرُجُوْهُ مِنْهَا إِنَّا دَخَلْنَاهُ ۖ

قَالَ رَجُلٌ مِّنَ الَّذِينَ يَخْسَأُونَ أَعْنَمَ اللَّهُ
عَلَيْهِمَا الدَّحْلُوْعَلِيْهِمْ أَلْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ
فَإِنَّكُمْ غَلَبُوْتُمْ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوْنَ ۖ

إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ

قَالُوا إِنَّمَا سَوْيَاتِ إِنَّا نَدْخُلُهَا أَبْدًا مَادَّا مُوْا
فِيهَا فَإِذَا دَهَبَ أَنَّتِ وَرَبُّكَ فَقَتَلَتَا
إِنَّا هَهُنَا قَاعِدُوْنَ

а гъелгун рагъизе, ниж гъанир г1одорч1ун ч1ела»- абуn.

Гъаб ц1акъ къабих1аб купруялъул раг1и буго, жиндалъун Аллагъги гъесул аварагги г1одорег1ан гъарулеб. Аллагъ جَلَّ جَلَّ жидеда гурх1ун, купруялъул ва жагъуялъул бец1льудаса имана1льул нуралде ах1изе вит1арав аварагасде гъеб раг1и абулел г1адамазе киг1ан к1удияб г1азаб гъабуниги гъезул г1асильялда бащальиларо. Жидер x1акъирльялде, x1инкъиялде ва заг1ипльялде т1адеги гъединаб к1удияб купруялъул раг1и абуна ягъудияз.

25. Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагас абуна: «Я дир

Бет1ергъан, дир x1ал к1олеб жо щибго хут1ич1о цох1о дир напсги, дир вац

Гъарунги гурони.

Гъаб къавм дида г1асильана, гъазул куфруялъул гучги бергъана. Дуца, Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّ нижги гъаб пасикъаб къавмги цоцаздаса рат1а гъаре. Дурго г1адлуялда1ъун, дур x1икматалда1ъун дуца x1укму гъабе, Аллагъ, гъаб амруялъуль»- абуn.

26. Т1адег1анав Аллагъяс абуна: «Гъеб

росо дица гъаб къавмалье x1арам

гъабуна к1икъого сональ. Гъеб к1икъого

сональ дур къавм ракъалде сверулел

рук1ине руго, жидеда къват1ибе унеб

нухги батизе гъеч1о. Дур гъеб къавмалда щибго рак1 гурх1уге,

Муса. Гъеб къавм ц1акъ пасикъаб, квшаб къавм буго,

жидее г1акъуба г1азаб гъабизе мустах1икъалги руго.

Цинги гъеб къавм к1икъого сональ гъеб ракъалда свердулеб хут1ана. Сордояль ч1еч1ого хъвадараб мехаль, рогъалида жидеца байбихъараб бак1алде Ѣун ратулаан. Гъеб ракъалда рук1аго жидер г1емерисел хвана ва ц1ияб г1елги бижун бач1ана. Г1емерал муг1изатал, г1аламаталги рихъизаруна гъезда Муса аварагас. Аллагъясул свалат салам лъеяв Муса ва Гъарунги хвана гъеб ракъалдаса къват1ире рапхъинч1ого. Къавмалье бет1ерлъи (амирлъи) гъабуна Юшаг1 ибну Нун абулев чияс. К1икъого сон бан хадур гъеб ракъалдаса къват1ире рапхъун, Байтул-мукъадас бугеб бак1алде росолье лъугъана. Гъеб свериялъул къиса Суратул Бакъараталдаги бицана (57 абилеб аятальул тафсиральулъ).

27. Дуца гъеб къосараб къавмалье,

бельонал ва маймалакал жидер

гъарурал ягъудиязул x1ал хъубал

قالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَنَّ

فَأَفْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ (٤٥)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٤٦)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٤٧)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٤٨)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٤٩)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥٠)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥١)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥٢)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥٣)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥٤)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥٥)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥٦)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥٧)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥٨)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٥٩)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٦٠)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٦١)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٦٢)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٦٣)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٦٤)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٦٥)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٦٦)

الْقَوْمُ الْفَاسِقِينَ (٦٧)

г1адамазе ва гъезда рельяразеги
бице, **Мухаммад**, ﷺ, Аллагъасул
свалат салам лъеяв **Адамил қ1иго**
васасул қыиса х1акъаб жоялдалъун,
жиндиль гъереси гъеч1еб, т1аде жо ң1ик1к1изабиеч1еб, жиб
хисизабич1еб.

مِنْ أَكْحَرِ قَالَ لَا قُتِلَنَا فَقَالَ إِنَّمَا
يَتَعَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٧﴾

Гъазул қыисаялъул байбихы буго: Аллагъасул салам лъеяв Адам аварагасе Аллагъас جَلَّ جَلَّ шарт1 гъабун бук1ана жиндир ясал жиндирго васалазе росасе къезе, үоги г1адамал гъеч1ого ва үоги бат1ияб шарт1 гъабизе ресги гъеч1ого. Х1ава эбелаль щибаб нухаль ваги ясти гъарулел рук1ана. Гъел қ1удиял г1ун риггин гъабизе мек щведал үо вацаасда цадахъ гъюрай яс үогидав вацаасе къолаан ч1ужулъун.

Цинги Гъабил ва Къабил абулев қ1иго вагасе руччаби рачизе мек щведал, Къабилие бокъана живгун цадахъ гъюрай яц жиндие ч1ужулъун ячине. Адам عَلَيْهِ السَّلَام гъесда т1ад рекъеч1о ва къот1и гъабуна гъав қ1иявго вацас къурбан хъвезе ва гъеб къурбан Аллагъас къабул гъабурасе Къабилгун цадахъ гъюрай яс къезе. Цинги къурбан хъуна ва Аллагъас جَلَّ جَلَّ Гъабилил къурбан къабул гъабуна.

Хадуб Къурбаналда абулев буго: Гъев қ1иявго вагас Аллагъасе къурбан хъураб г1уж бице. Цинги гъеб къурбан цоясул къабул гъабуна Аллагъас, цоясул къабул гъабич1о. Къабил вук1ана хур бекүн бет1ербахы гъабулев, Гъабил вук1ана г1и-боц1и хъихулев. Къабилица үо рольул гул бахъана къурбаналъе, гъебги гъит1инааб, къадараб ц1ехон бахъана. Гъабилица лъик1аб куй хъун гъеб бахъана къурбаналъе. Гъезул къурбан къабул гъабиялье г1аламат бук1ана зодисан ң1а бач1ун гъеб къурбан ң1аяль кванай.

Цинги зодисан ң1а бач1ун Гъабилил къурбан кванана. Къабилил ң1акъго үцим бахъана ва жинца абуна: «Дица мун ч1вала»- абуна. Гъабилица абуна: «Аллагъас жиндаса х1инкъарав чиясул къурбан къабул гъабула»- абуна.

28. Хадубги Гъабилица абуна: Дуца дун ч1вазе абуни дида квер бит1ани, дица мун ч1вазе дуде квер бит1изе гъеч1о. Дун Аллагъасул г1азабалдаса х1инкъула, гъаб кинаабго г1аламалъул Бет1ергъянлъун жив вугев,

لِئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنْ
بِسَاطِي يَدِي إِلَيَّكَ لَا قُتِلَنَا إِلَيَّ أَخَافُ
اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾

29. дие бокъун буго дирги
дурги мунағыл дуда т1аде къезе
ва мунги жужах1алъул ағылу

إِنِّي أَرِيدُ أَنْ تَبُوأَ بِأَثْمِي وَإِنِّي كَفَرْتُ مِنْ
أَصْحَابِ الْتَّارِدَاتِ لَكَ جَزَّرْوًا الظَّلِيلِيْمِينَ ﴿٢٩﴾

вук1ине. Гъеб жужах1 буго жидеца зулму гъабурал г1адамазе бугеб жазаъ.

Дие бокыун буго Аллагъасде جَلَّ جَلَّ цеве дун дие зулму гъабуравльун ине, дица цогидазе зулму гъабуравльун инч1ого.

30. Къабилил x1асадаль ва рак1
 хъубльяиль гъесда бигъаяб жолъун
 бихъизабуна жиндир вац ч1вай. Цинги
 Къабилица Гъабил ч1вана ва Къабил
 бахъикъосараздаса лъугъана.

Бишун цебе ракъалда г1одобе т1ураб инсан sul би бук1ана гъеб. Ибнуг1аббасица абуна: Гъабилица Къабилие x1инкъи къун бук1ана жужах1альул ц1а бук1уна зулму гъабурал г1адамазе жазаъльун абуn, цингиги гъев x1инкъич1о ва щайт1аналъул мурад т1убазабуна.

31. Цинги Аллагъас цо гъедо бит1ана
 жинца ракъ бухъизе x1at1аздалъун ва
 гозоялдалъун, гъев Къабилида лъазе кин
 жинца Гъабилил къаркъала ракъуль
 лъелеб.

Мужагъидица абуна: Аллагъас جَلَّ k1иго
 гъедо бит1ун Къабилида рихъулеб бак1алда
 k1иябго цоцаль багъана ва цояб цояль
 ч1вана. Цинги x1at1аз ва гозояль гвенд бахъун, гъениб жаниб хвараб
 гъедо рехун, т1аде ракъ бачана.

Гъеб жо бихъараab мекалъ **Къабилица абуна:** «вай дир заг1ипльиго
 щиб? Гъаб гъедоялда г1анаб г1акълу бук1ун гъеч1оха дида. Дида
 лъяч1о кин гъаб къаркъала ракъуль бахчулебали». Гъеб жиндир
 г1акълу дагъльяйлдаса пашманавльун лъугъана Къабил
 бахъикъосиги пашманльиги k1иябго дандельана гъесие.

Жинда Аллагъ разилъаяв ибнуг1аббасица абуна: «Гъев пашманльич1о
 жинца вац ч1ваялда. Гъедин пашманльун вук1аравани, жинца тавбо
 гъабилаан»- абуn.

Хирияв аварагасул ﷺ x1адис буго: «Жинца ракъалда
 t1ад пасальи-зулму гъабурав ва г1агарльяйлъул гурх1ел-рах1мо
 къот1изабурав чиясе дунялдаго г1акъуба хех гъабила, ахираталдаги
 гъесие гъабулеб г1акъуба дагъ гъабиларо». абураб маг1на бугеб. Гъав
 Къабилил пишайт1ульги гъаб k1иябго жо буго. إِنَّمَا يَنْهَا إِلَيْهِ رَجُوْنَ.

32. Гъаб Къабилица Гъабил ч1вай
 сабабльун Дица баниусраилазда t1ад
 гъабуна: жинца шарг1ияб г1илла

فَطَوَعَتْ لَهُ وَنَفَسُهُ وَقَلَّ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ
 فَأَصْبَحَ مِنْ الْخَسِيرِينَ ﴿١﴾

فَبَعَثَ اللَّهُ عَرَبَاتَيْحَثُ فِي الْأَرْضِ
 لِيُرِيهُ وَكَيْفَ يُؤْرِي سَوْءَةَ أَخِيهِ قَالَ
 يَوْمَيْكَىٰ أَعْجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا
 الْغَرَبِ فَأَوْرِي سَوْءَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنْ
 الْتَّدَمِيرِ ﴿٢﴾

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَيْهِ اسْرَارِيَّلَ
 أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أُوْفَسَادُ

гъеч1ого къисас боси г1адаб, яги имамас х1ад къаби г1адаб, **цо напс ч1варав чи**, яги гъеб напсалъ ракъалда пасалъи гъабич1ого буқ1ун хадубги гъеб напс ч1варав чи.

Пасалъи буго гъачагъльи гъаби, муртадлъи. Гъав жинца напс ч1варав чиясе х1укму буго ва гъесие мунағы

буго жинца киналго г1адамал ч1варасе г1адаб. Жинца цо напс ч1аго гъабурав чи: жинца цо сабаб гъабун ч1вазе буқ1араб напс хвасар гъабурав чи, яги цо гъалагъиялде ун буқ1араб напс хвасар гъабурав чи, **гъав чиясул х1укму буго ва гъав чиясе кири буго киналго напсал ч1аго гъарурасе г1адаб.**

Гъаб аяталдаса бич1ч1улеб буго напс ч1вай к1удияб мунағы буқ1ин ва ц1акъ гучаб х1инкъиги къолеб буго Аллагъяс ﷺ щибго шарғ1ияб г1иллаги гъеч1ого напс ч1варав чиясе. Аяталда жаниб «бануисраилазда т1ад гъабуна» абуn буқ1аниги, гъаб аятальул х1укму кинабго халкъалье г1аммаб буго. Гъелда т1орит1ел гъабулел х1адисалги руго.

Гъаб аяталда нахърильтъараздаса вуго жинда Аллагъ разильяяв Г1усман асх1аб, жив ч1вазе вуқ1ин лъараб мехалъги данде вахъизе г1амал гъабич1ев, кумек гъабизе рач1арал асх1абзабиги лъик1аб дуг1а гъабун нахъе рит1арав.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидасан х1адис бицана: «Дун Г1усман ﷺ асх1абасде т1аде ана гъев ч1вазе абуn цо къавм ургъун бугеб мехалъ, ва дица абуна: «Я амирул муъминин! Дун дуе квербакъизе вач1ун вуго, мун ч1вай берцин бихъун буго цо къавмалда» – абуn. Жинда Аллагъ разильяяв Г1усманица абуна: «Я Абугъурайрат, дуе бокъилищ дуца киналго г1адамал ч1вазе ва гъелгун цадахъ дунги ч1вазе» – абуn. Дица абуна: «Бокъиларо» – абуn. Жинда Аллагъ разильяяв Г1усманица абуна: «Дуца цо чи ч1вани, я Абугъурайрат, мун киналго г1адамал ч1варазда релълъун вуқ1уна. Мун т1ад вуссун а дуе изну бугевлъун, дуе ажеро, кири бугевлъунги, дуе мунағы х1акъ гъеч1евлъунги» – абуn. Цинги дун нахъе вач1ана ва дица рагъ гъабич1о» – абуn. Х1адис ибну Саг1дица Ат1абакъат т1ехъалда бицана, къуч1аб иснадалдальун.

Х1акъльунго **бануисраилазухъе** **дир аварагзаби рач1ана** **баянал** **шарғ1иял х1ужабиги**, **муг1жизаталги** **росун**. Аллагъ цо гъави, аварагзабазда нахърильтъин т1адаб буқ1ин гъезда бицунел, ракъалда пасальаби гъари, г1адамал ч1вай х1арамаб буқ1инги бицунел. **Цинги гъель** **бануисраилазул г1емерисел г1адамал**, гъаб **шарғ1ияб х1укму**

في الْأَرْضِ فَكَانَ مَا قَاتَلَ النَّاسَ
جَيْمِعًا وَمَنْ أَحْيَا هَافَكَ أَنَّمَا أَحْيَا
النَّاسَ جَيْمِعًا وَقَدْ جَاءَهُمْ رُسُلًا
بِالْبَيِّنَاتِ شَمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ
ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمْ يَسْرُفُونَ ﴿٢٦﴾

жидеда бицун ва бич1ч1ун хадубги, ракъалда пасальи ва зулму гъабулел руго. Цо напс ч1варав чиясе бугеб x1укму жидеда бицун бугониги, жидеца аварагзаби ч1валел руго.

33. Жидеца Аллагъасда جَلَّ لِهُ اللَّهُ مِنْ أَنْ يَحْكُمُ الْأَرْضَ ва гъесул расуласда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагъ балел г1адамазе бугеб жаза буго, гъединго ракъалда т1ад пасальи гъабун, гъачагълыи гъабун хъвадулел г1адамазеги жаза буго:

жал ч1вай, яги жал хъарщазда маг1аз рукъи, яги жидер кверги x1ет1еги къот1и, цояб квег1аб цояб кваранаб, яги жал ракъалда т1ад лътизарун, жидеда хадур лъугъун цо бак1алда

ч1езе теч1ого, гъезие г1акъуба гъаби. Гъаб шарг1ияб x1укму буго жидее дунялалда гъабулеб г1одобег1анльи ва г1азаб. Ва гъезие ахираталда ц1акъ гучаб жужах1альул г1азаб буқ1ине буго.

Гъаб аят решт1изабиялье сабаб бицана: г1урайнат абулеб къавмальул цо г1адамал жидеца иман лъун Мадинаялда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе раб1ун рук1ана. Т1адруссун инелде гъезда цо унти бач1ун, Мадинаяльул раг1алда ругел закатальул варанаби хъихъун рук1арал г1ухъбузухъе рит1ун рук1ана, гъел варанабазул раҳъ ва к1ващ гъекъон жидеда бач1араф унти т1аса инабизе. Гъедин рук1ун жал сахлъараф мехаль варанаби хъихъун вук1арав вехъги ч1ван, гъел варанабиги рабун лъутун ана.

Гъаб хабар Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе щведал, хехаб ах1и б1ан асх1абзаби къват1ире раҳъизарун, хадур лъугъана ва ккvezеги к1ун гъель г1адамал Мадинаялде рабун раб1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас x1укму гъабуна гъезул квералги x1ат1алги къот1изе, бералги раҳъизе, цинги хвег1ан бакъукъе рехун тезе. Гъедин къвак1араф тамих1 гъабияльте г1илла буқ1ана гъез чанго к1удияб мунағъ ва г1асильи гъабун буқ1ин: муртадльи, хиянат гъаби, чи ч1вай, ц1огъ гъаби. Гъаб x1укмуги шарг1иял x1адал рицун, нильеен насхо гъабураб буго. Берал раҳъиги ва цогидаб зулму гъабиги шарг1алда гъукъараф жо буго.

Гъаб аяталда жаниб чанго бат1ияб x1укму бицун буго, цоялда цояб нахърег1изабун. Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «шибаб зулмуяльте ва пасальияльте жиндирго x1укму буго. Цо чи ч1ван вугони къисасалъе жинца ч1варав ч1вала. Жинца цо чиги ч1ван гъесул боц1иги босун бугони, гъев чи ч1вала. Хадуб кварида ван г1адамазда вихъулеб бак1алда тела дагъал къояз, г1адамал x1инкъизе ва гъезие

إِنَّمَا حَرَقُوا الَّذِينَ يَحْكُمُونَ اللَّهَ
وَرَسُولُهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ
فَسَادُوا أَنَّ يُقْتَلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقْطَعَ
أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خَالِقٍ أَوْ يُنْفَقُوا
مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خَرْقٌ فِي
الَّذِينَ أَوْلَاهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾

ваг1за букине. Жинца чи ч1вач1ого боц1и бикъарав чиясул кваранаб квер ва квег1аб x1et1е къот1ила (ц1огъорасул x1укму хадусан бач1ине буго, гъаб буго гъачагъасул x1укму).

Жидеца г1адамал x1инкъизаруел, амма чи ч1вач1ого, боц1и бахъич1ого нухда ч1ун ругел г1адамал, цо бак1алда ч1езе теч1ого т1уризарун исламияб ракъалдаса къват1ир инарила. Цо г1алимзабаз ва имамзабаз абуна гъел г1адамал туснахъальтур т1амила аубун.

34. Жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّلَهُ وَسَلَّمَ аварагсдаги ﷺ рагъ гъабуел, гъачагъльи гъабун халкъальте جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّلَهُ وَسَلَّمَ ۝ ۲۴

къварилъи гъабуел г1адамал, жидеда

т1ад нужер кверщел батилелде тавбо гъабун, квешльи тун, Аллагъасдасан x1инкъун г1одор ч1ани, гъал г1адамазе нужеда г1акъуба-г1азаб гъабуге. Нужеда лъай x1акъльунго Аллагъ

жинца мунағыал рахчулев, жив гурх1улев вук1ин.

Ибнухат1ибица абуна: «гъав ракъалда пасалъи гъабурав, Аллагъасда جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّلَهُ وَسَلَّمَ ва аварагасда ﷺ рагъ гъабурав чи иман лъурав бусурманчи вугони, гъасул Аллагъасда جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّلَهُ وَسَلَّمَ хурхарал x1акъал гъесде т1амун тола. Г1адамазда хурхарал x1акъал гъел г1адамазул ихтияралда рук1уна, жидее бокъани т1аса лъугъун тела, жидее бокъани къисас босила ва боц1и-малги бең1изабила. Гъел пасальаби гъарурал г1адамал капурзаби рук1ун, цинги жидеца иман лъуни ва тавбоги гъабуни – гъездаса кинабго x1акъ т1асан ккода.

Исламаль цебехун араб кинабго жоялъул x1укму къот1изабула. Мух1амад ибну Ах1мадил Max1алияс Жалалалда абуна: «Т1адег1анав Аллагъас ﷺ «нужеда x1ад гъабуге» абич1ого, «Аллагъ гурх1улев вуго»-абун абиялдаса бич1ч1улеб буго Аллагъ جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّلَهُ وَسَلَّمَ жиндир x1акъаздаса т1аса лъугъулев вук1ин, г1адамазул x1акъал гъезул ихтияралда толев вук1инги.

Цо г1алимзабаз абуна, аятальул загыираб маг1аялде балагъун тавбо гъабурав чиясадаса жив ч1вай, хъорщоде вукъи, x1et1е къот1и т1аса кколеб буго. Амма квер къот1ияльул масъала балъго хут1улеб буго абуун. Жидеда Аллагъ разильяял асх1абзаби рекъараб раг1и буго гъеб квер къот1иги тавбо гъабиялдалъун т1аса ккода абураб.

Гъадинав гурх1ел бергъарав ханасе даймго щукру гъабулелльун рук1ин нилььеда т1адаб буго.

35. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّلَهُ وَسَلَّمَ амруялда хилипльизе,
гъесда г1асильизе x1инкъя гъесул جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّلَهُ وَسَلَّمَ
г1акъуба-г1азаб нужеда щвч1ого

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذْ قَوَى اللَّهُ وَأَبْتَغُوا
إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهُدُوا فِي سَبِيلِهِ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۚ ۲۵

бук1ине. **Ва нужеца Аллагъасде г1агарлъулел рахъалги сабабалги т1алаб гъаре, лъик1аб г1амал гъабун, Аллагъ разильи т1алаб гъабун хъваде.** **Ва нужеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ دِين رَأْكَالْدَا** буқ1иналье г1оло жигъядги гъабе. Гъедин нуж хъвадани нужер абадияб талих1-рохелалда кверщел батила.

Ибнукасирица абуна: Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъаб цо аяталда жаниб кинабго шариг1ат бицана: Аллагъасда г1ассильизе бегъуларебльи бицана, цинги Аллагъ разильи т1алаб гъабун лъик1ал г1амалал гъарун хъвадизе кколебльиги бицана. Ахирада кинабго дин, бусурбаби ва исламияб ракъ жиндальун ц1унулеb, ва гъеб исламияб дин ракъалда дайм хут1иялье сабабльун бугеб, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ тущбабазда жигъяд гъабе абуn амруги гъабуна.

Щал гъел Аллагъасул тущбаби абуни, киналиги гъесда мут1иг1льиялдаса рахъарал, жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ва гъесул аварагзабазда عَلَيْهِ الْكَلَمُ инкар ккурал, Аллагъасде ширк гъабун гъев гуреб жоялье г1ибадат гъабурал, жидеца x1акъаб, бит1араб Аллагъасул дин тарал г1адамал руго. Гъезда данде рагъ гъабун, гъел иманалде ах1ун, Аллагъ цо гъавун, цох1о гъесие лагъльи гъабиялде гъел рабун хъвадулел г1адамал руго жидеца Аллагъ разильи т1алаб гъабулел, лъик1алдалъун амру гъабулел, квешаб жо те абуn нагъю гъабулел г1адамал.

Цингиги гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналде данде ч1ч1арал, гъеб ракъалда т1ибит1изе квалквал гъабулел г1адамазда ярагъ кодоб босун рагъ гъабун жидер боц1и-мал ва черх Аллагъасе бичулене г1адамазда абула мужагъидал абуn. Гъал мужагъидазе ахираталда ц1акъ к1удияб даражамакъам буго. Абадияб, жиб даймаб, т1аса унареb баҳибугольи буго гъеб. Жинда жаниб херльиги хвельги гъеч1еб, г1олохъанлы т1аса унареb, лазат, рах1ат даймаб Аллагъасул جَلَّ جَلَّ алжан буго гъеб.

Цоги кант1изе ккараб жо буго: гъаб аяталда жаниб абулеб буго: «нужеца Аллагъасде щвеялье сабаб т1алаб гъабе»-абун. Гъеб раг1и буго «أَوْسِيَّةً» абураб раг1и. Гъаб «أَوْسِيَّةً» абураб раг1иялдаса киналго к1удиял г1алимзабаз маг1на босана Аллагъасе т1аг1ат-г1ибадат гъабун, гъев разильи т1алаб гъабун хъвади, гъеб буго нуж Аллагъасде г1агарлъиялье «vasilat» абуn. Гъаб раг1ияльул маг1на гъеч1о нужеца Аллагъасдаги нужедаги гъоркъор жидеца шапаг1ат гъабулел гъоркъохъаби ккве абураб.

«أَوْسِيَّةً» абураб раг1ияльул цоги маг1на буго, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараb. Жинда Аллагъ разильяяb Аbugъурайратидаса бицараb x1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужеца дида свалат бит1араб мехаъ, нужеца дие vasilatги

гъаре Аллагъасдаса»- абун. Нижесең абуна: «Я Расуллалагы!^{صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}! Щиб жо бугеб гъеб василат»- абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Алжаналда жәниб бициун тәдегінанаб даражса буго гъеб, қох¹о чиясе гурони жиб ѡшолареб. Дир хъул буго гъеб даражса дие Ѣцела абун». Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Ибнуг1аббасицаги абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужесең Аллагъасда гъаре дие «василат» къе абун. щив чияс дие василат гъараниги, диңа гъесие ахираталда шапаг1ат, яғи нуг1льи гъабизе буго»- абун. Х1адис Т1абаранияс бицана.

Как ах1ун хадуб гъабулеб дуг1аялда жәниб буго гъаб василат аварагасе къе абун гъарулеб бак1. Цоги бокъараб бак1алдаги гъеб гъаризе бегъула, хасто аварагасда свалат бит1ун хадуб гъарани, гъесул амру т1убараздасан вук1ина.

Гъаб василат абураб раг1иялда хурхараб, гъелдасан бижараб буго «тавассул» абураб раг1и. Гъаб раг1ияльул маг1на буго жинца г1агарлы т1алаб гъаби, жив къабул гъавит1алаб гъаби. Киналгог1алимзаби жинда рекъараб раг1и буго хирияв аварагасдалъун ^{صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} тавассул гъабизе бегъи гъев ч1аго вугев мехаль ва жиндири лъик1ал г1амалаздалъун тавассул гъабизе бегъи, ва лъик1ав чиясдасан дуг1а т1алаб гъабизе бегъиги. Гъалдаги тавассулилан абула.

Жодода Аллагъ разильял Г1умар асх1абасул вас Г1абдуллагыидаса х1адис бицана: Дида Аллагъасул расул ^{صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}, жинца абулев раг1ана:

«Исламалда үңдересел умматазул лъабго г1олохъанчи сапаралда рук1адго сордо базе абун цо нохъоде лъугъана. Цинги маг1ардаса к1удияб гамач1 бортун бач1ун нохъояльул к1алт1у баџун, къват1ире раг1ине нух гъеч1ого жәнир хут1ана.

Цинги гъел г1олохъабаз үңдересел абуна: «Гъанже нильең ишібго сабаб гъеч1о гъаб гамач1алъул къварильты т1асса ине нильеңца гъабураб лъик1аб г1амал бициун гъелдалъун Аллагъасда гъари гуреб» -абун.

Цинги үңдересел абуна: «Я дир Бет1ергъян Аллагъ! Дир херал эбел-әмен рук1ана. Диңа г1ака беч1арабго гъезие хинаң рахъ гъекъезе къолаан, үңдересел лъимал-боц1иги жибін тун. Цо нұхалъ ү1ул бак1аризе арав дун рокъов т1ад вұссине кват1ана ва гъел къижүн хадув гурони дун гъезухъе үңдересел. Диңа гъезие хинаң рахъ беч1ана ва дун рахъ босун вач1илелда дида эбел-әмен къижүн ратана.

Дун рахъдал хъабаги кодобе күкүн гъезда үңдересел г1одов ч141ана, ва дида аск1ор ракъун г1одулел лъимал рук1адго, хъаж1льи биччан макъидаса гъел рорч1изег1ан дун гъезухъе валағын ч141ана. Эбел-инсудаса үңдересел

льималазе я х1айваназе раҳъ къезе дие бокъич1о, гъел макыидаса рорч1изаризеги бокъич1о. Цинги гъел макыидаса рорч1ана ва гъез жисдер раҳъ гъекъана.

Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Гъаб г1амал дица мун разильи т1алаб гъабун гъабураблъун батани гъельул х1урмат гъабун дуца нижедаса гъаб къварильи борхе!»-абун. Гъеб гамач1 дагъабго борхун бач1ана, ва амма г1олохъабазе къват1ире рач1ине нух лъугъинч1о.

Цинги к1иабилев г1олохъанчиясги абуна:

«Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Дир қо яңг1ал йик1ана дие жий ү1акъ йокъарай. Киг1ан дица гъараниги, х1илла гъабуниги жиндаго аск1ове лъугъине гъель дун виччач1о. Қо мехаль хур хун ракъул сонал рач1ана ва чара хун гъей дихъе кумек гъарун яч1ана. Дица гъельие нусиялда къого (120) динар месед къуна ва дун аск1ове виччай т1алаб гъабуна. Гъей мут1иг1лъун, гъельул бохдузда гъоркъове дун лъугъараб мехаль гъель абуна: «Мун Аллагъасдаса х1инкъа ва х1арамаб нухалда гъаб мугъру т1езабуге!» – абун.

Цинги дун гъельда аск1оса нахъе къана, гъельие къураб меседги гъельухъго тун. Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Гъедиг1анго дие йокъарай г1адамалда аск1ове щведалги дудаса х1инкъун дица гъей тун ятани, гъельул х1урмат гъабун дуца нижедаса гъаб къварильи борхе!»-абун. Гъеб гамач1 дагъабги борхун ана, амма къват1ире рач1ине нух лъугъинч1о.

Цинги лъабабилесги абуна:

«Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Дица мухъдахъе х1алт1изе г1адамал рачун рук1ана. Х1алт1и т1убараб мехаль гъезие мухъги къуна. Қо чи мухъ босич1ого ун вук1ана ва дица гъесие кколеб мухъ чанго сональ гъесие хайралъе х1алт1изабуна.

Г1емераб маг1ишат лъугъараб мехаль вач1ана гъев чи жиндие кколеб мухъ босизе ва гъес абуна: Я Аллагъасул лагъ! Дуца дир мухъ дихъе къе! – абун. Дица гъесда г1иялги, г1ачиги, варанабиги, лагъзалги риҳъизе гъаридалго (гъаб буго дур мухъ – абун), гъес абуна: Дун маҳса роде кквеч1ого дие кколеб мухъ къе! - абун. Дица гъесда мун маҳса роде колев гъеч1о абидал, гъев жиндирго боц1и-малги бачун ана ва ўшибго жсо нахъеги теч1о. Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Гъаб г1амал дица мун разильи т1алаб гъабун гъабураблъун батани, гъельул х1урмат гъабун Дуца нижедаса гъаб къварильи т1аса босе!» - абун. Гъеб гамач1 жегиги борхун ана ва гъел г1олохъаби нохъодаса къват1ире рач1ана.»- абун. Х1адис имам Бухарияс ва Мұслимица бицана.

Гъаб х1адисаль бич1чилизе гъабулеб буго нильъеда, жив Аллагъасе

г1оло рак1 бац1адго гъабураб г1амалалъул бугеб к1удияб къимат, ва гъелдалъун гъабураб дуг1аги, Аллагъс кин къабул гъабуле бугеб. Дуг1а гъабиялъул аслу буго щибго жо гъоркъоб кквеч1ого цох1о Аллагъясда جَلَّ جَلَلُهُ гъари. Гъельие далил къуръаналъул аят буго: (Дуда дир лагъздерица гыкъараб мехаль, я Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ, дир x1акъальуль, дун ц1акъто г1агарда вуто, дида гъарарав чиясул дуг1аялье жаваб къолев вуго. Дуг1а дида гъабун, жаваб къейги дида гъаре абе. Ва дида иманги лъе абе. Гъадин хъвадани гъел Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разияб нухда т1орит1аралъун рук1ина). (Суратул Бакъарат, 186 аят).

36. X1акъльунго Аллагъасде
инкар ккун, купру-ширкалда хъвадун
хварал г1адамал, ахираталде щун
Аллагъасул г1азаб жидеे букин
x1акъльарааб мехаль, гъаб кинабго
дунялги гъелда рельарааб цогиги
дунялги ва г1емерал хазинабиги
жидеे ругониги, гъеб кинабго къун, Аллагъасул г1азабалдаса
хвасарлы т1алаб гъабилаан. Амма Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **гъездаса**
щибго жо къабул гъабуларо ва жидеे ц1акъ унтизабулеb
жуках1альуль г1азаб букине буго.

Ахираталъул руқъ г1амалазде данде жазаъ гъабулеb руқъ буго ва гъениб Аллагъас кинабг1аги зарап, хиянат гъеч1ого, щивав инсанасул г1амалазул x1исаб-мизан гъабула. Киг1ан к1удияв ханги, киг1ан ч1ух1арап залимги, киг1ан дунял квегъулев вук1арап бугъаги Бет1ергъан Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ цере т1ад рет1ел гъеч1ого, мунағъазул гъиралги рагчун, г1ет1ульги т1ерхъун, аск1ов вугев чи щивали валагъизе рег1ич1ого, жиндиr эбел-эмэн, льимал к1очон тун ч1олеб къю буго гъеб. Я Аллагъ! Ниж гъеб къо к1очараздаса гъаруге.

37. Жужах1алдаса къват1ир раҳъизе
бокъун рук1уна гъел г1адамал. Амма
жал гъениса къват1ире раҳъуларо.
Жидеे гъеб жужах1алда жаниб даймаб
г1азаб букина.

38. Жинца жо бикъарап чи ва жинца жо
бикъарай ч1ужуг1аданги, нужеца гъезул
кверал къот1е, гъез гъабураб ц1огъалде
данде жазалъун, Аллагъасул раҳъальян
буғеб x1адльун ва г1акъубальун.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أَنَّهُم مَافِ الْأَرْضِ
 جَمِيعًا وَمِثْلُهُ، مَعَهُ وَلِيَقْتُدُوا بِيَهُ مِنْ
 عَذَابٍ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا نُقْبِلَ مِنْهُمْ
 وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

(٢٧)

يُرِيدُونَ أَن يَخْرُجُوا مِنَ الْأَرْضِ وَمَا هُمْ
 بِخَرْجٍ بِمَهْلٍ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

(٢٨)

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْمَانُهُمْ كَا
 جَزَاءً بِمَا كَسَبُوا إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

(٢٩)

Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ жиндир гуч бергъарав вуго, жиндир шарг1 хвезе гъабураздаса реңел босизе к1оле вуго. Ва х1укмуюльуль г1адлу бит1араав, х1икмат-пайда гъеч1еб жо жинца гъабуларев вуго.

39. Жинца зулму гъабун хадуб тавбо فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ
يَتُوَبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ تَّحِيمٌ

гъабурав чи, жинца ц1огъ тарав, цинги лъик1аб г1амалги гъабурав,

загыирги бат1инги бац1ц1ад гъабун

хъвадарав, Аллагъяс гъесул тавбо къабул гъабула ва гъесие ахираталда г1азаб гъабуларо. Дунялалда тавбо къабул гъабиялье шарт1 чияр х1акъ нахъе къей ва гъев чи т1аса лъугъизави буго.

Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ мұымынзабазда гурх1улев, гъезул мұнағыал рахчулев вуго.

Ибнүхат1ибица абуна: «Дунялальул къанунал х1алт1изарулен пачалихъазда ц1огъорас жо бикъула щибго х1инкъич1ого: Гъесдалъала нагагь ц1огъор вук1ин лъаниги, гъев дагъабго заманаяль туснахъалде вит1улеблыи. Гъеб туснахъиги квенги къолеб, лъимги къолеб, унтарасе даруги гъабулеб бак1 букин. Гъениса къват1иве живги вач1уна дагъабги лъик1 ц1огъ гъабизе ругъунлъун.

Гъаб амру гъадин букиналье нуг1лъи гъабула къойидаса къойиде квшельяби г1емерльулен рук1иналь ва гъал «г1акъил», «ц1одорал» пачалихъазул бут1рудза гъельие дару гъабизеги лъалеб гъеч1ольяль. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндир лагъзадерида гурх1улев вуго, гъезие маслих1атаб жо лъалевги вуго. Аллагъясул квер къот1ильун бугеб х1укму хъвадизабулеб х1ижазалтул ракъалда (Макка – Мадина) ц1акъ дагъраг1ула жо бикъун бугин абуң, гъениб мискинаб халкъ бугониги. Гъениб квер къот1ана абуң къанаг1аттурони хабарги раг1уларо. Гъаб гъеч1ишха Аллагъясул جَلَّ جَلَلُهُ х1укму ц1акъ х1икмат к1удияб букиналье г1аламат!

Шарг1алда рекъон ц1огъ абула до инсанас ц1унун, бахчун бугеб бак1алласан цоги чияс балъго гъеб жо босиялда. Гъедин жо бикъараб мехаль ва гъев чи живго муқ1урлъун, яги нуг1зал рук1ун гъез нуг1лъи гъабун гъев чияс ц1огъ гъаби х1акълараб мехаль, шарг1алда рекъон гъесул квер къот1ула, жинца бикъараб жо цо динаралъул ункъиль бут1аяльул къимат бугеб жо бугониги. Гъаб заманалъул г1арац-меседалда борцун гъельул къимат мух1канго бицине дида лъаларо.

Цо г1алимас абуна: Гъаб аяталда жанив ц1огъор цве рехсон, ц1огъ гъабурай г1адан хадуй рехсана. Ц1огъ гъаби г1емерисеб бихъиназул г1амал бугельул гъел кант1изе ва нахъ ч1вазе. Зинаяльул х1ад бицинеб

аяталда зина гъабурай гъадан цең рехсон, зиначи хадув рехсаны, руччабаз зина гъаби ц1акъго къабих1аб бүк1иналде ишара гъабун.

Цоги г1алимас бицана: исламалъул х1укмуялда г1айиб ч1вазе бокуын цо чияс абуна: «шарг1алда рекъон жинца квер къот1арав чиясдаса дияталье к1икъоялда анц1го варани баҳъула. Ц1оғы гъабураб мекалъ лъабго диргъамалде данде гъеб квер къот1ун г1одобе рехулең буго»- абуны. Гъасиे жаваб гъабун г1алимас абуна: «Гъеб квер жиб аманатльун бугеб мекалъ, жиндири г1айиб гъеч1еб мекалъ ц1акъ хирияб жо бүк1ана. Цинги жинца аманат хвезабун хиянат гъабидалго ц1акъго учузабльун лъугъана» – абуны.

40. Дуда лъалариш, я гъав инсан!

**Х1акъльунго Аллагъ вук1ин зобал-
ракъазул ва гъезда жаниб бугеб
махлукъаталъул бет1ергъан. Жиндири
бокъарав чиясе Аллагъяс г1азаб гъабула
гъесул мунағъазда рекъараб. Ва жиндири бокъарав чи мунағъазда
т1аса лъугъун тола,**

жиндири рек1ель иманги бугони, тавбо гъабун Бет1ергъан Аллагъасда живги вуссаны. Куфру-ширк буго Аллагъ т1аса лъугъунареб мунағъ. **Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ **жиндири х1алк1ельни** кинабго жоялда г1амльярав вуго.

41. Я гъав бичасул расул ! مَنْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Мун пашибанльуге цо-цио г1адамал исламияб динги тун, муртадлъун, купруялде ун ругин абуны. Гъел г1адамал руго жидер рек1ель иман бүк1инч1ел, маң1аздалъун иман лъунаян абуниги. Гъел руго мунапикъзаби. Унгого иман лъурал асх1абзаби дуда аск1ор ч1ун, дуе квербакъулен рук1ине руго.

Я гъудияздасаги руго г1адамал жидеца гъереси бицуунел г1адамазул раг1и къабул гъабулел. дұхъе раг1ине ч1ух1арал, мун гъереси гъавун к1алъалел г1адамазухъ г1енеккүн, гъезда нахърилъльун ч1арал. Гъал руго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасуҳъе унел г1адамал жидеца

أَنَّمَا تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ
يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

* يَأَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْرُنَكَ الَّذِينَ
يُسْكِنُونَ فِي الْكُفَّارِ مِنَ الَّذِينَ قَاتَلُوا
إِمَامًا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ
الَّذِينَ هَادُوا سَمَّعُونَ لِلْكَذِبِ
سَمَّعُونَ لِتَوْهِيْدِ آخَرِيْنَ لَمْ يَأْتُوكَ
يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَاتِ مِنْ بَعْدِ مَوْضِعِهِ
يَقُولُونَ إِنَّا أُوتِيسْمَهَا فَخَدُودُ
إِنَّ لَهُ تُؤْتُهُ فَاحْذَرُوهُ وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ
فَتَنَّتَهُ دَفَنَ تَحْمِلَكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَكِّ
أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطْهِرَ
قُلُوبُهُمْ لَهُمْ فِي الدِّيَنِيْخَرِيْزِيْ وَلَهُمْ فِي
الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾

нахъ ч1валел, ягъудиязул ах1барал (кашишал), жидеца тавраталда хъвараб жо хисизабулел ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1укмаби хвезарулен. Гъез абулеб буго гъев аварагас нужеे гъаб х1укму гъабуни, ай кашишаз гъабураб х1укму Тавратги хисизабун. гъелда нуж разилье, гъаб гуреб цоги х1укму гъабуни, нуж разильуге абун.

Гъаб къиса буго тавраталда бугеб зиначи ч1имхица ч1вазе ккода абураб х1укмуги хвезабун, жидеца гъев чиясда т1илал къабулеб ва лах1 баҳун ч1ег1ер гъавулеб х1укму гъабурабльи бицуенб. Ягъудазул ах1бараз гъадинаб х1укму гъабун буқ1ана, гъез Тавратальул х1укму гъедасаги щебе хвезабун буқ1ун, гъезул х1акимзабаз бат1и-бат1ияб х1укму гъаби сабабльун жидеда гъоркъоб бугеб хилап т1аг1изабизеян абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вит1ун, Къуръаналда зиначи ч1имхица ч1вай абуn х1укму бач1индал, ягъудазул кашишаз абуна нужеца гъеб х1укму къабул гъабуге. Гъаб нильеца гъабураб х1укму гъев аварагас гъабулеб гъеч1они, нуж гъесда нахърильльунге абун.

Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жив къосизавурав чи вит1изавизе к1олев чи вук1уларо ва Аллагъасда аск1об гъезул щибго жо гъабизе къуват, гъунарги буқ1уларо. Гъел исламияб диналдаса жидеца г1адамал нахъч1валел ах1барал руго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидер рак1ал куфру-ширкалдаса рац1ц1ад гъарич1ел ва гъаризеги гъеч1ел г1адамал. Гъезие дунялалдаго г1одобег1анлыи буқ1ине буго: исламияб диналде рап1инч1еб меҳаль жидеда т1ад жизятти лъун, жал г1одорег1ан гъарун тезе руго. **Ва гъезие ахираталда ц1акъ к1удияб жужах1альул г1азаб буқ1ине буго.**

42. Ц1акъ гъересияб хабаралда
г1енеккун гъеб къабул гъабулел,
жидеца хъубаб, х1арамаб боц1иги
кваналел г1адамал руго гъель
ягъудиял: риба гъабулел, ришват
босулен. **Цо х1укму гъабеян абуn**
гъель духъе рап1ани, бокъани х1укму
гъабе гъезда гъоркъоб, бокъани
гъабич1ого те.

Гъель г1адамал дуда иманльун, дуца гъабураб х1укмуялда нахърильльине бокъун рап1унел гъеч1о. Дуца гъабураб х1укму жидеे бокъухъин ккани гъелда разильизе абуn рап1унел руго.

Мун гъезда гъоркъоб х1укму гъабиялдаса вуссани, гъез дуе щибго зарал гъабуларо. Аллагъас ц1унула мун гъезул заралалдаса. **Ва Дуца** гъезда гъоркъоб х1укму гъабуни, гъеб х1укму дуца шарғ1алда

سَمَعُونَ لِكَذِبِ أَكْلَوْنَ لِسْحَنٍ
فَإِنْ جَاءَكُوكَ حَكْمٌ بِمَا يَنْهَا فَأَرْعِضْ
عَنْهُمْ وَلَنْ تُعَرِّضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَصُرُّوكَ شَيْئًا
وَلَنْ حَكَمْتَ فَأَحْكَمْ بِمَا يَنْهَا بِالْقُسْطِ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٢﴾

рекъон, бит1ун гъабе. Х1акъльунго Аллагъасе жидер г1амалазууль рит1ухъал г1адамал рокъула.

43. Кин гъез мун х1акамлъун гъавулев
ва гъел дуца гъабураб х1укмуюлда
разильуле, гъезда аск1об Тавратги
бук1аго ва гъениб Аллагъасул х1укмуги
бук1адго.

Жидеда решт1изабураб Тавраталда бугеб х1укмуюлда разильуларел ягъудиял дуца гъабураб х1укмуюлда кин разильуле. Дуца х1укму гъабун хадур гъел гъелдасаги руссuna: жидее х1акъабжо бокъарал г1адамал гъеч1о гъел. Ва гъел жидеца иман лъуралги гъеч1о.

44. Х1акъльунго дица гъель
ягъудиязда Таврат решт1изабуна,
гъельда жаниб гъезие т1орит1ел
буgeb, ва иман лъурал г1адамазе
х1акъаб нух бихъунеб нурги бугеб.
Гъеб Тавраталдальун х1укму
гъабула Бануисраилазул киналго
аварагзабаз, жидеца Аллагъасда
иман лъун, гъесул х1укмуюлда
нахърильльун хъвадуле. Гъеб х1укму
гъабула Тавраталда иман лъурал
г1адамазе. Гъединго жидеца хисизабич1ого Таврат нахъц1унарал
ах1барацаги ва г1алимзабацаги гъабула гъеб Тавраталда рекъон
х1укму, жидеца гъеб ц1унун бук1ун ва гъел жидеда Таврат
льялел рук1ун.

Гъаб амру гъадин бугельул гъеб Тавраталда бугеб х1акъаб жо бицине
ва Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммадил сипатал рицинеги
нуж г1адамаздаса х1инкъуге. Нуж дидаса х1инкъя, я гъал
ягъудиязул г1алимзаби! Ва нужеца гъеб тавратти хисизабун,
гъельул х1укмабиги ричун дунялалъул дагъабго боц1и босуге.
Киг1ан г1емераб бугониги гъеб дунялалъул боц1и х1акъираб жо буго,
Аллагъасул ж1акъа калам жиндиҳъе бичизег1адаб жо гъеч1о. Жидеца
Аллагъас решт1изабураб х1укмуюлдальун х1укму гъабуларел
г1адамал капурал г1адамал руго.

Замахшарияс абуна: Аллагъасул ж1акъа х1укмуюлдальун жидеца
х1укму гъабуларел г1адамал, гъеб жидеда г1одобег1анльун бихъун,
гъель г1адамал капурал, пасикъял заливал г1адамал руго. Аллагъасул

وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَاكَ وَعِنْدَهُمْ
الْتَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ شَهِيدٌ يَتَوَلَّنَ مِنْ
بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٣﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَا الْتَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَرُّوحٌ
يَحَكُمُ بِمَا تَنَبَّأَ النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا
لِلَّذِينَ هَادُوا وَالْيَهُودُ وَالرَّبَّادُونَ وَالْأَخْبَارُ يَسِّرَ
أَسْتُحْفَظُو مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا
عَلَيَّهِ شُهَدَاءَ فَلَا يَخْشُو النَّاسُ وَأَخْشَوْنَ
وَلَا شَرُّ رَبِيعَيْتَ شَمَنَاقَلِلًا وَمَنْ نَرَى يَعْكُمْ
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾

х1укмуги тун цоги х1укму жидеца гъабурал г1адамал жидер купруялъуль т1ерхъарал, ц1акъ залимал, ч1ух1арал г1адамал руго. Гъаб аят загыралда баниусраилазда решт1араф бугониги, жиндир х1укму кинабго умматалье г1аммаб буго.

45. Гъеб тавраталда жаниб дица

ягъудиязе парз гъабуна къисас
боси: напс напсалъухъ ч1вазе, бер
бералъухъ бахъизе, мег1ер мег1ералде
данде къот1изе, г1ин г1иналде данде
къот1изе, ца цаялде данде бахъизе.
Ругънал гъарун ругони гъезулиги
къисас босизе. Жинца рец1ел босулев
чияс къисас т1аса лъугъун тани, гъеб
жиндаса къисас босулесе кафарат буго
жинца къисас босулесе ажро-кириги буго.

Гъаб буго Ибнуг1аббасица гъабураб маг1на. Т1абарияс абуна: «Гъеб т1аса лъугъин жив т1аса лъугъарасе кафарат буго, Аллагъас гъесул мунагъал рахчулеб жив т1аса лъугъиналье г1оло»-абун.

Жидеца Аллагъас جَعْلَهُ **решт1изабураб** رَسَّأَهُ **х1укмуялдалъун** **х1укму**
гъабуларел г1адамал зулму гъабулел г1адамал руго, гъез Аллагъасул шарг1алда хилилтъи гъабун бугельүүл.

Гъаб къисас боси нильер исламияб шарг1алдаги гъаб х1алалда буго. Ракъа бекизаби, гъаналда ругъун гъаби, цогиги г1емер масъалаби руго къисас босизе данде кколарел, жидер дият бахъулел, х1ажат ккараб мехаль г1алимзабазде аск1оре ун, гъезда гъикъун лъазабизе ккела.

46. Дица баниусрилазул цересел
аварагзабазда хадув, Марьямил вас
Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг вит1ана, жинца
таврат рит1ухъ гъабулевльун. Ва
гъесухъе Инжилги къуна, жинда
жаниб умматалье т1орит1ел ва
нур бугеб, жинца Тавратги рит1ухъ гъабулеб. Жиб умматалье
т1орит1елльун бугеб ва Аллагъасдаса х1инкъарал г1адамазе
ваг1зальунги бугеб.

47. Дица Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасда ва
гъесда нахърильъарараздаги амру
гъабуна, нужеца гъаб Инжилалда
жаниб Аллагъас جَعْلَهُ **решт1изабураб**

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفَسَ
بِالنَّفَسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنَفَ بِالْأَنَفِ
وَالْأَذْنَ بِالْأَذْنِ وَالسَّمَاءُ بِالسَّمَاءِ
وَالْجُرْحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ
فَهُوَ كَفَّارٌ لِّلَّهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا
أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٧﴾

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ أَثْرِهِمْ يُعِسَىٰ إِنْ مَرَّ عَمْدَدًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنْ التَّوْرِيَةِ وَإِنَّهُمْ إِلَّا إِنْجِيلٌ
فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقٌ لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
مِنَ التَّوْرِيَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّمَتَّمَنَ ﴿٤٧﴾

وَلَيَحْكُمْ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ
وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ
هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٧﴾

**жоялдалъун х1укму гъабе абуn. Ва жиdeца Аллагъяс
решт1изабураб х1укмуюлдалъун х1укму гъабуларел пасикъал
г1адамал руго-абун, жал къосарал, Аллагъясде جَلَّ جَلَّ иман
льеялдаса ва гъесие мут1иг1льиялдаса рахъарал.**

Т1адег1анав Аллагъяс гъаб лъабго аяталда жаниб (44, 45, 47) такрап
гъабуна Аллагъяс решт1изабураб жоялдалъун х1укму гъабич1ев чи
«капурав вugo», «залимав вugo», «пасикъав вugo» абуn. Г1алимзабаз
абуна: «Капурав вugo» абураб раг1и бусурбабазда абураб бугин,
«залимав вugo» абураб раг1и ягъудиязда абураб бугин, «пасикъав вugo»
абураб раг1и насраниязда абураб бугин. Кин бугониги гъаб лъабго
раг1ияльул маг1на цо буго: Аллагъяс جَلَّ جَلَّ решт1изабураб жоялдалъун
х1укму гъабич1ев чи вugo гъев.

Тафсиральул г1алимзабаз гъабураб маг1на данде бак1арун х1асил
гъабураб мехаль гъаб гъелдаса бич1ч1улеб жо буго Аллагъясул جَلَّ جَلَّ
дин г1одобег1ан гъабун, гъеб диналда бугеб х1укмуги рехун тун
жиндие бокъараб х1укму гъабурав чи киналго г1алимзаби рекъон
капурав, залимав, пасикъав вugo.

Аллагъясул диналда жаниб жиндие х1укму батич1еб жо г1алимзабазул
ижтигъаталдалъун х1укму гъабун гъабула ва гъеб х1укму гъаби гъал
аятазда бицараб куфру, зулму, пискъу бук1уларо.

Г1адамаца ургъарал къануназул х1укму Аллагъясул х1укмуюлде
данде кколеб гъеч1они, Аллагъясул х1укму хвезабулеб бутони, гъеб
къануналъул х1укму бусурманчияс къабул гъабизе бегъуларо ва гъес
Аллагъясул جَلَّ جَلَّ х1укмут1аса бицизе кcola. Аллагъясул х1укмуюлдалъун
х1укму гъабизе реши букин, къануналда нахъ вильун, шарғ1альул
х1укмуюлда хилапаб х1укму жинца гъабулов, яги жинца гъеб х1укму
разильун къабул гъабулов чиги капурав, залимав, пасикъав чи вugo.

Жинда т1ад зулму бук1ун къануналда мут1иг1льярав, амма жиндири
рак1алье гъеб къанунги рихун вугев чи капурав, залимав, пасикъав
вук1унаро. Гъаб масъала ц1акъ к1вар гъабизе ккараб бугониги, г1адамаз
ц1акъ мугъмалго тараб масъала буго. Гъеб гъедин бук1инальул г1айиб
ц1аларал чаг1азул буго. Жидеда жо лъялелльун ч1ун, г1адамазе нухал
льун, гъел жиdeца къосизарулен ва жалгоги къосарал. Гъал жагъилал
ц1аларал г1адамаз абулеб буго: «Т1ад тарав х1акимасе мут1иг1льизе
кcola, ханасе мут1иг1льизе кcola» – абуn. Амма гъез абулеб гъеч1о
гъев ханги бусурбабазул вук1ине кколоин, гъев х1акимги бубсурбабаз
жиدهа т1ад тарав вук1ине кколоин ва гъес гъабулеб х1укмуги шарғ1ияб
бук1ине кколоин абуn.

Капурзабазул зулмуялде гъоркье ккарап бусурбаби гъезул зулмуялда

разильун рук1ине бегъуларо. Жидер х1ал к1веч1ого, зулму бергъун ккараб меҳалъ къануналда нахърильъизе г1узру ва рухса буқ1ула. Щибго зах1малъи баччи1ого, сундаго ургъич1ого, х1айванал г1адин мут1иг1льун бусурбаби рук1изе бегъуларо. Жидер Бет1ергъян щив вугев, жал щиб мурадалда рижун ругел, жидеца щив рази гъавизе кколевали лъзэе ккода. Гъаб дунялалда балеб ц1акъ дагъаб замналъул раҳ1ат, лазат т1аса бишун, ахираталда абадияб жужах1алде бусурманчи ине бегъиларо.

Ибнухат1ибица абуна: инсан ц1акъ г1ажаибаб жо буго. Ягъудиязды г1емерал аварагзаби рит1ана, Муса عليه السلام аварагги вит1ана. Гъесухъе Таврат къуна ва гъесие г1емерал ва к1удиял муг1жизаталги къуна. Амма ягъудияз гъеб тавраталде г1амал гъабич1о ва гъелда нахърильъинч1о. Насраниязе аварагльун Г1иса عليه السلام гъавуна. Гъесулги г1емер муг1жизатал рук1ана: хварал ч1аго гъари г1адаб ва ракъул х1инч1 гъабун гъелда рух1 лъей г1адаб. Г1иса аварагасухъе инжил къуна гъелда х1укму гъабе абун. Насраниязги Инжиллалда х1укму гъабич1о ва гъелда нахърильъинч1о.

Аллагъасул свалат салам лъея Мух1аммад аварагги вит1ун ва гъесде хирияб Къуръанги решт1изабун, гъаб умматалдаги Къуръаналда нахърильъин, гъелдалъун х1укму гъаби т1ад гъабуна. Амма умматалъул г1емерисел г1адамал Къуръан ц1алияльул, маҳраж-таждидалъул х1укмаби ц1ехезе, берцинал макънал гъарун Къуръан ц1ализе ях1 бахъулел руго. Къуръаналда бугеб жоялда г1амал гъабулел, гъелдалъун х1укму гъабулел г1адамал ц1акъ дагъал руго. Щайт1анал гуккун гъезие къимат дагъал умурал берцин риҳизарун руго ва х1акъиқъаталдаса гъел гъапул гъарун руго.

48. Дица дуда къуръан решт1изабуна,
Мух1аммад، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، х1акъиб исламияб
дин жинда жаниб бугеб. Жинда церехун
рук1арал т1ахъалги рит1ухъ гъаруле
ва гъел т1ахъазда т1ад хъаравулльунги
ва нуг1льунги бугеб.

Киналго Аллагъасул т1ахъазда жаниб
бугеб берцинаб, лъик1аб жо Къуръаналда
жаниби буго. Дуца г1адамазда гъоркъоб
х1укму гъабе Аллагъас решт1изабураб
жоялдалъун. Мун гъел г1адамазе
бокъараф жоялда нахъги вильльунге,
духъе бач1араф х1акъиб Къуръанги

وَإِنَّا إِلَيْكَ أَنْتَ الْكَيْتَبَ بِالْحُقْقِ مُصَدِّقاً
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَبِ وَمُهَمَّهُ مَا
عَلَيْهِ فَأَخْكُمُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَنْعِي
أَهْوَاهُهُمْ عَمَاجَاءُكُمْ مِنَ الْحُقْقِ لِكُلِّ جَعْلٍ
مَنْ كُوْشَرَعَةً وَمَنْهَا جَآ وَلَوْشَاءَ اللَّهِ
لَجَعَلَ كُمْمَةً وَجَدَةً وَلَكِنْ
لَيَتَوُكُّمُ فِي مَا أَتَنَاكُمْ فَأَسْتَقْوُ
الْحَيْرَتَ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فَيُؤْتَكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَفِفُونَ

г1одоб тун.

Щибаб умматалъе дица шариг1ат гъабуна ва нухги гъабуна, жидер заманаялда, x1алалда, бак1алда рекъараб. Гъаб шариг1ат буго дунялальуль ч1агольялда хурхараб жояльуль бугеб. Ва амма кинаого Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ динальул аслу цо буго: Аллагъ цо гъави, гъесул аварагзаби عَنِيمَ الْكَلَمِ рит1ухъ гъари ва ахир къо букиналда иман лъей, жиндиль x1исаб-мизан ва жазаъ гъабулеб.

T1адег1анав Аллагъасе бок1арабани нуж кинаалго цо умматльун гъарилаан ва цох1о шариг1аталдаги телаан. Цингиги Аллагъасе гъелдалъун я зарал, я хайир гъеч1о. **Кинниги** нужер шариг1ат бат1и-бат1ияб гъабуна нужер x1албихы гъабизе нужехъе къураб жоялдалъун, мут1иг1авги, г1ассиявги лъазе.

Нужеца лъик1аб жоялде хехго щвезе ях1 бахъе. Гъеб Аллагъасда мут1иг1льи ва гъесул шарг1алда нахърилътин буго. **Нуж кинаалго** ахираталда Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ руссунел руго ва гъениб бицизе буго дунялалда нуж хилипльун рук1араб жо: нужер динальул амру гъениб баянлъизе буго ва нужеэ жазаъ гъабизе буго.

49. Ва дуда дица амру гъабуна,
Мух1аммад ! صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъел г1адамазда
гъоркъоб x1укму гъабе абуn
Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дуда решт1изабураб
Къуръаналдалъун ва мун гъезул
мурадазда нахъвилъунге абуn. Мун
ц1уне, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, квшеб
къавмаль макру гъабун Аллагъас

дуде решт1изабураб цо-ко жоялдаса мун вуссинавиялдаса. Дуца гъабураб x1укмуялда рекъеч1ого гъел г1адамал нахъе ани ва жидее цоги x1укму бокъани, дуда лъай Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ бокъун букин гъезие г1азаб гъаби гъезул цо-ко мунағъазде данде. X1акъльунго г1емерисел г1адамал пасикъал руго.

Аллагъасе мут1игльударел, x1акъаб жоялда инкар кколел, г1асильбазуль даймлъулел руго.

50. Дуца гъабураб x1укмуялда
разильт1ого жагъилияб заманалъул
x1укмуйищха гъезие бокъун бугеб?
Жиндиль щибго бащаљи гъеч1еб,

وَأَنْ أَحْكُمَنَّهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ
أَهْوَاءَهُرْ وَأَحْدَرْهُمْ أَنْ يَقْسِطُوا كَعَنْ عَظَّ
مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ فَإِنْ تَوْلُوا فَأَنَّمَا تُرِيدُ اللَّهُ
أَنْ يُصِيبَهُمْ بِعَظِيمٍ ذُرْبِهِمْ وَلَنْ كَثِيرٌ مِّنَ
الْأَنْسَابِ لَفَتَسِفُونَ ٤٤

أَحَكَمَ الْجَهَانَّمَ يَعْنُونَ وَمَنْ أَحَسَنَ مِنَ
اللَّهِ حُكْمًا لِلْعُوْمَرِ يُوقَنُونَ ٤٥

раң1ц1алтығи гъеч1еб, жидерго напсазе бокұхъен гъабулең буғо гъеб жагылияб х1укму. **Жиңеца Аллагъасда иман лъун, гъев рит1ухъ гъавулең ғ1адамазе Аллагъас** جَلَّ جَلَّ – гъабуралдаса берцин х1укму гъабулең шивха вугев?

Сайид Күт1буза абуна: жагылияб х1укму буғо инсанас инсанасе гъабулең х1укму, цо ғ1адамаз цоги ғ1адамазе лагълы гъаби. Аллагъаса جَلَّ جَلَّ – цо вук1ин, гъев бет1ергъан ва хан вук1ин к1очон тей. Аллагъасе гъабулең лагълы тун, ғ1адамазе лагълы гъаби. Гъеб х1укму гъабулең бак1 буғо к1ийиде нух бикүлең бак1, цоги лъабабилең нух жиңе гъеч1еб.

Х1укму Аллагъасул буқ1ина ва гъесул шарғ1алда рекъон ғ1адамаз ч1аголы гъабила. Яги жагылияб х1укму буқ1ина: жидер гъаваялда нахърильун, шайт1анаң1ул нухал ккун, Аллагъасе лагълы гъаби тун жиб буқ1инеб. Жагылияб заман абулең жо цебе араб, яги хадуб бач1унеб заман гъеч1о. Жагылияб заман буғо Аллагъасул جَلَّ جَلَّ – шарғ1 тун, гъесие мут1иг1лы тун, ғ1адамал жиңецағо ургъарал къануназде ғ1амал гъабун хъвадулең заман абуң.

51. Гъаб аят решт1изабиялье сабаб бицана: Рифаг1ат ибну Зайд ва Сувайд ибну Алх1арис абулең к1иго чи исламалде рач1ун рук1ана. Хадуб муртадльана. Бусурбазул цо-цо

ғ1адамаз гъездехун гъалмагълы гъабулең буқ1ана, цинги Аллагъас аят решт1ине гъабуна: «**Я гъал иман лъурал ғ1адамал!** Нужеца ягъудиял ва насраниял гъудулзабильун ккоге. Гъел к1иялго цоңазе гъудулзаби руго ва бусурбазе түшбаби руго: капурзаби киналго цо миллат буғо. **Нужеда гъоркъоса жиңеца гъел ягъудиял ва насраниял гъудулзабильун кколел ғ1адамал гъездасан руго.** Х1акъльунго Аллагъас جَلَّ جَلَّ – къосараб залиамаб къавм бит1араң нухде т1обит1уларо.

Ибнұхат1ибица абуна: гъаб раг1ияль т1орит1ел гъабулең буғо капурзаби рокбы, гъел гъудулзабильун кквей куфру буқ1иналде. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ – абулең буғо: «Гъел гъадулзабильун ккурал ғ1адамал гъездасан руго» – абуң. Мун х1инкъа, Аллагъас гурх1аяв, гъезулгун гъудуллы гъабизе. Исламалье ва бусурбазе бишунго к1удияб зарал гъабураб, гъел лагълиялда ва ғ1одорег1анльиялде ккезарураб жоги буғо бусурбазе капурзаби рокбы. Капурчияс дудехун загъир гъабулең рокбы мун гүкки ва нифакъ буғо. Аллагъ жиңеда лъалел, гъесие ғ1ибадат баң1ц1ад гъабулең ғ1адамал руго

* يَأَيُّهَا النَّارِ إِنَّمَا أَنْتَ مُتَّخِذُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى
أُولَئِكَ أَعْصَمْتُهُمْ أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ مِنْ مَنْ يَوْمَئِمُونَ كُفَّارٌ
فَإِنَّهُمْ مِنْهُمْ مَنْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهُدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (٢١)

бусурбазул гъудулзаби.

52. Жидер рак1азуль нифакъ бугел
 г1адамал рихула дуда гъель капурзабазул
 гъудулльи гъабизе г1едег1улел. Гъез
 абула гъаб исламияб дин цебе инч1они,
 Мух1аммадил ﷺ ва асх1абзабазул
 амруги бергъинч1они, ниж
 х1инкъула ягъудияз нижее къварильи

гъабилин абуn. Аллагъас ﷺ мұмъинзабазе квербакъила Макка
 баҳиялдаљун, гъесул түшбабиги гъалаг гъарила:
 нуж рагъич1ого жиндирго амруялдаљун. Гъезул рак1азуль х1инкъи
 рехун ва гъель исламалде рак1ун, яги жизят къезе мут1иг1льун. Цинги
 гъал мунафикъзаби ц1акъ пащманльизе руго ягъудиязда ва
 насраниязда гъабураб гъудулльиялда ва мұмъинзабазе гъабураб
 хиянаталда.

53. Аллагъас мунафикъзабазул
 х1ал жидеे загыир гъабураб мехаль
 ва мұмъинзабазе квербакъи гъабун
 гъель капурзабаздаса бергъараb
 мехаль: жидеца иман лъурал г1адамаз

мунапикъазул х1акъальуль абила: Гъал г1адамалишха рук1арал,
 я гъал ягъудиял: нужеe ц1акъ гъаял гъедун рук1арал ниж нужгун
 руго» – абуn.

Нужеe квербакъизе, нужеда рагъ гъабуни нужгун цадахъ рагъизе.
 Ай гъал г1адамаз нужеe квербакъич1огурищ Аллагъас ﷺ нуж
 г1одорег1ан гъарулеb мехаль. Гъеб раг1иялье цоги мағ1на гъабуна
 г1алимзабаца: жидеца иман лъурал г1адамаз абила: «Гъал г1адамал
 рук1ун ругоха ниль гуккулел рук1арал жал мұмъинзаби руго абуn.
 Гъедин гъаялги гъедулел рук1арал». Гъал мунафикъзаби руго жидер
 кинабго г1амал г1адада хварал ва дунялалдаги ахираталдаги
 ч1орого хут1арал г1адамал.

54. Я гъал иман лъурал г1адамал!
 Нужедаса цо къавм муртадльани ай
 исламияб дин тун куфруялде руссани,
 Гъеб муртадльиялъул зарал жидеего
 буго. Ва мұмъинзабазе гъелдасан
 щибго заралги гъеч1о Аллагъас
 цоги къавм гъабила гъезул бак1алда,

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرْضٌ يُسْرِعُونَ فِيهِمْ
 يَقُولُونَ نَحْنُ أَنَّا أَنْتَ صَاحِبُ الْأَيْمَانِ فَعَنَّا اللَّهُ أَنْ
 يَا تَنِّي لِلْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عَنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَىٰ
 مَا أَسْرَرْنَا فِي أَنْفُسِهِمْ تَدْمِينٌ

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا هَوَّا لَهُمْ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ
 جَهَدَ أَنْ يَمْنَهُمْ إِنَّهُمْ لَعَمَّكُمْ حِيطَنٌ أَعْمَلُهُمْ
 فَأَصْبِحُوا خَسِيرِينَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ
 فَسَوْفَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ كَثِيرٍ وَيَجْعَلُهُمْ رَأْلَهُ
 عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعْرَةً عَلَى الْكُفَّارِ إِنَّمَا يَجْهَدُونَ
 فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ الَّذِي كَفَرَ فَأَفْضُلُ
 اللَّهُ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَسِعٌ عَلَيْهِمْ

Аллагъасе жал рокъулел ва Аллагъиги ﷺ жидее вокъулел. мұмъинзабазда гурх1ун, гъезие x1елун рук1унел. Капурзабазда данде ц1акъ гучал ва бах1арчиял рук1унел.

Гъаб буго камилал мұмъинзабазул сипатал: Аллагъ ﷺ вокъарасе жив x1елун вук1унев, гъесда инкар ккуразе жив түщман вук1унев. Аллагъасе ﷺ цо мұмъинчи вокъун вук1иналье г1аламатги буго гъев мұмъинзабазда гурх1ун, x1елун, гъезие тамахълъун вук1ин. Капурзабазда ва мунафикъзабазда данде гъалбац1 г1адин вук1ин.

Жидека Аллагъасул диналье г1оло жигъяд гъабулел ва гъев Аллагъ ﷺ разильи т1алаб гъабун г1амал гъабураб мехаль гъезда г1айиб ч1ван к1алъалел г1адамаздаса x1инкъуларел, жидер иман камилал, Аллагъасул амруялда данде щибго жо бачунарел. Гъединаб иманалъул камилъти ва гъал берцинал т1абиг1атал Аллагъас ﷺ жиндие вокъарав чиясе къолеб хиралъи ва т1ок1льи буго. X1акъылъунго Аллагъ ﷺ жиндир ц1об-рах1мат г1ат1идав, лагъздарие гъабулеб x1укму лъялев вуго.

Гъаб аяталда жаниб аварагасул ﷺ муг1жизат буго цо къавм муртадлъизе бук1ин бицин. Гъедин муртадлъарал г1емер рук1ана. Гъезул цояв вуго Мусайламат абулев гъерсихъан. Гъев Мусайламатица Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе кагъат хъвана: «Аллагъасул расул Мусайламатихъан Аллагъасул расул Мух1аммадихъе: гъаб ракъ бащадаб дие буго, бащдаб дуе буго» – абун. Гъесие жаваб гъабун Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагас хъвана: «Аллагъасул расул Мух1аммадихъан гъерсихъан Мусайламатихъе: кинабго ракъ Аллагъасул буго, Аллагъас жиндие бокъарав чиясе ирсалъе къола гъеб ракъ. Жинда Аллагъ разияб ахир гъесдаса x1инкъарал г1адамазе бук1изе буго»- абун.

Аллагъасул түщман Мусайламат ч1вана жинда Аллагъ разильаяв Абубакар асх1аб халипалъун вугеб мехаль. Жинца гъев ч1варав чи вуго Bax1ши абулев асх1аб, жив мушрик вугеб мехаль, Аллагъ разильаяв X1амзат жинца ч1варав. Цинги гъяв Bax1шица абулаан: «Дун жагылар вугеб мехаль дица г1адамазул бишунго лъик1ав ч1вана, дун исламалде вач1араф мехаль г1адамазул бишунго квешавги ч1вана дица» – абун.

Ибнухат1ибица абуна: «Мұмъинчиясе Аллагъ вокбы нильеда лъялеб дунялияб рокъиялдаса бат1ияб рокбы буго. Масала, инсуе вас г1адин вокъуларо – гъев вас инсул г1амалалдаса вугельъул. Васасе эмен г1адинги вокъуларо – гъев эмен вас вижиналье сабаблъун вугельъул. Бод1и-мал г1адинги вокъуларо – гъеб жиндир x1алт1ул x1асил

бугельуль. Чүзүялъе рос г1адин вокъуларо – гъев жий хыихъулов ва т1ойит1улев вугельул. Ыоги щиб сабаб бугониги гъеб сабаб хал гъабунги вокъуларо Аллагъ جَلَّ جَلَّ: гельуль маг1на букина гъеб сабаб т1аса ани дуе Аллагъ вокъизе гъеч1о абураб. Ыибго жо хал гъабич1ого, гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ Аллагъ вук1инальул хал гъабун вокъизе кcola. Ыиб жо гъесул раҳъальан дуде т1аде бач1аниги, гъелдаса рази вук1ине кcola, гъаб жо дир Бет1ергъан Аллагъасдаса бугеб ниг1матниги, х1албихъиниги буго абуn.

Жегиги дуда лый, дудаса Аллагъ разильяяв, Аллагъасул тущбаби рихинги Аллагъ вокъи буго. Аллагъасда г1асильулел, гъесул шарғ1алда рит1ун хъвадуларел г1асиял, пасикъал г1адамал рихинги, гъезда рагъ гъабиги Аллагъ جَلَّ جَلَّ вокъи буго. Дуца рази гъарице кколел, дуе рокъизе кколел ва мун жидеда турх1изе кколел г1адамал мұмминзаби руго. Г1аммабго х1алалъ нильеे бокъизе кколеб, нильеца Аллагъасда гъарице кколеб жо буго, Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндир лагъзал исламияб диналде т1орит1и, ракъалдаса куфру-ширқ, зулму т1аг1и ва цох1о Аллагъас جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъаби хут1и.

Аллагъас нильть жив разиял лагъзалтъун гъареги. Амин.

55. X1акъльунго нужер вали ва нужеे
вокъизе кколев чи Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго,
хадув гъесул расулги вуго ва киналго
мұмминзабиги руго. Жидеца паризаяб

как х1укъукъял т1уран жамаг1аталда балел, жидеда т1алъараb
закатги къолел, дие т1аг1ат-г1ибадат гъабун, дие х1елун,
мут1иг1льун жал рук1унел.

56. Щал ругониги жидер валилъун ва
жидее вокъулов гъудулъун Аллагъ جَلَّ جَلَّ
ккурал ва гъесул расулги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ккурал,
хадур киналго мұмминзабиги ккурал,-гыал
г1адамал руго Аллагъасул къокъа, гъаб щайт1аналъул къокъа
гъеч1о. X1акъльунго Аллагъасул къокъа гъесул тущбабаздаса
бергъизеги руго. Дунял-ахираталда жидер лъик1льиялда
кверщел батуленгі руго.

Жинда Аллагъ разильяяв Абузаридаса х1адис бицана: «Дир гъудулас, Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагас, дида амру гъабуна анкъого жоялдашын:

- 1) мискинзаби рокы, гъезда асқ1ове г1агарлыялдашын.
- 2) Дун валагъеян амру гъабуна бечельиялъул раҳъальан дидаса

إِنَّمَا يُكَفِّرُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ إِمَّا مَنْعَلَةً لِلَّهِ

يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكُوْنَ وَهُمْ رَاكِبُوْنَ

وَمَنْ يَتَّقَوْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ إِمَّا مَنْعَلَةً لِلَّهِ

فَإِنَّ حَرَثَ اللَّهُ هُوَ أَعْلَمُ الْعَالَمُوْنَ

әлодовегін вугесда, дидаса тәдегінанав бечедав чиясда валагыуғе абунги абуна.

3) Диңа ғлажарлықтұлғун *raxlmu*, ғурх^لел-*qlob* хурхизабе абунги амру гъабуна, гъез дида мугъ бап бугониги.

4) Щивго чиясдаса ѡшибко жо гъаруге абунги амру гъабуна.

5) Диңа *x1акъаб* жо абе абунги амру гъабуна гъеб *x1акъаб* жо *киг1анго* къог1аб бугониги.

6) Аллагъасе *جَلَّ جَلَالُهُ* ғлоло гъабулеб ғламалтұлъ ғладамаз ғвалеб ғлайибалдаса *x1инкъүге* абунги амру гъабуна.

7) Диңа «Ла *x1авла* вала *къувата илла* биллагъ»- абураб *rag1i* ғлемер абе абунги амру гъабуна» – абун. *X1адис имам Ах1мадица* бицана.

Т1адег1анав Аллагъасул каламалъ ва аварагасул *x1адисаль* нильең баян гъабулеб буго Аллагъасул динальул *к1вар* гъабулев, Аллагъасдаса *x1инкъулев* чи ғладамаз ғвалеб ғлайибалдаса *x1инкъуларевль*, гъев бит1араб, *x1акъаб* нухда вугеб мехаль. Г1адамазул ғлайибалдаса инсан *x1инкъулеб* заман буго жиндирип иман камиллъич1еб заман.

Г1адамалғи, Аллагъыги рази гъавизе абун лъутъарав чи вуго жиндаса гъабун бажарулареб иш т1аде босарав чи. Цох1о Аллагъ *جَلَّ جَلَالُهُ* разильти т1алаб гъабун, гъесдаса *x1инкъун*, ғладамазул *rag1ul* хал гъабич1ого хъвадарав мұыминчи Аллагъасе *جَلَّ جَلَالُهُ* вокъула, гъесдаса Аллагъыги разильтула, гъев чи Аллагъас мұыминзабазеги вокызызула. Амма ғладамал разильти т1алаб гъабурав чи Аллагъас *جَلَّ جَلَالُهُ* жив разильиялдаса рик1к1ад гъавула.

Аллагъас ниль ц1унаги гъаб мукъсанлъиялдаса.

57. Я гъал иман лъурал ғладамал!

Нужеца нужер дин махсароде гъабулел, гъелда т1ад рељанхъуел ғладамал гъудулзабильун ккоге. Гъел ғладамал руго жиdexье Инжил Таврат къурал ғладамазда гъоркъор ва цогидал

капурзабазда гъоркъорги. Гъал ғладамал

гъудулльун кквей буго Аллагъасул *جَلَّ جَلَالُهُ* тущбаби гъудулзабильун кквей.

Нужеда т1адаб буго гъал ғладамазда ц1им баҳъине, гъел нужедаса рик1к1ад гъаризе ва гъезда рагъ гъабизе. **Нуж Аллагъасдаса *جَلَّ جَلَالُهُ* *x1инкъя*** куфарал ва мушрикал, гъединго ғласиял, пасикъал ғладамал гъудулзабильун кквезе, **нуж *x1акъикъиял* иман лъурал**

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَحَدَّدُ وَالَّذِينَ لَا يَخْدُوْا
دِيَنَهُمْ هُرُبًا وَلَا عَامِنْ لِذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارُ أُولَئِكَ وَلَا تَنَعَّمُوا بِاللَّهِ
إِنْ كُثُرُ مُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

г1адамал ратани.

58. Нужер дин махсароде гъабулеz
нужеца как ах1араб мекаль гъеб ах1и
г1одобег1ан ва махсароде гъабула.
Гъедин хъвади буго гъел ах1макъал
г1адамал рук1инальул г1аламат:

жидеда Аллагъиги جَلَّ جَلَّ лъаларел, гъесие балеб какги лъаларел, гъельул маг1на-х1икматти бич1ч1унарел.

Гъаб аят решт1изабиялье сабаб биңун абуна: Аллагъасул лаг1нат жидеда бугел ягъудияз x1асад гъабуна Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда, гъесул асх1абзабаз как ах1улеb раг1араб мекаль ва гъез абуна: «Гъав щив, жив аварагилан вугев чи, цониги аварагзабаз гъабич1еб бидг1аяб жо гъабуле? Гъаб x1амил г1адаб ах1дейги щиб, гъаб щиб къабих1аб гъаракъ» – абуn.

59. Дуца абе Мух1аммад ﷺ: **Я**
гъял ягъудиял ва насраниял! Нужеца
нижеда г1айиb ч1валеб жо бугищ
нижеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ **иман лъей**
туреб? Гъединго нижеда решт1изабураб
Къуръаналдаги гъелда цере решт1изарурал т1ахъаздаги иман
лъей туреб, гъеч1о цоги нижеда г1айиb ч1ваялье г1илла
ва x1ужа. Гъаб нижеда г1айиb ч1ваялье г1илла буго нужер
г1емерисел пасикъзаби рук1ин.

Нужеца нужехъе решт1изарурал т1ахъазда г1амал гъабулеb гъеч1о, гъаб Къуръангы гъав аварагги рит1ухъ гъавулеv гъеч1о. Гъеб нужер пасикъзияльул гучаль нужеe мұмминзаби рокуулел гъеч1о, жидеца иман лъурал ва жидеца киналго аварагзабиги гъезухъе решт1изарурал т1ахъалги рит1ухъ гъаурал.

60. Нужеца нижеда г1айиb ч1валеб
жо (ниж иман лъурал рук1ин) квешаб
жо гъеч1о. Нужеда бицилищ щиб жо
бугеб Аллагъасда جَلَّ جَلَّ **аск1об** квешаб:
Аллагъас лаг1нат **къурав** чи вugo
квешав, гъесул жинда ццинги бахъарав.

Аллагъас جَلَّ جَلَّ **маймалакалльун**
ва больоналльун сверизаруралги руго квешал. **Ва жодоца**
шайт1аналъе лагъльи гъабуралги руго квешал г1адамал. Гъал
церехун рицарал къабих1ал сипатал жидее руgel г1адамал руго

وَإِذَا نَادَاهُنَّهُ إِلَى الصَّلَاةِ أَنْتَدُوهَا هُنْزَوْا وَلَعِبَأُ
 ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقُلُونَ ٥٩

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَسْقُمُونَ مِنَ الْآذَنِ
 إِمَانًا بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْنَا وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِ
 وَإِنَّمَا كُرِجْتُ فَقَسُوْنَ ٥٩

قُلْ هَلْ أَنْتُمْ كُمُّ شَرِّ مَنْ ذَلِكَ مَوْهِيَّةٌ عِنْ دَلِيلِ اللَّهِ مَنْ
 لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ أَفْرَارَةً
 وَلَمْ يَنْهَا زَرِيرٌ وَعَبَدَ الظَّاغُوتَ أَوْ لَيْكَ شَرٌّ مَكَانًا
 وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ٥٩

Аллагъасда **جَلَّ لَهُ** аск1ор квешал ва бит1араб нухдаса къосарал.

61. Гъел ягъудиязул мұнафикъал дұхъе **وَإِذَا حَاجَهُ كُفَّارٌ قَالُوا إِنَّا أَنَا وَهُنَّا دَخَلْنَا دَخْلَنَا وَهُنَّا**
рач1араб мехаль, гъез абулеб буго **قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ**
нижеца иман лъуна абун. Амма гъел
духъе рач1унеб мехальги капурал
рук1ана Мух1аммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, ва дуда аск1оса унеб мехальги
капурал рук1ана.

Жидең шиғбі мунпаг1ат гъабуларо дур ваг1аяль ва дур г1елмұяль.
Аллагъ **جَلَّ لَهُ** жинда ц1акъ лъалев вуго гъез нифакъ жаниб бахчун
бук1ин ва гъелда данде гъезие квешаб г1азабги бук1ине буго.

62. Дуда гъел ягъудиязул г1емерисел **وَتَرَى كَيْفَ أَعْمَلُهُمْ يُسْرِعُونَ فِي الْأَثْرِ وَالْعَدْوَنِ**
рихьизе руго, Мух1аммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**,
жидеца г1асильаби ва зулмаби **وَأَكْلُهُمُ الْسُّخْتَ لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ**
гъаруелльун. Жидеца хъубаб
х1арамаб боц1и кваналелльуниги. Ц1акъ квешаб г1амал буго гъел
ягъудияз гъабулеб.

63. Ягъудиязул кashiшаз ва г1алимзабаца **لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبِّيْنُ وَالْأَحَادِيرُ**
нахъч1валел рук1аралани гъел,
فَوْلَاهُمُ الْأَلْهَمُ وَأَكْلُهُمُ الْسُّخْتَ لَيْسَ
Аллагъасул **جَلَّ لَهُ** диналда ва аварагасда
буғттан лъолеб квешаб раг1и бициналдаса
ва х1арамаб боц1и кванаялдасаги. Ц1акъ
квешаб жо буго ягъудиязул диниял г1адамаз гъабулеб, жидер
къавм амр1-нагъю гъабич1ого тей.

64. Ягъудияз абуна Аллагъасул квер
бахилаб бугин, лагъздерие ризкъи
г1ат1ид гъабун къола гъеч1оян абуни.
Ягъудиял руго жидер квер баҳилал.
Кидаго гъедин хут1аги гъел. Аллагъас
جَلَّ لَهُ жиндир рах1маталдаса рик1к1ад
гъаруна ягъудиял гъеб къабих1аб
раг1иялье г1оло. Аллагъасул к1иябго
квер бечарааб ц1акъ сахаватаб буго,
жиндие бокъухъе ризкъи къолевги
вуго Аллагъ **جَلَّ لَهُ**.

Цо г1адамазе ризкъи дагъ гъаби жиндир х1икматалдальун бук1уна,
гъельда баҳилльи абуларо.

Аллагъасдаса **جَلَّ لَهُ** инкар ккурал г1адамазул г1емерисел гъаб
Къуръан дуде решт1изабияль жеги жидер куфруялльуль ва

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ
وَلَعِنُوا بِمَا قَالُوا بِلَيْدَاهُ مَبْسُوتَانِ يُفْقَنُ
كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَ كَيْفَ أَعْمَلُهُمْ مَا أَنْزَلَ
إِنَّكَ مِنْ رَبِّكَ طَعِينًا وَكُفَّارٌ وَالْقَنَّا يَنْهَا
الْعُدَاوَةُ وَالْمُعَصَمَةُ إِلَى نَوْمِ الْقِيمَةِ كُلَّمَا
أَوْقَدُ وَأَنَارَ لِلْحَرَبِ أَطْفَلَهَا اللَّهُ وَسَعَوْنَ
فِي الْأَرْضِ فَسَادَا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

къосинальуль ц1ик1изаризе руго. Дица гъеб капураб къавмалда гъоркъоб цоцаздехун цим бахъин ва тушманлы гъабуна, къиямасеб къо щвезег1ан т1аса унареб. Жидеца бусурбабазде рагъизе абуn ц1а боркъанцинахъе Аллагъас جَلَّ جَلَلُه гъезул ц1аги свинабула.

Рагъие гъель x1адурлъидалго Аллагъас по багъана гъабун гъезул x1адурлъи хвезабула. Ракъалда т1ад ц1акъ пасальаби гъарун хъвадулел руго ягъудиял, бусурбабазе x1илла ургъун, гъель цоцазде т1аде т1амун. Гъаб буго жидер кидаго бугеб т1абиг1ат, Аллагъасе рокъуларо жидеца пасалъи гъабулел г1адамал.

65. Жидехъе т1ехъ къурал ягъудиял ва насраниял, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُه **ва гъесул аварагасда** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **иман лъун Аллагъасдаса** x1инкъун хъвадулелани, дица гъезул церехун арал киналго мунағыл рахчилаан ва ниг1матазул ц1урал алжаналъурги лъуғизарилаан.

وَلَوْلَآنَ أَهْلَ الْكِتَبِ إِمْرَأً وَاتَّقُوا
لَكَفَرُنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَا دَخَلْنَاهُمْ حَجَّتَ الْعَيْمَ
٦٥

66. Китабияб ағълюяль Инжил
Тавраталда рекъон г1амал гъабулебани ва гъаб Къуръаналда жаниб решт1изабураб жоялдаги г1амал гъабулебани, жидее ц1акъ г1ат1идго ризкъи къелаан ва зобалазулги ракъазулги баракатал гъезие щвелаан. Гъель китабияздаса цо къукъа буго Мух1аммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъурал ва жидер г1амал шарғ1алда бит1араблъун бугел. Амма гъель китабиязул г1емерисел жидер г1амал ц1акъ квешал руго.

وَلَوْلَآنَهُمْ أَقَامُوا التَّوْرِيدَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أَنْزَلَ
إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَا كَوَافِرُ مِنْ فَوْقَهُمْ
وَمَنْ تَحْكَمْ أَرْجُلُهُمْ فَقُبْرَهُمْ أَمْمَةٌ مُفْتَصَدَةٌ
وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ
٦٦

Бицуунеб жоги къабих1аб, гъабулеб г1амалги пасикъаб, жалгоги жужах1альул ағълулъун ругел.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асx1абасде хабар щвана Басрат шагъаралда валилъун (x1акимлъун) вутев жинда Аллагъ разильяяв Абумусаца цо насранияв гъавун вугин жиндир катиблъун (жинца хъвалев чи). Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асx1абас Абумусахъе رَحْمَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ كагъат бит1ана: «Аллагъас г1одорег1ан гъарурал г1адамал нужеца k1одо гъаруге! Аллагъас جَلَّ جَلَلُه хиянаталлъун гъарурал г1адамал нужеца божараллъунги гъаруге! Аллагъас جَلَّ جَلَلُه рик1к1ад гъарурал нужеца г1агарде гъаруге!» – абуn. Жинда Аллагъ разильяяв Абумусаца

абидал: «Гъаб Басрат шагъаралда насраниясдаса квербакъи гъабич1ого рес гъеч1о» – абун. Г1умар رَحْمَةُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَبَرَّهُ اسҳаб1абас абуна: «Насранияв хвараб мекаль щиб гъабизе бугеб?» – абун.

Жинда Аллагъ разильяяв Г1умар асх1абасул г1акъилаб каламаль нильъеда бич1чи забулеб буго бусурбаби капурзабазул г1елмульялдаса мунпаг1ат босун гъелда г1ей гъабун рук1ине бегъуларебель. Бусурбаби рук1ине ккода кинабго рахъальян жидер гъунарт1ок1алльун ва капурзаби жидер г1елмульялда баҳилалльунги.

67. Я гъав Бичасул расул! Дуца г1адамазухъе щвезабе дица дуде решт1изабураб Къуръан. Гъаб дуца г1адамазухъе щвезабич1они, мун Аллагъасул جَلَّ جَلَّ رисалат т1обит1аравльун вук1унаро. Г1адамазул заралалдаса мун x1инкъуге. Аллагъ вуго мун ц1унулең гъезул заралалдаса. X1акъльунго Аллагъас капураб къавм бит1араң нухалда т1обит1уларо. Дудаги к1оларо гъел т1орит1изе. Дуда т1адаб жо буго гъезухъе рисалат щвезаби.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнү1аббасица абуна: гъаб буго Аллагъас جَلَّ جَلَّ г1алимзабазда лъазабулеб адаб, гъез умматалдаса шарг1алъул щибго жо баҳчизе бегъуларин-абун. Кащаф абулеб тафсиранда абуна: гъаб аят решт1инабизег1ан Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ц1унун г1адамал рук1унаан. Гъаб аят решт1избураб мекаль, аварагас жиндер хирияб бет1ер баккизе гъабуна къохъол гъабураб чадиралдаса къват1ибе ва жинцаги абуна: «Нуж нахъе а, я гъал г1адамал, т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ дун ц1унана» – абун.

68. Гъаб аят решт1изабиялье сабаб бицана: ягъудиязул цо къокъа бач1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ва гъез абуна: «Дуца абулеб буго гуриц нижер Таврат Аллагъас решт1изабураб x1акъаб t1ехъ буго абун». «Бүгө» – абуна аварагас Цинги ягъудияз абуна: нижесең гъеб Тавраталда иман лъезе буго ва ығы кинабг1аги t1ехъалде иман лъезе гъеч1о – абун. Цинги Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъаб аят решт1изабуна:

*يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بِلَعْنَةِ مَا نَزَّلَ إِلَيْكَ مِنْ
رِّبَاكَ وَإِنَّمَا تَفْعَلُ فَمَا بَأْغَتَ
رِسَالَتَهُ وَوَلَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهِدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٧﴾



قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُ عَلَى شَيْءٍ حَقِيقٌ
تُقْبِلُوا التَّوْرِيدَةَ وَالْأَخْيَلَ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ
مِّنْ رَبِّكُمْ وَلَرَبِّيَدَنَ كَثِيرًا قَسْطَنْهُمْ
مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ مِّنْ رَبِّكُمْ طُعْمَنَ وَكُفَّرُ
فَلَا تَأْتُسْ عَلَى الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٧﴾



Дуца гъел китабиязда абе Мухаммад ﷺ: Я гъаб китабияб агълу, нуж бит1араб диналда рук1унаро ва нужеца гъабураб г1амалги г1адада хвараб бук1уна, нужеца Инжилги Тавратги рит1ухъ гъарун гъезда г1амал гъабич1они, гъел т1ахъазда хъвараб жоялда иман лъун гъелда нахъги рильтълинч1они. Гъел т1ахъазда хъвараб жоялдаса буго нужеца Мухаммад ﷺ авараг рит1ухъ гъавизе ккей ва гъесда нахърилтълине ккейги. Гъединго нужеца иман лъезе ккода Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ نуж киназдего решт1изабураб Къуръаналдаги.

Гъел китабиязул г1емерисезул куфру ва къосин ц1ик1к1инабун буго дуде решт1изабураб Къуръаналь, гъелда иман лъеч1ого ч1ун. Гъеб капураб къавмалъул пишайль мун пашман гъавуге Мухаммад ﷺ, гъезул г1адат ва т1абиг1ат буго аварагзаби гъереси гъари ва т1ахъазда иман лъунгут1и.

69. Жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَلُهُ

Мухаммад ﷺ аварагасдаги иман лъурал г1адамал: ягъудиялги, насраниязул ссабиуна абулеб цо къокъаги (жидеца ц1вабзазе лагъель гъабурал) ва Г1иса عَيْنَةُ الْكَلَمٍ аварагасда иман лъурал насраниялги.

Гъал рехсарап къокъабаздаса ширк гъабич1ого, шакдарич1ого Аллагъасда иман лъурал г1адамал. Гъединго ахир къиямасеб къоялдаги иман лъурал ва Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разильулеб лъик1аб г1амалги гъабурал. Гъал г1адамазе щибго х1инкъи бук1ине гъеч1о ахираталда х1исаб-мизан гъабулеб мехаль ва гъел жидеца дунял теялда пашманлъизе гъеч1о.

Ахираталда алжаналъул ниг1матал жиdee щведал дунялги ва гъениб бук1араб кинабго жоги гъезда к1очене буго.

70. Х1акъльунго дица

бануисраилаздаса къот1и босун

бук1ана жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَلُهُ

ва гъесул расуласдаги ﷺ иман

лъезе. Ва дица гъезухъе аварагзабиги

рит1ана гъел х1акъаб нухда т1орит1изе ва гъезие дин баян

гъабизе. Цинги щибаб нухаль гъел аварагзаби жиdexье

рач1индал, гъезул напсазе бокъулареб жоял达尔ун: х1арамаб,

х1алалаб жо бицун, амру- нагъю гъабун, Аллагъас т1ад лъураб

парз бицун, гъез цо аварагзаби гъереси гъаруна ва гъезда

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا فَوْلَادَصِدِعُونَ
وَالْتَّصَرِّيَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمَ الْآخِرِ وَعَمِلَ
صَلِحًا حَافَّا لِلْحُكْمِ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ بِحَزْنٍ يُؤْنَى

(٧)

لَقَدْ أَخَذْنَا مِثْقَابَيْ إِسْرَاعِيلَ وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِ
رُسُلًا كُمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَمْ تَهْوَى
أَنفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَبُوا وَفِيقًا يَقْتُلُونَ

нахърильъинч10, әғидал аварагзаби ч1вана.

**71. Бануисраилазда рак1алде кколеб
бук1ана гъез аварагзаби гъереси
гъарураб ва ч1варааб меҳаль, жидеे
шибго къварильти бук1инаро абуни.**

Гъель аварагзабаз малъулеб жоги т1аса

ина, нижги нижеего бокъухъин рук1ина абуни. Цинги гъез х1акъаб
жоялдаса г1инкъульун, бит1арааб нухдаса беццльун, г1асильи,
пасикъильи гъабулеб бук1ана. Т1адег1анав Аллагъас жидеде
т1аде балагъ биччараб меҳаль тавбо гъабун, Аллагъасда гъарун,
х1елун, г1одорег1анльун лъугъулаан. Аллагъас гъезул тавбо
къабул гъабун бук1ана, амма хадубги жидер г1емерисел добго
г1инкъильиялдеги беццльиялдеги ана ва Аллагъасе мут1иг1лыи
тана. Т1адег1анав Аллагъ гъаб капураб къавмаль гъабулеб
кинабго г1амал жинда бихъулов ва лъалев вуго, жинца гъезие
г1азаб гъабизе бугевги вуго.

**72. Жидена Марьямил вас Г1иса
Аллагъ вугоян абулел
г1адамал капурал руго. Г1иса аварагас
къавмалда абуна: Я бануисраилал!
Нужеца г1ибадат гъабе цох1о Аллагъасе
лъ, дирги нужерги Бет1ергъанльун
жив вугев.**

Дунги нужго г1адав Аллагъасул лагъ вуго ва
дицаги гъесие гъабула г1ибадат абуни. Аллагъасде ширк гъабурав ва
циги щибжо бугониги гъесул бак1алда ч1езабурав чиясе Аллагъас
алжан х1арам гъабун буго ва гъев вуссунеб бак1 жагъаннама
буго. Гъеб алжан бугельуз Аллагъ цо гъавун, гъесие г1ибадат
бац1ц1ад гъабурал мұмынзаби руссунеб бак1. Аллагъасул
амруялде г1асильун жидена зулму гъабурал г1адамазе ахираталда
квербакъулов щивго чи вук1инаро. Ва гъель жидеे х1акъльарааб
г1азаб ч1амич1ого рорч1уларо.

**73. Гъединго капурал руго жидена
Аллагъ лъабго жоялъуль вугев цо
Аллагъ вуго абураз г1адамалги.**

Гъез абула Аллагъ Аллагъльун вук1ин
г1ахъалаб бугин Аллагъ ва Г1иса ва Марьям
абураб лъабго жоялъуль. Цоги рахъальян

وَحَسِبُوا أَلَا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعُمُوا وَصَمُوا ثُمَّ
تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ
فَتَهْمُمُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ يَعْلَمُونَ ٧١

لَقَدْ كَفَرُ الَّذِينَ قَاتَلُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ اُنْ
مَرْيَمُ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَنْبَغِي إِلَيَّ أَسْرَهُ إِنِّي أَعْبُدُ وَ
اللَّهُ تَرَى وَرَبِّكُمْ إِنَّهُ وَمَنْ يُشْرِكُ بِاللَّهِ
فَقَدْ حَرَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَا وَارَهُ
أَنَّتُ أَرُّ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ٧٢

لَقَدْ كَفَرُ الَّذِينَ قَاتَلُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثٌ
ثَلَاثَةٌ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَحْدَهُ وَإِنْ لَمْ
يَأْتِهُمْ عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمْسَسَنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٧٣

гъаб маг1на буго: эмен, вас, бац1ц1адаб рух1 абураб жояльгулги. Гъаб жидер раг1иялье мисалги бачуна: бакъ цо жо буго, гъельул гор (гордо) буго ва хинльиги буго ва гвангъиги буго абун. Гъаб раг1и ц1акъго заг1ипаб раг1и буго ва цодагъабниги г1акълу бугев чиясда жиб бат1улаб бук1ин лъалеб буго. **Цоги щивго алагъ гъеч1о цох1о Аллагъ** جَلَّ جَلَّ гурев, жив цогояв, жинда рельзарааб щибго жо гъеч1ев ва жинда данде ч1ч1олеб жоги гъеч1ев. **Жидеца гъаб Аллагъ лъабго жо буго абулеб раг1и теч1они ва Аллагъ** جَلَّ جَلَّ цо гъавун гъесие г1ибадатги гъабич1они, гъал капурал г1адамазде жинца ц1акъ унтизе гъабулеб г1азаб щвезе буго.

74. Гъал г1адамаз тавбо гъабун Аллагъасда **أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ**,
жидер мунағъал рахчи гъарулебани, жидеца
бат1улаб гъересияб г1акъидатги толебани!

وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ

Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّ мунағъал
рахчулев ва гурх1улев вуго.

75. Марьямил вас Г1иса عليهما السلام
Аллагъасул расул гурого гъеч1о, гъев
Аллагъ гъеч1о, яги Аллагъасул вас
гъеч1о. Г1иса аварагасда цереги рук1ана
гъев г1адинал расулал.

Нуж г1ажаиблъуге Г1иса авараг эмен
гъеч1ого гъавун вук1иналда. Адам عليهما السلام

авараг Аллагъас эбел-эмениг гъеч1ого вижана. Гъединго г1ажаиблъуге
Г1исаे ругел муг1жизатазда: Г1иса аварагас хварал чаг1и ч1аго гъари
муг1жизат буқ1ун батани, Муса عليهما السلام аварагас г1анса ч1аго гъаби ва
гъеб борохъ лъугъун ракъалда хъвади ц1акъго г1ажаиблъуге муг1жизат
гъеч1иш?

Г1иса аварагасул эбелги Аллагъасه جَلَّ جَلَّ г1ибадат бац1ц1адай,
жий рит1ухъай г1адан йиго. Гъел к1иялго жидеца т1аг1ам
кваналелги рук1ана. Т1аг1ам кванараб мехаль гъельул гъиз
къват1ибе бач1инги х1акъаб жо буго. Гъединал ракъа-гъаналдаса
данде гъарурал квана-гъекъолел, жидесаса къват1ибе гъизги
бач1унел г1адамал Аллагъ вугоян кин абулеб?. Гъеб ц1акъах1макъаб,
г1акълу гъеч1еб хабар гъеч1ишха? Мун валагье Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, кин дица гъал г1адамал кант1изе мисал бачунеб ва
гъазие муг1жизатал ва г1аламатал баян гъарулел. Цинги мун
валагье гъал г1адамал х1акъаб жоялда нахърилъунарел
рук1иналда ва жидецаго ургъарал гъерсазда нахърилъунарел т1иран

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ حَكَّتْ مِنْ
قَوْلِهِ الرُّسُلُ وَالْمُؤْمِنُوْدُ صَدِيقَةً كَانَ أَيْمَانُ
الظَّاعِنَمُ أَنْظُرْنَاهُ كَيْفَ بُنِيَنْ لَهُمُ الْآيَاتِ
ثُمَّ أَنْظُرْنَاهُ فَوْقَ كُوْنَ

وَاللَّهُ أَعْلَمُ

чөлөндөгү.

76. Дуца гъел китабиязда абе,
Мухаммад, нужеца Аллагъ
 жи^{جَلَّ} живго тун, гъесие г1ибадат
 гъабич1ого, нужее щибго мунпаг1ат
 яги зарал гъабизе к1олареб жояльеищ г1ибадат гъабулеб бугеб?
Х1акъльунго Аллагъ жи^{جَلَّ} нужеца бицуунеб жо раг1улов ва нужеца
 гъабулеб г1амал жинда лъалев вуго.

77. Жегиги дуца абе Мухаммад
 «Я гъаб китабияб ағылу!»
 Диналда жаниб нужеда т1ад гъабич1еб
 жо гъабун ва нужеда лъалареб жо
 бицуун нужеца динальуль г1орхъольтан
 арал жал гъаруге.

Насранияз Г1иса عليه السلام авараг Аллагъ вугин абуге, ягъудияз гъеб
 къват1ультан лъимер бугинги абуге. Нуж ягъудиязул ва насраниязул
 квшаб къавмалье бокъарараб жоялда нахъги рильтъунге!
 Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вит1иллде цереги къосаралльун
 рук1арал ва жидеца г1емерал г1адамал х1акъаб диналдаса
 къосизарурал г1адамал руго гъел. Гъел г1адамал гъанжеги
 бит1араб нух биларал руго, гъезул цересел умумулги гъанже ругелги
 щибго бат1алти гъеч1о, ягъудиязул рижинго х1акъаб нух бокъулареб,
 Аллагъасде жи^{جَلَّ} ва гъесул аварагзабазде عليه السلام мут1иг1льульареб
 буго.

78. Бануисраилазул капурал
 г1адамазе Аллагъасул жи^{جَلَّ} лаг1нат
 буго абуна Давуд аврагасул ва
 Г1иса аварагасул мац1алда. Гъезие
 Аллагъасул лаг1нат бук1иналье
 г1иллаги буго жидеца г1емер г1асильаби ва заралал гъарулел
 рук1ин.

Ибнуг1аббасица رضي الله عنه абуна: ягъудиязул капурал г1адамазе Аллагъас
 лаг1нат къуна щивав аварагасул мац1алда. Давудихъе къураб забуралда
 лаг1нат къуна, Г1исахъе къураб Инжилдаги лаг1нат къуна, Муса عليه السلام аварагасухъе
 къураб Тавраталдаги, Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасухъе
 къураб Къуръаналдаги лаг1нат къуна – абуна. Цоги г1алимзабаз
 абуна: ягъудияз шамат къояль ччуг1а ккун Аллагъасе гъабураб
 къот1и хвездабураб мехаль Давуд عليه السلام аварагас жиdee квшаб дуг1а

قُلْ أَتَعْدُونَ مِنْ دُورِنِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلَأُ لَكُمْ
 ضَرًّا وَلَا نَعْوَلَهُ هُوَ الْسَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦٧

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغُلوْ فِي دِينِكُمْ عَيْرَ
 الْحَقِّ وَلَا تَنْتَهُوا أَنْهَوْكُمْ قَدْ ضَلَّوْ مِنْ قَبْلِ
 وَلَضَلُّوكُمْ أَكْثَرًا وَضَلَّوْكُمْ سَوْكَمْ أَسْيِيل ٦٨

لِعْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ
 عَلَى الْإِسْرَائِيلَ دَأْوِدَ وَعِيسَى اُبْنُ مُرْيَمَ ذَلِيلَ
 بِمَا عَصَمُوا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ٦٩

гъабун гъеб къавмалъул маймалакал гъаруна. Г1иса ﷺ аварагасул заманаяль рук1арал ягъудияз, зодосан решт1изабураб квенги кванан рук1аго, Г1иса аварагасда инкар ккураб мехаль, Аллагъас ﷺ гъезул бельонал гъаруна-абун.

79. Гъаб квешаб къавмалъул цояз цоял كَفُوا لِآيَاتِنَا هَوْنَ عَنْ مُّنْكَرٍ فَعَلُوهُ
ناхыги ч1валел рук1инч1о квешльи
گъабиялдаса. Ц1акъ квешаб пиша
бук1ана гъез гъабулеб:

жидецаги квешльи гъабулел, цогидаз квешльи гъабулеб бихьидал гъелда т1адги рекъолел.

Замашхарияс абуна: Аллагъас ﷺ ягъудиязда г1айиб ч1валеб буго гъез амру-нагью төялдә. Бусурбабазул х1алалде балагъарааб мехаль гъазул х1ал жегиги зах1матаб буго: жидеда Къуръанги решт1изабурал, гъелда цересел умматазул къисабиги рицарап, гъел умматаз Аллагъасда ﷺ ва гъесул аварагасда хилилти гъабураб мехаль гъезие гъабураб г1азабги бицарап. Гъелдаги т1аде хирияв аварагасул ﷺ мац1алда х1алалаб-х1арамаб жо малъун, амру-нагью лъзабун, инсан жинда х1ажалъулеб кинабго жо баян гъабураб бац1ц1адаб суннатти жидехъе шварал. Гъеб кинабго жо жидеда лъалебги бук1аго Аллагъасда ﷺ г1ассильярал, амру-нагью гъабуларел.

Аллагъ разильяяв имам Ах1мадица бицараб х1адис буго: хирияв аварагас ﷺ абуна: «Дир напс жинда кодоб бугев Аллагъасул ц1аралдальун гъедулев вуго дун: нужеца лъик1алдалъун амру гъабе, квешалдаса нагъюги гъабе, гъедин гъабич1они Аллагъас ﷺ нужеда т1ад г1акъуба-г1азаб бичазе буго, цинги нужеца гъесда гъарун, х1елун дуг1а гъабизе буго, Аллагъас нужее жавабги къезе гъеч1о» -абун.

Бишунго къабих1аб жо буго жидеца гъарулел к1удиял мунағъал г1адамазда рихъун гъари: гъеб буго жидеца цогидал г1адамалги квешльиялде ах1и г1адаб жо.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис буго: «Нужедаса щив чи вугониги чорокал пишиби гъарич1ого ч1езе к1оларев, гъев г1адамаздаса вахчун вук1а» – абун. Х1адис Х1акимица бицана къуч1аблъун.

Гъаб хирияб Къуръан к1алаль ц1али гуреб, щибго жинда г1амал гъабич1ого тун буго. Къиямасеб къояль Къуръаналь нуг1лъи гъабизе бук1ин х1акъаб буго гъеб ц1аларап ва гъелда г1амал гъабурав муъминчиясе шапаг1ат гъабун. Гъеб ц1аларап, амма гъелда г1амал гъабич1ев чиясе квешльиялъул рахъальян нуг1лъи гъабизе бук1инги

х1акъаб жо буго.

80. Дуда гъель ягъудиязул г1емерисел риҳыила, Мух1аммад, жиدهца капурзаби т1аса ришуң гъезулгун гъудулльи гъабулелльун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда х1алхъублы гъабун, мушриказулгун гъудулльи гъабулеб буқ1ана мадинаялъул Каг1бо ибнү Ашрап абулев ягъудиязул ццевехъанас ва гъесда нахърильъяразги.

Гъезие ахиараталда ц1акъ квшабльун батизе буго гъеб г1амал: Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ц1им баҳын буқ1ина гъельие жазаъ ва гъелги абадияб жужах1альул г1азабальуль рук1ина.

81. Гъал ягъудиял Аллагъасдаги гъесул аварагасдаги иман лъурал, гъев аварагасде решт1изабураб Къуръаналдаги иман лъурал рук1аралани, гъез мушрикал гъудулзабильун кквезе рук1инч1о. Кинниги гъель ягъудиязул г1емерисел г1адамал пасикъал г1адамал руго, Аллагъасде мут1иг1льуларел ва аварагасда нахърильъунарел.

82. Мұмынзабазда тушманлы гъабулезул бищунго квшаш вә къуватал дуда ратила, Мух1аммад, ягъудиял ва мушрикал. Мұмынзабаздехун рокы бугелльун ва гъезде г1агаралльун дуда ратила, Мух1аммад, «ниж насраниял ругоян»- абулел г1адамал.

Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасда иман лъурал ва гъесул дин гъабулел г1адамал. Гъал насраниял нужедехун тамахал ва г1агарльи гъабулел рук1иналь сабаб буго гъезда гъоркьюр г1алимзаби рук1ин ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабулел г1адамал рук1ин ва гъель г1амал к1удиял, ч1ух1арал гъеч1ольги. Г1иса аварагасул диналда жаниб ч1ух1и ва г1амалк1одольги какараб жо буго, рагъ гъабиги чи ч1айтигы ц1акъго гъукъараб буго.

Байзанияс абуна: гъаб аяталда жаниб ишара буго г1елму ва г1ибадат, г1адамаздехун х1алимав вук1ин, гъава-напсалда, шагъваталда

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَلَيْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ
أَفْسُحْهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي
الْعَذَابِ هُمْ خَلِدُونَ ﴿٨﴾

وَلَوْكَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا
أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا أَنْخَدُوهُمْ أَوْلَاهُمْ
وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَإِسْقُوتُ ﴿٩﴾

*لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَوَةً لِلَّذِينَ
أَمْنَوْا لِيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا
وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوْدَةً لِلَّذِينَ أَمْنَوْا
الَّذِينَ قَاتَلُوا إِنَّا نَصْرَتِي ذَلِكَ بَيْانٌ
مِنْهُمْ قَسِيسِينَ وَرَهْبَانًا وَأَنَّهُمْ
لَا يَسْتَكِنُونَ ﴿١٠﴾

нахъ вильтъунгут1и, капурчиясуль бугониги, жиб бецараб хасият бук1иналда-абун.

Гъаб аят жидер x1акъальуль решт1изабурал насраниял руго X1абаш улкаялда рук1арал нажаши ханасул къавм, жидеца аварагасда иман лъурал. Гъаб иш гъадин бук1иналье нуг1лти гъабула хадуб бугеб аятальги.

83. Гъал насраниязда Mух1аммад
аварагсде решт1изабураб
Къуръан rag1арааб мехаль ва гъельхъ
гъель г1енеккараб мехаль, дуда гъезул
берал mag1у t1ун г1одулел рихъула,
Аллагъасдаса عَلَيْهِ السَّلَامُ x1инкъун рак1
t1еренлъун, Аллагъасул каламаль

жидей лъик1аб асар гъабун. Гъеб Къуръан x1акъаб Аллагъасул عَلَيْهِ السَّلَامُ калам бук1ин лъан г1одула гъезул берал. Ва жидеци абула: «Ва нижер бет1ергъан Аллагъ! Нижеца иман лъуна дур авараг Mух1аммадида عَلَيْهِ السَّلَامُ ва гъесде решт1изабураб Къуръаналдаги. Дуца ниж гъав Mух1аммадил умматалде гъоркъоре гъаре!

къиямасеб къояль жидеца киналго умматазе нуг1лти гъабулел гъезухъе аварагзаби рит1иялда ва t1ахъал решт1изариялда.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: гъаб аят решт1изабуна нажашиясул ва гъесул асх1абзабазул x1акъальуль, жинда Аллагъ разильяяв Жаг1фар ибни Абут1алибица Къуръаналдаса аятал ц1алараб мехаль жал г1одарал, жидер мегеж бичизег1ан—абун. Цоги г1алимзабаз абуна гъаб аят жидер x1акъальуль решт1изабурал г1адамал рук1анин x1абаш улкаялдаса Мадинаялде рач1арал ва Аллагъасул салат салам лъеяв аварагас Къуръан ц1алулеб rag1араал. Гъаб rag1и бит1арааб бук1иналде г1агараб буго. Гъалда хадуб бугеб аяталь гъелде t1орит1ел гъабун абулеб буго:

84. Гъал насраниязда ягъудияз
г1айиб ч1вадал жидеца Аллагъасда
ва Аллагъасул свалат салам лъеяв

Мух1аммад аварагасда иман

льеялье г1оло, насранияз абулеб буго: **Нижеца аллагъасдаги**
гъесул раҳъальъан бач1арааб x1акъаб Къуръаналдаги иман
льеҷ1ого буқ1ине г1иллаго щиб бугеб? Нижеда t1адаб буго гъеб иман лъейи. **Нижер Бет1ергъан Аллагъасда** хъул буго жинца **ниж жидер иман камилал, аварагасда нахърилъинальуль**

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيَّ أَرَسَوْلُ
تَرَأَءَ أَعْيُنُهُنَّ هُنْ تَفْحِصُ مِنَ الدَّعَةِ وَمَنَّا
عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِمَّا
فَأَكَتَبْتُ لَنَا مَعَ الشَّهِيدِينَ

۱۸

وَمَا لَنَا لَا تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطَمْعُ
أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الْصَّالِحِينَ

۱۹

рит1ухъал г1адамалгун цадаҳъ жиндири рах1маталъулье
льугъине гъарила абуни.

85. Гъаб жидер раг1иялье г1оло ва
жидеца х1акъикъияб иман лъяялье
г1ологи Аллагъас гъаб къокъаялье
жазаъльун гъабуна жидеда жанисан
ниг1матазул г1орал чвахулен алжанал.

فَلَمْ يَبْهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ
نَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَلِيلِينَ فِيهَا وَذَلِكَ
جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾

Даимго рук1инельун гъеб алжанальтуре лъугъине гъарула гъел
г1адамал. Гъаб буго Аллагъас лъик1ал г1адамазе гъабулеb жазаъ.

86. Ва амма жидеца Аллагъасдаги гъесул وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ
аварагасдаги инкар ккурал г1адамал,
дир аятал ва муг1иззатал жидеца

أَصْحَبُ الْجَحِيرِ ﴿٨٦﴾

гъереси гъарурал: гъел г1адамал руго

жужах1альул бет1ергъаби, даимго гъенир жанир рук1унел.

Цо-до жагъилал г1адамаз гъаб (82) абилеб аятги ц1алун гъелдаса
х1укму босулеb буго насраниял ругин г1урасал ва гъел бусурбазул
гъудулзаби ругин. Гъал жагъилзабаца гъаб аталда хадур ругел (83-
84) аятал ц1алулен гъеч1о ва гъезда жаниб бугеб жоги г1адамаздаса
бахчулеb буго. Гъал аятаз баян гъабулеb буго муъминзабазда жидер
рокъи ва г1агарлъи бугел насраниял рук1ин жидеца Инжилалда г1амал
гъабулеb буқ1арал, цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв Mух1амад
аварагасда иманги лъурал насраниял. Гъаб х1укму гъадин буқ1ин гъаб
аяталь загъирго баян гъабун буго.

87. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ х1алал гъарурал
ниг1матал нүжеца х1арам гъаруге!
Х1алалаб жо тун х1арамаб жоялдехун

ун Аллагъас нүжее рихъизарурал

г1орхъабиги хвезе гъаруге! Х1акъильунго Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ

г1орхъольян унел г1адамал рокъуларо.

Гъеб г1орхъольян ин Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ шарг1алда х1арамаб буго,
кинаб рахъальян бугониги. Масала: Аллагъас х1арам гъабич1еб жо
нильеца х1арам гъабизе бегъуларо. Гъельул маг1на буқ1уна нильль
шарг1иял нухал лъолел ва къанунал рахъулел г1адамал рук1ин.
Гъединго бегъуларо Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ х1арам гъабураб жо нильеца х1алал
гъабизеги.

Гъаб аят решт1изабиялье сабабльун ккана: хириял асх1абзаби ц1акъто
т1аг1ат-г1ибадат гъабиялда т1ад ч1ун, дунялалъул лазат-рах1ат тун

يَأَيُّهَا الْنَّاسُ إِذْ آمَنُوا لَا يُخْرِجُونَ مِنْ طِبِّهِ
مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا
إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْنَدِينَ ﴿٨٧﴾

ч1езе лъугъана. Цояз абуна ниж кидаго к1ал ккун рук1ина абуn, цояз абуна ниж сардиль къижич1ого Аллагъасе г1ибадат гъабулец рук1ина абуn. Цо-ко асх1абзабаз руччаби рачиларин абуна ва жидерго баль гъабизе къасд гъабуна. Цо асх1абас жинца гъан кваналарин, гъеб кванадал жиндир шагъват багъарулец бутин абуна.

Гъаб хабар Аллагъасул салат салам лъсияв аварагасда раг1индал, гъес абуна: «Гъаб къавмальъул x1ал щиб бугеб жисдеца бат1и-бат1ияб жо бицунел? Дица к1ал кколя ва к1ал бичала. Дун сардиль вахъун вук1уна, къижунги вук1уна. Дица руччаби рачуна ва гъанги кванала. Гъаб дир суннаталдаса вуссарав чи дир умматалдаса гъеч1о»—абун. Х1адис имам Бухариc ва Муслимица бицана.

Т1адег1анав Аллагъас جل جلاله гъаб x1укму баян гъабун 87-88 абилеб аят решт1изабуна.

88. Нужеца Аллагъас جل جلاله
ризкъиялдаса x1алалаб, бац1ц1адаб жо
кванай. Ва нуж х1инкъя шарг1альуль
г1орхъаби хвезаризе. Нужеца жинда
иман лъурав Бет1ергъанасул.

Аллагъасе бокъула гъесул лагъзал мут1иг1ал рук1ине. Бишунго Аллагъасе мут1иг1ал г1адамал руго жидер киналго г1амалал шарг1алда борцунал ва хирияв x1абиб Мух1аммадил صل الله عليه وسلم суннаталда нахъги рилъунел.

89. Аллагъас جل جلاله
нужеца къварилти
гъабуларо нужеца хабаралда гъоркъоб гъа
гъеданин абуn. Кинниги Нужеда г1айиб
ч1валеб жо буго бокъун, рак1аль ният
гъабун гъа гъеди.

Гъа гъедун хадуб нужеца гъеб хвезабуни
ва гъа гъедун т1ад босараб жоги
гъабич1они, нужеца кафарат бахъе анц1го
мискинчиясе т1аг1ам къун: нужер
гъоркъохъеб рес-маx1алальуль чияс
кваналеб къадар ва жинс.

Г1алимзабазул хилап буго гъаб т1аг1амальуль
къадар щиб бугеб абуn. Бишунго бит1араb ва г1емерисел г1алимзабаз
абураб раг1и буго цо-ко мискинчиясе башшадаб сах1 т1оцел къела
абун. Цо сах1альуль ц1айи буго к1иго килоги башшабги. Яги цо-ко
мискинчиясе рет1ел къе: цо горде, цо т1ажу ва гъелда релъльараb жо.

وَكُلُّاً مِمَّا رَزَقَنَا لَهُ اللَّهُ حَلَالٌ طَيْبًا
وَأَتَقْوَانَا اللَّهُ أَلَّا يَأْتِي مُؤْمِنٌ
الله عليه وسلم



لَا يُؤَاخِذُ كُمُّ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ
وَلَكُنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَدَدْتُمُ الْأَيْمَانَ
فَكَفَرَتُهُ وَإِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَكِينٍ مِّنْ
أَوْسَطِ مَاتَطْعُونُ أَهْلِهِ كُلُّهُ وَكُلُّ سُوْنَهُ
أَوْ تَحْرِيرُ رَبَقَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصَيَامٌ
ثَلَاثَةُ أَيَّارٍ ذَلِكَ كَذَرَةٌ أَيْمَانُكُمْ إِذَا
حَلَفْتُمْ وَأَحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمْ أَيْتَهُ لَعَلَّكُمْ تَشَكُّونَ



Цоги имамзабаца абуна какиль г1аврат бахчизе г1олеб рет1ел буқ1ине ккела абун. Яги цо лагъ тархье. Гъаб лъабго жояльул цонигияб гъабизе рес рекъеч1ев чияс лъабго къояль к1ал ккве. Гъаб буго нужер гъа хвезабиялъе бугеб кафарат.

Нужеца шарг1алда x1арамаб жоялдалъун гъаял гъедуге ва x1алалаб жоялдалъун гъедараб мехаль гъеб гъа т1убазабе. Бишунго шарг1алда рекъараб буго гъа гъедич1ого тей. Гъедин Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нужее баян гъарула жиндир шарг1альул x1укмаби, нуж бит1араб нухда т1орит1араплъун рук1ине ва нужеца гъесие шукруги гъабизе нужее ругел к1удиял ва г1емерал ниг1матазда. Гъал ниг1матазул бишунго к1удияб буго Аллагъас иманалда ва исламалда т1овит1и. Гъеб ниг1маталде данде кидаго шукру-рецц гъабулелльун рук1ине ккода ва гъеб ниг1мат т1аса босуге абуn Аллагъасда гъарулелги рук1ине ккода.

90. Я гъал иман лъурал г1адамал!

X1акъльунго хамро (жинца меҳтизе гъарулеб жо) **майсирги** (гъоркъоб жо лъун x1ай: кагъат т1ами, нардал, шахматал, торг1о x1ай, лото, лоторея ва цоги щиб бугониги), жидее лагъльи гъабулел заналги, жидедалъун пал т1амулел ч1оралги,- гъеб кинабго жо жиндиль мунағъ бугеб, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ x1арам гъабураб, чорокаб жо буго, щайт1аналъул г1амалаздасаги буго. Нуж гъел рехсалал жалаздаса ц1акъ рик1к1алье ва гъезда аск1ореги къаге! Гъал x1арамал жалаздаса рик1к1альун, x1алалаб, бац1ц1адаб жоялде г1агарльун нуж хъвадани, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ киналго лъик1льабазда нужер кверщел батила ва дунял-ахираталда бахъи бугездасаги рук1ина.

91. Нужеда гъаб x1арамаб, чорокаб г1амал берцин бихъизабун, гъеб гъабизе нуж т1амун, щайт1аналъе бокъараб жо буго нужеда гъоркъоб тушманльи ва рихи ккезаби. Мехтел гъекъел ва x1арамал x1аял сабабльун, гъеб к1иябго буго бишунго щайт1аналъ инсан кодове восулеб бак1.

Гъев чиясул кинабго г1акъылу ва пикру дунялалъул боц1и-малалда, чорхое бугеб лазат-шагъваталде буссун буқ1уна. **Гъедин бугельуль**

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْحُمْرَةُ الْمَيْسِرُ

وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْبَانُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ

الشَّيْطَانِ فَاجْتَبَيْهُ لِعَلَّكُمْ قُلْلُهُونَ ﴿٦﴾

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقَعَ بِنَّتَكُمْ

الْعَدَاؤُ وَالْعَضَاءُ فِي الْحُمْرَةِ وَالْمَيْسِرِ

وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ

الصَّلَاوَةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنَتَّهُونَ ﴿٦﴾

шайтана нальбокыун буго нужеда т1убанго Аллагъ к1очезавизе ва Аллагъасе г1ибадат гъабиялдасаги, паризаяб как баялдасаги нуж руссизаризе. Нужеца гъанжег1аги гъеб къабих1аб пиша теларищ, я мұмминзаби!

92. Ва нуж Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ **ва гъесул** расуласе مَعِنَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **мут1иг1лье.** Нужееке x1арам гъабураб жо те, нужеда т1ад гъабураб парзги т1убай **ва нуж х1инкъа** Аллагъасул ва аварагасул амруялъе

хилипльизе. Нагагъ нужеца гъаб Къуръаналъул малъи босич1они ва нуж исламияб диналдаса руссун ч1ани – цинги нужеда лъан бук1а: x1акъльунго дир расуласда т1ад буго нужехъе x1акъаб дин швездаби ва нуж гъелде ах1и.

Нуж Аллагъасеги جَلَّ جَلَلُهُ **гъесул** расуласеги مَعِنَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **мут1иг1льунгут1и-**льул зарал ва гъельул г1азаб-къварильи нужееке бук1ине буго. Нуж х1инкъа Аллагъасда г1асильизе, x1акъльунго аллагъасул г1акъуба ва г1азаб ч1акъ гучаб буго.

93. Жидеца Аллагъасда иман лъурал, аварагасда нахърильльун лъик1аб г1амал гъабурал мұмминзабазе мунагъ-х1акъ бук1ине гъеч1о жидееке x1арам гъабизе цебехун кванараб ва гъекъараб жояльул.

Гъединго мунагъ бук1ине гъеч1о гъаб хамро x1арам гъабураб аят решт1инелде цере хварал мұмминзабазеги. Гъезие мунагъ бук1унаро Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ **х1инкъун х1арамаб** жо тараб мехаль ва гъесда иман лъун, гъев разильи т1алаб гъабун лъик1аб г1амалги гъабураб мехаль. Цинги Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ **х1инкъиялда** ва иман лъялда т1ад ч1араб мехаль, x1арамаб жо тейлда, кинабго лъик1аб г1амал гъабиялда т1адги ч1араб мехаль. X1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ **жидеца** лъик1аб г1амал гъабулел мұмминзаби роқкулев вуго.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **гъаб** цо аяталда жаниб лъабго нухаль Аллагъасдаса х1инкъиялъул бицен гъабуна, гъал (90-91) аятазда жаниб жидер x1укму бицарал x1арамал жал: хамро ва гъоркъоб жо лъун x1аял, ч1акъ к1удиял мунагъал рук1иналде кант1изарун ва гъездаса мұмминзаби нахъе т1урк1изарун.

«Тасғыл» абураб тафсиралда абуна: гъаб аяталда жаниб бугеб

وَأَطْبَعُوا لِلَّهِ وَأَطْبَعُوا الرَّسُولَ وَأَخْدَرُوا
فَإِنْ تَوَلَّهُمْ فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا
الْبَلْغُ الْمُبِينُ ٦٩

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ إِذْ آمَنُوا وَكَعْمَلُوا الصَّالِحَاتِ
جَنَاحٌ فِيمَا طَعَمُوا إِذَا مَا تَقَوَّا وَآمَنُوا وَعَمَلُوا
الصَّالِحَاتِ ثُمَّ أَتَقَوَّا وَآمَنُوا ثُمَّ أَتَقَوَّا
وَأَحَسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ٦٩

т1оцебесеб «Аллагъасдаса х1инкъя» абураб раг1и буго күфруширкалде буссараб. К1иабилеб раг1и буго шарг1алда х1арам гъабураб жоялде буссараб. Лъабабилеб раг1и буго х1арамаб жоялде ккеялдаса х1инкъун шубгъяб, караг1атаб, х1атта х1алалаб жо гъабизе х1инкъя Аллагъасдаса абураб маг1наялда бугеб- абун.

Т1адег1анав Аллагъяс хамро ва әогидал чоркал жал х1арам гъарун решт1изарурал гъаб чанго аяталда жаниб бат1и-бат1ияб ва рек1елье бортулеб калам х1алт1изабуна.

Абусуг1уд абулев г1алимас абуна: гъеб чоркал ва къабих1ал г1амалал х1арам гъари Бет1ергъян Аллагъяс جَلَّ جَلَّ хурхизабуна жагылаб заманаяль рук1арал мушриказул г1адатазда: ч1оразда пал т1амулел, ганч1азе, заназе къурбан хъолел. Хадуб хамроти майсирги щайт1аналъул г1амал бук1инги бицана, цинги гъеб хамроялда ва майсиралда аск1орего къаге абуна: жинда аск1оре къазе бегъулареб жо ц1акъ х1арамаб бук1ин баян гъабун. Цинги гъеб хамроялдаги майсиралдаги жаниб бугеб дунялалъулги диналъулги пасальаби рицана, гъеб хъубаб жоялдаса рик1к1алъарав чи бахыбуғев вук1уневльиги бицана. Аятазул ахиралдаги абуна: «Нужеңа гъаб къабих1аб г1амал толариш?» – абун. Гъеб ц1акъто къвак1араб амру буго ва гъелда жаниб кутакаб х1инкъи къейиги буго-абун.

҆Оги г1алимас абуна: Т1адег1анав Аллагъяс جَلَّ جَلَّ Къуръаналда жанир шарг1иял ах1камал рицуңеб мехаль, гъеб х1укмуялъул г1илла бицинч1ого тола, яги дагъабго жо бицун тола. Гъаб хамроти майсирги х1арам гъабиялъул аятал решт1инарураб мехаль, гъаб к1иябго жо х1арам гъабиялъе г1езег1анго мух1канал г1иллаби рицана: мұмминзабазда Аллагъ جَلَّ جَلَّ к1оченави, гъезда как ва әогидаб г1ибадат тезаби, гъезда гъоркъоб түшманлыккейи. Хамроти майсирги щайт1аналъул г1амал бук1инги бицана, гъеб инсан къосизавулеб жо бук1инги бицана. Гъаб киналъулго мурад буго гъаб к1иябго жо ц1акъ зарал к1удияб бук1ин лъазаби ва гъелдаса г1адамал нахъч1вай.

Жинца меҳтизе гъарулеб жо х1арамаб бук1ин машъураб жо буго, гъединго х1арамал руго г1акъуялъе ва черхалъе зарал гъабулел наркотикал абуңа жидеда ц1ар тараған жалғи. Жинца х1алт1изабизе х1арамаб жо әогидазе къезеги бичизеги х1арамаб бук1уна. Гъеб бичун щараб мұхъги х1арамаб бук1уна.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнүг1умарица бицараб халатаб х1адисалда жаниб буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нусаль къот1ун ралъхъенгун хамро г1одобе чвахизабуна ва жинцаги абуна:

«Аллагъяс лаг1нат къуна хамроялъе, гъеб гъекъарасеги, жинца

цогидазе гъекъезе курасеги, гъеб баччун добе-гъанибехун босарасеги, жиндиҳъе ҳамро баччун бачтарасеги, жинца ҳамро гъабурасеги, ҳамро гъабизе цогидав тұмұрасеги ва гъеб бичун щварараб жо қванарасеги» – абун. Х1адис имам Абдувудица бицана.

Аллагъасдаса حَلَّكَلْمَنْ х1инкъарал, аварагасул صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ нух ккурал мұмынзабазе мунпаг1ат бугеб, гъелда г1амал гъабурав чи баҳибуғевльун лъугуңунеб раг1и буго Алкъасим ибнү Мұх1аммад абулев г1алимас абураб: «Кинағо жинца Аллагъ рехсеялдасаги гъесие как баялдасаги машғұл гъарулең жо майсир буго» – абун.

Цо-цо ц1аларалг1адамаз щиғо Аллагъасдаса حَلَّكَلْمَنْ х1инкъич1ого бат1и-бат1иял х1аял гъаризе, гъезухъ балағызыне ва гъезул «болелщикалъун» рук1ине х1алал гъабулең буго. Гъал ц1аларал г1адамазда лъалеб гъеч1о Къуръан-х1адисалда ц1ар рехсеч1еб, амма гъениб ц1ар рехсараб, гъениб х1укму бицарараб жоялда рельльарараб жоялъул х1укму доб Къуръан-х1адисалда ц1ар рехсараб жоялъул х1укму буқ1унебльи.

Къуръаналда ц1ар рехсон буго «майсир» абураб жоялъул. Г1алимзабаца ва имамзабаца гъеб майсиралье маг1на гъабун буго: «Х1арамаб нухалда г1адамазул боц1и қванаялде нух бачунеб жо, мұмынзабазда гъоркъоб даг1ба-къең ва тущманлық ккезабулең жо. Аллагъаса حَلَّكَلْمَنْ г1ибадат гъабиялдаса инсан машғұл гъавулең жо»–абун. Гъаб маг1наялда борцараб мекалъ г1исинльималаз расандизарулең ясик1абиги х1арамльулин абуна Мужагъид ва Г1ат1аң абулең машғураң г1алимзабаз, ай гъоркъоб жо лъун гъел г1исинльималаз расандизе гъарулең ясик1абиги х1азе бегынларо абураб маг1наялда.

Гъединго жиндаса ц1аларал г1адамал гъапулльун ругеб жо буго т1адег1анав Аллагъас حَلَّكَلْمَنْ ҳамроли майсирги х1арам гъабулең мекалъ ва гъел х1арам гъариялъе г1иллаги бицуңеб мекалъ абуң буқ1ин «Нужеда Аллагъ рехсей к1оченабулең, как тезабулең, нужеда гъоркъоб тущманлық ккезабулең» – абун. Гъал г1иллаби жидель ругел киналго жал ҳамројлдаги майсиралдаги нахърег1изарун х1арамал рук1уна. Гъаб х1икмат к1очон, цох1о т1асангояб маг1на ххал гъабун Къуръаналдаса х1укму босизе рекъон буқ1унаро.

Ибнұхат1ибица абуна: Т1адег1анав Аллагъас حَلَّكَلْمَنْ абулең буго: «Щайт1аналье бокбула нуж Аллагъ рехсеялдаса ва как баялдаса руссинариз» – абун. Аллагъ حَلَّكَلْمَنْ кин рехсолев ва гъесие как кин балеб жиндир г1акълу гъеч1ев чияс: ҳамроли гъекъон, щайт1аналь маҳсароде ккун, гъель гарбіда квартын, х1айван г1адин, жиндие бокъаралтуве вачун унев. Гъединго Аллагъ حَلَّكَلْمَنْ кин рехсолев майсир х1алев чияс: жиндирго хъизан-руқъ к1очон, квен-лъим к1очон гъеб

х1аялде т1адвуссарав ва жинда т1ад бугеб рет1елги, жанив ч1олеб минаги, ахиралда льимал-хъизанги гъоркъоб лъун жив х1алев-абун. Аятальул ахиралда Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ абуn буgo: «Нуж нахъч1ван ч1оларищ гъеб хъубаб г1амалалдаса»-абун. Гъабраг1иялльул маг1на буgo: Нуж щайт1аналъе мут1иг1льялдаса Аллагъасе мут1иг1льялдесе русса. Нужер иман баҳъиялда х1инкъи бугел к1удиял мунағъаздаса руссун, Аллагъ جَلَّ جَلَّ разильи т1алаб гъабун хъваде. Гъедин гъеч1они нужеe ц1акъ гучаб г1азаб гъабизе буго абураб. Т1адег1анав Аллагъас нильъеда х1акъаб жо лъазабеги ва гъелда нахърилътине тавпикъги къеги.

94. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Х1еж бухъун ругеб мехаль Аллагъас
нужер x1албихъи гъабизе буго, нужер
кверал ва ч1орал щолеб бак1алде чанг1и
г1агар гъабун: гъесда лъзаз щив вугев
Аллагъасдаса جَلْجَلَةُ г1емер x1инкъулев,
г1адамазда гъоркъов вугеб ва гъездаса
ват1аго вугеб мехальги. Аллагъас جَلْجَلَةُ х
чан гъабурав чиясе жинца унтизабулеб ж
бук1ине буго.

95. Я гъал иман лъурал гладамал!

Нужеца чан ч1ваге нуж х1еж бухъун
ругеб мехаль. Х1арамаб бук1ин
льялебги бук1аго бокъун чан ч1варав
чиясе жазаъ буго гъеб чаналда
рекъараб х1айван г1ак1аде бахъи.
Г1ак1аде бахъизе кколеб х1айваналъе
х1укму гъабила нужеда гъоркъосан
к1иго г1адилав чияс. Гъеб г1ак1аде
бахъараб х1айван хъун гъельул
гъан бикъила Маккайлда ругел
мискинзабазе.

Жинца ч1вараб чан х1инч1 бугони, я цоги жо бугони, жинда рельяраб х1айван батизе зах1матаб, гъев чияс чаналъул къимат къела садакъаде. Х1айван босизе рес рекъеч1они Маккаяльул мискинзабазе т1аг1ам бикъила. Чаналъул къимат гъабун, гъельул къиматаб т1орщел босун, гъеб бикъила цо-цо муд цо-цо чиясе. Т1аг1ам босизе рес рекъеч1они цо-цо мудалде данде цо-цо к1ал кквела.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذْلُوْكُمُ اللَّهُ شَئِيْعَةٌ
 مِّنْ أَصْحَادِنَا لَمَّا وَرَدَ حُكْمُ
 لِعَذَابِ اللَّهِ مَنْ يَخْافُهُ فَإِنَّمَّا
 بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عِذَابٌ أَيْمَانٌ
 ٤١

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْسُمْ
حُرُومَةً وَمَنْ قَتَلَهُ وَمِنْكُمْ مُّتَعِيدًا فَجَزَاهُ
مَثْلُ مَا قَاتَلَ مِنَ الْعَمَلِ إِنْ كَانَ بِهِ دُورًا
مِّنْ كُوْهَدٍ يَا بَلْعَةً أَوْ كَفَرَةً طَعَامٌ
مَسَكِينٌ أَوْ عَدَلٌ ذَلِكَ صَيْدٌ لَّا يَنْدُو وَقَ
وَبِالْأَمْرِ وَهُوَ عَفَافُ اللَّهِ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ
فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ دُوَيْتَقْلَمٌ

chan ч1варав чиясда гъаб г1ак1а т1ад гъабуна, гъес х1еж бухъинальул х1урмат хвезабиялье г1оло. Чан х1арам гъабиледе цебеккун ккараб жоялдаса Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ т1аса лъугъуна. Х1арам гъабун хадубги чан ч1варасдаса Аллагъяс цим босула, ай жинда т1ад г1ак1а лъола т1адехун рехсараб х1алалъ. Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ гуч бергъарав вуго ва жиндири амруялда г1ассильяразе г1акъуба-г1азаб гъабулов вуго.

96. Нужеэ х1еж бухъарааб мехаль
х1алал гъабун буго ральдал
х1айваназде чан гъабизе ва ральдал
рухч1агольи кваназе.

Х1еж бухъинч1еб мехалтыги х1алал буго
ральдал х1айваназул гъан кваназе, рокъор ругезе ва сапаралда ругезе. Гъеб
нужер ризкъи буго, рукъоб кваналеб ва сапаралде цадахъ босулеb.
Ракъдал х1айваназде чан гъаби х1арам гъабуна нуж х1еж бухъун
ругеб мехаль. Нуж х1инкъя гъал шарг1иял х1укмаби хвезаризе ва
Аллагъясде جَلَّ جَلَّهُ г1ассильизе. Ахир кинабго халкъ жиндихъе данде
гъабулов вуго гъев Аллагъ, х1исаб-мизан ва жазаз гъабизе.

97. Т1адег1анав Аллагъяс كَلَّا Каg1ба
рукъ ва масжидул х1арам гъабуна
г1адамазе маг1ишат гъабизе рес бугеб
ва санаг1ат бугебельун:

гъезул диналье ва дунялалье къвариг1унеб
жо Аллагъяс гъеб Маккаялде

бач1изабуна. Гъединго рагъ х1арам
гъабурал моц1алги гъаруна гъезие маг1ишат гъабизе санаг1ат
бугелльун, гъел моц1азуль түщманасдаса х1инкъи буқ1унарельул.
Х1ажизабаз маккайлде бач1унеб боц1иги (гъядю ва къурбан)
гъабуна гъель Маккаялъул г1адамазе маслиг1аталье. Гъаб рехсараб
жо Аллагъяс جَلَّ جَلَّهُ гъабуна нужеда лъазе г1оло Аллагъ зобал-ракъазда
жаниб бугеб кинабго жо лъалев вук1ин. Кинабго маҳлукъаталье
маслиг1атаб жо лъала Аллагъясда ва гъеб х1алалъ жинда кинабго
жо лъалев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ.

98. Нужеда лъай, я гъал г1адамал,
т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ жинда
г1асильярал г1адамазе къвак1араб,
гучаб г1азаб гъабулов вук1ин. Гъединго
нужеда лъай, Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ мұмминзабазда гурх1улев,
гъезул мунағыал чурулев вук1ин.

أَحْلَلَ لَكُمْ صِدْرُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ، مَتَعَالَكُمْ
وَلِلْسَّيَارَةِ وَحُرْمَةِ عَلَيْكُمْ صِدْرُ الْبَرِّ مَادْمَشْ
حُرْمَةً وَأَنْقُوا اللَّهُ الَّذِي إِلَيْهِ تُخْشَرُونَ ٤٦

*جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ
فِيمَا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرُ الْحَرَامُ وَالْهَدْنَى وَالْقَعْدَةُ
ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَسْمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ٤٧

أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٤٨

Гъаб амру гъадин бугельүл нуж Аллагъасда г1асильизе х1инкъя ва гъесул гурх1ел-ц1обалде хуул лъун т1аг1ат-г1ибадат гъабе.

99. Аллагъасул расуледа т1адаб
гъеч1о нужехъе х1акъаб дин щvezаби
ва нужеда бит1араб нух бихъизаби
гурони. Х1акъльунго Аллагъ
нужеца загъирго гъабулеb г1амал лъалев вуго, лъик1абниги,
квшебниги. Ва нужеца г1адамаздаса бальго гъабулеb г1амалги
лъалев вуго,

مَاعِلَ الرَّسُولُ إِلَّا الْبَلَغُ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
 تُبَدُّلُونَ وَمَا تَحْمِلُونَ ﴿٤٩﴾

нужер рак1азуль рук1унел къасдалги лъала Аллагъасда. Гъеб кинабго г1амал ахираталда жинда данде жазаъ гъабизесебги буго: лъик1аб г1амалалъе лъик1аб жазаъ бук1ина, квшеб г1амалалъе квшеб жазаъ бук1ина.

100. Дуца гъель г1адамазда абе,
Мух1аммад : صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
жоги бац1ц1адаб, х1алалаб жоги бащад
бук1унаро, киг1анго хъубаб жо г1емер
бук1аниги ва гъеб нужее бокъаниги.

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَيْرُ وَالظَّيْرُ
 وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَيْرِ فَأَنْتَ قَوْمٌ
 يَنْتَفِعُوا بِالْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفَلِّحُونَ ﴿٦٠﴾

Гъаб раг1и буго кинабго лъик1аб ва квшеб жоялда жинца щвей гъабулеb: х1алалаб, х1арамаб жоялда, Аллагъасе мут1иг1ав ва гъесда г1асильараv чиясда, къадараб, г1одобег1анаб ва лъик1аб, къимат бугеб жоялдаги. Гъединго инсанас гъабулеb кинабго г1амалалдаги щвей гъабула гъаб раг1ияль: даран-базар бугониги, х1алт1и-пиша бугониги, г1елму-г1амал бугониги. Гъаб кинабго жоялдаса хъубаб, къадараб, г1одобег1анаб, квшеб жо жиндиль мунпаг1ат гъеч1еб, жиндир ахир баракат гъеч1еб бук1уна. Киг1анго г1емераб бугониги квшеб жоялдаса баракат ва бахъибугольи бук1унаро.

Бац1ц1адаб, х1алалаб, лъик1аб жо киг1анго дагъаб бугониги, жиндиль баракат бугеб бук1уна ва жиндир ахир лъик1аб бук1уна. Гъаб х1укму гъадин бугельүл. **Нуж Аллагъасдаса** **Х1инкъя, я г1акълудал** **бет1ергъаби, нуж бахъи бугельүн рук1ила.** Аллагъасдаса х1инкъун лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазул дунял-ахираталъул кинаалго умурал рит1ун ккола ва жидер лъик1льялда кверщел батула.

101. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нужеца Аллагъасул свалат салам
льеяв аварагасда гъикъуге нужер
жинда х1ажалъи ккун гъеч1еб жо.
Нужеца гъикъун Аллагъас **Х1укму**
решт1изабураб мехалъ, гъеб нужеc

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْتَعْوِدُنَّ أَشْيَاءً
 إِنْ تُبَدِّلَ لَكُمْ شَوْكُوهُ وَإِنْ تَسْعَوْ عَنْهَا
 حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ بَلْ تُبَدِّلَ لَكُمْ عَفَانَ اللَّهُ
 عَنْهَا وَاللَّهُ أَعْفُوْ حَلِيمٌ ﴿٦١﴾

зах1матаб буқ1ине бегъула. Аллагъас Къуръан решт1изабулеб мекалъ нужеца аварагасда гъикъараб масъалаялье х1укму бач1ине буго ва гъеб нүжес зах1матаб буқ1ине бегъула. Гъаб аят решт1инег1ан цебеккун гъикъараб жоялдаса Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ т1аса лъугъана. Х1акъльунго Аллагъ жив гурх1улев, жинца мунағыл рахчулев вуго.

102. Нужеда цере рук1арал къавмаз жидер аварагзабазда гъикъун буқ1ана гъезие х1ажат гъеч1еб жоги. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъез гъарараб жо жидеда т1ад лъедал, гъелда инкар ккуна ва Аллагъасул амруялда г1асильана. Нуж гъал къавмазда рельльун рук1унге ва Аллагъасулги х1укмуялье мут1иг1льун, гъелда нахърильльун рук1а.

103. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ х1арам гъарич1о «бах1ират», «сашибат», «василат», «х1ам» абуң жидеда ц1ар лъурал х1айванал. Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ инкар ккурал г1адамаз ва мушриказ гъесде г1унт1изабун гъереси бицунеб буго ва гъал х1айванал Аллагъас х1арам гъарунин абулеб буго. Гъал капурал г1адамазул г1емерисел жидеца бицунеб жо жидедаго лъаларел руго.

Жидеда церехун рук1араз бицараб жо бицунел руго ва гъеб жо бит1ариши, гъересийищ ц1ехоларел, жидер г1акълу дагъал г1адамал руго.

Г1арабазул мушриказул г1адат буқ1ана цо-ци х1айванал жидеда бат1и-бат1ияб ц1арги лъун Аллагъасе тарал руго абуң, жидер раҳъ беч1ич1ого, гъезда т1ад рек1инч1ого толел. Гъаб г1адат исламаль хвезабуна ва гъеб жагъилияб г1амал буқ1ин бицун Аллагъас гъаб аятги решт1изабуна.

104. Аллагъасул бит1араб нух тарал, гъелдаса къосарал г1адамазда абураб мекалъ: нуж х1укму гъабизе рак1а Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ решт1изабураб Къуръаналда ва гъесул расуласухъе абуң, гъез абулеб буго нижес г1езе буго нижер умумул жинда ратараф дин ва г1адат абуң. Жидер умумул щибго жо лъаларел рук1аниги

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ فَيَلَوْكُ شُمَّاً أَصْبَحُوا

بِهَا كَفَرُتِينَ

مَاجَعَنِ اللَّهِ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَابِقَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ

وَلَا حَامِرٌ وَلَا نَّدِينٌ لَهُمْ أَكْفَارٌ يَقْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ

الْكَذِبُ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

١٦٣

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَالْ

رَسُولُهُ لَوْلَا حَسِبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ

عَابَةً نَا أَوْ لَوْ كَانَ مَبْرُورٌ هُمْ لَا يَعْلَمُونَ

شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

ва бит1араб нухда гъеч1ел рук1аниги гъезда нахърильльун
ч1езейищха гъал ах1макъал г1адамал ругел?

105. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нужеца нужерго напсазда т1ад ч1ей
гъабе,

г1асиль гъабиялдаса напс гъукъе.

Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ گ1ибадат гъабиялда

ругъун гъабе, гъелда т1адги ч1езабе. Нуж Аллагъасул диналда ругеб
мехаль нуже жал къосарал г1адамаз щибго зарал гъабуларо.

Нужеца гъабураб лъик1аб г1амалалъул кири-ажру нуже бук1уна,
гъезул къосинальул мунағы ва г1азаб гъезие бук1уна. **Нуж киналго**
Аллагъасде руссунел руго. Цинги нужеда бицине буго щивасул
г1амал ва нуже жазаъги гъабизе буго.

Гъаб аят ц1аларав чиясда рак1алде ккезе бегъуларо амру-нагью тун, живго
жиндано вуссун ч1а инсан абураб маг1на бутин гъаб аятальул абуn. Инсан
бит1араб нухда т1овит1арав вук1инальул г1alamat буго гъес амру-нагью
гъаби, х1акъаб жо аби ва бит1араб нухда г1адамал ах1и.

Гъаб аят решт1изабиялье сабаб бук1ана: мұмниназаби ц1акъ рак1
къварилъун рук1унаан жидеда лъалел г1адамал исламалде рач1унарого,
гъель исламалде рач1изе бокъун. Гъал мұмнинзабазул рак1 г1одоб
бичазабун абураб раг1и буго гъаб.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ хирияв аварагасдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «дуца напсалье
къварилъи гъабуге гъель мушриказ иман лъезеян абуn». Ва амма гъесда
т1адаб бук1ана кинабго заманаяль уммат исламалде ах1изе. Жинда
Аллагъ разильявш Абубакар асх1абас цо къояль асх1абзабаздехун
хит1аб гъабуна, жив минбаралда г1одов ч1ун вук1адго ва гъес абуна:
«Я гъал г1адамал! Нужеца гъаб аят ц1алулеб буго ва гъельул маг1наги
мекъсан гъабулеб буго. Дида Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг
абулев раг1ана: «что г1адамазда мункараб жо бихъараф мехаль, цинги
жисдеца гъеб мункар хисизабич1они (лъик1аб жоялде сверизе гъабун),
гъель киназего г1аммаб г1азаб, г1акъуба гъабула Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ – абуn.
Х1адис имам Ах1мадица бицана.

106. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужер цояв унтун вугони, гъеб унтиги
хвалил бук1ин лъараф мехаль, гъев чияс
vasият гъабе ва гъеб vasияталье нужеда
гъоркъоса к1иго г1адилав чияс
нуг1льиги гъабе. Нуж сапаралда ругони,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذْ يَرَوْنَ أَنفُسَكُمْ لَا يَضْرُبُوكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا هُدِيَ تِيمٌ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبَّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَدَةُ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ حِينَ الْوُصْيَةِ أُنْثِيَنَ ذَوَّا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ أَخْرَانَ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنَّ أَنْتُمْ ضَرِبُتُمْ فِي الْأَرْضِ فَاصْبِرُوكُمْ

гъенир нужеда хвалил унтиги т1аде швани, гъаб нуг1льни гъабизе бусурбаби ратич1еб бак1алда, к1иго чи ч1езаве нуг1льун, щиб миллат ва щиб дин бугониги.

Цинги гъав к1иго нуг1 хварасул варисзаби ругеб бак1алде щвараб мехаль ва гъел варисзаби гъав к1иго нуг1асул хабаралда божич1они, г1адамаз как бан хадуб (г1адамал ругеб бак1алда) гъев к1иявго чи гъя гъедизе т1амила: «Нижеца гъаб гъа гъедун x1арамаб боц1и x1алал гъабиларо, гъев чи нижер г1агарав чи вук1аниги. Нижеца Аллагъасе г1оло гъабулеб нуг1льни бахчиларо. Гъедин нуг1льни бахчани ва x1арамаб гъа гъедани ниж рук1уна мунаргъал гъарулел г1адамаздаса»—абун.

107. Гъаб гъа гъедун хадуб варисзабазда гъев к1иго нуг1асул хиянат, яги гъреси бицин лъараб мехаль, варисзабазул бишун цвесес к1иго чи вахъина жидеца гъа гъедизе ва нуг1льни гъабизе.

Гъав к1иго варисас абула: «Ниж Аллагъасул ц1аралдалъун гъедулел руго нижела бицуунеб жо ва нижер нуг1льни x1акъаб буго дов к1иго нуг1ас гъабураб нуг1льиялдаса. Нижела щибго жо т1ад ц1ик1к1инабич1о гъаб гъа гъедиялда жаниб. Нижела гъа гъедиялда жаниб хиянат гъабуни, ниж зулму гъабулел г1адамаздаса рук1уна»—абун.

108. Гъаб цебе бицараб x1алаль нуг1льни гъаби ва гъа гъеди буго нуг1льни гъаби шарг1алда рекъон кколеб къаг1ида ва цоги данdexун нуг1льни гъабулел г1адамал рахъун, гъазул нуг1льни хвездабун, гъел къват1ир ч1вазарич1ого рук1иналье сабабги. Нужер киналго x1алазуль нуж Аллагъасдаса x1инкъя ва гъесул амрюялде мут1иг1лье. X1акъльунго Аллагъас пасикъаб къавм алжаналде лъугъунеб нухда т1обит1уларо.

Гъабльабго аяталда (106, 107, 108) жаниб бицараб васият гъаби ва нуг1льни гъаби исламалъул авалалда буқ1араф x1укму буго. Хадуб ирсалъул

مُصْبِبَةُ الْمَوْتِ تَحْجِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ
الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرَبَّتُمْ
لَا نَشَرِّي بِهِ شَمَنًا وَلَا كَانَ ذَا قُرْبَى وَلَا
نَكْتُرُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذَا لَمْنَا الْأَثْمِينَ

فَإِنْ عَثَرْتُمْ عَلَى أَهْمَاءَ أَسْتَحْفَقَ إِلَيْكُمْ كَافَّ حَرَكَانِ
يَقُولُونَ مَقَامُهُمَا مِنَ الْأَيْنِ أَسْتَحْقَ عَلَيْهِمْ
الْأَوْلَيْنِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ شَهَادَتُمْ أَحَدَوْنَ
شَهَادَتِهِمَا مَا عَنِدَنَا إِنَّا إِذَا لَمْنَا
الْأَطْلَمِينَ

ذَلِكَ أَدْتَنَ أَنَّ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَى وَجْهِهَا
أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانُهُمْ بِمَعْدَلِ أَيمَنِهِمْ وَتَقُولُوا
اللَّهُ وَأَسْمَاعُوكُمْ وَاللَّهُ لَا يَهِيدُ الْقَوْمَ الْفَسِيقِينَ

аятаз гъаб васият гъабун ирс боси насано гъабуна. Гъединго насано гъабураб буго бусурбабаз цоги динальул гладамал нуглъун кквейги гъезда гъа гъедизабиги. Гъа баялда т1ад г1адимзабазул г1емераб хилап ва бах1с буго. Нильеца гъаб хабар къокъо т1убазабила.

109. Нужеда рак1алде щва, я гъал
г1адамал, Т1адег1анав Аллагъас
киналго аварагзаби данде гъарулеб
къо. Ва жинца гъездаги гъикъулеб:

«Нужеда умматал Аллагъасде иман лъялде ах1араф мехаль, гъель умматаз щиб жаваб къураб?» – абуn. Цинги аварагзабаца абулеб: «Нижеда лъалеб жо гъеч1о, бет1ергъян Аллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуда лъалелдаса т1адехун, гъез нижес къураб жавабги дуда лъала. Ниж хун хадуб гъез гъабураб г1амалги дуда лъала.
Х1акъльунго мун нижеда лъаларебги жо дуда лъалев вуго;
гъельул загыираб рахъги ва бат1инаб рахъги лъалев вуго»-абун.

110. Т1адег1анав Аллагъас Г1иса
аварагасда абулеб г1ужки рехсе,
къиямасеб къояль халкъалда цере
аварагзаби ах1араф мехаль: «**Я**
Марьямил вас Г1иса ! دُعَا مَرْيَمٌ لِّيَعْسَى أَبْنَى مَرْيَمَ أَذْكُرْ نَعْمَتِي
لَيْلَكَ وَعَلَيَّ وَلَيْلَكَ إِذَا يَدْتَكَ بِرُوحٍ
الْقَدُّسُ تُكَلِّمُ الْأَنْاسَ فِي الْمَهْدَ وَكَهْلًا
وَلَادْ عَلَمْنَكَ الْكِتَبَ وَلَيْلَكَ
وَأَنْتَرَهِ وَلَإِنْجِيلٍ وَلَدْ تَحْلُفُ مِنْ الظَّيْنِ
كَهْيَةَ الظَّيْرِ يَإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ
طَيْرًا يَإِذْنِي وَتُبَرِّي الْأَكْحَمَةَ وَالْأَبْرَصَ
يَإِذْنِي وَلَدْ تَحْنُجُ الْمَوْقَدَ يَإِذْنِي
وَلَادْ كَفَقْتُ بَنَى إِسْرَئِيلَ عَنَّاَ
إِذْ حِشْتَهُمْ بِالْبَيْتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
مِنْهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سُحْرُ مُبِينٌ

Дир амруялдалъун х1арш буцуn х1анч1ил сурат гъабун, цинги гъельда жаниб дуца пураб мехаль, дир изнуялдалъун гъеб жо х1инч1 г1адин боржун унебги буқ1ана. Дир амруялдалъун ва дир изнуялдалъун жал беццалго гъарурал г1адамалги дуца канльи бихъулелльун гъарулел рук1ана ва т1омода квшаб унти бугел г1адамалги сах гъарулел рук1ана.

*يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أَجْهَسْتُمْ
قَالُوا أَعْلَمُ لَنَا إِنَّا كُنَّا نَعْلَمُ الْغُيُوبَ ١٩

Гъединго дир амруялдалъун хварал г1адамал ч1аго гъаруле руқ1ана дуца. Банусраилалги ккуна дица, мун х1акъал муг1жизаталгун гъезухъе вач1араб мехаль, дуе къварильти гъабизе риччач1ого. Гъез мун ч1вазе ва хъарщазда маг1аз вукызе къасд гъабураб мехаль, диша мун зодове вачана ва ягъудияз цоги ч1вана мун вугин абуn рак1алде ккун. Гъел ягъудияз дур х1акъал муг1жизатазда абулеб буқ1ана гъаб жо унго-унгояб, баянаб сих1ру бугин абуn.

111. Гъединго дуца рак1алде щвезабе дица х1авариюназда вах1ю гъабун абураб г1уж: нужеца дида иман лъе ва дир аварагсдаги иман лъе-абун. Гъез абуна: нижеца иман лъуна, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ, ва дуца нуг1льи гъабе ниж иман лъурал руқ1иналье»- абуn.

112. Гъединго дуца рак1алде щвезабе гъель х1авариюназ: «Я Г1иса, Марьямил вас! Дур бет1ергъан Аллагъасда к1олиш нижее зодисан маидат решт1инабизе?» – абуn, абураб г1уж. Маидат буго квен-t1ex t1ад бугеб

t1аг1ел (стол). Г1иса عليه السلام аварагас гъезда абуна: «Нуж иман лъурал ратани Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъе гъединаb жо абиze» – абуn.

113. Х1авариюназ абуна: «Нижee бокъун буго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ зодиса решт1изабураб т1аг1ам кваназе ва иманалъуль нижер рак1алги х1алхъезе.

Ва гъединго лъазе бокъун буго якъинго, кинабго щакъли т1аг1ун, мун рит1ухъав авараг вуқ1ин ва дуца жинда ах1улеб динги бит1арааб буқ1ин. Цогидазеги нуг1льи гъабизе бокъунги буго мун рит1ухъав авараг вуго абуn ва Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ дуе муг1жизатльун зодисан маидат решт1изабуна абуngi»-абуn.

114. Цинги Марьямил вас Г1исаца абуна: «Я нижер бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ! Дуца нижее зодиса маидат решт1изабе нижее рохелльун буқ1унеб, нижеда хадуб бач1унеб нижер диналда бугеб умматальеги рохелльун

وَلَدَّوْحِيَتُ إِلَى الْحَوَارِيْتَنَ أَنَّهُ امْنَوْا بِهِ
وَبِرَسُولِي قَالُوا إِمَّا أَمْتَأْ وَأَشَهَّدَ بِإِيمَانِهِ
مُسْلِمُوْت ﴿١٢﴾

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيْتُونَ يَعِيْسَى ابْنُ مَرْسَيْرَهُلَّ
يَسْتَطِيْعُ رُبُّكَ أَنْ يُبَرِّئَ عَلَيْنَا مَأِيدَةً
مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِيْنَ ﴿١٣﴾

قَالُوا إِنِّيْدُ أَنْ تَأْكُلَ مِنْهَا وَأَطْمَمِنَ قُلُونِيَا
وَنَعَمَّ أَنْ قَدْ صَدَقْنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا
مِنَ الشَّهِيْدِيْنَ ﴿١٤﴾

قَالَ عَيْسَى ابْنُ مَرْسَيْرَهُلَّ عَلَيْنَا
مَأِيدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لِتَاعِيْدَ الْأَوْلَيْنَ
وَإِخْرَاجَنَّا وَإِيْةً مِنْكَ وَأَرْزُقَنَّا وَأَنَّتْ خَيْرُ
الْأَرْزِقِيْنَ ﴿١٥﴾

жиг бүкүнеб. Дур рахъальян муг1жизатльунги бүк1ине дир авараглы тасдикъ гъабулеб. Дуца нижее гъеб ризкъи къе Аллагъ جَلَّ جَلَّ. Х1акъльунго мун ризкъи къолезул бишунго лъик1ав вуго»-абун.

Абусуг1удица абуна: Аллагъасул салам лъеяв Г1иса авараг квасул рет1ел т1ад рет1ун Аллагъасе какал разе ва гъесда гъаризе лъутъана, х1елун, г1одун къавмаль гъарараб жо т1убазабуна, гъеб къавм жинда мут1иг1лыи ва нахъбильльи бокъун.

115. Цинги Т1адег1анав Аллагъас
Г1исал дуг1аялье жаваб гъабуна **ва**
жинца абуна: «Дица нужее гъеб маидат
решт1инабизе буго. **Ва амма** гъеб маидат
решт1инабун хадуб жив капурлъарав

чиясе, дица ц1акъ гучаб г1азаб гъабила, жеги гъединаб г1азаб
цониги чиясе гъабич1еб г1адаб» – абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисальуль буго: «Т1адег1анав Аллагъас зодиса маидат решт1инабуна жинда т1ад гъан ва чед бугеб. Бануисраилазда амруги гъабуна метер кваназе абуун нахъе жо лъогеян ва хиянат гъабуге абуungi. Амма гъез хиянат гъабуна ва т1аг1ам нахъе лъунги тана. Аллагъас гъезие г1азаб гъабун маймалакалъун ва болъоналъун сверизе гъаруна»–абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَّ г1адат бугеб г1адин буго жинда гъарун жинца муг1жизат къураб мехаль, гъеб муг1жизаталда инкар ккурал г1адамал гъалаг гъарулеб.

Жинда Аллагъ разильяяв имам Ах1мадица Ибнуг1аббасидаса х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда къурайшияз абуна: «Дуца дур Бет1ергъанасда гъаре нижее сафа мег1ер меседилльун гъабе ниж дуда божизе» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Цинги иман лъелищха нужсең» – абун. Къурайшияз абуна: «Лъела» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас дуг1а гъабуна ва гъесухъе Аллагъас عَيْنَ اللَّهِ وَسَلَّمَ Жабраил عَيْنَ اللَّهِ وَسَلَّمَ вит1ун вач1ана. Жабраилас абуна: «Дур Бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَّ дуде салам бишунеб буго ва дудеги абулеб буго: дуе бокъани дица къурайшиязе Сафа мег1ер меседил гъабила. Гъеб муг1жизаталдаса хадуб гъездаса капурлъарав чиясе дица г1азаб гъабила жегиги цониги чиясе гъабич1еб г1адаб ва хадуб үогидазе гъабулареб г1азаб гъабияль. Дуе бокъани дица гъезие тавбоялъул ва рап1маталъул рагъо рагъила» – абун. Ааварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Дуца гъезие тавбоялъул ва рап1маталъул рагъо

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُتَرَّسِّهَا عَلَيْهِ كُلُّ فَنِيْكُلُّ تَرَدُّدٍ
مِنْ كُلِّ قَاتِلٍ أَعْدَبُهُ، عَذَابًا لَا أَعْدَبْهُ، وَأَحَدًا
مِنَ الْعَالَمِينَ

рагъе» – абун.

116. Гъединго Т1адег1анав Аллагъас
Г1иса аварагасда абураб г1уж
рехсе нужеца, нуже ваг1за ва г1ибрат
бук1ине: «Я Марьямил вас Г1иса!
Дуцайиш г1адамазда абураб нужеца
дунги дир эбелги алагъальун
ккве, Т1адег1анав Аллагъиги живо
тун абун. Г1иса عليك السلام **аварагас**

абуна: «Мун вац1ц1адав вugo Аллагъ. Диe рес буқ1унаро ва
 дида рекъоларо дица гъединаб жо абизе. Гъеб раг1и дица абуn
 буқ1араbани, дуда гъебги лъалаан. Мун вugo дир напсальуль
 бугеб жоги лъалев, дида лъаларо дур напсальуль бугеб жо. Мун
 балъоял жалги ц1акъ лъалев, кинабго жоялда сверун лъугъарав
 ва кинабго жоялъул авалги ахирги, загырги, бат1инги лъалев
 вugo. Цебехун араб ва хадуб бач1инесебги лъалев вugo-абун.

117. Дица умматалда абич1о дуца амру
гъабураб жо гурони. Дуца дида амру
гъабураб жо буго: «Нужеца г1ибадат
гъабе цох1 Аллагъасе, عليك السلام, **дирги**
нужерги Бет1ергъанльун жив вугев.

Дун гъеб умматалда гъоркъов вугеб1ан
 мехаль гъезда жо мальулевльун ва
 гъезул x1ал лъалев, гъезие нуг1лы гъабулевльун вук1ана. Дуца
 дун хвезе гъавураб мехаль мун вук1ана, Аллагъ, عليك السلام, гъезул
 кинабго г1амал дуда бихъулев ва лъалев. X1акъльунго мун
 кинабго жо дуда лъалев ва гъелда т1ад дур хъаравулльи бугев вugo.

118. Гъел лагъзадерие дуца г1азаб
гъабуни, гъел дур лагъзал ругоха,
Бет1ергъан, ва гъезие дуе бокъараб
 x1укму гъабулев вugo. Дуца гъел
 мунағъал чурун, т1аса лъугъун тани, мун ц1акъ гуч бергъарав,
 г1адлу бит1араав хан вugo, Аллагъ. عليك السلام

119. Т1адег1анав Аллагъас
 абуна: «Гъаб ахир къиямасеб къо буго
 дунялалда рит1ухъальун рук1арал
 г1адамазе гъеб рит1ухъльияль
 мунпаг1ат гъабулеб къо. Гъезие жидеда
 жаницан г1орал чвахулел алжанал руго.

وَإِنْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى يَعِيسَى أَبْنَى مَرْيَمَ أَنَّتِي قُلْتَ لِلثَّانِي
 أَنَّكَ خَدُونِي وَأَمْيَأَ الْهَيْئَنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ
 سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَا يَسِّرُ
 إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ وَفَقَدَ عَلَمْتَهُ وَلَعَمْ مَا فِي نَفْسِي
 وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَمُ الْغُيُوبِ ١٦٧

مَأْفَلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمْرَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُ وَأَللَّهُ
 رَبِّ رَزْقِهِمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَآذُمْ
 فِيهِمْ فَمَآ تَوَيَّبَنِي كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبُ عَلَيْهِمْ
 وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ١٦٨

إِنْ تَعْدِنَهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبَادُكَ وَلَنْ تَعْفَرْهُمْ
 فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١٦٩

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمٌ يَنْفَعُ الصَّابِرِينَ صَدُورُهُمْ
 لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ حَلَالِينَ فِيهَا
 أَبْدًا رَحْمَةُ اللَّهِ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ
 ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ١٧٠

Даимго рук1инельун гъел алжаназуль лъугъизарула. Гъездаса Аллагъ جَلْ جَلَّ **разильун вук1уна**, дунялалда гъел Аллагъасе мут1иг1льун рит1ухъиялда ч1ун рук1иналь. **Аллагъасдаса** гъельги ц1акъго разильун рук1уна гъезул рак1алдаго хъат1ич1ел к1удиял, г1емерал алжаналъул ниг1матал жидее къеядальун. **Гъаб буго ц1акъ к1удияб лъик1льиялда кверщел бати.**

120. Т1адег1анав Аллагъасул милк ва
мулк буго зобал-ракъал ва гъезда жаниб
буgeb кинабго маҳлукъатги. **Х1акъльунго**
Аллагъ جَلْ جَلَّ **кинабго жоялда х1алк1олев**
вugo.

لِلَّهِ مُلْكُ الْسَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ
وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Жинда Аллагъ разильаяв имам Муслимица бицараб х1адисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъаб сураталда жаниб бугеб (118) аят ц1алидал ва суратул Ибрағималда бугеб (36) аятги ц1алидал (д�다 нахъвильльараф чи дир умматалдаса вugo. Дида г1асильярал г1адамазда мун гурх1улов ва дуца мунағъял рахчулев вugo), г1одулаго зодоре кверал рит1ана ва абуна: «Я дир Аллагъ, дир уммат, дир уммат»—абун. Цинги т1адег1анав Аллагъас جَلْ جَلَّ Жабраил малаикасда абуна: «Мун Мух1аммадихъе a, ва дуца гъесда гъикъе, ѹшиб жояль мун г1одизавулев вугев?»—абун. Аллагъ жинда лъалев вugo гъавизе гъавулеб жо»—абун. Цинги жабраил عليه السلام Mух1аммадихъе ﷺ вач1ун, гъесда гъикъана ѹшиб жояль мун г1одизавулев вугев?—абун. Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Жабраилида бицана жиндири умматалда бугеб рек1ел бух1и. **T1адег1анав Аллагъас** جَلْ جَلَّ гъанжеги Жабраил вит1ана аварагасухъе ва жинцаги абуна: «Дица мун рази гъавизе вugo, Mух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур умматалъул амруялъуль ва дица дуе квеши буқ1унеб жоги гъабизе гъеч1о» – абуна.

Аллагъасул нильъ гъареги гъав Мух1аммадил ﷺ шапаг1ат щолездаса. Амин.

Аллагъасул квербакъиялdalъун Суратул Маидаталъул
тафсиралъуль таржама хъван т1убана.

Кинабго рецизи T1адег1ав Аллагъасе جَلْ جَلَّ буго.





6. Суратул Анг1ам

Маккайлда реңт1изабураб, жинда жасиб нусиялда лъабкъоялда шуго аят бугеб.

Цо чанго аят хұт1изег1ан (Мадинаилда реңт1изабураб 9-10 аят хұт1изег1ан) гъаб сурат қадаҳъго қо сордояль реңт1изабунын абуна ғ1алимзабаца. Гъаб сураталъ бициунеб жо буго иман-исламалда хурхарاب, Аллагъ چَلَّا қо гъавиялъул далилал, ахират буқ1ин ва гъенир ругел умуралги. Къокъо абуни диналъул аслабазул бициунго қ1удияб лъабго аслу бициунеб буго гъаб сураталда жасиб: Аллагъ چَلَّا қо вук1иналъул х1укму. Аварагъ ڪَلِمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вит1иялъул ва гъесда вах1ю гъабун Аллагъасул калам решт1изабиялъул. Ахир къиямасеб къоялъул, х1исабмизан гъабиялъул ва алжсан-жусжас1алъул х1укмуги. Гъаб сураталда жасиб шарғ1иял ах1камал рицун гъеч1о ва китабияб ағылуялъул хабарги гъеч1о, жисъяд гъабиялъул ва мунафиказул масъалабиги рицун гъеч1о: гъаб кинабго жо буго гъижра гъабун хадуб исламияб давлат (пачалихъ) ғ1уң1улеб мехалъ жинда х1ажсалъарааб ва гъениб баян гъабураб.

Аллагъ چَلَّا қо вук1ин бициунаго үин гъелда т1орит1ел гъабулен ғ1адаматал ва х1ужаби баян гъарулен руго т1адег1анав Аллагъасул چَلَّا. Цинги гъел х1ужаби рицун, гъездальун жиседеда даг1ват гъабун мушрикал ва катурал ғ1адамал исламияб диналде ах1улеб къаг1идаги бициун буго. Гъединго үересел умматазул аварагзаби гъереси гъаруран ғ1адамазе Аллагъас چَلَّا гъабураб ғ1азабги бициун буго. Аварагзабазул эменвахалилугаз Ибрағым ۽َبِرَاغِيمَ аварагас Аллагъ қо вук1иналда кинағ ғ1акълияб далил бачараб бициун буго: зоб-ракъалда валағын, бакъ-моң1алъул х1исаб гъабун. Сураталъул ахиралда кинағо аварагзабазе васият гъабуран ва кинағо т1ахъазда ругел васияталғи гъарулен руго гъаб умматалъеги.

Т1адег1анав Аллагъас چَلَّا инсан гъаб ракъалда т1ад халипалъун гъавун вук1ин ва гъеб ракъалда т1ад ғ1адамазе рах1атаб, талих1аб ва Аллагъасул шарғ1алда рекъараб ч1агольи ғ1уң1изе инсанасда жиндаго т1ад къан буқ1инги бициунеб буго. Гъединаб ғ1умру ғ1уң1изе ккани, Аллагъасдехун ширк гъабунгут1и, зина, ү1огъ тезе ккейи, ғ1адамал ч1вай, чияр боң1и кванай тезе ккей, бесдал лъималазе къварильи гъаби, ч1агого ясал ракъуль руқъи тезе ккей, къали-ү1адиро

тұбазабизе ккей, бицараб ғағылшынан тұбазаби, әбел-инсудең қарашынан гъаби ва киналго жисіндір ғламалазулық риттухъав вук1ине ккей бициң буюғо.

**Жив ғұрх1улең, ғұрх1ел ғ1амав
Аллагъасул ғ1аралдаңын.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَجَعَلَ الظُّلْمَمَتِ وَالنُّورَ شَرَّالَيْنِ
كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدُونَ ﴿١﴾

1. Т1адег1анав Аллагъас ғъаб сураталье байbihы гъабуна жиндирго напсалъе рецц гъабиялдаңын: гесул лагъаздериде лъазе Бет1ергъан Аллагъасе рецц кин гъабулеб ва Аллагъас

малъараб х1алаль гъесие рецц гъабизе. Жинца г1емерал сипатал жанир рачунеб: Аллагъ ғучав вук1иналда, жив веңцизе мустах1икъав вук1иналда ва жиндир киналго рахъал камилав вук1иналда т1орит1ел гъабулеб рецц гъабизе. Т1адег1анав Аллагъас абуна:

Кинағо реццалъул бет1ергъан Аллагъ вұго, жинца зобал-ракъал рижарав ва жинца сордо-къоги гъабурав жинда жаниб (нур) гванғын бугеб ва бең1ельги бугеб. Аллагъ вук1иналда ва гъев цо вук1иналда т1орит1ел гъабулел х1ужаби ругониги капурал ғ1адамаз гъесдең үшірк гъабулеб буго. Жидерго квераз гъаруал хъянчалғи, сурталғи, Аллагъас бижараб цогидаб махлукъатты жидең г1ибадат гъабулел жаллұңын ккун руго.

Гъаб аяталъул маг1на буго: нужеңа рецц гъабе, я гъал г1адамал, нужең г1емерал ниг1матал ч1орого къурав Бет1ергъанасе. Жиндир сахавалъиялдаңын зобал-ракъал ва гъезда жанир ругел бат1и-бат1иял, г1ажаibal жал рижарав, жиңеңа инсанасул г1акъыл х1айран гъабулел, жидер х1икмат гъваридал, бижин камилал. Уммат х1акъаб нұхда т1обит1улеб, жиб гванғырааб, жинда нахъвильльярав чи кидағо къосулареб нурғы бижарав. Жидер г1акъыл т1убач1ел, иман заг1ипал ғ1адамал щайт1анаң къосизарун х1акъаб жоялдаса риқ1к1ад гъаруал, бең1ельиялъул нухалғи рижарав.

Гъал капурал ғ1адамазул ах1макъылти ва къабих1льи г1еларищха жидең Аллагъ ғучав вук1инги бицараб мекалъ, зобал-ракъалғи, гъезда жаниб бугеб кинағо махлукъы Аллагъас бижараб гесул мұлк ва лагъазал рук1ин бицараб мекалъ, гъельие мух1канал г1акъиял далилалғи рицараб мекалъ, жиңеңа гъаб кинағо жо мұғъалде нахъе рехуалел ва Аллагъасе г1ибадат гъабиялдаса руссун куфру-ширқалда ч1олел. Гъезул мисал буго: цо чи цоги чияс хъихъун, к1одо гъавун,

гъесие кинабго лъик1льи гъабун, гъев балугъльялда ва г1умру гъабизе к1олеб бак1алде вахараб мехаль жиндие дов чиясул кинабго лъик1льи к1очонеб ва гъев г1одовег1ан гъавизе жив гъесда дандеги вахъунев.

2. Гьев Аллагъ вуго нужер
Бет1ергъан, жинца нуж х1аршалдасан
рижарав. Нужер эмен Адам
х1аршалдасан вижун, цинги нужее
ажалги гъабурав.

Нужеца дунялалда балеб заман ва нуж холеб заман къадар гъабун. Цоги ажалги гъабураб жинда аск1об ц1унун бугеб **ва жив** гурев чиясда жиб лъалареб. Гъеб буго кинабго халкъ т1аде бахъинабулеб заман х1исаб-мизан ва жазаъ гъбиизе. Цингиги нуж щакдаруел руго, я гъал капурал г1адамал, ахират бук1иналда ва х1исаб-мизан бук1иналдаги.

3. Гьев Бет1ергъан вуго, жив
зобалаздаги Аллагъльун вугев ва
ракъалдаги Аллагъльун вугев.

Зобалазуль ва ракъалда бугеб маҳлукъаталь жиндие лагълыи гъабулев гъеб кинальулго хан вуго гъев. ва Аллагъасе нужер рак1азда бугеб бальгояб жо лъала ва нужеца загъиралда гъабураб жоги лъала, кинабго нужеца гъабулеб пишаги лъала Аллагъасда **جَلَّ لَهُ** ва гъеб пишайлда рекъараб жазаъти гъабула.

4. Капураб къавмальухъе Бет1ергъан
Аллагъасул раҳъалъан аятал ва
муг1жизатал рач1анцинахъе, жидеца
гъель аятазда инкар ккуна ва гъель
аятазул ва муг1жизатазул пикру гъабиялдаса, гъездаса мунпаг1ат
босиялдаса руссун ч1ана.

Гъез Аллагъасул **جَلَّ لَهُ** зобал-ракъазуль ругел г1аламатазул ва аварагзабазе курагул муг1жизатазул пикру гъабун бук1арабани, жидеца Аллагъасда **جَلَّ لَهُ** иман лъелаан ва аварагзабазда нахърильльинаан.

5. Аллагъасул раҳъалъан бач1араб
х1акъаб Къуръанг1и гъереси гъабуна
гъез.

Дол цересел аварагзабиги, гъезда
рещт1изарурал т1ахъалги цересел уматаз гъереси гъарурал г1адинго.
Гъезда т1аде бач1изе буго, гъаб дунялалдаго бач1ун, яги ахиратгалда
бач1ун, гъез гъереси гъабураб жояльуль хабар ва гъезие гъельуль

**هُوَ الَّذِي حَلَقَ كُمْ طِينٌ فَقَضَى أَجَلًا
وَأَنْجَلَ مُسْمَىٰ عِنْدَهُ ۚ وَهُنَّ الظَّاهِرُونَ ۝**

**وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ
سَرَّكُو وَتَهْرِكُو وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ۝**

كَانُوا عَنْهَا مُغْرِضِينَ ۝

**فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحُقْقِ لَمَآجَاءَهُمْ فَسُوقُوا إِلَيْهِمْ
أَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ ۝**

г1акъуба-г1азабги буқ1ине буго.

6. Гъал куфаразда ва мушриказда
бихъулашиц ва гъез никру гъабулашиц
чан уммат дица гъалаг гъабураб
гъаздаса цере рук1арал ва жиде
ракъалда т1ад бечельиги, ханълиги
къун буқ1арал, нужеे къуралдаса
г1емераб ва лъик1аб. Дица гъезие
зодисан ц1адги базе гъабулаан. Гъезул

ахал-хурзабахъан лъел г1оралги чвахизарулаан. Цинги гъез
 к1удиял мунағъал гъарураб мехаль дица гъел къавмал гъалаг
 гъаруна,

гъел г1ассильарааб мехаль ва гъез Аллагъасул ниг1матазде инкарги
 ккураб мехаль. Ва дица гъел умматал гъалаг гъарун хадуб гъезул
бак1алда цоги къавмал рижана. Гъединаб г1азаб гъабила дица
 Маккаяльул мушриказеги гъез иман лъеч1они ва Мух1аммад
 аварагасда нахърильъинч1они.

7. Гъаб аят решт1изабиялье сабаб
бицана: Маккаяльул мушриказ
Аллагъасул свалат салам лъеяв
Мух1аммад аварагасда абуна: «Я
Мух1аммад! Бичасх1аги, нижеца дуда иман лъеларо мун
Аллагъасул т1ехъги босун вач1ун гурони ва ункъго малаикги
вач1ун гурони гъеб т1ехъ Аллагъас решт1изабураб бугин ва
мунги гъесул расул вугин абуни жидеца нуг1льи гъабулел» –
абун. Цинги т1адег1анав Аллагъас جَلَّ عَلَيْهِ مَكَ�نُهُ **гъаб аят решт1инабуниги, Мух1аммад**,
жид حَسَدَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **кагътида хъвараб ва жидер квераз кодоб ккуун гъел т1аде**
ралагъулеb: жидер щаклъи т1аса ине ва жидер ишкал борхизе,
цинги капурал г1адамаз абизе буқ1ана гъаб жо ц1акъ к1удияб
сих1ро бугин абуни.

8. Хадуб жидеца абизе буқ1ана
гъав Мух1аммадида حَسَدَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **малаик**
решт1инавулевани абуни.

жидеда гъев малаик к1алъазе ва гъес
 нуг1льи гъабизе Мух1аммад авараг حَسَدَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго абуни. Гъал харбал
 руго мушриказул гъерсал, жидеe х1ужа-далил бач1анцинахъе цоги
 х1ужа ц1ехолел. Гъеб иман лъезе бокъарал г1адамазул пиша гъеч1о.

أَنَّمَا رَوَى أَنَّمَا هُنَّ كَامِنٌ فِي عِلْمِهِمْ مِنْ قَرْبَنِ
 مَكَانٌ هُنْ فِيهِ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ يُمْكِنْ لَهُمْ وَأَرَسْلَنَا
 الْمَسَاءَ عَلَيْهِمْ مَقْدَرًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي
 مِنْ مَخْرَمَهُمْ فَأَهْلَكَهُمْ بِذُوبَهُمْ وَلَنْزَأْنَا مِنْ
 بَعْدِهِمْ قَرَبَنَاهُمْ

أَحَدَاهُمْ قَرَبَنَاهُمْ

وَلَوْنَزَأْنَا عَلَيْكُمْ كِتَابًا فِي قِطَاعِ إِنْسَانٍ فَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ
 لَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

٧

وَقَالُوا أَفَلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَكَانٌ وَلَوْنَزَأْنَا مَكَانًا
 لَقُضَى الْأَمْرُ مُؤْمِنًا لَا يُنْظَرُونَ

٨

Гъез т1алаб гъабураб мехаль гъезда малаик вит1ани жидеда гъев вихьи х1ехъезе к1олароан ва гъел гъалагльизе рук1ана ва гъезул гъалагльи нахъбахъизе буқ1инч1о.

Цоги маг1на гъабуна: жидеда малаик вит1ун хадубги гъел капурлъараб мехаль Аллагъас حَلَّجَلَّهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир г1адаталда рекъон гъел гъалаг гъаризе рук1ана ва тавбо гъабизе, г1узру бачизе нахъе раҳъун тезе рук1инч1о абун.

**9. Дица жидехъе малаик вит1ун
вук1араавани, гъевги цо чиясул сураталда
вит1изе вук1ана.**

жидеда малаик вихъизе к1оларо гъесул х1акъикъияб сураталда. Гъанжеги жидер долго щакдарабиги ва бат1улал харбалги г1емерльизе рук1ана. Жидеца абилаан гъав чи инсан вуго малаик гуро абун.

**10. Х1акъльунго дудаса церехун рук1арал
аварагзабазда т1адги махсаро гъабуна,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, капураб къавмаль.
Цинги гъел къавмазда Аллагъас حَلَّجَلَّهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъель жиндие мустах1икъльарааб г1азабги
ч1амизабуна гъез Аллагъасул аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ махсароде
кквеялда данде.**

**11. Дуца къавмалда абе, Мух1аммад
нуж гъаб ракъалда т1ад хъваде,
нужер даран-базаралъе ва цогидал
ишазе. Цинги ч1унтарал росаби ва
пасальярал ахал-хурзал риҳъараб мехаль нужеца пикру гъабе
гъель церехун арал, Аллагъги аварагзабиги гъереси гъаруел
рук1арал г1адамазул ахир кин ккараб абун.**

Гъель киналго цо-цо балагъ биччан Аллагъас حَلَّجَلَّهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъалаг гъаруна ва жидеца гъесие г1ибадат гъабиги тун данде гъабулеб буқ1арааб дунялалъул маг1ишатти гъелгун цадахъ гъалагльана, яги жидер тушбабазе хут1ана, гъез мунпаг1ат босизе.

**12. Дуца гъел мушриказда абе,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:, гъал зобалазда
ва ракъазда бугеб кинабго махлукъат
льил бугеб?-абун. Цинги дуца гъезда
абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъеб кинабго
жо Аллагъасул حَلَّجَلَّهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мулк буго абун.**

وَلَوْ جَعَنْتُهُ مَكَانَةً جَعَنْتُهُ رَجُلًا

وَلَلْبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلِيسُونَ ﴿١﴾

وَلَقَدْ أَسْهَمْنَاهُ بِرُشْدٍ إِنْ قَبِيلَكَ فَحَاقَ
بِالَّذِينَ سَخَرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ

يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٢﴾

فُلْ سِرُوفًا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ أَنْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَيْقَةً الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣﴾

فُلْ لَمَنْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فُلْ لَهُ
كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ لَيَجْعَلَهُ
إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَارْبَيْ فِيَهِ الَّذِينَ حَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤﴾

Жидеца дуе гъеб жаваб къеч1ониги, капураб къавмальул гъелдаса бат1ияб жаваб къезе х1ужжа гъеч1ельул. **Лагъзадерида гурх1ел-рах1иму гъаби жиндирго напсалда т1ад гъабуравги вugo гьев Аллагъ** جَلَّ جَلَّهُ. Тавбо гъабун, куфру-ширк тун Аллагъасде вуссарав чи жинца къабул гъавулев вugo. Лагъзадерие г1акъуба гъабизе г1едег1уларевги вugo. **Т1адег1анав Аллагъас** جَلَّ جَلَّهُ нуж киналго, жиндиль щибго щаклъи гъеч1еб, къиямасеб къояль данде гъаризе руго ва нужер г1амалазе жазаъги гъабизе буго. Дунялалда қуфру-ширкалда хъвадун, ахираталье ч1орого хут1арал г1адамал – жидеца иман лъеч1ел г1адамал руго. Ва жиде ахираталда щибго лъик1льи бу1унарелги руго.

**13. Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ мулк буго сордо-
къоялда жаниб жиб ч1араb кинабго
жоги.**

Гъеб кинабго жинца бижараб, жиндир къуваталда ва ихтияралда гъоркъ бугеб буго. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّهُ **жинда раг1улев ва жинда бихъулев вugo.**

Гъаб аяталда жаниб «Сордо-къоялда жаниб ч1араb жо»-абияльул мурад буго, кинабго маҳлукъат Аллагъасул мулк буго абураб. Сордо-къо цояль цояб хисун даимго бач1унеб ва унеб жо бугельул, гъеб сордо-къоялда жаниб буго нильеда бихъулеб г1емерисеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ маҳлукъатги.

14. Дуца абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
Аллагъги тун дица цоги щив к1олев гъудулльун ва валильун. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ вugo жинца ризкъи къолев ва жив ризкъиялда х1ажат гъеч1ев, жинца зобал-ракъалги рижарав.

Гъев Аллагъасе гъабич1ого цоги щиб жоялье г1ибадат гъабилебан абе мушриказда. Цоги дуца абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : Аллагъас дида амру гъабун буго гъаб исламияб динальул умматалдаса жидеца иман лъуразул т1оцевесев вук1а дун абуn. Ва дида лъазабун буго дун мушриказдаса вук1унге абуn.

15. Жегиги дуца абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! Дун Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ г1азабалдаса х1инкъула, гъесда г1асильвани диде щолеб. Гъеб г1азабги жиндир амру ц1акъ к1удияб къиямасеб къояльул

*وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي الْأَيْلَلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ
الْسَّمِيعُ الْعَلِيمُ

قُلْ أَغَيْرُ اللَّهِ أَنْخَذُ وَلَيْكَ فَاطِرِ
الْسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا
يُظْعِمُ قُلْ إِنِّي أَمْرُتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ
أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَ مِنَ الْمُسْكِرِينَ

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ

г1азаб буго.

16. Къиямасеб къояльул г1азаб жинда швек1ев, гъеб г1азаб жиндаса рик1кад гъабурав чи вуго жинда Аллагъ гурх1арав.

مَنْ يُصْرَفِ عَنْهُ يَوْمٌ إِذْ قَدَّرَ رَحْمَةً وَذَلِكَ
الْفُورُ الْمُبِينُ^(١)

Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурх1иги жиб баянаб ва ц1акъ к1удияб лъик1льяялда кверщел бати вуго.

17. Т1адег1анав Аллагъас дуда т1ад цо къварилы биччани, дудаса гъеб къварилы борхулев щивго чи гъеч1о, цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурев. Аллагъас дуда цо лъик1льи щвезабуни гъеб лъик1льи нахъч1вазе к1олев чиги вук1унаро. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ кинафбо жоялда х1ал к1олев вуго.

وَإِنْ يَمْسِسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشَفَ لَهُ
إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسِسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَىٰ
كُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ^(٢)

18. X1акъльунго Аллагъ жиндир лагъзадерида т1ад х1алк1ольи ва гуч бергъараав вуго.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادٍ وَهُوَ
الْكَيْمُ الْحَيْرُ^(٣)

Жиндие киналго г1адамал х1елулов вуго, къуватал, гучал зулмучаг1иги жинда цере г1одорег1анльулев вуго, г1адамазул къадру к1удиялги жиндие мут1иг1льулев вуго. Жиндир киналго пишабазуль х1акимав вуго: цо маслих1ат гъеч1еб жо гъабуларев, кинафбо жоялъул г1илму-льай кодоб бугевги вуго.

19. Гъаб аят решт1инабияль сабаб бицана: къурайшиязул церехъаби данделъун, гъез Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: «Я Мух1аммад! Нижеда цониги чи вихъулев гъеч1о жинца мун рит1ухъ гъавулев дур «дун авараг вуго»

قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْثَرُ شَهَدَةً قُلْ اللَّهُ شَهِيدٌ إِنِّي وَبِئْنَ كُوْنٍ
وَأَوْحَى إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأَنِّي ذُرِّعٌ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ إِنْسَانًا
لَشَهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهَهُ أُخْرَى قُلْ لَا أَشَهِدُ
قُلْ إِنَّمَا هُوَ اللَّهُ وَحْدَهُ وَإِنِّي بَرِيءٌ مَمَّا شَرِكُونَ^(٤)

- абураб хабаралъуль. Нижеда ягъудияздаги гъикъана. Гъез абулеб буго жидер г1елмуялда жаниб дур рехсей гъеч1ин ва дур сипаталги гъеч1ин. Дуца нижеда вихъизаве мун авараг вугин абуун дуе нуг1льи гъабулев чи» – абуун. Цинги т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъаб аят решт1инабуна.

Дуца Къурайшазда абе, Мух1аммад! Щиб бугеб жиб нуг1льун буқ1инальул раҳъальян бишун к1удияб жо: гъеб жояль дие нуг1льи гъабизе дун рит1ухъав авараг вуго абуун, Къурайшияз жаваб къеч1они дуца абе Мух1аммад!: Аллагъ вуго бишунго к1удияв нуг1 дун авараг вук1иналье. Гьев вуго нуг1льи гъабулев

нужедаги дидаги гьоркъоб бугеб хабаралъе. Дида гъаб Къуръанги вах1ю гъабун решт1ина буго дица нужеे гъелдалъун х1инкъи къезе ва кинавго гъельул ах1и жинда щварав чиясеги х1инкъи къезе, къиямасеб къо т1аде щвезег1ан. Жидеца Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавун, аварагзаби рит1ухъ гъарун г1ибадат гъабич1они, жидеे ахираталда абадияб жужах1 буқ1ине буго абуң.

Нужищ ругел, я мушрикал, нужеца нуг1льи гъабулел Аллагъгун цадахъ цоги алагъзаби руго абуң. Баянал х1ужабаздалъун ва далилаздалъун Аллагъ цо вук1ин бицун буқ1ун хадубги. Дуца абе Мух1амад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Дица нуг1льи гъабуларо нужеца нуг1льи гъабулеб жоялье. Дуца абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жив цогояв Аллагъ вуго абуң. Дунги ваң1ц1адав вуго нужеца Аллагъасде ширк гъабулеб жоялдаса.

20. Жидехъе т1ехъ къурал ягъудиязда الَّذِينَ أَتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرُفُونَ
ва насраниязда Аллагъасул свалат أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ حَسِيرُوا فِي أَنفُسِهِمْ فَهُمْ
салам лъеяв Мух1аммад авараг лъала لَا يُؤْمِنُونَ (٤)
Инжил Тавраталда рексарал сипатаздалъун
жидерго вас жидеда лъалев г1адин
лъик1, щибго щакльи гъеч1ого. Гъел аварагасул сипаталги
г1адамаздаса рахчун, жидецаго иманги лъеч1ого хъвадарал
г1адамал жидер кинабго г1амал г1адада хварал руго ва хадубги
жидеца иман лъоларел руго.

21. Жиндири зулму к1удияв чи щивха وَمَنْ ظَلَمَ مِنْ أُفْتَنِي عَلَى اللَّهِ كَذَبًا أَوْ كَذَبَ
вук1инев жинца Аллагъасул يَقَاتِلَهُ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ (١)
гьоркъоб ккун, гъесде г1унт1изабун
гъереси бицунев чиясадаса, яги жинца
Аллагъасул х1акъал муг1жизатал ва г1аламатал гъереси
гъаруlev чиясадаса. Х1акъльунго жидеца зулму гъабулел
г1адамазул лъик1льялда кверщел батуларо.

Гъаб аяталь жидеे сипат гъабурал г1адамал ц1акъго квешал г1адамал руго: Аллагъас гъеч1ин абураб жо жидеца бугебльун ч1езабулел ширк гъабун, гъереси бицун. Аллагъас бугоян абураб жо гъеч1ебльунги ч1езабулел: Аллагъасул аварагзаби ва т1ахъал гъереси гъарун.

22. Гъеб къавмалъе дуца бице, وَوَمَنْ كَحَشَّبَهُ بِهِ جَمِيعًا ثُمَّ نَهَوْلَ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا إِلَيْنَ
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дица гъел киналго شُرَكَأً وَلِلَّذِينَ كُلُّمُرْئَةً (٢)
т1аде рахъизарун х1исаб-мизаналъе
цере ч1езарулеб къо. Цинги жидеца
ширк гъабураздаги абулеб кинабго халкъалда цере ч1езе гъарун,

гъеб халкъалье жал инжит гъарун: кир ругел нүжер алагъзаби, диде ширк гъабун жиде лагълы гъабурал ва нүжеца гъересияб нүг1льи гъабуле буқ1арал нүжес гъел алагъзабаца ахираталда кумек гъабизе бугин абуң?

23. Цинги гъел мушриказул къезе жаваб
буқ1унаро ва гъаб х1алалъ халкъалда
цере г1одорег1ан гъаридал жидерго
ах1макъльяиль гъанжеги гъереси бицине

شُرَكَةً تَكُنْ فِتْنَةً لِّلَّا أَنْ قَالُوا وَلَلَّهِ أَعْلَمُ
مَا كُنَّا مُسْتَكِينِينَ ﴿٢٣﴾

ургъула ва Т1адег1анав Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ мұмминзабазда гурх1улев ва гъездаса т1аса лъугъунев ватидал, жидер ширк гуреб мунағъалдаса Аллагы т1аса лъугъиналда хъул лъун, гъез абула: «Дур ц1аралдальун гъедуле руго ниж, я нижер Бет1ергъян Аллагы, нижеса ширк гъабич1о» - абуң. Ц1акъ к1удияб гъа гъедула жидеца ва ц1акъ к1удияб гъереси бицуна.

Цинги Т1адег1анав Аллагыас جَلَّ جَلَلُهُ гъезул к1алазда мутъру ч1вала ва жидер щибаб лага к1алъазабула дунялалда ругеб мехаль гъабураб г1амал бицуң ва гъезул х1ужа къот1изабун. Гъедин жал мук1ур гъарун, жиде л1адурараб ва жидеца бокъун т1аса бищараб жужах1алде лъугъине гъарула. Ахираталде швараб мехаль күфру-ширкалъул ағылу Аллагыас جَلَّ جَلَلُهُ мук1урлъана абуң гъезие щибго мунпаг1ат буқ1унаро-гъеб г1амал гъабуле рукъ гъеч1ельул. Гъеб буго гъабураб г1амалалде данде жазаң гъабуле рукъ.

Ва амма мұмминзабазе кумек буқ1уна ахираталда гъел жидедаса ккарап мунағъазда мук1урлъияльул, гъел дунялалда Аллагыасда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъун, гъесул дин т1ад босун хъвадун рук1индал. Гъазул мисал буго қо ханас жиндие хур бекъун, хъан, бухъун, къач1ан, лъильун т1орщел бак1арун хаслихъе гъеб т1орщел босун жиндихъе рач1а абуң лъазабун х1алт1изе т1амурал г1адамазул. Гъезда лъазабун буқ1арал х1алт1и т1убазабуразе ужра буқ1ине бугин, х1алт1и гъабич1езе тамих1 буқ1ине бугин абуң. Хаслихъе қо г1адамал жиндихъе т1орщелги босун рач1араб мехаль ва жидедаса х1алт1уль ккараб тохъли, жагъалльяйлда мук1урлъун т1аса лъугъинги гъарараб мехаль, гъав ханас гъазул гъари къабул гъабула, гъазул х1алт1ухъ мухъги къола, г1емерго жив разильярав х1алт1ухъанасе т1адеги сайгъаталги къола.

Цоги г1адамаз щибго х1алт1иги гъабич1еб мехаль, хадур чаг1и рит1ун гъез рачун гурони ханасда цереги рач1инч1еб мехаль, гъелдаги т1аде гъересиги бицуң хан гүккизе къасдги гъабидал, гъел г1адамазе тамих1 гъабуле бльиги х1акъаб жо буто. Т1адег1анав Аллагы جَلَّ جَلَلُهُ ханзабазулги хан вүгелъул бишуңго гурх1улев, рит1ухъав, жинца гъабураб къот1уе

хилипльуларев вугельуль, гав Аллагъас жинди мут1иг1азул г1узру къабул гъабиги х1акъаб жо буго, жинда г1ассильярал, жиндир амрунагю тун, гъельуль г1аксабщинааб жо гъабун хъвадаразе тамих1 гъабиги х1акъаб жо буго.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ аварагзаби рит1ун, гъезухъе вах1ю гъабун т1ахъал рецт1ун, кина бо заманаяль киналго умматазе гъабураб къот1и буго Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавун, гъесдехун ширк гъбич1ого хъвадарал г1адамал алжаналде лъугъинаризе ва Аллагъасдаги гъесул аварагзабздаги инкар ккураб куфру-ширкальул ағыло жужах1алде лъугъинабизе. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ гъеб къот1уе хилипльуларевлы лъан, гъев разильи т1алаб гъабун, гъесул үцим баҳыналдаса х1инкъун, гъесие г1ибадат гъабулен лагъзалльун ниль гъареги жиндирго ц1об рах1маталдашун. Ахираталдаги нильер мунағаздаса т1аса лъугъун, нильер заг1ипльи, мискинльи, жинде бугеб х1ажалъи бихъун, Алжаналъул ағылулъун гъареги.

Нильер г1амалаздалъун алжан босизе к1оларо, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ц1обалдашун гъес къун гурони. Нильер г1амалаздалъун жужах1алде инеги ц1акъ г1агарал руго, Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурх1ун, жинца гъеб ц1аялдаса рик1к1ад гъарун гурони.

24. Мун валагье, Mух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
кин гъал г1адамаз жидерго напсал
гъереси гъаруле ругел:

أَنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَرَضَلَ عَنْهُمْ

مَا كَانُوا يُفْهِرُونَ ﴿٤٦﴾

жидепа дунялалда ширк гъабун, ахираталда

Аллагъасда جَلَّ جَلَّ ва халқъалда цере ч1ун ширк гъбич1о абуң гъересияб гъя гъедун. Гъездаса рик1к1алъана ва гъезда батич1о жидепа дунялалда Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ширк гъабун рук1арал хъанчалниги, сураталниги, г1адамалниги ва цоги щиб жо бугониги.

25. Гъел мушриказдаса руго цо-цо
г1адамал дуца ц1алулеб Къуръаналда
г1енеккулел.

Гъеб Къуръаналдаги дудаги иман лъун гуро гъел г1енеккулел ругел. гъезие бокъун буго Къуръаналдаги г1енеккун гъельда г1айиб ч1валел х1иллаби ургъизе.

Дица гъел г1адамазул рак1азда т1ад т1алъел лъуна, гъеб Къуръан бич1унарелльун рук1ине, гъезул т1ундузда жаниб жоги къазабуна, гъезда Къуръан раг1ич1ого буқ1ине. Жидеда киг1ан к1удиял муг1жизатал рихъаниги гъезда

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمْعُ إِلَيْكُمْ وَجَعَلْتُمْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ
أَنْكِنَةً أَنْ يَفْهَمُوهُ وَفِي هَذِهِ آذِنَتُهُمْ وَقَرَأْتُمْ بِإِنْ يَرَوْا
كُلَّ أَيَّةٍ لَا يَرُؤُونَهَا حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُوكُمْ
يُجَدِّلُونَكُمْ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا
إِلَّا سُطْرَ الْأَوَّلِينَ ﴿٤٧﴾

жидеца иман лъоларо, жидер х1алхъубльияльуль ва куфруялтъул гучаль. Цинги гъел духье рач1идалго къацандуелги руго ва капурал г1адамаз абулеб буго гъаб дуца ц1алулеb Къуръан цересел умматазул г1адамаз ургъарал гъерсал ругин абуn.

26. Гъал мушрикал руго жидеца
Къуръаналде г1енеккиялдаса г1адамал
нахъч1валел ва гъелда г1амал
гъабиялдаса гъел рик1к1адги гъаруле.

Амма гъаз жидерго напсал руго гъалаг гъаруле, Аллагъасул гучаб г1азабалъе гъел х1акъ гъарун ва жидеда гъаб иш гъадин букинги лъалеб гъеч1о.

Гъез к1иго къабих1аб пиша гъабулеб буго: жидецаги мунпаг1ат босулеb гъеч1о аварагасдаса ва Аллагъасул калам Къуръаналдаса, ва цогидал г1адамалги нахъч1валел руго гъез мунпаг1ат босиялдаса. Гъаб г1амалалтъул балагъ ва г1азаб ахираталда гъездаго т1адги буссине буго.

27. Дуда гъал мушрикал риҳъизе
ругебани жал жужах1алда аск1ор рачун
гъенире жанире реххизе г1агарльун
ругеб г1ужаль, дуда ц1акъ зах1матаб
ва х1инкъараб х1ал бихъилаан.

Жидеца гъеб х1алалтъуль Аллагъасе ц1акъ мук1урлъун, х1елун, г1одорег1анлъун абизе буго: «Аллагъас ниж дунялалде руссинарулеб аниш. Нижеса нижер Бет1ергъанасде инкар кквезе букинч1о ва гъесул аятал гъереси гъаризеги рук1инч1о. Ниж Аллагъасде иман лъураздасаги рук1инаан» – абуn. Гъаб хъул лъейи буго жиндаса щибго мунпаг1ат гъеч1еб.

28. Гъезул гъадин хъул лъолеб
буго дунялалда рахчун рук1арал
жидер киналго къабих1ал пишиби
загъирлъидал. Жал гъанжеги дунялалде
риччани, добго ширк гъабизе буго ва гъаб хабарги жидеца
рицуунел гъерсал руго:

ай гъел дунялалде т1адруссине гъарунгут1и мух1канаб, х1акъаб жо буго. Руссинаруниги гъез куфру-ширк гъабизе букинги гъединго х1акъаб жо буго.

29. Дунялалда ч1аго ругеб мекаль жидеца
абулеб бук1ана: «Нижес цоги ч1аголти
гъеч1о гъаб дунялалтъул ч1аголти гуреб.

وَهُمْ يَنْهَاوْنَ عَنْهُ وَيَتَّعَوْنَ عَنْهُ وَلَمْ يُلْكِلُوكُنَّ

إِلَّا أَنفُسُهُمْ هُمْ مَا يَشْعُرُونَ ﴿١٦﴾

وَلَوْتَرَى إِذْ قَوْمًا عَلَى الْأَرْضَ فَقَالُوا يَأْتِيَنَا نُرُثُ

وَلَا نُنْكَدِبْ بِيَأْتِتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ

الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾

بَلْ بَدَأَاهُمْ مَا كَانُوا يَحْكُمُونَ مِنْ قَبْلِ وَلَوْرُدُوا

لَعَادُوا لِمَا مَأْتُوهُ عَنْهُ وَلَمْ يَهُمْ لَكَذِبُونَ ﴿١٨﴾

يَمْبَعُو ثَيْنَ ﴿١٩﴾

Ахиратги гъеч1о, алжан-жужах1ги гъеч1о ва ниж хун хадур т1адеги рахъинаризе гъеч1о» – абун.

30. Жегиги дуда гъел мушрикал рихызде
рук1аралани, مُحَمَّدٌ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، гъел
Бет1ергъан Аллагъясда цере ч1езарун
ругеб мехаль, дуда ц1акъ г1ажайб
сурат бихылаан: Киналго ханзабазулыг
ханасда цере x1исаб-мизаналъе ч1езарураб мехаль ц1акъ x1инкъараб
ва г1одорег1анлъараб x1ал бук1инарищха.

وَلَوْ تَرَى إِذْ وُقْفُوا عَلَى رَبِّهِمْ رَبَّ الْيَسَرَ هَذَا
بِالْحَقِّ قَالُوا يَا وَرِبُّنَا إِنَّا قَدْ دُوْقُوا عَذَابًا
بِمَا لَكُنُوكُنَّ كُفَّارُونَ ٦٣

Дунялалъул ханасда цeve к1удияб мунағы гъабурав чи ч1езавидал
бук1унеб x1ал нильеда лъялельул, гъал мушриказул x1ал гъелдасан
ц1акъго зах1матаб бук1уна. Цинги Аллагъясул جَلَّ جَلَّ رахъальян
гъезда абула: «Гъаб жо x1акъаб жо гъеч1ишха. Дунялалда нужеца
гъаб ахираталда инкар ккун бук1ана. Гъанжеги кквеха инкар нужер
x1ужа батани» – абун.

Цинги мушриказ абула: «Х1акъаб буго нижер Бет1ергъан
гъаб амру ва ниж гъелда мук1урал руго» – абун. Аллагъясул جَلَّ جَلَّ
راхъальян гъезда абула: «Гъанже нужеца г1азаб ч1амеха,
дунялалда Аллагъясдаги ахираталдаги инкар ккун бук1иналье
жазаъльун» – абун.

31. Ахираталде иман лъеч1ого,
Аллагъясда данд ч1вазе جَلَّ جَلَّ
рук1иналда инкар ккун рук1арал
г1адамал ахираталье ц1акъ ч1орого
хут1ана.

Гъезда рак1алдаго гъеч1ого хвел т1ад
щведалго ва гъединго ахираталда т1аде
рахъине гъарун, мунағъазул гъиразда гъоркъ г1ет1уль т1ерхүн
г1арасат майданалда ч1араб мехаль. Гъез абула: «Огъ нижее бугеб
къварилти ва нижер пашманлы дунялалъул рукъалда гъаб къо
бач1иналда божич1ого, гъельие г1амал гъабич1ого ч1еялда» - абун.
Гъедин мугъзада мунағъазул гъидалги раччун, щибжодай нижеда
бихыла абуни рук1уна гъел капурал г1адамал. Ц1акъ квшаб жо
буго гъез мугъалда баччараб ва гъазул руссунеб бак1ги ц1акъ квшаб
бук1уна.

32. Гъаб дунялги ва гъаниб бугеб
ч1агольиги гъеч1о жиб хехго т1асан
унеб жиндаса муннаг1ат гъеч1еб,

قَدْ حَسِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِإِلَهَ اللَّهِ حَتَّى إِذَا
جَاءَهُمُ الْأَسَاطِيرُ بَعْثَةً قَالُوا يَا حَسِنَتَا عَلَى مَا
فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَخْلُولُونَ أَوْرَادَهُمْ عَلَى
ظُهُورِهِنَّ أَسَاءَ مَا يَرِيدُونَ ٦٤

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَاعْبٌ وَلَهُوَ الْدَّارُ
الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ إِنَّا لَعَقِلُونَ ٦٥

чылбогояб, г1ададисеб жо гурони. Аллагъасда حَلَّجَ لَهُ иман лъурал, гъесдаса х1инкъарал г1адамазе ахиратальуул руқь буго жиб лъик1аб ва даймаб. Гъаб амру гъадин буқ1ин кин бич1ч1унараб нужеда.

Ва ахираталда хъул лъун, Аллагъ حَلَّجَ لَهُ разильти т1алаб гъабун иман кин гъабулареб.

33. Дида лъала, Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъел мушриказ бицуунеб жояль мун пащман гъавулеblъи.

قَدْ نَعَمَ لِنَّهُ وَلَيَحْرُزُكُ الَّذِي يَقُولُونَ فِي آثَمٍ
لَا يَكُنْ بُوَّبَكَ وَلَا كُنْ أَطْلَوْمِينَ بِإِيمَنِ اللَّهِ

يَجْحَدُونَ ﴿٣﴾

Жидеца хирияв аварагасда абулеб буқ1ана

гъев сах1ир вугин, кагын вугин, шаг1ир

вугин абуn. X1акъльунго гъел мушриказ жидер рак1аздалъун мун гъереси гъавуларо, гъезда мун рит1ухъав, x1акъав авараг вуқ1ин лъала. Кинниги гъезул x1алхъубльияль, залимзабильун рук1иналь, Аллагъасул حَلَّجَ لَهُ муг1жизатазда инкар кколел руго.

Сах1ир: жинца сих1ро гъабулев чи. Кагын: жинда бальгояб жо лъалаян абуn, т1ехъалда валагъун гъереси бицуулев чи. Шаг1ир: жинца шиг1ро гъабулев чи.

Аллагъ жинда разильаяв Ибнуг1аббасица бицараб х1адисалда буго: «Къурайшияз Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда лъураб ц1ар буқ1ана «амин» абуn, жинда божарав, жиндир хиянат гъеч1ев абураб мағ1наялда. Жидеда лъалаан аварагас щибго гъереси бицунаrebльи, гъедин бугониги гъез аварагасда инкар кколеб буқ1ана. Абужагъалица абулеб буқ1ана: нижеца мун гъереси гъавуларо, Мух1аммад, мун нижеда аск1ов ц1акъ бит1араb жо бицууневлъун вуго. нижеца гъереси гъабулеб буго мун жиндалъун вач1араb жо» – абуn.

34. Дуда цере рит1арал аварагзабиги гъереси гъаруна, Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жидер къавмаз. Гъел аварагзабаз сабру гъабуна гъереси гъариялда ва гъезие гъабураб къварильялда, жидехъе дир квербакъи бач1инег1ан. Т1адег1анав

وَلَمَدَكُنْبَتْ رُسُلٌ مَّنْ قَلِيلٌ فَصَدَرُوا عَلَى
مَا كَذَبُوا وَأَوْدُوا حَقًّا أَتَهُمْ نَصْرٌ أَوْ لَا
مُبِدِّلٌ لِّكَوْمَتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مِّنْ شَيْئٍ
الْمَرْسَلِينَ ﴿٣٦﴾

Аллагъасул حَلَّجَ لَهُ къот1иялье хиси буқ1унаро ва жинца аварагзабазе ва гъезда нахърильарал мұмминзабазе квербакъизе бугоян гъабураб къот1и цересел аварагзабазе т1убана, дуеги т1убазе буго. Духъе цересел аварагзабазул хабарги бач1ана, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

Дица дуда вах1ю гъабун бицана, кин гъезие къварильи гъабураб, кин

гъереси гъарурал ва Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жидеे квер кин бакъарабги. Дуеги Аллагъас квербакъизе буго, мун пашманлъуге ва дуца сабру гъабе.

35. Дуда ц1акъ зах1матаб ва к1удияб жольун бихъун батани маккаяльъул мушрикал дур ах1иялдаса руссун
Ч1ей ва жидеца иман лъунгут1и, гъеб иман лъезе гъаби дур иш гъеч1о ва дуда гъезие гъабизе к1олеб щибго жоги гъеч1о, дуда малъухъин иманалде ах1и гуреб. Гъаб амру гъадин бук1иналда мун мук1ур гъавулебраг1и буго: **Дуца ракъулье карат1 гъабе, яги малиги босун зодове ваха ва дуца гъель мушриказ т1алаб гъабулеб муг1жизат бач1инабе, дуда гъеб к1олеб батани.**

Дуда гъеб жо гъабизе к1оларо. Т1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ бокъун бук1араабани кинабго уммат бит1араб исламияб диналда т1обит1илаан. Киниги Аллагъас гъель г1адамал тун руго жидерго ихтияралда, жидеे бокъараб нух т1аса бищизе. **Мун жидеда жо лъяларел г1адамаздаса вук1унге Мух1аммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва дуда лъай Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ азалияб лъялдалъун ва жинда аск1об бугеб х1икматалдалъун хъвадизабулеб бук1ин гъаб кинабго маҳлукъят.

36. Иман лъяялде ах1араб мехаль гъеб ах1иялье жаваб къола жидеда бицараб жо бит1ун раг1улел ва бич1ч1улел г1адамаз. Дунялалда ругеб мехальго хварал чаг1азда рельярал капурал г1адамал Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ къиямасеб къояль т1аде раҳъинарула, цинги киналго бет1ергъян Аллагъасде руссuna x1исаб-мизан ва жазаъ гъабизе.

37. Маккаяльъул мушриказ абулеб буго: «Мух1аммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагъас цо муг1жизат решт1инабулебани, нижеда гъяв рит1ухъяв авараг вук1ин лъазе:

Мусае عَلَيْهِ السَّلَامُ г1анса бук1арааб г1адин, Ссалих1ие варани бук1арааб г1адин, Г1иса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасе майдат решт1инабураб г1адин.

Гъаб муг1жизат жидеца т1алаб гъабуна Аллагъасул свалат салам лъяев аварагасухъе гъаб Къуръан решт1инабулеб бук1ун хадубги, жидеда абураб: «Гъаб Къуръаналъул цо сураталда рельярааб жо гъабе» – абуун ва жидеда гъеб гъабизе к1веч1еб. Жидер гъеб т1алаб бук1ана

وَإِنْ كَانَ كَبِيرًا عَلَيْكَ إِغْرِاصُهُمْ فَإِنْ أَسْتَطَعْتَ
 أَنْ تَتَبَخَّرَ نَفَقَاتِ الْأَرْضِ أَوْ سُلَمًا فِي السَّمَاءِ
 فَتَأْتِيهِمْ بِإِيمَانِهِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَمَهُمْ عَلَىٰ
 الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٥﴾

*إِنَّمَا يَتَبَخَّرُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمُؤْمِنُونَ

يَعْثُثُهُمُ اللَّهُ تُحِبُّ إِلَيْهِ يُرْجِعُهُنَّ ﴿٤٥﴾

وَقَالُوا لَوْلَا تُرِئُنَّ عَلَيْهِ إِيمَانُهُ مَنْ تَرَهُ قُلْ إِنَّ

الَّهُ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَرِئَ إِيمَانَهُ وَلَكِنَّ

أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْمَلُونَ ﴿٤٥﴾

х1алхъубльи ва г1амал к1одолъи гъабун гъабулеб. Кинаб муг1жизат аварагасе бугониги гъелда иман лъолел рук1инч1о гъал Аллагъас حَلَّجَلَّهُ куфру-ширкалда рук1ине рижарал къурайшиял.

Дуца гъезда абе, Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъ жиндир х1ал к1олев вуго кинаб бокъаниги муг1жизат решт1инабизе, амма гъел мушриказул г1емерисел жидеца иман лъоларел руго. Гъел мушриказул г1емерисел жидеда лъаларел руго жидеца т1алаб гъабун муг1жизат решт1инабун хадуб гъез иман лъеч1еб мехаль, гъел гъалаг гъаруле б1адат буқ1ин Бет1ергъан Аллагъасул حَلَّجَلَّهُ.

38. Ракъалда т1ад цониги х1айван
гъеч1о, яги цониги боржунеб жо
гъеч1о жиб кварткыялдалъун
боржунеб, нужеда рельярал
жамаг1атал ва умматал рук1ун

وَمَا مِنْ دَانِيٍّ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَيْرٌ يَطِيرُ بِحَنَاحِيَةٍ
 إِلَّا أَمْمٌ مُّقْتَلُكُمْ مَاقْرَفَنَّا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ
 شَمَّ إِلَى رَيْهَمْ يُخْشِرُونَ ٢٨

гурони. Дица лавх1ул-мах1фузалда кинабго жо хъван буго ва щибго жо гъоркъоб теч1ого гъельие ч1агольи гъабизе къвариг1араб жоги бижун буго. Ахираталда киналго т1аде ракъинарун Аллагъасде حَلَّجَلَّهُ руссинаризеги руго.

Х1айваназ цоцаздаса къисас босун гъел ц1идасан ракъалде руссинарула.

Ибнух1абибица абуна: «Гъаб аяталда жаниб Бет1ергъан Аллагъас инсан кант1изавулев вуго г1адамазул уммат бугеб г1адин, Бет1ергъанас рух1ч1агольбазулги, х1айваназулги, х1анч1азулги, ральдал х1айваназулги, г1алхул х1айваназулги ва цогиги г1емерал умматал рижун рук1иналда. Гъел умматалги Аллагъас حَلَّجَلَّهُ гъезул ч1агольиялъул тадбир гъабун, гъезие ризкъи х1адур гъабун ва жидер ц1акъ г1ажаibal т1абиг1атал, г1амал-хасиятал рижун, ракъалда т1ад ва лъималда гъоркъор г1умру гъабулеллъун гъарун руго.

Гъаб махлукъалъул халикъ вук1ин лъазе бокъарав чиясе гъел рух1ч1агольбазул пикру гъабун, гъезул рагъя-рачариялде балагъун щибго щакъти гъеч1еб х1ужа-далил щола гъаб г1ажаibal х1алалъ же бижин ц1акъго къудрат, г1елму, тадбир камилав Халикъасул иш буқ1иналье. Дунялалда т1ад ц1акъ г1емерал г1алимзаби руго рух1-ч1агольиялъул ц1ех-рех гъабулел, гъезул ч1агольиялъул х1исаб гъабун г1елмиял х1алт1аби хъвалел. Гъел г1алимзаби х1айран гъаруле руго ц1акъго гъит1инаб, заг1ипаб рух1ч1агольиялъуль ругел г1ажаibal х1икматал рихъараб мехаль. Киг1анго ях1 бахъаниги, жидер г1елму нахъ г1унт1улеб гъеч1о шиб же бугеб абуң лъазе гъел г1исинал х1айванал г1акъилав инсанасдасаги тадбиралда х1алт1изе ва цадаҳъ рекъон г1умру гъабизе т1амулеb.

Цох1о наязул x1алт1и гъабиялде балагъараб мехаль г1ажаиблъун хут1ула гъезул махщелальул x1исаб гъабун. Гъел наяз хурдул, т1егъаздасан бак1арун x1еги гъо1оги гъаби гуребги, жидер найдул цо т1алаялда жаниб т1убараб пачалихъялъул г1адаб тадбиран г1уц1араб ч1аголъи гъаби бук1уна. Цо бак1алда г1одоб лъун, цоцада цун нусго т1ала бугониги щибат т1алаялдаса къват1ибе араб на гъебого т1алаялде жанибе бач1уна. Нагагь нух къосун, яги ц1оғь гъабизе цоги т1алаяльуль на бач1унеб бугони, гъеб нахъ ч1авазе тарал рагъдателалги рук1уна. Инсан хадув гъолареб x1алаль наязда гъаб хъвади малъарав Аллагъ جَلَّ جَلَّ жиндир г1елму бергъараав хан вук1ин дагъбнаги пику гъабулов чиясда лъзат т1адаб жо гъеч1ищ?

Цоги мун валагъани ц1унц1арабазул жамаг1аталда ва гъезул г1адлу-
низамалъул камилъиялда, дуда мун ц1акъ г1ажизав ва заг1ипавльун
вихыла, я гъав инсан. Гъал г1исинал ц1унц1раби бишунго жидер
ханлъиялъул ва пачалихъялъул тадбир ва г1адлу бит1араб уммат
бук1ин бишунеб буго г1елмуяль. Жидеца жакъасеб къояльулги метер
бук1унеб жояльулги тадбир гъабулел, жидеца цо г1амал гъабизе
байхъарааб мехаль гъеб г1амал т1убан гурони жал ч1оларел.

Цо их бач1араб мехаль, яги цоги къварилы бач1ун жидер росо биххизе гъабураб мехаль гъел ц1унц1раби цо-ци ккун рагъ-рахъалде лъутун унаро. Нужеда бихъун батизе бегъила жидер росо биххун лъималь жал рагун унеб мехаль гъел ц1унц1раби, цоялда т1ад цояб рек1ун, аза-азар рух1 цо г1омо гъабун бачун унеб. Цинги цо бак1алда жал лъималдаса рат1алъун ракъдалльялде ккараб мехаль, ц1идасан жидее росо базе байбихъулел. Инсанас жинда т1аде тущман вач1араб мехаль жинцир напсалдалъун, васаздалъун ва хъизан боц1иялдалъун гъесда данде рагъ балеб г1адин ва ч1аго хут1арапл г1адамал ц1ияб яшав гъабизе ургъулел г1адин, гъал г1исинал ц1унц1рабазги жидеда т1аде жидер х1алалдаса бергъараб балагъ бач1араб мехаль, кинабго жамаг1ат цо г1омоялде буссунеб буго ва гъеб г1омоялъул ч1аго хут1араз ц1ияб яшав г1уц1улеб буго.

T1адег1анав Аллагъас جَلْجَلْ зобал-ракъазда жаниб бугеб жо инсанасе квегъун буго ва гъесие мунпаг1аталье бижун буго. Гъал г1исинал x1айваназул мунпаг1ат буго гъазул камилаб тадбир хал гъабун инсанас жиндири ч1аголъи г1уц1изе г1елму боси. Гъал г1исинал ц1унц1рабиги, г1исинал набиги жидеца жамаг1атал гъарун, цоцазе квербакъун яшав гъабулел рихъараб мехаль инсанасда лъзэ кколя жив цох1ого жиндири напсальтул k1вар гъабун хъвализе бегъуларебты ва жиндасан жамаг1аталье кинааб рапхъалъан бугониги мунпаг1ат бук1унеб x1алаль яшав гъабулев вук1ине ккей. T1адег1анав Аллагъас جَلْجَلْ инсан ракъалда t1ад халипалтун

гъавун вуго жинца гъеб ракы лъик1льялдашун г1уц1изе.

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ Ваң1ц1адав ва Т1адег1анав вуто жинца гъаб кина боғо махлукъальгу тадбир гъабулов, гъелье ризкы къолев.

39. Дир муг1жизатал ва г1аламатал жиدهса гъереси гъаруел, гъездасан г1акълу босуларел г1адамал щибго жо жидеда раг1уларел, г1инкъал руго.

Х1акъаб жо абизельун жидеда маң1 бицинеги лъаларелги руго, гъельдаги т1аде, жал куфруяльгула ширикальгу бең1льукъиги руго.

Гъаб х1ал жиндири бугев инсан бит1араб нухда кин хъвадилев?

Т1адег1анав Аллагъяс جَلَّ جَلَالُهُ ц1акъ камилаб мисал бачана Къуръаналда ва аварагасда инкар ккун ч1арал маккаяльгу мушриказул жал рит1ун ккеялдаса хъул къот1араб къосиналье. Жидеда щибго жо раг1улеби гъеч1они, маң1 бицинеги лъалеб гъеч1они, бең1льукъиги ругони, гъал г1адамал бит1араб нухда кин хъвадилел ва жидеда гъеб нух кин батилем. Аллагъяс جَلَّ جَلَالُهُ **жиндие бокъарав чи къосинавула**, жинца т1аса бишараб къосинальгу нухда тола ва гъелда хъвадизавула. **Жиндие бокъарав чи исламияб динальгу бит1араб нухда гъавула.** Ва гъеб нухда хъвадизе гъесие тавпикъиги къола.

40. Дуца гъал мушриказда абе,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужеца пикру
гъабе ва дида бице: пересел умматазде
бач1араб г1адаб г1азаб нужеде бач1ани,
яги рак1алдаго гъеч1ого, тохльукъего

къиямасеб къо ч1ей т1аде щвани, гъельгу загыираб г1аламат бихун: бакъ т1ерхудасан бакъ бакки г1адаб. Гъеб ахираб г1аламат буго къиямасеб къо ц1акъго г1агарлъиялде т1орит1ел гъабулен. Бакъ т1ерхудасан бакъ баккун хадуб капурал г1адамазул тавбо къабул гъабуларо ва гъезул иман лъейги г1ададисеб жо буқ1уна. Гъаб х1алальгуль нуж Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ турев цоги чиясда ах1изе рутишха, нуж бит1араб жо бицуунел ругони: нужеек хъянчаз ва цогидал алагъалльун ккурал жалаз нужеек кумек гъабизе буго абураб раг1ияльгуль.

41. Цоги щибго жоялда ах1и базе гъеч1о
нужеца ва цох1о Аллагъасда гъаризе
буго нужедаса балагъ т1аса босе абуни.
Аллагъасse جَلَّ جَلَالُهُ **бокъани жинда гъарарав**

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صَمَدُو بُكْرُهُ فِي الظُّلْمِ لَمْ يَكُنْ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ
يَعْلَمُهُمْ عَلَى صَرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ٢٩

قُلْ أَرَأَيْتُمْ كُلَّمَنْ أَنَّكُلُوكَحَدَابُ اللَّهُ أَوْ أَنْتُمْ
السَّاعَةُ أَغْيَرُ اللَّهُ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ٤٠

чиясул гьари къабул гъабун гъеб балагъ т1аса босула. Гъеб балагъ т1аде бач1араb къояль нужеда алагъзабиги к1очон хут1ула.
Нужер рек1ел ч1ейи бугельул къварильи-балагъ т1аса босизе к1олев цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вук1иналда,

**42. Дица цересел умматаздаги
аварагзаби рит1ана Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِ مِنْ قَبْلِكَ فَأَخَذَنَاهُمْ
بِالْبَأْسَاءِ وَأَضْرَأْتَهُمْ يَتَضَرَّعُونَ ﴿٤٣﴾

Гъаб дур къавмалде мун вит1илелде церехун рук1арал, ва гъел умматаз жидер аварагзабиги гъереси гъаруна, гъаб къавмаль мун гъереси гъавулов вугев г1адинго. Цинги дица гъел умматазе г1акъуба-г1азаб гъабуна ракъи-къеч т1аде биччан ва унта-щокъльияль черх заг1ип гъабун, гъел зигардизарун. Гъаб г1акъуба- къварильи бач1араb мехальг1аги гъел Аллагъяс جَلَّ جَلَلُهُ х1елизе бокъун ва гъезул иман камилльун, ширк тун цох1о Аллагъясе г1ибадат гъабиялде рач1ине бокъун.

**43. Гъел умматал жидеде к1удиял
къварильаби рач1араb мехальг1аги
Аллагъясе х1елун рук1аралани,
жал гъалаг гъарилароан ва абадияб
г1азабалье х1акъльлароан. Гъельул
г1аксалда, жидер рак1ал жегиги сог1ал, гванзал лъугъана ва
шайт1аналь гъездаа т1ад ханльи гъабун, жидерго г1амал берцин
бихъизабун хъвадизаруна.**

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بِأَسْنَانَ تَضَرُّعٍ وَلَكِنْ قَسَّتْ
قُلُوبُهُمْ وَزَنَتْ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿٤٤﴾

**44. Жидее гъабураб ваг1заги босич1еб
мехаль, аварагзаби عَلَيْهِمْ أَسْلَامٌ ва Аллагъасул
т1ахъялги махсароде гъарураб
мехаль, Аллагъ гъездаса вуссана, гъел
жидерго къосараб нухалда тана. Цинги
дица гъезие киналниги дунялалъул ниг1матазул рагъаби
рагъана. Ва жидее бокъанцинаб лазат, рах1ат ва шагъват босизе
риччана.**

فَلَمَّا أَسْوَمَادُكَرُولِيهَ فَتَحَنَّا عَلَيْهِمْ
أَوْبَ كُلُّ شَيْءٍ حَقَّ إِذَا فَرَحُوا بِمَا أَوْتُوا
أَخَذَنَاهُمْ بِغَتَّةٍ فَإِذَا هُمْ مُجْلِسُونَ ﴿٤٥﴾

Т1убанго Аллагъ к1очон, жал лъица рижарал ва щиб жоялье рижарал лъяларел лъугъун, кинабго дунялги жидеда кодоб бугин ва жидее бокъанцинаб же гъабизе ниж гъукъизе к1олев чиги гъеччин абуn ч1ух1ун хъвадизе тана. Жидер киналго мурадал т1урган, жидее къураб бечельиялдасан рохун гъел г1адамал рук1аго, дица гъезда рак1алда гъеч1еб балагъ т1аде биччан гъел гъалаг гъаруна ва кинабго жоялдаса хъул къот1аралльун лъугъана: гъезухъан

дунялги борч1ана, ахират жидең гъеч1ебльиги якъинлъана.

**45. Аллагъасде г1ассильараб, зулмуяб
къавмалъул ахир къот1изе гъабуна,
къолболъанго гъел т1аг1изаруна.**

فَقْطَعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَلَحِمَدَ اللَّهَ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾

Кинабго рецц ва шукру т1адег1анав

**Аллагъасе جَلَّ جَلَّ
буго, жинца кинабго г1алам хъихъулев ва
гъельул тадбир гъабулев.**

Жинца х1акъаб жо загыр гъабун аварагзабазе квербакъи гъабулев ва гъезда данде ч1араб капураб къавм гъалаг гъабулев.

Жинда Аллагъ разильяяв имам Ах1мадица Г1укъбат ибнү Г1амиридаса бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъяев аварагас абуна: «*T1adeg1anav Аллагъас جَلَّ جَلَّ* абуна: *что чиясе г1емераб ниг1мат* къолеб нужеда бихъараб мехаль *ва* гъев чи дие г1асильаби гъарулевги вихъараб мехаль, нужеда лъай гъев чи *Аллагъас жиндириг1асильялъуль халат гъавулев вук1ин*» – абун.

Ай гъев чи жинда Аллагъасул *جَلَّ جَلَّ* цым бахъарав вуго ва жиндири мунагъ ва г1асильи г1емерльизе тарав вуго, гъелда рекъон ахираталда г1азаб г1емер гъабизе.

Цоги х1адис буго: «*Аллагъасе что къавм ракъалда халат хут1и бокъараб мехаль, жинца гъезие дунялалъул боц1и дагъ къола ва ч1ух1и гъеч1олъи, г1адамазда гурх1ел, диналъуль рац1и1алъи къола. Аллагъас جَلَّ جَلَّ* что къавм ракъалдаса т1аг1инабизе бокъараб мехаль, гъезие бечельи къола *ва гъез жиdeda гъоркъоб хиянатги т1ибит1изабула*»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги хабаралъуль буго: г1акъилав чиясда лъазе т1адаб буго жинда т1ад боц1и чвахун бач1унеб заман гъельда хадуб цун рек1елбакъвай букиналъул г1аламат букин. Цониги къавм Аллагъас *جَلَّ جَلَّ* гъалаг гъабич1о жидер ч1ух1и, бечельи, г1амал к1одольи ц1ик1к1ун хадуб гурони. Нуж Аллагъасул макруялдалъун гуккизе рук1унге! Гъес жидең макру гъабулел, жал гуккулел г1адамал пасикъаб къавм букина.

Аллагъасда иман лъурал, авараг *صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* рит1ухъ гъавуран ва амма жидер иман заг1ипал мұмынзаби щайт1аналъ гъалаг гъарулең ва маҳсараде кколеб бак1 буго *что г1асияв* чи бечельун, ч1ух1ун хъвадулев вихъараб мехаль гъев мұмынчиясда рак1алде ккезабун гъадав чи Аллагъасе *جَلَّ جَلَّ* дидаса г1емер вокъулов вуго Гъадин гъеч1ебани дов чи кинха Аллагъас рах1аталда, лазаталда хъихъун вук1унев, дун мискинго, пакъирго вук1унев абун.

Гъаб ц1акъ ц1одорлъи гъабизе кколеб бак1 буго. Гъаб щайт1аналъул

васвасги, иманальул заг1ипльиги т1аса инабулеб сабаб буго инсанасда лъай гъаб дунял Аллагъасда حَلَّ جَلَّ اس1об щибго жиндири къадру гъеч1еб жо бу1ин. Аллагъас дунялалъул ризкъи ва бечельи, ханлыи къола бишунго жинда данде вахъарав, жив Аллагъ вуго абуn к1алъарав пирг1авн г1адал г1адамазеги. Дунялалъул бечельи, яги мискинлии хал гъабун бу1унаро Аллагъ разилти, яги гъесул цим бахъи. Гъаб к1иго жо буго инсанасул г1амалалда бан бу1унеб.

Кинниги г1емерисеб г1адат буго Аллагъ حَلَّ جَلَّ вокъарав чи дунялалда заг1ипго, мискинго, г1адамаз сан гъавуларого ву1унеб. Гъельие г1иллаги буго гъаб дунял абадияб рукъ гъеч1еблъи ва гъалда рак1 гъурав чиги щайт1ана1ль гуккарав ву1ин. Дунял жиндие къурав чи ахират гъеч1ев ву1ин буго г1емерисеб г1адат.

Ва амма дунялги ахиратги к1иябго жидеे къурал мұъминзабиги рук1уна. Гъединал аварагзабиги рук1ана: Сулейман, Давуд ва Зулкъарнай. Аллагъасул цим бахъун дунял жидеे къуралги ва гъев жидеда рази ву1ун къуралги дагъабниги г1акълу, пикру бугел г1адамазда рат1а рахъизе лъала.

Жиндири гъава-напсалда нахъвиль1арав, х1арамаб, шубгъаяб жоялъул к1вар гъабуларев, паризаяб закат ва суннатаб садакъа жинца къоларев, Аллагъасул حَلَّ جَلَّ парзальул ва аварагсул حَسَنَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннаталъул к1вар гъабуларев бечедав чи вихъараб мехаль мун гъесдаса ва гъесул бечельиялдаса рик1к1ад ч1а! Гъеб жоялъул баракат гъеч1олти дуда бихыла ва гъесда балагъ бач1араб къояль дудаги цо ц1ц1ал шvezабила.

Аллагъасдаса حَلَّ جَلَّ х1инкъарав мутаг1иласе бечедав чияс цо сайгъат къолеб мехаль, гъев мутаг1илас ц1ехон буго щив чидай дов вуго абуn. Гъев чи ц1акъ бечедав, лъик1ав чи вугин, садакъа-хайрат гъабулев чи вугин жинда бициндад мутаг1илас гъеб сайгъат нахъч1ван буго ва гъес абуn буго: «Г1арасат майданалда гъев бечедав чиясул боц1ул х1исаб-мизан гъабулеб къояль х1исаб-мизан т1убазег1ан гъесда ас1лов ч1езе бокыларо дие» – абуn. Ай гъев мутаг1иласе къураб сайгъат «къуна»-абун дов чияс абидал, «къунищ дуе гъеб сайгъат» – абуn гъасда гъикъизе бу1ин х1акъаб жо бугелъул, гъедин г1емер боц1иги бугони г1емер нуг1залги ругони, х1исаб-мизан халалъула ва гъеб жинда х1ехъезе к1оларо абураб маг1на буго гъаб раг1ияльул.

Аллагъасдаса х1инкъун х1арамаб жо толев, закат-са1, садакъа къолев, мұъминзабигун цадаҳъ жамаг1аталда как балев бечедав чи вихъараб мехаль гъев Аллагъ حَلَّ جَلَّ разилъун жиндие бечельи къурав вуго абуn х1укму гъабизе бегъула ва гъесул лъик1аб г1амал Аллагъас حَلَّ جَلَّ къабул

гъабулең бүкінде хүл лъезеги бегъула.

46. Дуца құраішіязул мушриказда
 абе, Мухаммад, ғұрнашып, нужеца пикру
 гъабе: Аллагъас нуж раг1уларелльун
 гъаруни ва нужер рак1азда
 т1ад мугъруги ч1ван щибго жо

бич1ч1уларелльунги гъаруни, Аллагъ

кинабго жо нужең т1ад буссинашибе к1олев? Щивго чи гъеч1о.
 Мун валагъеха, Мухаммад, кин дица гъеб капураб
 къавмалъе х1ужа-далил бачун дун жидер Бет1ергъян вук1ин
 ва жидеца г1ибадат гъабизе х1акъав Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вук1ин
 бицуунеб бугеб. Цингиги гъел х1акъаб жоялдаса руссун ч1олел
 руго.

47. Қогиги дуца гъезда абе,
 Мухаммад: ғұрнашып, нужеца пикру
 кин гъабулареб нужеда т1аде
 тохлъукъего Аллагъасул г1азаб
 бач1ани, яги балагъун нужгун, нужеда бач1унебльи лъан
 бач1ани, гъеб г1азабаль Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ г1асильараф, залимаб
 къавм гурони гъалаг гъаризе ругодай абуң.
 Гъеб г1асияб къавмги нуж руго ва гъеб г1азабги нужеде щвезе
 буго.

48. Дица умматазухъе аварагзаби
 рит1уларо, гъезие алжаналдальун
 рохел бицуунелльун ва жужах1алъул
 г1азабалдальун х1инкъи къолелльунги
 гурони. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ иман лъурал,
 аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърильльун лъик1аб г1амалги гъабурал
 мұмынзабазе щибго х1инкъи гъеч1о ахиратталде щведал ва гъел
 пащманльизе гъеч1о дунялалда жидеца гъабураб г1амалалда.
 Аллагъасул алжанал ва гъенир ругел ниг1матал риҳыдал, ц1акъ
 Аллагъасдаса разильүн рук1уна ва дунялалда гъабураб лъик1аб г1амал
 жегиги г1емер гъабун бук1араф аниш абуңги рук1уна.

49. Жидепа дир Къуръанги ва
 муг1изаталғи гъереси гъарурал
 г1адамазда жужах1алъул г1азаб щвезе
 буго, дида ва дир аварагзабазда инкар

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخْدَدَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَرَكُمْ
 وَخَتَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مَنْ إِنَّ اللَّهَ عِنْهُ لَهُ يَأْتِي كُمْ
 بِهِ أَنْظُرْ كَيْفَ نُصِرَّ فِي الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ
يَصْدِرُونَ

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَعْتَدَّ أَوْ
 جَهَرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ

٤١

وَمَا نُرِسِلُ إِلَّا مُرْسِلِينَ إِلَّا مُؤْمِنِينَ وَمُنْذِرِينَ
 فَمَنْ ءا مَنْ وَاصَحَّ فَلَا حَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْرُثُونَ

٤٢

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمْسُهُ الْعَذَابُ بِمَا
 كَلُّوا يَقْسِنُونَ

٤٣

ккун, пасикъаб пиша гъабун гъел хъвадун рук1иналье г1оло.

50. Дуца гъеб къавмалда абе, Mух1аммад дица нужеда абулеб гъеч1о дива аск1ор ругин Аллагъасул хазинаби ва гъезул ихтияр. Ва дида бальгояб жо лъалинги абулеб гъеч1о дица.

قُلْ لَا أَقُولُ لِكُمْ عَنِّي خَرَقِينَ اللَّهُ وَلَا
أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لِكُمْ إِنِّي مَلَكٌ
إِنْ أَتَيْتُ إِلَيْكُمْ بِحِكْمَةٍ فَلَمْ يَسْتَوِي
الْأَعْمَانُ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٦﴾

Ибнухат1ибица абуна: нужеца пикру гъабе, я мъминзаби! Т1адег1анав Аллагъас жинца кинабго халкъалда т1аса вишун, халкъалъул сайидлъун гъавурав ва к1удияв расуллъунги гъавурав Мух1аммадида амру гъабулеб буго: «Дуца кинабго къавмалда ццеве ч1ун ва гъезда раг1изабун абе «дида бальгояб жо лъалароян»—абун.

Гъаб халкъалда гъоркъор ругел цо г1адамазул щиб x1алха бугеб, жидеца абулел: «Нижеда цебехун араб жо лъала, гъабсаг1ат бугебги ва нахъя бук1инесебги жо лъала»—абун. Гъезул x1алалдасаги г1ажаибаб x1ал гъеч1иш гъел рит1ухъ гъарулел, гъезул раг1иялда божулел ва гъезда бальгояб жо бицинабизе хъвадулел г1адамазул. Гъал г1адамал к1удиял гъерсихъаби рук1ин жиеда лъаларел, гъездасан ц1уни т1алаб гъабун аварагасул x1адисалги раг1ун рук1аго.

Нужеда лъай мъминзаби, гъел г1адамазда божи ва гъезда т1ад хъвади куфруялъул цо тайпа бук1ин. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Жив кагъинасухъ вач1ара (балъгояб жо бицунев чи), яги пал т1амулев чиясухъе вач1ара (ва гъес бицара) жоялдаги божарав чи, Mух1аммад (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) аварагасде рещт1инабураб Къуръаналде инкар ккурав чи вуго» — абуун. Х1адис имам абу Давудица бицана.

Дун малаик вуго абуungi абулеб гъеч1о дица. Дун вуго Аллагъас (جَلَّ جَلَلُهُ) дива вах1ю гъабураб жоялда нахъвильльун, гъеб нужехъе щvezабулев Аллагъасул x1акъав авараг. Дуца гъел капурал г1адамазда абе, Mух1аммад (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): беццав чиги жинда канлъи бихъулов чиги вашад вук1униш дунялалда ч1аголни гъабиялъуль абуун. Гъеб мисал буго капурав чиясулги мъминчиясулги. Жиеда бицунеб жоялъул никруго гъабулаши гъаб къосараб къавмаль?

Гъаб аят рещт1инабиялье сабаб бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда Маккайльуул ханзабаз абуна: «Мун авараг вуго абуун дуца абулеб бугельул, дуца нижее ризкъи г1ат1ид гъабе, мискинльи-пакъирлъи т1аг1инабе, нижер маг1ишатальуль нижее маслих1ат бугеб жоги малъе. Мун базаразде хъвадулевльун, нижгун цадахъ

кваналевльунги вук1унге» – абуң.

Маккайлъул мушриказул гъеб т1алабалье жаваблъун Аллагъас гъаб аят решт1инаабулеб буго ва гъезие баян гъабулеб буго: авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъеч1о Аллагъасул ризкъи жинца бикъулев, яги балъгояб жо жинда лъялев чи. Гъединго авараг малаикги гъеч1о, гъев квен кванач1ого ва къват1ахъе хъвадич1ого вук1ине кканы.

Авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго Аллагъас جَلَّ جَلَّ жинда вах1ю гъабураб жо къавмальухъе щвезабулев чи, гъев аварагасда нахъвильльараавги, жинда канлъи бихъулев чиясда рељун, дунял-ахиратальуль вит1ун ккарав чи вуго. Гъесда нахърильинч1ел капурал г1адамалги беццал чаг1азда рељун руго, жидеда x1акъаб нух бихъуларел, нух мальулев чиясдаги г1енеккуларел, ахир квшешаб къварильляндеги кколел.

**51. Гъаб Къуръаналдалъун дуца
x1инкъи кье, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ г1азабалдаса
x1инкъулел ва ахираталда т1аде
рахъинарун гъесда ццере ч1езари
жидеда лъялел мутьинзабазе.**

وَإِنِّي رَبُّ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَن يُحَشَّرُوا إِلَى
رَبِّهِمْ لَيَسَّرَنِي اللَّهُمَّ مَنْ دُونِهِ وَكُلُّهُ لَا شَفِيعٌ
لَّا يَأْتُهُ بِقُوَّةٍ ۝

Гъель руго дуца бицараб жо бич1ч1унел ва гъелдаса мунпаг1ат босулен г1адамал. Дур иманаалда ах1иялье жаваб къоларел ва дуде данде къеръолел капурзаби жидерго ишалда те, гъезул x1акъальуль Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амру дуде бач1инег1ан.

Мутьинзабазе цоги вали гъеч1о ва жинца шапаг1ат гъабулев чиги гъеч1о цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَّ турев. Гъез дур ваг1за босула ва гъезул Аллагъасдаса x1инкъиги ц1ик1к1уна.

**52. Гъаб аят решт1ине гъабиялье
сабаблъун бицана:** Жинда Аллагъ разильяяв Ибнумасғ1удица абуна, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда аск1ор жидеца иман лъурал Сугъайб, Хабаб, Билал,

وَلَا نَطْرُدُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ۚ مَا عَنَّكَ مِنْ حِسَابٍ هُمْ مِنْ
شَّيْءٍ وَمَا مَعَنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مَنْ شَئْتُمْ
فَنَظَرَدُهُمْ فَكَانُوا مِنَ الظَّالِمِينَ ۝

Г1аммар ва цогидалги заг1ипал, мискинал мутьинзаби ругеб мехалъ, гъеб бак1алда т1аде раб1ун къурайшиязул цо къавмаль абуна: «Я Мух1аммад! Гъал г1адамалиш ругел дуца гъудулзабиильун ккурал, дур къавмги жибго тун? Гъалиш ругел Аллагъасе рокъарал г1адамал? Ниж гъазда нахърильльун, гъазухъ г1енеккуниш рук1ине ругел? Дуца гъал г1адамал дуда аск1оса нахъе къот1е, цинги ниж дуда нахърильльине

бегъила» – абун. Цинги т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ گъаб аят
рещт1изабуна:

Дуца дуда аск1осан нахъе къот1уге жидеца радалги бакъанидаги
Аллагъа جَلَّ جَلَّهُ рехсолел, гъев разилъи т1алаб گъабун г1ибадатти
гъабулен мұмъинзаби. Дуе щибго мунағы, яги къварильты буқ1ине
гъеч1о гъел мұмъинзабаца квешаб г1амал гъабунин абуn. Ва дуца
гъабураб г1амалалъул x1исаб гъездаги буқ1ине гъеч1о. Дуца гъел
заг1ипал мұмъинзаби рик1к1ад гъаруни, мун Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ
амруялда хилип1ттулездаса вуқ1ина.

Гъаб rag1и Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ абулеб буго нильеда шарг1ияб x1укму
льязе. Т1адег1анав Аллагъасда лъала хирияв аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
мұмъинзаби нахъе къот1уларебльи.

**53. Гъадин дица цо г1адамазул
цогияздальун x1албихъи гъабула:**
бечедасул пакъираасдальун, къадру
бугесул г1одовег1анаасдальун.

Бечедал, къадру бугел г1адамаз абизе

гъал заг1ипал, мискинал, лагъзалльун ругел г1адамалищ ругел
Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ t1аса ришарап ва жидес ц1об гъабурал, нижги
жалго тун абуn.

Аллагъас иманалда ва исламалда нижедаса үзере ккезарун гъединал
г1адамалищ t1орит1улел. Жал рашич1ого, дол мұмъинзаби г1одорег1ан
гъарун абулеб rag1и буго гъеб. Гъезие жаваб گъабун т1адег1анав
Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ абулеб буго: **Аллагъа жинда лъалев вуго щив вугев
жинца шукру гъабулев чи.** Гъев чи Аллагъас иманалда t1овит1ула.
Гъединго Аллагъасда лъала жинде инкар кколел г1адамалги ва жинца
гъел г1одорег1ан гъарун куфру-ширкальуль тола ва ахираталда
жужах1алде рехула.

**54. Духье дир Къуръаналда ва
муг1изаталда иман лъурал г1адамал
рач1арааб мекалъ дуца гъезда абе,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ саламун
г1алайкум- абуn.**

Къурт1убияс абуна. Гъаб аят
рещт1инабуна цебесеб аяталда жаниб

жидер бицен гъабурал мұмъинзабазул x1акъальуль. Аллагъасул
свалат салам лъеяв аварагас гъал асх1абзаби рихъарааб мекалъ салам
къей жинца байбихъулаан ва гъес абулеб буқ1ана: «Аллагъасе реңү

وَكَذَلِكَ فَهَنَا بَعْضُهُمْ لَقُولُوا
أَهُؤُلَاءِ مَنْ مَرَّتِ الْمُرْسَلُونَ مِنْ بَيْنَ أَيْمَانِ اللَّهِ
بِأَغْمَامِ يَا شَكِيرَتِ ٥٣

وَلَإِذَا جَاءَهُ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِعَائِنَتِنَا فَقُلْ سَلَّمَ
عَلَيْكُمْ كَبَّتْ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ
أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ
مِنْ بَعْدِهِ وَصَلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

буго жинци дир умматалдаса қо къавм гъабурав диңа жиدهе салам къей т1адалъун» – абун. Хирияв аварагас цогидал асх1абзабаздаги абулаан гъел мискинал, заг1ипал мұмынзабазе салам къеян, гъезул рак1 льик1 бүк1ине ва гъел к1одо гъарун.

Нужер Бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ حَمْدًا لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ жиндир напсалда рах1мат т1ад гъабуна, жиндир хиралтыялдалъун ва ң1обалдалъун лагъздерида турх1ел-рах1му гъабулов вуто Аллагъ. **Нужедаса қо квешаб г1амал гъабурав чи жиндие гъельул х1укмуги лъач1ого**, бегъулищ гъеб жо гъабизе, яги бегъулиши абураб. Цинги гъеб квешаб г1амал гъабун бүк1ин лъараб мехаль жинца тавбо гъабулов ва лъик1аб г1амал гъабиялда т1адги ч1олев, х1акъльунго Аллагъ жинца нужер мунағыал чурулев ва мұмынзабазда турх1улев вуго. Гъав жинца тавбо гъабурав чиясул Аллагъас тавбо къабул гъабила ва гъесда т1асаги лъугъина.

55. Гъадин т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ حَمْدًا لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ жиндир шарг1иял х1укмаби баян гъарула, سَيِّدُ الْمُجْرِمِينَ مұмынзаби алжаналде унел нухалги баянльизе ва күфру-ширкалдалъун мунағыал гъарулен г1адамазул мунағыал гъарулен нухал ва къаг1идабиги баянльизе, гъездаса г1адамал рик1к1альизе.

56. Дуца абе, Mux1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : Дида Аллагъасامру гъабун буго нужеца жиدهе лагъльни гъабулен аллагъзабазе: хъанчазе ва суратазе лагълыни гъабуге абуңа Жегиги дуца абе, Mux1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , дун нужеे бокъараб жоялда нахъвильтүнен гъеч1о ва нужеда рельтүн Аллагъасде ширк гъабулов гъеч1о. Гъедин нужеे бокъараб жо диңа гъабуни, дун къосарал г1адамаздаса вук1уна, ва Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ حَمْدًا لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ мут1иг1ал мұмынзабаздаса вук1унаро абуңа.

57. Дуца абе, Mux1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : Дун вуго Аллагъас дида вах1ю гъабураб шариг1аталда нахъвильтүн, гъеб бич1ч1ун, бит1араб нухда вугев чи. Нужеца гъеб х1акъаб дин гъереси гъабулен буго. Дида аск1об гъеч1о ва дир ихтияралда гъеч1о нужеца т1алаб гъабулен г1азаб:

Мушриказ абулен бүк1ана мун х1акъав авараг ватани, нижеда г1азаб

وَكَذَلِكَ نَفْصُلُ الْأَيْكَتَ وَلِتَسْتَيْنَ
سَيِّدُ الْمُجْرِمِينَ

قُلْ إِنِّي نُهِيبُ أَنَّ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَاَتَعْبُدُ هَوَاءً كُثُرًا قَدْ ضَلَّكُ إِذَا وَمَا أَنَّا مِنْ الْمُهْتَبِرِينَ

٥١

قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيْنَهُ مِنْ رَبِّي وَكَذَلِكُمْ يَهُ مَا عَنِّي مَا تَشَعَّبُوا نَهَّاهُ إِنَّ الْحَكْمُ إِلَّا لِلَّهِ يَعْلَمُ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْمُتَحْسِلِينَ

٥٢

рещт1изабеха абун. Гъеб г1азаб гъаби ва гъабич1ого тейи Аллагъасул جَلَّ جَلَّ x1укму буго. **Ва цоги щивго чи гъеч1о жинца x1укму гъабулев цох1о Аллагъ гурони.** Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ x1акъаб жо бицун жиндир лагъзал т1орит1ула ва гъев жидеца x1укму гъабулезул бишунго лъик1ав вуго.

58. Дуца мушриказда абе, Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
нужеца т1алаб гъабуле
г1азаб дир ихтияралда бук1араабани
нильеда гъоркъоб x1укму ц1акъ хехго
т1убазе бук1ана.

قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا سَتَعْلَمُونَ بِهِ لَقُضَى
الْأَمْرُ بِيَنِي وَبَيَّنَ كُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٩﴾

Нужедаса дун x1алхъезе дища гъеб г1азаб нужее гъабизе бук1ана.
Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго куфру-ширкальул ағылу жинда лъалев ва гъезие г1азаб кида гъабилебги лъалев. Нужее Аллагъасул г1азаб бук1ине буго, амма нужеца т1алаб гъабураб мехаль бук1ине гъеч1о, Аллагъас жиндие бокъараб мехаль гъабила нужее г1азаб.

59. Аллагъасда кодоб буго кинабго
гъайбаб жо лъаяльуль ихтиир ва ханъли.
Гъайбаб жо абула нильеда жиб бихъулареб ва лъалареб цебехун бук1араф, яги хадуб бук1инесеб жоялда. Гъеб гъайбаб жо цох1о Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гурони лъаларо ва гъес лъазабураб жо цо-ци аварагзабаздаги лъала.

*وَعِنْدَهُ دُوْمَاتٍ حُكْمٌ لَإِعْلَمَهَا
إِلَّا هُوَ أَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْجَهَنَّمِ مَا
شَقَطَ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَاجَةٌ فِي
طُلُمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا
فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٥٠﴾

Гъев Аллагъасда лъала ракъдада бугеб ва раль达尔ь бугеб жо. Гъвет1алдаса цох1о т1амахги бортуларо Аллагъасда жиб лъан гурони. Ракъуль жаниб бугеб цох1о мугъги гъеч1о, жиб бакъвараб гамач1 г1адаб жо гъеч1о, жиб г1ат1гояб гъвет1-хер г1адаб жоги гъеч1о Аллагъас жиб лавх1ул-мах1фузалда хъвараб, гъесда лъалеб бук1ун гурони.

60. Гъев Бет1ергъян Аллагъ جَلَّ جَلَّ **вуго**
жиндие лагълы гъабизе т1адав, жинца
нуж сардиль хвезе гъаруле.

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّكُمْ بِإِلَيْنِي وَيَعْلَمُ مَا
جَرَحْتُمْ بِأَنْهَارِنِي شَيْءٌ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ
لِيُقضَى أَجْلُ مُسَيَّبٍ شَيْءٌ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ شَيْءٌ
يُنَيِّنُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥١﴾

Нужеца къад ракъалда т1ад хъвадун гъабураб кинабго г1амалги жинда лъалев. Къад нуж т1аде

рахъизарун ч1аго гъарулов, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къадар гъабураб г1ажал т1убазабизе. Цинги нуж Аллагъас жинде руссинарула: нуж хвезарун, хадуб къиямасеб къояль т1аде рахъинарун.

Цинги нужеда бицула дунялалада нужеца гъарурал г1амалал ва нуже гъезул жазаъги гъабула: лъик1аб г1амал гъабуран мутьминзабазе алжаналъул ниг1матал къола. Квешаб г1амал гъабуран, куфру-ширкалда рук1ун хварал г1адамазе жужах1альул г1азабги гъабула. Гъаб аяталда жаниб Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нильеда бич1ч1изабулеб буго ниль хвезари ва ахираталда т1аде рахъинари жинда аск1об къаси къижизарун, къад т1аде рахъинариялда рельльарараб жо бук1ин ва жиндие гъелдалъун заралниги, хайирниги, зах1мальниги бук1унаребльи.

61. Жиндири лагъздерида т1ад

кверщел бугев вуго Аллагъ, жиндие кинабго махлукъ мут1иг1ав, жиндири къадру-к1одольялье рух1 бугебги рух1 гъеч1ебги х1елун бук1унев

вуго Аллагъ. Нужер г1амалал хъвазе малаикзабиги рит1ула Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ. Гъел малаикзаби рит1иги лагъздерида бугеб Аллагъасул гурх1ел буго. Инсанасда лъараб мехаль жинца гъабураб кинабго г1амал лъалеб бук1ин ва хъвалеб бук1ин, гъев инсан х1инкъизе рекъараб буго къиямасеб къояль жиндири кагътида т1ад халкъалда ва Халикъасда цeve жив нечолеб ва г1одовег1анльулеб г1амал батиялдаса.

Цинги нужер цоясул г1ажал лъугъараб мехаль дир малаикзабаз гъев чи рух1 босун хвезавула ва жидеца щибго нахъбахъи гъабуларо дир амру т1убазе.

62. Цинги ахираталде руссине гъарула

жидер х1акъав Бет1ергъян Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ. Гъесул буго ахираталда кинабго х1укму ва ханлъи, ва гъев лагъздерил х1исаб ц1акъ хех гъабулов вуго.

Цо х1адисалда буго т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кинабго халкъалъул х1исаб гъабула дунялалъул къоязул бащдаб къо г1адаб заманалда жаниб абуn.

63. Дуца маккаяльул капурал г1адамазда

абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَبَرَّاهُ, ракъдада бугеб ва ралъ达尔 бугеб бең1льиялдаса нуж хвасар гъарулов чи щив вугев?

وَهُوَ الْقَاهُرُ فَوْقَ عَبَادَتِهِ وَيُرِسِّلُ عَلَيْكُمْ
حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ أَحَدُكُمْ مُّوْتُ تَوَفَّهُ
رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُقْبِطُونَ

ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ أَحَقُّ الْأَنَّاءُ لَهُ الْحُكْمُ
وَهُوَ أَسَعُ الْحَسِينَ

قُلْ مَنْ يُنْجِي كُمْ مِّنْ ظُلْمِنَ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
تَدْعُونَهُ وَتَضْرِعُوهُ وَخُفْيَةً لَّيْنَ اجْهَنَّمَانِ
هَذِهِ لَنْكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

Сапаразда нужеде т1аде рач1унел къварильбаздаса нуж щив чияс ц1унулел. Щивго чияс ц1унуларо. Гъеб къварильиялде ккараб мехаль нужеца ах1и бала т1адег1анав Аллагъясде جَلَّ جَلَلُهُ، гъесие х1елун ва гъесдаса х1инкъун, ва нужеца абула: «Дуца ниж гъаб къварильиялдаса хвасар гъаруни, ниж ц1акъ дуе щукру гъабулелльун рук1ина ва нижеца дуда иман лъун дуе г1ибадат бац1ц1ад гъабила» - абуен.

64. Дуца гъезда абе, Мух1аммад ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
Аллагъ вуго нуж гъеб къварильиялдаса
хвасар гъарулов ва гъеб гуреб цогидаб
ургъель-пащманлы нужедаса инабулов.

قُلْ اللَّهُ يُحِبُّ كُلَّ مَنْ هُوَ مِنْ كُلِّ كُوْنٍ ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ

Цингиги нужеца Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ ширк гъабула ва гъесде балеб буқ1араф ах1иги нужеда к1очона. Ц1акъ квешаб г1амал буго нужер.

65. Жегиги дуца гъел капурал
г1адамазда абе, Мух1аммад ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
Аллагъ жиндир х1ал к1олев вугин
нужеде балагъ решт1инабизе Зодисан.
пири реч1ун, ракъалдасан ц1адул ва
ганч1азул ц1ад базабун. Гъеб буго вулкан
т1аде к1анц1и. Т1упан т1ун лъималдалъун
гъалаг гъарун, гъури, бураналдалъун гъалаг гъарун. Яги нужеда
гъоркъан т1аде бач1ина гъеб балагъ, ракъ багъарун, бихъ-бихъун ун,
нуж жанире ккезе гъарун. Яги Аллагъас нуж гъарила бат1и-бат1иял
къокъабильун, цоял цоялгун рагъулел ва цояз цоял ч1валел. Гъаб
буго ахир замана г1агарльиялъул г1аламат ва гъаб г1аламат жакъа
ц1акъ загырлъун буго ва бусурбаби цояз цоял ч1валеб замана бач1ун
буго.

قُلْ هُوَ الْقَدِيرُ عَلَىٰ أَنْ يَعْثِثَ عَلَيْكُمْ كُلَّ مَا عَبَدَ إِنَّمَنْ فَوْقَ كُلِّ كُوْنٍ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَنْجُلَكُمْ أَوْ يَأْلِسَكُمْ شَيْئًا وَيُدْرِيكَ بَعْصَهُ كُمْ بَأْسٌ بَعْضٌ فَلَا يُنْظَرُ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْأَنْيَاتِ لَعَاهُمْ يَقْهُمُونَ

Мун валагъун, дуца пикру гъабе, Мух1аммад ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
лагъздерида г1аламатал рихъизаруле, жидеца гъельул ваг1за
босизе бокъун ва гъезда х1акъаб жо лъзеги бокъун.

66. Гъаб Къуръан дур къавмаль
гъереси гъабуна Мух1аммад ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
х1акъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ калам гъеб
буқ1ингун цадахъ. Дуца гъезда абе,
Мух1аммад : Дун нужехъе вит1ун гъеч1о нужер г1амал
дица хисизабизе, яги дие бокъухъин гъеб г1амал гъабизе нуж
т1амиzelъун.

وَكَذَبَ بِهِ قَوْمٌ وَهُوَ الْحَقُّ فُلْ لَسْتُ عَيَّكُمْ

بِوَكِيلٍ

Дун вуго нужехъе Аллагъасул калам щvezабулев расул. Нужеца тъабураб г1амалалъул жазаъги нujeего буқ1ине бугоян абуn

67. Бет1ергъан Аллагъасул щибаб جَلَّ جَلَلُهُ
амрюялъул жиb т1убалеб г1уж буқ1уна ва
гъеб амру т1убазе щибgo жояль квалквал
гъабуларо. Аллагъасул амру т1аде ѩун нujeee г1азаб гъабулеб
мехаль, нужеда лъазе буго кинаb гуч ва къудрат Аллагъасул
бугеб.

لَكُلِّ بَنِيٍّ مُسْتَقْرٌ وَسَوْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

68. Дуда цо г1адамал рихъараb меhаль, وَإِذَا كَرِأَتِ الْأَنْبِيَاءَ يَخْوُضُونَ فِي أَيَّتَا فَأَعْرِضْ
Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца дир
Къуръаналда ва муг1жизатазда тункараб,
عَنْهُمْ حَقِّيْبَةٌ يَمْوُضُوا فِي حَدِيْثٍ عَيْرِهِ وَإِمَّا
гъеб г1одобег1ан гъабулеб хабар бицунел,
يُنْسِيَنَّ أَكَلَ الشَّيْطَانُ فَلَا يَقْعُدُ بَعْدَهُ
мун гъездаса вусса ва мун гъезда аск1ов
الَّذِي كَرِيْفَ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٨﴾
ч1оge, жидеца гъеб квшаб г1амал
тун цоги лъик1аб жояльул бицине
гъель лъугынег1ан. Щайtаналъ дуда гъаб амру к1очезабун,
гъель г1адамалгун мун г1одов ч1ун ккани, гъаб амру рак1алде
щварабго мун гъездаса ват1алье ва мун Аллагъасул Къуръан
ва дин г1одобег1ан гъабулеб залимаб къавмгун цо мажлисалда
вук1унге.

Гъал церехун рехсарал аятал реңт1инариялъе сабаб буго къурайшиязул
мушрикал Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе ва гъесда
нахърильъярал мұммизабазе кинабаго раҳъялъан къварилты гъабулел
рук1ана жидер къуват, гучалда рак1ч1ун, мұммизаби берзукъльун
рихъун. Гъел мұммизабазда раг1улеб бак1алда Къуръаналда ва
Аллагъасул диналда тункизабун, гъеб маxсароде гъабун хабар бицун
рельянхъуел рук1ана.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъаб мұммизабазул шавкат (къуват, гуч)
гъеч1еб заманаяль хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесул асx1абзабазда
амру гъабулеб буқ1ана нуж гъаб квшаб къавмалдаса рик1к1ад
ч1а абуn ва Аллагъас нujeee квербакъиялъе гъабун бугеб заман т1аде
щvezег1ан, гъал мушриказулгун питна гъабуге абуnги.

Гъаб амру гъадин буқ1уна киналго мұммизабазе жидер къуват
заг1ипльараb меhаль, жамаг1атги дагъльараb меhаль. Тущманасул
зуlму т1аде ц1алеб, гьев тущман нильедаса бергъун воххулеb г1амал
гъабич1ого сабру гъабун ч1езе ккола. Бусурбазул раг1и цользабун,
гъезул къуват данде бак1арун, ц1идаса Аллагъасул диналье г1оло, гьев
разильи t1алаб гъабун, Аллагъасул нухалда гъазават гъабизе къват1ире

рахъине х1адурльиги гъабизе ккола.

Гъаб дунял бугебг1ан мехаль бусурбабиги капурзабиги цоцалъ къеркъолел рук1ине руго ва Аллагъасул х1укму-къадаралда рекъон цин цоял бергъун, цин цоял бергъун рук1ине руго. Нильтер рак1ыч1езе т1адаб амру буго ахир-къадги исламияб дин бергъизе бук1ин ва ракъалда т1ад гъеб дин г1амльизе бук1инги.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه نилъль жиндир диналье квербакъулездаса гъареги. Амин.

69. Аллагъасда иманлыун, аварагасда

нахърилъльун жал хъвадулел
муъминзабазе щибго къварильи
бук1ине гъеч1о гъел мушриказул

квшешаб г1амалалъул х1исаб гъабулеб мехаль. Кинги
муъминзабазда т1адаб буго жидер х1ал к1вараб ва рес рекъараф
х1алалъ гъеб квшешаб къавмалье ваг1за-насих1ат гъабизе ва
Аллагъасда иман лъялде гъел ах1изе.

Гъезул цонигияз иман лъун, Аллагъасдаса х1инкъулелльун гъел
льтугъиналде хъул лъун.

70. Дуца те, Мух1аммад، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

жидеца дин маҳсароде гъабулел,
рек1елгъеялье, маҳсаро-хвеч1альул
бак1алда гъеб буссинабулел ва гъаб

дунялалъул ч1агольяиль гуккун ругел
г1адамал: боц1и-мал г1емерлъун, минаби
ч1ах1иял ран, т1ад рек1ун хъвадулел жал
ч1ух1арал рук1ун. Ва жидер рак1алдеги
кколеб бугел гъаб дунял гуреб цоги хадуб
жо гъеч1ин абун.

Дуца Къуръаналдалъун г1адамазе
ваг1за гъабе, жидер г1амалаздалъун

г1азабалъе х1акъльун ккеч1ого рук1ине. Цониги напсалъе
жинца кумек гъабулев ва квербакъулев чи вук1ине гъеч1о, гъеб
г1азабалъе х1акъльараб мехаль, цох1о Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه гурев.

Киг1ан г1емераб боц1и-мал рищваталье, яги г1азаб т1аса босиялье
г1ак1а х1исабалда къезе къасд гъабуниги, гъебги къабул гъабуларо
къиямасеб къояль. Ахираталда г1азаб гъабиялье х1акъльарал
г1адамал дунялалда жидеца гъабураб г1амал сабабльун гъеб
г1азаб жидее щварал рук1уна. Жидее жужах1алда жаниб ч1акъ

وَمَا عَلِيَ الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حَسَابِهِمْ فَمَنْ
شَئَ وَلَكُنْ ذَكْرًا لِعَاهَمْ يَتَّقُونَ ﴿٦﴾

وَدَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعَبَّا وَلَهُمْ
وَغَرَّهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَدَكَرِيهِ
أَنْ تُبَسَّلَ نَفْسُ بِمَا كَسَبَتْ لِيَسَ
لَهَا مِنْ دُولَتِ اللَّهِ وَلِيُّ وَلَا شَفِيعٌ وَلَانْ تَعْدِلَ
كُلَّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أَوْلَاتِكَ
الَّذِينَ أَبْسُلُوا إِيمَانَكَسَبُوا لَهُمْ
شَرَكٌ مَنْ حَمِمَ وَعَدَهُ الْيَمِّ بِمَا
كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧﴾

бух1араб, мах1цараб, чехъалда жанибги гъалдолеб буқ1унеб лъим къола. Ва ц1акъ гучаб г1азабги гъабула жидеца Аллагъасда ва ахираталда инкар кквей сабабльун, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه دин ва аварагзаби جَلَلُه عَلَيْهِ الْسَّلَام г1одорег1ан гъарун гъел хъгадун рук1ин сабабльун, гъелье жазаъльун.

71. Дуца гъеб къавмалда абе,

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : нижеса г1ибадат кин гъабилеб, г1ибадат гъабунин абуn нижее щибго хайр гъабизе к1оларел, яги гъеб гъабич1ин абуn щибго заралги гъабизе к1оларел хънчазе ва гъезда рельярал жалазеги? Гъедин г1ибадат гъабуни ниж рук1уна Аллагъас x1акъаб динул исламалде т1орит1ун хадур къосиналде

т1адруссарал г1адамалльун. Ниж рук1уна щайт1абаца къосинавун, г1одовег1ан гъавун цо г1алахалда рехун тарав чиясда рельун, гъенисан къват1иве вач1ине нухги лъаларого хут1арав, жидеца гьев бит1араб нухде ах1улел гъалмагъзабиги ругев: нахье вач1а, гъале мун хвасарлъулеб бак1-абун. Жинца гъезул ах1иялье жавабги къоларев.

Жив щайт1аналь ц1акъго къосизавун вук1ун. Гъеб x1алалде ккезе ниж Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه x1акъаб диналдаса нахъ руссиноаро.

Жегиги дуца абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , x1акъаб жоялде т1орит1ел цох1о Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُه буго. Гъеб x1акъаб жоги ниж жинда ругеб динул ислам буго, цогидаб кинабго жо къосин буго. Нижеда амруги гъабун буго кинабго г1алам жинца хъихъулов Бет1ергъанасе мут1иг1льзи. Кинабго г1ибадатги г1иц1го Аллагъасе جَلَّ جَلَلُه гъабизе.

72. Жегиги нижеда амру гъабун буго паризаял какал рукуг1-сужда т1убазабун, цогидалги x1акъал ц1унун рай абуn ва Аллагъасдаса

х1инкъун г1ибадат гъабе абуни. X1акъльунго Аллагъ вуго ахираталда кинабго халкъ жинда аск1об бак1арулов ва гъезие жазаъ гъабулев.

73. Гьев Бет1ергъан Аллагъ вуго нижеса жиндие г1ибадат гъабулев: жинца зобал-ракъал ва

فَلْ أَنْدَعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُ وَلَا
يَضُرُّنَا وَرَدَ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَنَا
اللَّهُ كَمَا لَمْ يَأْذِنْ لَنَا أَسْتَهْوِنُ الْشَّيْطَانَ فِي
الْأَرْضِ حَيْثَ أَنْهَا وَأَصْحَبُّ يَدَعْوَنَاهُ
إِلَى الْهُدَىٰ أَتَيْنَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ
الْهُدَىٰ وَأَمْرُنَا لِلْمُسْلِمِ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٦﴾

وَإِنَّ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَإِنَّهُوَ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٧٦﴾

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَا

гъениб жаниб бугеб кинабго
махлукъатги х1акъаб жоялдалъун
бижараев.

الْمَلِكُ يَقَمُ يُنَفِّعُ فِي الْصُّورِ عَذَمُ الْغَيْبِ
وَإِشَهَدَهُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْحَرِيرُ

٧٦

Г1ададисеб жо гъабун бижич1о гъеб
кинабго, жинда аск1об бугеб х1икматалда рекъон бижана. Нуж гъев
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ ғ1азабалдаса х1инкъя, гъесие ғ1азаб гъабизе
бокъараб мехаль щибго заман ва бак1 къвариг1унаро. Цох1о «Кун»
абураб раг1и абилебг1ан мехалда жиндине бокъараб жо т1убала.
Аллагъасул раг1и ва х1укму жиб бук1ин х1акъаб жо буго.

Ахираталда кинабго жоялъул ханълиги цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّ
буго. Исафил малаикас суральуб пулеб къо буго гъеб, г1адамал
ч1аго гъарун т1аде рахъинаризе. Жинда загъирабги, бат1инабги,
аск1об бугебги, рик1к1ад бугебги кинабго жо лъалев вуго Аллагъ
جَلَّ جَلَّ. Жинца гъабулеб х1укмуюльуль ц1акъ ғ1адлу бит1арав,
лагъзадерил маслих1атал жинда лъалевги вуго гъев Аллагъ. جَلَّ جَلَّ

74. Дур къавмалъе насиҳ1ат гъабун
бице, Мух1аммад، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، Ибрагым
аварагас жиндири эмен Азарида
абураб ғ1уж: «Душа хъанчалиш

* وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَيَّهُ مَا زَرَ أَتَتَخْذُ أَصْنَامًا
ءَالَّهُمَّ إِنِّي أَرَىكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

٦١

кколел жидеे лагъльи гъабизе алагъзабильун, мун вижарав, дуе
ризкыи къолев бет1ергъан Аллагъиги тун. Дида лъалев буго мунги
дур къавмги т1убараб ва баянаб къосинальуль бук1ин»-абун.

75. Гъединго Дица Ибрагымида
бихъизабуна ва лъазабуна зобалазда ва
ракъазда жаниб бугеб жо, гъев жиндири
иман лъеяльуль якъиналда вук1ине,
г1елму ва ғ1акълу бугев вук1ине, жинца къавм иман лъеялде
ах1изе ва гъезие х1ужа-далил бицине.

وَكَذَلِكَ نُرِيَ إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَيَكُونَ مِنَ الْمُؤْفِقِينَ

٦٢

Г1алимзаби хилипъана гъаб аятальуль маг1на гъабияльуль. Г1емерисел
г1алимзабаца абуна т1адег1анав Аллагъас Ибрагым аварагасда зобал-
ракъазда жаниб бугеб кинабго жо бихъизабуна ва жиндири рек1ель
гъеб лъайги гъабуна. Гъелдалъун Ибрагым авараг Аллагъасул جَلَّ جَلَّ
махлукъаталде валагъун щибго щаклти гъеч1ел ғ1акъилял далилал
рачине лъалев гъавуна.

Гъеб раг1и бит1арабльун гъабулеб буго жинда Аллагъ разильаяв
Муг1аз ибну Жабалидасан имам Ах1мадица бицараб х1адис.
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дида дир бет1ергъан
макыиль вихъана ц1акъ берцинаб сураталда ва жинца дида абуна:

«Я Mух1аммад, дуда лъалищ ىшиб жсояльуль бугеб зобалазул ағылуюлъул бах1с» – абун. Дица абуна: «Дида лъаларо, я дир Бет1ергъян» – абун. Цинги Бет1ергъанас жиндир квер лъуна дир к1иябго бугъналагаялда гъоркъоб – дида гъесул киликазул гъогъен дир к1иябго кереналда гъоркъоб бугеб г1адинааб асар лъугъана. Цинги бет1ергъанас дие кинабго жсо загъир гъабуна ва дида гъебги лъана» – абун. Х1адис къокъ гъабун тана.

76. Цинги сордо т1аде бач1ун зодихъан
ц1ва баккидал ва гъеб жинда бихъидал
Ибрагьимица къавмалда раг1изе абуна:
«Гъаб ц1ва буго дир Бет1ергъян»– абун.

Гъаб раг1и абияльте г1иллаги бук1ана жиндир къавм бук1ин хъанчазего г1адин ц1вабазазеги, малаикзабазеги лагъълы гъабулел. Гъеб къавм мекъаб нухалда бук1ин бич1изабизе гъезул г1акъулялда рельльара аб хабар бицун мисалал рачине байбихъана Ибрагым аварагас. «Гъаб ц1ва дир бет1ергъян буго» – абураб раг1и жиндир рак1алда бугеб жо бицин бук1инч1о. Жинда якъинго лъалеб бук1индал кинабго маҳлукъатальульги жиндирги Халикъ цох1о Аллагъ вук1ин. Цогиги г1илла бук1ана гъеб къавмаль жидецаго зобал-ракъазда жанир ругел Аллагъасул г1ажаibal маҳлукъазул пикру гъабун, гъезул бет1ергъян вук1иналда далил бачине гъел ругъун гъари.

Цо г1алимзабаца гъаб аяталье тафсир гъабун абуна: «Ибрагым аварагас: «Ц1ваги, бакъ-моц1ги жиндир Аллагъ вуго»-абураб заман гъев жеги гъит1инав лъимер вугеб мех бук1ана абун. Гъаб маг1на бит1араб гъеч1о.

Цинги гъаб ц1ва т1ерхъун араб мехалда Ибрагьимица абуна:
«Гъадинал раккулел, т1ерхъунел жал дие рокъиларо ва гъел
алагъалтъун рук1ине рекъеларо. Аллагъ вук1ине ккола жиндир х1ал хисуларев, кинабго жоялдаса жив т1ок1ав ва т1адег1анав.

77. Хадуб гвангъун, гургинлъун моц1
баккун бач1араб мехалъ Ибрагьимица
абуна: «Гъаб буго дир Бет1ергъян»– абун.

Доб ц1ва бихъараб мехалъго г1адин моц1 бихъараб мехалъги гъеб моц1 Аллагъльун бук1ине бегъулареблъи къавмалда бич1ч1инабизе ва гъезул пикру ц1одор гъабизе бокъун абуна Ибрагьимица гъаб раг1иги. **Хадуб моц1ги т1ерхъун индал,** жив х1айранлъун хут1арав чияс г1адин, Ибрагьимица абуна:

فَلَمَّا جَاءَهُنَّا أَتَيْنَا لَهُمْ كُلَّ بَاقِلَ هَذَا
 رَبِّيْ فَلَمَّا آتَيْنَاهُمْ قَالَ لَآأَتْهُمْ أَحَبَّ الْأَفْلَيْتَ

فَلَمَّا أَتَاهُنَّا الْقُسْرَ بِإِنْجَانَ قَالَ هَذَا أَنْتَ فَلَمَّا آتَيْنَاهُمْ

قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنَ فِي رَبِّيْ لَأَكُونَ مِنْ

الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

«Валлагын, дир бет1ергъян Аллагъас жүлжілді дун х1акъаб диналда ва г1акълу-льаялда т1овит1ун вук1инч1евани, дунги къосараб, жидеда х1акъаб нух лъалареб къавмалдаса вук1инаан» – абуn. Нуж бит1араab нухалда гъеч1о абуn къавмалда ишара гъабун абураб паг1и буго гъаб.

78. Цинги гвангъун бакъ баккараб
мехаль, гъеб бакъаль кинабго жоялда
канлъиги хинлъиги щvezабулеб
бихъидалго, *Ибрагъимица* عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна:

«Гъаб бакъ буго дир бет1ергъян. Гъаб
ц1вайлдасаги моң1алдасаги к1удияб буго ва гъальул канлъиги
хинлъиги буго» – абуn. Сордо т1аде бач1ун бакъги т1ерхъун
индал къавмалдехун хит1аб гъабун Ибрагъим аварагас абуна:
«Я дир къавм, дун ваң1адав вуго нужеца жидеे лагъльи гъабун,
Аллагъасде ширк гъабулеб кинабго жоялдаса»-абун.

Дица г1ибадат цох1о Аллагъасе гурони гъабиларо. Нужеда бихъана гъял ц1вабиги, бакъ-моң1ги раккулел-т1ерхъунел рук1ин, гъединабго Аллагъасул махлукъ буго малаикзабиги. Нужецаго ганч1ил, ц1улал ва цогидаб жоялъул гъарурал хъанчал алагъзабильун гъеч1ебльи ц1акъго мух1канаб жо буго.

Гъядин къавмалъ Аллагъасде ширк гъаби бат1улаб жо бук1иналье жинца далил бачун хадуб, Ибрагъим аварагас къавмалда цеве ч1ун, гъез иман лъезе бокъун абуна:

79. Х1акъльунго дица дир гъумер
бусизабуна. Г1ибадат гъабиялдалъун
дие бокъараб ва дица т1алаб гъабулеб
жо гъариялдалъун. **гъаб кинабго**
махлукъ ва зобал-ракъал щибго жо
гъеч1ого бук1ун хадуб жинца бижарав Бет1ергъян Аллагъасде.
Дун киналго бат1улал диназдаса вуссун, Аллагъ жинда разияб,
исламияб диналда вуго ва дун ширк гъабулел г1адамаздасаги
гъеч1о» – абуn.

80. Ибрагъим авараггун гъесул къавм
къацаңдана, Аллагъ жүлжілді цо вук1ин
бицуун, гъесие г1ибадат гъабиялде гъел
ах1араab мехаль. Ва жидеца гъесие
х1инкъи къезеги лъугъана жидер
аллагъзабаз дуе зарал гъабич1ого

فَلَمَّا آتَاهُ اللَّهُمَّ بِأَنَّكَ هَذَا رِبُّكُنَا قَالَ هَذَا رِبُّكُنَا هَذَا أَكَبَرُ فَلَمَّا آتَاهُ قَالَ يَقُولُ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْهُ تَشْرِيكُكُنَّ
بَرِيءٌ مِّنْ تَشْرِيكِكُنَّ

إِنِّي وَجَهْتُ وَجْهِي لِلَّهِ فَطَرَ
الْسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنْتُ مِنْ
الْمُشْرِكِينَ

وَحَاجَةٌ وَقَوْمٌ وَقَالَ أَنْحَرْجُونَ فِي الْمَوْقَدِ
هَدَنِنَ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ يَهُدِ إِلَّا
أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسَعَ رَبِّي كُلَّ شَيْئٍ
عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

толаро абун, дуца гъездехун тункараб хабар бицуунеб бугельүл. **Ибрагьимица абуна:** «Нуж дидехун къацандулиши ругел Аллагъ цо вук1иналье мук1урлъич1ого. Дун гъав Аллагъас x1акъаб нухда t1овит1ун вуго. Дун x1инкъуларо нужеца Аллагъасдехун ширк гъабулел, нужеца аллагъзаби руго абулел жалаздаса.

Гъел руго жидер щибго гъунар гъеч1ел, жидеда канлыги бихъуларел, раг1иги раг1уларел. Ва жидеда щибго зарал, яги хайир гъабизеги к1оларел. Дида щибго къварилъи-зарал щоларо дир бет1ергъян Аллагъасе ﷺ гъеб щвэзе бокъун гурони. Дири Бет1ергъян жиндир г1елму-лъай кинабго жоялда г1ат1ильярав, гъелда сверун лъугъараав вуго. Нужеца гъаб бицуунеб жояльул пикру гъабулариш ва нужее гъальул ваг1заги лъугъунариш?

81. Дун кин x1инкъилев нужеца
Аллагъасдехун ширк гъабулел бат1улал
аллагъзабаздаса? Нуж x1инкъулел
гъеч1о гуриш гъав x1акъав Аллагъасде
широк гъабизе, нужее щибго x1ужа-
г1иллаги гъеч1ого ва Аллагъасул
рахъальян нужеде бач1араб амруги
гъеч1ого. Нильер киналха ругел x1инкъич1ого рук1ине
мустах1икъал? Нужеца дида бице гъаб иш, нуж дагъабниги жо
льялел ратани.

Аллагъ ﷺ цо гъавун, гъесул аварагзаби рит1ухъ гъарун, гъев разильи t1алаб гъабун г1ибадат гъабулел ниж руго божаралльун рук1ине рекъарал. Хъанчазе лагълиги гъабун кинабго г1аламалъул Бет1ергъанаасде инкар ккурал нужее щибго жо гъеч1о жинда божизе ва жинца кумек гъабизе.

82. Жидена иманги лъурал, цинги гъеб
иманалда гъоркъоб щибго ширк кколеб
жоги жубазабич1ел г1адамал руго
дунялалда ва ахираталда жидее x1инкъи
гъеч1ел. Бит1араб нухда t1орит1аралги гъал г1адамал руго.

83. Гъал церехун ругел аятазда
жаниб бицараб жо буго Дири x1ужа ва
далил, Дун цо вук1ин лъазе бокъарав
чиисе. Дица гъал x1ужаби къуна
Ибрагъим عليه السلام аварагасухъе жиндир
къавмалда t1ад гъесул авараглъи билъанхъизе ва жиндине

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشَرَّكَتُهُ وَلَا تَخَافُنَّ
أَنَّكُمْ أَشَرَّكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ لَكُمْ
عَلَيْكُمْ سُلطَنَاتٌ فَإِذَا فَرَقْيَيْنِ أَحَقُّ
بِالآمِنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلِسُو إِيمَانَهُ بِطْلٍ
أُولَئِكَ لَهُمُ الْآمِنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا إِنَّهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ
نَرَفَ دَرَجَاتٍ مَّنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ

حَكِيمٌ عَلَيْهِ

٢٣

гъель мут1иг1льизе. Дица дие бокъарав чиясул даражамакъам эхеде борхизе гъабула. **Х1акъльунго, Мух1аммад**, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّ жинца гъабуле ишальуль х1акимияв вуго ва жинда кинабго жояльуль авалги ахирги лъалев вуго.

84. Дица Ибрагым аварагасе Исх1акъ
абун вас къуна, хадув гъесул вас

Яг1къубги къуна, жиндир наслу нахъе хут1изе ва аварагзабильун рахъун умматалье т1орит1ел бук1ине. Гъев к1иявго дица бит1араб диналда ва бахъи бугольиялда т1орит1ана.

Мушрикалъун ругеб къавмалдаса ват1альун Аллагъас г1ибадат гъабизе Ибрагым авараг ват1аналдаса нахъе араб мехалъ гъавуна гъесие вас, Исх1акъ абуң ц1ар лъурав. Гъеб заманаяль Ибрагым лъимер жиндие бук1иналдаса хъул къот1ун вук1ана. Гъав Исх1акъги гъасул лъималги аварагзаби рук1ина абуң Аллагъас جَلَّ جَلَّ жинда рохелги бицана.

Гъаздасаги цeve дица **Нух1 аварагги т1овит1ун вук1ана исламияб** диналда. Гъав **Нух1ил зурияталдаса жив вугев Ибрагымил** зурияталдаса Давуд аварагги, Сулейман аварагги вуго. Сулейман Давудил вас вуго. Гъав к1иявго жиде ханлъиги аварагльиги къураздасан рук1ана. **Аюб авараг, Юсуп аварагги вуго.** Гъав к1иявго Аллагъас цадахъ рехсана жидер х1албихъи гъабурал рук1ун унти т1аде биччан ва туснахъальув т1амун. **Муса ва Гъарунги руго.** Гъав к1иявго вацал руго ва Муса Аллагъ жинда к1альярав Калимуллагъ вуго. Дица гъядинаб лъик1аб, берцинаб жазаъ гъабула жидеца иман лъун лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал дир лагъздарие.

85. Закария, Ях1я, Г1иса, Ильяс

аварагзабиги руго. Гъал ункъалго Аллагъас цадахъ рехсана жал дунял тэялда т1ад ц1арал зугъду ва вараг1 г1емерал рук1ун. Гъав ункъавго авараг ц1акъ камилаб х1алалъ лъик1аб г1амал гъабулездасан рук1ана.

86. Исмаг1ил, Алясаг1, Юнус ва Лут1

аварагзабиги руго. Исмаг1ил авараг г1арабиязул эмен вуго, Ибрагым аварагасул вастги вуго, жинца эмэнгун цадахъ Каг1ба рукъ барав. Лут1 авараг Ибрагымил вацасул

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلَّا هَدَيْنَا
وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرْيَتِهِ مَأْوَدَ
وَسَلَيْمَانَ رَأَيْوَبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى
وَهَرُونَ وَكَذَلِكَ بَشَرِّنَا

الْمُحَسِّنِينَ ٨٥

وَرَكَرَّيَا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلَيَّا سَكُلُّ

مِنَ الْأَصْلَاحِينَ ٨٦

وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَبُونَسَ وَلُوطًا وَكُلَّا

فَضَلَّنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ٨٧

вас вуго. Гъал киналго аварагзаби дица хира гъаруна ва т1ок1 гъаруна цогидаб кинабго г1аламалдаса: жидеे аварагльи күн, жидер къавмаздаса т1ок1 гъаруна, щивав авараг щибаб заманаяль.

87. Гъал хириял аварагзабазул
умумуздаса, гъазул хъизаналдаса,
вацал-яцздаса Дица г1емерал
г1адамал исламияб диналде
т1орит1ана. Дица гъел г1адамал лъик1лъи гъабулел рук1ун т1аса
рищана ва бит1арааб динальул нухалдаги т1орит1ана.

88. Гъаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
рахъальбан бугеб х1акъаб т1орит1ел.
Аллагъас жиндие бокъарав чи
т1овит1ула гъаб нухда. Гъал хириял
аварагзабаца ва Дица т1аса рищарап лъик1ал мұымынзабацаги
дидехун ширк гъабун буқ1араабани, гъазул гъабураб кинабго
г1амал г1адада холаан.

Ширк гъабияль гъал хириял чаг1азул г1амал г1адада хвезабураб
мехалъ, цогидазул г1амал г1адада хвезаби ц1акъго лъик1 лъалеб жо
буго.

89. Гъал цере рехсарап аварагзаби
руго дица жидеे аварагльи къурал,
гъезухъе т1ехъги ва г1елму-лъайги
къурал, жидеца къавмал диналде
ах1изе. Дица гъал аварагзабазе къураб
жоялда Маккаяльул мушприказ ва цогидал дур заманальул
къавмаз инкар ккуниги, гъел аварагзабаздаса ва гъезухъе къурал
т1ахъаздаса мунпаг1ат босизе дица цоги къавм вакил гъабун
буго, гъаб диналде инкар кколареб.

Гъеб къавмги мутъажиралги ансараплги руго ва къиямасеб къо ч1езег1ан
бит1арааб нухда хъгадулел мұымынзабиги руго.

90. Гъал аварагзаби руго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
т1орит1арал ва жидеца гъесул нухда
умматалги т1орит1улел. Гъазул нухда
хъваде ва гъазда нахърилълья Аллагъ
разильи бокъарап мұымынзаби!
Дуца абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъаб Къуръан буго кинабго г1алам
бит1арааб нухда т1обит1изе Аллагъас решт1инабураб т1ехъ ва дица

وَمِنْ أَبْيَانِهِ رَوْدُرِتَهُمْ رَأَوْنَاهُمْ وَجَعَيْتَهُمْ
وَهَذِهِ يَكُونُهُ إِلَى حِصَاطِ مُسْتَقِيرٍ

وَلَوْ أَشَرُوكُوا لِحِيطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ذَلِكَ هُدَى اللَّهُ بِهِدِيَّهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

فَلَوْ أَشَرُوكُوا لِحِيطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

أُولَئِكَ الَّذِينَ إِذَا أَتَيْتُهُمُ الْكِتَابَ
وَلَكُنُّهُمُ الظَّمُورُ فَإِنَّ يَكْفُرُهُمْ هُوَ لَهُمْ أَهْوَاءٌ
فَقَدْ دَوَّكَتْ لَهُمْ يَهْا قَوْمًا لَيْسُوا بِهَا يَكْفُرُونَ

٨٤

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فِيهِمْ لِهُمْ أَقْتَدُهُ

قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ الْحِجْرَانِ هُوَ إِلَهُ الْأَنْوَارِ

ذَكَرَى لِلْعَالَمِينَ

гъаб Къуръан нужехъе щvezабиялде данде щибго ужра-мухъги тъаруслеб гъеч1о.

91. Капураб къавмалъ т1адег1анав

Аллагъасул къадру гъабич1о ва жидеда гъесул к1одольи-гъунарги лъач1о, гъез абидалго Аллагъас جَلَّ جَاهَهُ щониги чияседе щибго жо решт1инабич1ин абун.

Гъаб раг1и абуна Аллагъасул свалат салам лъеяв Mух1аммад аварагасде ва гъесде решт1ине гъбураб Къуръаналда инкар ккурал ягъудияз.

Дуца гъезда абе, Mух1аммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, щивха вугев Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасде Таврат решт1инабурав, жинца баниисраилал т1орит1улеб нурльун жиб буқ1араб. Гъеб Таврат нужеца бат1и-бат1иял кагъазда хъван бикъ-бикъун буго ва гъелдаса нуже бокъараб жо г1адамазда бицуунеб буго, нуже бицине бокъич1еб жо бахчулебги буго. Ва нужеца жиб бахчулеб жоги г1емер буго загыр гъабулелдаса. Нужеда гъеб Къуръаналдаса г1емераб жо лъана нужер динальул амруялъуль, нужеда лъалеб буқ1инч1еб ва нужер умумуздаги лъалеб буқ1инч1еб.

Дуца цогиги гъал ягъудиязда абе, Mух1аммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ; «гъаб Къуръангি жинца Муса аварагасда Таврат решт1инабурав Аллагъас решт1изабуна»-абун. Цинги дуца гъел ягъудиял жидерго бат1улаб жоялда те. Аллагъас جَلَّ جَاهَهُ гъабила гъезие жазаъ. Гъаб аятальул тафсир гъабулел г1алимзаби чанго бат1ияб раг1и бицуун хилипльун руго. Дица цо гъоркъосеб маг1на хъван тана.

92. Дица Mух1аммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда решт1инабураб гъаб Къуръангি жиндир баракат г1емераб т1ехъ буго. Жинда церехун ругел т1ахъал жинца рит1ухъ гъаруслебги буго.

Инжил, Таврат, Забур ва цогидалги т1ахъал.

Дуцагъеб Къуръаналдальун Маккаяльуль

агъулялъе ва гъелда сверухъ ругел цогидал къавмазеги, хадуб кинабго г1аламалъеги, г1адамал рук1а, женал рук1а x1инкъи къезе решт1инабураб буго, Mух1аммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Къиямасеб къоялда иман лъолел г1адамал жидеца гъаб Къуръаналдаги иман лъолел руго. Ва гъел мұмминзаби жидеца

وَمَا قَدَرُوا لِلّهِ حَقّاً فَقَرَوْهُ إِذَا أَنْزَلَ اللّهُ
عَلَيْهِ شَيْئاً مِّنْ شَيْئِنَّ قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ
الَّذِي جَاءَكُمْ بِهِ مُوسَى نُورٌ وَّهُدٌ لِّلنَّاسِ
يَجْعَلُونَهُ وَقْرَاطِيسَ سُدُونَهَا وَخُنْفُونَ كَثِيرًا
وَعَلَمُتُمُّوا مَا لَمْ تَعْلَمُوا إِنَّهُ لَذِكْرٌ أَبْأَبُ كُمْرُ
اللّهُ تَرْدُهُمْ فِي حَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ٤١

паризаял какал гүржда раялда ва камилго раялда түад чыгаралгыруго.

93. Аллагъасде **جىلچىكلىرىنىڭ** г1унт1изабун
гъереси бицуnev чиясдаса зулму
ц1ик1к1араv чи щивха вук1инев?
Гъесие шарик вуго абуn, гъесда ващадав
цоги Аллагъ вуго абуn. Яги Аллагъас
жив авараглъун вит1ана, **жинде**
вах1юги гъабунин абулев чиясдасаги,
жинде щибgo жо вах1юги гъабич1ого
бук1ун. Яги дицаги решт1инабила
Аллагъас **جىلچىكلىرىنىڭ** решт1инабураб
Къуръаналла рельъараab жоян

абулев чиясадсанги. Гъечло гъездасан зулму күдияв чи.

Дуда гъал гъадамал риҳыизе рук1аралани, Мух1аммад ﷺ, жидеде т1аде хвалил мехтел бач1ун ч1вач1вадулел, дуда ц1акъ зах1матаб амру бихъилаан. Г1азабальул малаикзабиги ругеб x1алаль гъезул гъурмазда ва мугъазда къабулел ва абулел: «Хехго къват1ире рахъинаре нужер рух1ал. Жакъа нужее ц1акъ x1акъири гъарулең г1азаб гъабизе буго нужеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ x1акъяльуль гъереси бицунеб бук1иналда данде ва Къуръаналда иман лъезеги ч1ух1ун рук1иналда данде. Аллагъасул муг1жизатазул пикру гъабич1ого г1амал к1одолти гъабиялде дандеги» - абун.

94. Ахирагалда халкъ т1аде
бахъизабун Аллагъасда цебе
ч1езабидал, гъеб халкъалда абула: Нуж-
дихъе рач1ана гуриш щивав чи живго
жинда, дица т1оцере дунялалда нуж-
рижараб х1алаль: нужер хъизаналдаса,
боц1иялдаса рат1альун, т1ад рет1ел-
хит гъеч1ого. Дица дунялалда къун

бук1араб бечельиги мугъазде нахъе рехун тана гурищ нужеца?
Жакъа гъаб зах1матаб къояль щибго жояль нужеे мунпаг1ат
гъабулеб гъеч1о гурищ?

Нужгун цадахъ диди рихъулел гъеч1о дунялалда нужеца диде хун ширк гъабун алагъзабильун ккун рук1арал нужер шапаг1атчаг1иги. Нужеда гъоркъоб бук1арааб кинабго бухъенги къот1-къот1ун ана. Нужедаса рик1к1альана нужер шапаг1атчаг1и ва алагъзаби абуn

وَمَنْ ظَلَمَ مِنْ أُنْفَقَ عَلَى اللَّهِ كَذَلِكَ أَوْفَأَ
أُوْحَى إِلَيْهِ وَلَمْ يُوحَى إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ
سَأَنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَلَوْتَرَى إِذَا الظَّالِمُونَ
فِي غَمْرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمُلَائِكَةُ بِاسْطُو أَيْدِيهِمْ
أَخْرِجُوا نَفْسَكُمْ إِلَيْمَ يُجْزَوُنَ عَذَابَ الْهُنُونَ
بِمَا كُنْتُمْ تَفْعَلُونَ عَلَى اللَّهِ عِنْدَ الْحِقْرِ وَكَنْتُمْ
عَنِ اِيمَانِنِي شَتَّكُرُونَ

١٣ ﴿سَتَكُرُونَ﴾

وَلَقَدْ حِشْتُمُوا فِدَىٰ كَحَاخَلَتْكُمْ أَوْلَ مَرْقَةٍ
وَرَكَّتْمَ مَأْخُولَتْكَ وَرَأَهُ ظُهُورُكَ وَمَا
نَرَىٰ مَعَكُمْ شَفَعَةٌ كُوْكُلَّ الدِّينِ رَعَمْتُمْ أَنْهُمْ
فِي كُوشُرٍ وَالْقَطْعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ
عَنْكُمْ مَالْكُتُمْ تَرْعَمُونَ

عَنْ كُمَّا كُنْتُمْ تَرْعُمُونَ

рук1арал киналго бат1улал, гъересиял гъудулзаби.

95. Х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ ракъулье рехараб мугъ хъвалхъизабун, гъелдасан хур бижинабуле вуго, гъединго пихъил гага хъвалхъинабун гъвет1 бижинабуле вуго. Бакъвараб гагаялдаса г1ат1гояб, ч1агояб гъвет1-хер бижизабуле вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ ва гъеб ч1агояб гъвет1-хералдаса бакъвараб мугъ ва гага баҳызабуле вуго.

Жинда Аллагъ разильяяв ибну Г1аббасица абуна: «Жинца капурчиясдаса мұмминчи гъавуле вуго Аллагъ ва мұмминчиясдаса капурчи гъавуле вуго»-абун. Гъав вуго нижер Бет1ергъян Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ, жинца кинабго жо бижунев, гъельул тадбир гъабуле, жинца ризкы қылев. Гъав Аллагъги тун нуж үзги щиб жоялдеха руссуниел ругел?

96. Бең1аб сордо хъвалхъун рогъалил канлыи баккизе гъабуле вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ. Инсан жиндиль х1алхъолевльун сордоги гъабурав. Бакъ-моң1ги гъабурав жидедальун къоял, моң1ал, сонал рик1к1унелльун ва жидер хъвади ц1акъ мух1канал. Гъаб кинабго жо буго жив гучав, жинда лагъздерил маслих1атал лъялев Аллагъясул х1укму-къадаралдаун г1уц1ун бугеб зобал-ракъазул хъвади.

97. Гьев Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ вуго нужер Бет1ергъян; жинца нужее ц1аваби гъарурав, гъезул кумекалдаульун нуже ракъдада ва ральдауль бең1аб сардиль нух лъялебльун рук1ине.

Гъедин дица г1аламатал баян гъарула жо лъялел ва бич1ч1унел г1адамазе, гъелдаульун жидеда дир къудрат лъазе.

98. Цох1о напсалдаса нуж рижин байбихъараав Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ вуго нужер Бет1ергъян.

Аллагъясул салам лъеяв адам аварагасдаса байбихъана ракъалда бугеб кинабго халкъ бижи. Цинги хадур нуж бихъиназул гъодидаса ва руччабазул лъимадул рукъалдаса мани дандельун рижуна. Үзги маг1на гъабуна. Цинги хадур нуж ракъалда т1ад г1умру гъабун рук1уна ва

* إِنَّ اللَّهَ فَالِّيْ أَحَبُّ وَالْتَّوْقِيْ يُنْجِي الْحَيَّ وَمَنْ
الْمَيْتَ وَمَخْرِجُ الْمَيْتَ مِنَ الْحَيَّ ذَلِكُ اللَّهُ
فَإِنَّمَا تُوفَّكُونَ ٤٥

فَالْيَقِنُ أَلِّيْصَابَحَ وَجَعَلَ أَيْلَى سَكَنًا وَالشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ٤٦

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْنُّجُومَ لِتَهَتَّفُوا
بِهَا فِي ظُلُمُوتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَلَّنَا الْآيَتِ
لِقَوْمٍ يَعْمَلُونَ ٤٧

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةً
فَمَسَّقُرٌ وَمُسَوَّدٌ قَدْ فَصَلَّنَا الْآيَتِ لِقَوْمٍ
يَقْهَهُونَ ٤٨

ракъул чохъонир хунги рук1уна абуn. Гъедин дица дир x1икматал баян гъарула жидеда жо бич1ч1улел г1адамазе, жидеца пикру гъабизе кин Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ инсан вижараав абуn.

99. Жинца зодисан лъим

решт1инаабурав вуго Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ, гъеб лъималдальун дица кинабго херги бижизе гъабуна, ах-хурги, бат1и-бат1иял t1ag1амал ва пихъалги рижизаруна. Г1урчинаб, г1ат1гояб хералда t1ад t1ор бижинабуна, жинда жаниб t1ат1ала рек1ун г1емерал мугъял рук1унеб. Чамастакил гъвет1альул t1егъ бортун хадуб

чамастак бижизабуна, жиб г1емераб ва нужеe бет1изе, бак1арице бигъяаб x1алаль.

Гъединго гъеб лъималдальун ц1ибилальул, зайтуналъул, соноялъул (граната) ахалги рижизаруна Цоцада рельзарал пихъал рижана ва по-цадаса бат1иял пихъалги рижана t1ag1ам, къер, max1 бат1иял. Гъаб кинабго жо гъадин бижиналь t1орит1ел гъабулеб буго гъаб бижинабурав Халикъ г1акъилав, x1алк1олев, жиндир ихтияр камилав вук1иналда.

Нуж балагье гъель пихъазда бижизе байбихъаралдаса баршун кваналеб лъугъинег1ан чан бат1ияб x1алаль хисулеb хал гъабе. Ва гъезул пикру гъабун Аллагъасул x1алк1ольялда t1орит1ел гъабе. Гъаб жо бижиналда жанир ц1акъ к1удиял г1alamатал ва x1ужадалил буго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ по вук1иналде t1орит1ел гъабулел, гъесде иман лъураб къавмалье.

100. Гъеб капураб къавмаль Аллагъасе جَلَّ جَلَّهُ

гъельчилийн жундул гъаруна, гъельги Аллагъас рижарал рук1аго.

Гъединго жидеца Аллагъасе васал ва ясал руго абуна, щибго жидеда лъялеб

жоги гъеч1ого. Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ ц1акъ вац1ц1адав ва t1адег1анав вуго мушриказ жиндие гъарулеb мукъсанал сипатаздаса.

101. Щибго мисал сурат гъеч1ого ва жинда рельзарал жо гъеч1ого бук1ун хадуб жинца зобал ракъал ратизарурав вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ Бет1ергъан

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَا يَرَى فَأَخْرَجَهَا
بِهِ تَبَانَ كُلَّ شَيْءٍ فَأَخْرَجَهَا مِنْهُ حَضْرًا
تَحْكُمُ مِنْهُ حَكَمًا مُتَرَكِّبًا وَمِنَ التَّخْلِيِّ
طَلَعَهَا قِنْوَانٌ دَائِيٌّ وَجَنَّتِ مِنْ أَعْنَابِ
وَالْأَزْبُونَ وَالرَّمَانَ مُشْتَهَىٰ وَغَيْرَ مُتَشَبِّهٍ
أَظْرُوا إِلَيْهِ شَمَرَةً إِذَا أَشْمَرَ وَيَنْعِعَ إِنَّ فِي
ذَلِكُمْ لَا يَكِنْ لِقَوْمٍ بُرُوضُونَ ١١

وَجَأَعْلَوْلَهُ شُرَكَاءُ الْجِنِّ وَحَلَفُهُمْ وَحَرَقُوا
لَهُوَ بَيْنَ وَبَيْنَ وَبَيْنَ بَيْنَ عَلَيْهِ سُبْحَانُهُ وَتَعَلَّى عَمَّا
يَصْفُونَ

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ
وَلَا تَكُونُ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيهِ ١٢

Аллагъасе лъимер кин бук1унеб, жиндир ч1ужуги йик1унарев, хъизан-лъималаздеги х1ажатав гъеч1ев. Кинабго махлукъатги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ бижарааб буго ва кинабго халкъги гъесул лагъзал руго. Аллагъас бижарааб ва гъесул лагъльун бугеб жо гъесул лъималльун рук1унаро. **Х1акъльунго Аллагъ** جَلَّ جَلَلُهُ жинда кинабго жо лъалев вуго.

102. Гъадин жив цогояв, жив гурев цоги ذَلِكُمْ أَنَّهُ رَبُّ كُلِّ الْإِلَاهِ إِلَّا هُوَ خَلِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَأَعْبُدُهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ سَمِيعٌ وَكَيْلٌ гъеч1ев, жинца кинабго жо бижулев, гъельул тадбир гъабулов ва гъельие ризкъи къолев, ахир къояльулги жинца тадбир гъабулов Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго нужер

Бет1ергъан. Гъав Аллагъасе гъабе нужеца лагъльи. Гъев Аллагъ вуго кинабго жо жинца гъабулов, гъеб ц1унулов **ва хъвадизабулов.** Гъев Аллагъасда таваккал т1амун рук1а ва гъесие лагъльи гъабун, гъев разильи т1алаб гъабунги хъваде.

103. Г1адамазул бералда жив لَا تَدْرِكُهُ الْأَكْثَرُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَكْثَرَ وَهُوَ الْأَطِيفُ الْخَيْرُ вихъуларев, гъезул пикру хадуб гъюларев, амма жинда кинабго жо бихъулев ва лъалев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ.

Жиндин лагъзадерида гурх1улев, гъезие маслих1атаб жо жинда лъалев вуго гъав **Бет1ергъан Аллагъ.**

Ибнукасирица абуна: дунялалда Аллагъ г1адамазул бералда вихъуларев вук1иналь ахираталда гъев мъминзабазда вихъи нахъч1валаро. Жиндине бокъараб х1алалда загырлъила Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ мъминзабазе-абун.

104. Нужехъе **Бет1ергъан Аллагъасул** قَدْ جَاءَكُمْ بِصَاحِبِيْرِ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فِي نَفْسِهِ وَمَنْ عَيَ فَقَاتِيْهَا وَمَا آتَا **рахъальян х1акъал х1ужаби жанир ругеб** عَلَيْكُمْ بِحَفِيظِ **Къуръан бач1ана.**

Гъелдалъун нужее х1акъабги бат1улабги жо бат1а гъабизе лъалеб, къосинги бит1араб нухги бихъулеб. Гъелдалъун **х1акъаб** жо бихъарав чиясе жиндинго напсалъе бугеб лъик1лъи ва т1овит1и буго. Гъеб бихъич1ого бецавлъун хъвадарав чиясе гъельул заралги къварильиги жиндиего буго. Дун гъеч1о нужер г1амалал ц1унулов чи ва нужеда т1ад тарав хъаравул. Дида т1адаб жо буго нужеда х1акъаб жо бицин ва нуж Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавиялде, гъесие г1ибадат гъабиялде ах1и.

105. Гъадин баян гъарула дица дир وَكَذَلِكَ صُرِفُ الْآيَتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلَنْ تَسْتَهِنَ، لَقَوْمٌ يَعْلَمُونَ лагъзадерие шарг1иял нухал ва г1елмиял х1ужаби. Мушрикаца дудаги

абила Мух1аммад ﷺ, гъеб дуца бицунеб жо цересел умматазул т1ахъаздасан ц1алун ва лъазабун бицунеб жо бугин абуn. х1акъаб жоялде г1енеккул, гъелда нахърильъунел г1адамазе дица гъаб х1укму баян гъабула: ай жидеца иман лъурал мутьминзабазда гъаб кинабго жо бит1ун бич1ч1уна ва гъеб къабул гъабун гъез Аллагъасе جَلَّ جَلَّ лагъъти гъабула, гъесде ах1иги хъул лъейги жегиги ц1ик1к1ула.

Амма мушриказ щибаб х1ужа-далил бач1анцинахъе гъелда данде бицине, гъелда инкар кквезе нухал ралагъула ва гъезул къосин жегиги к1одольула, гъелдалъун ахираталда буқ1унеб г1азабги г1емерльула.

106. Мун нахъвильлья, Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур бет1ергъян Аллагъас дуда
вах1ю гъабураб жоялда. Гьев Аллагъ

جَلَّ جَلَّ гурев жиндие лагъъти гъабизе бегъульев щивго гъеч1о. Дуца мушрикал жалго те ва гъез бицунеб жоялъул к1вар гъабуге.

Гъезул х1укму Аллагъас дуе хадуб баян гъабила. Мун т1ад ч1а гъесие г1ибадат гъабиялда.

107. Т1адег1анав Аллагъасе
бокъун бук1араабани жидеца ширк
гъабилароан.

Ва гъелги бит1араb нухда т1орит1аралльун рук1инаан. Кинниги Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндие бокъараab х1укmu гъабула. Дица мун гъезда т1ад тарав хъаравулльун гъавич1о ва мун гъезул умурал т1уралев вакилги гъеч1о. Дуда к1оларо гъел мушриказда иман лъезабизе, дуда т1адаб жо гъеч1о гъезухъе х1акъаб дин щвезаби гурони.

108. Нужеца мушриказ жидее г1ибадат
гъабулел хъанчазда ва цогидал гъересиял
алагъзабазда рогъоб баге, я гъал

муьминзаби! Нужеца гъезда рогъоб бараб
мехаль мушриказ Аллагъасдеги рогъоб
балеб буго, туцманлыгъабун, щибго
г1илла гъеч1ого ва жидеда лъялеб жоги
гъеч1ого.

Жинда аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидасан х1адис бицана: «Къурайшиязул куфараз Абут1алибида абуна (Г1али асх1абасул эмен, Аллагъасул свалат салам лъяяв аварагасе жинца квербакъи гъабулев

أَتَيْعُ مَا لَوْجَحَ إِلَيْكُنَّ مِنْ رَبِّكُلَّ إِلَيْهِ الْأَهُوَرُ
وَأَغْرِضُ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ١٢٧

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكَ كُوَّاً وَمَا جَعَلَنَا
عَلَيْهِمْ حَفِظَةً وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ١٢٨

وَلَا سُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ اللَّهَ
فَإِنَّمَا الظُّنُونُ عَذَّابٌ لِّغَافِلِيْكُلَّ ذِيْنَ الْكُفَّارِ
أُمَّةٌ عَمَّا هُمْ بِهِ مُرْجُحُهُمْ
فَيُؤْتِيْهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٢٩

вук1арав): гъев Мух1аммадги гъесул асх1абзабиги ч1а абе нижер аллагъзбазда рогъо бач1ого ва гъезда тункулеб, гъел г1одорег1ан гъарулеb хабар бицинч1ого, гурони нижеса гъесул Аллагъасдаги рогъо базе буго ва гъесда инкар кквезе буго» – абуn. Цинги Аллагъас гъаб 108 абилеб аят решт1инабуна.

Гъадин дица щибаб умматалье жидеца гъабулеб г1амал берцин бихъизабула. Ахираталда гъель киналго диде руссине руго ва жидеца гъабураб гъезда бицине буго, гъельул жазаъги гъабизе буго.

Ибнужаририца Ассудий абулев г1алимасдаса бицана:

«*Абут1алиб унтун хвалде г1агарлъараb мехаль къурайшиязул бут1рул дандельана ва жидеца ҷоқаздехун абуна: «Рач1а ниль Абут1алибихъе ине ва гъесда абизе дуца дур вақасул вас ч1езавеян нильер аллагъзбазда г1айиb ч1вяялдасан. Ниль нечезе руго Абут1алиб хун хадуб гъев Мух1аммад ч1вазе. Г1адамаз абизе бугельул Абут1алиб ч1аго вугеб мехаль x1инкъунги рук1ун, гъев хвараб мехаль ч1вана нильеца Мух1аммад абуn».*

Цинги киналго гъеб г1акълуялда рекъон Мут1алиб абулев чи вит1ана Абут1алибихъе гъесухъе рак1ине изну т1алаб гъабун. Абут1алибица изну къун гъесде т1адельгъана ва жидер мурад бицана. Къурайшиязул бут1руз абуна: «Я Абут1алиб! Мун нижер к1удияв вуго ва нижеса x1урмат гъабулев щайихги вуго. Гъав дур вақасул васас нижер Аллагъзаби толел гъеч1о хъулухъ гъеч1еб хабар бицун. Дуца нижеда ҷеве ах1ун гъеб г1амал гъабугеян лъазабе Мух1аммадида. Жинца нижги нижер аллагъзабиги тани, нижеса гъевги гъесул Аллагъги тела» – абуn.

Цинги Абут1алибица ах1ун, Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вач1ана. Жив ах1иялье бугеб сабаб бишун хадуб аварагас ﷺ абуна: «Нужс лъик1 ургъун, тикру гъабун, дие жаваб къе: дица нужеса т1алаб гъабулеб жо гъабуни нужеса дие ҷо раг1и абизе къот1и гъабулищ, гъеб раг1иялдалъун нужс киналго г1арабиязул ханзабильун лъугуунеб, кинабго г1ажсамияб халкъиги нужссе мут1иг1льулеб ва нужссе мағъало къун гъель халкъалги x1елулеб» – абуn. Абужасагылица абуна: «Дур инсул ц1аралдалъун гъедула дун гъеб дуца абураб раг1и абизе ва ҷоги гъелда рельараb анц1го т1адеги абизе къот1и гъабула нижеса. Щиб раг1и гъеб бугеб?» – абуn. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужеса абе «Лаилагъя иллаллагъ» абуn». Цинги гъель къурайшиязул цим бахъана ва гъеб раг1и абилялдаса инкар гъабуна.

Абут1алибица абуна: «Я дир вақасул вас! Дуца гъездаса ҷоги жо т1алаб гъабе, гъаб дур къавм ц1акъ x1инкъана дуца абураб

rag1иялдаса – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Я дир инсул ваң! Дица үоги бат1ияб *rag1и* гъезда абиларо зодисан босун бакъ жидеца дир хъятиниб лъезег1ан. Гъедин жидеца дир хъятиниб бакъ лъуниги, гъеб гуреб бат1ияб *rag1и* дица абиларо» - абун. Гъеб *rag1и* жинца абуна т1убанго къурайшиязул хъул къот1ун буқ1ине жисв Аллагъ جَلَّ جَلَّ ىто гъавиль1ун бугеб *x1акъаб* диналдаса вуссун гут1иялда. Цинги къурайшиял гъесда *ц1акъ* цум баҳъун т1аде рахъана ва гъез абуна: «Я дуца нижер алагъзабазде рогъоб бай тела, яги нижера дудаги дуда амру гъабулесдаги (Аллагъасда) рогъоб бала» – абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул *x1адис* буго: «Аллагъасул цум баҳъарав чи вуго жинца эбел-инсуде рогъоб балев чи» – абун. Асx1абзабаца абуна: «Я расулллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! Кин ىто чияс жиндириго эбел-инсуда рогъоб балеб?» – абун. Ааварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «Гъав чияс үоги чиясул эбел-инсуда рогъоб бала, цинги дов чияс гъасул эбел-инсудаги рогъоб бала» - абун. *X1адис* имам Муслимица бишана.

Гъаб хирияб аяталда жаниб ва гъелда сверухъ аварагас бицараф хабаралда жанибги *г1акълу* бугел *г1адамазе* *г1ибрат* босизе лъик1аб ваг1за-насих1ат буго.

109. Гъал маккаяль1ул капурзаби
ц1акъ къвак1арал гъаял гъедун
жидеца къот1и гъабулел рук1ана
жиdexъе цо муг1жизат бач1ани, яги
ко жиدهца т1алаб гъабураб г1адатияб
 гуреб жо лъугъани жиدهца гъелда иман лъезе бугин абуn. Дуца гъезда абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъел муг1жизатал Аллагъасул амруялда руго ва жиндие бокъараф мехаль загъир гъарула. Гъал мушриказул *x1ал* нужеда лъаларо, я гъал мұмынзаби. Гъезухъе муг1жизатал рач1аниги гъел жиدهца рит1ухъ гъаруларо ва гъезда иман лъоларо.

110. Дица гъел г1адамазул рак1ал ва
берал дие бокъараф жоялде сверизарула.
 Гъезул иман лъолев иманалде вачуна,
 иман лъоларев жиндириго къосиналда
 тола. Жидехъе гъаб Къуръан бач1ун

хадуги гъелда иман лъеч1ел г1адамал дица жидерго къосиналда
 жанир тела щигбо лъаларел г1абдалзаби г1адин: унеб бак1ти
 лъаларого, гъабулеб жоги лъаларого свердулел рук1ина, ахираталда

وَأَكْسُواهُمْ جَهَدَ أَبْيَضَهُمْ لِئَنْ جَاءَهُنَّا
عَائِدَةٌ إِلَيْهِمْ يَوْمَئِنَّا أَلْيَقْنُتُ عِنْهُنَّا
 وَمَا يُشَعِّرُ كُمْ أَنَّهُمْ إِذَا جَاءَهُنَّا لَا يُؤْمِنُونَ ١٤٩

وَنُقَلِّبُ أَعْيُدَتَهُمْ وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَرَأَيْتُمْ
 يُؤْمِنُوا بِهِ أَوْ لَا يُؤْمِنُوا وَرَدَرُهُمْ فِي
 طُغْيَانِهِمْ يَعْمَلُونَ ١٥٠

жужах 1алдеги лъугынарила.

111. Дица гъал Мухаммадиде

ва Къуръаналде инкар ﷺ
кколел 1адамазде зодиса малаикзаби
решт1инарун рук1аралани ва гъезда
хварал чаг1и к1алъан рук1араланиги,
ва дица кинабго махлукъ данде бак1арун
гъезда щебе ч1езабуниги жидеца иман
льюлельун гъеч1о гъеб къавм, Аллагъасе бокъун гъес иманалда
вачарав чи гурони. Гъеб къавмальул 1емерисел жидеда щибго
жо лъаларел ва бич1ч1унарел руго.

Гъезда рак1алде кколеб буго жидес бокъараб мехаль иман лъелин
жидеца абуң, ва амма жидеда лъалеб гъеч1о иман лъейги инкар
кквейги ва үогидаб кинабго жоги Аллагъасул ихтияралда буқ1ин, гъес
т1овит1арав гурев т1овит1ун кколаребльи, гъес ч1ового хут1изавурав
ч1ового хут1улебльиги. Маккаяльул мушриказ дуде тущманлыи
гъабулеб буқ1иналда дуца сабру Мухаммад ﷺ.

112. Гъединго дица щивав аварагасде данде вахъунев цо-ко тущман гъавуна 1адамазул щайт1ан вук1унги, жундузул щайт1ан вук1унги. Гъел щайт1абаз цоңаде вах1ю гъабула 1адамал

къосинари мурадалда берцинал раг1аби
ва жидер махшел цоңазе бикъула. Т1адег1анав Аллагъасе
бокъун буқ1араbани гъел щайт1абазда к1олароан аварагзабазе
зарал гъабизе. Аллагъас жинdir x1икматалда рекъон гъел
аварагзабазул x1албихъи гъабизе биччараб буго жидеда т1аде
гъал тушбабазул къварильаби. Дуца гъел къурайшиязул
мушрикал те, Мухаммад ﷺ, ва гъез дуе гъаруlep x1иллаби
ва макрабиги те.

Аллагъ вуго мун ц1унуlev ва гъезда т1ад бергыне дуе
квербакъулевги.

113. Жидеда гъел берцинал гъерсал рицуңел руго: Аллагъасда ва ахираталда иман лъеч1ел 1адамал г1енеккизе ва гъезул рак1ал жидедехун гъет1изе ва гъел аварагасда нахърилъиналдаса руссинаризе. Цинги гъезда ва гъез гъабулеб мекъаб пишайлда

* وَلَوْ أَنَّا نَرَكَنُ إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ
وَكَأَمْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَحَشِّرَنَا عَيْنَهُمْ كُلَّ
شَيْءٍ قُبْلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِنَّا لَنَ يَشَاءُ
اللَّهُ وَلَكُنَّ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ ﴿١٧﴾

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا
شَيْطَانَ إِلَيْنَا وَإِلَيْهِ يُوحَى بِعَصْمَهُ
إِلَى بَعْضِ رُخْفِ الْقَوْلِ عُرُوقًا وَلَوْشَاءَ
رَبِّكَ مَا فَعَلُوهُ فَدَرَّهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٨﴾

وَلَنَصْنُعَ إِلَيْهِ أَفْنَدَهُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
وَلَيَرْضُوهُ وَلِيَقْتَلَهُمْ مُّقْتَلُرُونَ ﴿١٩﴾

гъел капурал г1адамал разильизе. Ва жидер Аллагъ
разильуларел г1амалал ва мунағылда гъариялда гъелги хъвадизе.

114. Дуца гъел мушриказда абе,
Мух1аммад^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}, дица Аллагъги
живго тун цоги чийишха ц1ехелев
нужедаги дидаги гъоркъоб х1укму
гъабизе? X1акъльунго Аллагъ вуго
нужеда Къуръан решт1инабурав,
гъельда жаниб кинабго жоги баян
гъабун:

х1акъаб ва бат1улаб жо баян гъабун буго, къосинги ва t1орит1елги баян
гъабун буго. Дица жидехъе t1ехъ къурал ягъудиязда ва насраниязда
льала гъеб Къуръан дур Бет1ергъянас решт1инабураб х1акъаб
t1ехъ бук1ин. Мун щакдарулездаса вук1унге Мух1аммад^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}.
Ва мушриказ бицуунеб жояль дур иман заг1ип гъабуге.
Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг щакдарулов, яги иман
заг1ипъулев гъеч1о, гъаб буго умматалье насиҳ1ат гъабун абураб
раг1и. Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бищана: къурайшиязул мушриказ
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: «Дуца ягъудиязул
яги насраниязул г1алимчи гъаве х1акимльун жинца нильеда гъоркъоб
х1укму гъабизе жидехъ бугеб t1ехъалдалъун ва нильеда бицине дур
х1акъальуль гъениб хъван бугеб жо» – абун. Цинги Аллагъас гъаб аят
решт1инабуна (114 аят).

115. Т1адег1анав Аллагъас
решт1инабураб калам т1убана жинца
бицуунеб жояльуль рит1ухъабльун
ва гъабулюб х1укму-къадаральуль
г1адилабльун, х1укму гъабиялда жаниб щибго зулму гъеч1еб.
Гъеб Аллагъасул каламалье жиб хисизе, жиндир бак1алда
бук1ине мустах1икъаб щибго жо гъеч1о.

Аллагъасул х1укму хисизабулев чи гъеч1о, гъесул къадар нахъч1вазе
к1олевги гъеч1о. X1акъльунго Аллагъ нужер раг1и раг1улев ва
кинабго x1ал лъалевги вуго.

116. Гъаб ракъалда т1ад бугеб
халкъальул г1емерисел г1адамаз
гъабулюб жоялда мун нахъвильльани,
Мух1аммад^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}, гъез мун
х1акъаб нухалдаса къосинавизе

أَفَغَيْرُ اللَّهِ أَبْتَغَى حَكْمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ
إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ
أَقْتَنَكُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِّنْ
رَّبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونُنَّ مِنَ الْمُمْتَنَّينَ ١١٤

وَتَمَّتْ كَلْمَتُ رَبِّكَ صَدِقًا وَعَدْ لَا إِمْبَدَلَ
لِكَلْمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

وَإِنْ تُطِعْ أَكْثَرَهُنَّ فِي الْأَرْضِ يُضْلُوكَعَنْ
سَيِّئَاتِهِ إِنْ يَتَبَيَّنُونَ إِلَّا الظَّنُّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا
يَخْرُصُونَ

вugo. Халкъальул г1емерисел куфру-ширкалда ругельуль. Гьел г1адамал динальул амрюялъуль жидерго рак1алде ккарап хиялазда нахърильъарал руго.

Жидер умумуз гъабулеб буқ1араб дин х1акъаб жо бугин абуn, гъезда нахърильъун руго. Гъаб къавм бит1араб нухалда гъеч1о ва гъереси бицуунелги руго.

117. Х1акъльунго дур Бет1ергъан Аллагъ
жинда лъалев вugo бит1араб нухалдаса
къосарав чи. Гъесие ахираталда квешаб
жазаъги буқ1ине буго. Гъединго дур

Бет1ергъана сада лъала бит1араб исламияб диналда ругел
г1адамал. Ва гъесие ахираталда алжаналъул ниг1матал рук1ине
руго.

118. Гъаб аят решт1ине гъабиялье сабаб
бицана. Мушрикаца мұмынзабаздехун
абуна: «Нужеца абулеб буго нуж ругин
Аллагъасда иман лъурал г1адамал, амма
нужеца Аллагъас хвездабураб жо кваналеб гъеч1о. Гъеб Аллагъас
хвездабураб жо кванай лъик1аб буго нужеца хвездабураб жо
кванаялдаса» – абуn. Цинги т1адег1анав Аллагъас гъаб аят
решт1ине гъабуна:

Нужеца кванай жинда т1ад Аллагъасул ц1ар рексон шарг1алда
рекъон хъураб жо, нуж Аллагъасул Къуръаналда божуеллъун
ратани.

119. Нуже бугеб жо щиб, Аллагъасул
ц1арги рексон хъураб жо кванач1ого
тезе ккани, Аллагъас нуже баянги
гъабун буқ1аго жиб кваназе х1алал
гъабураб ва х1арам гъабураб жо.

Х1алалаб жо щвеч1ого ракъуца хвеялде
ккараб меҳаль х1арамаб жо кваназе
бегъиги баян гъабуна нуже. Гъел

мушриказ бицуунеб жояль нуж щақдари заруге.

Капурзабаца гъезда г1енеккарап г1емерисел г1адамал бит1араб
нухдаса къосинарула. Жидер напсазе бокъулеб жо бицуун, гъелда
хъвали берцин бихызе гъабун. Аллагъасул шарг1алда рекъон
гъеч1ого жиdee бокъараб жо гъабун хъгадулеллъун гъарула.
Х1акъльунго Аллагъасда лъала жиндиr шарг1иял нухал хвезарун,

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضْلُّ عَنْ سَبِيلٍ
وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهَتَّدِينَ



فَكُلُوا مِمَّا دَكَرَ أَسْمُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

إِنَّ كُنْتُمْ بِإِيمَانِهِ مُؤْمِنِينَ

وَمَا لَكُمْ لَا تَأْكُلُوا مِمَّا دَكَرَ أَسْمُ اللهِ
عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَلَ لَكُمْ مَا حَرَمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا
مَا أَضْطُرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا يَضْلُّونَ
بِأَهْوَاهُمْ بَعْدَ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ

بِالْمُعَتَّدِينَ



г1орхъольян рорч1ун хъвадулел г1адамал. Гъаб раг1иялда жаниб х1алалаб х1арам гъабун, х1арамаб х1алал гъабун хъвадулел г1адамазе къвак1араб х1алалъ х1инкъи къей буго.

Аррази абулев г1алимас абуна: гъаб аяталда жаниб нильеэ баян гъабун буго Аллагъасул диналда жаниб цо г1адамаз бицараб жоялда нахъвильльун, гъезул раг1иялда мутъч1ван, г1адамазе шарг1ияб х1укму бицине х1арамаб бук1ин. Г1адамаз бицу nab г1емерисеб жо жидерго напсалъе бокъараб жоялда рекъезабун бицу nab бук1уна. Жинцаго г1амал гъабизе кканиги, г1адамазе фатва (х1укму) къезе кканиги шарг1ияб далил ц1ехон, имамзабазул т1ахъазда хъван бугеб жоялде валагъун, гъельда нахъвильльун хъвадизе т1адаб буго. Бицу nab раг1араб щинаб жо бит1араб бук1унаро: гъабулеб бихъанцина ab жоги шарг1ияб нух бук1унаро гъеб жо бицу nab ва гъабулел г1адамал ц1аларал чаг1и ругониги ва жидеда г1адамал нахърильльунел, гъез рик1к1унел чаг1и ругониги.

120. Нужеца загъирго ва бальго гъабулеб, **жиб гъабиялдалъун нуж мунағъальуль** **кколеб г1амал гъаби те. Жидеца** **мунағъал гъаруле,** Аллагъасдаса **х1инкъуларел г1адамазе ахираталда** **жужах1альул г1азаб гъабизе буго.**

Дунялалдаги гъабула Аллагъас квшешал г1амалазул жазаъ, амма киназего гъабуларо ва кидагоги гъабуларо. Ахираталда щибго жо гъоркъ теч1ого, щибго жо гъоркъоб теч1ого, щибаб г1амал бихъун гъельда рекъон жазаъ гъабула Аллагъас.

121. Нужеца Аллагъасул ц1ар т1ад **рехсеч1еб жоялъул гъан кванаге.**

Хъанчазе, ханзабазе, х1акимзабазе хураб жо кванаге: жиб хъолеб меҳаль гъезул ц1арги рехсараб, гъезие хъвзезе ниятги гъабураб. Гъединаб жо кванай ц1акъ к1удияб мунағъал буго. Х1акъльунго

шайт1абаца жидеда нахърильльарал гъудулзабазда малъула нужедехун къецандизе ва Аллагъасул шарг1алда рекъон х1арамаб жо х1алалблъун бихъизабизе. Гъель г1адамазда г1енеккун, гъезда мут1иг1льяни, нужги Аллагъасде ширк гъабулел г1адамал рук1уна. Ва бит1араб исламияб нухдаса хъушт1ула. Аллагъасе дин гъабулев чияс гъеб Аллагъас малъухъин гъабизе ккола.

وَذَرُوا ظَاهِرًا لَا إِثْرَى وَبَاطِنَهُ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
يَكْسِبُونَ الْأَنْتَرْسِيْجَرَزَنَ يَمَاسِكَانُوا

يَقْتَرِفُونَ

وَلَا تَأْكُلُوْمَانَ لَمْ يُذْكَرْ أَسْمَاعُ اللَّهِ عَلَيْهِ
وَلَأَنَّهُ لَفَسِيقٌ وَلَأَنَّ الشَّيْطَانَ لَيَوْحُونَ إِلَيْهِ
أُولَئِكَ بِهِمْ يُجَدِّلُوْكُمْ وَإِنَّ أَطْعَمْتُمُوهُمْ
إِنَّكُمْ لَمُسْرِكُونَ

١٣١

«Аллагъасул ц1ар жинда т1ад рехсеч1еб жояльуль гъан кванаге»-абураб раг1иялъул маг1на буго ургъунго гъеб жо хъолеб мехаль Бисмиллагь абич1ого тей. К1очон гъеб Бисмиллагь абич1ого хут1ани бусурманчияс хъураб жояльуль гъан кваназе бегъула. К1иабилебги мурад буго Аллагъасул ц1арги рехсеч1ого цоги щиб бугониги жояльуль ц1ар рехсей. Гъедин хъураб жояльуль гъан кваназе х1арамаб буто. Гъаб буго к1вар гъабизе кколеб масъала. Ригын гъабулеб мехаль, гъбол вач1араф мехаль ва цоги щиб ишалье бугониги х1айван хъвезе къасд гъабурав чияс гъеб х1айван хъвезе кcola Аллагъасул ц1арги рехсон, гъесул амруялда нахъвильльун, х1алалаб х1алалът гъеб х1айваналяръл гъан кваназе къасдги гъабун. «Дица гъоболасе хъолеб буго гъаб х1айван» – абун ният гъаби шарғ1алда бегъуларо.

122. Жив хварав чиясда рельльун
вук1арав капурав чи, жиндири рак1ги
беццав, х1акъаб нухги бихъуларев,
цинги дица жив иманалъул нурги
рек1елье рехун ч1аго гъавурав,
г1адамазда гъоркъов живго хъвадизе
ва цогидал г1адамазеги т1орит1елльун бук1унеб иманалъул
гвангъараб нурги Дица жинди гъабурав. Гъав чи рельльун
вук1униш куфруялъул бец1льукуъго хут1араф, гъенисан
къват1иве вахъине нух батуларого вугев чиясда. Гъав к1иявго
чи цоцада рельльун рук1унаро. Гъадин капурал г1адамазда
берцин бихъизабун буго жидеца гъабулеб г1амал. Ва гъел щибго
х1инкъиги гъеч1ого куфруялъул ва Аллагъасде г1ассильялъул
нухалда хъвадулел руго

أَوْمَنْ كَانَ مَيْسَاتَا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ
 نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي الْأَنَّاسِ كَمَّ مَثَلُهُ فِي
 الْأَطْلَامِتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَلِكَ رُبِّنَ
 لِلْكَفَرِينَ مَا كَانُوا يَقْتَدُونَ ﴿١٢٣﴾

123. Дица Макка шагъаралъул
к1удиял г1адамал ва мушриказул
церехъаби гъарун ругел г1адин
г1адамал диналдаса нахъч1валел,
х1илла-макру гъабун халът гуккулел
чаг1ильун, гъединго щибаб шагъаралда Дица гъаруна бечедал
чаг1аздаса ва х1акимаздаса к1удиял мунағъал гъарулел ва
купру-ширкалда г1агарал г1адамал, жидеца пасальи гъабизе
ва г1адамал х1акъаб Аллагъасул диналдаса руссинаризе ва
къосинаризе.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْبَةٍ أَكَابِرَ
 مُجْرِمِيهَا لِيمَكُرُّ وَأَفْرِهَا وَمَا
 يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَتَشَعَّرُونَ ﴿١٢٣﴾

Гъаб пишаги Аллагъас гъабуна жинда мут1иг1алги г1асиялги г1адамал загыираб лъялдалъун лъзэ. **Ва амма гъал г1адамаз гъабулеб макру**

ва х1илла жидерго напсазе заралалъе гъабулеб буго ва гъезда лъялебги гъеч1о гъаб иш гъадин буқ1ин. Ц1акъ ч1ух1арал, ах1макъал г1адамал руго гъал. Гъазул ч1ух1ияльул ва г1амал к1одольяйльул бицун т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

124. Жидехъе Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад х1акъав ва рит1ухъав авараг вук1иналье, х1акъаб х1ужадалил бач1араб межаль, гъез абулеб буго: «Нижеца гъав Мух1аммадил расулъун вук1ин рит1ухъ гъабиларо, нижехъги Аллагъасул расулазухъе къолеб т1ехъ ва муг1жизат къезег1ан абун.

Жидеца х1алхъубльи гъабун, аварагасде инкар ккун абулеб раг1и буго гъаб. Жидеца иман лъолелльун рук1ун абулеб раг1и гъеч1о.

Аллагъасда инкар ккурал, хъянчие лагълыи гъабулеб агълульун жалги рук1аго, гъезие бокъун буго Аллагъас жидее муг1жизаталги къезе, цинги гъелги кумекалье ккун Аллагъасе г1ибадат гъабиялдаса халкъ буссинабизе. Ц1акъ к1удияб купруги, ч1ух1иги буго гъаб. Гъазул раг1и нахъч1ван Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

«Аллагъасда лъик1 лъала жинца рисалат лъихъе къелебали ва щив гъельние мустах1икъав вугевги». Аллагъас аварагзабильун рук1ине халкъалдаса т1аса ришула рац1ц1адал, жидер лъик1лъи машгъурал г1адамал. Къосарал, къабих1ал г1амалазул бет1ергъабильун ругел капурзаби гъаруларо аварагзабильун. Жиндир шариг1ат баччизе, гъеб ц1унизе ва умматалъухъе щvez забизе Аллагъас бишунго лъик1ал г1адамал т1аса ришула.

Киналго аварагзабиги гъезул заманалъул г1адамаздаса бишун хирияздаса рук1ана. Жидеда Аллагъги к1очарал, Аллагъасда жалги к1очарал, х1алихъатал пишабазул бет1ергъабильун ругел, жидеца Аллагъасде г1асильи т1аса бишарал, гъесие гъабизе т1адаб г1ибадат хъянчазеги гъабулел, Аллагъасеги г1асильун щайт1аналье мут1иг1льярал г1адамал аварагзабильун кин рук1инел?

Гъаб к1удияб ч1ух1и жиндиль бугеб раг1и абун ва цогидалги къабих1ал пишаби гъарун купру-ширкалдальун **к1удиял мунағыъал гъарурал г1адамазда ц1акъ гъел г1одорег1ан гъарулеб г1азаб щвэз буго ва гъел Аллагъасда аск1об жидер щибго къимат гъеч1ел г1адамалльун рук1ина.** Жидецаго гъабураб макруяльул жазаъльун буго гъезие гъаб г1азаб ва г1одорег1анльи.

Аллагъасул гъаб къот1и дунялалдаго х1акъльана Маккаяльул

وَإِذَا جَاءَهُمْ هُنَّ مُّهْتَاجُونَ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّىٰ تُنَزِّلَ مِثْلَ مَا أُورِقَ رُسُلُ اللَّهِ الَّذِي أَعْلَمُ بِهِ حَتَّىٰ يَجْعَلَ رِسَالَتَهُ وَسِيقَيْبُ الْدِينِ أَجْرُهُ مَأْمُونًا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ يَمَّا كَانُوا يَنْهَا كُرُونَ ﴿١٢٦﴾

мушриказул церехъабазе. Бадроялда рагъуль ч1ван, мах1царапал балканал рехулең гвандинир жал рехун, гъеб гвендил раг1алда ч1ун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас щивасул ң1ар ккун ах1ун абуна: «Гъанже батана гурищ Аллагъас къот1и гъабураб квербакъи муъминзабазе. Нужеда батанищ Аллагъас нужсее къот1и гъабураб г1одорег1анлы ва г1азаб» – абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Аллагъ жиндир г1адлу бит1араев хан вуго, жиндир х1укму г1акъилав х1аким вуго, жиндир гуч бергъарав малик вуго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисалда буго:

«Къиямасеб къояль, дунялалдах1илла-макру гъабун хъгадулел рук1арал г1адамазул мугъалда нахъаса т1аде баккун байрахъ буқ1уна ва гъеб байрахъалдалъун кинағо г1аламалда лъала гъев чи х1иллачи вук1ин» – абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гъаб амру гъадин буқ1иналье г1иллаги бицана, дунялалда х1илла-макру г1адамазда лъач1ого, баҳчун, бальгого гъабулеб жо буқ1унельул, ахираталда гъев чи загыр гъавулев вуго кинағо г1аламалда ва гъесул х1илла жинда т1ад т1ибит1ун парпадулеб байрахъльун лъугъунеб буго.

**125. Т1адег1анав Аллагъасе цо чи
иманалда т1овит1изе бокъараб мехаль,
гъесул керен г1ат1ид гъабула жинда
жаниб ислам лъугъине.**

Гъеб рек1елье иманалъул нур лъугъун гъелдальун Аллагъ цо гъавизе, гъесул шариг1ат къабул гъабизе х1адурабльун лъугъуна рак1 ва черх.

Жидеда Аллагъ разильял Ибнужаририца ва Г1абдуразакъица бицараб х1адисалда буго:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъикъана гъаб аятальул х1акъальул ва гъев жинци гъикъулов чияс абуна: «Гъасул керен кин г1ат1ильулеб, я расулллагъ» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нур буго гъеб рек1елье реххулең, цинги рак1 г1ат1ильулеб» – абун». Жидеда Аллагъ разильял асх1абзабаца абуна: «Гъеб нур рек1елье лъугъин жиндалъун лъалел г1аламаталго руғищ?» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъельие г1аламат буго ахиратальул рукъалдехун рак1 гъет1и, гъаб жинци гүккулеб дунялалдасан ват1алъи, хвалие х1адурун вук1инги, гъеб хвел т1аде щвелелде цевего» – абун.

Т1адег1анав Аллагъасе иманалдаса къосаравлъун гъавизе

فَمَنْ يُرِدَ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ وَلَا يَسْخَحْ صَدَرُهُ
لِإِلَّا سَلَمَ وَمَنْ يُرِدَ أَنْ يُضْلَلَ فَلَا يَجِدُ
صَدَرُهُ وَضِيقًا حَرَجَ كَانَمَا
يَصَعُّدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَحْمِلُ اللَّهُ
الْجَسَنَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

бокъарав чиясул керен ц1акъ къваридабльун гъабула, жинда жаниб щибго жо лъугъунаreb, жив зобалазде вахине лъугъун гъениве вахине к1оларого, x1ухъел ц1азе к1оларого хут1араав чиясда рельльун. Жинда Аллагъ разильяив Г1умар асх1абас абуна: «Мунапикъасул керен ц1акъ къваридаб буго, ислам ц1акъ г1ат1идаб жо буго, гъедин бутелъул мунапикъазул рек1елье иман лъугъунаро, т1асан гъель иман лъурал г1адин хъвадулел ругониги»—абун.

Аллагъасул Къуръан муг1жизат бук1иналде т1орит1ел гъабулеb раг1и буго гъаб аяталда жаниби. «Жив зодове вахине къасд гъабун къеркъолев чиясул керен къварильулеb г1адин»— абураб раг1ияль бицунеб буго ц1акъго борхатаб бак1алде вахунев чи жиндине гъава г1оларого, кислород дагъльун, x1ухъел ц1азе зах1мальун хут1улебльи. Гъаб г1елму лъазе рес бук1инч1о Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда Къуръан решт1инабулеб мехаль рук1арал г1адамазда.

Гъаб дунялалда иман-ислам жаниб лъугъиналдаса мунапикъазул ва капурал г1адамазул керен-рак1 къварид гъабураб г1адин, Т1адег1анав Аллагъас жинда иман лъеч1ел, аварагасда нахърилълинч1ел г1адамазда т1ад дунялалъул г1одорег1анлъиги ахиратальуль г1азабги гъабула.

126. Гъаб буго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дур بет1ергъанасул нух, жиб бит1арабльун бугеб. X1акъльунго дица г1емерал аятал решт1изаруна ва x1ужа-далилги бачана жидеда жо бич1ч1унел г1адамаз гъелдасан муннаг1ат босизе ва иман лъезе.

127. Аллагъасул диналда жал хъвадулел, жидеца бицараб жояльуль пикру-тадбирги гъабулеb мутьинзабазе

Даруссалам абураб алжан x1адурун буго (жинда жаниб божильи, саламалъи бугеб руқъ) Бет1ергъанасде аск1оре швараб мехаль гъель жанир ч1езе. Гъев Аллагъ вуго, цоги щивго чи гъеч1о, гъезул умуразул тадбир гъабулеb Вали, жидее квербакъулов Нáссирги. Дунялалда иман лъун лъик1аб г1амал гъабун жал хъвадун рук1иналде данде бугеб Аллагъасул жазаb буго гъеб.

Ибнукасирица абуна: гъаб алжаналда «Даруссалам» абуn ц1ар тиялье x1икмат буго гъанир жанир лъугъинарулел мутьинзаби

وَهَذَا صَرْطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا فَدَفَعْنَا
آلَيْكُمْ لِقَوْمَ يَدَكُورُونَ ﴿٦٧﴾

*لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ لَهُمْ
بِمَا كَانُوا لِيُعْمَلُونَ ﴿٦٧﴾

дунялалда бит1араб нухда хъвадун мунағъ-хат1аялдаса саламатльун хут1арал рук1ин. Хириял аварагзабазул нухда хъвадун дунялалуль къварильбаздаса саламатльана ва хвасарльана гъал мұмминзаби, ахираталда «Даруссалам» абураб алжаналде лъугынарун гъезие Аллагъ разильиги щвана.

128. Дуца къавмалъе ваг1зальун бук1ине وَيَوْمَ يَحْسُنُهُمْ جِمِيعًا يَمْعَشُرُ الْجِنُّ قَدْ أَسْتَكْرِتُمُ مِنَ الْإِنْسَانِ وَقَالَ أَوْلَيَ آفُهُمْ مِنْ أَلْأَنْسِ رَبَّنَا أَسْتَعْتَبْ بَعْضًا بِعَضٍ وَلَعَنَّا أَجَلَنَا الَّذِي أَجْلَتْ لَنَا قَالَ الْأَنْارَمُونَ كُمْ خَلِدُنَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

бице, Mux1аммад, T1адег1анав
Аллагъас г1адамалги жундулги
къиямасеб къояль данде гъарун гъезда
абулеб г1уж: Я гъаб жундузул жамаг1ат!
Нужеца дунялалда рук1аго ц1акъ
г1емерал г1адамал къосинаруна.
 Гъеб щай нужеца гъабураб абуң бадибч1вай
 гъаби буго гъаб раг1ияльуль маг1на.

Жундулгун гъудулъи гъабун рук1араз абула: Я нижер Бет1ергъан!
Гъезги ниж г1адамазги цоцаздаса мунпаг1ат босана. Женаз нижеда дунялалда лазат, шагыват щолеб жо малъана, гъелдалъун нижги лътик1аб жо гъабулел ругеб г1адин рохун рук1ана. Ниж къосиналдаги т1амун, жидер мурадалги т1уран рохун женалги рук1ана. **Гъедин дунялаль гуккун рук1аго, дуца ц1араб заман лъугъун нижги хун хабалье ана.** Гъале гъанже т1аде рапхынарун дуда цереги ч1ун руго» – абуң. Гъабги г1уззу бицуңеб раг1и буго, дунялалда гъабураб мекъаб хъвадиялда мук1урлъун, Аллагъ түрх1илародай абуң хъул лъун.
T1адег1анав Аллагъас абула: «**Жакъа г1уззу къабул гъабулеб къо гъеч1о. Нуж киналго жанире руссунеб бак1 жужах1алъул ц1а буго ва гъенир дaimgo рук1инеги руго. Аллагъасе бокъараб заман жужах1алда жанир гъеч1ебги бук1ина нужер**» – абуң.

Гъеб раг1иялье г1емер бат1и-бат1ияб тафсир гъабун буго. Дица дирго рак1 жинда араб цо маг1на хъван тана. **X1акъльунго дур бет1ергъан Аллагъ жинца гъабулеб ишалъуль x1акимияв вуго, жиндири лагъздерил x1ал ва гъезие гъабулеб жазаъги лъалев вуго.**

129. Гъал жундулгун г1адамазулги وَكَذَلِكَ وُلِيَّ بَعْضُ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
цоцазе квешал гъудулзаби гъарураб
г1адин, Дица г1адамазул цоял цоязда
т1адеги т1амула гъез гъарурал зулмаби
сабаблъун.

Гъаб аятги г1адамазе зулму гъабулезе x1инкы къолеб буго, нужеца гъеб зулму теч1они дица нужеда т1ад нужее зулму гъабулел г1адамалги

т1амила абун.

Жинда аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «Т1адег1анав Аллагъ цо къавмалда разильяраб мекалъ гъезул амру жидер бишун лъик1азда кодоб гъабула. Гъеб къавмалда Аллагъясул үзим бахъараб мекалъ гъезул амру бишунго квешазда кодоб гъабула» – абун.

Динар ибнү Маликица абуна: «Дица x1икмата1уль т1ахъаздаса ц1алана т1адег1анав Аллагъяс абулин: Дун вуго нужер Бет1ергъан Аллагъ, ханзабазулы хан. Ханзабазул рак1ал дир хъатинир руго. Диे мут1иг1льярав чиясе ханзабазул рак1ал дица гурх1ел-рах1матльун гъарыла. Диде г1асильярасе ханзабазул рак1ал балагъльун гъарыла. Нуж ханзабазда хъандолел рук1унге, нужеца тавбо гъабе ва дида русса, дица ханзабиги нужеем тамах гъарыла» – абун.

130. Я гъал жундузул ва г1адамазул жамаг1атал! Нужехъе нужедаго гъоркъосан аварагзаби рак1ана гуриш, нужеда дир дин бицунел ва нужеем гъаб къиямасеб къо буқ1инги, гъанир нуж x1исаб-мизан гъабизе т1аде раҳъинарун дида цере ч1олебльиги бицунел? Гъель жамаг1атаз абула: «Бит1ара буго бет1ергъан Аллагъ. Жакъа нижела нижерго напсазе зарапалъе нуг1льни гъабулеб буго» - абун. жидер цоги абизе раг1иги буқ1унаро, къезе жавабги буқ1унаро ва гъель жидерго куфруялъе ва г1ассильабазе мук1урлъула.

Дунялалъул ч1агольяль гуккун хъвадана гъал г1адамал, гъанже жидерго напсазе нуг1льиги гъабуна жидеца дунялалда рук1аго Аллагъасде инкар ккун буқ1иналда. Гъаб ц1одорал г1адамазул x1ал гъеч1о, гъеб къо нуж киназдаго т1аде бач1ине буго, нуж ц1одорого рук1а ва Къуръаналь бицунеб жоялдаса ваг1за-насих1ат босе.

131. Гъаб аварагзаби рит1и ва къавмазда рисалат щвезабияльул x1икмат буго, Mух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур бет1ергъан Аллагъ жинца г1адамал гъалаг гъаруларев вук1ин гъезухъе x1акъаб дин щвезабун ва гъезие x1инкъи къун хадуб гуруни.

132. Щивав жинца г1амал гъабурав чиясде ахираталда гъесда рекъараб даражама-макъям буго.

يَعَشَّرُ الْجِنُونُ وَالْإِنْسَانُ إِذَا تَكُونُ
رُسُلٌ مُّنْكَرٌ يَقْصُدُونَ عَيْنَكُمْ
أَيْتَ وَيُنْذِرُونَكُمْ لِفَاءَ يَوْمَكُمْ هَذَا
قَالُوا سَهِّدَنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَعَرَثَنَا
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ
أَنَّهُمْ كَانُوكُفِيرِينَ

١٧٣

ذَلِكَ أَنَّ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهَلِّكَ الْقُرْيَ
بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ

١٧٤
وَلِكُلِّ دَرَجَتٍ مَمَّا عَمِلُوا وَمَا بَدَّ
بِغَنِيلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

Лъик1льи гъабурасул лъик1аб, т1адег1анаб даража буго, квешльи гъабурасул г1одобег1анаб даража буго. **Х1акъльунг0 дур Бет1ергъан лагъзадерил г1амал жинда лъаларев гъеч1о.** Щивав чиясе ахираталда жинца гъабураб г1амалалъул жазаъ батизе буго, г1акълу бугел г1адамал кант1ун рук1а абе.

133. Дур Бет1ергъан Аллагъ щибго жоялда х1ажатав гъеч1ев, кинабго рахъальян бечедав вуго.

Лагъзадерил г1амалалда жив х1ажатав гъеч1о, гъезул мут1иг1льяйлдаса жиндие хайир бугев, г1ассильяйлдаса зарал бугев гъеч1о. **Жиндие рокъарал г1адамазе ва жиндие мут1иг1ал мұмминзабазе лъик1льи гъабулов, гъезда гурх1улев вуго.** Аллагъасе бокъани цо г1азабги т1аде биччан нуж гъалаг гъарун т1аг1инарила ва нужер бак1алда цоги къавм бижина, нужеда ццере цоги къавмалги рук1ун гъезда хадур нужги рижарал г1адин. Нужеца г1ассильяби те ва Аллагъасул диналдеги русса, гурони Аллагъ жиндир х1алк1олев вуго нуж гъалаг гъаризе ва къолболъанго т1аг1инаризе.

134. Нужеे къот1и гъабураб ахиратги х1исаб-мизанги щибго щакльи гъеч1ого бач1инесеб же буго. Нуж Аллагъ г1ажиз гъавун гъесул х1алк1ольяйлдаса рорч1улел гъеч1о ва нужер лътизи, к1анцизе бак1ги гъеч1о.

135. Дуца къавмалда абе, Мух1аммад ! Я дир къавм, нуж нужерго куфру-ширкалда рук1а ва дидехун тушманлыи гъабулелги рук1а. дунги Аллагъас дида малъараб диналда ч1ун гъелда г1амал гъабун вук1ина. Ахираталде шун Аллагъасул г1азаб х1акъльарааб мехаль нужеда лъазе буго лъик1аб ахират лъие бугебали. **Х1акъльунг0 бат1улаб жоялда ругел зулмучаг1азул лъик1льяйлда кверщел батуларо.**

136. Къурайшиязул мушриказ жидеца хъарааб хуралдаса ва хъихъарааб боц1иялдаса Аллагъасеги цо бут1а гъабуна ва гъез абуна: «Гъаб буго Аллагъасе бугеб бут1а» – абун. Гъеб

وَرَبُّكَ الْغَيْرُ ذُو الْحَمْدَةِ إِنْ يَشَاءُ
يُدْهِبُكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ مِنْ
بَعْدِكُمْ فَمَا يَشَاءُ لَكُمْ أَنْ شَاءُ مِنْ
ذُرِّيَّةٍ قَوْمٌ أَخَرِينَ

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَاتِّ وَمَا آنُتُمْ
بِمُعْجِزِينَ

قُلْ يَقُومُ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَا كَانُوكُمْ إِنِّي
عَالِمٌ بِسَوْفَ تَعَامُورُكُمْ مَنْ تَكُونُونَ
لَوْلَعْقَبَةُ الدَّارِيَّةُ وَلَا يُفْلِحُ أَظَلَمُونَ

وَجَعَلَ اللَّهُ مِمَّا دَرَأَ مِنَ الْحَرَثِ
وَالْأَنْعَمِ نَصِيبًا لِّفَقَاءَ الْوَاهِدَةِ لِهِ
بِرَّعْمَهِ هُوَ هَذَا لِشَرَكَ لِيَنْفَاقَانَ
لِشَرَكَ لِيَهْمَةٍ فَلَا يَصِلُّ إِلَى اللَّهِ وَمَا

жо пакъирзабазе къолаан. Гъаб жидецаго ургъараб, жиндие щибго далил гъеч1еб пиша буго. **Цо бут1а жидер алагъзабазеги гъабуна.**

гъеб жидер ханзабазухъе къолаан, гъезги хъанчазе хъульухъ гъабиялда хвезабулаан (расход гъаби). Аллагъасде г1ахъал гъарурал аллагъзабазул бут1аялдаса щибго жо унароан Аллагъасул бут1аялдехун. Аллагъасул бут1аялдаса алагъзабазул рахъалдехун араб жо гъель аллагъзабазе толаан. Ц1акъ квшаб х1укму буго гъал мушриказ гъабулеб х1укму.

Жинда Аллагъ разильяяв Мужагьидица абуна: Маккаялъул мушриказ жидер хуралдаса цо бут1а Аллагъасе буго цо бут1а хъанчазе буго абуn г1орхъи гъабулеб бук1ана. Цинги гъурияльниги, яги цоги щиб сабаб бук1унги Аллагъасул рахъалдаса хъанчазул рахъалде араб жо гъенибго толаан ва Аллагъ бечедав вугин, гъелде х1ажатав гъеч1о абулаан. Хъанчазе бугеб жоялдаса Аллагъасул рахъалде араб жо хехго т1адбуссине гъабулаан. Бакъ бан, ракъи т1ад бач1ани Аллагъасе бугеб бут1аялдаса кваналаан ва хъанчазул бут1а нахъе ц1унулеb бук1ана»-абун.

137. Гъединго мушриказул
г1емерисезе гъезул щайт1абаз берцин
бихъизабуна жидерго лъимал ч1вайги,
гъель гъалаг гъаризе г1оло ва жидер
дин ц1акъаб дин бугин рак1алде
ккезабун. Аллагъасе бокъарабани гъеб

г1амал гъабиялдаса гъель нахъч1алаан. Дуца гъель мушрикал ва
гъез гъабулеб г1амал те. Гъезие жазаъ Аллагъас гъабизе буго.

Жагылиял г1арабиязул г1адат бук1ана ясал ч1аго ракъуль рукъулеб, гъез жидее нич гъабила абуn х1инкъун. Хъихъизе к1веларо абуn х1инкъун васалги хвезарулел рук1ана. Цо-цоязул г1адат бук1ана жидее цо чанго вас гъавуни, цо вас къурбаналье хъвела абуn абулеб. Гъедин къурбаналье хъвеле къот1и гъабурав вук1ана Г1абдулмут1алибица Г1абдуллагъ, Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасул эмен.

Цинги гъев Г1абдуллагъ хъвеле к1веч1ого, гъелдаса хвасарльизе сабаб ц1ехон хъвадараб мехаль Г1абдулмут1алибида цояз малъана дуца анц1го варани лъе цо рахъалда ва цо рахъалда Г1абдуллагъ лъе. Цинги можоро т1аме. Варанабазул ц1ар бач1ани гъель хъве ва Г1абдуллагъ живго те. Г1абдуллагъил ц1ар бач1ани гъеб анц1го варани хъве ва гъанжесалаги можоро т1аме цоги анц1го вараниги лъун абуn. Гъеб малъараб х1алалъ гъабуна Г1абдулмут1алибица. Щибаб нухаль

كَانَ لِلَّهِ وَهُوَ يَصْلِي إِلَيْهِ
شَرَكَ آئِيهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

Г1абдуллагыил ц1ар бач1ун ва анц1-анц1 варани хъун анц1го можоро т1амуна. Ахираб нухаль бач1ана варанабазул ц1ар.

Гъедин нусго варани хъун хвасар гъавуна Г1абдулмут1алибица Г1абдуллагъ. Гъаб нусго варани чи ч1вараб мехаль дияталье къолеб г1ак1альун нильер шарг1алда жаниб бач1ана. Аллагъасул азалияб х1укму буқ1ун Г1абдуллагыидаса вижана кинабго г1аламалъул авараг, жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв.

138. Гъединго мушприказ абуна:

«Гъаб хурги боц1иги х1ажру ч1вараб буго (вакъпу гъабураб буго) нижер аллагъзабазе буқ1инельун. Гъеб кваназе бегъуларо нижеса х1укму гъабун жиндие къурав чияс гурони.

Гъебги жидецаго ургъараб бат1улаб х1укму буго. Цо х1айванал руго жидеда т1ад рек1ине х1арам гъабурал. Цоги х1айванал руго жал хъолеб мехаль Аллагъасул ц1ар бахъуларел, хъанчазул ц1ар абулел. Гъебги Аллагъасде г1унт1изабулеб гъереси буго, жидерго напсазе бокъун гъабулеб х1укмуги буго. Аллагъас ахираталда гъезие жазарь гъабила гъадинал гъересиял ва бат1улал х1укмаби жидеца гъарун рук1иналье г1оло.

139. Цогиги гъез абуна: «Гъаб пуланаб х1айваналда ургыб бугеб т1инч1 нижер бихъиназе хасаб буго ва руччабазе х1арамаб буго. нагагъ гъеб т1инч1 хвараб гъабуни, цинги гъеб бихъиназеги руччабазеги г1ахъалго х1алалаб буго»—абун.

Гъадин жидецаго бокъараб жо х1алал гъабун, бокъараб жо х1арам гъабун, цинги гъеб Аллагъасул х1укму бугеб г1адин бициналде дандеги ахираталда гъезие г1азаб буқ1ина. Х1акъульунго Аллагъ жиндир пишабазуль х1икмат пайда бугеб жо гъабулев ва г1адамазе мунпаг1ат бугеб ва зарал бугеб жо лъалев вуго.

140. Ц1акъ ахираталье ч1орого хут1арал руго гъел г1адамал, щибго г1иллаго гъеч1ого жидер лъимал ч1варал, жидер ах1макъльияль, хъихъизе к1оларо абун. Жидееги гъезиеги ризкъи къолев Аллагъ вуқ1ин лъач1ого. Ва жидеца

وَقَالُوا هَذِهِ قَاعِمٌ وَحَرَثٌ حِجْرٌ لَا يَطْعَمُهَا
إِلَّا مَن نَشَاءَ إِنَّ عِمَّهُ وَأَعْمَمُ حُرْمَتٍ
طُهُورُهَا وَأَغْمَمُ لَآيَدِكُرُونَ
أَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا أَفْتَرَأَ عَلَيْهِ
سَيِّجِرُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

١٧٦

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَلَوْهُ الْأَنْعَكَ خَالِصَةٌ
لِذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَى أَزْوَاجِنَا وَإِنَّ
يَكُنْ مَيْتَةً فَهُمْ فِي شُرَكَاهُ
سَيِّجِرُهُمْ وَصَفَّهُمْ لَهُ حَكِيمٌ عَلَيْهِ

١٧٣

فَدَخَسَرُ الْبَيْتَ فَتَلَوَّا أَوْلَادُهُمْ سَفَهَهُ
يَعْيِرُ عَلَيْهِ وَحَرَمُوا مَارِزَ قَهْمُ اللَّهُ
أَفْتَرَأَ عَلَى اللَّهِ قَدْ صَلَوَ وَمَا كَانُوا

مُهْتَدِينَ

Аллагъас х1алал гъабураб жоги х1арам гъабурал гъересияб х1укмуги Аллагъасде г1унт1изабун. Гъаб къавм ц1акъ къосараб къавмльун бук1ана ва бит1араф диналда т1орит1аралги рук1инч1о. Жидер рижинго къосараб ва г1асияб бук1ана.

141. Гьев Бет1ергъан Аллагъ вую
нижер халикъ ва Разикъ: жинца
нижее ахал гъарурав, т1илал
гъоркъ ч1ван рорхизарурал ва
г1одорго таралги. Чамастакил
ахалги гъаруна, бекъулеб хурги
гъабуна бат1и-бат1ияб т1аг1ам
жинца къолеб, зайдуналъул,
сонояльул (граната) ахалги гъаруна.

Жидер къер, жинс рельзарал, амма жидер т1аг1ам бат1и-бат1иял.
Нужеца Аллагъас къурал пихъал кванай, гъел кваназе бегъулел
льугъараб мехаль. Нужеца пихъги хурги бак1арулеб мехаль
гъелдасан кколеб х1акъги кье: паризаяб закат кье ва суннатаб
садакъаги кье. Ва нужеца квен кванаялда жаниб исрап гъабуге:
г1емерго кванаге, гъель г1акътуялье ва черхалье зарал гъабула.
Х1акъльунго т1адег1анав Аллагъасе жидеца исрап гъабулел
г1адамал рокъуларо.

Исрап гъаби абула: кинабго жо г1орхъи хун гъабиялда. Х1ажаталдаса
т1ок1аб жо хvezаби цояб х1арамаб бук1уна, цояб карагъатаб
бук1уна жиндир х1ал ва заман хал гъабун. Мунго маликаб боц1имал
х1ажаталдасан т1ок1аб х1алалъ лъик1аб нухда хvezаби,
садакъа хайраталье, карагъатаб лъутъуна дуеги дуда напакъа т1адаб
хъизанальеги г1олеб къадар гъоркъ толеб гъеч1они. Дуде аманат
гъабураб, дуде божильи гъабун тараб цогидазул боц1иялдаса
х1ажаталдаса т1ок1аб жо хvezаби х1арамаб бук1уна.

142. Рукъальул х1айваналги къуна
нижее: цоял ч1ах1иял варанаби, чуял,
жидеда т1ад рек1унел ва къайиги
баччулел. Цоял г1исинал, г1иял-
ц1ани г1адал, жидер рахъ беч1улел
ва гъанги кваналел. Нужеца Аллагъас къураб х1алалаб ризкъи
кванай ва щайт1анальул нухда нахърильун нужецаго цояб
х1арам гъабун, цояб х1алал гъабун хъвадуге. **Х1акъльунго гъеб**
щайт1ан нужер тушман буго.

*وَهُوَ الَّذِي أَشَأَجَتَتْ مَعَرُوفَتْ
وَعَيْرَ مَعَرُوفَتْ وَالنَّجْعَ
مُخْتَلِقًا أَكْلُهُ وَالزَّبْثُونَ وَالرَّمَادَ
مُنْتَشِلَهَا وَعَيْرَ مُنْتَشِلَهَا كُلُّوْمِنْ شَمَرْدَه
إِذَا أَشْمَرَهُ أَقْوَاهُّهُ وَيَوْمَ حَصَادَهُ وَلَا
تُسْرِفْ فِي أَنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمَسْرِفَيْتَ ﴿٤٧﴾

Жиндир түщманлъи загыираб ва баянаб. Нуж гъелдаса ц1унун руқ1а!

143. Нужеे х1алалабльун миқъо жо гъабуна, рукъор хъихъун жидер гъан кваназе бегъулел, раҳъги гъекъезе бегъулел. Ц1аназул к1игояб гъабуна(бихъинаб в ц1уюб), бихъинаб ва ц1уюб чахъуги гъабуна. Дуца гъель машриказда абе, Мух1аммад ﷺ, гъал х1айваназул бихъиналиш

Аллагъас нужеे х1арам гъарурал, яги ц1уялиш х1арам гъарурал, яги гъезул ц1уязул ургыб бугеб т1инч1иш нужеे х1арам гъабураб? Нужеца дида бицеха, нуж бит1араб жо бицунал ратани Гъаб раг1и буго машриказда бадиб1вай гъабун абулеб; жидеца жидеего бокъараб жо х1алал гъабун, бокъараб жо х1арам гъабун хъгадулел рук1арал.

144. Гъединго ч1ег1ер
х1айваназулги бихъинабги
ц1уябги гъабуна, варанабазулги
бихъинаб ва ц1уяб гъабуна.
 Гъанжеги абе Мух1аммад ﷺ, гъель машриказда: нужеца дида бицеха гъал х1айваназул бихъиналиш Аллагъас нужее х1арам гъарурал, яги ц1уялиш х1арам гъарурал, яги гъазул ц1уязул ургыб бугеб т1инч1иш х1арам гъабураб? Яги нуж Аллагъасда аск1ор ч1униш рук1арал, гъес нужеда гъадинааб васият гъабулеб меҳаль?

Цоҳ1ониги жо Аллагъас х1арам гъабич1о гъал машриказ бицуунеб х1алаль. Аллагъасде г1унт1изабун жинца гъереси бицуунев чиясадаса к1удияв зулмучи щивго вук1инаро. Щибго шарғ1ияб х1ужа-далил гъеч1ого, гъереси бицуун г1адамал бит1араб диналдаса къосинаризе бокъараб чаг1и руго гъель. Х1акъльунго т1адег1анав Аллагъас гъединаб зулмуяб къавм бит1араб нухда т1обит1уларо. Ва гъезул руссунеб бак1 жужах1 букуна.

145. Дуца абе, Мух1аммад ﷺ, дида вах1ю гъабураб Къуръаналда жаниб дида батулеb гъеч1о жинца

شَمِيمَةَ أَرْوَحَ مِنْ الْصَّانِ اثْنَيْنِ وَمِنْ
 الْعَرْاثَتَيْنِ قُلْ إِنَّكُرَيْنَ حَرَمَ
 أَمَّا الْأَثْنَيْنِ مَا أَشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ
 الْأَثْنَيْنِ تَبَعُونِي يَعْلَمُ إِنْ كُنْتُمْ
 صَدِيقِيْنَ ﴿١٤٣﴾

وَمِنْ أَلْإِبْلِ اثْنَيْنِ وَمِنْ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ
 إِنَّكُرَيْنَ حَرَمَ أَمَّا الْأَثْنَيْنِ أَمَّا
 أَشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأَثْنَيْنِ
 أَمَّا كُنْتُمْ شَهَدَاءَ إِذْ وَصَّلْمُ اللَّهُ
 بِهِدَّأَفَمَنْ أَظَلَّ مِمَّنْ أَفْرَى عَلَى اللَّهِ
 كَذِبًا يُضْلِلُ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ
 إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٤﴾

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُرْحَجَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ
 يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا

квен кваналев чиясе кваназе
 х1арам гъабураб жо капурго хвараб
 жоги, чвахулеб, т1инк1улеб биги,
 больонил гъанги гурони. Гъеб больон
 ц1акъ хъубаб жо буго жинца чорокаб
 щинаб жо кваналеб. Гъединго кваназе х1арамаб буто Аллагъасул
 гуреб ц1ар жинда рехсон хъураб, пасикъаб, мунағыб жоги. Гъал
 рехсарап жалаздаса кваназе рес къот1ияль т1амурав чиясе
 мунағы гъеч1о, жинца бокыун ва лазат босун гъеб кваналеб
 гъеч1они ва жиндир рух1 борч1изе г1адаб къадаралдаса
 г1емерги кваналеб гъеч1они. Х1акъльунго Аллагъ жинца
 мунағыал чурулев вуго ва мұмінзабазда гурх1улевги вуго.

146. Ягъудиязе дица х1арам гъабуна кинабниги жиндир малъ бугеб жо.

Жинда Аллагъ разильяяв
 Ибнуг1аббасица абуна: гъаб малъ
 абураб раг1иялдасан мурад буго жиндир
 х1ат1ида килицал гъеч1еб цогояб малъ
 бугеб жо, варани, чу г1адаб.

Ч1ег1ер х1айваназдаса ва г1и-

ц1аназдаса ягъудиязе гъезул т1ат1и х1арам гъабуна. Гъел
 х1айваназул мугъалда рек1ун бугеб, бакъ-к1ачалда рек1ун
 бугеб т1ат1и ва ракъаялда т1ад бижараб моҳмоҳ кваназе х1арам
 гъабич1о ягъудиязе. Гъезие гъеб х1арам гъабиялье г1иллаги буго
 жиدهца гъарурал мунағыал ва г1ассильаби: аварагзаби ч1вай,
 риба кванай, чияр боц1и х1алал гъаби ва цогидабги квешаб щинаб
 жо. Х1акъльунго дун дица бицунеб жояльуль рит1ухъав вуго.
 Ва дица гъабураб жо бук1ана х1алалаб яги х1арамаб. Гъель ягъудиял
 жиدهца гъереси бицунел руго ва, Аллагъас х1арам гъабич1еб жо
 х1арам гъабун, г1адамал къосине гъарулел руго.

147. Гъаб х1акъаб Къуръаналъул х1укму жиدهа бицун хадубги ягъудияз мун гъереси гъавуни, дуца гъезда абе, Мух1аммад : صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нужер бет1ергъан Аллагъ ц1акъ гурх1ел-рах1имат г1ат1идав ва г1емерав вугоха абуни.

Г1ажаиблы гъабун абулеб раг1и буго гъеб. Гъельуль маг1на буго:
 «Гъал ягъудияз гъарулел к1удиял мунағыалги, гъел Аллагъас г1азаб

مَسْفُوحًا أَوْ لَحَمَ حِنْزِيرٌ فَإِنَّ رِجْسَ أَوْ
 فِسْقًا أَهْلَ لَعْنَةِ اللَّهِ يَعْلَمُ فَمَنِ اضْطُرَّ عَيْرَ
 بَلَغَ وَلَا عَادَ إِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

١٤٦

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَقَتَ أَكْلَذِي
 طُفِرٌ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْعَنَمِ حَرَمَنَا
 عَلَيْهِمْ شُحُومُهُمْ إِلَّا مَا حَمَّتْ ظُهُورُهُمْ
 أَوِ الْحَوَارِيَّاً أَوْ مَا أَخْتَطَّ يَعْظِمُ ذَلِكَ
 جَيْنِتُهُمْ بِعَيْهِمْ وَاتَّاصَدِقُونَ

١٤٧

فَإِنْ كَذَّبُوكُمْ فَقُلْ رَبُّكُمْ دُوْ رَحْمَةٌ
 وَاسْعَهُ وَلَا يُرْدُ بَأْسُهُ وَعَنِ الْقَوْمِ
 الْمُجْرِمِينَ

١٤٧

гъабич1ого тейги ц1акъ г1ажаибаб жо буго. Ц1акъ сабру к1удияв ва турх1ел г1емерав вугоха Аллагъ». Ба амма гьеб Аллагъасул гурх1елаль нуж гуккун рук1унге: **Аллагъасе цо квшаб къавмалъе г1азаб гъабизе бокъараб мехалъ, гьесул гучаб г1азаб нахъч1вазе лъидаго к1оларо.**

Гурх1ел-рах1иму г1ат1идав вугев г1адин, жинда г1ассильарал г1адамазда ц1им бахъин гучавги вуго Аллагъ. Гъаб аяталда жаниб жидеца мунағыал гъаруле г1адамазул Аллагъасул гурх1елелда ху1л лъезаби буго, гъез тавбо гъабизе ва г1ассильаби тун Аллагъасе г1ибадат гъабиялда руссине. Гъединго гьел мунағыал гъаруле г1адамазе х1инкъи къейги буго: нуж Аллагъасул х1алимлъияль гуккун рук1унге, гьесул ц1им бахъин т1ад бач1ани ц1акъ квш бук1ина нуже абуң.

148. Жидеца гъарурал мунағъаздаса рац1ц1адаллъун рук1ине бокъун мушриказ абизе буго: «Аллагъасе бокъун бук1араабани нижека ширк гъабич1ого бук1ине, нижека гьеб ширк гъабизе бук1инч1о, нижер умумузги гъабизе бук1инч1о. Нижека щибго жо х1арамги гъабизе бук1инч1о» – абуң.

Гъадин жидеца гъересияб х1ужа-далил бачунел рук1ана гъазда церехун рук1арал капурал умматазул г1адамалги, Дица г1азабги решт1инабун гьел гъалаг гъарзег1ан. Дуца гьел мушриказда абе, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ Мух1аммад, нужер щибго г1елмияб далил батани, нижека гьеб далил бицеха абуң. Гъезул щибго далил гъеч1о. **Нуж руго нужерго рак1алде ккараб жоялда нахърильльун ругел, Аллагъасде г1унт1изабун гъереси бицу1ел г1адамал.**

Гъаб аяталда жаниб мушриказ абу1еб г1адин: «Аллагъасе бокъун бук1араабани нижека ширк гъабич1ого бук1ине, нижека гьеб гъабизе бук1инч1о» – абуң, гъаб раг1и абула жидер иман заг1ипал, щайт1ана1ль гуккарал, гъава-напсалда нахърильльарал гъаб заманаяль1уль бусурбазул г1емерисез. Гъаз абула: «Нижеда щиб г1айиб бугеб, Аллагъас хъвараб жо гурони нижеда гъабизе к1оларо» – абуң.

Гъаб буго бат1у1аб раг1и. Инсанасда лъик1абги квшабги нух бихъизабун буго, цинги амруги гъабун буго лъик1аб щинаб жо гъабе абуң. Къабих1аб, квшаб жо гъабуге абуң нагъюги гъабун буго. Лъик1абги квшабги жо бицу1ен баянги гъабун буго. Бицинч1еб, баян гъабич1еб жо жинда лъазе г1акълуги къун буго. Гъаб рехсараб лъик1аб

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لِوْشَاءَ اللَّهِ مَا
أَشْرَكَنَّا تَوَلَّهُمْ إِبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمَنَا مِنْ شَيْءٍ
كَذَّابٌ كَذَّابٌ لَّيْسَ مِنْ بَقِيلَةٍ حَقَّ
ذَاقُوا يَاسِنًا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ
فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَعْلَمُونَ إِلَّا الظَّنُّ وَإِنَّ
أَنْتُمْ إِلَّا حَكَّارُ صُونَ

жо гъабизе ва квешаб жо тезе жиндие ихтиярги къун буго.

Гъаб амру гъадин буқ1инго цадахъ квешаб, къабих1аб г1амалги гъабун, гъеб гъабиялъул г1айиб Аллагъасде г1унт1изаби ц1акъ х1алихъатаб, инжитаб г1одобег1анаб пиша буго. Гъаб пиша жинца гъабулев чиги бишунго къадарав чи вуго.

149. Дуца абе, Мух1аммад, ﷺ
Аллагъасда аск1об буго ц1акъ т1убараб, قُلْ فَلَيَّهُ الْحَجَّةُ الْبَيْنَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهُ دَرْكٌ
камилаб х1ужа ва далил гъал капурал, أَجَمِعُونَ
 мушрикал, г1асиял, пасикъал г1адамал
 мекъаб нухда рук1ин жинца ч1езабулеб. **Аллагъасе бокъун**
буқ1араабани нуж киналго бит1арааб нухда хъвадулелльун
рижинаан.

Кинниги жиндир азалияб х1икматалда рекъон нуж рижун руго ва нужецағо т1аса бищараб г1амал гъабизе ихтияралда риччан руго.

Нужеда т1ад таклиф (парз) гъабун паризаял умуралиг лъун руго. Ахираталда нужеца гъабураб г1амалалда рекъон алжаналда, яги жужах1алда нуж рук1унебльиги бищун буго. Гъаб амру гъадин буқ1иналда жинца т1орит1ел гъабулеб буго т1адег1анав Аллагъасул раг1иги буго «Дуца абе, Мух1аммад, ﷺ, Аллагъас вуго жинца кинабго х1акъаб жо гъабулев Бет1ергъян: бокъарас иман лъе, бокъарас иман лъеч1ого инкар ккун ч1а» – абураб.

Ибнухат1ибица «Аллагъасе буго камилаб, т1убараб х1ужжа» – абураб раг1иялье тафсир гъабун абуна: Аллагъас жиндир аварагзаби рит1ана гуриш, т1ахъалги рещт1инаруна гуриш. Капурал г1адамазул рак1азда жанир гъель аварагзабаца Аллагъасул х1укмабиги лъугынарич1иц, гъез иман лъезе бокъун. Гъелдаги хадуб щиб г1узруха буқ1унеб жиндир рак1 хъубав инкарчиясе. Аллагъас гъесие киналго сабабал гъаруна гуриш Аллагъас лъаялье ва гъесие мут1иг1льялье, амма гъев иман лъеялдаса вуссанда ва жиндирго гъава-напсалда нахъвильльана. Аллагъ цо вуқ1иналда, гъесул къуват ва къудрат гучаб буқ1иналда далилалги раг1ана, кинниги гъев инкарчи къосиналда ва ах1макътиялда ч1ана. «Аллагъасе бокъарабани нижеца ширк гъабилароан»-абураб раг1и буго х1акъаб раг1и, амма гъеб абиялдалъун бат1улаб жо бокъараб. Т1адег1анав Аллагъас абуна буго: «Аллагъас жиндир лагъзал капурал рук1иналда разильуларо»-абун. Жив разильулареб жо Аллагъасе кин бокъилем лагъас гъабизе? Я гъав капурав, Аллагъасде ширк гъабулев, къабих1ал пишиби гъарулев, жив вижарев бет1ергъян Аллагъасде данде ваҳзунев инсан! Аллагъас мун т1овит1ана гъев лъаялде ва жиндие х1акъаб г1ибадат гъабиялде, амма дуца гъеб къабул гъабич1о.

Аллагъас мун гъев турх1улеб нухде ах1ана, мун гъелда разильич1о. Дур рек1елье иманги лъугынабулеб буқ1ана, дуца гъеб нахъч1вана. Гъаб кинабго ишалда хадубги дуе бокъун буго мун вахчизе жагъилал, ах1макъал г1адамаз жиб абулеб, гъересияб, къосараб раг1иялда нахъя: «Аллагъасе бокъун буқ1араабани нижека ширк гъабилароан» – абураб. Дуда к1очон толел руго г1емерал Аллагъасул аятал жидеца дуе x1акъаб нух бихъизабурал, мун квшльиялдаса ц1унарал ва дуца гъабураб г1амалалда рекъараб жазаъ гъабизе буго Ахираталда дуеян абулел.

150. Жегиги дуца Къурайшазул
мушриказда абе, Мух1аммад ﷺ:
Жеха нужеца нужерго нуг1зал раче гъеб
нужеца бицуунеб жо Аллагъас x1арам
гъабун буқ1иналье. Нагагь гъединаб
нуг1льи гъабун цо г1адамал к1альяни
ва жидеца гъересияб нуг1льи гъабуни,
дуца гъеб нуг1льи къабул гъабуге,
ва мун гъезда г1енеккуге. Дир Къуръанги гъереси гъабулен,
ахираталдаги божуларел г1адамазе бокъараб жоялда мун
нахъвильльунге. Жегиги Аллагъасде ширк гъабун хъанчазе
лагъильиги гъабулелльун ругел гъал жидеего бокъараб жо x1арам
гъабулен г1адамал.

138-140 аятазда бишун буго щибжо x1арам гъабулен буқ1араблъи.

151. Дуца абе Мух1аммад ﷺ!
Нуж рач1а дихъе: дица нужееке бицине
буго, нужер Бет1ергъанас нужееке
x1арам гъабураб жо. Т1адег1анав
Аллагъас нужеда васият гъабулен
буго нужеца Аллагъасде щибго жо
г1ахъал гъабугеян гъесие г1ибадат
гъабиялльуль. Эбел имсую лъик1льи
гъабе абунги гъабулен буго васият.
Гъезие къварилъи гъабуге абун абиch1ого
Аллагъас эбел-имсую лъик1льи гъабе
абуна. Гъалъул x1икмат буго эбел-имсую къварилъи гъабич1ого тараф
г1оларо, гъезие лъик1льиги гъабизе ккола. Гъедин гурони эбе-имсул
x1акъ т1убан бахъунаро. Цоги нужеда васият гъабулен буго, нужеца
лъимал ч1ваге абун гъел хъихъизе к1оларо абун x1инкъун. Дун
вугу нужееги гъезиеги ризкъи къолев Разикъ. Нуж къабих1ал
пишабаздаги г1агарлъуге загъирго гъабулен буқ1а гъеб къабих1аб

قُلْ هَلْ مُرْسَهَدَاءِ كُمْ أَلَّذِينَ يَتَهَدُونَ
أَنَّ اللَّهَ حَرَمَ هَذَا فَإِنْ شَهَدُوا فَلَا إِشَاهَدُ
مَعْهُمْ وَلَا تَبْيَغُ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِإِيمَانِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدُلُونَ

* قُلْ تَعَاوَلُوا أَنْلُ مَحَرَّمَ رَبُّكُمْ
عَلَيْكُمُ الْأَتْشِرُكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْأُولَادِينِ إِحْسَنًا وَلَا نَقْتُلُ أَوْلَادَكُمْ
مِنْ إِمَانِكُمْ خَنْ تَرْقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ
وَلَا نَقْرُبُوا إِلَيْكُمْ قَوْحَشًا مَاظَهِرًا مِنْهُمْ وَمَا يَبْطِئُنَّ
وَلَا نَقْتُلُوا أَنْتَسَنَّ أَنَّى حَرَمَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ
ذَلِكُمْ وَصَلَكُمْ بِهِ لَعْنَكُمْ تَعْقِلُونَ

иши яги балъго гъабулең бүкілә.

Жинда Аллагы разильяяв Ибнугаббасица абуна: гъаб къабих1аб жоялдалъун мурад буго зина гъаби. Жагылиял ғларабиязул ғладат бүкілана балъго зина гъаби къабих1аб ишльун рик1к1унараб, загыралда зина гъаби ц1акъго сурукъаб жолъун рик1к1унеб. Т1адег1анав Аллагъяс загыралдаги балъготи зина гъаби х1арам гъабура, шибіг0 ғ1айиб гъеч1еб напс ч1вагеян, шарғ1ияб ғ1илла бүкілүн ч1вазе х1акъльун гурони.

Аллагъясул свалат салам лъеян аварагас абуна:

«Бусурманчиясул би х1алаппұларо лъабго жоялъул цоялдалъун гурони:

1) Жинца зина гъабурағ чи ч1вала (х1алалаб магъари лъун ригын гъабун бүкілүн хадуб зина гъабурағ мехалъ. Ригын гъабич1ел ғ1олилаз зина гъабуни гъезда х1ад къабула нусго т1ил.)

2) Жинца напс ч1варав чи къисасалье ч1вала.

3) Исламияб дин тун муртадльарағ чиги ч1вала»-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бищана.

Гъаб қцебе рехсараб жо буго Аллагъяс нужеда васият гъабулең, нужеда х1акъаб жо лъазе ва бич1чизе бокын.

152. Нуж ятимзабазул боң1уда ғ1агарде къаге абуңги Аллагъяс васият гъабулең буго нужеда. Гъеб боң1и ц1унун, гъеб ц1ик1инабун ятимзабазе мунпаг1ат бугеб жоялдалъун бегыила гъелда ғ1агарльизе. Гъел ятимал лъимал к1удиял ғ1ун, жидеца боң1ул милат гъабулең лъугызыг1ан т1алаб гъабе гъаб малалъул.

Даран-базар гъабун, ижараде къун, ах-хур къач1ан гъеб боң1уе ва ятимазе маслих1ат бугеб жо гъабулең чияс гъелдаса ғладат билльяраб къадараль кваназеги, хvezебизеги бегыила. **Нужеца ц1адиро-къалиги т1убазабе рит1ухъаб х1алаль.** Нужеे боңунеб мехалъги, нужеца боңулең мехалъги цого х1алаль бүкінабе къалиги ц1адираги, нағ1и ва қогидаб жиндалъун роңен гъабулең жоги. **Дица қониги напсалда т1ад къаларо гъеб напсалда жиб гъабизе х1ал к1олеб жо гурони.**

Байзави абулев ғ1алимас абуна: Т1адег1анав Аллагъяс ц1адиро-къали т1убазабе абурағ раг1иялда хадуб «Дица х1ал к1олареб жо напсалда т1ад лъоларо»-абуна. Гъальул х1икмат буго: боңулең, ц1алеб жо

وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ أَيْتَمِ إِلَيْهِ أَيْلَقَّ هِيَ أَحَسْنُ
حَقِّيَّ يَلْعُغُ شُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ
بِالْقُسْطِ لَا نَكِلْ فَنَسَّا إِلَى الْأَوْسَعَهَا وَإِذَا
فَلَمْ قَاعِدْ لَهُ وَلَوْكَارَتْ دَافِنَرِيَّ
وَبَعَهْدَ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَمَكْ بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

мух1канго т1убазе ккани ц1акъго зах1матаб жо буқ1ин ва х1ал к1вараб жо гъабун хадуб дагъамакъаб жоялдаса Аллагъ т1аса лъугтина абураб.

Ва нужеца х1укму ва нуг1льи гъабулеб мехаль бит1араб, х1акъаб раг1и бице, гъеб дур г1агарал чаг1азе заралалъе кколеб бугониги. Ва гъанир рицарапги, рицинч1елги Аллагъасул къот1аби т1уразаре абуна висиятги гъабулеб буго нужеда.

Аллагъасул къот1аби абураб раг1иялдасан мурад буго кинабго къот1и: г1адамазда гъоркъор гъарулел къот1абиги Аллагъасе гъарулел къот1аби руго. Жинца къот1ит1убарасе лъик1аб ажру гъабулев, къот1и т1убач1есе квешаб жазаъ гъабулев вугельул Т1адег1анав Аллагъ. Гъаб цебе бицараб жо буго Аллагъас нужеда висият гъабулеб, нужеца гъелдасан ваг1за босизе бокъун ва гъелда нахърильльун г1амал гъабизе бокъун.

**153. Х1акъльунго гъаб дин дица
нужее лъураб бит1араб нух буго,
нуж гъаб нухда нахърильлья ва
гъеб ккун ч1а. Нуж бат1и-бат1иял
диназда нахърильльунге ва кинал**

ругел лъаларел нухаздаги хъвадуге. Гъедин цоги диналда
нахърильльани нуж рикъ-рикъун ине руго ва бит1араб нухдаса
къосизе руго. Гъаб буго дица нужее гъабулеб висият нуж

Аллагъасадаса х1инкъизе бокъун, гъесул амру-нагъюлда нахъ
рильльун. Нуж жужах1альул ц1аялдасанги ц1унизе бокъун, нужеца
Аллагъ разильулеб г1амал гъабун.

Т1адег1анав Аллагъас гъаб лъабго аяталда жаниб исламияб динальул
бищунго к1вар бугел умурал рехсана. Ахираб аяталда жаниб кинальулго
х1асил гъабун абулеб буго: нуж бит1араб исламияб диналда рук1а, нуж
рикъ-рикъун бат1и-бат1иял нухазда, диназда хъвадуге абуна. Жинда
Аллагъ разильаяв Ибнуг1аббасица абуна: Аллагъас мұмминзабазда
амру гъабулеб буго жамаг1ат цадаҳъ бук1а абуна, цо-цазда къецандун,
рагъдон рук1унге абуни. Цересел умматазул г1емерисел гъалаг
гъаруна гъел цоял-цоязда ч1ух1идалго ва Аллагъасул динальуль
къацандидалго-абун.

Жинда Аллагъ разильаяв Г1абдуллагъ ибну Масғ1удица х1адис
бищана: «Цо къояль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас жиснди
квералъ ракъалда цо мухъ баҳъана, ва гъес абуна: «гъаб буго Аллагъасул
бит1араб нух»-абун. цинги гъеб мухъальул квег1исан ва кваранисан
мухъаль ракъана ва абуна: «гъал руго үогидал нухал. Гъал нухальул

وَأَنَّهُذَا صَرْطِي مُسْتَقِيمًا فَإِنِّي عُوْدٌ
وَلَا تَنْتَهُ عَوْنَاؤُسْمُلَ قَتَفَرَ قَكْعُونَ عَنْ سَبِيلِهِ
ذَلِكُو وَصَلْكُمْ يَهُ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ١٥٣

щибальъул бетлералда чун щайтланги буго жиндихъе халъкъ ахылеб Цинги жинца гъал аятал үлалана (151, 152, 153)»-абун. Хладис имам Ахымадица бицана.

Цоги х1адис буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужер щив вугев дие къом1и гъабулев гъаб лъабго аяталда жсаниб бугеб жсо жсинца т1убазе»-абун. Цинги жсинца гъал аятал ц1алана (151, 152, 153) хадубги аварагас ﷺ абуна: «гъаб лъабго аяталда жсаниб бугеб жсо т1убазъабурав чиясул ажро Аллагъасда т1ад буго. Гъаниб бугеб жсояльул цо-что жсо т1убач1ев чиясе дунялаладаго г1акъуба бук1ине бегыла. Гъедин г1акъуба гъабич1ого тани ахираталда щвараб мехаль гъесул амру Аллагъасде бук1уна: гъесие бокъани т1асса лъугъун тела, яги г1акъуба гъабила»-абун. Х1адис ибн абиХ1атимица бицана.

154. Цинги дица Муса аварагасухъе
Таврат къуна дир рахъальян гъесие
буgeb ниг1мат т1убазабун. гъев Муса
аварагас дир амру-нагью т1убаялда т1ад
ч1ун лъик1аб г1амал гъабун бук1индал,
берцинаб г1ибадатги гъабун бук1индал. Ва гъел баниусраил
жидер динальуль ва дунялальуль жинда x1ажальулеб кинабго
жо баян гъабулебльунги. Гъединго жинца баниусраилал
x1акъаб диналда т1орит1улебльун ва гъезие рах1матльунги.
Жидеца Аллагъасда иман лъун, ахираталда гъесда данч1вазе
рук1иналда мук1урлъизе бокъун.

155. Дица Мухаммад аварагасда
решт1инабураб гъаб Къуръанги
жиндиль баракат бугеб, жиндир къадро
к1удияб ва мунпаг1атал г1емераб т1ехъ
буго. Жинца дунял ахиратальул киналго лъик1льбазда щвей
гъабулебги буго. Нуж гъеб Къуръаналда нахърильлья, гъеб нужер
имамлъунги гъабе, гъельул x1укмуги ккве. Гъедин нуж хъвадани
нужеда Аллагъ гурх1изе вуго.

156. Гъадинааб хирияб Къуръан дица
решт1изабуна гъез абиch1ого бук1ине;
«Нижеда цере рук1арал Ягъудиязда ва
Насраниязда т1ехъ решт1изабуна. Ниж
гъеб т1ехъ цализе лъалелги рук1инч1о:
гъеб нижер мац1алда бук1инч1ого ва нижги хъвай ц1али лъаларел

рук1ун. Гъедин бугольидал ниж х1акъаб диналда т1орит1ич1ого хут1ана»-абун. Жидер гъаб х1ужа къот1изабун Аллагъас г1арабиязда Къуръан решт1ине гъабуна.

157. Цогиги гъел г1арабияз абич1ого бук1изе: «нижедаги т1ехъ решт1изабун бук1араb ани ниж гъел ягъудияздасан ва насранияздасан лъик1 бит1араb нухда рук1инаан»-абун. Х1акъульунго нужехъе Бет1ергъанасул раҳъальян къадро к1удияb Къуръан бач1ана. Жинда жаниб кинабго жо баян гъабураб, нужер рак1азе т1орит1елльунги бугеб, нужер напсазе Аллагъасул раҳ1матльунги бугеб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вит1идал ва г1араb мац1алда Къуръанги решт1изабидал гъеб къавмалъул кинабго г1узру т1аса ана ва Аллагъасда цере ч1араb къояль жидер мунағазда мук1урлъи гуреб цоги х1ужа гъезие бук1унаро. Гъаб х1акъаб Къуръан жинца гъереси гъабурасдаса зулму к1удияв чи щивха вук1инев, Къуръаналда иман лъеялдаса живги вуссарав, жинца цогидал г1адамалги иман лъеялдаса нахъч1варав. Гъаб Къуръаналдаса руссун ч1арал г1адамазе дица ахираталда ц1акъ к1удияb, квшаб г1азаб гъабила Аллагъасул аятаздаса руссиналъе г1оло ва жидеца аварагти гъереси гъавиялье г1оло.

158. Къуръаналда ва аварагасда инкар ккурал мушриказе хут1араb жо гъеч1о жидер рух1 босулеb малаикзаби рач1ин гурони.

Гъеб меҳаль тавбоги къабул гъабуларо, гъезие щибго жояль мунпаг1атги гъабуларо. Яги Аллагъасул цо ампу бач1ин гурони гъезие г1азаб гъабиялдалъун. Яги

къиямасеб къо г1агарльялда т1орит1ел гъабулеб цо г1аламат бач1ин гуреб. Аллагъасул аятазул цо тайпа бач1араb меҳаль: бакъ т1ерхудасан бакъ бакки г1адаб, иманльун бук1инч1еб напсалье щибго мунпаг1ат гъабуларо гъаб г1аламат бихъараб меҳаль иман лъеялдалъун. Жинца цебеккун лъик1аб г1амал гъабич1еб напсалье гъанже гъабураб г1амалаль хайир гъабуларо. Дуща гъель мушриказда абе Мух1аммад ﷺ! Нуж балагъун ч1аха щиб квшаб къодай нужда бач1инеб абуn. нижги балагъун ч1арал

أَوْتَقُولُواْ لَوْكَانَ آنِزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ
لَكُمْ أَهْدَى مِنْهُ فَمَنْ فَدَ جَاءَ بِكُرْ
بَيْتَهُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدَى وَرَحْمَةً
فَمَنْ أَظَلَّمُ مَمَنْ كَذَّبَ بِعِيَاتِ اللَّهِ وَرَصَدَ
عَنْهَا سَبَّاجِيُّ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْهُ إِيمَانَنا
سُوءُ الْعَذَابِ بِمَا كَانُواْ يَصْدِّقُونَ

(١٥)

هَلْ يَظْرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيهِمُ الْمُلَكَّةُ أَوْ يَأْتِيَنَّ
رَبُّكُمْ أَوْ يَأْتِيَنَّ بَعْضُ ءَايَاتِ رَبِّكُمْ يَوْمًا يَأْتِيَ بَعْضُ
ءَايَاتِ رَبِّكُمْ لَا يَقِعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَرْتَكْنَ
ءَامَتَ مِنْ قَبْلِ أَوْ سَبَّتَ فِي إِيمَانِهَا
خَيْرًا فِي أَنْتَظِرُواْ إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

(١٦)

руго кидадай Аллагъас нужее г1азаб гъабила абуn.

Гъабаятальул х1асил буго: Т1адег1анав Аллагъас хирияв авараг вит1ана Маккяялъул мушриказда, гъезда ц1ализе лъялеб ва бич1улеб мац1алда Къуръанги решт1инабуна. Аллагъасул махлукъатальул пикро гъабун Аллагъ цо вук1иналда т1орит1ел гъабизе г1акъло-льяги къуна. Гъаб кинабго жоялласан руссун ширк гъабиялда т1ад ч1ана гъел мушрикал. Гъанже гъезие бугеб жо буго ч1аго дунялалда буқ1унги, ахираталда буқ1унги Аллагъасул г1азаб т1аде бач1ин.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисалда буго:

«Къиямасеб къо ч1оларо бакъ т1ерхъудаса бакъ баккун гурони. Гъедин бакъ баккун бихъараb мехаль, кинавго чияс Аллагъасда иман лъола. Гъеб г1уж буго гъелда щевезег1ан цебехун жинца иман лъун буқ1инч1ел напсалъе гъаб иман лъеяль щибго муннаг1ат гъабулареб» – абуn. Х1адис Байгъакъияс бицана.

159. Х1акъльунго жидеца дин

**бикъизабурал ва къокъаби лъугъун
цо-цазде къецандарал г1адамазул дуе
шибго къварилъи гъеч1о.**

Гъал руго ягъудиял ва насраниял Ибрагым аварагасул бац1адаб дин жидеца бикъизабун, хисизабун хвезабурал. Гъезул амру Аллагъасда буго ва гъес ахираталда гъезда бицине буго гъез гъабураб г1амал ва гъельул жазаъ гъабизе буго.

160. Иманги лъун жинца лъик1аб г1амал

гъабурав чиясе Аллагъас гъельул кири
анц1го нухаль ц1ик1изабула. Жинца
квешаб г1амал гъабурав чиясе Аллагъас
гъеб квешльиялда рекъараб жазаъ гурого
гъабуларо,

т1аде щибго жо ц1ик1изе гъабуларо **ва гъел г1адамазе зулмоги гъабуларо.**

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидаса бицараb х1адисалда буго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Аллагъасул рахъальян бицуунеб х1адисалъуль абуна:

«Х1акъльунго нужсер Бет1ергъан жисв гурх1улев вуго. Цо чияс лъик1лы гъабизе къасд гъабуни ва гъеб лъик1лы гъабич1ого хут1ани, гъев чиясе цо лъик1лы хъвала. Жинца гъеб лъик1лы гъабуни анц1гольун хъвала, анкынусгоялдаги бахинабула, жегиги рек1к1ен лъаларебг1ан г1емерги гъабула. Жинца цо квешльи гъабизе къасд гъабураб мехаль, цинги гъеб гъабич1ого тараб мехаль (Аллагъасдаса х1инкъун) гъев чиясеги

إِنَّ الَّذِينَ فَرَقُوا دِيَنَهُمْ وَكَلُّ أُشِيعَ إِلَيْهِ

مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِلَّا مَا مُرِئُوهُمْ إِلَى اللَّهِ تُمْتَنَعُونَ

بِمَا كَانُوكُمْ بِهِ عَلَوْنَ

مَنْ جَاءَ بِالْحَسْنَاتِ فَلَهُ وَعَشْرُ أَمْثَالُهَا وَمَنْ

جَاءَ بِالْسَّيِّئَاتِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُنَّ

لَآيُظْهَرُونَ

ую лъик1лыи хъвала. Жинца гъеб квешльи гъабуни ўо квешльи хъвала, Аллагъасе бокъани хъвач1огоги тола»-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагъ разильяяв Абузарридаса бицараб х1адисалдаги буго: «Жинца г1емерал мунағыл гъарурав чи дихъе вач1ани, жинца дидехун ишбого жо ширк гъабич1ого, дица гъел квешльабазда ретълараб г1емераб мунағыл чуриги гъабила гъев лагъасе»-абун. (х1адис къокъ гъабуна). Х1адис имам Муслимица бицана.

161. Дуца абе Мух1аммад :

Аллагъас дун т1овит1ун вуго унго унгояб бит1араб нухалда. Киналго бат1улал диназдаса бац1адаб, жиб бит1араб, х1акъикъияб Ибрагъим аварагасул диналда. Гъев Ибрагъим жинца ширк гъабулездаса вук1инч1о.

Жидека ширк гъабулел г1адамал Ибрагъимил диналда рук1унаро. Цох1о Аллагъасе г1ибадат гъаби буго Ибрагъим аварагасул дин.

162. Жегиги дуца абе Мух1аммад

Аллагъасе г1ибадат гъаби, дица жо хъвейги: къурбаналье хъолеб жо. Дир ч1агольги ва гъеб ч1агольиялда жаниб дица гъабулеб кинабго г1амалги, дир хвелги, ахир дун вусинги Т1адег1анав Аллагъасе буго: кинабго г1алам жинца хъихъулев Бет1ергъанльун жив вугев.

163. Гъев Аллагъасе щивго г1ахъалчи гъеч1о жинди лагълыи гъабулев, яги жинца г1аламалъул тадбир гъабулев.

Дица цах1о Аллагъ гуресе г1ибадат гъабуларо. Аллагъас дида гъелдалъун амруги гъабун буго. Дунги гъаб умматалъул Аллагъасе мут1иг1льун, гъесие г1ибадат бац1ад гъабулезул авалав вуго. Ай т1оцевесев вуго.

164. Дуца абе Мух1аммад : Дица

дие Бет1ергъанльун Аллагъги живго тун цоги чийиш ц1ехелев? Гъев Аллагъ жинца кинабго жо бижарев гъаб кинабго маҳлукъаталъул Бет1ергъан вуго. Щибаб напсаль мунағы, х1арамаб жо гъабураб

قُلْ إِنَّمَا هَذِهِنِي رِبِّي إِلَى صَرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ دِينَنَا
قِيمَاتُهُ أَنْرَاهُمْ حَيْنَفَا وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُسْتَقِيمِينَ

(١٦٣)

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَسُكُونِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ

(١٦٤)

لَا شِرِيكَ لَهُ وَلَا ذِلْكَ أَمْرُ وَلَا أَنْأِلُ الْمُسْلِمِينَ

(١٦٥)

قُلْ أَعْبُدُ اللَّهَ أَنْجِي رَبِّا وَهُوَ بُكْلُ شَيْءٍ
وَلَا تَكُبُّ كُلَّ نَقْسٍ إِلَّا عَيَّهَا وَلَا تَرُدُّ
وَازِرَةً وَرُزْ أَخْرَى شُمًّا إِلَى رَيْكُمْ
مَرْجِعُكُمْ فَيَنْبَئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

(١٦٦)

мехалъ, гъельул г1акъуба гъеб напсалье буқ1ула. Цо напсалъул мунағыл цоги напсалда т1аде лъоларо, ва цо напсалье гъабизе ккараб г1акъуба-г1азаб цоги напсалье гъабуларо. Цинги ахираталда кинағо халкъ Аллагъасде буссунеб буго х1исаб-мизан ва жазағ гъабизе. Цинги щибаб напсалда бицинеги буго нуж жиндиль хилипльун рук1араб динальул ва щивасе жиндир г1амалалда рекъараб жазағи гъабизе буго.

165. Жинца нуж гъаб ракъалда цогидал умматалги рук1ун хадуб гъезул бак1алда халифальун гъарурав Аллагъ вуго нужер Бет1ергъан. Жинца нужер цоял цогидаздаса т1адег1анги гъаруна даражаса макъамалъул раҳъалъан.

Г1илму г1акълу бат1и-бат1ияб гъабуна, бечельи-мискинлти щивасул бат1ияб гъабуна. Цоял къуватал цоял заг1ипал гъаруна. Гъадин щивасул даражаса макъам бат1ияб гъабуна нужер х1ал бихъи гъабизе. Аллагъас нужеे къурал ниг1матазда шукро лъицадай гъабула абун ва нужер Аллагъасе мут1иг1авги, Аллагъасда г1асильулевги загъир гъавизе. Х1акъльунго Мух1аммад ﷺ, дур Бет1ергъан Аллагъ ахираталда жинда г1асильараразе г1акъуба ц1акъ хех гъабулев вуго. Дунялалдаги щвзезе бегъула гъезда Аллагъасул г1акъуба. Гъединго Т1адег1анав Аллагъ жинда мут1иг1ал мұмъинзабазда жив ц1акъ гурх1улев, гъезул мунағыл чурулев вуго.

Ибнукасирица абуна: Къуръаналда жаниб Т1адег1анав Аллагъас жиндир г1азабалъулги гурх1елалъулги аятал цо-цазде хурхинарун рицуна, гъединго ц1ох1о аяталда жаниб абула: «Аллагъ жиндир үзим бахъи, г1азаб гучав вуго, жиндир гурх1ел-рах1мо г1ат1идавги вуго»-абун. Гъадин гъабиялъул х1икмат буго жиндир лагъзал купруширкалдаса нахъе ах1ун жив разильулеб г1амал гъабиялда рачине бокъи. Жиндир ниг1матазда хъул лъезабун, жиндир г1азабалдалъун х1инкъи къун, Аллагъас инсан ах1улев вуго гъаб панальулеб, ц1акъ жиндир заман къокъаб дунялалда ралел дагъалто къоял жив разильулеб г1амал гъабун рае абун, абадияб ахираталда жив рах1аталда ва ниг1матазуль вук1ине.

Аллагъ разильулеб г1амалалда хъвадулел г1адамазе дунялалдаги рах1атги, ниг1маталги рук1уна. Жив вижарав, жив хъихъулев, ахир жиндие жазағ гъабулевги цох1о Аллагъ вук1ин лъараб мехалъ, гъев инсан ц1акъ г1одове виччан вук1уна ва кинағо жинда т1аде бач1араб

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلِيفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ
بَعْضَكُمْ كُفُورَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبُولُوكُمْ فِي مَا
أَتَكُمْ كُفُورُكُمْ أَنَّ رَبَّكُمْ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ
لَغُفُورٌ رَّحِيمٌ

١٦٥

жо Аллагъасул рахъальян бугеб ғ1об-рах1матльун х1исаб гъабула: ниг1матал къуни шукро гъабула, т1аса росугеги абуn Аллагъасда гъари гъабула. Къварилъи бач1ани тавбо гъабула, мунағыл чуризе бач1араb батаги абуn дуг1аги гъабула.

Жинда Аллагъ разильяяв Абугъурайратидасан х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Мұмъинчиясда лъаlебани Аллагъасда асқ1об бугеб ғ1акъуба-ғ1азаб киг1ан ғ1емераб ва гучаб бугеб, гъесул кидаго алжаналда хъул лъелароан. Капурчиясеги лъаlебани Аллагъасда асқ1об бугеб гурх1ел-рах1матальул ғ1емерлъи, гъесул Аллагъасул алжаналдаса кидаго хъул къот1илароан. Аллагъас нусго раҳ1мат бижсана гъезул қояб халкъалда гъоркъоб лъуна ва ункъоялдаң1илаич1го жиндиа асқ1обтана. Ракъалдарешт1ина бураб қох1о раҳ1маталдаљун буго Аллагъасул халкъалъул қо-қазде бугеб гурх1ел-рах1мо. X1ата х1айваналъцин х1ем1е эхеде борхула, жиндинр т1инч1алда т1аде гъеб үзүн гъельие зарал ккеялда х1инкъун» – абуn. Х1адис имам Мұслимица бицана.

Аллагъас ниль жиндие мут1иг1ал лагъзадеридаса гъареги.

Аллагъасул квербакъиялдалъун суратул Анг1амалъул таржама
ва тафсир хъван т1убана.

Кинабго реццги Т1адег1анав Аллагъасе буго.



7. Суратул Ағ1раф



Маккайлда реишт1ина бураб, жинда жсаниб к1инусиялда анльго аят
бугеб.

Киналго Маккайлда реишт1ина наурудал суратазда рельун гъаб суратги
мух1канал далилал рицун Аллагъ جَلَّ جَلَّ қо гъави, ахират ва х1исаб-
мизан буқ1ин ч1езбулеб буго. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ рисалатги расула лаги
рим1ухъал рук1инги вах1ю реишт1инги бицунеб буго. Гъаб сураталда
жсанир аварагзабазул къисабиги рицун руго жисдер баян ва бицен
г1ам1ид гъабун.

Сураталъул байбихъуда Аллагъасул свалат салам лъеяв
Мух1аммад صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда реишт1ина бураб Къуръан кинабго
инсанияталье рах1мат буқ1ин бицун буго. Гъелда нахъвилъараф
чиясе дунял-ахираталъул баҳыбуғолы ўколебльиги бицун буго.
Хадуб инсаниятальул эмен Адам аварагасул عَلَيْهِ أَللّٰهُ تَعَالٰى سَلَامٌ иблисалъул гун
ккараб къисса бицун буго: гъеб иблисалъул макро бицингун қадаҳъ
лық1лъиялда ва квешит1иялда гъоркъоб, х1акъаб ва бат1улаб жсоялда
гъоркъобги бугеб кидагосеб даг1ба-къеңги бицун буго

Цинги ахир къиямасеб къоялъул ва гъениб халкъа лъул бат1и-
бат1иял къокъабазул буқ1унеб х1алги бицунеб буго, гъезул цоңаздехун
буқ1унеб к1алъай- баҳ1салъул суратги бицун буго. Алжсаналъул ағыло
муъминзабазул, жсужсах1алъул ағыло катурзабазул бицун буго. Цох1о
гъаб сураталда гурони жисдер бицен гъабич1ел «асх1абул ағ1рафи»
абулеб къокъаялъуғи бицун буго. Гъал руго жисдер лъик1аб г1амалги
квешаб г1амалги бащад ккарап г1адамал ва Т1адег1анав Аллагъас
халкъа лъул х1исаб-мизан лъгузинег1ан алжсаналдаги жсужсах1алдаги
гъоркъоб бугеб сангаралда т1ад тун ругел. Гъеб сангаралда ү1арги
Ағ1раф буго ва гъелдалъун гъаб сураталда ү1арги тана.

Гъедингө сураталда жсаниб Нух1, Гъуд, Сасаих1, Лут1, Щұг1айб,
Муса аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ къисабиги рицун руго, гъаб Мух1аммадил
умматалъ гъел къисабаздаса г1ибрат босизе г1оло. Г1ибрат
абула: никру гъабун қо пуланаб ишалъул х1асил гъабиялда. Вағ1за абураб
ва насих1ат абураб к1иябго разг1иялдаса мурадлъун бугеб жсоялдаса
гъабулеб х1асилги буго гъеб г1ибрат. Г1иблуялда г1амал гъабуларел
квешал г1алимзабазе ахираталда буқ1унеб гъел инжист гъарулеб
г1азабалъуғи бицун буго. Сураталъул ахиралдаги Аллагъ جَلَّ جَلَّ қо
гъавиялъул ва гъесдехун ширк гъабулеб г1адамазул бицен гъабун буго.

*Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ц1аралдаљун.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَصَرُ

1. Алиф, Лам, Мим, Ссад.

Т1адег1анав Аллагъ жинда лъалев вуго гъал х1урупал рехсеялдаљун бугеб мурад.

2. Гъаб т1ехъ буго Т1адег1анав

Аллагъас дуда решт1инабураб Къуръан. Дур рек1елье щибго къварилъ яги зах1мальи

ккоге гъеб къавмалда

швезабиялъуль, гъез мун гъереси гъавила абуни. Гъаб Къуръан дуде решт1инабуна гъелдаљун дуца Аллагъасдаса х1инкъарал г1адамазе х1инкъи къезе ва мұмінзабазе ваг1за-насих1атльунги бүк1ине.

Къуръаналдаса мунпаг1ат босулең гъаб къокъа бугельул, гъезул ц1ар рехсаны Аллагъас. Амма Къуръан кинағо халқъалъе (г1адамазе ва женәзе) х1инкъи къезе ва ваг1за-насих1атльун бүк1ине решт1инабураб буго.

**3. Нуж Аллагъас решт1инабураб
жоялда нахърильлья. Жинда жаниб
т1орит1ел бугеб, гвангъараб нуралда**

рельльарааб Къуръаналда нахърильлья.

Ва нужеца гъев Аллагъыг живго тун нужең үзгілік вализаби ккоге ва нуж гъезда нахърильльунге.

Хъанчал ругониги, кашишзаби, кагъанатал ругониги ккоге вализабильун, нужер амру гъезда т1амизе ва гъезие мут1иг1льизе. Ц1акъ дагъал г1адамазе гурони Аллагъасул Къуръанальуль ваг1аяль мунпаг1ат гъабулеб гъеч1о.

**4. Г1емерал росабазул ағъло буго дица
жиб гъалаг гъабураб, гъез аварагзабаде
nahъriльльине инкар гъабураб мехаль.**

Гъел росабазда т1аде дир г1азаб бач1ана

къаси жал къижун яги хъизаназул рек1елгъеялда ругеб мехаль, яги къальул г1ужалда х1охъ баҳыналъе гъел ч1ч1ун ругеб мехаль.

Гъал руго г1адамал г1одор речкан, рак1алда щибго жо гъеч1ого рук1унел г1ужал. Гъеб х1алалда жалги рук1адго г1азаб т1ад бач1ин

كَتَبْ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدَرِكَ حَرَجٌ

فَمَنْ هُنْ شَذِذُّ بِهِ وَذَكَرَ لِلْمُؤْمِنِينَ

أَتَتَعْوِدُ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رِبَّكُمْ وَلَا تَتَعَوَّدُونَ

دُونِيهٍ أَوْ لِيَاءٍ فَإِلَّا مَا نَذَرَ كَثُرُونَ

وَكَمْ مِنْ قَرِئَةٍ أَهْلَكَتْ نَهَارَجَاهَ هَايَاسْنَا

بِكَتَأْ أَوْ هُمْ قَلِيلُونَ

ц1акъго зах1мальу1еб иш буго.

5. Гъаб дир г1азаб жидеда щвараб فَمَا كَانَ دَعْوَةُهُمْ إِذْ حَاجَهُمْ بِأُسْنَاتِ الْآَنَّ
мехаль гъез абу1еб цоги раг1и бук1инч1о
ва гъез ах1и балеб жоги бук1инч1о: قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَلَمِينَ ٥
«Ниж ц1акъ нижеего зулму гъабу1еб
агъло бук1анаха»-абун гъель мук1урлы гуреб.

Аллагъасул г1азаб жидеда решт1араб мехаль гъезда бич1ч1ана
гъеб заман дуг1аяль кумек гъабу1еб гъеч1ебльи.

6. Дица ц1акъ т1адч1ун гъикъизе буго дир فَلَنْسَعَنَ الَّذِينَ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ وَلَنْسَعَنَ
аварагзабазда ва гъел аварагзаби жидеда
рит1арал умматаздаги. الْمُرْسَلِينَ ٦

Ахираталда х1исаб-мизан гъабу1еб мехаль
капурзабазда бадиб ч1вай гъабун ва гъезул к1анц1и къот1изабун
гъикъизе буго: нужехъе аварагзабиго рач1ич1иш? Гъез нужехъе
Аллагъасул дин щvezабич1иш? Нужеца щиб жавабха гъезие кураб?-
абун. Гъаб гъикъя-бакъиялда хадуб гъезие жидецаго т1аса бишсараб
жужах1алтыл г1азаб гъабизе буго. Аллагъас жиндир аварагзабаздаги
гъикъизе буго нужеца умматазухъе дир дин щvezабуниш абуn. Цинги
гъез: «щvezабуна нижер бет1ергъан»-абидалго гъездасан разильун
т1адег1анал макъамал ругел алжаналда гъельги рит1изе руго.

7. Гъеб х1исаб-мизан гъабу1еб къояль فَلَنْقُصَنَ عَلَيْهِمْ عِلْمٌ وَمَا كُنَّا مُكَافِئِينَ ٧
дица г1адамазда бицине буго гъез
дунялалда гъабу1еб кинабго г1амал
Дида лъалеб бук1иналь. Дун цох1о лах1затальги гъездасан
рик1к1алъун, гъез гъабу1еб жо лъаларого вук1инч1о.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнуг1абасица абуна: къиямасеб къояль
лагъздерил г1амал хъвараб кагъат лъола гъезда ццебе ва гъеб
кагъаталь бицуна гъез дунялалда гъабу1еб кинабго г1амал, щибго жо
гъоркъоб теч1ого: абураб раг1иги бицуна, гъабу1еб г1амалги бицуна,
лъик1аб бук1а, квшаб бук1а, къабих1аб-инжитаб, жиб бицине
сурараб жо бук1а. Гъадин Аллагъасда ццеве ч1ун, халкъул г1алам
нуг1заллъун рук1ун, жиндир х1исаб-мизан гъабу1еб къояль гъениб
ццебе бач1унеб къабих1аб, инжитаб жо гъабизеги, бицинеги намус
бук1ине ккела бусурманциясда.

8. Гъеб къиямасеб къояль лагъздерил وَأَلْوَرْنُ يَوْمَيْنِ الْحَقُّ فَمَنْ شَقَّلَتْ مَوَازِينُهُ
г1амалал ц1алел ц1адирабиги рук1ине
руго г1адилал, бит1арал, щивго
чиyсе зулму гъабуларел. Лъик1аб فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٨

г1амалалдаљун жидер ц1адираби бак1льярал г1адамал руго жидер кинабго лъик1льиялда квершел батарал ва мурадазда щварал.

9. Ц1адирайлда т1ад лъик1аб

г1амал т1адагъльун квешаб г1амал

г1емерльярал г1адамал руго жал

ахираталье ч1орого хут1арал ва

жидерго напсал гъалаг гъарурал. Гъельие г1илаги буго гъез дир Къуръаналда инкар ккун бук1ин.

Галимзаби хилипльана лагъздерил г1амалал ц1ала абурабраг1ияльуль тафсир гъабияльуль. Цояз абуна Т1адег1анав Аллагъас лагъздерил г1амалазе черх гъабула жиндие бак1льи бугел цинги гъель чурхдул ц1ала абун. Цогияз абуна г1амалал хъварал кагътал ц1ала абун. Лъабабилеб къоқаяль абуна живго инсан ц1ала абун. Гъаз далилльун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисги бачана:

«Къиямасеб къояль чо чи вачун вач1ула жив къарияв, вицатав, амма Аллагъасда جَلَجَلَ اسْكِلَوبْ гъесул ц1айи бук1унаро к1к1арадал квартыг1адабги»—абураб. Х1адис имам Муслимица бицана.

Кин бук1аниги ниљеца иман лъун ниљ божула гъеб къо бук1иналда ва гъениб х1исаб-мизан бук1иналдаги. Дунялалъул г1илмуяль хинлъиги, ц1оройги, гъаваги, гъуриги боцуунел аллатал гъарураб мехалъ, гъеб дунялги дуняллда бугеб щинаб маҳлукъги жинца бижарав Халикъасда лагъздерил г1амалал ц1азе к1вей щибго гъарибаб, ай бук1ине рес гъеч1еб жо гъеч1о.

10. Дица нужеев гъаб ракъалда т1ад

нужеего бокуухын рук1ине рес

рекъезабуна ва нужеев маг1ишат

гъабиялье сабабалги рекъезаруна.

Гъедин бугониги дир ниг1матал лъалев ва гъезие щукро гъабулов чи нужеда гъоркъов ц1акъ дагъ гурони гъеч1о.

11. Х1акъльунго нужер эмен Адам

вижиналдаљун дица нуж киналго

рижана ва цогидаб маҳлукъалде данде

ккун нужер ц1акъ берцинаб суратги

гъабуна.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: г1адамал инсул гъодазда жанир рижана, цинги эбелалъул рах1моялда жаниб гъезул суратги бижана-абун. Цоги г1алимзабаца абуна гъаб нуж рижана абурубраг1и Адам аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام абураб буго гъев к1одо гъавун,

وَمَنْ حَفَّتْ مَوَزِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا

أَنْفُسُهُمْ بِمَا كَانُوا لِيَعْمَلُونَ

وَلَقَدْ مَكَنَّكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْتُمُكُمْ

فِيهَا مَعِيشٌ قَلِيلًا مَا تَشَكَّرُونَ

وَلَقَدْ حَلَقْتُمُكُمْ فَمَا صَوَرْتُكُمْ كُلُّهُ فَلَمَّا

لِلْمَلَائِكَةِ أَسْجَدُوا لِلَّهِ فَسَجَدُوا إِلَيْهِ

إِبْلِيسُ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ

гъев халкъальъул эмен вугельуль-абун.

Хадуб дица малаикзбазда амруги гъабуна нужеца гъав Адамие сужда гъабе абуң. Гъаб амруги буго Адам авараг ﷺ ва гъесул зурият хира гъабун гъабураб. Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ امْرُ عَرْيَلْدَةً мут1иг1льун киналго малаикзбазаца Адамие сужда гъабуна. Гъеб заманаяль гъеб бак1алда буқ1араң иблис сужда гъабич1ого ч1ана. Гъеб ч1ух1ана х1арщудаса вижарав Адамие сужда гъабизе.

12. Т1адег1анав Аллагъас иблисалда قالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمْرَتُكَ قَالَ أَنْتَ خَيْرٌ^{١٧}
абуна: «Дица сужда гъабеян амру
гъабураб мехаль гъеб сужда гъабиялдаса فَهَذَا خَيْرُنِي مِنْ تَارِ وَحَقَّتُهُ وَمِنْ طِينٍ^{١٧}
мун щиб жояль нахье ч1вараб?»-абун.

Иблисалъ абуна: «Дун Адамидаса лъик1аб буго. Дуңа дун бижана ц1аялдасан ва душа Адам х1арщалдаса вижана»- абуң.

Дун гъесдасан хирияб буго, дун жиндаса бижараб ц1а хирияб бугельуль Адам жиндасан вижараб х1арщалдасан абуң. Гъаб ах1макъаль пикру гъабич1о жинда амру гъабулев Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ وَكَرَدَلْدَةً вук1ин ва гъев жинда лъалев вук1ин щив хирияв вугев ва щив г1одовег1анав вугевги.

Ибнукасирица абуна: жинди лаг1нат батараб иблис балагъана жиб жиндаса бижараб ц1аялдаса ва гъеб ц1акъаб жольун бихъана. Жиб балагъич1о Адам авараг ﷺ Т1адег1анав Аллагъас жиндирго квералдалъун х1аршы буцун гъавун вук1иналда ва гъесулье жиндир рух1алдасан рух1 лъун буқ1иналдаги. Гъединго пасадаб мекъаб боцинги гъабуна иблисалъ ва жиб ц1акъ мекъиги ккана гъеб боциналъульги: гъель абуна ц1а лъик1аб ва хирияб бугин х1арщалдаса абуң. Х1арш буго жинда т1ад хур- херги бижунеб, жиб ц1обалеб ва жиндаса мунпаг1ат бугеб жо. Ц1а буго жинца кинабго жо бух1улеб ва жиндалъун г1азаб гъабулеб.

Ибнукасирица абуна: бищун цебе жинца къияс гъабураб (ко жо цоги жоялда боцараб) жо буго иблис, ва гъеб къиясалъуль мекъиги ккана. Жинца Аллагъасул диналда жаниб жиндирго г1акълоядалъун къияс гъабулев чи Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ ابليس گوئىن لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا данде гъавула»-абун.

Ибнухат1ибица абуна: Иблис буго т1оцебе жинца къияс гъабураб. Амма гъеб иблисалда лъач1о Аллагъасул جَلَّ جَلَّهُ каламалда данде къияс гъабуларебльи. Загыираб раг1иялдалъун Къуръан-х1адисалда жаниб цо х1укму бицараб мехаль гъеб цоги жоялда боцизе ва цоги бак1алда сверизабизе бегъуларо, гъеб х1укму Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ абухъин т1убазе ккода-абун

13. Т1адег1анав Аллагъас абуна: قالَ فَأَهْبِطْ مِنْهَا فَتَأْكِيْكُنْ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا
«Мун г1одоб лъугъа алжаналдаса. Дир

فَأَخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ^{١٨}
амрюялдаги г1асильун дир хирияб

рокъоб чундица мун теларо. Мун гъанисан къват1ибе баҳъва мунги ғ1одобег1ан гъабураб буго абуң.

Иблисалъ г1амал к1одолъи ва ч1ух1и загыр гъабидал гъельие жазаъ гъабуна ғ1одобег1ан гъабиялдаљун ва х1акъир гъабиялдаљун. Аллагъасе ﷺ х1еларав ва мут1иг1льараав чи гъес т1адег1ан гъавула. Гъесде данде г1амал к1одолъи гъабурав чи Аллагъас ﷺ ғ1одовег1ан гъавула.

14. Цинги иблисалъ абуна: «Дуца дун хvezabich1ого теха халкъ т1аде баҳъизабулеb къо щvezeg1ан»-абун.

قَالَ أَنْظَرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُبَعَّثُونَ ﴿١﴾

Г1азаб гъабич1ого нахъ т1амун те. Гъаб иблисалда лъана халкъ т1аде баҳъизабулеb къоялдаса хадуб хвел бук1унаrebльи ва жиб хвалил г1азабалдаса борч1изе сабаб гъарана.

15. Жиндиr х1икматалдаљун Аллагъас ﷺ гъеб иблисалъул гъари къабул гъабуна ва жинца абуна мун нахъе баҳъун тараб буго абуn.

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٢﴾

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1абасица абуна: гъаб иблис хvezabich1ого нахъе баҳъун тана т1оцебесеб ссур пулеб къоялде щvezeg1ан. Гъеб ссур пураб мехалъ кинабго рух1ч1агояб жо хола, гъелгун цадахъ иблисги хола. Гъеб иблисалъе бокъун бук1ана хвалил къог1лы ч1амич1ого бук1ине ва жиб к1иабилеб ссур пулеб меҳ щvezeg1ан ч1аго тезе. Т1адег1анав Аллагъас иблисалъул гъаб мурад т1убач1о. Гъаб раг1и бит1араб бук1иналда т1орит1ел гъабула қоги аяталда жаниб бугеб раг1ияль: «Мун нахъе баҳъун тараб буго қо пуланаб заман щvezeg1ан»—абураб.

16. Цинги иблисалъ абуна: «Дуца дун гъав Адам сабаблъун къосараб, ғ1одобег1анаб буго абуn х1укму гъабидал, дун гъедун дица абулеb буго: Дун бит1араб исламияб нухда т1ад ғ1одоб ч1ела ва гъелдаса Адамил насло дица нахъч1вала»-абун.

قَالَ فِيمَا أَعْنَيْتِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ

الْمُسْتَقِيمَ ﴿٣﴾

Гъячагъльты гъабулел г1адамаз нухлулазе гъара гъабулеб г1адин, гъел къосинарун, қоги нухал берцин рихъизе гъарун, гъеб х1акъаб нух жидеда бихъуларелтъун гъарила дица гъел.

17. Цинги дун гъеб Адамил наслояльхъе гъезда цебесан бач1ина, нахъсанги бач1ина, квараница-квег1исаги бач1ина ва дица гъезие кинабниги лъик1аб

لَهُ لَا يَنْهَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِ وَمِنْ خَلْفِهِ وَعَنْ أَمْيَنِهِ وَعَنْ شَمَاءِ يَمْهُ وَلَا تَنْهَى أَكْثَرَهُمْ

شَكِيرِينَ ﴿٤﴾

жо сурун бихъизабила, кинабго бат1улаб жо берцинги бихъизабила. **Ва дуда гъезул г1емерисел дур ниг1матазе шукру гъабуларелльун ратила.**

Дур амруялда г1асиялльун, мут1иг1льи тараалги ратила.

Жинда Аллагъ разильяйв Ибнуг1аббасица абуна: иблисалъул x1ал к1оларо инсанасда t1асахун бач1ине. Гъедин жиб бач1улең буқ1арабани гъеб Алласул рах1матаздаги лагъасдаги гъоркъоб ч1елаан-абун.

Аллагъяс جَلَّ جَلَّ гъеб иблисти гъельул наслу щайт1абиги инсанасул беразда рихъуларел гъаруна, нильеда рихъич1ониги гъел рук1ин x1акъаб буго. Нильеда бихъулареб, жиб буқ1ин x1акъаб жо г1емераб буго. Инсан къосинавизе бат1и-бат1ияб сураталда бач1ине гъунар къун буго Аллагъяс جَلَّ جَلَّ гъеб иблисалъе. Амма жинда свалат салам лъеяв аварагасул сураталда бач1ине к1оларо гъелда.

18. Т1адег1анав Аллагъяс абуна:

«Мун гъаб алжаналдаса къват1иб
бахъа мун какарабльун ва дуда г1айиб
ч1варабльун, дир рах1маталдаса
рик1к1ад гъабурабльунги. Дица мунги дуда мут1иг1льяралги
жанир рехун жужах1 ц1езабилаян абуң гъедулев вуго дун.

19. Я Адам! Мунги дур ч1ужу
Х1аваги гъаб алжаналда жанир
ч1ч1а. Ва нужеего бокъарал
ниг1матаздасаги кванай. Нуж гъаб
гъвет1алда аск1ор къаге ва гъелдаса
кванаге. Нагагъ гъеб гъвет1алдаса кванани нуж нужеего зулму
гъабураздаса рук1уна.

Т1адег1анав Аллагъяс гъезул x1албихъизе абуң буқ1ана гъаб цо гъвет1алдаса кванаге абуң. Иблисалъе гъеб амру лъана ва жинца ях1 бахъана Адамги Х1аваги Аллагъясде جَلَّ جَلَّ г1асильялда ккезаризе.

20. Цинги щайт1аналь гъезул рек1ель
vas-vas рехизабуна ва гъезда балъго
буқ1араб г1аврат загъирльизе x1илла
гъабуна. Щайт1аналь абуна: «Гъаб
гъвет1алдаса кванагеян нужер
Бет1ергъанас абуна нужер макъам
жегиги т1адег1ан борхизе бокъич1ого: нуж малаикалльун

قَالَ أَخْرِجْ مِنْهَا مَقْدُومًا وَمَأْمَدْ حَوْرَانَ لَتَعْكِمْ مِنْهُ

لَمَلَانَ جَهَنَّمْ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ١٨

وَيَقَادُهُ أَسْكَنْ أَنْتَ وَرَوْجَأَكَ لِجَنَّةَ فَكُلَّا
حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونُوا

مِنَ الظَّالِمِينَ ١٩

فَسَوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَنُ لِيَرِي لَهُمَا مَأْوِي
عَنْهُمَا مِنْ سَوَاءِ رِتْهَمَا وَقَالَ مَا هَذَا كَارِبُكُمَا
عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنَ

أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَلِيلَيْنَ ٢٠

рук1ине яги даймго алжаналда жанир рук1ине бокъич1ого»-абун.

21. Адамие ва X1авае щайт1анги гъедана
дун нужеे лъик1аб жо бицунеб, нужеда
гурх1ун насиҳ1ат гъабулеб бугоян абуни.

22. Щайт1аналъ Аллагъасул
ц1ар бахъун гъедараб мехаль гъеб
гъа гъереси бицуун гъедуларо абуни
рак1 ч1ч1арап Адамги X1аваги
щайт1аналъ гуккун гъеб гъвет1алдаса
кванаялда рачана. Гъелдаса жидеца
кванараб мехаль гъезул г1авратал
загъирльана ва гъел к1иялго цоцаздаса нечана, гъут1буздаса
т1анхал рет1ун, гъел т1аде рек1инарун г1авратал рахчизе
льугъана. Гъезда Аллагъасул рахъальян ах1ана: нужеда абуни
бук1ана гуриш нужеца гъеб гъвет1алдаса кванагеян абуни. Дица
гъеб щайт1ан нужеे баянаб ва загъираб тущман бугоянги абуни
бук1ана гуриш?-абун.

Нужеца дир амрги тана, щайт1аналье гуккизеги ч1ана. Гъанже дица
нужеда алжаналдаса къват1ирги лъела, нужеего ризкъи т1алаб гъабизеги
риччала абуни.

23. Адамицаги X1авацаги абуна: «Я нижер
Бет1ергъан Аллагъ! Нижека нижерго
напсазе зулму гъабуна дур амруялда
хилипльи гъабун. Гъанже мун нижеда
гурх1ич1они ва дуца нижер мунағылги чурич1они ниж ц1акъго
г1адада хварал, ч1орого хут1арал г1адамал рук1ина» - абуни

24. Т1адег1анав Аллагъас абуна нуж
киналго алжаналдаса къват1ире
льугъун ракъалда решт1а. Нуж цоял
цоязе тущаби руго ахир къиямасеб къо
ч1езег1ан.

Щайт1ан инсанасул тущман буго ва инсан щайт1анальул тущманги
вуго.

Щайт1анальул инсанасдехун бугеб тущманлыи буго бат1улаб
тущманлыи, ахираталда гъеб жужах1алде иналье сабаблъун кколеб:
гъеб щайт1аналь инсанасдаса жиб лъик1абльун бихъун, ч1ух1ун, x1ал
хъубльун гъабулеб тущманлыи бугельул. Инсанас щайт1аналдехун
гъабулеб тущманлыи буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амруялда нахъвильун

وَقَاتَهُمْ هُمْ إِنَّ لَكُمَا لِيْنَ الْتَّصْبِحُونَ ﴿٦﴾
فَدَلَّهُمَا بِغُرْبٍ وَرَأَمَا لَهُمَا فَرَأَيْتَهُمَا مَوْطِقًا يَخْصُّهُمَا عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ
وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَّا يَأْتُهُمَا كَعْنَ تِلْكُمَا الشَّجَرَةَ
وَأَقْلَلَ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُّؤْمِنٌ ﴿٦﴾

قَالَ اللَّهُمَّ ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِنَّ لَنَا تَعْفُرْنَا
وَتَرَحَّمْنَا إِنَّكُنَّ مِنَ الْخَيْرِينَ ﴿٣﴾

قَالَ أَهْبِطُوا بَعْضُكُلِّيَعْضٍ عَدُوَّكُمْ
فِي الْأَرْضِ مُسْتَقْرِرٌ وَمَتَعٌ إِلَى حِينٍ ﴿٤٤﴾

гъабулең х1акъаб тушманлыи, гъеб сабабльун ахираталда жив алжаналда унеб. Нужеे ракъалда т1ад буго нуж ч1олеб бак1 ва нужеца маг1ишат-яшав гъабун нужер г1ажал т1аде щвездег1ан мунпаг1ат босулең бак1ги.

25. Жегиги Т1адег1анав Аллагъас абуна: قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوْلُونَ وَمِنْهَا تُخْرِجُونَ ﴿١٥﴾
 «гъеб ракъалда ч1агольи гъабун рук1ина
 нуж. Цинги хун гъеб ракъальул чохъонирги
 рук1ина, ахираталда х1исаб-мизан
 гъабизеги гъеб ракъалдаса т1аде раҳынарула» абуна.

26. Я Адамил лъимал! Дица нужеे лъабго يَبْيَأَ إِذْمَقْدَ أَنْزَلْتَ عَلَيْكُمْ لِبَاسَ إِيمَانِي
 бат1ияб рет1ел гъабуна: Цо рет1ел سَوْءَاتٍ كُوْرِيشًا وَلِبَاسُ أَنْتَقُوْيَ ذَلِكَ حَيْثُّ ذَلِكَ مَنْ أَيْتَ اللَّهَ لَعَاهُمْ بِذَكْرِنَ ﴿١٦﴾
 гъабуна нужеца жиндалъун г1аврат
 бахчулеб ва кидаго нуж жинда х1ажатаб.
 Цоги рет1ел гъабуна г1адамазда
 гъаркъор нуж хъвадулеб меҳаль нужеца берцинлъиялье т1ад
 рет1унеб. Лъабабилеб рет1ел буго инсанасул жанисеб, рух1ияб
 раҳ баяц1ц1адаб ва берцинаб буқ1ин. Гъаб рух1ияб рац1ц1алти
 буго загыираб берцинлъиялдасаги жиндири к1вар ц1ик1араф ва
 лъик1аб.

Цоги г1алимзабаз абуна: гъаб лъабабилеб рет1ел рагъуль т1ад рет1улеб
 къолден буго жиндалъун тущманасдасан черх ц1унулеб абуни.

Гъаб рет1ел решт1инаби лагъаздеридехун бугеб ц1об-рах1мо
 бихъизабулеб Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ گ1alamatаздаса цо г1alamат буго. Ва
 гъал к1удиял ниг1матазда лагъаздерица шукру гъабизе бокъунги
 буго, гъелдалъун Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рак1алда щвезе ва гъесие г1ибадат
 гъабизе бокъун.

Цоги тафсир гъабуна: гъаб Адам аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къиса бицин
 Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ аятаздасан буго, гъеб къисаялдаса г1адамаз мунпаг1ат
 босизе. Щайт1аналъул макројлдаса ц1унизе, Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ амру-
 нағью т1убаялда т1ад ч1езе ва гъесие гъабулеб г1ибадат бац1ц1ад
 гъабизе.

27. Я Адамил лъимал! Вореха нуж
 щайт1аналъе гуккизе ч1оге. Гъеб
 щайт1аналъ нужеек макро гъабизе буго
 ва нужер эбел-эмен Адамги X1аваги
 жидеда т1ад буқ1араф нуранияб
 рет1елги бахъизабун, г1авраталги
 загыр гъарун, алжаналдаса къват1ир

يَبْيَأَ إِذْمَقْدَ لَا يَقْتَنِنُ كُلُّ الشَّيْطَانُ كَمَا
 أَخْرَجَ أَبْوَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَتَبَعُ عَنْهُمَا
 لِيَأْسِهُمَا لِرُبُّهُمْ مَسَوَّرٌ تِهْمَاءً إِنَّ رَبَّكُمْ
 هُوَ وَقِيلُهُ، مَنْ حَيَثُ لَآتَرُ وَنَهَمَ إِنَّا جَعَلْنَا
 الشَّيْطَانَ أَوْلَيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾

рахъинаурал ғ1адин, нужги ғ1одорег1ан гъарице руго.

Нужеда Аллагъасул җәлдәүел щым бахъулеб жо гъабизе т1амун. Гъеб щайт1аналъул мурад буго инсанасул киналго хиральаби, лъик1льаби т1аса ине гъари. Гъедин маг1навияб рет1елги т1аса бахъун, жив халкъалда ва Халикъасда цeve ч1езе нечолеб бак1алда ккезавула щайт1аналъ инсан.

Гъеб щайт1аналъе ва гъельул наслоялье нуж рихъула, нужеда гъел рихъулең гъеч1ониги. Нужеда рак1алда гъеч1еб раҳъальян т1аде к1анц1ула щайт1ан нужеे x1ила макро гъабизе. Тохъльукъего, рак1алда гъеч1еб раҳъальян тущман т1аде к1анц1араб мехаль гъес зарал к1удияб гъабула. Дица гъел щайт1аби гъудулзабильун ва кумекчаг1ильун гъарун руго Аллагъасда иман лъоларел капурзабазе.

Аллагъасдаса җәлдәүел x1инкъарал мұмминзабазе зарал гъабизе к1оларо щайт1аналда. Гъель ях1 бахъула иман заг1ипал ғ1адамал къосизаризе. Щайт1аби капурзабазул гъудулзаби ва кумекчаг1и рук1ин буго гъел капурал ғ1адамалгун цадаҳ лъугъун исламияб диналдаса ва Аллагъ җәлдәүел цо гъавиялдаса халкъ нахъч1валеллъун рук1ин.

Щайт1абиги капурзабиги цо-цазда рекъон гъарулел питнабазул бишунго къабих1аб буго: «Халқъалъул цебет1ей, маданият ва x1урият»-абун берцинал раг1абиги рицун чужуг1адан жинда т1аса шарг1ияб рет1ел бахъизе т1ами, гъелда гъеб берцин бихъизаби. Шарг1ияб рет1елги бахъун жиндири чорхол берцинлъабиги загъир гъарун хъвадараф мехаль, гъелго ғ1адамазул сураталда ругел щайт1абаз ч1ужуг1адан гүккүн гъей жиндири гъава-напсалъе, шагъваталъе бокъараб x1алаль жиндаса лазат босулең алат x1исабалда x1алт1изаюла ва гъей x1урият инсан йик1ин т1убанго к1оч1он тола.

Т1адег1анав Аллагъасул каламалъул пасах1аттыи ва x1икмат к1удияб бу1киналда т1орит1ел гъабулеб буго: «щайт1аналъ гъелда т1аса рет1ел бахъула»-абураб раг1и. Жиндири напсалъул къадро гъабулев чиясе бокъуларо гъесул черхалъул дагъабниги жив нечолеб бак1 ғ1адамазда загъирлъизе. Исаламалъул тушбабаз т1аса рет1ел бахъизабун халкъ хъвадизаби гъезул цебегоялдаса нахъе г1уц1ц1ун бугеб, Аллагъасул җәлдәүел дин ч1унтизабулеб x1илляб сиясат (программа) буго. Гъельул ахираф мурадги буго инсанасул т1абиг1атал шарг1ияб нухдаса раҳъун жидерго гъава-напсалъе бокъаншинааб жо гъабиялде руссинари.

Жидер г1авратги загъир гъабун хъвади маданиятги x1уриятги кин бу1унеб? Гъеб буго x1айванлъи ва ах1макъльи. Унго-унгояб маданият буго жинца инсанасул къадроги, гъесул хиральиги ц1унулең маданият. X1акъикъияб маданият буго Т1адег1анав Аллагъасул шарг1алда

рекъон хъвади.

28. Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ **ширк гъабулел**
г1адамаз цо къабих1аб пиша гъабураб
мехаль (рат1идаса г1иц1льун каг1ба
рукъалда сверун т1аваф гъаби г1адаб)
гъельние далил бачун жидеца абулеб

буго: «Нижеда нижер умумул ратана гъаб иш гъабулелльун ва
гъеб Аллагъас амру гъабун гъабулеб иш буго» абун.

Гъез абулаан кин нижеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ рукъалда т1аваф гъабулеб,
 гъесде г1асильни гъабураб рет1елги т1ад рет1ун бук1адгоян абун. Ц1акъ
 ах1макъаб хабар гъеч1ишха гъаб!

Гъаб г1адалаб раг1и нахъч1ван Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ абулеб буго: **дуза гъезда**
абе Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вац1ц1адав вуго мушриказ гъесда
 г1унт1изарулен мукъсанал сипатаздаса, **гъес къабих1аб жо гъабеян**
амру гъабуларо. Нужеца, щибго лъайги гъеч1ого, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
г1унт1изабун гъересияб хабар щай бицуунеб!-абун

29. Дуза мушриказда абе Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ: дир **Бет1ергъан Аллагъас** дида
амру гъабун буго кинабго ишальуль
рит1ухъав вук1а абун. Киналго
муъминзабаздаги амру гъабун буго
жидеца как балеб мехаль т1убанго Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ **руссун,**
гъесие х1елун, мут1иг1льун рук1а абун, ва гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ
г1ибадат бац1ад гъабун хъваде абунги.

Ибнукасирица абуна: нужедаги, я гъал мушрикал, нуж гуреб кинабго
 халкъалдаги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ амру гъабун буго цох1о Аллагъасе
 гъабе г1ибадат абуна ва гъеб г1ибадатги бит1ун гъабе абуна: нужехъе дин
 босун рач1арал расулас малъухъин, гъезда нахърильльун. Т1адег1анав
 Аллагъ жинда разияб, гъес къабул гъабулебльун бук1ине ккани гъаб
 к1иго шарт1 буго г1ибадат гъабиялье:

1- Купру-ширкалдаса бац1ц1адаб бук1ин.

2- Шарғ1алъул нухда рекъон бит1ун бук1ин.

Т1адег1анав Аллагъас **нуж ракъалдаса** **рижараб** г1адин гъебго
ракъалде **руссинарулел руго.** Нужер рижиналъул авалалда нуж
 щибго жо гъеч1елльун рук1ана: маг1ишат, лъимал-хъизан, нужер
 ахирги гъеб бук1ине буго. Кинабго жоги гъанибго тун нуж ракъул
 чохъонир лъугынене руго. Цоги маг1на гъабуна: иманалда вижарав чи
 ахир холеб мехаль иманалда хола, купруялъе вижарав чи ахир холеб

وَإِذَا فَكُلُوا فَنَحْشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا
 وَاللّٰهُ أَمْرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ
 أَنْقُوْنُ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا عَمَلْنَا ٦٨



قُلْ أَمْرِرِي بِالْقَسْطِطٍ وَقَيْسُوْمُ وَجُوْهَرُكُ عنَدَ
 كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُحَاجِيْنَ لَهُ الْبَيْتَ
 كَابَدَ أَكْمَمَ تَعُودُونَ ٦٩

мехаль купруялда хола абун.

30. Нужедаса Аллагъас цо къокъа иманалда т1обит1ана, цогияб къокъа жидерго къосиналда тана.

Аллагы жинди бокъараб жо бокъухын гъабулов вуго, гъесда жиндир

пиша щай гъабураб абун гъикъулов чи вук1унаро. Гъаб к1иябилеб къокъа Аллагъас жиндир къосиналда теялье г1ила буго гъез Т1адег1анав Аллагъги живго тун щайт1аби ккун рук1ин жидеे гъудулзабильун ва квербакъулен вализабильун. Цинги гъезда рак1алдаги буго гъел ругин бит1арааб нухда ва x1акъаб диналда абун.

31. Я Адамил лъимал! Нужеца берцинаб ва бац1адаб рет1ел рет1е жамаг1аталда гъоркъор как базе унеб яги каг1ба рукъалда т1авап гъабизе унеб мехаль.

Мушрикал каг1ба рукъалда сверун рет1ел

т1аса бахъун т1авап гъабулен рук1индал, гъез гъабулен жо x1арамаб буқ1ин бицун решт1инабураб аят буго гъаб. Аллагъас нужее къураб x1алалаб, бац1адаб жоялдасаги кванай, гъеб квана-гъекъеяльуль г1орхъольян борч1арааб x1ал гъабун исрапчилиги гъабуге. X1акъльунго Аллагъасе гъесул ризкъи исрап гъабулен г1адамал рокъуларо. X1алалаб ва x1арамаб жояльуль г1орхъаби хвезарулен г1адамалги рокъуларо Аллагъасе.

Гъарун Рашид абулев халипаясул мester (врач) вук1ана насранияб диналда вугев, жив ц1акъ лебалав т1иб г1елмуяльуль (медицина). Гъав мesterас цо г1алим чиясда абуна: «г1елму абулен жо к1иго бат1ияб буго. цо буго динияб г1елму, цоги буго дунялалъуль ва чурхдузул г1елму. Нужер Къуръаналда жаниб т1иб г1елмуялдаса щибго жо батич1о дида»-абун.

Г1алимчияс гъесие жаваб гъабуна: Къуръаналда жаниб т1иб г1елму буго. Гъебги цо аяталъуль бащалъиялда жаниб бак1арун буго-абун. Цинги жинца аят ц1алана: «Нужеца т1аг1ам кванай, гъекъолел жалги гъекъе ваamma исрап гъабуге»-абун.

Хадуб насранияс абуна: нужер аварагасдаса гъеч1о туриш гъеб т1ибалъуль x1акъальуль бицарараб жого-абун. Г1алимчияс абуна: нижер аварагас т1иб г1елму цох1о x1адисалда жаниб, дагъалго раг1абаздалъун бицана-абун. Гъеб x1адисги буго:

فَرِيقاً هَدَى وَفَرِيقاً حَقَّ عَلَيْهِمُ الظَّلَمَةُ
إِنَّهُمْ أَتَخَذُوا الشَّيْطَانَ أَوْ لِئَلَّا مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَتَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ مُهْكَمُونَ

* يَأَيُّهَا دَمَ حُدُوْرَيْتَ حَعْنَدَ كُلِّ مَسْجِدٍ
وَكُلُّ أُوْشَرَ قُوَّا وَلَا تُشْرِقُ إِلَّا وَلَا يُبَعِّثُ
الْمُسْرِفِينَ ٢٦

«Адамил лъималаз жидер чехъғ1ан квешеб къвач1а ү1езабуларо. Гъесие ғ1елаан қодагъалго т1аг1амалъул лукъматал»-абун. Лукъмат буго қо нухаль к1алдіб лъолеб жо. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цинги насранияс абуна: «нужер Къуръаналъги, аварагасги Жалинусие щибго жо тун гъеч1о»-абун. Жалинус вуго гъеб заманаяльул мушгъурав т1абиб (врач).

32. Дуца абе Мух1аммад, صلى الله عليه وسلم, щив чи вугев Аллагъас جَلَّ جَلَّ x1алалабльун гъабун жиндир лагъздерие къураб берцинаб, лъик1аб жо ва гъуинал, лазатал ниг1матал жинца x1арам гъабулев?

Т1аде рет1изе къураб берцинаб рет1елги, кваназе къураб т1аг1амал ниг1маталги. Гъаб раг1иги жагылиял г1арабиязу1 г1адат нахъч1ван абураб буго, жидерго напсазе цо-цо жо x1арам гъабулел рук1арал ва каг1баялда т1авап гъабулеб мехаль т1ад рет1ел гъеч1ого, толох1учго рук1унел.

Дуца абе Мух1аммад, صلى الله عليه وسلم, гъаб дунялалда бугеб берцинаб ва лъик1аб рет1елги, гъуинал лазатал т1аг1амалги мұьминзабазе ругел руго. Дунялалда мұьминзабиги капурзабиги цадахъ ругельүл гъел ниг1матал капуразеги къола Аллагъас جَلَّ جَلَّ, гъел капурзаби жидеे ниг1матал къезе мустах1икъал гъеч1ониги. **Ва амма ахираталда алжаналъул ниг1матал цох1о мұьминзабазе гурони рук1унаро.** Аллагъас капурал г1адамазе алжанги, гъельүл ниг1маталги x1арам гъарун ругельүл. Гъадин дица дир x1укмаби баян гъарула ва шарғ1иял нухалги загыр гъарула Аллагъасул جَلَّ جَلَّ x1укмабазул ва x1икматазул пикру гъабулел ва жидеда гъел рич1ч1унел г1адамазе.

Ибнүхат1ибица абуна: Аллагъас جَلَّ جَلَّ къураб x1алалаб ризкъиялдаса нужеца мунпаг1ат босе нужер x1ажат т1убалеб къадараль, Аллагъасе جَلَّ جَلَّ г1ибадат гъабизе нужеे сабаб рекъолеб x1алаль. Мұьминзаби дунялалда цоги жоялда x1ажатал рук1унаро. Аллагъасдаги ахир къиямасеб къоялдаги иман лъурав инсанасда рекъараф гъеч1о жинцаги жиндир хъизамалъги ч1ух1арал, хириял т1аг1амал кваназе, жиндир мадугъалихъ вакъун, бакъварааб чадил рекел гъеч1ого цо чиги вук1адго. Исрапчи абураб ц1ар абизе мустах1икъаб буго жинца чехъ ү1езег1ан бокъанцинаб жо кваналев чиясда.

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ x1инкъу1ел мұьминзабазул г1адат бук1ана лъик1аб, т1ок1аб жо живгуресе къолеб, жиндиего тохаб заг1ипаб жо

فُلْ مِنْ حَرَمَ زَيْنَةَ اللَّهِ الْأَكَبَرِ أَخْرَجَ لِعِبَادَتِهِ
وَالظِّيَّةَ كُلُّ هِيَ لِلَّذِينَ أَمْسَأْنَا
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ كُلُّ الْأَكَدِ
نَفَضَّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ بَعَمُونَ ﴿٢٣﴾

толеб. Гыл адамал руго: «Аллагъас جَلَّ جَلَّ أَخِيرَاتُ الْعَالَمِ نِيْجِيلَمَاتَلْ» ахиратальуль нигиматал жиdee хасс гъарурал руго»-абун жидер х1акъальуль абураз. Гыл ругельуль жиндири напсадаса цогидасул напс т1асса бишарал, жидер гъава-напсги х1ат1ида гъоркъ лъурал, Аллагъ разильиги берда ццебе ч1езабурал.

Нужеца ях1 бахъе нужеда Аллагъ турх1аял, цогидазул ургъел ц1ик1к1ун гъабиялда нужерго напсалъулалдаса. Нужеца боц1и садакъаде къеялдаги, гъеб данде гъабиялдаса. Нуж ц1уна г1емер кваналел х1айваназда рельзъун рук1иналдаса. Г1емер кванаяль напс бак1 гъабула, г1акъло дагъ гъабула, пагъмо хвезабула, унтаби т1аде ц1ц1ала. Хасго рек1ел унтаби, бидул т1аде цуй борхин, бидурихъал къварилъи т1аде ц1ц1ала. Жинда Аллагъсул свалат салам лъеяв Аварагас абуна: «Инсанас ү1езе гъабулеб бишунго квешаб къвач1а буго жиндириго чехъ»-абун.

Гыб раг1и буго х1алалаб жоялдалъун чехъ ц1езабурасул х1акъальуль. Х1арамаб жоялдалъун чехъ ц1езабулев чи дунияллалдаго жинца гъеб чехъ ц1адул ц1езабулев чи вуго-абун.

33. Дуца абе Мухаммад, دیر، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَّ х1арам гъабун буго кинабго къабих1аб жо, загъирго гъабизеги ва бальго гъабизеги.

Зина, ц1огъ, чи ч1вай, бугътан лъей, меҳтизарулеб, г1акъло инабулеб жо гъекъей ва гъелда рельзъаралги. Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَّ х1арам гъабун буго жиндириго напсалъе зарал бугеб ва г1адамазе зарал бугеб г1асильи, тушманлыи гъабизеги, щибго шарғ1ияб г1ила гъеч1ого.

Аллагъас щибго х1ужа-г1илаги решт1инабун гъеч1ого гъесдехун ширк гъабиги х1арам гъабуна. Аллагъасул х1акъальуль жидеда лъалареб жо бицинеги х1арам гъабуна. Цо жо х1арамаб буго абуң, цогидаб х1алалаб буго абуң, Аллагъасул шарғ1алда гъеч1еб ва жидеда х1акъиқат лъалареб жо бицине х1арам гъабун буго.

34. Аллагъасул avaрагзаби гъереси

гъарурал, Аллагъасда иман лъеч1ел киналго умматазе жал гъалаг гъариялье ц1араф г1уж буго. Цинги гъеб ц1араф заман жидеда т1аде щвараб меҳаль гъель гъалаг гъари цох1о саг1аталь нахъбахъуларо, гъеб заман щвелелде цере ккун хvezеги гъаруларо.

فُلِ إِنَّمَا حَرَفَ رَبِّ الْفَوْحَشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا
بَطَنَ وَإِلَّا شَرُّ وَالْبَعْضُ يُغَيِّرُ الْحَقَّ وَأَنَّ
تُشَرِّكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَنَةً وَأَنَّ
تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَمْ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣﴾

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَهُمْ لَا

يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٢٤﴾

Гъаб аят буго мушриказе газабалдашын х1инкъи күн реңт1и на бураб. Цо г1алимзабаца гъаб аяталъул цоги тафсир гъабуна: щибаб умматалъул жиб лъялеб ажал буго. Гъеб ажал я цебе баҳызыре, яги нахъе баҳызыре к1олеб кинағ1аги къуват гъеч1о абуң (мунтахаб)

35. Я Адамил лъимал! Нужехъе дир аварагзаби рач1араб мехаль нужеда динальул ах1камал мальулел ва дир аятал ц1алулел. Гъеб мехаль нужедаса Аллагъасдаса х1инкъун, аварагзабазда нахърильтуң дие т1аг1ат г1ибадат гъабурал, дидехун г1асильи тун лъик1аб г1амалги гъабурал,- гъал г1адамазе ахираталда щибго х1инкъи ва пащманлыи буқ1ине гъеч1о.

يَبَيْعَ آدَمَ إِمَائِيَّتِنَا كُرْسِلْ مَنْكُرْ يَعْصُمُونَ
عَلَيْكُمْ أَتَقْرَأُ فِي مَنْ تَقْرَأُ وَأَصْلَحَ فَلَا حَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٥﴾

36. Гъеб мехаль дир аварагзаби гъереси гъарурал ва дир шарг1алда нахъги рильльинч1ел, иман лъезе ва мут1иг1льизе жал ч1ух1арал г1адамазе жужах1альул г1азаб буқ1ине буго. Гъал г1адамал жужах1альул ағыло буго ва даймго гъенир жанир рук1унелги руго.

وَالَّذِينَ كَذَبُوا بِمَا يَتَنَاهُ أَوْ سَعَى بِهِ
أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْتَّارِيخِ فِيهَا خَلِيلُونَ

37. Щивха вук1инев жиндири зулму к1удияв чи жинца Аллагъасде г1унт1изабун гъереси бицунесдаса ва гъесул аяталги гъереси гъарулесдаса? Гъал г1адамазе дунялальул рокъор рук1адго жиде Аллагъас хъварааб жо щвезе буго. Цинги гъезул ажал лъугъун жидер рух1ал росизе дир малаикзаби т1аде лъугъараб мехаль гъезда абула: «кир ругел нужер алагъзаби, жидеца квербакъи гъабулел, ах1и бай гъезда нүх хвасар гъаризе»-абун.

فَمَنْ ظَلَمَ مِنْ أَنْفُرَتِي عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَبَ
بِمَا يَتَنَاهُ أُولَئِكَ يَنْأَى لَهُمْ صَبَبِهُمْ مِنْ الْكِتَبِ
حَتَّى إِذَا جَاءَهُمْ تَهْرُسُ لَنْتَابَاتُهُمْ فَأَلْوَانُهُنَّ
مَا كُنْتُ نُذَعْنُدُهُنَّ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضُلُّوا عَنَّا
وَشَهَدُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَاوِلُوكَفِيرُونَ ﴿٢٧﴾

Гъаб раг1и гъезда абула гъезул рак1 къварид гъабизе ва ях1 хвездабизе. Цинги гъел г1адамаца жаваб гъабула: гъел алагъзаби нижедаса рик1к1альун руго, гъанже нижер щибго божи ва хъул гъеч1о гъез кумек гъабиялда-абун. Гъеб рух1 бахылилде цебе гъез напсазе нут1льи гъабула гъел капурзаби ва мушрикал рук1иналье.

38. Къиямасеб къо бач1ун маҳ1шаралда раҳыниаридал Т1адег1анав Аллагъас гъаб къавмалда абула: нүх жужах1алда жанир лъугъа

قَالَ أَدْخُلُوهُ فِي أَمْرِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مَنْ
الْجِنِّ وَالْإِنْسُ فِي الْأَنْتَارِكُمْ لَمَادَخَلَتْ أَمْمَةُ
لَعَنَتْ أَخْتَهَا حَتَّى إِذَا أَدْرَكُوا فِيهَا جَمِيعًا

нужеда церехун рук1арал ва нужеца
гъабураб г1адаб купру-ширк гъабурал
г1адамалгун щадахъ: Г1адамал
рук1аниги, женал рук1аниги цох1о
г1азаб буго нуж киназего. Гъаб
жужах1алда жаниб ц1ияб уммат лъугъанцинахъе жидеца гъенир
жанир ратарал къавмазе лаг1нат къюла:

нужеца гъабуралда рельъарараб г1амал гъабун ккана ниж гъаб
жужах1алда жанир абуун. Гъенир жанир рук1араз т1аде раб1аразеги
лаг1нат къюла: нуж руго нужеца го нужее зулму гъабурал ва нуже
шибго т1ок1льи гъеч1о нижеда т1ад- абуун.

Цинги киналго къокъаби жужах1алда жанир лъугъинарун
т1убараб мехаль, цереккун рук1арал умматаздехун хадур раб1араз
абула: Я нижер бет1ергъян! гъал г1адамал руго ниж къосизарурал.
Гъазие дуца нижее гъабулелдаса к1иго нухаль ц1ик1к1араб г1азаб
гъабе абуун. Т1адег1анав Аллагъас абула: «Нужер щибаб къокъа
буго жиде к1иго нухаль ц1ик1к1ун г1азаб гъабизе мустах1икъаб»-
абуун. Амма гъель г1адамазда лъалеб гъеч1о киг1ан гучаб г1азаб
жиде букине бугеб.

Ццересезе к1иго нухаль г1азаб ц1ик1изабиялье сабаб буго жалго
къосун рук1ин ва жидеца г1адамалги къосинарун рук1ин. Хадусезе
г1азаб ц1ик1изе гъабиялье сабаб буго жидеца купру- ширк гъабун
букин ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّ нухги тун цойги г1адамазул нухалда
нахърильльун рук1ин.

39. Ццерехун рук1арал умматаз хадур
раб1аразда абула: «Нуже щибго
т1ок1льи гъеч1о нижедаса, ниль
купру-ширкальул бащад руго ва
г1азабги бащад букине мустах1икъаб

буго»-абуун. Гъанже нужеца ч1аме жужах1алъул г1азаб нужеца
дунялалда гъабураб г1амалалъе жазаъльун букин.

Ниж гъеч1о нуж жужах1алда ах1арал г1адамал абураб маг1на буго гъаб
раг1ияльуль. Цоги тафсир гъабуна гъаб ахира раг1иялье: Т1адег1анав
Аллагъас гъаб к1иябго къкаялда абула гъезул рак1 бекизабун ва чара
къот1изабун гъанже нужеца ч1аме жужах1алъул г1азаб- абуун.

40. Жал баянал, жидедалъун аварагзаби
раб1арап дир аятал гъереси гъаруле ва
гъезда иман лъезе ч1ух1арал г1адамазул
рух1азе зобал рагъуларо ва гъель

قالَتْ أُخْرَهُمْ لِوَلَهُمْ بَنَاهُؤُلَاءِ أَصْلُونَا
فَعَانِقُهُمْ عَذَابًا ضَعْفَكَافِينَ الْتَّارِقَالْكُلُّ
ضَعْفٌ وَلِكُلِّ لَاتَّعْمَوْنَ ﴿٢٤﴾

وَقَالَتْ أُولَئِمْ لِأُخْرَهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ
عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَدُوْهُوا عَذَابٌ بِمَا كُنْتُمْ
تَكْسِبُونَ ﴿٢٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا يَأْتِيَنَا وَأَسْتَكِبْرُوا عَنْهَا
لَا نُفْتَنَّهُمْ أَكُونُ الْسَّمَاءَ وَلَا يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ حَقَّ يَلْحَظُ الْجَحْمُ فِي سَمَاءِ الْجَنَّاتِ

нахъруссинарун «сизиналда»
ритула. Гъаб буго капурзабазул
рух1ал унеб бак1. «Г1иллион» буго зобалазда бугеб
мұмымзабазул рух1ал унеб бак1.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица. абуна: «Гъазул лъик1аб
г1амал эхеде борхуларо ва гъазул дуг1аяльje жаваб гъабуларо»-абун.
Ибнужариж абулев г1алимас абуна: гъезул г1амалазе рагъуларо зобал ва
рух1азеги рагъуларо абун. **Гъал г1адамал алжаналдаги лъугъуларо**
рук1к1адул ролъльенальуса варани лъугъаниги. Гъадинаб жаза
гъабула дица киналиги г1асиял, пасикъал г1адамазе.

Гъаб раг1иги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ купру-ширкальуль ағылуялъул алжаналдасан
хъул къот1изабун абулеb буго ва гъел мук1ур гъарулеb мисал бачин
буго: Гъит1инаб рук1к1адул ролъльенальусан жанибе варани
лъугъунареb г1адин нужги алжаналда лъугъунаро. Гъадин бугельуль
тавбо гъабун, купру-ширк тун Аллагъасде русса, гъедин руссине рес
бугеб мехальго.

41. Гъал г1адамазе т1ад регизе бугеб жо
жужах1альул босен буго ва т1аде бачунеб
жоги ц1адул юргъян буго. Гъадинаб г1азаб
гъабула дица дида ва дир аварагзабазда
инкар ккурал киналиго зулмучаг1азе.

لَهُمْ فِنْ حَمَمَّ وَمَهَادُ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَشٌ

وَكَذَلِكَ بَخْرِي الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

Жинда Аллагъ разильяяв имам Ах1мадица жинда Аллагъ разильяяв
Бараь ибну Г1азиб абулев асх1абасдасан х1адис бицана:
«Ниж Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагун қадаҳъ қо Аисарияв
Асх1абасул жаназа буқъизе хабалазде ун рук1ана... Аллагъасул свалат
салам лъеяв авараг г1одов ч1ана ва гъесда сверухъ нижги ч1ана ч1акъ
сих1 къот1ун, бот1роды т1ад х1инч1 ч1ун бугеб г1адин, рагъарачари
тун. Хирияв аварагасда кодоб қо г1уч1ги буқ1ана жинци ракъалда
тункулеб.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бет1ер т1аде борхана
ва гъес абуна: «Нүјесеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ц1аралдаљун гъаре нүж хабал
г1азабалдаса Ц1унаги»-абун. к1иго я лъабго нухаль абуна гъаб раг1и.
Хадубги абуна: «Х1акълъунго мұмымнав лагъ дунял тун ахираталда
унеб мехаль, гъесухъе зодиса малаикзаби реиш1уна, жидер гъурмал
хъах1ал, бакъалда рельтьарал. Жидеда кодор алжаналдасан раг1арал
мусрабиги рук1уна, Х1анут1ги буқ1уна. (х1енех1, маx1 гъуниаб жо).
Цинги жсал гъев мұмымнчиясда рихъулеб г1адаб манзилатъ рик1к1ад
г1одор ч1ола.

Цинги вачын Малакулмавт гъесул бетілердә аск1ов г1одов ч1ола ва гъес абула: «Я гъаб Аллагъасуль х1алхъараф натс, мун баҳъа Аллагъасул мунағыл ачырылда ва Аллагъ разильиялда»-абун. Цинги гъеб рух1 къват1ибе баҳын бачына рахъалда гъоркъосан рас бачынеб г1адин х1еренго.

Малакулмавтас гъеб рух1 кодоб ккурабго т1аде рортун малаикзабаз гъеб босула ва т1аде х1анут1 бан мусруялъуб лъола. Цинги гъеб рух1алдаса ү1акъ берцинаб маҳ1 загырлъула, жинда рельльараф ракъалда т1ад гъеч1еб г1адаб. Гъаб рух1ги босун малаикзаби зодоре рахунаго данде ккарап малаикзабаңа абула: «Гъаб ишиб ү1акъ лъик1аб, баң1ү1адаб рух1»-абун гъез гъесул ү1ар бишунга бишунга берцинаб ү1аралдаңын.

Цинги зобалгир ағын гъел т1адериччала ванкъабилб зобалда ракхуна. Аллагъасул گلچ1 رахъалъан гъезда амру гъабула нүжесеца гъав лагъасул ү1ар хъвай «Гилиюналда». Цинги гъев ракъалде вуссинаве: диңа гъел ракъалдаса рижарал руго, цингиги ракъалдаса т1аде ракъинаризе руго абуң. Маллаикзабаз гъев мұмынчиясул рух1 жсаназаялда т1аде буссинабула.

Цинги к1иго малаик вачын гъев чи г1одов вүк1инавула ва гъесда абула: Дур бет1ергъан ишив абуң, лагъас абула: Аллагъ вүго дир бет1ергъан абуң. Цинги гъикъула «дур дин ишиб»-абун. Лагъас абула: «дир дин ислам буго»- абуң. Малаикзабаз абула: гъав чи ишивха вүгев нүжесхе вит1араф»-абун гъес жасаваб гъабула: «гъев вүго Аллагъасул расул»- абуң. Цинги гъикъула: «дур г1амал ишибха бүк1араф»-абун. Гъес абула: Диңа Аллагъасул калам ү1алана ва дүн гъелда божсана ва диңа гъеб рит1ухъги гъабуна»-абун. Цинги зодиса ах1улеб гъаракъ раг1ула: Дир лагъас бит1араф бишана. Гъесие алжаналъул босен т1аме ва гъесда т1ад алжаналъул рет1елги рет1еле абуң. Гъесие алжаналъул рагъо рагъун гъенисан ү1акъ гъуниаб маҳ1ги беччола, жиндири хобги г1ам1ид гъабула.

Цинги гъесда т1аде қо берцинаб сураталъул чи лъугъуна жиндири къер хъях1ав, рет1ел баң1ү1адав, маҳ1 гъуниав. Гъес абула: «Дуе рохел буго. Дуе къом1и гъабун бүк1араф къо буго гъаб»-абун. Гъев чияс гъикъула: «Мун ишив кколев»-абун. Т1адевач1арас абула: «Дун буго дуңа дунялалда гъабураб лъик1аб г1амал»-абун. Цинги гъев хвараф чияс абула: «Я дир Бет1ергъан Аллагъ! дуңа къиямасеб къо ч1езабе дун дир ағылогун дандельизе»-абун.

Цингиги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Аллагъасда گلچ1 инкар ккурав чи хвалда г1агарлъараф мехалъ гъесда зодиса

малаикат ритула жидер гүурмал чөлөрелер ва жиедеда кодоб хъачылаб ххамил кесек бүгел ва гьел гүодор чыла дов чиясул бетлералда аскылов гүодор чыла ва жинца абула: «Я гъаб хъубаб, чорокаб рух1 Мун баҳъя Аллагъасул цым баҳъиялда»-абун. Цинги гъеб рух1 х1инкъун чорхоль жанисиб бикъун уна. Цинги гъеб рух1 малаиказ къват1ибе баҳъула биччарал квасульян зазил т1ил баҳъулем гүадин. Цинги малаикзабаз гъеб рух1 доб хъачылаб ххамил кесекалда жанисиб лъола: Гъеб мехаль ц1акъ къабих1аб маx1 баҳъуна жегиги ракъалда баҳъинч1еб гүадаб. Гъеб рух1ги босун Малаикзаби унаго данде ккаразги гъикъула: «Гъаб ўшиб ц1акъ квешаб рух1»-абун. Гъез гъесул ц1ар бицуга дунялалда гъеседа абулем бүк1араф бицунго къабих1аб ц1аралдальун. Цинги зобалазда рахун дунялалъул зобалъул рагъо рагын т1алаб гъабидалго жиеде рагъо рагъуларо. Аллагъасул рахъалъан жиедеда гъаракъ рагула: «нужсеңа гъев чиясул ц1ар хъвай бицун гъоркъ бугеб ракъалъул «сизжиналда»-абун. Цинги малаикзабаца гъев лагъасул рух1 гүодобе рехун тола. Хадуб гъеб дов чиясул черхалде буссинабула.

Цинги к1иго малаик вач1ун жодеца гъев гүодов ч1езавула ва гъикъула: дур бет1ергъан ўшиб, дур дин ўшиб, гъав нужсехъе вит1араф чи ўшиб, дур гүамал ўшиб абула. Цонигиялъе жаваб къезе к1веч1ого гъев хут1араф мехаль зодисан ах1улем гъаракъ рагула: Дир лагъас гъереси бицана. Нужсеңа гъесие жүжсаx1алъул босен т1аме, гъесул хабалъе жүжсаx1алъул рагъоги рагъе»-абун. Цинги жиндирип хабалъе жүжсаx1алъул бух1и ва маx1 бач1уна гъесул хобги данде къала хъабалухъ гүч1ал цуцалъе лъугъизег1ан. Цинги гъеседа т1аде чо къабих1аб сипаталъул чи вач1уна, рет1елги чорокав маx1ги квешав, ва гъес абула: «Дун буго дуңа дунялалда гъабурам гүамал»-абун. Цинги хвараф чиясги абула: «Я рабби! къиямасеб къо ч1олареб ани»-абун. Х1адис дагъаб къоқ гъабун хъвана.

42. Аллагъасда иман лъурал,
аварагасда нахърильльун лъик1аб
гүамалги гъабурал гүадамал, Дица
циониги напсалда т1адги къаларо гъеб
напсалъе гъабизе к1олеб жо гурони, дол

Аллагъасда иман лъун лъик1аб гүамал гъабурал гүадамал
руго алжаналда рук1унел. Даимго гъенир жанир рук1уна.

Цин алжаналде лъугъинавурав чи гъенисан къват1ив вач1унаро, гъеб ахиратти жиндие ахир гъеч1еб агадияб рукъ буго.
«Дица напсалда т1ад къаларо гъелда гъабизе к1олеб жо гурониян»-

وَالَّذِينَ إِمَانُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَفِّرُ
 نَفْسًا إِلَّا وَسَعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ
 هُنْ فِيهَا خَلِيلُونَ

абуна Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ گъаб аятальуль гъоркьюб бак1алда ккезабун. Гъаб раг1иялъул х1икмат буго Аллагъ разилъи ва лъик1аб ахират щвей г1емер г1акъуба-г1азаб бихъун буқ1унеб жо гъеч1ебльи. Жидер иман заг1ипал мұммәнзаби ва иманго лъеч1ел капурал г1адамал Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ кант1изаруле руго бигъаябго Аллагъасул амруги т1аде босун дүньялалда хъвадани абадияб ахираталда даимаб рах1аталда рук1ине рес буқ1иналда.

43. Алжаналъул ағълуялъул рак1ал дица рац1ц1ад гъарула x1алхъублии, x1асад, цим бахы г1адал квшешал т1абиг1атал нахъе рахъун. Жидеда гъоркьюб гъуинлъи рокъа-хинлъи буқ1уна ва цогидабшинааб жо рак1алдаго кколаро. Гъел алжаналда жанисан бат1и-бат1иял ниг1матазул г1оралги хъвадуле рук1уна: гъел жанир ч1арал бак1азда гъоркъан хъвадула гъел г1орал.

Алжаналда жанир ругел мұммәнзабаца абула: Кинағо рең Т1адег1анав Аллагъас буго ниж гъал алжаналъул ниг1матазда т1орит1арав. Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ т1орит1ун рук1инч1ел ани нижее гъаб алжан щвезе буқ1инч1о. Ва гъаб алжаналда щолеб нухги лъазе буқ1инч1о. Нижехъе Аллагъасул дин босун расулағи рач1ана ва гъез x1акъаб дин малъун нижеда гъаб нух лъазабуна»-абун. Алжаналъул ағълуялда малаикзабацағи абула: гъаб буго дүньялалда нужеца гъабураб лъик1аб г1амалалда данде Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ къураб алжан абуна.

Имам Къурт1убияс абуна: алжаналда лъугъинари Аллагъасул ц1об рах1маталда лъун буқ1уна. Гъенир ругел даражаби гъезул г1амалазда рельльун рук1уна»-абун.

44. Цинги алжаналъул ағълуяль жужах1алда ругезда ах1ула:
«Т1адег1анав Аллагъас дүньялалда рук1адго нижее къот1и гъабураб жо нижее x1акъабльун батана.

Аллагъас جَلَّ جَلَّهُ аварагзаби рит1ун гъезул мац1алда лъун мұммәнзабазе алжан буқ1ин бицуун буқ1ана ва гъеб нижее батана. **Нужеда батанищха нижее къот1и гъабун буқ1араф г1азабги, г1одорег1анлыги»** –

وَنَرَعَنَامَاتِصُدُورُهُمْمَنْ عَلَى تَجْرِيِ مِنْ
 تَحْتِهِمُ الْأَنْهَرُ وَقَالُوا لِلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَنَا
 لِهَذِهِنَا مَا كَانَ النَّهَيَّدِي لَوْلَا أَنْ هَدَنَا اللَّهُ
 لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ إِنَّا مُلْحِنُونَ وَبِوَدِيَّاً نَّلْكُ
 الْجَنَّةَ أُولَئِنَّمُوْهَا يَمِّا كَنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

﴿٢٣﴾

وَنَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةَ أَصْحَابَ الْكَارَآنَ قَدَّ
 وَجَدْنَاهُمَا وَعَدَنَا زَرْبَنَا حَقَّاً فَهَلْ وَجَدْنَمَّا وَعَدَدَ
 رَبُّكُوكَ حَقَّاً قَالُوا نَعَمْ فَازَذَنَ مُؤْدِيَنْ بَيْهُمْ
 أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾

﴿٤٤﴾

абун. Жужах1альуль ағылуяль жаваб гъабула «Батана»-абун. Цинги цо ах1улев чиясги ах1ула гъаб к1иябго къокъаялда гъоркъоб бак1алдаса: Аллагъасул جَلَّ جَلَّ лаг1нат буго кинавго жинца зулму гъабурав чиясе абуn. Аллагъасда инкар ккун рук1арал г1адамазе буго гъеб лаг1нат.

45. Жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1акъаб
диналдаса г1адамал нахъч1валел
рук1арал ва жидеца гьет1араб, мекъаб
нух т1алаб гъабулебльун рук1арал, гъеб
нұхдаса г1адамал хъвадизаризе. **Ва жидеца ахираталда инкар**
кколел рук1арал.

46. Алжаналдаги жужах1алдаги
гъоркъоб цо сангар буго. Гъаб
сангаралде т1адги г1адамал руго.
Жидер лъик1льи ва квешльти башад ккун
Аллагъас جَلَّ جَلَّ жиндир х1икмataldalъун
гъеб бак1алда тун ругел: гъезда алжаналъулги жужах1альулги ағыло
бихъизе, ва Аллагъас جَلَّ جَلَّ жидее гъабулеб жо лъаларого х1айранлъун
рук1унел. Гъал г1адамазда гъурмазул сипатазда **балагъун щивав**
чи лъала: алжаналда унел г1адамал гъезда гъурмал хъах1аллъун
рихъула, жужах1алда унел гъурмал ч1ег1ераллъун риҳула. Цинги
алжаналда унел г1адамазда ралагъун гъез ах1ула: «саламун
г1алайкум!»-абун; алжаналде лъугъич1ого рук1ун гъал
сангаралда т1ад ругел г1адамал ва гъезул гъенир лъугъине
хъулги бук1ун.

47. Жидер берал жужах1 бугеб рахъалде
руссиннаураб мехаль ва гъенир ругезе
гъабулеб г1азабги бихъараб мехаль,
жидеца абула: «я нижер Бет1ергъан
Аллагъ! Дуца ниж гъаб залимаб, зулмуяб къавмгун цадахъ
жужах1алда лъугъинаруге»-абун.

Т1адег1анав Аллагъасул каламалъ т1орит1ел гъабулеб буго гъаб
сангаралда т1ад ругел г1адамал кидаго алжаналдехун ралагъун
рук1иналда: гъеб алжаналда хъул лъун, гъенир ругел г1адамазул
берцинлъи бихъун. Цинги, жидеего бокъич1ого, гъал цо-цо мехаль
жужах1алдехун руссиннаурулел руго. Гъеб жужух1альул сурукъльиги,
гъенир ругел г1адамазул къабих1льиги бихъараб мехаль жидеца хехго
бер нахье буссинабулеб буго ва Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гъарулебги буго ниж

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَعْمَلُونَهَا عَوْجَانًا
وَهُمْ بِالآخِرَةِ كُفَّارٌ ﴿٤٩﴾

وَيَئْنَهُمْ مَا حَجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرُفُونَ
كُلَّا لَيْسَ مَاهُرٌ وَنَادُوا صَحَّبَ الْجَنَّةَ أَنَّ
سَلَمٌ عَلَيْنَا كُلُّ أَيْدٍ حُلُوها وَهُوَ يَطْمَئِنُونَ ﴿٥٠﴾

*وَإِذَا صُرِّفَتْ أَبْصَرُهُمْ تَلْقَأَهُ أَصْحَابُ النَّارِ
قَالُوا أَرْبَبَنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾

гъеб къавмгун цадаҳъ гъаруге Бет1ергъан Аллагъ абун.

48. Сангаралда т1ад ругез жужах1алда

жанир ругел цо г1адамазда ах1ула,
жидеда гъелги лъялел дунялалда
капурзабазул бут1рул ва церехъаби
рук1иналдалъун. Гъез абула: нуже
шибго кумек гъабун гъеч1о гурищ нужеца данде бак1арараб
боц1ияль ва нужер дунялалда буқ1арааб ч1ух1а-къулияльги абун.

49. Цинги алжаналъул ағълоялдехун

руссун, гъезул рах1аталда ва
берцинлъиялда балагъун сангара1алда т1ад
ругез жужах1алда ругездахун гъезул рак1
бекизабун абула: гъале гъал мұмынзаби
руго нуж гъедару1ел рук1арал гъезие Алласул рах1мат буқ1ине
гъеч1ин абун. Цинги алжаналда ругездахун руссунги абуна: «Нуж
алжаналда жанир рук1ашибго нуже х1инкъи гъеч1еллъун ва
хадуб кинабг1аги пащманлы-къвари1иль гъеч1ого»-абун.

50. Жужах1алда жаниса цо г1адамаз

алжаналда ругезда ах1ула: ниже
цодагъаб лъин къе, яги цоги Аллагъас
Ж1جَلَّهُ نуже къураб ниг1матаздаса щиб
буқ1аниги жо къе.

Ниж ц1акъ къечон, ц1аяль рух1ун гъалаг гъарун руго абун. Гъезие
жаваб гъабун алжаналдаса ах1ула: Т1адег1анав Аллагъас
капурзабазе х1арам гъабун буго алжаналъул лъим ва цогидаб
ниг1мат-абун.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: жужах1алда ккарап
г1адамазда алжаналда ругел жидер г1агарал чаг1азда ва гъудулзабильун
рук1аразда ах1ула: «ниж рух1ун, режун гъалаг лъун руго, нижеда
т1аде лъимг1аги т1е!»-абун. Аллагъас Ж1جَلَّهُ изну къола алжаналда
ругезе гъел капуразе жаваб къезе. Цинги гъез жаваб къола: «Аллагъас
Ж1جَلَّهُ жужах1алъул ағълоялъе х1арам гъабун буго алжаналъул лъим ва
цогидал ниг1матал»-абун.

51. Гъал г1адамал руго дунялалъул

рокъор Аллагъасул Ж1جَلَّهُ дин
махсараде кколел рук1арал ва
дунялалъул ч1агольяль гуккун
ахират к1очон рук1арал. Дида жакъа
гъал г1адамал к1очезе руго ва дун

وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَغْرَافِ رَجَالًا يَعْرُفُونَهُ
بِسَيِّمَهُ هُوَ قَاتُلًا مَا أَعْنَى عَنْهُ جَمِيعُكُوْمَ وَمَا نَسْتُرُ
تَسْتَكِيرُونَ

﴿٤٨﴾

أَهْوَأُكَيْدَ الَّذِينَ أَقْسَمُوا لَنَا فَلَمَّا هَلَّ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ
أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ لَا حَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا أَنْثُرُ

تَخْرِيبُونَ

وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفْصُوْرُوا
عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مَمَارِزَ قَوْمَ اللَّهُ قَاتَلُوا
إِنَّ اللَّهَ حَرَمَهُمْ مَا عَلَى الْكُفَّارِ

﴿٥٠﴾

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهُمَا وَلَعَبَا وَغَرَّهُمْ
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَآتَيْمُونَهُمْ نَسَبَهُ كَمَا سُوِّيَ
لِقَاءَ يَوْمَهُمْ هَذَا وَمَا كَانُوا بِيَقِنَّا

يَجْعَلُونَ

гъезда валагъизе гъеч1о, гъал г1адамазда к1очон буқ1араң г1адин гъаб къиямасеб къо ва дида ццере х1исаб-мизан гъабизе ч1ейги. Гъединго гъез дир аятазда инкар к1ун гъел гъереси гъару1ел рук1ана.

Гъедин бугельүл гъал г1адамал жал к1очарал г1адамазда рельльун жужах1алда жанир рук1ине руго.

52. Дун гъаб Маккаяльул ағълоялда вач1ана жинди1ь кинабго х1укму баян гъабураб Къуръангун. Дица гъеб иман лъурал г1адамал жинца т1орит1улеб ва гъезие рах1матльунги бугеб бит1араң х1укму1ульунги гъабуна.

53. Аллагъасдаги аварагасдаги حَلَّتْنَا عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инкар ккурал, Къуръаналда нахъ ри1льнунарел г1адамазе хут1араң жо гъеч1о гъеб Къуръаналда бицараб г1азаб жидеда бач1ин гуреб. Гъеб г1азаб бач1араң мекаль, гъеб к1очон, бач1инаро абуң рук1араз абула: нижехъе аварагзаби раг1ун рук1ана х1акъаб диналда1ьун.

Амма нижеке гъел рит1ухъ гъарич1о ва ниж гъезда нахърильльинч1о. Гъанже нижее шапаг1ат гъабу1ев чи вук1инариш? Яги ниж ц1идасан дунялалда реччалеланиш иман лъун лъик1аб г1амал гъабизе, цебе гъабураб г1адаб купру-ширк гъабич1о-абун.

Гъал руго жидерго напсал ч1орого хұт1изарурал г1адамал ва гъаздаса рик1к1алъана гъез Аллагъасде جَلَّ جَلَّ ширк гъабу1ел рук1арал хъанчалги, алагъ забиги. Ахират к1очон гъабураб дунялги кодоса борч1ана, жиде кумек гъабила абуң божи буқ1арал алагъ забиги ццереги раккич1о.

54. Х1акъульунго жинца анльго къоялда жаниб зобалги ракъалги рижарав Аллагъ вуго нужер Бет1ергъан. Хадув жив г1арщалда т1адег1анльана. Жинца сордоялда1ьун къо бахчизабу1ев вуго гъев Аллагъ: хехго жиб т1аде бач1ун къояль1ул канлы т1аг1инабула сордояль. Бакъги, моң1ги, ц1вабиги кинабго жо Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1ал к1ольшилда1ьун

وَلَقَدْ حِنْتُهُمْ بِكِتَابٍ فَصَانَتْهُ عَلَىٰ عَلَيْهِ
هُدًىٰ وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُقْبَلُونَ ﴿٥٣﴾

هَلْ تُظْلِمُونَ إِلَّا أَتَأْوِيلَهُ وَرَوْمَ بَأْتَنِي تَأْوِيلَهُ
يَقُولُ الَّذِينَ تَسْوُهُ مِنْ قَبْلٍ فَدَجَاءَتْ
رُسُلٌ رَّبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَتَامِنْ شَفَعَاهُ
فَيَشَفَعُونَا إِنَّا أَوْرَدْنَا عَمَلَ عَبْرَ الَّذِي
كَنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ

عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْرَزُونَ ﴿٥٤﴾

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
فِي سِتَّةٍ أَيَّامٍ ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ
يُعِيشِ الْيَوْمَ الْهَارِيَطْلُبُهُ وَحْشِيَّا
وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ
يَأْمُرُ فِي الْأَرْضِ الْعَلْقَ وَالْأَمْرُ بِإِرْكَ اللَّهِ
رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٥﴾

жиб квегъараб буго. Кинабго жо бижиги ва гъельүл тадбир гъабиги Аллагъасда кодоб буго; жинца кинабго г1алам хъихъулев Аллагъ
Җүйекъ **ц1акъ т1адег1анав, къадро к1удияв вуго.**

Т1адег1анав Аллагъасул бишунго загъирал ва к1удиял x1алк1ольял рицун руго цох1о гъаб аяталда жинир. «Зобал ракъал рижарап алъого къоялда жанир». Гъеб алъого къоги Аллагъ **Җүйекъ** жинда x1ажатаб жо гъеч1о. Инсанасе x1исабги лъазе, гъабулеб жояльул тадбириги ва тартиби (иргалы) лъазе, г1едег1унгут1и баян гъабизе абуна гъаб раг1и.

Цоги гъаб раг1ияль абулеб буго: «нуж рижарав, нужеे ризкъи къөлев, нужер тадбир гъабулев ва нужеца жиндие г1ибадат гъабизе т1адав бет1егъан гъаб кинабго маҳлукъ жинца бижарав, гъельул тадбир гъабулев хан вуго. Гъадинав гучав ханасе мут1иг1льи тезе нуж x1инкъя, нужер кинабго божи-хъулги гъав ханасде буссинабе»-абун.

«Цинги жив г1арщалда т1адег1анльана».

Гъаб г1арщалде т1адег1анльана, яги г1арщалда т1аде ч1ч1ана абураб раг1и буго жинда иман лъезе т1адаб, гъельул күц раҳъ, кин щиб ц1ехеч1ого тезе т1адабги буго. Жиндир къадро к1одольялда рекъараб x1алалъ ч1ана т1адег1анав Аллагъ г1арщалда. Гъадин абуни бицине нильеда лъалареб, жиб цоги жоялда релъльинльизаби бегъулареб, жиб цоги жоялда ссверизе гъабун, яги жиб гъеч1о абуни гъеб т1адег1анльялда инкар ккvezеги бегъулареб.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Маликица абуна жинда гъаб раг1ияльул маг1на гъикъараб мехалы: «Аллагъ **Җүйекъ** г1арщалда т1алты жиб лъалеб жо буго (Аллагъасул **Җүйекъ** калам бугельул гъеб бицуунеб). Кин гъев т1алъарав абуни гъеб нильеде бицине лъалареб буго (Аллагъасыгি **Җүйекъ** авараагаси гъеб бишуун гъеч1ельул). Гъелда иман лъезе т1адабги буго (Аллагъасул калам бугельул гъеб раг1и). Гъелдаса гъикъардиги бидг1аяб жо буго (Ниль жинда x1ажат гъеч1еб, хириял асх1абзаби гъикъардич1еб)»-абун. Жинда Аллагъ разилъаяв Имам Ах1мадицаги абуна: «Аллагъасул **Җүйекъ** ах1валазул ва сипатазул бишуунел аятал Аллагъас **Җүйекъ** бишуухъин тола ва гъелдаса ц1ехолдуларо. Аллагъ **Җүйекъ** г1арщалда вук1иналда иман лъола нильеца жиндиего бокъараб x1алалъ, ва бокъараб сипаталдаги. Нильер гъеб лъазе x1алги к1оларо, г1орхъи ч1вазе гъунарги г1оларо. Нильеца аятал ц1алула, гъезда иманги лъола, гъениб бищараб Аллагъасул **Җүйекъ** x1алазул сипатал лъай живго Т1адег1анав Аллагъасул г1илмуялда т1амун тола»-абун. Мунтахаб абураб тафсирилда «Аллагъ **Җүйекъ** г1арщалда т1адег1анльана»-абураб раг1иялье маг1на гъабуна: «Аллагъас жиндир кверщел ва ханлъи билъльинабуна зобал-ракъазда т1ад»-абун. Гъаб буго таъвил гъаби ва гъеб салафазул нухалда гъеч1о

ва имамзабаз мекъабльун рик1араб маг1на гъабиги буго.

Бусурбазда гъоркъо х1ажат гъеч1еб бах1с ва къеңанды буқ1унеб масъала буго гъаб. Гъал к1удиял имамзабаз бищараб ғ1ар1иги г1ун гъельда г1амал гъабун ч1ч1ей буго иман камилал мұмъинзабазул т1абиг1ат.

55. Нужеца Бет1ергъан Аллагъасде
дуг1а гъабе: гъесие х1елун, г1адамаздаса
балъго, гъесдаса х1инкъун ругеб
х1алалъ. Гьев Бет1ергъанаса жидеца

г1орхъолъан араб жо гъабулен г1адамал рокъуларо.

Гъаракъ борхун, рак1алда бач1араб щинаң жо гъарун дуг1а гъабулен г1адамал Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ х1елулен ва гъесдаса х1инкъулел рук1унаро.

Ал-Алуси абулев г1алимас X1асанул Басриясдаса бищана: Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1анкъарал мұмъинзаби рук1ана жидеца дуг1а гъаби г1емерал ва амма гъезул гъаракъ льидаго ғ1ар1улароан. Гъезул дуг1а буқ1ана Аллагъасдаги жидедаги гъоркъоб бугеб балъгояб зигира ва х1ели. Аллагъас лъик1ав мұмъинчиясе сипат гъабураб бак1алда абулеб буго: «жинца Бет1ергъанасда балъгояб ах1ияль ах1араб мехалъ»-абун.

Дуг1а гъабияльул г1емерал т1адал ва суннатал жал руго: какие чурун вук1ин, къиблайлда вуссун, кверал цере кквей. Аллагъуреб жоялдаса рак1 бац1ада гъаби, (ай гьев тун бат1ия жоялдаса гъарун гут1и). Дуг1а бай бихъуда ва гъельул ахиралда хирияв аварагасда свалат салам бит1и. Дуг1а киналго мұмъинзабазе г1аммаб гъаби. Радакъ вахъун, к1ал беччалеб г1ужаль, рузман къояль, суждаялда дуг1а гъаби ва цогидалги.

56. Аврагазби рит1ун, бит1араб динги
мальун г1үц1ү1ун бугеб ракъалда т1ад
нужеца купру-ширкалданьун пасалъи
гъабуге. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ гъарулең
мехалъ нужеца гъаре гъесул рах1маталда
хъул лъун ва гъесул г1азабалдаса х1инкъун.

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъун х1арамаб жо толел ва Аллагъасул алжаналда ва гьев разильялда хъуллъун г1ибадатги гъабулен جَلَّ جَلَلُهُ рах1мат. Гъезда гъеб рах1мат швеялде шибго щакльи гъеч1о.

57. Жиндири рах1мат лъун бугеб ц1ад
балелда цере рохалил чапарзабильун
гъурал рит1улев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ вуго

أَدْعُوكُمْ رَبَّكُمْ نَصِرَتْ عَلَيْكُمْ حُقْكِيَّةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُعْتَدِينَ

وَلَا نُفْسِدُ وَفِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا
وَأَدْعُوكُمْ حَرَقًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ
مِّنَ الْمُحْسِنِينَ

وَهُوَ الَّذِي يُرِسِّلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ
رَحْمَتِهِ حَتَّى إِذَا أَفْلَتَ سَحَابًا فَقَاتَ الْأُسْقَنَةُ

нужер Бет1ергъан. Цинги

жидеца льим баччун гъель нак1к1ал

бак1льяраб мехаль дица гъеб нак1к1

цебе къот1ун бачуна бакъвараб,

къечараб, жинда т1ад херги бижун

гъеч1еб ракъалде. Гъелда т1ад ц1адги базабула ва гъел达尔ъун

хур-херги бижизабула. Гъаб бакъвараб ракъалда т1ад хур-хер

бижизабулеб г1адин, дица хварал г1адамал ч1аго гъарун ракъул

choхъониса т1аде раҳъизарула. Гъаб мисал дица нужее бицулеб

буго нужеца ваг1за насиҳ1ат босизе бокъун.

58. Лъик1аб, тамахаб, беэнаб ракъ

бугони гъениб бижунеб жоги лъик1аб,

х1алухъин ц1ик1ун къолеб ва жиндир

мунпаг1ат ц1ик1араб бук1уна.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъаб мисал бачунеб буго

жинца ваг1за-насиҳ1аталдаса мунпаг1ат босуле, гъел达尔ъун жиндир

г1амал лъик1льулев мұыминчиясул. **Къвак1араб, ц1амx1алаб, х1ат1-**

г1адаб ракъ бугони, гъелда т1ад ц1акъго дагъаб ва заг1ипаб гурони

жо бижуларо. Гъаб мисал буго капурчиясул, жинца ваг1заялдаса

мунпаг1ат босуларев, жиндир т1абиг1атги ва гъабулеб г1амалги

квешав. **Жидеца щукро гъабулел ва иман лъун лъик1аб г1амал**

гъабулел г1адамазе дица дир аятал ва шарғ1иял х1укмаби гъадин

баян гъарула. Гъел达尔ъун жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ къудратальул ва

камилльялъул пикру гъабула ва гъелдаса г1ибрат (г1акъло) босула.

59. Х1акъльунго Нух1 авараг

вит1ана дица гъесул къавмалда. Гъев

Нух1ица абуна: «Я дир къавм! Нужеца

льягъльи гъабе жив цогояв Аллагъасе

жо. جَلَّ جَلَلُهُ Нужеци цоги Аллагъиги гъеч10

жиндие лагъльи гъабизе бегъулев. Нагагъ нужеца ширк гъабун

Аллагъасдехун جَلَّ جَلَلُهُ щибго жо г1ахъал гъабуни, дун х1инкъун

вуго Аллагъас нужеда т1ад, жиндир амру к1удияб къиямасеб

къояль, жинца ц1акъ унтизабулеб г1азаб биччала абуна.

60. Гъесул къавмалъул церехъабаз абуна: فَأَلْمَلَهُمْ قَوْمٌ إِذَا تَرَيْكَ فِي ضَلَالٍ

«Нижеда мун вихъулев вуго, я Нух1,

х1акъаб нухдаса ват1альун.

Ниж руго бит1араф жоялда ругел г1адамал.

Дуца ниж жинда ах1улеб жо буго къосин ва ах1макъльи.

لِبَكَرٌ مَيْتٌ فَأَنْزَلْنَا إِلَيْهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ
مِنْ كُلِّ الْشَّرَكَةِ كَذَلِكَ نُخْبِرُ الْمُؤْمِنِ
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَنْجُحُ بَنَاهُ وَيَأْذِنُ رَبِّهِ وَالَّذِي
خَبَثَ لَيَحْجُجُ إِلَيْنَا كَذَلِكَ نُصَرِّفُ
الْأَيَّكَتِ لِقَوْمٍ يَسْكُرُونَ

لَقَدْ أَرْسَلْنَا لُؤْلُؤًا إِلَيْهِ قَوْمٌ فَقَالَ يَنْقُورُ

أَعْبُدُ وَاللَّهُ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٌ بَعْدِهِ وَإِنِّي أَخَافُ

عَلَيْكُمْ عَذَابٌ يَوْمَ عَظِيمٍ

Гъаб буго киналго умматазул церехъбазул х1ал: жал дунялаль гуккун рук1ун, ханльиялда, бечельиялда, рах1ат-лазаталда рук1ун, гъезда рак1алде ккола гъал жидеца Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ aх1улел ва гъесие г1ибадат гъабулел г1адамал ах1макъаби руго абуn.

61. Цинги Нух1ица абуна: я дир къавм! قَالَ يَقُولُ لَيْسَ بِي ضَلَالٌ وَلَا كَيْفَيَّ رَسُولٌ
Дун къосун гъеч1о дида кинабг1аги
ах1макъльи, г1узруги гъеч1о. Дун
вugo кинабго г1алам жинца хъихъуlev
Бет1ергъанасул расул.

مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦١﴾

62. Дица нужехъе щvezабулеб жоги буго
дир Бет1ергъанас дида аманат гъабураб
рисалат: нуж Аллагъ^{جل جلاله} ю гъавун,
г1иц1го гъесие г1ибадат гъабиялда

ах1и. Дица насих1атги гъабулеб буго нужеe лъик1льи бокъун.
Т1адег1анав Аллагъас дида лъазабун буго нужеда лъалареб цо-ко
берцинаб ва лъик1аб жо.

Ибнукасирица абуна: киналго аварагзабазул сипат буго жал пасих1ал,
г1акъилал рук1ин. Ваг1за-насих1аталъул маг1на гъваридал, х1еренал
рук1ин. Аллагъ^{جل جلاله} лъалел, умматалда гурх1ел бугел рук1ин. Жинда
Аллагъасул салам лъеяв Нух1 аварагги عَلَيْهَا السَّلَام гъадинав х1еренав,
х1алимав, сабру к1удияв вук1ана. Гъасул сабру к1одолти г1елариш
азарго соналда г1агарун заманаль къавм Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ aх1улев
вук1инги, гъеб кинабго заманаяль къавмалъул зулмо- къварильи
баччун вук1инги.

63. Нужеца г1ажайблъи щай гъабулеб
Аллагъас^{جل جلاله} нужедаго гъоркъоса
чиyса вах1ю гъабуна абуn ва гьев
нужеда расуллъун вит1ана абуn. Гъеб
буго нужеда бугеб гурх1ел-рах1мо
ва лъик1льи. Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ ахираталдаги иман лъеч1они
бук1инесеб г1азабалдаљун нужеe х1инкъи къолев вugo гьев
расул. Нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъун хъвадизе ва нужеда гьев
гурх1изе сабабльунги вugo.

64. Нух1 авараг عَلَيْهَا السَّلَام гъереси гъавуна
жиндир къавмаль. Цинги дица гьевги
ва иманльун гъесда нахърильъаралги
хвасар гъаруна гамаялда т1ад
рек1инаруn. Дида инкар ккурал, дир

أَيْغُرْكُمْ رَسَلَتْ رَبِّي وَأَنْصَحْ لَكُمْ
وَأَعْمَمْ مِنْ اللَّهِ مَا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

أَوْجَبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذَكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ
عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لَيُنذَرَكُمْ وَتَتَقَوَّلُونَ
وَلَعَدَكُمْ تَرْحَمُونَ ﴿٦٣﴾

فَكَذَبُوهُ فَأَجَجَيْهُ وَأَلَّذِينَ مَعَهُوْ فِي أَفْلَالِي
وَأَغْرَقَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِإِيمَانِهِمْ
كَأُولُو قُوَّةٍ مَعَمِينَ ﴿٦٤﴾

**аварагги аяталги гъереси гъарурал г1адамал гъанкъизаруна
дица. Ц1акъ рак1 беңшаб, х1акъаб жо бихъулареб ва лъалареб
къавм бук1ана гьев Нух1 аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къавм.**

Тафсир гъабурал г1алимзабаца абуна: Адам аварагасда ва Нух1 аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ гъоркъоб анц1го къарно (век) бук1ана, гъеб кинабго заманаяль г1адамал Аллагъясда عَلَيْهِ السَّلَامُ иман лъурал рук1ана. Нух1 аварагасда цеве Идрис авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вук1ана, амма гъав Нух1 авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вуго халкъалда дин босун рит1арал аварагзабазул т1оцевесев. Нух1 авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ расуллъун вит1ияльте сабаб бук1ана гъеб заманаялда ракъалда т1ад ширк гъабизе байбихъун бук1ин.

Аллагъясе г1ибадат гъабулел, халкъалда дин мальулел лъик1ал г1адамал хвараб мехалъ гъезул хобазда хасаб г1аламат гъабизе, хадуб руқъ(х1ужра) базе бай бихъана г1адамаз. Дағъабги хадуб гъеб хобалде аск1оре рач1ун гьев чиясадаса кумек гъаризе, г1акъло т1алаб гъабизе, гъесда ургъел бикызе лъутъана. Жеги г1емер замана индал гъель лъик1ал г1адамазул ц1арал лъун хъянчал гъаруна, статуяби гъаруна ва гъезие лагълы гъабизе бай бихъана. Гъадинаб пасалты ракъалда т1ибит1араф мехалъ жиндир къавмалда расуллъун вит1ана Нух1 авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ. ИншаАллагъу гъасул къиса хадубги бицине буто ва гъениб дағъабги г1ат1идго гъесул баян гъабила.

65. Г1айдилазул къавмалдаги расуллъун

вит1ана жидеда гъоркъоса бишунго

къадро бугев чи Гъуд абуn жинда ц1ар

бугев. Гъаб къавм буто яманальуль

къавм. Нух1ил вас, Самил вас, Ирамил

vas Г1айдидасан бижараб, ц1акъ къуватаб, чурхдул ч1ах1ияб

халкъ бук1ана гъеб. Жидерго чурхдул гучал ругел г1адин

Аллагъясда عَلَيْهِ السَّلَامُ г1асильи ва г1адамазе зулму гъабиги ц1акъ

гучаб бук1ана гъаб къавмальуль.

Цинги Тадег1анав Аллагъяс гъаб къавмалда Гъуд авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вит1ана жиндир диналда гъеб къавм ах1улов расуллъун. Щибаб къавмалда аварагльун вит1улов чи Аллагъяс عَلَيْهِ السَّلَامُ т1аса вишула гъеб къавмальуль бишунго лъик1аб тухум-къибилалдаса ва жиндир г1имлу-г1акълу бугев, жинда г1адамал мут1иг1льулов. Амма Аллагъясда عَلَيْهِ السَّلَامُ г1асияб купру-ширкалъул халкъ гьев аварагасда мут1иг1льич1о абуn гъесул къадро-къимат дагъльуло ва гъесул г1айиблъунги бук1унаро. Аллагъясул عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагзаби рит1ияльуль х1икматго буто муъминзаби ва капурзаби загъиралда лъазе ва цоцаздаса бат1а раҳъун дунялалдаго гъезие жидер г1амалазда рельарааб жазаъ гъабизе. Т1убараб жазаъ ва

*رَبِّنَا إِلَى عَلِيِّ الْأَخْاهِ هُوَ دَائِئِنٌ لَيَقُولُ
أَعْبُدُ وَأَلْلَهُ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ عَيْنُهُ وَأَنَّا
شَهْوَانَ
(٦٥)

ахираб х1укму гъабулеб заман къиямасеб къо буго.

Цинги гъав Гъуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ **жиндир къавмалда абуна:** «Я дир къавм! Нужеца лагълы гъабе цох1о Аллагъасе: нуж рижарав, нуже ризкыи къолев, нуж ахир къиямасеб къояль жинда русунев. Нуже гъеч1о гьев Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ гурев цоги щивго чи жиндие г1ибадат тъабизе бегъулов ва жинда к1олев нуже кумек гъабизе. Нужеца Аллагъасаса عَلَيْهِ السَّلَامُ х1инкъун гъаб дир ваг1за-насих1ат къабул гъабиларищха?»-абун.

66. Къавмалдаса капурал г1адамазул
церхъабаз Гъуд аварагасда абуна:
«Нижеда мун г1адалльун вихъулов вуго.
Дуца бицуңеб жоялда балагъараф мехаль
мун гъереси бицуунев чи вугин къолев
вуго нижеда»-абун.

قَالَ الْمَلَائِكَةُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا
لَنَرِيكُمْ فِي سَقَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُنْظِنُكُمْ مِنْ
الْكَافِرِينَ

67. Гъудица абуна: «Я дир къавм! Дун
г1адалльун гъеч1о, дида кинағ1аги
г1акълу заг1иплы т1аде бач1ун гъеч1о.

قَالَ يَقُولُ لَيْسَ بِي سَقَاهَةٌ وَلَكُمْ رَسُولٌ مِنْ
رَبِّ الْعَالَمِينَ

Кинағ1о г1алам хъихъулов Аллагъас
عَلَيْهِ السَّلَامُ **нуж х1акъаб диналда ах1изе расулльун вит1ун вуго дун.**

68. Дица нужехъе щвезе гъабулеб жо буго
дир Бет1ергъян Аллагъасул рисалат ва
дунги вуго нуже лъик1аб жо мальулов,
нуж дида божизе бегъулов рит1ухъав чи-
абун.

أَيُّغُلُوكُمْ رَسُلَتِ رَبِّي وَإِنَّا لَكُمْ تَاصِحُّ
أَمِينٌ

Замахшарияс абуна: Аллагъасул свалат салам лъяел аварагзабазда гъезул къавмаз г1абдалзаби ругин нужан абураб мехаль, гъезда данде квешаб раг1и абиҷ1ого х1еренаб, х1алимаб раг1и бицин буго берцинаб адабги т1адег1анал т1абиг1аталги гъезул рук1инальул г1аламат. т1адег1анав Аллагъас лагъзадеридағи лъазабулеб буго ах1макъал г1адамаздехун кинағ1о гъабизе къолев ва гъездаса бугеб зарал х1ехъон сабру халат гъабизе къолев х1алги.

69. Нужеца щибго г1ажаиблты
гъабуге нужер бет1ергъян Аллагъас
жиндир рисалат босун, иман лъеч1ого
ч1ани ахираталда бүк1инеб бугеб
г1азабалдашун х1инкъи къезе,
нужедаго гъоркъоса чи вит1ана абуни.

Гъесда нуж ч1ух1уге, гъесда дандеги

أَوْ عَجَبُتُمْ أَنَّ جَاءَكُمْ ذَكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى
رَجُلٍ مَنْ كُنْتُمْ بِنِزَارٍ كُمْ وَذَكْرُهُ أَدْ
جَعَلَكُمْ حُلْفَاءَ مِنْ بَعْدِ فَوْجٍ نُوحٍ وَرَادَكُمْ
فِي الْخَلْقِ بَصَطَّةً فَأَذْكُرُو رَوَاهَ اللَّهُ
لَعَلَّكُمْ تُفَلِّحُونَ

рахъунге. Нужеца рак1алде щвезабе, ва нужеда лъай нуж рук1ин Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Нуҳ1ил къавмги гъалаг гъабун, гъезул бак1алда ракъалда рижарап г1адамал. Гъеб къавм гъалаг гъабураб г1адин нужги гъалаг гъарила Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ г1асильзани. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужее къун руго ц1акъ къуватал, кутакал чурхдул. Гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ниг1маталье щукру гъабун, гъеб турелги цоги г1емерал ниг1матал нужее рук1ин лъан, гъезда данде щукру гъабун, Аллагъассе мут1иг1льун хъвадани, нуж лъик1льиялда кверщел батаралльун рук1ина.

70. Къавмаль Гъудида абуна: «Мун нижехъе вач1унищ вугев нижер умумуз жидее г1ибадат гъабурал аллагъазабиги жалго тун, цоҳ1о Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ г1ибадат гъабе абунижеда амру гъабизе! Ниж дур амруялде мут1иг1льиларо. Мун авараг ватани ва дуца бицунеб жо бит1араф батани, дуца жиндалъун х1инкъи къолеб г1азабги бачун вач1а нижехъе,»-абун.

Рак1ал сог1ал, г1амал к1удиял рук1инальул, иманалъул щибго асар гъеч1ольяялъул г1аламат буго гъеб гучаб инкар кквей. Жидеца абулеб буго: ахираталда буқ1ине буго г1азаб абунижеда х1инкъи къола вуқ1инч1ого гъабсаг1атто гъабе нижеда г1азаб абунижеда.

71. Аллагъасул салам лъеяв Гъудица абуна: «Гъеб нужер г1орхъольян борч1араф куфру сабабльун нужеда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ц1им баҳын ва г1азаб бач1ин х1акъльана. Нужеца дида данде къең (даг1ба) гъабулебиш бугеб щибго мунпаг1ат, я зарал гъабизе к1оларел хъанчазул хабарги бицун.

Гъель хъанчалги нужеца го ва нужер умумуз гъарурал, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъальян гъез кумек гъабиялье ва гъезие лагъльи гъабизе ккеялье щибго х1ужа-далил гъеч1ел жал руго. Гъанже нуж балагъун ч1аха кинаб г1азабдай Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гъабила абунижеда. Дунги вуго гъеб г1азаб бач1инальде валагъун ч1ун»-абун.

72. Гъуд авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ва гъевгун цадаҳъ рук1арал мұмынзабиги дица хвасар гъаруна дир ц1об-рах1маталдаш1ун. Ва гъеб дир аятал гъереси гъарураб

قَالُوا إِنَّا نَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَنْدَرُ مَا كَانَ يَعْبُدُ إِلَيْهَا فَأَتَيْنَاكُمَا مَا عَدْنَا إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧﴾

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُم مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَعَصْبٌ أَبْجَدُ لَوْنَتِي فِي أَسْمَاءِ سَمَيَتُهُوَهَا أَنْشَرَهُ أَبَاؤُكُمْ مَاتَرَهُ اللَّهُ يَهُمْ مِنْ سُلَطَنٍ فَإِنْتَظِرُوْا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُسْتَقْرِينَ ﴿٨﴾

فَأَنْجِينَهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ دِرَحَمَةٌ مِنْهَا وَقَطَعَنَاهَا بِإِرْدَلَيْنَ كَذَّوْلُبَاهِينَ وَمَا كَأَوْمُؤْمِنِينَ ﴿٩﴾

капураб къавмалъул дица ахир къот1изабуна, къолболъанго гъезул рижиги бакъвазабуна. Гъеб къавм бук1инч1о жидеца иман лъюлебльун.

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ гъел х1инкъич1о, жидер авараг гъереси гъавиги гъез теч1о. Щибго нич ва х1инкъи гъеч1ого куфруялда ва г1амал к1одольялда ч1ана. Т1адег1анав Аллагъас гъезие г1азаб гъабизе бит1ана жиндиль баракат гъеч1еб, жинца наслу-тухум т1аг1инабулеб гъури.

Ибнукасирица абуна: Т1адег1анав Аллагъас гъаб «Г1айдил» абулеб къавм ц1акъго г1орхъольян араб мехаль жидер зулмупасальялдалъун, лъабго сональ ц1ад къот1изабуна ва гъел ракъуца хвеялде г1агарльана. Гъеб заманаяль г1адат бук1ана ц1ад гъаризе Маккаялде ва Каг1ба рукъалде г1адамал рит1улеб. «Г1айдил» къавмалъги лъабкъоялда анц1го чи вугеб къокъа бит1ана Маккаялде жидее ц1ад гъаризе.

Гъель г1адамал т1убараб моц1аль гъекъон-кванан, гъарабашазда кеч1 ах1изабун, кеп босулең рук1ана. Цинги цо г1алахалдеги ун гъез абуна: «Я Аллагъ, дуда лъалаха ниж гъанире унтарав чиясде раккизе рак1арал гъеч1ебльи, ва гъесие дару гъабулелги гъеч1ебльи. Нижер асиризаби хвасар гъаризе рак1арал гъеч1ебльиги. Дуца «Г1айдилазе» ц1ад бай Аллагъ, цебеги гъезие балеб бук1араф х1алалъ» – абун.

Цинги гъезда т1аде лъабго бат1ияб нак1к1 бач1ана ва гъез цо ч1ег1ера б нак1к1 т1аса бишун «Гъаб нак1к1 буго лъим г1емераб»- ан абуна. Цинги нак1к1азда гъоркъосан ах1улеб гъаракъ раг1ана: «Нужеца т1аса бишана нуж гъалаг гъарулеб, нужер рохъо гъабулеб жо, жинца цониги чи нахъе толареб» – абун. Гъеб гъурияль щивав чи зобалазде ворхулев вук1ана ва гъенисан бет1ер г1одобе гъабун ракъалда реч1ч1ун, черхалдаса бет1ер бат1альун унеб бук1ана-абун. Гъал «Г1айдилазул» къисса хадубги бач1ине буго, Инша Аллагъ.

73. Самудияздеги вит1ана дица аварагльун гъезулго къавмалъул чи Ссалих1 عَيْنَوْلَشَادَةَ.

Самуд вук1ана Г1асирил вас, гъав
Г1асирги Ирамил вас – Нуҳ1ил вас
Самил васлъун жив вугев. Ссалих1ица
жиндирго къавмалда абуна: «Я дир
къавм, Нужеца цох1о Аллагъасе
гъабе лагъльни. Нуже гъеч1о
цоги кинавг1аги Аллагъ жиндие лагъльни гъабизе бегъулев ва

وَإِلَى شَمْوَدَ أَخَاهُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
أَعْبُدُ وَأَلْهَمُ اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ عَلَيْهِ وَلَا
جَاءَ أَنْتُمْ بِئْسَهُ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَافَةُ
الْلَّهُ أَكْبَرُ كُلُّ شَيْءٍ فَدَرُوا هَاتَّا كُلُّ فِي
أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا سُوءٌ فَيَا حَذْرَكُمْ
عَذَابَ أَلِيمٍ

жинца күмек гъабулов. Х1акъльунго Аллагъас нужеे муг1жизат гъабун буго. Гъаб варани буго гъеб муг1жизат. Нужеца гъеб варани щибго зарал гъабич1ого те Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ракъалда т1ад жиндие бокъараб бак1алда хъвадулеблъун ва бокъараб бак1алдаса хер кваналеблъунги.

Т1абарияс абуна жинdir къавмаль муг1жизат бихызе гъабе абуn абидал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къуро хъвалхъинабун гъенисан къват1ибе бач1ана гъеб варани. Хадубги Ссалих1ица абуна: «Нужеца гъеб вараниялье щибго къварильи гъабуни, Аллагъас нужеे жинца унтизе гъабулеб г1азаб гъабизе буго»-абун.

74. Нужеца рак1алда ч1езабе ваг1зальун ва насиҳ1атльун нуж «Г1адил» къавмги гъалаг гъабун, гъелдаса хадуб заманаяль ракъалда т1ад халипалъун гъарурабльи. Нуж ракъалда т1ад парахат гъаруна, нужеего бокъухъин рорхатал к1алг1аби разеги риччана. Муг1рул рорльун гъенир жанирги нужеца рукъзал гъарулен руго нуж жанир ч1езе.

Къурт1убияс абуна: «Гъезул г1умру халатаб буқ1ун, ракъалда рарап минаби ч1унтулел рук1ана гъел хвелелде цере. Гъедин бугельуль гъез къурабаль жанирго рукъзал гъарулен рук1ана.

Аллагъасул рахъальян нужеे ругел г1емерал ниг1маталги лъай нужеда ва гъезде щукруги гъабе. Нуж ракъалда т1ад пасальаби гъарун г1асиял, пасикъал г1адамалльун хъвадуге»-абун.

75. Ссалих1ил къавмальул ч1ух1араб, г1амал к1удияб къоқъаяль абуна Ссалих1ида нахърильльун иман лъурал мутьминзабазда, гъел мискинал, заг1ипалльун рихъун: «Нужеда

льялищха гъав Ссалих1 عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ вит1арав авараг вуқ1ин?» – абуn.

Гъез абуна: «Лъала нижеда гъев авараг вуқ1ин ва нижги гъев Ссалих1 жиндалъун вач1араб рисалаталда иман лъурал руго» – абуn.

76. Доб ч1ух1араб, бечедаб къавмаль абуна: «Нужеца инкар ккколеб буго нужеца жинда иман лъураб жоялда» – абуn.

وَأَذْكُرْ قَوْلًا دَعَاهُ كُوكُوكْ خَلْفَاهُ مِنْ بَعْدِ
عَادٍ وَبَوَّأَ كُوكُوكْ فِي الْأَرْضِ تَتَخَذُونَ
مِنْ سُهُولَهَا قُصُورًا وَتَحْسُنُونَ الْجِبَالَ
بُيُوتًا فَإِذَا كُوكُوكْ رَوَأْتُمُ الْآَئَةَ لِلَّهِ وَلَا تَعْنُوا
فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

٧٤

قَالَ الْمَلَكُ الَّذِينَ أَسْتَكَبُرُوا مِنْ قَوْمِهِ
لِلَّذِينَ إِنْ تُضْعِفُهُمْ لَهُمْ أَمْنٌ مِّنْهُمْ
أَتَقْلَمُونَ أَنَّ صَلِحًا مُرْسَلٌ مِّنْ رَبِّهِ
قَالُوا إِنَّا إِيمَانًا أَرْسَلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ

٧٥

77. Цинги жидеца гъеб вараниги хъуна
ва гъелги ч1ух1ана Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
амруялда нахърильъине. Хадуб
жидецаги абуна: «Я Ссалих1, нижека
вараниги хъуна, Аллагъасдеги جَلَّ جَلَلُهُ
г1асильана. Мун унго-унгояв расул ватани, гъанже вач1аха дуца
нижее х1инкъи къолеб бук1арааб г1азабги бачун»-абун. Гъеб
раг1и гъез абуна гъев махсароде гъавун ва жидеде г1азабги
бач1инаро абун.

فَعَقَرُوا الْتَّافَةَ وَعَكَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ
وَقَالُوا إِنَّا صَاحِلُ اشْتِيَابٍ مَا تَعْدُنَا إِنْ
كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾

78. Гъал Самудиязда Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
зодиса гучаб гъаракъиги, гъоркъан ракъ
багъариги т1аде биччана ва жидер рак1ал
къвагъун гъел руге-ругельур г1одоре
рортун хвана.

فَأَخْذَنَاهُمُ الْجَفَةُ فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ
جَثِيمَانَ ﴿٨﴾

79. Гъезде щвараб гучаб г1азаб
бихъидалго рак1 къварильун Ссалих1
гъездаса вуссанда ва пашманльяйлда,
х1асратльяйлде ккун жинца абуна: «Я
дир къавм! Дица нужехъе дир Бет1ергъан
Аллагъасул рисалатги щвезабуна, берцинаб насиҳ1ат гъабун
нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналдеги ах1ана. Киниги нужее рокъулел
рук1инч1о насиҳ1атчаг1и.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ وَقَالَ يَقُولُ لَقَدْ
أَبَغَتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَصَبَّحْتُ
لَكُمْ وَلَكُنْ لَا يَنْبُؤُنَ الظَّاهِرِينَ ﴿٩﴾

Гъездехун тущманльи гъабулеб бук1ана. Гъанже дир насиҳ1аталь
нужее мунпаг1ат гъабиларо»-абун.
Ибнукасирица абуна: Ссалих1ил къавмалъул варани бук1ана цо
къояль кинабго льим гъеб вараниялье тезе къот1и гъабураб, цогидаб
къояль къавмалъе бук1ана гъеб льим. Вараниялье льим бугеб
къояль жидеца гъеб варани беч1ч1ун киназего гъекъезе г1езег1анаб
рахъ щолаан. Гъадин дагъаб замана инелдеги капураб къавмалда
ч1алг1ана вараниялье льим тун, гъеб беч1ч1ун рахъ гъекъон рук1ине
ва жидеца киналго г1адамалги рази гъарун (Ссалих1иги гъесда иман
льурал дагъал чаг1иги хут1изег1ан) варани хъвезе х1укму гъабуна.
Гъеб хъвезе т1аде босана к1иго чияс: цояв вук1ана бечедай г1аданаль
жинда зина гъабизе разильун ва боц1и къун варани хъвезе вит1арав.
Цогидав вук1ана жинди ч1ужу яч1унарев сурукъав чи. Гъесие
цоги капурай г1аданаль жиндир ц1акъ берцинай яс къезе къот1и
гъабуна.

Гъав к1иявго чияс жидер къавмалдаса бишунго квшашал г1адамазул цо

къокъя даңде гъабуна ва жидер ич1го чи г1уна. Гъез вараниги хъуна. Гъеб хабар раг1ун кинабго къавм варани бугеб бак1алде бач1ана. Гъениве вач1ун Ссалих1 авараг ﷺ گلдана къавмаль гъабураб жо бихъидал ва жинца абуна: «Нуже лъабго къо буго ч1аго рук1ине» - абун. Дов ич1го чи варани хъун хадур ургъана Ссалих1 ч1авазеги. Жидецаги абуна: «Гъев рит1ухъав авараг ватани, нильеде г1азаб решт1инелде цeve нильеца гъев хвезавила. Гъереси бицунев чи ватани, жиндирго вараниялда хадув вит1ила» – абун. Цинги Ссалих1 ч1авазе абун жал нухда унаго Аллагъас ﷺ гъезда т1аде зодисан ганч1ал рехун, бут1рул ч1ин1изарун г1одоре рехана.

Гъедин ич1го чи хун ватараб мекаль Ссалих1ил къавмалда бич1ч1ана гъев х1акъав авараг вук1ин ва гъезул гъумеральул къер т1огылльана. К1иабилеб къоялде гъурмал баг1арааб къералде сверун рук1ана. Лъабабилеб къояль гъезул гъурмал ч1ег1ералльун лъугъана. Ункъабилеб къояльул бакъ баккилледе гъел жидецаго черхалда х1анут1ги (х1енех1) бан хвалида х1адурун рук1ана ва щиб г1азаб жидеде бач1инеб лъаларого х1айранлъун рук1ана. Гъеб х1алалда жал рук1аго зодисан гучал гъарқыл рахъун, гъоркъан ракъ багъарун щивго чи нахъе хут1ич1ого хун т1аг1ана.

Аллагъас нильль ц1унаги жиндир ц1им баҳъулеб г1амалалдаса. Амин.

80. Лут1 аварагги ﷺ вит1ана дица жиндир къавмалде. Гъев Лут1ица къавмалде абураб г1ужги рак1алде швездабе нужеца: «Нужеца ц1акъю
къабих1аб жо гъабулеб бугоха, нужедаса цебе гъаб кинабго
г1аламальул цониги къавмаль гъабич1еб.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُنَا الْفَحْشَةَ مَا
سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨١﴾

Гъеб къабих1аб пиша буго бихъинчи бихъинчиясде нахъехун лъугъин, ч1ужуг1аданалдаса г1адин лазат босизе.

81. Нуж Аллагъас ﷺ шагъват دون النساء بل أنشر فهو مشرفون ﴿٨٢﴾
т1убазе рижарал руччабиги жалго тун, гъеб иш гъабизе бихъиназда аск1оре лъугъунел руго.

Цох1о шагъват т1убай, гъелда нахърилътин буго х1айваназул т1абиг1ат. Г1адамазул т1абиг1ат буго Аллагъас ﷺ х1алал гъабураб х1алаль бихъиназ ва руччабаз цоцаздасан мурад т1убайи, гъеб мурад т1убаялда жаниб лъимер лъугъинги, жидер наслу нахъе хут1иги, напс х1арамаб жоялдаса ц1униги хал гъабун бук1ин. **Гъеб къабих1аб пиша**

гъаби гуребги, нуж руго кинабго рахъальян г1орхъольян араб жо гъабулеб къавм ва нуже щибго жоялъул ничги гъеч1о, нужер күфруялъе ахирги гъеч1о.

82. Лут1 аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ насиҳ1аталье гъесул къавмалъ лъик1аб жоялдальун жаваб гъабич1о. Гъеб къавмалъ абуна: «Гъав Лут1ги гъасда божаралги жидер росульян къват1ире къот1е! Нижеда гъель рихъулел руго нильеца гъабулеб жоялдаса раң1ц1адалльун. Нильеца гъабулеб пиша гъез къабих1абльун рик1к1унеб буго. Гъел г1адамал нильеда гъоркъор бегъуларо.

83. Цинги Лут1ил къавмалда т1ад г1азаб решт1инабураб мехаль дица Лут1ги гъесда иман лъураб ағылуги г1азабалдаса хвасар гъабуна. Гъесул ч1ужу гъайич1о г1азабалдаса йорч1изе.

Гъей жидеде г1азаб щваразда гъоркъой йик1ана, жинда г1азаб щвезе мустах1икъльун йик1инаиль: Жинца Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ инкарги ккурай, Лут1ие хиянатги гъабурай йик1ун.

84. Дица гъеб къавмалда т1ад жужах1альул рух1арал ганч1азул ц1ад базабуна. Мун валагье, дуца пикру гъабе, я гъаб Къуръаналде г1енеккарав чи, кинаб ахир ккараб гъаб г1асияб, пасикъаб, къабих1аб къавмалъул.

Гъев Лут1 вуго жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагым аварагасул эмен Азарил Гъаранил вас. Жинца иман лъун Ибрагым авараггун цадаҳ Лут1 عَلَيْهِ السَّلَامُ Шамальул ракъалде вач1ун вук1ана. Гъениб бугеб Садум абулеб ракъалда авараглъун вит1ун гъеб къавм Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ диналда ах1улев вук1ана. Гъеб къавм ц1акъ чорокаб къавм бук1ана, цогидал къавмаз гъаруларел г1адал к1удиял мунағъал ва инжитал пишиби жидеца гъарулелги рук1ана. Гъав Лут1 аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ амру-нагъю босич1еб мехаль ва жидеца ракъалда гъарулел пасальаби г1орхъольян араб мехаль, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезда т1ад г1азаб решт1инабуна. Цох1о Лут1ил хъизан гурони иман лъурал рук1инч1о ва гъеб хъизаналдаса Лут1ил ч1ужуги капурай йик1ана. Лут1 аварагасухъе عَلَيْهِ السَّلَامُ гъобол вач1арааб мехаль гъеб хабар бальго квешаб къавмалде щвезабулаан гъей ч1ужуялъ.

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمَهِ إِلَّا أَنْ قَاتَلُوا
أَخْرِجُوهُمْ فَنَفَرُتْ كُلُّ أَنْهَمٍ إِذْ
يَكْتَهِرُونَ

فَأَنْجَيْتَهُمْ وَأَهْلَهُمْ إِلَّا أُمَرَّأَتُهُ
كَانَتْ مِنَ الْغَافِرِينَ

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَلِيقَةً لِلْمُجْرِمِينَ

Лут1ил къавмалъ гъабулеб бүк1араб пишайлда ливат1 абула. Гъаб буго бихъиназул бугониги руччабазул бугониги, нахъияб раҳъалда жимаг1 гъаби. Г1алимзаби хилипльана щиб г1акъуба гъабилеб гъадинаб къабих1аб жо гъабурал г1адамазе абуна.

Абух1анипал мазгъабалда гъель г1адамал борхатаб къурулъан гъоркье рехун, хадур ганч1алги реххе абула.

Имам Шапиг1ияс цораг1ияльуль абуна гъал г1адамал ч1имих реч1ч1ун ч1вала абуна, г1олилал ругониги, мух1ссинал ругониги. Мух1ссин абула шарг1ияб ригъин гъабун рос-лъадильъун лъугъун, цоцазда аск1ор лъугъарал г1адамазда.

Жинда Аллагъ разильяяв имам Ах1мадица жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасидаса бицараб х1адисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: нужеда Лут1ил къавмалъул г1амал гъабулел цо г1адамал ратараб мехаль нужеца паг1илги (жинца гъабулев) ва маг1улги(жинда гъабулев) к1иявго ч1вай – абуна. Цоги г1алимзабаца абуна ливат1алъулги зинаялъулги цого х1укму бугин: г1олилазда нусго т1ил къабила, мух1ссинал ч1имих реч1ч1ун ч1вала абуна.

Жиндир ч1ужуялда нахъияб раҳъалда жимаг1 гъаби к1удияб мунағъ буго, гъеб гъабулев чиясадаса ч1ужу ят1а гъайизе ккода.

85. Мадяналъул къавмалда жидерго чи Шуг1айб عَلَيْهِ السَّلَامُ вит1ана аварагльун.
Шуг1айбица абуна: «Я дир къавм!
Нужеца лагъъти гъабе цох1о Аллагъасе
жив цогояв Халикъльун ва Разикъльун
вугев Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ гурони. Гъесул
раҳъалъан нуже баянал х1ужабиги
рач1ун руго дун рит1ухъав авараг
вук1иналье нуг1льни гъабулел. Нужеца
къалиги ц1езабе, ц1адироги бит1ун

х1алт1изабе ва г1адамазе хиянат гъабун гъезул боц1и кваназе
нухал ралагъуге. Гъаб ракъалда т1ад Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ шарг1иял
нухал рищунел аварагзаби рач1ун хадур, гъель нухал хвезарун
пасальаби гъаруге. Гъаб дица мальулеб жо нуже лъик1аб буго
нужер дунялалъе ва ахираталъе. Нуж иман лъурал г1адамалльун
ратани, гъаб дир насих1ат къабул гъабе ва Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ
г1асильни те.

Мадян абулеб шагъарги ва гъельда сверухъ ругел росаби ва ракъ
буго Х1ижказалдасан (Макка-Мадина) Шамалда унеб мехаль Табук

وَإِلَى مَدِيرَتِكَ أَخَاهُمْ شُعِيبَأَقَالَ يَنْقُوْرُ
أَعْبُدُ وَأَلَّهُ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ فَدَّ
حَمَّةَ شَكْرُكَ بَيْتَهُ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا
الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا
الْكَاسَ أَشْيَاءَ هُمْ وَلَا تُقْسِدُوا فِي
الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ
لَكُمْ مَا كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٤٨﴾

шагъаралде щвеледе нухда батулең бак1.

86. Ва нүж г1одор ч1оғе киналго

г1адамал хъвадулел нухазда,
Аллагъасда иман лъурал,
Шуг1айб аварагасде т1аде
унел г1адамал нахъч1азельүн
ва гъезие ч1ваялдаљун х1инкъи
къезеги. Аллагъасул ж1аж1а бит1ара
нух гъет1ара, мекъабльунги
гъабуге.

Гъаб заманаяльул къосараб къавмаль абулеб г1адин: «Гъаб исламияб дин г1акъуялда рекъон кколеб гъеч1о» – абуң. Гъаб раг1и абула жидер гъава-напсалъе бокъараб жо диналда жаниб батич1еб меҳаль.

Нужеца рак1алде щвезабе дагъал, заг1ипал рук1арал нүж Аллагъас ж1аж1а кин г1емерал ва къуваталлъун гъарурабльи. Ва нужеца пикруги гъабе нужеда церехун рук1арал, жидеца ракъалда т1ад зулму-пасалты гъабун хъвадарал къавмазул ахир кинабдай буқ1ана абуң. Аллагъас ж1аж1а гъалаг гъаруна гъель къавмал.

87. Нужедаса цо къокъа дун авараг
вук1иналда ва дун жиндалъун вач1ара
Аллагъас ж1аж1а цо гъавулеб диналда иман
лъурал ругони, цогидаб къокъа жидеца
иман лъеч1еб бугони, нүж к1иязго
сабру гъабе Аллагъасул ж1аж1а цо х1укму

загырлызег1ан ва жинца нильеда гъоркъоб х1акъаб х1укмуги
гъабизег1ан. Х1акъунго Т1адег1анав Аллагъ жидеца х1укму
гъабулезул бишунго г1адилав ва лъик1ав вуго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Шуг1айб аварагасда иман абула «аварагзабазул хат1иб»-абун, гъесул маң1 пасих1аб буқ1иналь ва ваг1за берцинаб, рек1елье бортулеб буқ1инальги. Гъаб аяталда жаниб ц1акъ тамахго бицун ва амма кутакалда рек1елье унеб х1алаль бич1ч1изабулеб буго Аллагъас ж1аж1а х1укму гъабизе буқ1ин рит1араздаги мекъаздаги гъоркъоб ва мекъал чаг1и щал ругелали гъабсаг1атго лъалеб буқ1аниги. Х1акъаб жо щиб бугебали жинда мух1канго лъалеб буқ1аниги, жинда данде ругезда гурх1ел гъабун, гъезда хъач1аб раг1и абиҷ1ого «Аллагъас ж1аж1а нильеда гъоркъоб х1укму гъабизег1ан сабру гъабеян» – абулеб буго. Гъаб буго

وَلَا تَقْعُدُ وَأَيْكُنْ صِرَاطٌ بُوْعَدُونَ
وَتَصْدُورُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ أَمَّنَ
يَهُ وَنَبْغُونَهَا عَوْجَانَدَرْ قَيْدَ
كُنْشُرَ قَيْلَا فَكَثَرَ كُمْ وَأَنْظَرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٧﴾

وَإِنْ كَانَ طَاغِيَةً مِنْ كُمْ إِمَّا مُؤْ
بِالَّذِي أَسْلَمْتُ بِهِ وَطَاغِيَةً مِنْ كُمْ إِيمَانُوا
فَاصْرِرُوا حَقَّ يَحْكُمُ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ
خَيْرُ الْحَكَمِينَ ﴿٨٨﴾

пасих 1льяялъул ва г1акъиллъиялъул цо мисал.

88. Аллагъасда иман лъезе ва
аварагасда нахърильътине ч1ух1араб
къавмалъул церехъабаз абуна: «Я
Шуг1айб! Нижеца мунги, дуда иман
 лъурал г1адамалги гъаб нижер
 росульнан къват1ире къот1изе руго,
 яги нуж гъеб ц1ияб динги тун нижер
 диналде руссине руго»-абун.

Гъезие жаваб гъабун Шуг1айбица абуна: «Нижее къвариг1унго
 гъеч1огойишха нужеца **ниж ват1аналдаса къват1ире къот1улел**
ва нужер диналдаги **руссинарилел?**»-абун. Гъаб раг1иялъулги
 гъваридаб маг1на буго: нуже гъеб иш гъедин гъабизе бокъун бугониги,
 ниж гъельда мут1иг1льиларо ва нижерго ват1ангি динги теларо абураб.
 Хадубги Шуг1айбица абуна:

89. Аллагъас бит1араб нухалда ва
бит1араб диналда т1орит1ун хадуб гъеб
динги тун нужер диналде **ниж** руссани,
ниж Аллагъасул **жалълла** **рахъальян ц1акъ**
к1удияб гъереси бицарал г1адамал
 рук1уна. Ниж гъеб бат1улаб диналде
 руссунаро ва гъеб иш гъабизе **ниж**
 разильуларо, Аллагъасул **жалълла** **х1укму-**
къадар бук1ун гъесие **ниж** г1одорег1ан гъаризе бокъани гурони.
 Нижер бет1ергъян Аллагъ жиндири г1елму-лъай кинаабго жоялда
 г1ат1ильярав, сверун лъугъярав вуго. Гъев Аллагъасда **жалълла** буго
 нижер таваккал т1амиги. Я нижер бет1ергъян Аллагъ, нижедаги
 гъаб нижер къавмалдаги гъоркъоб дуца **х1укму** гъабе **х1акъаб,**
бит1араб, жиндиль зулму гъеч1еб **х1укму** гъабияль. Мун вуго
 Аллагъ **жалълла** жидеца **х1укму** гъабулезул бишунго лъник1ав.

90. Цинги гъесул къавмалъул церехъабаз
гъеб къавмалда хит1аб гъабун абуна:
 нуж гъав Шуг1айбида иман лъун гъесда
 нахърильътани нуж ц1акъ ч1орого
 хут1арал рук1ине руго, нужеца умумузул динги тун мекъаб дин
 босиялдалъун.

91. Аллагъас **жалълла** **гъеб** **къавмалде**
т1ад **г1азаб** биччана: гучаб ракъ

* قَالَ الْمَلَائِكَةُ لِلَّذِينَ أَسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ
 لَنُخْرِجَنَّكُمْ يَشْعَيْبُ وَالَّذِينَ أَمْمَوْعَدْكُمْ مِنْ
 قَرَبَتِنَا أَوْلَئِعُودُنَّ فِي مَلَيْنَاتَأَقْلَوْلَوْلَكَ
کَرْهِيَنَ

فَدَأْفَرَتِنَاتَاعَلَى اللَّهِ كَذَبًا إِنْ عَذَنَافِ مَلَيْنَاتَكُمْ بَعْدَ
 إِذْ بَخَنَنَ اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ تَعُودَ
 فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسَعَ رَبُّنَا كَلَّ
 شَيْءٍ عَلَمَ أَعْلَمُ عَلَى اللَّهِ كَوْكَلَنَ رَبُّنَا أَفْتَحَ بَيْتَنَا
 وَبَيْنَ قَوْمَنَا يَلْعَثُ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَتَحِينَ

وَقَالَ الْمَلَائِكَةُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَيْنَ
 أَتَبْعَثُمْ سُعِيَّا إِلَى هَذَا الْخَسِيرُونَ

فَأَخَذْنَاهُمُ الرَّجْفَهُ فَاصْبَهُوْفِي دَارِهِمْ جَهَنَّمَ

багъариялъ гъалаг гъарун, жидерго рукъзабахъ хун г1одоре
ккараплъун лъугъана.

92. Жидеца Шуг1айб авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ
гъереси гъавуле руқ1арал г1адамал
жал ч1агого руқ1инч1ел г1адин
т1аг1ун ана. Жидеца Шуг1айб

авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гъереси гъавуле руқ1арал г1адамал ругольана
х1акъикъаталдаги жал ч1орого хут1араллъун. Гъез абухъин
Аллагъасда иман лъун Шуг1айбида нахърильъарал
мұмынзаби руқ1инч1о ч1орого хут1арал.

الَّذِينَ كَذَبُوا شَعِيبًا كَانُوا مُّنَجَّوْفِهِمَا
الَّذِينَ كَذَبُوا شَعِيبًا كَانُوا هُمُ الظَّاهِرِينَ ٤٦

93. Цинги Шуг1айб гъеб къавмалдасан
вуссана ва жинца абуна: «Я дир къавм!
Х1акъульунго дица нужехъе щвезабуна
дир бет1ергъан Аллагъасул рисалат ва
дун нужеда гурх1ун г1емер насиҳ1ат
гъабулевги вуқ1ана. Гъанже кинха дун пацманлъилев Аллагъасда
иңкар ккураб къавмалье гъес г1азаб гъабунин»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъея Шуг1айб аварагасул къиса цогиги суратазда
бицун буго ва гъесул къавмалье гъабураб г1азаб бат1и-бат1ияб бицун буго.
Гъеб кинабго данде бачиндал гъельул х1асил буго жидеे г1азаб гъабулеб
къояль гъезда т1аде бец1аб нак1к1 бач1ун гъел бец1лъукъе ккезаруна.
Гъеб нак1к1гун цадахъ ц1адул карачелалги кутакаб бух1иги бук1ана.
Цинги зодисан кутакаб гъаракъ баҳъана ва гъоркъ ракъги к1обок1ана.
Гъезул рух1алги росун ана, чурхудлги рортун ана, ч1агого руқ1инч1ел
г1адин цох1о лах1заталь авалавги ахиравги чи т1аг1ана.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ ниль ц1унаги жиндир г1азаб т1ад гъабулеб г1амалалдаса.

94. Щибаб росдал ағылуюлда дица
авараг вит1индал ва жидеца
гъевги гъереси гъавидал, дица гъел
г1адамазда т1аде цо-ко къварилъи
биччана: унти, ракъи ва цогидабги, гъел г1адамаз иман лъезе
бокъун ва Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ мук1урлъун, гъесие г1ибадат гъабизе
бокъунги.

وَمَا أَرَى سُلْطَانًا فِي قَيْمَةِ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا حَدَّنَا أَهَمَّهَا
بِالْأَبْسَاءِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَصْرَعُونَ ٤٧

95. Цинги гъеб къварилъи т1аса босун
гъельул бак1алда сахльиги бечельиги
къолеб бук1ана, гъел сахльун,
г1емерлъун жидеда т1ад бук1арааб
къварилъи к1очон лъугъинег1ан. Гъеб

شُمْبَدَّلْتَ اَمَّا مَكَانَ السَّيِّعَةُ الْحَسَنَةُ حَتَّى
عَفَوْا وَقَلُولُ اَقْدَمَسَ اَبَّا آئَنَ اَلْضَرَاءَ وَالسَّرَّاءَ
فَأَخَدَهُمْ بَعْثَةً وَهُمْ لَا يَسْعُونَ ٤٨

мехаль жиدهца абулаан: «Гъаб нильде щвараб г1адаб ракъи-къеч ва унта-шокъльни нильдер умумуздаги щвараб жо буго, гъаб буго дунялальул г1адатияб жо, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ рахъальян бугеб г1азаб гъеч1о» – абун. Гъаб хабарги бицун гъел г1адамал жидерго куфру-ширкалда т1ад ч1олел рук1ана ва Аллагъ جَلَّ جَلَّ цо гъавун гъесие г1ибадат гъабиялда, ахираталда иман лъеялде раб1унел рук1инч1о.

Гъаб каламалъул х1асил буго: Т1адег1анав Аллагъас г1адамазул х1албихъи гъабун, жиدهца тавбу гъабизе бокъун гъезда т1аде къварильяби риччала. Тавбу гъабич1ого г1асильялда ч1араб мехаль, къварильялъул бак1алда бечельни, сахлъи къун, жиdee бокъухъин яшав гъабизе тола, гъел ниг1матал жидее къурав Аллагъ جَلَّ جَلَّ вук1ин лъян, гъесие щукру гъабизе бокъун. Ниг1матазда щукруги гъабич1еб мехаль, мунағъаздаса тавбути гъабич1еб мехаль гъезда т1аде г1азаб биччай гуреб цоги сабаб буқ1унаро. Гъедин бугельул Аллагъасул جَلَّ جَلَّ абулеб буго: Цинги дица гъеб ағылу тохълькукъет1аде г1азаб биччан гъалаг гъарула ва жидеде гъеб г1азаб бач1ина абуn рак1алдаги буқ1унаро. Иман лъун гъеч1ельул, гъел гъапуллъун рук1уна.

96. Гъал г1адамаз ва цогидал къавмаз
иман лъун буқ1арабани ва Аллагъасдаса
جَلَّ جَلَّ х1инкъун г1ибадатги гъабун
буқ1арабани, дица гъезда т1аде г1азаб
биччалароан. Дица зобалазул ва ракъазул
рагъаби рагъун гъезие г1емерал ва бат1и-
бат1иял ниг1матал къелаан ва рах1атаб, х1алхияб яшав гъабизе
телаан. Киниги жиدهца Аллагъасда جَلَّ جَلَّ иман лъеч1ельул ва
аварагзабиги гъереси гъаридал, дица гъел къавмазде г1азаб
биччана гъез гъабулеб буқ1араб г1асильялъе ва куфру-
ширкалъе жазаъльун.

97. Дица гъалаг гъарурал росабазул
г1адамал божунищ рук1арал жидеда
т1аде Аллагъасул جَلَّ جَلَّ г1азаб бач1инаро
абун къаси гъел къижун ругеб мехаль?

98. Яги гъел г1адамал божунищ
рук1арал жидеде г1азаб бач1инаро абуn
къад къояль, жал лъимал-хъизангун
рек1елгъеялда ругеб мехаль?

Гъазие къот1и гъабурав чи щив вук1арав, къасиниги къадниги нужеда

وَلَوْلَآنَ أَهْلُ الْقُرْيَىٰ إِمْرُوا وَأَتَقْرُوا لَنْ تَحْنَا
عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذَنَهُمْ بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ

٤٧

أَفَمِنْ أَهْلُ الْقُرْيَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بِأُسْنَا
بَيْتَأَوْهُمْ نَائِمُونَ

٤٨

أَوْ أَمْنَ أَهْلُ الْقُرْيَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بِأُسْنَا
صُبْحَىٰ وَهُمْ يَعْبُوتُ

г1азаб бач1ине гъеч1ин абун. Щивго чи вук1инч1о гъеб къот1и тъабурав ва гъездасан г1азаб нахъ ч1валев чиги вук1инч1о нагагъ гъеб г1азаб бач1ани.

99. Гыл г1адамал Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
ниг1матазул макруяль гуккунищха
рук1арал, кидаго жал сах-саламат,
рах1ат-лазаталда рук1ине руго

абун рак1алде ккун, гъедин рук1адго жидеда т1аде г1азабги бач1ун. Гъедин Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
ниг1матазул макруяль гуккун
рук1унаро дунял-ахираталда жал ч1орого хут1улел г1адамал гурони.

Г1акъуги лъайги бугел г1адамал гуро гъел. Гъел руго x1айваназул даражаялда ругел, кваналеб жо щвани, цоги щибго жояльул пикру тъабуларел г1адамал.

Х1асанул Басрияс абуна: «Мұыминчи Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ
т1аг1ат г1ибадат тъабулов вук1уна ва Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
ццим баҳъиялдаса x1инкъун, гъесдаса нечонги вук1уна. Г1асияв, къосарав чи Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
г1асильун вук1уна ва жив ң1акъ рак1 г1одобе биччан, x1алхъонги вук1уна» – абун.

100. Гыл къавмалги гылаг гъарун
гъяз т1ад яшав гъабун буқ1ара
ракъалде рак1арал г1адамазда шибго
жо бич1ч1уларищ? Гъел г1адамаз
пикру кин гъабулареб Т1адег1анав
Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ
бокъани, гъезул мунағыл сабабльун гъелги пасат
гъарулебльи. Капураб, пасикъаб къавмальул рак1азда дица
муғыру ч1ван буқ1уна ва гъезда кинаб1аги ваг1за раг1унаро ва
жидека гъеб къабулги гъабуларо.

101. Дица дуда жидер къиса бицарал
росабазул къавмал руго Мух1аммад
гъял церехун рехсарал:
жидехъе аварагзаби рит1арал, гъел
гъереси гъаридал бат1и-бат1ияб г1азаб
гъабиялдалъун дица жидека г1азабги
гъабурал. Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ
х1акъяб

динги босун, баянал x1ужабигун ва муг1жизаталгун рак1ана
гъезухъе аварагзаби. Амма гъел къавмаз иман лъеч1о ва жидерго
куфру-ширкалда ч1ана: аварагзаби рак1инелде ццебе жидека

أَفَمِنْ عِبَادٍ مُّكَفَّرٍ لِّلَّهِ فَلَا يَأْتِي مُّكَفَّرٍ
اللَّهُ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَسِيرُونَ ﴿٤٩﴾

أَوْلَمْ يَهْدِي لِلَّذِينَ يَرْثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ
أَهْلِهَا أَنَّ لَوْ شَاءَ صَبَّرَهُمْ يَنْزُبُهُمْ
وَنَطْبَعُ عَلَىٰ فُؤُدِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٥٠﴾

تَلَكَ الْفُرْقَىٰ تَنْصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَأَهَا
وَلَقَدْ جَاءَهُنَّمُ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا
كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَلَّبُوا إِنْ قَبْلَ
كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْكُفَّارِ ﴿٥١﴾

гъабулең бүк1араб г1амал теч1о ва гъеб г1амал гъабулең рук1ун жал гъалаг гъаруна.

Гъедин шулияб мугъру ч1вала т1адег1анав Аллагъас жидеца иман лъезе гъеч1еб капуравб къавмалъул рак1азда. Гъезие ваг1занасих 1аталь асар гъабуларо, муг1жизатаз гъел х1инкъизиги гъаруларо, гъезул ахир руссунеб бак1ги жужах1 бүк1уна. Нуж х1инкъя, я гъал аятал раг1улел г1адамал гъадин рак1азда мугъру ч1вараздасан рук1ине ва ваг1за босун, тавбу гъабун Аллагъасе جَلَّ جَلَّ گ1ибадат гъабе!

**102. Дида гъал капурал къавмазул
г1емерисел жидеца гъабураб къот1и
хvezабулең, къураб раг1иги кколарел
ратана. Дида гъал къавмазул
г1емерисел ратана г1асиял, пасикъалльун.**

Аллагъасе جَلَّ جَلَّ кинабго зарраиль къот1и гъабун бүк1ана гъел ракъалда рижилелде цебего гъев жидер Бет1ергъан вук1иналда мук1урльун, гъесие г1ибадат гъабизе. Гъеб къот1и хvezабуна Аллагъасда جَلَّ جَلَّ инкар күн ч1араб капураб къавмалъ.

**103. Гъал цере рицарал аварагзабаздаса
хадув дица Г1имранил вас Муса عَلَيْهِ السَّلَام
вит1ана дир баянал х1ужабигун ва
г1емерал муг1жизаталгун пирг1авнил
къавмалда ва гъезул церехъабазда.**

Мисриялъул (Египет) ханзабазда пирг1авн абулеб бүк1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса аварагасул заманаяль вук1арав хан ц1акъто къосарав, залимав хан вук1ана, х1атта жив вуго алагъ абун к1альялев. Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъесие къураб цо-ци гъунарги бүк1ана. Капурчиясек к1удиял гъунарал къей Аллагъас جَلَّ جَلَّ умматалъул х1албихы гъабизе гъабулең жо бүк1уна.

**Гъев пирг1авнигі гъесул къавмги Мусада нахъ рильтъинч1о ва
дир аяталғи гъереси гъаруна.** Г1амал к1одолты ва х1алхъублы ц1ик1к1араб къавм бүк1иналь щибго жоялде г1енеккизе ва балагъизе къасдго гъабич1о.

**Мун валагъеха ва дуца пикру гъабеха, я гъав инсан, кинаф ахир
бүк1араб абуң гъеб залимаб къавмалъул.** Балагъун Муса авараггун ва гъесде иман лъурал мұмъинзабигун, пирг1авнигі гъесул боялғы ральдалъе лъутгизаруна цинги ралъяд т1аде биччан гъанкъизаруна.

**104. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абуна: «Я
пирг1авн, дун вуго кинабго г1алам
жинца хъихъулов**

وَمَا وَجَدْنَا لَكُمْ تَرْهِمَةً مِّنْ عَهْدِ وَالَّذِي وَجَدْنَا
أَكْتَرَهُمْ لَفْقَادِينَ

شَرَبَّعْشَنَاءِ مِنْ بَعْدِ هُمْ مُّوسَى يَعَالِيَتَهُ الْأَلَى
فَرَعُونَ وَمَلَائِيَّهُ قَطَّلُهُمْ وَأَبْهَمَهُ فَانْظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

١٦٣

وَقَالَ مُوسَى يَكْفِرُ عَوْنَوْبُ إِنِّي رَسُولُ مَنْ زَرَّ
الْعَالَمَيْنَ

бет1ергъан Аллагъасул дудеги дур къавмалдеги вит1арап расул.

105. Дида т1адаб буго дица
Бет1ергъан Аллагъасул
рахъальян бицуунеб жо х1акъаб
бук1ин.

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَنَّ لَا يَأْفَلُ عَلَىٰ اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ قَدْ
 حَثَنُكُمْ بِسَيِّئَاتِ مَنْ رَيَّكُمْ فَارْسِلْ
 مَعَنِيٍّ نَجِيًّا سَرَّاءِ يَلِـ ﴿١٥﴾

Ай дица гъереси бицине бегъуларо, дида лъялелъул Аллагъасул حَلَّكَلْ къадру ва х1алк1вей. Гъесда кинацо жо лъялеб бук1ин ва цох1о зарса г1анаб жо гъесда бальго хут1уларебльи. Нужехъе дун вач1ун вуго бет1ергъан Аллагъасул рахъальян дун авараг вук1иналде т1орит1ел гъабулел баянал х1ужабигун. Нужеца бандисраилал риччан те дунгун цадахъ Байтулмукъаддас бугеб ракъалде ине, гъеб бугельул нижер умумузул ват1ан.

«Ал Бах1ру» абулеб тафсиралда абуна гъел бандисраилал жидер к1удияв эмен Яг1къубил ват1ангы тун Мисриялде иналье сабабльун бук1ана гъав Яг1къубил лъимал Мисриялда вук1арап Юсуп аварагасухъе рач1ин. Гъенир г1умру гъабизе ч1ун, лъимал-хъизанал гъарун гъел г1емерльун рук1ана. Гъав пирг1авн ханльиялде вач1араб мехаль гъес киналго бандисраилал лагъзалльун гъаруна ва гъезие къварильи гъабулеб бук1ана. ИншаАллагъ, Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ халатаб къиса бицуунеб бак1алда гъаб хабар баян гъабила.

106. Пирг1авница абуна: «Мун
авараг вук1иналде т1орит1ел
гъабулел г1аламаталгун вач1ун
ватани ва дуца бицуунеб жоги
бит1араб батани, гъеб г1аламат
нижеда бихъизабеха» – абуна.

قَالَ إِنِّي كُنْتَ حِصْنَتِيَّةً فَأَنْتَ بِهَا إِنْ
 كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦٦﴾

107. Цинги Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ
жиндири г1анса г1одобе рехана
ва гъеб к1удияб борохъльун сверун ракъалда хъвадизе
льуғъана.

فَالْقَوْنِي عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُغَيْبَانُ مُؤْمِنٌ ﴿٦٧﴾

108. Цинги жиндири лъорониб лъун
гъенисан къват1ибе квер бахъана ва
гъеб балагъарал г1адамазда хъах1аб, гвангъараб нур г1адин
бихъана.

وَتَرَعَّدَ رُدُّهُ فَإِذَا هِيَ بِصَاهَ لِلتَّنَظِيرِينَ ﴿٦٨﴾

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: «Гъеб кверальуль гвангъараб, зодобе борхараб нур бук1ана бакъулалдасаги ц1ик1к1ара»-

абун.

109. Пирғ1авнил къавмалъул церехъабаз قالَ الْمَلَكُ مِنْ قَوْمٍ فَرَعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ عَلَيْمٌ
абуна: «Гъав чи вugo ц1акъ к1удияв
сих1ручи.

110. Гъав Мусае бокъун буго нужер ват1ан يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَ كُمَّ مِنْ أَرْضٍ كُثُرٌ فَمَا ذَهَبَ تَأْمُرُونَ
Мисриялдаса нуж къват1ир рахъинаризе.
Щиб жо гъабун лъик1дай буқ1инеб гъав
Мусае ва гъасул сих1руялъе?

111. Пирғ1авнил г1акълуч1аг1аца абуна: قَالُوا أَرْجِه وَأَخَاهُ وَأَرْسَلُوا إِلَيْهِ الْمَدَائِنَ
«Гъав Мусаги гъесул ваң Гъарунги
цо дагъаб заманаль те жидее х1укму
гъабич1ого ва киналго шагъаразда
г1адамал данде ах1улел чаг1и рит1е.

112. Гъел шагъараздаса духье рач1а абе يَا تُوكَ يَكُلِّ سَحْرٍ عَلَيْهِ
кинавго жинда сих1ру гъабизе лъалев чи.

113. Шагъараздаса ва росабальян وَجَاءَ أَسْتَحْرَةُ فَرَعَوْنَ قَالُوا إِنَّا لَنَا الْأَجْرُ إِنْ كَانَتْ خَلْقُ الْعَالَمِينَ
рак1арун пирғ1авнихъе сих1ручаг1и
рач1араф мекаль, гъез абуна: «нижее
сайгъат ва шапакъат буқ1ине буғищ ниж
гъав Мусадаса сих1ру гъабун бергъани?» – абуна.

114. Пирғ1авница абуна: «Нужеे
шапакъатал рук1ине руго ва нуж дица
диде г1агарде гъаризе руго.

Дир г1акълучаг1ильун гъарун, кумекчаг1ильун гъарун.

115. Цинги сих1ручаг1аца Мусаде абуна: قَالُوا يَمُوسَى إِنَّمَا أَنْ تُلْقِي وَإِنَّمَا تَكُونَ نَعْنَانُ الْمُلْقِيَتِ
«Дуца т1аса бище дуцайиш байбихылиеб
сих1ру гъабизе дур г1анса рехун, яги
нижецайиш байбихылиеб нижер г1унсби
г1одоре рехун» – абуна.

116. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна
нужеца рехеян абуна.

Цинги гъез Жидеда кодор рук1арал قَالَ الْقَوْفَلَمَا الْقَوْسَحَرُوا أَعْيُنُ النَّاسِ
кварал ва г1унсби г1одоре рехараб
мекаль, г1адамазул беразе сих1ро гъабуна ва гъел борхъал руго
абун рак1алде ккана ва жидеца г1адамал х1инкъизаруна к1удияб
сих1руги гъабун.

وَأَسْرَهُهُمْ وَجَاءَهُمْ سِحْرٌ عَظِيمٌ
١٦٧

Замахшарияс абуна: сих1ручаг1аца Муса ихтияр гъабизе виччай гъезул рахъальян бугеб адаб бук1ана, цо бах1с гъабизе г1адамал дандельарааб мехаль цоцазул хъатир гъабун: жеха нүжес бокъараб жо абе, ник гъелда рази рук1инаян абулеб г1адин.

Цоги г1алимас абуна: гъезул рахъальян адаб-хъатир бук1инч1о Муса ихтияр гъабизе виччай, гъеб бук1ана Мусада ч1ух1ун, гъев сан гъавич1ого абураб раг1и - абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ гъел сах1ирзаби жидерго сих1ру гъабизе риччай бук1ана гъесул г1акълу ва тадбир камилаб бук1инальул г1аламат. Кинабниги ишалдальун, яги раг1иялдальун къец гъабизе цеве вахъунев чиясе рекъараб бук1уна жинда данде вугев цеве виччан, гъесул гъунар бихъун гъелдасан бергъунеб нух батизаби. Гъел сих1ручаг1азул сих1ру Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ хвездабияльул асар к1удияб бук1ана гъеб къавмалье. Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир гъунар гъабизе виччан, гъес гъабураб гъунар дозда хвездабизе к1ун бук1инч1ебани г1адамазда рак1алде ккелаан гъав Мусаги долго г1адав сих1ручи вугин,amma гъездасан гучав, лебалав вугин абун.

Ибнуисх1акъица абуна: «Анц1ила щуазарго сах1ир вач1ана пирг1авниде цере, щивасда кодор г1унсбиги кварагли ругел. Гъеб майданалда жиндирго кумекчаг1игун ва ағылу-хъизангун пирг1авнги вук1ана. Цинги сих1ручаг1аца жидеда кодоб бугеб жо г1одобе рехараб мехаль гъеб майдан ва к1калал ц1ун, цоцазда т1ад рек1ун женк1олел, шуршудулел борхъазул мег1ер г1адаб жо лъугъана» – абун.

117. Дица дир авараг Мусада عَلَيْهِ السَّلَامُ * وَأَوْجَحَتْ إِلَيْهِ مُوسَى أَنَّ الْقِعْدَةَ كَيْفَيَةً
вах1ю гъабуна дуңа дур г1анса г1одобе فَإِذَا هِيَ تَلْفُ مَا يَأْكُلُونَ ١٦٨
рехеян абун. Мусаца г1анса г1одобе
рехана ва гъеб цо-цо ккун дол гъересиял
борхъал къулч1изе лъугъана.

118. Гъадин Аллагъасул جَلَ جَلَلُهُ فَرَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٦٩
муг1изат х1акъаб бук1ин
загъирльана ва бат1улаб сих1руги ва

сих1ручаг1азул пишаги г1адада кканана.

119. Гъаб дандельиялда пирг1авнги гъесул فَغَلَبُوا هُنَالِكَ وَأَنَّكَلُوبُوا صَغِيرِينَ ١٧٤
кумекчаг1иги ва гъесда нахърильъарал
къана ва гъел г1одорег1анлъун нахъруссана.

120. Цинги киналго сих1ручаг1и сужда гъабун وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَجِيدِينَ ١٧٥
г1одор кканана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мусаца гъабураб жо сих1ро гуребльи лъана гъезда. Сих1ру бук1араабани дол жидеца г1одоре

рехарал гүлнсбиги кварагы Мусал гүансаяль кванан ракъалдаса тұлғунароан.

121. Жидеңгі абуна: «Нужеңа иман лъуна гъаб ﴿١٢﴾ **кинабго ғалам жинца хъихъулов бетергъан Аллагъасда.**

122. Гъав Муса ва Гъарун аварагасул ﴿١٣﴾ **бетергъан Аллагъасда»-абун.**

Гъал сих1ручаг1и радалалдаса къальизег1ан капурал гладамал рук1ана, къальаралдаса хадур мұмминзаби лъугъана, къасилелде гъел шагыздабильүн хванаян абуна Къатадат абулев г1алимас.

Сих1ручаг1аца Аллагъасе ﴿١٤﴾ г1ибадат гъабулеб бихъараб мехаль пирг1авнил кутакаб үзим бахъин загъирлъана. Жив аллагъ вую абуң халқъалде рак1алде ккезабун, гъезда т1ад гучаб ханлы гъабун вук1аго, Муса аварагасда ﴿١٥﴾ нахърилъуль, кинабго халқъалда загъир гъабун аза-азарго сих1ручияс Аллагъасе ﴿١٦﴾ сужда тъаби пирг1авнил аллагъельги ханлыги к1иябго хвеяльүл байбихы буқ1ана.

Аллагъасул лаг1нат батараев пирг1авнил х1алк1веч1еб мехаль Муса авараг къезавизе г1акълият ва г1елмият нухда, гъев к1анц1ана зулму гъабун Муса къезавияльул нухде. Гъаб х1ал буго кинавниги залима, г1асияв инсанасул г1адатльүн бугеб: жив х1ужа-далилалдалъун къезе гъавураб мехаль къуваталдалъун ва зулмуялдалъун бергъине къасд гъабулеб.

123. Пирг1авница абуна: «Нужеңа гъав Мусада иманищ лъолеб, дидаги гъикъич1ого, дир изнуғи ғалаб гъабич1ого? Х1акъльунго гъеб жо буго нужги Мусаги цоңалъ рекъюн гъабураб макру-х1илла. Нужең бокъун буго гъаб Мисрияльул ағълуги гъанисан къват1ибе бахъинабун гъаб ракъ баниисраилазе къезе» - абуң.

Гъаб раг1и Пирг1авница абуна жиндири къавмалъулги Мусада ва баниисраилазда үзим бахъине ва жив бит1араб жо бицуневльүн вихъизе. Нужеда нахъа лъазе буго кинаб г1азаб диңа нужең гъабулебль!

124. Бичасх1аги, диңа нужер кверал ва х1ат1ал къот1ила цояб квег1аб, цояб кваранаб, цинги диңа нуж гъут1бузда

﴿قَالَ قَرْعَنْ عَامِنْشُ بِهِ قَبْلَ أَنْ مَاءَذَنَ الْكُرْمَ إِنَّ هَذَا الْمَكْرُ مَكْرُتُمُوا فِي الْمَدِيَّةِ لَتُحَرَّجُو مِنْهَا أَهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾

﴿لَا قَطَعَنَّ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجَلَكُمْ مِنْ خَلِفِ نُورٍ لَا صِبَّتَكُمْ أَجْمَعِينَ﴾

рала ва хvezег1ан гъенир тела.

125. Сих1ручаг1аца абуна: нижее к1вар
гъеч1о гъанже дуца щиб жо гъабуниги. **Ниж**

قَالُوا إِنَّا إِلَى رِبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿١٥﴾

**кин хунги хвезе руго ва нижер руссин бет1ергъан Аллагъасде
буго.** Аллагъасе г1оло хвел нижее ц1акъго лъик1аб жо буго.

126. Дуца нижее г1азаб гъабизехъин
буго ва нижедаса ццимги босулеb
буго x1акъал Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه اياتал
рихъараб мехаль нижеца гъезда иман
льюнин абуn. **Я нижер бет1ергъан**

وَمَا تَقْرَبُ مِنَ الْأَنْجَانَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَكُنَّا بِرِبِّنَا لَمَّا
جَاءَهُنَّا نَارٌ فَأَفْعَى عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا

مسُلِّمِينَ ﴿١٦﴾

Аллагъ! Дуца нижее сабру кье ва ниж дуда иман лъуралльун дур
аварагасда нахърильъаралльун хvezеги гъаре!

Ниж гъаб иман лъялдаса рахъулеb x1инкъи ва x1алихъалъи нижеде
t1аде биччаге ва нижее пирг1авница г1азаб гъабулеb мехаль гъеб
г1азаб x1ехъезе сабруги кье.

127. Пирг1авнил къавмальул
церехъабаз абуна: «**Я пирг1авн!** Дуца
гъав Мусаги гъасул къавмги нильер
ракъалда t1ад пасалъи гъабизе тезейиш
ругел? Жидеца мунги дур аллагъазиги
жалго тун, гъезул динги тун, цоги
бат1ияб диналде халкъ аx1улел руго
гъель». Гъаб rag1и гъез абуна пирг1авнил ццим баҳъинабизе **ва**
гъес абуна: «Дица баниисраилазул бихъинльимал ч1вала, цереги
ч1валел рук1араб x1алалъ ва гъезул ясалги ч1аго тела нильее
гъарабашалльун рук1ине. Ниль гъел баниисраилазда t1ад
ханльи ва кверщел бугел руго» – абуn.

وَقَالَ الْمَلَائِكَةُ مَنْ قَوْمٌ فَرَغُوتْ أَنْدَرُهُوْسِي
وَقَوْمٌ هُوَ لِيُقْسِدُ وَلِيُؤْتَى الْأَرْضُ وَيَدْرَكُهُ
وَإِلَهَتَنَّكَ قَالَ سَقْنَاتُلْ أَبْنَاءَهُمْ وَسَتَحْجِي
يَسَّأَهُمْ وَإِنَّا فَوْهَمْ قَهْرُونَ ﴿١٧﴾

128. Муса аварагас жиндир
къавмалда абуна: нужеца сабру гъабе
ва Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُه квербакъи
t1алаб гъабе. X1акъльунго Гъаб ракъ
Аллагъасул جَلَّ جَلَلُه мулк буго ва гъес
жиндие бокъарав чиясе ирсалъе къола.

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ أَسْتَعِنُ بِاللَّهِ
وَأَصْدِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ
مِنْ عَبْدَاهُ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٨﴾

Пирг1авн гъеч1о гъаб ракъальул бет1ергъан ва гъесухъ гъеч1о ихтиярги.
Ахир-къадги Аллагъасда جَلَّ جَلَلُه аск1об лъик1аб бак1 гъесдаса
x1инкъарап муминзабазе бук1ине буго.

129. Баниисраилаз Мусада абуна:
«Нижее пирг1авница ва гъесул

قَالُوا أَوْذِنَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِنَا وَمِنْ بَعْدِهَا

къавмалъ къварилъ гъабулеб
бук1ана мун аварагльун вач1инег1ан
цебеккун, гъанже мун вач1ун хадубги
буго нижее къварилъ гъабулеб.

Гъаб т1азаб ва къварилъ кидаго нижеда

т1ад буго ва нижее гъелдасан хвасарлыги бихъуле бъеч1о.

Муса аварагас عليه السلام абуна: «Дир хъул буго бет1ергъан Аллагъас гъев нужер тушман пирг1авн гъалаг гъавилин ва нуж гъаб ракъалда халипалъунги гъарилин. Цинги бет1ергъан Аллагъ валагъизе вуго нужеца щиб т1амалдай гъабуляин. Аллагъасул ниг1матазда щукру гъабун, гъесие т1аг1ат гъабунищ хъвадулел, яги нужерго квшеб т1абиг1аталда т1адищ руссунел»-абун.

Т1адег1анав Аллагъас Муса аварагасул عليه السلام хъул х1акъабльун гъабуна ва пирг1авнги гъанкъизавун Мисриялъул ракъ бануисраилазул ихтияралде ккезабуна.

130. Цинги Дица пирг1авнил ағылуги
къавмги ракъи т1аде биччан къварид
гъаруна: пихъал, хурзал ракъвазарун,
ц1ад къот1изабун. Гъадинааб

къварилъ бач1арааб мехальг1аги жидеца пикру гъабилародай ва
ваг1за босилародай абуни.

Зах1малъи, къварилъ бугельгу инсанасул рак1 т1ерен гъабулеб ва гъесда Аллагъги جَلَّ جَلَلُهُ ахиратги рак1алда щвезе гъабулеб жо. Ва амма пирг1авнги гъесул къавмги капураб бук1ана ва гъеб къварилъ бихъидал жегиги жидер къосин ва т1ури ц1ик1к1ана.

131. Жидее лъик1льи бач1арааб мехаль
гъеб къавмалъ абуна гъаб нижее бук1ине
рекъарааб, ниж гъельие мустах1икъал
рук1ун бач1арааб лъик1льи буго нужеे
абун. Цинги цо къварилъ жидеда
швараб мехаль гъез абуле буго: «Гъаб

буго Мусал ва гъевгун цадахъ ругезул баркат гъеч1ольи» –
абун. Гъаб къавмалде швараб лъик1абги квшебаги жо цох1о
Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ х1укму- къадаралдаун буго, Мусал ва
цогидазул баркат гъеч1ольи гъеч1о. Амма гъаб капураб къавм
жидеда гъеб жо бич1ч1уларел ва лъаларел руго.

Жидеде бач1унеб къварилъ жидерго т1амалаздаулун бук1иналье
мук1урльулел гъеч1о, гъеб цоги щиб бук1аниги сабабалде

جَنَّتَنَا قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يَهْلِكَ
عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَحْلِكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُ
كَيْفَ تَعْمَلُونَ

وَلَقَدْ أَخْدَنَا إِلَّا فَرَعَوْتَ بِالْيَسِينِ وَنَفَصَ
مِنَ النَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ

١٢٦

إِذَا جَاءَهُمُ الْحَسْنَةُ قَالُواْ أَنَّا هَدَيْدُونَ وَإِنْ
تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ يَطْلِرُونَ وَإِنْ مُوسَى
مَعَهُ وَاللَّهُ أَكْثَرُهُمْ عَنْهُمْ عَنِّهِ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

г1унт1изабулеб буго.

132. Пирғ1авнил къавмаль Муса
 аварагасда абуна: «Мун кинаб
 муг1жизатгун вач1аниги нижее сих1ру
 гъабизе абуn, нижеса дуде иман лъезе
 гъеч1о ва дуда нахърильльине гъеч1о»-абун.

وَقَالُوا مَهْمَاتٌ تَبَاهُ مِنْ إِيمَانِكُلْتَسْحَرَنَا بِهَا
 فَمَا نَخْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ

133. Цинги дица гъаб къосараб къавмалда
 т1ад бат1и-бат1иял балагъал риччана,
 Муса аварагасе муг1жизатльун ва
 гъезие г1азабльун. Жинца хур-хер гъалаг
 гъабулеб т1упан биччана (кутакаб ц1ад).
Жидер хур-ах кваназе, г1алхудасан херги
т1аг1инабизе гарц1ги биччана.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الظُّوفَرَانَ وَالْجَرَادَ
 وَالْقُمَلَ وَالْأَصْفَادَعَ وَالْدَّمَاءِ اِيَّتِيَ
 مُفَضَّلَتِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا
 مُّجْرِيَّةٍ

Гъеб гарц1аль кинабго жо кванан хадур гъел г1адамазул рет1елги
 кваназе байбихъана.

Г1адамазда нац1 базабуна. Цоги г1алимзабаца абуна рокъоб буқ1араb
 т1ошалида нац1 базабуна – абуn. **Къуркъиги риччана.** Жидер
 рукъзал ц1ун, кванида жанир лъугъун, бусен-рет1елалда гъоркъоре
 лъугъун, рах1ат хvezабуна. Цо-цо къверкъ инсанас к1ал рагъарабго
 к1алдиг к1анц1ун бач1унаан.

Кинабго лъим биялде сверизе гъабуна: ищ буқ1а, лъар-г1ор буқ1а,
 бидулкъераб лъугъун, гъекъезе к1олареб гъабуна. Гъединал баянал
 аятал жидеда рихъаниги гъеб къавм иман лъезе ч1ух1ана ва ц1акъ
 мунағыл г1емер гъарулеб къавм буқ1ана.

134. Жидеда т1аде цо къварильи
бач1араb мехаль гъеб къавмаль
абулеб буқ1ана: «Я Муса! Дуца дур
 Бет1ергъянасада ах1и бай нижедаса
 гъаб къварильи борхе абуn. Мун
 Аллагъяс جَلَّ جَلَّ авараглъи къун хира
 гъавун вугельул, Аллагъасде ах1и бан дуца нижедаса гъаб
 къварильи-г1азаб т1аса инабуни, нижеса дуда ийман лъела ва
 мунгун цадахъ бандисраилал нахъе риччала ва гъезие гъабулеб
 х1акъирльиги тела»-абун.

وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الْرِّجْرُ قَالُوا يَمُوسَى أَدْعُ
 لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَاهَدَ عَنْدَكَ لِئَنَّ كَشْفَتَ
 عَنَّا الْرِّجْرُ لَتُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ
 مَعَكَ بِنِجَارَةٍ يَوْمَ الْيَمِيلَ

135. Цинги дица гъеб къавмалдаса
къварильи инабураб мехаль, гъезие
к1удияб г1азаб гъаби (гъанкъизари)
т1аде щвезег1ан – гъеб къавмаль иман

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْرِّجْرَ إِلَى أَجَلِهِمْ
 بَلَغُوهُ إِذَا هُمْ يَكْتُونَ

льезе гъабураб къот1и хvezабулеб бук1ана.

136. Дица гъеб квшаб къавмалдаса
цым босана ва гъел ральдаль
гъанкъизаруна, гъез дир х1акъал аятал
гъереси гъари сабабльун ва гъезул
к1вар гъабич1ого г1асильаби гъаруле рук1иналдалъун.

137. Гъаб пирг1авнил къавмаль
инжит гъарун лагъльиялда ч1езарун
рук1арал банисираилазе дица гъеб
ракъ ирсалье къуна: машрикъ—
магърибалда щвезег1ан Мисрияльул
ва Шамалъул ракъ гъезул ихтияралда
гъабуна. Дица жиндиль баракат
гъабураб ракъ буго гъеб: пихъал-
хурзал г1емераб, гъава-бакъ
рекъараф. Гъадин Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
т1убана: банисираилазе эркенлъи къуна, жидеде швараб
къварильиялде сабру гъабиялдалъун. Ва дица ч1унтизабуна
пирг1авница ва гъесул къавмаль г1уц1араб ракъ. Гъезул
хъулби рихизаруна, ракъал ракъвазаруна ва ахалги пихъ
къоларел гъаруна.

138. Пирг1авн ва гъесул къавм
къибл1иял ральдаль гъанкъизарун
Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ ва банисираилаца
ральад бахана.

Гъанже Сүэцкий канал бугеб бак1алда
аск1об бак1 буго гъеб. Къулзум абуn ц1ар
бугеб ральад бахана.(Красное море). Ва гъель
жидецаго гъарурал хъанчазе лагъльи гъабулеb цо къавмалда т1аде
швана. Гъеб иш бихъараb меxаль банисираилаз абуна: «Я Муса!
Дуца нижееги гъаве цо алагъ, гъал г1адамаца жидер алагъзабазе
гъабулеb х1алаль ни жеца гъесие лагъльи гъабизе» – абуна.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ цо гъавиялда Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ ах1ун бугеб къавмалье
бокъана гъесдехун ширк гъабизе ва жидецаго алагъзабазе лагъльи
гъабизе. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ ц1акъ г1ажаиблъана гъезул раг1иялда:
Пирг1авнил зулмуги бихъарал, Муса аварагасул к1удиял муг1жизаталги
рихъарал г1адамаз гъоркъоб заманго инч1ого Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ
г1асильизе къасд гъабидал жинца абуна: «Нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ

فَإِنْتَقْمَنْتَ مِنْهُمْ فَأَعْرَقْنَهُمْ فِي الْبَحْرِ يَا نَاهُمْ
كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَكَلُونَعَنْهَا غَفِيلِينَ ﴿١٣﴾

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا
يُسْتَضْعَفُونَ مَشْرِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا
الَّتِي بَرَكَنَا فِيهَا وَتَمَتَّ كَلِمَتُ رَبِّكَ
الْحُسْنَى عَلَى تَجْهِيزِ إِسْرَئِيلَ بِمَا صَرَّفْنَا
وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ
وَمَا كَانُوا يُعَرِّشُونَ ﴿١٤﴾

وَجَهْوَزْنَا بَيْنَ إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَقْتَلَ عَلَى
قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْبَانِهِ لَهُمْ قَالُوا
يَنْهَا سَيِّئَاتٌ لَنَا إِلَهٌ أَهْمَنَا كَمَا لَهُمْ
إِلَهٌ فَإِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَهُونَ ﴿١٥﴾

к1одольи, гъесул къуват лъалареб къавм буго»- абуни.

139. Х1акъльунго гъаб хъанчие лагъльи
гъабулеб къавм буго жицена гъабулеб
лагъльи бат1улаб, жидер г1амалги г1адада
хвараб къавм.

140. Жегиги Мусаца абуна: «Гъаб
кинабго г1амалдаса нуж хира
гъарун ругев Аллагыги جَلَّ جَلَّ живго
тун, цоги щив чи дица ц1ехелев нужеे
алағыльун?»- абуни.

Нужер түщбабиги гъалаг гъарун, гъезул ракъалда нужги халипалъун
гъарун вугев Аллагы جَلَّ جَلَّ вуго жиндиес г1ибадат гъабизе х1акъав нужер
Бет1ергъан.

141. Нужеда шай к1очон толел
Аллагъасул جَلَّ جَلَّ к1удиял муг1жизатал
ва нужеे гъев Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъабураб
ц1об-рах1муги, гъесдаса нужеे
ругел г1емерал ниг1маталги. **Нужеца**
рак1алде щвездабе нужеे ц1акъ квшешаб
г1азаб гъабулел рук1арал пирг1авнил
къавмалдаса нуж хвасар гъарураблыи.

Ц1акъ зах1матал х1алт1аби мальун инжит гъарулел рук1ана
бануисраилал къибт1ияз. **Нужер** **васалги** хъолел рук1арал, ясалги
гъарашибашалъун гъарулел рук1арал. Гъаб жо Аллагъасул جَلَّ جَلَّ
рахъалъан бугеб х1албихыи бук1ана нужеे **ва** **к1удияб** **къварильиги**
бук1ана. Гъаб балагъ-къварильиялдаса Аллагъас جَلَّ جَلَّ нуж хвасар
гъаридал нужеца гъесие щукру кин гъабулареб **ва** нужеда кин **рак1алде**
бач1унеб гъесдехун ширк гъабизе?

142. Дица Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام
къот1и гъабуна лъберго сордо-
къоялдальун, гъелдаса хадуб Муса
аварагас عَلَيْهِ السَّلَام дида дуг1а гъабизе.
Хадуб анц1го сордо-къоги т1ад лъун,
к1икъого сордо-къольун т1убана
гъесие къот1и гъабураб заман.

Замахшарияс абуна: мисриялда вук1адго Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام
бануисраилазда абуун бук1ана гъав пирг1авнил къавмалъул зулмуялдаса
Аллагъас جَلَّ جَلَّ нильт хвасар гъаруни, дун Аллагъасул рахъалъан т1ехъ

إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَّرَّمَاهُمْ فِيهِ وَيَنْطَلُّ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

قَالَ أَغْيَرَ اللَّهُ أَغْيِكُمْ إِلَيْهَا وَهُوَ فَضَّلَّكُمْ
عَلَى الْعَادَيْنَ ﴿١٤﴾

وَإِذَا أَجْبَحْتُمْ مِنْ أَهْلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ
سُوْرَةُ الْعَدَابِ يُقْتَلُونَ أَبْنَاءَكُمْ
وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ
بَلَاءٌ قَوْنَ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

*وَوَاعْدَنَا مُوسَى تَلَثِيشَنْ لَيْلَةً وَاتَّمَمَهَا
بِعَشْرِ فَتَمَّ مِيقَتُ رَبِّهِ أَرْبَعَينَ لَيْلَةً

وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَرُونَ أَخْفُنِي فِي قَوْمٍ

وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّيَّعْ سَيِّلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٦﴾

босун вач1ине вуго. Гъеб т1ехъалда жаниб буқ1ине буго нужеца гъабизе кколеб ва тезе кколеб кинабго жояльул баян-абун. Пирғ1авнги гъалаг гъавун баниусраилазги жинцаги ральяд бахун хадуб Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасда جَلَّ جَلَّ гъарана жиндиҳъе т1ехъ къе абуn, гъаб къавмалда дур дин мальзиे. Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъесде амру гъабуна лъеберго къояль к1ал ккве абуn.

Лъеберго къояль к1ал ккуун хадуб жиндирго к1алдиб бахъараб маx1 рихун Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ к1ал сивак бац1ц1ад гъабуна. Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъесда г1айиб ч1вана ва гъес абуна: «Дуда лъаларищ Муса, к1ал ккурав чиясул к1алдиб бугеб маx1 Аллагъасе جَلَّ جَلَّ мискалъул маx1алдаса гъуниаб буқ1унеблъи?»-абун. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّ амру гъабуна цоги анц1го къояль к1ал ккве абуn. Гъаб заман буқ1ана Зулкъаг1ида моц1 ва анц1го къо Зулх1ижаяльулыгি. Бусурбабаз x1еж бухъунеб ва x1еж гъабулеб заман буго гъеб.

Аллагъасул амру т1убан хадуб, Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасда جَلَّ جَلَّ дуг1а гъабизе ине мех щведалго, жиндир вац Гъарун тана къавмалда т1ад амирлъун. **Муса аварагас Гъарунида عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна:** «Мун гъаб къавмалъул тадбир гъабулевльун вук1а дун т1адвусун вач1инег1ан ва дуца гъезда лъик1аб жоги малье, гъезда гъоркъоса квшешаб, пасатаб жо гъабулеб къавмалда нахъвильльунге мун»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса аварагас Гъарун аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ насиҳ1ат гъабияльул маг1на буго мұммиззабазда бихъизаби кинаб адаб цоңзда гъоркъоб буқ1ине кколеблъи ва гыт1инас к1удиясдаги, к1удияс гыт1инасдаги лъик1аб жоялдалъун насиҳ1ат гъабизе рекъараб буқ1ин. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ гъеб насиҳ1ат гъабич1ониги, Гъарун авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасде جَلَّ جَلَّ г1асильизе вук1инч1о. Аллагъас جَلَّ جَلَّ аварагзабильун жидер мунағы кколарел, жинде мут1иг1ал, жидеда г1адамалги нахърильльунел лъик1ал чаг1и гурони рит1уларо.

143. Цинги Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вач1араb мехаль, дица бихъизабураб г1ужаль, жив вач1а абураб Т1ур мег1ералда, гъесда **Бет1ергъанги к1альараb** мехаль ва гъеб каламалъул гъунилъи ва x1еренлъи бихъараб мехаль, Муса аварагасул хъул лъуна Аллагъ жинда вихъилародай абуn, **ва** жинца абуна: «Я дир Бет1ергъан! Дие дур зат-черх загъир гъабе дун дуда

وَلَمَّا جَاءَهُ مُوسَى لِمِيقَتَنَاهُ كَلَمَةً وَرَبِّهُ قَالَ
رَبِّي أَرَفَتْ أَنْظُرْ إِلَيْكَ فَقَالَ لَنْ تَرَكَنِي
وَلَكِنْ أُنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنْ أُسْتَقَرَّ
مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَكَنِي فَلَمَّا تَجَلَّ رَبِّهُ وَ
لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكَّاً وَحَرَّ مُوسَى صَعْقاً
فَلَمَّا أَفَقَ قَالَ سُبْحَنَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا
أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

валагъизе ва дир рак1 г1одобе буссине» – абун. Аллагъас جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّوَجَلَّ абуна: «Дур x1алк1оларо дун вихы x1ехъезе. Гъаб дунялалда дун вихъуслеб макъамги гъеч1о. Кинигин мун гъаб к1удияб мег1ералде валагъе, дица гъельие дир заталдасан цо дагъаб жо загъир гъабизе буго. Гъеб мег1ер щибго хиси ккеч1ого хут1ани дуда дун вихъизе вуго»-абун.

Т1адег1анав Аллагъас гъеб мег1ералье жиндир заталдасан цо бут1а загъир гъабураб мехалъ, къвак1араб чаранкъуро бихъ-бихъун г1одобе ана ва к1к1алал, нохъаби ва хъит1ал ругебльун лъугъана. Муса авараг كَيْفَ يَأْكُلُ مُوسَى لَهُ الْمُؤْمِنُونَ лъавудаса ун г1одов ккана. Гъоркъоб замана ун лъавуде вач1арабго Муса авараг Аллагъасде جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّوَجَلَّ x1ел-x1едана ва гъес абуна: «Мун Вац1ц1адав ва Т1адег1анав вуго Бет1ергъан Аллаг! Дица тавбу гъабуна дир раг1иялдаса мун дида вихъизе бокъун абураб. Дида якъинго лъана мун вихы x1ехъоларебельи дунялалъул агълуяль. Дун дур гучаб x1алк1ольиялда ва дур затальул т1адег1анльялда иман лъуразул авалав вуго» – абун.

144. Т1адег1анав Аллагъас абуна: «Я قَالَ يَمْسُوحٌ إِنِّي أَحْصَفَتِي كُلَّ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي
Муса! Дица мун т1аса вишун вуго гъаб وَيُكَلِّمُ فِي خُدُّمَاءِ أَتَيْتُكَ وَكُنْ مَّنْ
къавмалдаса дир рисалат гъезухъе الشَّكِيرَينَ
швездабизе. Дица мун т1ок1 гъавуна
кинабго халкъалдасан дир калам дуда
раг1изе гъабиялдальун. Дуца дуе къураб хиралъи ва к1одольи
босе ва мун вук1а жидеца щукру гъабулездаса» – абун.

145. Дица Муса аварагсухъе къурал وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَنْوَاحِ مِنْ كُلِّ
Таврат т1ад хъварал лавх1азда (гъаб شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَنَصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ
лавх1 сундул бук1араб, кинаф бук1араб فَهُدُّهَا هُبُّةً وَأَمْرٌ فَوْمَكَ يَأْخُذُهُ وَيَأْخُسِنَهَا
абун нильеца ц1ехеларо, гъельул سَأْفُرِي كُلُّ دَارٍ لَفَسِيقِينَ
бах1сги гъабиларо. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّوَجَلَّ
карамалде иман лъун тела) кинабго ١٥٥
жояльул ваг1за-насих1ат хъвана ва
киналниги х1укмабазул баянги хъвана. Цинги Мусадеги абуна:
«Дуца гъаб Тавараталда т1убараб x1алаль г1амал гъабе ва
гъельул х1укму щулаго ккун къавмалъухъе швездабе. Гъездаги
амру гъабе гъанир ругел х1укмабазул бишунго лъик1азда
нахърильлья абун.

Масала, къисас босиги т1аса лъугъун тейги к1иябго лъик1аб х1укму буго шарг1алда рекъараб бугельул, амма т1аса лъугъин г1емер лъик1аб буго. Квешаб г1амал гъабич1ого ч1еялдаса лъик1аб буго гъеб квешаб г1амалалде аск1орего къач1ого Аллагъасе جَلَّ جَلَّ اللهُ عَزَّوَجَلَّ г1ибадат гъаби. Цо

цим бахъараб иш ккараб мехаль гьеб цим къулч1ин лъик1аб буго рең1ел босиялдаса. Аллагъяс جَلَّ جَلَّهُ т1ад лъураб х1алалъ парз т1убалаго рухсаби (бигъальб1и) т1алаб гъабич1ого тей лъик1аб буго.

Цогиги кант1изе рекъараб жо буго: жинда Аллагъясул свалат салам лъеяв Муса аварагасда Аллагъяс جَلَّ جَلَّهُ амру гъабулеб буго Дуца гъаб Тавараталда бугеб жояльул бишунг къвак1араф х1укму ккве абуn. Гъаб буго Аллагъясдасда جَلَّ جَلَّهُ х1инкъарал, гъес жинде г1агар гъарурал г1адамазул макъам: аварагзабузул ва сиддиқиңизул (иманалъуль рит1ухъяларал). К1иго шарг1ияб х1укмуюлдаса лъик1аб т1аса биши буго лъик1ал мұмынзабузул макъам: Аллагъяс جَلَّ جَلَّهُ разильи т1алаб гъабун жидеца г1ибадат гъабулел, лъик1аб ахираталда ва Аллагъяс جَلَّ جَلَّهُ вихъялда хъуллъун хъгадулел. Шарг1иял х1укмабузуль рухсаби кквей ва бигъаяб х1укму т1аса биши буго Аллагъясуль جَلَّ جَلَّهُ рак1 парахальчи1еб, иман камилльич1еб ағылуяльул г1амал.

Дунялалъул рукъоб жиdedа бицараб мекаль пуланав х1акимас х1алт1ухъаби т1аса рищулел ругин лъик1аб махщел бугел ва гъезие г1емерго ң1ик1к1араф харжги къолеб бугин абуn, гъев х1акимасул х1алт1и гъабизе рес щвезе бокъун г1емер г1адамал къацандула щивас жиндир махщел ң1ик1к1араф буқ1ин бихъизабизе бокъун. Ахираталде иман лъурав чиясдаги гъеб ахираталъул абадиял ниг1матал ва т1адег1анал даражаби т1алаб гъабизе рекъараб буго, гъел даражаби щвей жиндир г1амалалда бараб бугельул.

Т1адег1анав Аллагъяс бапуисраилазде хит1аб гъабун абулеб буго: **Дица нужеда риҳъизаризе руго Аллагъясде جَلَّ جَلَّهُ инкар ккун ракъалда т1ад зулму гъабун хъвадараб пирғ1авнил пасикъаб къавмальул ч1ух1арал к1алг1аби ва кутакал минаби.** Гъел киналго ч1унтун г1одоре ккун руго жаниб буқ1араф ағылуги Аллагъяс جَلَّ جَلَّهُ ралъ达尔 гъанкъизабун. Нужеда гъел риҳъизариги буго нужеца пикру гъабизе ва г1ибрат (г1акъу) босизе Аллагъясде جَلَّ جَلَّهُ г1асильараразе ккараб жоялдаса ва нүж гъесде г1асильич1ого рук1ине.

**146. Гъал дир аятаздаса мунпаг1ат
босиялдаса дица нахъч1вазе руго
жидеца ракъалда пасалъи гъабулел ва
Аллагъясда جَلَّ جَلَّهُ иман лъезе ч1ух1ун
хъгадулеб халкъ.**

Гъезул рак1азда мугъру ч1ван, х1акъаб жо бихъялдаса берал бецц гъарун, х1акъаб жо раг1иялдаса г1ундул г1инкъ гъарун тела гъеб къавм. **Цинги киг1ан к1удиял**

سَاصِرُ فَعْنَاءِ ابْنِي الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي
الْأَرْضِ يَعْمَلُونَ الْحَقَّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ
لَا يُؤْمُنُ بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّسْدِ لَا
يَتَخَذُونَهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيْ
يَتَخَذُونَهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّابُوا
بِمَا يَأْتِي نَّا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

мұғ1жизатал рихъаниги жидеца гъезда иман лъоларо. Жидеда х1акъаб, бит1араб нух бихъулең бүк1аниги, гъеб нухаль хъвадизе жидеца къасдиги гъабиларо: жидер рак1ал беңсал ругельユл.

Квешаб, къосараб къавм жиндаса хъвадулең нух бихъарабго гъеб нухдаса жалғи хъвадула. Гъаб амру гъадин бүк1иналье сабаб буго гъез дир аятал гъереси гъарулең рук1ин ва гъезул пикру гъабун, бит1араб нух гъеб бүк1ин лъаялда гъел рач1унарого рук1ин.

Аяталъул къокъаб х1асил буго: Т1адег1анав Аллагъасдаги, гъесул аварагзабаздаги т1ахъаздаги инкар ккурал г1адамал Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ يَعْلَمُ مَا فِي الْأَنْوَارِ гъеб инкар кквеялда жанир тола ва гъеб нухаль хъвадун ахираталда жужах1алде жанире уна. Гъаб аяталъул маг1на гъеч1о Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ يَعْلَمُ مَا فِي الْأَنْوَارِ иман лъеялдаса гъел г1адамал нахъч1ала бабураб. Гъеб маг1на бүк1ине дандеги кколаро. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ يَعْلَمُ مَا فِي الْأَنْوَارِ аварагзаби рит1иги, т1ахъал решт1инариги буго щивав чиясе жиндир ихтияралдаңын Аллагъасда иман лъезе ва аварагзабазда нахърилъльине рес бүк1ин. Гъедин ихтияр гъеч1ебани аварагзаби рит1иги т1ахъал решт1инариги щибго жиндиль мунпаг1ат гъеч1еб, г1ададисеб жо бүк1инаан. Т1адег1анав Аллагъ ваң1ц1адав вұго жив гъединааб г1ададисеб жо гъабулевльүн вук1иналдаса.

**147. Жидеца дир аятал гъереси гъарулең
ва ахираталда иманги лъоларел
г1адамал руго жидер кинабго г1амал
г1адада хварал. Ахираталда гъезие
жазаъги гъабилищха дүніялалда
гъабураб г1амалалда рекъарааб гурони?**

148. Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ
дуг1а гъабизе Т1ур маг1арде
араб мекалъ гъесул къавмаль жалғун
цадаҳу бүк1араб курхын-к1илик1 биун,
гъельул бачил сурат гъабуна, жиндир
бече ах1долеб г1адаб гъаракъ бугеб.

Цинги гъеб бечеялье лагълы гъабизе лъуғъана къавмалъул цо къокъа. Бануисраилазул Самири абулев чияс т1амуна гъел г1адамал жидехъ бугеб курхын-к1илик1, барғыч ва әзидабги месед-г1араңалъул берцинлъи данде гъабизе. Самирица гъеб ңаялдаңын биг1инабун, бечеялда рельъарааб сурат (къарқъала) гъабуна. Гъеб къарқъалаялда хасаб х1алалъ гъарурад гъодорлъабазда гъури тураб мекалъ жиб ах1долеб г1адаб гъаракъ лъуғъунеб бүк1ана.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلَقَاءُ الْآخِرَةِ
حِطَاطُ أَعْمَلِهِمْ هُنَّ مَكْفُورُونَ إِلَّا مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ

وَأَنْجَدَ قَوْمًا مُّوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِمْ مِّنْ حُلُولِهِ
عَجَلَ لَهُمْ سَدَّاً لَّهُ وَحْوَرُ الْمَرْقَفُ أَنَّهُ
لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَيِّلًا
أَنْجَدَهُمْ وَكَانُوا طَلَمِيرِينَ

Гъеб г1аламат бихъараб мехаль Бануисраилазул цо къокъаяль гъеб бече алагъльун ккун гъельие сужда гъабуна. Т1адег1анав Аллагъас гъезда г1айиб ч1ван абулеб буго: гъал г1адамаз никру гъабулариш гъеб бече бук1инальул жиндиль рух1 гъеч1еб, жиб к1альялареб маг1даналъул къаркъала. Гъель гъел щибго жоялдеги т1орит1уларо. Гъадин бугониги жидеца гъеб бече алагъльун ккунна ва жидеего зулму гъабуралъун лъугъана.

149. Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ т1адвуссун вач1араб мехаль гъес бече ц1идаса ц1аяль бух1ун биун, гьородахъ щущан т1аг1инабидал **ва жидеца** гъабураб ширк ц1акъ мекъаб жо бук1ин бич1ич1индал, гъел г1адамаз абуна: «Гъанже нижеда Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ турх1ич1оны ва т1аса лъугъун нижер тавбу къабул гъабич1оны, ниж ахираталье ч1орого хут1арал г1адамалльун рук1инаха» – абун.

150. Т1адег1анав Аллагъас жеги Т1урусайна маг1арда вук1адго Мусада бицана жиндир къавмаль гъабураб жо.
Цинги жиндир къавмальухъе ц1акъ
 ццим бахъун ва рак1 къварильун
 Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вач1араб мехаль,
 жинца къавмалда абуна: «Ц1акъ
 квшешаб иш гъабун бугоха нужеца
 дун аск1осан ват1алъарабго.

Нужее Бет1ергъан Аллагъасул амру хехго т1убазе бокъунищха рук1арал? Дун т1адвуссун вач1инег1ан сабру гъабизе к1веч1ищха нужеда?»-абун. Цинги Муса аварагас жинда кодор рук1арал Таврат т1аде хъварал алвах1алги г1одор лъун (г1одоре реххун) жиндир вац Гъарунил бот1рол рас ккун гъев жиндехун ц1ана. Аллагъасе г1оло ццим бахъин гучав вук1ана Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ. Гъесда рак1алде ккана Гъаруница амру-нагъю гъабич1ого, гъесул тохлъи ккун къосун ругин гъел г1адамал абун.
 Цоги бак1алда абулеб буго: «Муса аварагас кваранаб квераль бот1рол ва квег1аб квераль мегежалъул рас ккун жиндехун ц1ана Гъарун ва «Гъаб щиб дуцаги къавмальги гъабураб жо» – абун ццим бахъун, жинца гъев к1овок1изе жувана»-абун.

وَلَمَّا سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأُوا أَنَّهُمْ قَدْ
 ضَلَّوْا قَاوِيَّا لِّلَّهِ لَمَّا حَمَّلُوا
 وَيَغْفِرُنَا لَنَا كُونَنَا مِنَ الْخَيْرِينَ ١٤٩

وَلَمَّا رَاجَعَهُمْ مُؤْسِىٰ إِلَى قَوْمِهِ عَضَبُنَ أَسِفًا قَالَ
 يٰسَمَا حَلَّتْنَاهُمْ فِي مِنْ بَعْدِي أَلْجَلْتُمُّ أَمَرْ
 رِئَسَكُمْ وَرَأْقَى الْأَلْوَاحَ وَلَخَذَلَّ أَسْجَنَهُ
 يَجُرُّهُ إِلَيَّهِ قَالَ أَنِّي أَمَّا إِنَّ الْقَوْمَ أَسْتَعْفُونِي
 وَكَادُوا يَقْتُلُونِي فَلَا تُشْمِتْ بِالْأَعْذَاءَ
 وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ١٥٠

Гъаруница гъесул рак1 гурх1улеб х1алаль абуна: «Я дир эбелальъул вас! Дида гъаниб щибго г1айиб гъеч1о, Дун къавмаль г1одовег1ан гъавуна ва х1атта дун ч1вазецин къасд гъабуна гъеб къавмаль, дица жидеда гъеб ширк гъабуге абураб мехаль. Гъанже дуцаги дун къварид гъавун, гъелдалъун гъал тушбабазул рак1 боххизабуге ва дунги гъаб зулмуяб къавмалдаса вугин абуна х1укму гъабуге»-абун.

Цинги Муса аварагасул ﷺ цим г1одобе буссана ва хехго жив рек1екъльана Гъарун къварид гъавиялла.

151. Муса аварагас абуна: «Я дир

قالَ رَبِّيْ أَغْفِرْلِيْ وَلِأَخْيَ وَأَدْخِنَا فِيْ
رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

**Бет1ергъан! Дуца дир мунағыал чуре гъав
вақасдехун хъач1лъи гъабиялдалъун дун
г1айиб ч1вазе мустах1икъльараав. Дир ваң**

Гъарунилги мунағыал чуре гъесдасан амру-нагью гъабиялъул тохлъи ккун батани. Дуца ниж к1иявго дур рах1матальулььеги лъугынаре. Х1акъльунго мун ц1акъ гурх1улев вуго ва дур гурх1ел мұымынзабазе даймав вуго»-абун.

152. Жидеца бачие лагълы гъабурал

إِنَّ الَّذِينَ أَخْتَدُوا الْعِجْلَ سَيَّئَ الْهُمْ غَضَبٌ
مَّنْ زَبَّهُمْ وَذَلَّهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَّلَكَ
تَجْزِي الْمُغْرَبِينَ

г1адамазде Аллагъасул ﷺ цим
бахын щвела ва гъель г1одорег1ан
гъарун х1акъириги гъарила гъаб
дунялальул рукъор рук1аго.

Ахираталдаги жужах1алъул г1азаб гъабила тавбу гъабун Аллагъасде жүлж1алла руссинч1ел г1адамазе. Гъадинаң жазаң гъабула дица киналниги жидеца ургыун ц1ияб дин бахъуел ва Аллагъасда жүлж1алла ширк гъабуел г1адамазе.

153. Жидеца куфру-ширкалдалъун

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّأَبُوْرُمَ
بَعْدَهَا وَأَمْوَالُهُ إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا
لَغَفُورٌ تَّحِيمٌ

ва к1удиял мунағыаздалъун квшешаб
г1амал гъабун хъвадарал г1адамал,
цинги жидеда Аллагъасул ﷺ г1азаб
щвелелде тавбу гъабун, иман лъун,

лъик1аб г1амал гъабурал,- х1акъльунго дур Бет1ергъан Аллагъ,
я Мух1аммад, гъеб тавбу гъабун хадуб жинца мунағыал
чурулев ва жив гурх1улев вуго.

Гъаб аяталь Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасда лъазабулең буго кинаң к1удияб мунағы гъабун бугониги, гъев чияс тавбу гъабураб мехаль Аллагъас жүлж1алла гъев чи т1аса лъугыун толев вук1ин. Лагъздерил мунағыал киг1анг0 к1удиял ругониги, Аллагъасул

﴿جَلَّ جَلَّ﴾ گурх1ел ва рах1мат гъездасан к1удияб буго. Лъик1ал чаг1азул цоис абуна: «Лагъаздерил мунағыл к1одольарааб ва г1емерлъарааб мекаль Аллагъасул ﴿جَلَّ جَلَّ﴾ گурх1ел-рах1му жегиги к1одольула» – абун. Т1адег1анав Аллагъасул ц1об лъик1ал чаг1азе гурони буқ1инч1ебани, жиدهца квешлъаби гъарурал лагъазал жиdexъе к1анц1уев щив вуқ1инев?

**154. Муса аварагасул цим
г1одобе буссараб мекаль, Мусаца
жинца г1одоре реххун рук1арал
алвах1ал кодоре росана. Гъезда
т1ад хъван буқ1ана жиндири къавм
х1акъаб нухалда т1орит1улең насиҳ1ат ва гъеб къавмалда
гурх1елги.**

Къавмалда гъезие лъик1льи бугеб жо лъазабун буқ1ана, дунялальул рукъуб ва ахираталда баҳыбуғоли ўшолеб амру-нагьюги буқ1ана. Гъаб амру-нагью ва насиҳ1ат буғольдана Аллагъасда ﴿جَلَّ جَلَّ﴾ иман лъун гъесдаса х1инкъуел г1адамазе.

Жинда Аллагъ разильяяв Къатадатица абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса аварагас ﷺ алвах1ал кодоре росун, гъезда т1ад хъвараб жо ц1алана ва жинца абуна: «Я дир Бет1ергъян Аллагъ! Дида гъал алвах1азда хъван батулеб буго цо уммат бугин киналго умматаздаса жиб лъик1аб, жинца х1акъаб жоялдалъун амру гъабулеб ва квешаб, мункараб жоялдаса нагьюги гъабулеб. Гъеб умматльун дир уммат гъабе» – абун. Аллагъасул ﴿جَلَّ جَلَّ﴾ рахъальъан абуна: «Гъеб буго Мух1аммад ﷺ аварагасул уммат» – абун. Цинги Мусаца абуна: «Я дир Бет1ергъян! Дида алвах1азда хъван батулеб буго цо уммат бугин жиб ахиралда бижараб, амма алжаналде жанибе т1оцебе лъугъунеб. Гъеб умматльун дир уммат гъабе» – абун. Гъесие жаваб гъабуна: «Гъеб Мух1аммадил ﷺ уммат» – абун.

Хадубги Мусаца абуна: «Дида алвах1азда хъван батулеб буго цо уммат бугин жидер рак1азда жаниб Аллагъасул ﴿جَلَّ جَلَّ﴾ т1ехъ бугел ва жиدهца гъеб рек1ехъе ц1алулел. Гъеб умматльун гъабе дир уммат» – абун. Гъельниеги жаваб гъабуна: «Гъеб буго Мух1аммадил ﷺ уммат» – абун. Цинги Муса аварагас ﷺ гъел алвах1ал г1одор лъуна ва жинца абуна: «Я дир Аллагъ! Дуца дун Мух1аммадил ﷺ умматалдаса гъаве» – абун.

Аллагъасул свалат салам лъеги хирияв X1абиб Мух1аммадида. Гъесул умматалдаса ратиялда щукру гъабулелъун, гъесул шапаг1ат, баракат

وَلَمَّا سَكَنَتْ عَنْ مُوسَى الْعَصْبُ أَخْذَ الْأَوَّلَ
وَفِي سُجْنِهِ أَهْدَى وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ هُمْ لَرَبِّهِمْ
يَرْهَبُونَ ﴿١٥﴾

щолелльун гъаре ниж, я гурх1ел к1удияв Аллагы!

155. Цинги Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ
льабкъоялда анц1го чи т1аса вишана
Аллагъас جَلَّ لَهُ
Т1урсайна маг1арде живгун цадахъ
рачине.

Т1адег1анав Аллагъас Муса аварагасде
амру гъабун бук1ана гъель
г1адамалги рачун вач1аян бачие лагъльни
гъабияльул г1узру-сабаб бицине ва
цогидаб къавмалдасаги т1аса лъугъин
гъарице. Къавмалъул бишунго лъик1ал ва бачие лагъльни гъабич1ел
г1адамалги рачун Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ Т1урсайнаалда унаго гъель
г1адамаз абуна: дуца нижеда Аллагъ вихъизаве, гъеб жо гъабизе дуда
к1везе к1ола, дуда Аллагъ к1альлев вугельул – абуна.

Цинги Аллагъас جَلَّ لَهُ гъель г1адамал гъалаг гъаруна зодиса
гъаракь биччан, яги ракъ бағъарун х1инкъун, рак1ал т1урк1ун.
Муса аварагас абуна: «Я дир бет1ергъян Аллагъ! Дуда к1олеб
бук1анаха гъалги дунги церего гъалаг гъарице. Нижедаса цо
ах1макъаб къавмаль гъабураб жо сабабльун ниж киналго гъалаг
гъаруге Аллагъ. Гъаб кинабго жо буго дур раҳъальбан нижее бугеб
х1албихъи. Дуца бокъарав чи къосизавула Бет1ергъян, бокъарав чи
т1овит1ула. Мун вуго нижер киналниги умуразул вали ва тадбир
гъабулов. Мун нижеда гурх1а Аллагъ ва дуца нижер мунағъалги
чуре. Мун бишунго лъик1ав вуго т1аса лъугъун, мунағъал чурун
дур лагъзал тезе.

156. Дуца нижее гъаб дунялалда
льик1льни насиб гъабе Бет1ергъян,
ахираталдаги нижее лъик1льни насиб
гъабе. Нижеца тавбу гъабуна ва ниж
киналго мунағъал тун, гъель гъариялда
рак1 бух1ун дие г1ибадат гъабиялде
руссана Аллагъ» – абуна Аллагъасул
свалат салам лъеяв Муса аварагас
гъадинаб берцинаб х1ели гъабидалго, гъесие жаваб гъабун
Аллагъас جَلَّ لَهُ абуна:

Дир г1азаб дица щvezабила дие бокъарав чиясде: куфру-ширкалда
вук1арав ва тавбу гъабич1ого хварав чиясде. Амма дир раҳ1мат
кинабниги жоялда г1амльарааб ва г1емераб буго. Дица дир раҳ1мат

وَأَخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ وَسَبَعِينَ رَجُلًا مِمَّا تَرَكَتْ
فَلَمَّا أَخْذَنَاهُمُ الْرَّجْفَةَ قَالَ رَبُّ الْوَشْئَتَ
أَهْلَكَتْهُمْ بَنْقَلَ وَإِنِّي أَتَهْلِكُ كَايْمَافَعَلَ
الْسَّفَهَاءُ مِنْتَانِ هِيَ الْأَفْنَتَكَ تُضْلَلُ بِهَا
مَنْ نَشَاءَ وَهَدَى مَنْ نَشَاءَ أَنْتَ وَلِيَنَا فَاعْرِنَا
وَأَرْحَمْنَا وَلَنْتَ خَيْرُ الْغَفِيرِينَ ﴿١٥﴾

*وَأَكَتَبْتُ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً
وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُدَنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي
أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءَ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ
شَيْءٍ فَسَأَكِنُّهَا لِلَّذِينَ يَكْفُونَ وَلَيَوْمَونَ
الرَّكْوَةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِإِيمَنِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥﴾

ва мунағыр чури т1адабльун гъабула дидаса х1инкъун мунағыр тарал, жидеңа закатги къолел ва дир аятазда иманги лъолел т1адамазе.

Тафсирын т1адимзабаца абуна: гъав лъабкъоялда анц1го чи Т1адег1анав Аллагъас хвезавуна цинги ч1агоги гъавунаян. Цоги т1адимзабаца абуна гъел хвезаруна, хадур ч1аго гъарич1о абуна. Цогияз абуна: гъел хвезарич1о, т1акъуялдаса ун т1одор ккун рук1ана, цинги ч1агольун т1аде раҳъана абуна.

157. Дир рах1мат жиدهа щолел т1адамал руго жинда ц1али ва хъвай лъяларев т1арабияв Мух1аммад аварагасда صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърильльунел. Жиدهа гъесул сипатал хъван ратулел Тавраталда ва Инжилалда.

Гъель т1ахъазда жиндири сипатал ришин гуребиги, гъев авараг вач1иналдалъун гъель умматазда роххел бицуунеб буго ва гъесда нахърильльта абуна амруги гъабулеб буго. Т1ехъ ц1ализе лъалел т1адимзабауда киназдаго Мух1аммад аварагасул صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ сипаталги лъала ва гъев х1акъяв авараг вук1инги лъала, ва амма г1емерисел

Аллагъасде صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ г1асильана ва Мух1аммад аварагасда صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инкар ккун, гъесда нахърильльинч1ого ч1ана.

Жинца умматалда лъик1аб жоялдалъун амру гъабулев, квшаб жо те абуң нагыюги гъабулев. Кинабго лъик1абщинааб жо х1алал гъабулев. Гъез жидерго т1акъуялтүхье х1арам гъабун буқ1ара. **Ва жинца гъезие кинабго квшаб жо х1арамги гъабулев.** Капурго хвара б жо, би, болжонил гъан ва цогидабги Аллагъасде صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1арам гъабура б жо.

Жинца гъель умматаздаса т1одор лъолев (т1аса рехулев) зах1матал, жиدهа гудур бараб т1ад хурхун рук1арал ах1камал.

Гъеб къавмалъе тавбу гъаби буқ1ана жиндиригоп напс ч1вай, рет1елалъул чорокльяраб бак1 къот1ун нахъе реххи буқ1ана ва цогиги зах1матал х1укмаби рук1ана. Г1аламальго рах1матлыун вугев, Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг вит1ун, гъесда бигъяб шариг1ат мальун лагъздарие т1емераб бигъальи гъабуна. Гъав аварагасда жидеңа иман лъурал т1адамал: жидеңа гъевги к1одо гъавурал, гъесул диналье кверги бакъарал. Гъев Мух1аммад аварагасде صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ решт1инабураб нуралда – Къуръаналда нахъги рильтъарал, гъеб

الَّذِينَ يَتَعَوَّنُونَ إِلَرْسُولَ اللّٰهِ الْأَمِيْرِ
الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي
الْتَّوْرِيلَةِ وَالْأَنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ
بِالْمَعْوُفَ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيَحِلُّ لَهُمُ الظَّبَابَتِ وَيُخْرِجُهُمْ عَلَيْهِمْ
الْجَبَّىتِ وَيَضْعُعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَانَ
الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاللّٰهُ أَمَّا مُؤْمِنُوهُ
وَعَزَّرَ رُوُهُ وَصَرَرُهُ وَأَنْبَعُوا آنُورَ الَّذِي سَ
أَنْزَلَ مَعَهُ وَأَوْتَاهُ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ١٥٧

х1акъаб диналдаги хъвадарал. Гыл г1адамал руго жидер дунял-ахираталыл лъик1льиялда ва бахыбуғольиялда кверщел батарал.

158. Дуца гъаб умматалде хит1аб
гъабун абе, Мух1аммад ! دун
вуго кинабго халқынде вит1арап
Аллагъасул расул: киналниги
зобал-ракъазул ханлын жиндине
бугев Бет1ергъянасул. Жив гурев
цоги Аллагъ гъеч1ев, жинца ч1аго
гъарулов ва жинца хvezеги гъарулов.
Нужеца иман лъе, я гыл г1адамал,
Т1адег1анав Аллагъасда ва гъесул
расул Мух1аммадидаги . Жинда ц1али-хъвай лъаларев
гъав Мух1аммад аварагти , жинца Аллагъасде иман
лъурав, гъесул Къуръаналдаги ва цогидал киналго т1ахъздаги
иман лъурав. Нуж гъев аварагасда нахърильльун, гъесул
суннат ц1унун хъваде. Гъедин хъвадани нуж бит1арап диналда
т1орит1аралльун рук1ина.

159. Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ کъавмалдаса
цо уммат буго жал х1акъаб диналда
хъвадулел, Мусада ва Тавраталда
иман лъурал, ва жидеца гъеб диналда
бит1арап х1алаль г1адамалги т1орит1улел.

160. Дица Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ
къавмальыл анц1ила к1иго къокъа
гъабуна.
Аллагъаул свалат салам лъеяв Яг1куб
аварагасул анц1ила к1иго васасул
шибаб бат1ияб къокъа гъабуна. Гъезие
дунялальуль маг1ишат гъабияльуль
бигъальи буқ1ине, щивазе жидер
цевехъянги лъазе. Муса аварагасеги
бигъаяб буқ1ине: цо амру т1аде бач1арап
мехаль гыл къокъабазул церехъаби
данде ах1ун гъезулгун мушавара
гъабизе. Жидеда гъоркъоб даг1ба къеци
буқ1инч1ого буқ1ине, цох1о ишалда т1ад
г1емерал г1адамалги руссинч1ого рук1ине.
Т1адег1анав Аллагъас нилььеда лъазабулеб буго бусурбабазул амру

قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ
جَمِيعًا الَّذِي لَهُ دُلُوكٌ أَسْحَوَاتٍ
وَالْأَرْضُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْكِمُ وَمُؤْمِنٌ
فَإِنَّمَا مُؤْمِنٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ الْشَّيْءَ الْأَمْنَى
الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَتِهِ وَأَنَّهُ
لَعَلَّكُمْ تَفَهَّمُونَ ١٥٨

وَمِنْ قَوْمٍ مُّوسَخَ أَمَةٌ يَهُدُونَ بِالْحَقِّ
وَبِهِ يَعْدِلُونَ ١٥٩

وَقَطَعَهُمْ أَثْنَى عَشَرَةَ أَسْبَاطًا أَمْمًا
وَأَوْجَحَنَا إِلَى مُوسَى إِذَا سَتَّسَقَهُ
قَوْمٌ أَنْ أَضْرِبَ بِعَصَابَ الْحَجَرِ
فَأَنْجَسْتُ مِنْهُ أَثْنَتَ عَشَرَةَ عَيْنًا قَدْ
عَلَمْ كُلُّ أَنْوَابِ مَشَرَّبِهِمْ وَظَلَّنَا
عَلَيْهِمُ الْعَذَمَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ
وَالسَّلَوَى كُلُّوْنِ مَطَبَّدَتْ مَا
رَزَقْنَاهُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَا كُنَّ
كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ١٦٠

гъадин буқ1ине кколебльи. Щибаб бак1алда жамаг1ат г1уц1ун, гъезда т1ад цо-ци амир тун, гъел амиразулги к1удияв амир гъавун киналго бусурбазул г1аммаб шура буқ1ине ккола ва цо амирул мұмминин (киналго бусурбазул амир) вуқ1ине ккола. Аллагъас جَلَّ جَلَّ гъал бусурбазул х1ал лъик1аб рахъалде сверизабеги ва гъес малъухъе исламияб ват1ан г1уц1изе ва гъесул дин ракъалда буқ1инабизе квербакъиги гъабеги.

Т1адег1анав Аллагъас жиндир диналье г1оло къеркъолел г1адамазе квербакъизе буқ1ин х1акъаб жо буго, гъелда щибго щаклъиги гъеч1о. Ва амма Аллагъас جَلَّ جَلَّ квербакъизе ккани гъаб динальул к1вар гъабулен, Аллагъасул جَلَّ جَلَّ дин ракъалда буқ1ине гъабиялъе ургъулеб бусурбазул цо къокъа буқ1ине ккола. Киналго бусурбаби г1одор ч1араб мехаль ва «ниж заг1ипал руго, дагъал руго, ярагъ гъеч1о, къуват гъеч1о»-абун жидеего г1узруги бачараб мехаль, гъел г1адамазе Аллагъас جَلَّ جَلَّ кин квер бакъилем? Гъаз гъабулен сабабго гъеч1ельул Аллагъ جَلَّ جَلَّ гурх1изе, гъес жиде квербакъизе. Гъаб къавмалда т1ад Аллагъасул ىцим бахъин решт1ин г1агарда буго, гъезие квербакъи бач1иналдаса.

Аллагъас нильль х1акъаб жо лъалездаса ва гъелда нахърильльулездаса гъареги.

Цинги Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ къавм къечон буқ1ун: **гъез нижее лъим къеян Аллагъасда** جَلَّ جَلَّ гъареян абураб мехаль, Аллагъас جَلَّ جَلَّ Мусаде вах1ю гъабуна дуца дур г1анса цо гамач1алда къабе абун. Мусаца гамач1алда г1анса къабуна ва гъелдаса анц1ила к1иго бат1ияб ицц загъирльун лъим чвахизе лъугъана. Щибаб къокъаялда жинца лъим гъекъезе кколеб иццги лъана.

Цоцазде къацандич1ого, цо бак1алде руссун рук1инч1ого берцинго, рах1аталда, г1одоре риччан лъималдаса мунпаг1ат босана. Цинги **раг1ад гъабизе гъезда т1аде нак1к1ги бачана**. Жиде кваназе зодисан «**манна ва салва**» абураб квенги решт1инабуна. Манна буқ1ана г1азохъях1аб ц1орол гарал г1адин решт1ун бач1унеб ц1акъ гъуниаб т1аг1ам. Салва буқ1ана х1анч1азул гъан, т1аг1ам рекъезабун, гъуйин гъабун бежараб. Гъаб кинабго жо буго Тигъ абулеб бак1алда к1икъого сональ баниусраилал сверулел ругеб заманалъ жиб буқ1араб.

Дица гъезда абуна: «**Нужеца кванае Дица къураб гъуниаб, лазатаб, бац1ц1адаб ва х1алалаб ризкъи:** щибго нужеда бихъулеб г1акъубакъварильтиги гъеч1ого»-абун. Гъадин ч1орого ниг1маталги күн хыхъараб мехальги гъел баниусраилал Аллагъасде جَلَّ جَلَّ капурлъана,

Муса аварагасе мут1иг1льич1о.

Аллагъас жалъа абулеб буго: **гъаб г1асильялда** жиңепа дие **шибго зулму гъабич1о**. Диे кинаб1аги асар буқ1унаро кинағо маҳлукъат дида г1асильниги, яги мут1иг1льун ругониги. **Гъеб къавмаль жидерго напсазе гъабуна зулму**. Аллагъасул ж1акъа ццим баҳын ва жужах1алъул г1азаб жидеде щвеялье сабаб гъабун.

161. Дуца уматалъе ваг1алъун
бук1ине бице, Мух1аммад :صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
Дица гъал яғудиязул цересел
къавмазда абураб г1уж: «Нуж Байтул-
мукъадасальул ракъалда маг1ишат-
ящав гъабун ч1а. Гъенир ругел
ниг1маталги кванай, щибжо нуже бокъаниги, Аллагъасда ж1акъа
мунағыл чуриги гъаре гъеб росулье лъугуунеб меҳаль. Гъеб
росдал рагъдухъан жанире Аллагъасе ж1акъа x1елун, бет1ер г1одобе
къулун лъугъя. Дица нужер мунағыл чуризе руго ва дун разильи
т1алаб гъабун, г1ибадат қоҳ1о дие г1иц1ц1 гъабун хъвадарал
г1адамазе ажруги г1емерго ц1ик1к1инабизе буго»-абун.

162. Гъаб къавм Аллагъасул
амруялде г1асильана. Жидеде абеян
абураб раг1иги цогиги раг1иялда

хисизабуна,
росульеги нахъа x1ат1ил, рохокъот1иялда
хъурщулаго лъугъана. Гъеб кинабго жо
гъабуна Аллагъасул ж1акъа амруги динги
маҳсароде гъабун. Цинги дица гъезда т1аде зодисан г1азаб
решт1инабуна жидер зулму сабабльун, кинабго заманаяль, щибаб
амруялъуль гъез г1ассильи ва пасикълы гъабулеб буқ1иналда

льунти. Цоҳ1о саг1аталда жанир къолоункъазарго чи хванаян абуни.

163. Дуца гъель яғудиязда гъикъе,
Мух1аммад :صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
жидер цересел
къавмазул хабар. **Цо ральдал**
раг1алда буқ1арааб росдал ағылуяльул
хабар гъикъе. Аллагъасда ж1акъа
г1асильарааб меҳаль ва жиде ччуг1а
кквезе x1арам гъабураб щамат къояльт
ччуг1а кведен, кинаб г1азабдай

وَادْقِيلَ لَهُمْ أَسْكُنُوهَا لِقْرَبَةَ
وَكَلُونَمَّا حَيَثُ شَاءُوا وَفُلُوْجَةَ
وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا غَفِرَلَكُمْ
خَطَيْئَتُكُمْ سَزَرِيْدُ الْمُحَسِّنِينَ ﴿١٦﴾

فَبَدَلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَوَلَّا عَيْرَ
الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
رِحْزَ مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا
يَظْلِمُونَ ﴿١٦﴾

يَظْلِمُونَ

وَسَلَّمَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ
حَاضِرَةً أَبْحَرَ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبَّتِ
إِذْ تَأْتِيهِمْ جِئْنَاهُمْ يَوْمَ سَيِّهِمْ شُرَكَّا
وَنَوْمٌ لَا يَسْتَنُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ
نَبَلُوْهُمْ بِمَا كَانُوا فَسُقُوتَ ﴿١٦﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъезие гъабуна абуң. Гъел гәдамазул х1албихыи гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ шамат къояль ц1акъ г1емераб ччуг1а бит1улаан, лъималда т1асан жал риҳуулел. Цогидаб къояль гъедин г1емер ччуг1а бач1унароан. Гъедин дица х1албихыи гъабула гъеб къавмальуł ва цогидалги къавмазул, гъезул г1асильи-пасикъылти сабабльун.

Къурт1убияс абуна: гъаб къисса буго Давуд аварагасул عَلَيْهِ الْكَلَمُ заманаяль буқ1араб къавмальуł бицуңеб. Иблисаль амру гъабун гъеб къавмаль рузман къояльго ччуг1а жаниб кквезе къорал гъун, гынал ва сеткаби рехун толаан ва жидеца гъел къоразда жанибе ччуг1а къот1улаан. Гъат1ан къоялде швег1ан гъениб жаниб хут1улаан ччуг1а. Цинги жидеца гъеб нахъе босулеб буқ1ана.

164. Шамат къояль ччуг1а кколел г1адамал гъеб х1арамаб жоялдаса нахъч1валеб буқ1ана цо къокъаяль.

Цинги гъедехун цогидаб къукъаяль абуна: «Нужеца ваг1за щай гъабулең

Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ г1асияб, гъес жал гъалаг гъаризе ругеб къавмалье, яги жедеे квшаб г1азаб гъабизе бугеб къавмалье!

Гъеб нужеца гъабулең жо буго жиндиң пайды гъеч1еб, г1ададисеб жо»-абун.

Гъеб къокъаяль абуна: «Нижеца гъаб нагъю гъабулең буго Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ нижеда т1ад къараб жо т1убан: г1адамазда лъик1аб жо малын ва гъезие насиҳ1ат гъаби буго нижеда т1ад къараб жоги. Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ бокъани гъесдаса х1инкъун гъеб квшаб къавмаль ваг1за босизеги бегъила»-абун.

165. Гъеб квшаб къавмаль жидеे гъабураб ваг1за босич1еб мехаль, гъеб сан гъабич1ого, к1очон тараб мехаль, Дица г1азбалдаса хвасар гъабуна жидеца ваг1за гъабулең буқ1араб къавм

ва дица гучаб, къуватаб г1азбалдаңуң жазаң гъабуна зулмуяб къавмалье, дида г1асильун, пасикъылун гъел хъвади сабабльун.

166. Жидеде гъабуге абураб жо гъез теч1еб мехаль ва ц1акъго г1орхъольян ун г1асильараф мехаль, дица гъезда абуна: «Гъанже нүж г1одорег1анал маймалакалльун рук1а»-абун.

Дица гъел г1адамал маймалакалльун сверизеги гъаруна. Гъеб

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لَمْ يَعْطُونَ قَوْمًا اللَّهُ
مُهْلِكًا لَّهُمْ أَوْ مُعَذِّبًا لَّهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا كَالْأَوَّلِ
مَعَذَرَةً إِلَى رَبِّكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ يَنْقُوتُ



(١٦٤)

فَلَمَّا سُوَّا مَادِكَرْ وَلِيَةً أَنْجَيْنَا الَّذِينَ
يَنْهَاوْتُ عَنِ السُّوءِ وَأَخْذَنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا
بِعَدَّا بِإِيمَانِهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُدُونَ

(١٦٥)

къавмалье Аллагъас цин г1азаб гъабуна гъез тавбу гъабун квешаб г1амал телародай абун. Цингиги гъел Аллагъасе мут1иг1льич1еб мехаль, гъезул маймалакал ва больонал гъаруна.

Жинда Аллагъ разильяяй Г1икриматица Ибнүг1аббасидаса бицараб халатаб къисаяльтуль буго: «Гъаб буқ1ана Мисрияльтул ракъалда бугеб Вилаят росу, яги шагъар. Гъеб шагъаралъул къавмаль ваг1за босич1еб мехаль ва щамат къояль ччуг1а кквей теч1еб мехаль, жидеца ваг1за гъабулеz абун буқ1ана ниж гъаб шагъаралдаса къват1ире ина, ниж x1инкъун руго Аллагъас ж1екълла

нужеде цо квешаб балагъ решт1инабилин абун. Цинги гъел, жидеца ваг1за гъабулеz г1адамал къаси шагъаралдаса къват1ире унел рук1ана, къад шагъаралда жанир рач1унел рук1ана. Цо къояль радал гъеб шагъаралъул рагъдухъе рач1ун жидеца жанире ине бокъун нуц1а рич1и t1алаб гъабидал, цониги чияс жаваб къеч1о ва нуц1а рич1ич1о. Цинги малиги босун шагъаралъул къедалде t1аде раҳараб мехаль, гъел г1ажаibльун ва x1инкъун хут1ана: киналго гъезда риҳуулел жал маймалакал, яги больонал рук1ана. Нуц1а рич1ун жанире лъугъараb мехаль, гъел x1айванал жидер г1агарал чаг1азде аск1оре рач1ун, гъезул рет1елалда лъульадун, г1одизе журана. Г1адамазда гъел щал ругелали лъялеб буқ1инч1о, амма гъезда жидер г1агарал г1адамал лъялел рук1ана. Цинги гъал г1адамазулги рак1турх1ун, гъездехун абун: «нижеца абулеб буқ1анаха нужеде гъаб г1ассильти те абун». X1айваназ бет1ераль ишара гъабулеb буқ1ана: «бит1араб буго» абун.

Г1алимзаби хилиппъана гъеб росдал ағылуяльтул лъабабилеб къокъаяльтул щиб x1укму буқ1араб абун: гъел рук1ана жидеца г1асильти гъабич1ел ва гъабулезда нагыюги гъабич1ел. Цо раг1и буго гъелги гъалаг гъаруна абураб, гъез амру-нагью тэялье г1оло. Цоги раг1и буго Аллагъас ж1екълла гъел хвасар гъаруна абун. Гъел г1адамал t1ад рекъон рук1инч1о дол г1асиял г1адамазда ва Аллагъас ж1екълла дол гъалаг гъариялда рак1чиарапли рук1ана абун.

167. Жегиги дуца умматалье бице,

Мух1аммад : صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ягъудиязда t1аде риччала къиямасеб

къо щвег1ан гъезие къварильи

гъабулеz г1адамал»-абун Аллагъас ж1екълла

лъязабураб г1уж.

Гъал ягъудиял ругельтул кидаго Аллагъасде ж1екълла г1асильун хъвадулеz, гъес x1арам гъабураб жо x1алал гъабизе ва x1алал гъабураб жо x1арам гъабизе x1илла ургъулеz. Аллагъасул ж1екълла диналдаса г1адамал нахъч1валел.

Аллагъас ж1екълла гъезда t1аде Бухтанасар абулев мажусазул хан t1амуна ва

وَإِذَا تَأذَنَ رَبُّكَ يَسْعَنَ عَلَيْهِمْ إِلَى بَوْرِ

الْقِيمَةِ مَنْ يَسْعُهُمْ مُسْوَدَ الْعَدَابِ إِنَّ رَبَّكَ

لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّ لَفْلَوْرَ رَحِيمٌ

(١٧)

тъес чанго азарчи ч1вана ва асирги гъаруна. Хадуб насраниязги гъабуна гъезие къварилъи ва гъел асир гъарун жидеда т1ад жизят (магъало) лъун бук1ана. Цинги Аллагъас свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг ва гъесул асх1абзаби риччана гъезда т1аде ва гъел ягъудиял г1араабиязул жазираталдаса (полуостров) къват1ире гъуна.

Ахирадаги Аллагъас الله гъезде Гитлер виччана ва жинца гъезул наслу-тухумго т1аг1инабизе г1агарльун вук1ана. Жегиги инсанасда рак1алде щвеч1ел г1азабал гъаруна Гитлерил армияль ягъудиязе. Цо хабаральуль буго анльго миллион ягъудияв ч1вана Гитлерил армияль ва жегиги щуго миллион ягъудияв ч1вазе x1укму бук1ана абун. Гъел щуго миллион рук1ана Европаялъул пачалихъазда ва г1урусазул пачалихъалда ругел ягъудиял.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّ х1укму буго ахир-къадги бусурбаби ягъудияздаса бергъине рук1ин бицуунеб. Аллагъас جَلَّ جَلَّ ниль гъесул диналье г1оло жигъяд гъабулездаса гъареги. Дунялалда т1ад ругел киналго бусурбабазул раг1и цользабун, х1ал рекъезабун, куфру-ширкальуль, хасго ягъудиязул зулму къезабизе тавпикъ къеги. Амин.

Х1акъльунго, Мух1аммад ﷺ, дур бет1ергъан Аллагъ жинда г1асильарааб къавмалье г1акъуба ц1акъ хех гъабулов вуго. Ва мъминзабазул мунағыал чурулев, гъезда гурх1улев вуго.

168. Дица гъел ягъудиял ракъалда т1ад
рикъизаруна, жидер ват1ан гъеч1елльун
ва бат1и-бат1иял къокъабильун. Гъаб
заманаяль гъез Израил пачалихъ г1уц1иги
палестиназе къолеб г1акъубаги Аллагъ
гъапулльун бугеб жо гъеч1о.
وَقَطَعْتُهُمْ فِي الْأَرْضِ أَمْمَاتٌ مِّنْهُمْ
الصَّلَحُونَ وَمِنْهُمْ دُوَّبٌ ذَلِكَ
وَبَأْتُهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَلَا سَيِّئَاتٍ
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ИншАллагъ, гъеб Байтул-мукъадас
гъезда кодосан бусурбаз бахъила, цебеги к1иго нухаль
бахъун бук1араб г1адин. Гъел ягъудияздаса дагъалго г1адамал
руго жидеца Аллагъасде بَلْجَلَكْ ва аварагасде иман лъун лъик1аб
г1амал гъабулел, амма гъезул г1емерисел куфру-ширкалда руго.
Дица гъезул x1албихъи гъабуна ниг1матал къун ва балагъал
риччан, жал гъеб куфру-ширкалдаса руссиараодай абуn.

169. Цинги Аллагъас جىنگىلىق гъел
ягъудиязул цоял лъик1ал, цоял
квешал рук1ун хадуб цо къавм
бижана, жидель щибго лъик1льи
гъеч1ел. жидер умумузухъан Таврат
ирсалъе босарал ва гъебги бичун

وَقَطَعْتُهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَّا مِنْهُمْ
الصَّابِلُوْحُوتَ وَمِنْهُمْ دُوْتَ ذَلِكَ
وَبِإِلَوَاتِهِمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ حَلْفٌ وَرِقَا الْكِتَابَ
يَا لَخُودُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدَبَ وَيَقُولُونَ
سَيُغَفَّرُنَا إِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مُشَاهِدٌ رِيَاحُهُ
الْأَمْرُ تَحْذِيلُهُمْ مِيقَاتُ الْكِتَابَ أَنْ لَا يَقُولُوا

дунялалъул боңи босуле, عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ وَرَسُوا مَا فِيهِ وَالَّذِي لَا يَخْرُجُ
ай дин бичун, диналъул ц1аралда خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُورُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ
дунял т1алаб гъабуле. «Нижедаса
Аллагъ т1аса лъугынен вуго»—
абун абуле ва дунялалъул боңи щвезе сабаб батарабго, гъеб
жидеца босуле, гъельул x1алаллыи, x1арамлъи хал
гъабуларел.

Гъаб г1ассияб къавмалдаса Таврат решт1инабун къот1и босун
бук1ана гурищ жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ رахъальян x1акъаб жо
гурони бицинч1ого бук1ине. Таврат ц1алун гъениб жаниб бугеб
жоги гъез лъазабун бук1ана.

Гъаб амру гъадин бук1аго, жидеца Аллагъасде جَلَّ جَلَّ г1унт1изабун
гъереси бицуунеб буго: жидеца x1арамаб боңи кваналеб буго
ва Аллагъас جَلَّ جَلَّ нижер мунағыл чуризе руго абуле було.
Абадияб ахираталъул рукъ ва алжаналъул ниг1матал
льник1аб ажру було Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ x1инкъарал г1адамазе.
Гъазда гъеб жо шай лъалареб ва гъельул пикру кин
гъабулареб?

170. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналъул
умурал гъесул т1ехъалда
нахърильъун т1уралел г1адамал,
жидеца x1укъукъал т1урал какалги
ралел,- Дица лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазул ажру кидаго
г1адада хвездабуларо ва гъезие жидер г1амалалдаса г1емерго
льник1аб жазая гъабула.

171. Дуца рексе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
Дица Т1ур мег1ер ракъалдаса
эхеде борхун, баңуисраилазде т1ад
гъет1изе гъабурабльи рукъалъул т1ох
г1адин, яги нак1к1 г1адин. Гъезда
рак1алдеги ккана гъабсаг1ат гъеб мег1ер жидеде т1ад бортилин
абун.

Гъеб бук1ана Муса аварагасде ﷺ Таврат решт1инабун хадуб,
гъелда рутел x1укмабазда нахърильъине бокыч1ого баңуисраил
ч1араб заман. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّ мег1ер эхеде борхун жидеде
т1аде гъет1изабидал гъел киналго суждаялде рортана ва Тавраталда
нахърильъине къот1и гъабуна. Т1адег1анав Аллагъас гъезда хит1аб
гъабун абуле було:

Нужеца гъаб т1ехъ босе ва гъелда бугеб жоялда ях1 бахъун, т1ад

وَالَّذِينَ يُمِسِّكُونَ بِالْكِتَبِ وَأَقْامُوا
الصَّلَاةَ إِنَّا لَنُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ^(١٧)

* وَإِذْ نَتَّقَنَ الْجِبَلَ هُوَ قَهْرَ كَانَةٍ وَظَلَّةٌ وَظَلْوَةٌ
أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِ مَرْدُومٌ مَاءً اتَّبَعَنِي بِقُوَّةٍ
وَأَذْكُرُ وَمَا فِيهِ لَعْلَّ كُمْ شَتَّقُونَ^(١٧)

Чын г1амалги гъабе. Гъелда жанир ругел х1укмабиги лъзарун гъезда нахърилълья. Гъедин хъвадани, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّهُ خ1инкъараздаса рук1ина нуж – абун.

172. Дур Бет1ергъан Аллагъас Адамил лъималаздаса къот1и босараб заманги речсе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, умматалъе ваг1зальун. Адамил гъодидаса зуриятальул зараби росун, гъезда дун нужер Бет1ергъан вугицан гъикъун, жидерго напсалье нуг1льи гъабизабуна.

Гъел зарабаца абуна: «Вуго мун нижер Бет1ергъан» – абун. Гъеб нуг1льи гъабизабиялье г1иллаги бук1ана къиямасеб къояль т1аде рахъинаридал гъел г1адамаз абиch1ого бук1ине нижеда гъеб къот1и боси лъялеб бук1инч1о абуна.

Гъаб аяталье тафсир гъабун Ибнухат1ибица абуна: Т1адег1анав Аллагъас «заррабазда нуг1льи гъабизабуна» абураб раг1и буго мисал бачин ва цо жо баян гъаби. Х1акъикъаталдаги гъел зарраби гъодиниса къват1ире рахъинари т1адаб жо гъеч1о. Гъаб раг1ияльул маг1на буто: Т1адег1анав Аллагъас халкъалье х1ужаби гъарун руго жив Бет1ергъан вук1иналда т1орит1ел гъабулел. Жинца кинабго халкъ бижун ва гъельул тадбир гъабун, гъеб хыхълев вук1иналдаги т1орит1ел гъабулел. Аллагъ جَلَّ جَلَّهُ цо вук1иналда ва жиндие г1ибадат гъабизе х1акъав вук1иналда т1орит1ел гъабулел.

Гъал х1ужаби жидер г1акъулялданьун ва рек1ел кан-ц1аялданьун бич1чице ва лъзэ рес бутеллъун гъел г1адамалги гъаруна. Жал х1акъаб нухдайиш хъвадулел ругел, яги мекъя, къосараб нухдайиш хъвадулел ругеб лъзэ рес бугел гъаруна. Гъаб кинабго жо гъабун хадуб Бет1ергъан Аллагъас жиндир лагъздерида абуна: «Дун нужер Бет1ергъан Аллагъ вугиц?» – абуна. Гъел лагъздерица жавабги гъабуна: «Вуго мун нижер Бет1ергъан Аллагъ» - абуна.

173. Яги гъел г1адамаз абиch1ого бук1ине: «Нижер умумуца ширк гъабуна нижедаса цебеккун. Ниж гъезда нахърилъльун рук1ана. Гъездаса хадур рижана ниж ва гъез гъабулеб батараб г1амал гъабуна. Гъел умумуз бат1улаб жо гъабунин абуни нижее г1азаб кин гъабулеб» – абуна.

174. Гъадин дица дир лагъздерие кинабго жо баян гъабула ва дир

وَإِذْ أَخْذَنَا رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ طَهُورٍ هُرَبَ
دُرْيَةً هُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ هُمُ الْأَسْتَ
بِرَّ تَحْمِلُ قَالَ الْأَبْرَقِيٌّ شَهِدْنَا أَنَّ تَقُولُواْ يَوْمَ
الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ



أَوْنَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ إِبْرَاهِيمَ مِنْ قَبْلِ
وَكُنَّا نَذُرِيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَهَمْ لَكُنَّا
بِمَا فَعَلَ الْمُجْطِلُونَ

وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ وَعَلَيْهِمْ يَرْجِعُونَ



аяталги, шарг1иял х1укмабиги баян гъарула, гъел г1адамал күфру-ширкалдаса руссине бокъун.

Жидер умумузда нахърильъун жагылияб жо гъабич1ого, Аллагъасул چ1еклән аварагасда нахърильъун бит1араб дин гъабизе бокъун.

175. Гъел ягъудиязе дуца бице,

Мух1аммад, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Дица жиндие

г1елму къун бук1арав цо

г1алимчиясул хабар. Гъесда

дир т1ехъалдаса цо-ко аяталги лъзарун рук1арав. Цинги гъеб г1елмуги тун, иманалдаса вахъун күфурялде арав, жиндир хъялги г1одобе рехун борохъ унеб г1адин. Цинги жинда хадуб лъугъун щайт1анаиль т1убанго къосаравльунги гъавурав.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнуг1аббасица абуна: гъав вуго Балг1ам ибнү Баг1ура абулев чи, жинда Аллагъяс چ1еклән дуг1аяль жаваб къолеб ц1ар лъезабун бук1арав, цинги жив капурлъарав-абун.

Жинда Аллагъ разильяяв Ибнумасғ1удица абуна: гъев вук1ана Муса аварагас مَدْيَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مадян шагъаралде вит1арав чи, гъел иман лъеялде ах1изе. Гъев чиясе Мадянальул ханас г1арац-месед къуна Муса аварагасул عَنْيَادَةَ السَّلَامُ дин таральухъ ва гъеб рищватги босун жив капурлъана-абун.

176. Дие бокъун бук1арабани, гъев

чи Дица къураб г1елмуялдалъун

т1адег1анааб макъамалде

вахинавилаан. Кинниги гъев

чи дунялалъул ч1агольялде

гъет1ана, гъельул лазат-шагъват

т1аса бишана. ахиратальул даймал

ниг1матаздаса. Гъелdalъун жив

ц1акъ г1одобег1анааб бак1алде вортана. Гъав чиясул мисал буго

жиндир г1одовег1анлыяльуль ва х1акъирльяльуль къват1ул

гъвеялъул мисал, дуца гъелдехун квешлъи гъабуниги лъик1льи

гъабуниги, жиб даймго къват1ибе маң1ги рехун гъекиялда

бук1унеб.

Гъавги сордо-къо лъач1ого, Аллагъиги چ1еклән гъесул динги к1очон, дунялалъул боц1уда хадув хъетулев вук1уна. Гъаб буго дир аятал гъереси гъабулеб къавмалъул мисал. Дуца гъел г1адамазе къиссабирице, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъез никру гъабизеги бегъула, иман

وَأَقْلَلَ عَلَيْهِمْ بَنَى الْلَّهِيَّةَ إِذَا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُمْ فَاسِدُونَ
مِنْهَا أَقْتَبَعَهُ الشَّيْطَنُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِيْنَ

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ يَهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَيْ

الْأَرْضِ وَأَتَبَعَهُنَّهُ فَمَثُلُوهُ كَمَثُلَ الْكَلْبِ

إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَاهَثُ أَنْ تَرْكَهُ يَاهَثُ

ذَلِكَ مَثُلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

فَأَفَقُضَيْنَا لَهُمْ يَقْتَرُونَ

льеялде рач1инеги бегъула.

177. Жидер мисал квешаб, гъездаса мисал босизе бегъулареб буго жидеца дир аятал гъереси гъарулел ва жидерго напсазе зулму гъабулеб къавм.

سَأَمَّا مَثَلًا لِّلنَّاسِ كَذَبُوا بِعَايَتِنَا
وَأَنفَسُهُمْ كَانُوا يُظْلَمُونَ ١٧٧

178. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ бит1араb исламияб нухда т1овит1араv чи вugo жив вит1ун ккарав, жиндие дунял-ахираталда баҳыбуғолъи бугев. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ
х1акъаб диналдаса къосинавун жиндир гъава-напсалда,
шайт1аналда нахъвильльун хъвадулевлъун тарав чи вugo жив
к1иябго рокъов ч1ового хут1араv.

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهَدِّدُ وَمَنْ يُضْلِلْ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَسِرُونَ ١٧٨

Т1адег1анав Аллагъасда кодоб буго кинабго жояльул ихтияр ва г1елму-лъай. Дунялалъул рокъов вук1аго цо кинаб бугониги иш гъабизе къвариг1араv чи, гъеб иш жинда лъик1 лъалев чи ц1ехон, гъесда аск1ове ун, гъеб иш гъаби жиндаги лъазе ях1 баҳула. Жиндир лагъзадерие лъик1абги квешабги жо бишунго лъик1 лъалев вugo Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ. Жиндие х1акъаб нух къвариг1араv, дунял-ахираталъул лъик1лъи къвариг1араv чи гъев Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ вуссараб мехаль ва гъесдаса жив х1акъаб нухда т1овит1иги т1алаб гъабураb мехаль, Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъев чи х1акъаб нухда т1овит1ула.

Цогидав чи жиндирго напсалъе бокъараб гъабун хъвадараб мехаль, Аллагъ-аварагги гъезул динги к1очон тараб мехаль, Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ гъев чиги к1очон тола ва жиндирго нухаль ине виччан тола. Гъаб масъала бич1ч1а дуда Аллагъ гурх1ая! Ц1акъ жинда кант1изе кколеб, г1емер чияс мекъаб пикруги гъабулеб масъала буго гъаб.

179. Дица г1адамазул ва жундузул ц1акъ وَلَقَدْ رَأَنَا لِلْجَاهِمْ كَثِيرًا مِّنْ أَلْحَنِ وَالْإِنْسَانَهُمْ
г1емераб маҳлукъат бижана жужах1алде فُلُوبَ لَا يَفْتَهُمُونَ بِهَا وَلَمْ يَأْغُرُنَّ لَا يُصْرُوْنَ
унелльун ва гъездальун жужах1 بِهَا وَلَهُمْ إِذَا نَّأَوْلَى إِلَيْكُمْ
боркъулел. كَالْأَنْقَبَ بْلَهُمْ أَنْصَلَ أَوْلَئِكَ هُمْ

Бет1ергъан Аллагъасул азалияб
г1елмуялдаго лъалел рук1арал гъал
иман лъоларел рук1ин. Гъел руго жидер

الْعَنَفِلُونَ ١٧٩

рак1азда щибго жо бич1ч1уларел, жидер бераздаги щибго жо бихъуларел, жидер г1иназдаги щибго жо раг1уларел. Ай жидеда бихъараб, раг1араb жояльул щибго пикру гъабуларел, гъеб рек1елье биччаларел. Гъал г1адамал руго х1айваназул мисалалда ругел.
Жегиги къосарал руго гъал. Х1айваназда жидер бет1ергъан лъалев гъеч1о. Гъел руго жидер лъала, гъазда жидер Бет1ергъан лъалев гъеч1о.

гъапулъияльуль т1ерхұн ругел г1адамал.

Ибнұхат1ибища абуна: жиндир гъава-напсалда нахъвильльун, гъельие бокъараб жо гъабун инсан хывади буго бишунго гьев гъалаг гъавулең ва жужах1алде вачунеб нух. Х1айваназда лъала жидес лъик1аб ва квешаб жо бат1а гъабизе, х1алалаб ва х1арамаб жоялде кант1изеги. Нужеца катил халго гъабич1иц? Нужеца квен кураб мекаль гъеб нужеда аск1об ч1ун, нужең берцинаң макъанги бачун, щибго х1инкъич1ого кваналеб бук1уна. Нужер изну гъеч1еб жо жинца босараб мекаль, жиб бахчизе бак1 ц1ехон лъутун уна ва нужедеги х1инкъун ва х1елун балагъула.

Нужеца нужер рагъда рук1унел г1анк1уязул пикру гъабулариш? Жидес квен къолев чиги, жал рачахъулов чиги гъезда ват1а гъавизе лъала. Г1аданил инсанғи жинда гъава-напс къезабизе к1вараб мекаль ва Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ жиндир Бет1ергъан вук1ин лъараң мекаль, жиндир инсанлъияльуль рахъалъан т1адег1анаң макъамалде вахуна. Ва амма жив шайт1анаң гүккарав ва жинца напсалда квель бач1ев чи бишунго г1амал мекъаб ва хъубаб х1айваналъул даражаялда вук1уна.

Ибнұкасирица абуна: х1айванал вехъасе мут1иг1льула ва гъес рачаралъуре уна. Капурчияс Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ инкар кқола ва гъесул расуласда нахъвильльунаро. Х1айваназ гъел жиндие г1оло рижараб жо гъабула жидерго т1абиг1аталдаңун: наяз гъоц1о гъабула, г1анк1уяз т1анч1и гъарун гъел хъихъула. Яги гъел х1айваназ инсанасе мут1иг1льун, гъес малъараб жо гъабула. Кинавго инсан Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ жиндие т1аг1ат-г1ибадат гъабизе вижарав вуго. Капурчияс гъеб г1ибадат жиндирго напсалдаңунги гъабуларо, жиндиҳъе вач1арап расуласе мут1иг1льунги гъабуларо. Гъаб маг1на хал гъабураб мекаль Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ х1инкъун, расуласе мут1иг1льун хъвадарап инсан малаикзабазул даражаялда вуго. Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ г1асильарап инсан х1айваналъул даражаялдасаги г1одовег1ан вуго.

180. Т1адег1анаң Аллагъасул ц1акъ берцинал ц1арал руго. Нужеца дуг1а гъабулең мекаль гъел Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ц1арал гъоркъор кқун, гъездальун Аллагъасде جَلَّ جَلَلُهُ гъарун гъабе дуг1а.

Нужеца гъел мушрикалғи гъез гъабулең къабих1аб пишаги нужедаса рик1к1ад гъабе.

Гъел руго Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ ц1аразулы жидеца гъереси бицунел, гъезда рекъолареб жо гъабулең г1адамал. Мушриказ Аллагъ абураб ц1ар хисизабун жидер хъанчалда «Аллат» абураб ц1ар лъуна, гъединго

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا لِلَّذِينَ
يُلْحَدِفُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا
يُلْحَدِفُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ

١٨٣

«Алғазиз» абураб ц1аральу «Алғузза» гъабуна, «Алманнын» абураб ц1аральу «Алманат» гъабуна. **Гъел мушриказе ахираталде шведал гъабизе буго жидер ғ1амалалда рекъараb жазаb.**

Сабунияс бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис буго: «*TladerIanav Аллагъасе ункъоялда аңыIила ичIго ү1ар буго. Гъал ү1арал рикIкIарав чи алжаналде лъугъуна*» – абун. х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана. Гъаб х1адисальуль маг1на буго: Аллагъасул چ1екләү ц1арал лъазарурав, гъезуль пикруги гъабурав гъезда рекъон ғ1амалти гъабурав чи алжаналде лъутъуна абураб. Гъаб х1адисальуль мурад гъеч1о Аллагъасе چ1екләү цоги ц1арал гъеч1о абураб.

Гъаб раг1иялье далил буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис: «*Дица дуда гъаруleб буго Аллагъ, дур ѫшибаб ү1аралдальун: дуца жиb дур ү1ар буго абуn абураб, дуца жиb абиch1ого дурго ғ1елмуялда жсаниb тараб, яги дуца дур лагъзадерил џониги чиясда жиb лъазабураб*» – абураб. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

181. Дица рижарал умматадаса цо وَمِنْ حَلَقَتْ أَنَّهُ يَهُدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدُونَ ﴿١٨١﴾
уммат буго жидеца Аллагъасул چ1екләү

дин ккурал ва гъеб диналде ғ1адамалги ах1улел. Гъеб диналда рекъон ғ1амалти гъабулен, гъельда рекъон х1укмуги гъабулен.

Гъал руго Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасул умматалдаса мұмминзаби. Хирияв х1абиб Мух1аммадица ڪَلَّ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуn бугельуль:

«*Дир умматальул цо къокъа tlaca унаро жидеца лъикIалдальун амру гъабулелльун, квешалдаса нагыюги гъабулелльун, жсал х1акъаб жсоялда ү1ун, гъельие квербакъулелльун. Жидеда хилипплараз ва жидер раҳъ кквеч1ого, квербакъич1ого тараз гъезие заралги гъабуларо. Гъеб кокъа гъаб х1алалда буқ1ине буго къиямасеб къо ىۋېزег1ان*» – абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гъаб къокъа кидаго буқ1унеб буго ва щибаб заманаяль, щибаб бак1алда гъезул дагъал рук1унги г1емерал рук1унги жамаг1ат буқ1уна. Гъеб буго х1акъикъияб исламальуль жамаг1ат ва гъеб х1алалъ ислам кидаго жиb т1адег1анабльун, жиb бергъараблъун буқ1уна. Мушрикал, пасикъал, г1асиял г1адамал г1емер ругониги, гъел г1адамалльун рик1к1унаро ва гъезул къуват-бергъенльиги буқ1унаро. Х1акъаб жо бат1улабльун бихъизабизе к1ваниги, гъеб х1акъаб жо къезабизе к1оларо: бах1арчи چ1вазе к1ваниги гъев къезавизе к1олареб ғ1адин.

Аллагъас چ1екләү гъаб исламияб жамаг1атльун нильль гъареги.

182. Жидеца дунги дир аяталти гъереси وَالَّذِينَ كَذَّبُوا إِنَّا سَنَسْتَدِرُ رَجُلَمْ
гъарулен ғ1адамал дица куфру-ширкалда

жанир халат гъарила ва жидедаго
льяч1ого ц1акъ гучаб жужах1алъул
г1азабалъе х1акъалъун гъарила.

مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٣﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъель ниг1матазуль ва рах1аталда тола, цинги жидеде рак1алдеги ккода гъель х1акъаб жоялда ругел г1адамал ругин абун, ва гъеб куфру-ширкальуль х1алхъон рук1уна. Гъеб буго Т1адег1анав Аллагъасул рахъальян гъезие бутеб макру.

**183. Дица гъель нахърахъун тола г1азаб
гъабич1ого. Цинги г1азаб гъабулеб меҳ
швевалго гъезие гучаб г1азаб гъабула.**

وَأَمْلَى لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتَّيْنُ ﴿١٨٣﴾

Х1акъльунго дир г1азаб ц1акъ гучаб буго.

Гъеб г1азаб гъабиялда «мақру» абуң ц1ар тана гъельуль загыриб рахъ лъик1аб буго абуң кколеб бугельуль: ниг1матал күун, рах1ат-лазаталда къосараб къавм тейи буго гъельуль загыриб рахъ.

**184. Маккаяльуль мушриказ абураб
мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв
Мух1аммад авараг жундуз ккун вугин
абун, гъезие жаваб гъабун Аллагъас
جَلَّ جَلَلُهُ абулеб буго: «Гъал мушриказ пикру кин гъабулареб
Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ аятазул ва гъесул муг1жизатазул, цинги
гъезда лъазе жидер авараг жундуз ккун гъеч1ебльи. Х1акъаб
г1азабалдаљун х1инкъи къолев Аллагъасул رَسُولُ الْفَاتِحَةِ расул вуго
гъав Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндир авараглъи загырав, жиндир
авараглъиялье х1ужа-далилги бугев. Бишунго к1удияб х1ужа
гъаб хирияб Къуръан буго.**

أَوْلَئِنْ يَتَفَكَّرُ فَإِنَّمَا يَصْبِحُهُمْ مِنْ حَيْثُ إِنْ هُوَ
إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨٤﴾

**185. Гъал мушрикал зобал-ракъазде
ралагъун, гъенир жанир ругел
махлукъатазда ралагъун, гъез пикру
щай гъабулареб ва г1ибрат кин
босулареб Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ цо вук1ин лъазе.**

أَوْلَئِنْ يُنْظُرُ وَفِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَوَلَّنَ عَسَى أَنْ يَكُونَ
قَدْ أَقْرَبَ أَجَاهِمْ فِي أَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ
يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾

Гъель хвезе рук1инальуль ва г1агараб
заманаль хвезе бегъулин пикру

кин гъабулареб, гъельdalъунг1аги жидеде Аллагъасдаса جَلَّ جَلَلُهُ
х1инкъи т1аде бач1инародай абуң. Гъаб хирияб Къуръаналдаги
иман лъеч1они, жидеца щиб жоялдаха иман лъелеб?

**186. Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ къосараб нухда тарав
чи т1овит1изе к1олев щивго вук1унаро.
Т1адег1анав Аллагъас гъеб куфру-**

مَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هُادِيَ لَمَّا وَيَدْرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَلُونَ ﴿١٨٦﴾

ширкальул ағылу жидерго къосинальуль сверсведулел тола, жал х1айранлъун, жиdedа х1акъаб нух батуларого.

Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ خ1акъаб дин гъабизе ва Къуръанальуль нухда хъвадизе ч1ух1ун, гъелдасан бат1ияб, лъик1аб нух ц1ехолел г1адамал ах1макъал г1адамал руго, гъезул дунялги г1адада хвараб буго, ахираталда абадияб жужах1альул г1азабалье х1акъалги руго.

187. Гъаб аят решт1инабиялье сабаб бицана: мушриказ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна мун авараг ватани, дуца нижеда бицеха къиямасеб къо кида ч1елеб абун. Цинги т1адег1анав Аллагъас гъаб аят решт1инабуна: дуда гъел мушриказ гъикъуле буго, Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ، كъиямасеб къо кида ч1еле бугеб абун. Дуца гъезда абе гъеб къиямасеб къо кида ч1олебльияльул лъай буго дир Бет1ергъан Аллагъасда аск1об. Къиямасеб къо ч1еле бугеб заман цох1о Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гурони загъир гъабуларо. Зобал ракъазул ағылюялье ц1акъ бак1льун буго къиямасеб къояльул амру. Киналго гъелдасан х1инкъун руго, гъельул зах1матал ах1валал т1аде щвей бокъич1ого руго.

Гъеб къо нужде т1аде бач1унаро тохъукъего гурони. Дуда мушриказ гъеб къояльул хабар гъикъуле буго, мун вугев г1адин дуца гъеб г1емер гъикъулев ва бицуунев. Жегиги дуца гъел мушриказда абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ، гъеб къиямасеб къояльул г1елму Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1об буго. Кинниги г1емерисел г1адамазда лъаларо къиямасеб къо ч1олеб заман бальго гъабияльул х1икмат. Мұйминзабазе мунпаг1ат бугеб х1икмат буго гъезда лъалеб гъеч1ельул кида гъеб къиямасеб къо ч1олебали, жидеца Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ г1ибадат гъабиялда т1ад ч1ей гъабула ва кидаго гъель х1адурун рук1уна Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ амру т1аде бач1иналде, жидерго г1адатияб хвелаль хваниги, ахир къо т1аде щун хваниги.

188. Дуца абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ, дирго напсалье мунпаг1ат, яги зарал гъабизе к1оларо дида, Аллагъасе جَلَّ جَلَلُهُ бокъун гурони. Дида гъаibal бальгоял умурал лъалел рук1аралани: къиямасеб къо кида ч1олеб, дунго кида холев,

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ إِنَّمَا أَنْتَ مُرْسَلٌ هَذِهِ أُنْتَ
عَلَيْهَا عِنْدَ رَبِّ لَا يُجِيزُهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ
تَقْدِيرٌ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِي كُلُّ كُوْنٍ إِلَّا
بَعْثَةٌ يَسْأَلُونَكَ كَانَكَ حَقِيقَةً عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

قُلْ لَا إِمَلْكٌ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا
مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَكُنْتُ أَعْلَمُ الْعَيْبَاتِ
لَا سُتُّكَرْتُ مِنْ أَنْ الْخَيْرُ وَمَا مَسَّنِي
الْسُّوءُ إِنَّمَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٦٩﴾

дица г1емераб лъик1льи т1алаб гъабилаан ва диде бач1унеб къварильги нахь ч1валаан.

Диде щибго заралияб жоги щвезе буқ1инч1о. Кинниги Аллагъас ж1екъл1ла1л1ه خъвараб ва къадар гъабураб лъик1льиниги квешлъиниги диде щола ва дид гъеб гъукъизеги к1одаро. Дун вуго гъаб дир къавмалдаса иман лъурал г1адамазе алжанал达尔ъун роххел бицунев ва иман лъеч1езе Аллагъасул ж1екъل1لا1ل1ه г1азабал达尔ъун х1инкъиги къолев Бичасул расул.

189. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго гъаб
халкъальул Бет1ергъан, жинца нуж
киналго цох1о напсалдасан рижарав.
Гъевги Адам аварааг عَلَيْهِ الْكَلَمُ вуго. Гъеб
напсалдаса жиндие ч1ужуги гъаюрав,
Х1ава эбел йиго гъей, гъелда жиндир
рек1елгъей буқ1ине. Цинги гъей
Х1аваде т1аде жив лъугъараб мехаль

гъей лъимер гъабизе къинай лъугъана щибго черхалье заralги
гъеч1ого ва бигъаяб x1алаль. Цо чанго моц1аль жинда ургъиб
лъимер буқ1инал达尔ъун к1удияб къварильи буқ1унаро. Гъеб
лъимер ургъибун жий хъвадулейги йик1ана. Цинги лъимер
бак1льяраб мехаль, жиндир черхги бак1льяраб мехаль, гъел
к1иязго Аллагъасде جَلَّ جَلَّ гъари гъабуна: «Дуца нижее цо лъик1аб,
баракат бугеб, черх сахаб, лъимер къуни, нижела дуе щукру
гъабила, дур ниг1маталги нижеда к1оченаро» – абуn.

190. Цинги дица гъезие лъик1аб,
сахаб, сурат-жинс берцинаб лъимер
къедал, гъеб лъимералъги гъезул
наслу-тухумальги дидехун ширк
гъабизе байихъана ва хъанчазе, лагъльи гъабизе лъугъана.
Аллагъ Т1адег1анав вуго гъезул ширкалдаса, жив вац1ц1адав
вуго мушриказ жиндехун г1унт1изе гъаруле г1айибаздасаги:
г1ахъалчи вук1иналдаса, лъимер-хъизан буқ1иналдаса.

Гъаб аяталье тафсир гъабуна Жалал абулеб т1ехъалда: гъезие лъимер
гъабураб мехаль гъеб лъимералда ц1ар лъуна Г1абдулх1арис абуn.
Гъеб ц1ар лъейги щайт1аналь Х1ава эбелалда илгъам гъабун лъуна.
Гъей лъимер гъабун, гъеб ч1аго хут1уларого йик1аго, гъав вас гъавураб
мехаль щайт1аналь абуна гъесда ц1ар лъе Г1абдулх1арис абуn, гъев
ч1аго хут1изе вугин абуn. Г1емерисел г1алимзабаца гъеб тафсир
бит1араблъун рик1к1инч1о ва нильеца цебехун хъвараб тафсир

*هُوَ اللَّهُ خَالقُ كُلِّ شَيْءٍ وَحْدَهُ وَجَعَلَ
مِنْهَا زَوْجَهُ الْمَسْكُنُ إِلَيْهَا قَاتَمَانَ تَغْشَى هَا
حَمَّاتَ حَمَّلَ حَقِيقَةً فَمَرَّ بِهِ فَلَمَّا أَفْتَتَ
دَعَوَا اللَّهَ رَبِّهِمَا لِيَنْهَا صَلَاحًا
لَنْ يَكُونُنَّ مِنَ الظَّالِمِينَ

فَلَمَّا آتَاهُمَا صَلَاحًا جَعَلَهُمْ شُرَكَاءَ فِيمَا
أَنْتَهُمْ مَا فَتَعَلَّمَ اللَّهُ عَمَّا يُشَرِّكُونَ



бит1арабльун бихъизабуна.

191. Жидеца алагъабильун кин кколел اَسْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُحَكِّمُونَ
жидеда щибго жо бижизе к1оларел
хъанчал ва ганч1ал. Гъал алагъабиги,
гъазие лагъльни гъабулел мушрикалги Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ **рижарал**
рук1ингун цадахъ.

192. Гъал мушриказе кумек гъабизе وَلَا يَسْتَطِعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسُهُمْ
жидер x1ал к1оларел ва жидерго
напсалги ц1унизе к1оларел, гъезие зарал يَضْرُوبُنَ
гъабулел г1адамаздаса.

Гъадиг1анго заг1ипал, г1одорег1анал жал алагъабильун кин рук1унел?

193. Нужеца гъель хъанчал ах1ани x1акъаб وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ
дин гъабиялде гъеб гъеб ах1иялье жаваб عَلَيْكُمْ كُلُّ أَدْعَوْهُمْ إِلَيْكُمْ صَمِيمُونَ
къоларо ва нужеда нахърилъуларо:
руx1 гъеч1ел ганч1ал, хъарщал ругельуль
гъель. Нуже щибго бат1альни гъеч1о гъель хъанчазде ах1и баниги
яги нуж руц1ц1ун ц1аниги.

Хъанчазде ах1и баялдаљун нуже щибго мунпаг1ат гъеч1о гъаб дунялалъул рукъуб, амма ахираталда жужах1алъул г1азаб бук1ин x1акъаб раг1и буго.

Ибнукасирица абуна: жидеда Аллагъ разильяял Муг1аз ибнү Жабал ва Муг1аз ибнү Г1амру исламалде рак1араб меҳалъ г1исинал г1олохъаби рук1ана. К1иясго рельедал къват1ир раҳъун мушриказул хъанчал гъурун, хвезарун гъезул ц1а бакулеб ц1ул гъабулаан. Г1амру ибнү Жамух1 (Муг1азил эмен) къавмалъул к1удияв вук1ана ва гъесул хассаб хъанч бук1ана жинца гъельда гъуйн маx1ал гъарун, гъельие лагъльни гъабулеб. К1иявго Муг1азица рельедал рак1ун гъеб хъанч бет1ер бехе гъабун лъолаан ва t1ад хъубльиги баҳунаан. Г1амруца чурун, бац1ц1ун, ц1идасан гъуйн маx1 гъабун къач1алаан. Цо нухаль Г1амрул цим бахъана ва жинца хвалчен лъуна гъельда аск1об: дуде квер хъварав чиясда къабе абуна. Гъеб сордояль рак1ун дов к1иявго Муг1азица гъеб хъанч цо хвараб гъвеялъул балканалда бухъун басрияб гъуялде жанибе рехана. Нахъисеб къояль Г1амруда гъаб иш бихъидал бич1ч1ана жинца гъабулеб жо бат1улад бук1ин ва гъес абуна: «Аллагъасx1аги мун бук1арабани дуе г1ибадат гъабулеб алагъльун, гъаб гъвеялъул балкангун цадахъ гъуялда жаниб мун бук1инароан» – абуна. Цинги Г1амруца исламияб дин босана ва Ух1удалда шагъидльана.

Аллагъ разильяги гъав Гламруда ва киналго асх1абзабазда.

194. Х1акъльунго нужеца т1адег1анав

Аллагъ живго тун, алагъзабильун ккун жиdee г1ибадат гъабуле хъанчал, нужго г1адин Аллагъас جَلَّ جَلَّ рижарал жал руго ва гъесул махлукъ буго.

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عَبَادٌ
أَمْتَلُكُمْ فَمَا ذَوْهُمْ فَلَا يَسْتَجِيبُوا
لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٥﴾

Жегиги гъел нужедасан г1одорег1анал руго, жидель ч1аголти гъеч1ел жал ругельүл. Гъаб амруялда рекъон гъеч1ев чияс гъезда **ах1и бай** ва гъездаса нужес жаваб къей т1алаб гъабе. гъел аллагъзаби руго абураб даг1баяльуль нуж рит1арал ратани: Гъел аллагъзаби гъеч1о ва гъез ах1ияльje жаваб къоларо. Кинабл1аги лъик1льи, яги квешльи гъабизеги гъезда к1оларо.

195. Гъел нужер аллагъзабазул

х1ат1алиш ругел гъездальун жал хъвадуле ва гъезул квералиш ругел, гъездальун жидеца къабуле, гъезул бералиш ругел жиdedальун канлъи бихъуле, яги гъезул г1ундулиш ругел жиdedальун жораг1уле.

أَلَّهُمَّ أَرْجُلَ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ
يَكْبِلُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْنَى بِثُورُونَ
بِهَا أَمْ لَهُمْ أَذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قَلْ أَدْعُوا
شَرَكَاءَ كُلُّ شَفَعٍ كَيْدُونَ فَلَا تُنْظِرُونَ ﴿١٤٦﴾

Гъеч1о гъезул цониги же гъал рехсарал жалаздаса. Дуца гъезда абе: «Ax1еха нужеца ширк гъабуле аллагъзаби ва дие х1илла - макру гъабе, дие цо къварилъи гъабе! Ва нужеца гъаб амру нахъбахъун тоге! Дун нужедаса х1инкъун гъеч1о, дир мугъч1вай цох1огояв Аллагъасде جَلَّ جَلَّ буго.

196. Х1акъльунго дие квербакъулов, дир

умуразул тадбир гъабулов вали жинца дида Къуръан решт1инабурав Аллагъ вуго. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّ киналигии мұмынзабазул валиги вуго. Дунял-ахираталда жинца гъезие квербакъулов, гъел ц1унулев вуго.

إِنَّ وَلِيَّ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ
يَنَوِي الصَّالِحِينَ ﴿١٤٧﴾

197. Аллагъги живго тун, нужеца жиdee лагъльи гъабуле хъанчал жиdee квербакъизе к1оларел ва нуже квербакъизеги жидер х1ал к1оларел жал руго.

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ
نَصَرَكُمْ وَلَا أَنفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٤٨﴾

198. Нужеца гъел х1акъаб диналда ах1ани гъезда гъеб ах1и раг1унаро. Дуда гъел рихъула, дуде ралагъун ругеб

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُونَ وَتَرْهُمْ
يَنْظُرُونَ إِلَيْكُمْ وَهُمْ لَا يُبَصِّرُونَ ﴿١٤٩﴾

Г1адин, амма гъезда щибго жо бихъуларо.

Ганч1ил, яги ц1улал гъарураг суртал ругельтул гъезул щибго жо гъабизе гъунар бук1унаро. Гъезул г1акълу гъеч1о, бихъи, раг1иги гъеч1о.

Аллагъас جَلَّ جَلَلُهُ гъаб к1иго аяталда жаниб цебеги бицараб жо тақрар гъабуна г1енеккарав чиясда мух1канго бич1чине хъанчазе лагълыи гъабулел г1адамал гъел хъанчазда рельльярал, жидеда щибго жо бич1унарел, жидер г1акълу гъеч1ел рук1ин. Дағыбниги г1акълу бугев чияс жив вижарав, хъихъулов, хвезавулов Аллагъасда جَلَّ جَلَلُهُ аск1об цоги жо гъабуларо, гъелда гъаризе, х1елизе ва гъелда хъул лъзес.

199. Дуца г1адамазулгун гъабулеб

خُذِ الْعُفُوْ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ

г1амалалтуль бигъаяб х1еренаб нух

الْجَهَلِيِّينَ

т1аса бишे Mux1ammad صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

дие зулму гъабуравги т1аса лъугъун

те. Дие лъик1льи гъабич1есеги лъик1льи гъабе. Дудехун ц1об-рах1му гъабич1ониги, дуца гъеб ц1об-рах1му гъабе. **Дуца х1акъаб жоялдалтун амруги гъабе.** Берцинаб раг1иялдалтун, дурго лъик1аб г1амалалтун гъесизаре г1адамал х1акъаб, бит1араф нухалде.

Дуца жагъилал г1адамал сан гъарич1ого те, гъез гъабуралда рельльяраб ах1макъаб жо гъабуге ва гъезул раг1и-г1амал г1адахъги босуге, гъездехун гурх1ел ва х1алимлъи гъабе.

Гъаб аяталда жаниб бугеб жо Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасде хит1аб гъабун абуң бугониги, киналго мұмынзабазе г1аммаб хит1аб буго ва гъаб амру т1убарав чи Аллагъ جَلَّ جَلَلُهُ разияв вук1ин х1акъаб жо буго.

200. Дудехун щайт1аналь цо квшешаб жо

وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَنِ نَزْغٌ فَاسْتَعِدْ

гъабуни ва мун вас-vasalde ккезавуни,

بِاللَّهِ أَنَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِ

дуца Аллагъасдалтун جَلَّ جَلَلُهُ ц1уни гъаре**гъеб щайт1анальул квшешльялдаса.**

Х1акъльунго T1адег1анав Аллагъ жинда раг1улев ва жинда лъялев вуго.

Гъаб щайт1ан Аллагъасул جَلَّ جَلَلُهُ махлукъ бугельтул, гъельтул квшешльялдаса ц1униги, гъельтул Халикъасдалтун гъаризе ккола.

Цо муг1алимас жиндири мутаг1алимасда абуна: «Дуца щиб жо гъабизе бугеб нагагъ щайт1аналь мун цо квшешльи гъабизе ах1улев вугони» – абуң. Гъев власас абуна: «Дун гъелде данде ч1езе вуг» – абуң. Муг1алимас абуна: «Цингиги щайт1ан дуда хадуб ч1ани щиб дуца гъабилеб» – абуң. Гъев власас абуна: «Дун жегиги гъелде данде ч1ела» – абуң. Муг1алимас абуна: «Гъединги щайт1аналь мун толев гъеч1они

шиб гъабилеб» – абун. Гъев васас абуна: «Дун гъелда данде ч1ела» – абун. Муг1алимас абуна: «Гъеб жо ц1акъ халатаб рагъ буго, жиндие ахирго гъеч1еб г1адаб.

Мун цо г1иял рехъеналда аск1осан унев вук1ани, цинги гъеб г1и ц1унарал гъаби дуда хадур лъугъани,шиб жо дуца гъабилеб» – абун. Гъев мутаг1алимас абуна: «Дица гъел гъаби нахъч1вала ва гъездаса дун ворч1изе г1амал гъабила» – абун. Цинги муг1алимас абуна: «Гъебги ц1акъ халатаб рагъ бук1инаха. Дуца гъеб г1иязул бет1ергъанасда ах1ани гъал гъаби ч1езареян абун, гъеб лъик1аб буго дуе ва гъев чияс гъаби ч1езарила» – абун. Гъаб къисса буго щайт1абаздаса ц1унизе бокъараф чиясе Аллагъасдалъун جَلَّ جَلَّ ц1унизе т1адаб бук1ин бицунеб.

201. X1акъльунго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ
x1инкъарал г1адамазда щайт1аналь цо
vas-vas ва щакдари т1ад бач1инабураб
мехаль, гъез рак1алде щvezабула

ахират ва гъениб бугеб x1исаб-мизан, алжан-жужах1. Цинги гъел г1адамазул рак1азда нур бала ва гъелдаљун жал щайт1аналъул заралалдаса хвасарльула.

202. Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّ жал x1инкъуларел,
куфру-ширкалда ч1арал, щайт1а-базул
вацал (гъудулзаби) гъеб щайт1аналь
къосиналда жанир ч1езарула ва гъел
жидер куфру-ширкалдаса рахъунго кколаро.

203. Гъел мушрикаца т1алаб гъабураб
муг1изизат Аллагъас дуе къеч1еб
мехаль, гъез абулеб буго: дуцаго щайха
цо муг1изизат ургъулареб? – абуn.

Гъаб буго жидеца Аллагъ-авараг сан
гъавич1ого абулеб раг1и. Дуца гъезда абе,

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : дун вуго Аллагъас

дида вах1ю гъабураб жоялда нахъвильъарав чи-абун. Дун вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ лагъ ва гъесул расул. Дида т1адаб жо буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّ амру т1убазаби. Мушриказ, яги цогидаз т1алаб гъабулеб жо т1убазаби дида т1адаб гъеч1о.

Гъаб хирияб Къуръан баянал x1ужаби руго ва гвангъараб далилги буго. Гъаб Къуръан цоги муг1изизатазда x1ажалъич1ого жинца инсан г1ажиз гъабулеб жоги буго. **Рак1азе жо лъаялье сабабги буго.** Аллагъасде جَلَّ جَلَّ иман лъурал г1адамазе рах1матги буго, жинца

гъель х1акъаб диналда т1орит1улеб имамги буго.

204. Нужеда раг1улеб бак1алда гъаб وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوهُ وَأَنْصِتُوْا
хирияб Къуръан ц1алараб мехаль нуж لَعَلَّكُمْ تُرَحَّمُونَ
гъельда г1енекке ва руц1ц1ун ч1а.

Гъеб Къуръаналъул пикруги гъабе,
гъелдасан насиҳатги босе. Гъадин нуж хъвадани Аллагъ جَلَّ جَلَّ
нужеда гурх1ила.

Мазгъабалъул имамзаби хилипльана какиль Къуръан ц1алиялъул х1укмуюлъуль. Имам Шапиг1ил мазгъабалда рекъон как балев щивав чиясда т1адаб буго жинца Алх1ам ц1ализе, имамасда хадув как балев вугониги, живго как балев вугониги. Алх1амалда хадуб имамас раг1изабун сурат ц1алула рогъалил, марк1ач1ул ва богол как балеб мехаль. Гъесда хадуб как балев г1енеккун ч1ола. Имамасул ц1али раг1уларев чияс жинчаги сурат ц1алила. Абу-Х1анипатица абуна: «Имамасда хадуб как балев чиясда Къуръаналъул щибго жо ц1ализе т1адаб гъеч1о» – абуна.

205. Дуца Бет1ергъян Аллагъ рехсе мун وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخِيفَةً
кинаб х1алалда вук1аниги, вахъунч1ун, سَدُونَ الْجَهَنَّمِ مِنْ أَقْوَلِ يَأْغُدُونَ وَالْأَصَابَلَ
г1одовч1ун ва дурго напсалда жанив, وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ
гъесие х1елун, гъесдасан х1инкъун,
гъаракъ борхизабич1ого. Щибаб

г1ужаль рехсе Аллагъ جَلَّ جَلَّ: радалги, къасиги ва мун Аллагъ جَلَّ جَلَّ
рехсеялдаса гъапулал г1адамаздаса вук1унге.

Гъезда гъоркъовги вук1унге, гъель дандельъулел мажлисаздаги унге.
Гъель г1адамазул рак1 беццльяль дуе зарал гъабизе бегъула.

206. Дур Бет1ергъян Аллагъасда إِنَّ الَّذِينَ عَنْ دِرَبِكَ لَا يَسْتَكِرُونَ عَنْ
аск1ор ругел хириял малаикзаби жал عَبَادَتِهِ وَيُسْبِحُونَهُ وَلَهُ يُسْجُدُونَ
ч1ух1уларел руго Аллагъасе جَلَّ جَلَّ

г1ибадат гъабизе. Жидеца Аллагъасе

тасбих1 гъабулелги руго гьев Аллагъ جَلَّ جَلَّ вац1ц1ад гъавун
жинда рекъолареб щинаб жоялдаса. Жидеца суждаги гьев
Аллагъасе гъабулел руго, цоги щибго жоялье сужда ва
г1ибадат гъабуларел руго.

Гъаб аят ц1аларас ва жинда гъеб ц1алулеб раг1арас сужда гъабизе
суннатаб буго. Гъабги Къуръан ц1алиялъул суждабазул авалаб сужда
буго.

Гъаб сужда гъабиялъул къаг1ида буго: какиль суждаялъул аят ц1алани,
сужда гъабула, г1одор унельулги т1ад рорхунельулги Аллагъу акбар абуни.

Какиль гъеч1еб цоги бокъараб къаг1идаяль суждаялъул аят ц1алани, гъединги сужда гъабула, суждаялда унаго ворхулаго, Аллагъу акбар абуң ва гъеб суждаялда гъабулеб зикроли буго: субх1ана раббиял аг1ла- ян аби. Цоги ц1ик1араб бат1ияб жоги гъабуларо, гъедин суждаги камиллъула

Аллагъасул тавфикъалдаљун суратул Ағ1рафағальул тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинағо реңғи т1адег1анав Аллагъасе буго.

